

ဆ ၁၇၃၇

ဧည့်သည်တော်နှင့်မဟာဝိဇ္ဇာရုံဆရာတော်

အရှင်ဇနကာဘိဝံသ

၏

အမှတ် (၃၉) ကျမ်းစာ

အဋ္ဌကထာအခြေပြု

၁၃၅၉-ခုနှစ်၊

ပြန်ဆိုရေး

နယူးဘားမား ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်
ဆမရပူရမြို့၊

(က)

ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၅၂/၉၇) (၉)

စာအုပ်စာတမ်း စာနယ်ဇင်း၊ မျက်နှာဖုံး ပုံနှိပ်
ထုတ်ဝေခွင့်ပြုချက်အမှတ် (၃၅/၉၇) (၉)

၁၃၅၉ - ရှုနှစ်၊ ပြာသိုလ။

အုပ်ရေ	၃၀၀၀
အကြိမ်	ဒုတိယအကြိမ်
တန်ဖိုး	( )

ထုတ်ဝေသူ - ဦးမောင်မောင်၊ မဟာဂန္ဓာရုံစာပေ၊ (မြ-၀၃၂၇၁)၊
ပိန်းတန်းရပ်၊ အမရပူရမြို့။

ပုံနှိပ်သူ - ဦးမောင်မောင်၊ (မြ-၀၁၈၂၄)
နယူးဘားမား ပိဋကပုံနှိပ်တိုက်၊ မဟာဂန္ဓာရုံစာရပ်ဝင်း၊
အမရပူရမြို့။

အရှင်ဇနကာဘိဝံသ ၏

တစ်ဘဝသံသရာဖြစ်စဉ်အကျဉ်းချုပ်

- ၁။ အရှင်ဇနကာဘိဝံသ ဆရာတော်လောင်း သူငယ်ကို စစ်ကိုင်း ဘိုင်းရွှေဘိုခရိုင် ဝက်လက်မြို့နယ် သရိုင်ရွာ ဦးဇောတိ-ဒေါ်အုန်းလှိုင် တို့မှ ၁၂၆၁-ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလပြည့်ကျော် (၁၄) ရက်၊ (၁၉၀၀-ပြည့်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၇)ရက်) အင်္ဂါနေ့တွင် ဖွားမြင်တော်မူသည်။
- ၂။ ၁၂၆၆-ခုနှစ်၌(ပထမအကြိမ်)ရှင်သာမဏေ ပြုတော်မူသည်။
- ၃။ ၁၂၇၅-ခုနှစ်၌(ဒုတိယအကြိမ်)ရှင်သာမဏေ ပြုတော်မူသည်။
- ၄။ ၁၂၇၉-ခုနှစ် သက်တော် ၁၈-နှစ်အရွယ်တွင် ပထမကြီးတန်း စာမေးပွဲကို အောင်မြင်တော်မူသည်။
- ၅။ ၁၂၈၀-ပြည့်နှစ်၊ တပေါင်းလပြည့်နေ့၌ ပထမအကြိမ်၊ ၁၂၈၁-ခုနှစ်၊ နယုန်လပြည့်နေ့၌ (ဒုတိယအကြိမ်)၊ ၁၂၈၁-ခုနှစ် တပေါင်းလပြည့်နေ့၌ (တတိယအကြိမ်) ရဟန်းအဖြစ်ကို ခံယူတော်မူသည်။
- ၆။ ၁၂၈၃-ခုနှစ်၊ ကဆုန်လဆန်း (၁) ရက်နေ့၌ ပခုက္ကူ ဆရာတော်ကြီး များ၏“ပခုက္ကူစာချ”အဖြစ် တင်မြောက်မှုကို ခံယူတော်မူရသည်။
- ၇။ ၁၂၈၇(၁၉၂၆)-ခုနှစ်၌ “ပဌမကျော်” အောင်မြင်တော်မူသည်။
- ၈။ ၁၂၈၉-ခုနှစ်၌ သက္ကံသိဟဒေဝီ “ပရိယတ္တိသာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ” ဘွဲ့ ရရှိ အောင်မြင်တော်မူသည်။
- ၉။ ၁၃၀၃-ခုနှစ်၊ဝါဆိုဦး(၁၉၄၁-၄၂)ဂျပန်စစ်တပ်များ မြန်မာပြည် သို့ ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်မည့်နှစ်တွင် ယခုလက်ရှိ အမရပူရ မဟာဂန္ဓာဓိကျောင်းတိုက်နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ ပြောင်းရွှေ့ လာခဲ့စဉ်က သံဃာတော်ငါးပါးမျှသာရှိ၍ ပျံလွန်တော်မူချိန်တွင် သံဃာတော် ငါးရာကျော်မျှ သီတင်းသုံးလျက် ရှိသည်။
- ၁၀။ (လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက်) ၁၃၁၂-ခုနှစ်၌ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရ၏ (ရှေးဦးစွာ) “ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ” ဘွဲ့တံဆိပ် ဆက်ကပ်ခြင်းကို ခံယူတော်မူရသည်။

[၆]

တစ်ဘဝသံသရာဖြစ်စဉ်အကျဉ်း

၁၁။ ၁၃၁၂-ခုနှစ်မှစ၍ နိုင်ငံတော် စာသင်ကျောင်းများ၌ သင်ကြားရန် မူလတန်း ဗုဒ္ဓဘာသာထက်စွဲခေါ် သင်ခန်းစာများကို ရေးသားတော် မူခဲ့သည်။

၁၂။ ၁၃၁၅-ခုနှစ်၌ (က) ဆဋ္ဌသံဂီတိ သြဝါဒါစရိယသံသနာယက၊
(ခ) ဆဋ္ဌသံဂီတိ ဘာရနိတ္ထာရက၊
(ဂ) ဆဋ္ဌသံဂီတိ ပါဠိပဋိပိသောကေ၊
(ဃ) ဆဋ္ဌသံဂီတိ သြသနသောဝေယျပတ္တ ဝါဠက အဖြစ် တင်မြောက်ခြင်းကို ခံယူတော်မူရသည်။

၁၃။ ၁၃၃၃-ခုနှစ်၊ ပဲခူးမြို့၌ ကျမ်းပအုပ်သော ရွှေကျင်နိကာယ ဂိုဏ်းလုံးကျွတ် အစည်းအဝေးကြီးက ရွှေကျင်ဂိုဏ်းကြီး၏ ဥပဉ္စက္ခ (ဒုတိယရွှေကျင်သာသနာဗိဇိ)အဖြစ် တင်မြောက်ခြင်းကို ခံယူတော်မူရသည်။

၁၄။ ၁၂၉၁-ခုနှစ်၊ သက်တော်(၃၀)မှစ၍ ကျမ်းစာများကို စတင် ပြုစုတော်မူခဲ့ရာ ၁၃၃၉-ခုနှစ်၊ နတ်တော်လဆန်း(၁၃)ရက် [၂၁-၁၂-၇၇] သောကြာနေ့ ပျံလွန်တော်မမူမီ(၅)ရက်အထိ ကျမ်းစာပေါင်းများစွာကို ရေးသား ပြုစုတော်မူခဲ့ပါသည်။

၁၅။ ၁၃၃၉-ခုနှစ်၊ သက်တော်(၇၈)နှစ်အရောက် နတ်တော် ပပြည့်ကျော် (၂) ရက် [၂၇ - ၁-၂ - ၇၇] အင်္ဂါနေ့ ညနေ (၄ : ၃၀) နာရီအချိန်တွင် တစ်ဘဝအတွက် ငြိမ်းတော်မူသည်။

အခြေခံ နိဒါန်း

ဤကျမ်းစာကို စီစဉ်ရခြင်း၏ အကြောင်း

၁။ မိမိတို့ကျောင်းတိုက်၌ နံနက်အရုဏ်တက်လျှင်တက်ခြင်း နံနက်ဆွမ်းကို အဆာပြေ လေမထနိုင်ရုံမျှ စုပေါင်း၍ သုံးဆောင်ကြရပါသည်။

၂။ ထိုသို့သုံးဆောင်ကြရာ၌ ၁၀-မိနစ်ခန့်ဖြင့် ကိစ္စပြီးစီးစေကာ ဂီလာနနှင့် ကျောင်းစောင့်မှ တစ်ပါး အားလုံးပင် ဆွမ်းစားကျောင်းကြီး၏ အထက်ထပ်၌ စုဝေးကြရပါသည်။ [မိမိကား အများအားဖြင့် အားလုံး၏အလျင် ရောက်နှင့်အောင် နေ့စဉ် ကြိုးစားပါသည်။]

၃။ ဆွမ်းစားပြီးနောက် သပိတ်ဆေးပြီး၍ ကျောင်းအသီးသီးမှ ဆွမ်းစား ကျောင်းကြီး အနီးသို့ ရောက်လျှင်ပင် လက်ကန်တော့ တင်ကာ လက်အုပ်ချီ၍ ရှိသေစွာဖြင့် ခန်းမအတွင်းသို့ ဝင်လာကြသောအခါ ၃ ပါး ၄ ပါးမျှ ရောက်လျှင်ပင် ရတနာ ၃ ပါး၏ ဂုဏ်တော်အနက် များကို စ၍ ရွတ်ဆိုကြပါသည်။ [တစ်နေ့လျှင် ဂုဏ်တော် ၁ ပါးစီ အလှည့်ကျ လှည့်၍ ရွတ်ဆိုကြပါသည်။]

၄။ ထိုသို့ ရွတ်ဆို၍ ပုဗ္ဗပဏာမစသော အလှည့်ကျ ပဏာမဂါထာဖြင့် ထောမနာပြုပြီးသောအခါ ပုဗ္ဗါနုဿတိ၊ မေတ္တာ၊ အသုဘ၊ မရဏဿတိ ဟူသော သမထဘာဝနာတစ်ပါးပါးကိုဖြစ်စေ၊ ဝိပဿနာဘာဝနာကို ဖြစ်စေ ဘာဝနာတစ်ပါးပါးကို အခြေတည်၍ သြဝါဒကေား ပြော ပါသည်။

မျှော်လင့်ချက် ။ ။ ပုဗ္ဗါနုဿတိ ဘာဝနာကြောင့် ပုဗ္ဗသာသနာ တော်ကို ပို၍ ကောင်းစေလိုသောစိတ်၊ ကိုယ်တိုင် သာသနာ့ ဝန်ကို ထမ်းလိုသော စိတ်များ ဖြစ်ကြလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့် ပါသည်။ မေတ္တာဘာဝနာကြောင့် ပစ္စည်း ၄ ပါး ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့မှ စ၍ သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ မေတ္တာစစ်စစ် တိုး ပွားကြလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ အသုဘ၊ မရဏဿတိနှင့် ဝိပဿနာဘာဝနာတို့ကြောင့် သံဝေဂဖြစ်ကြ၍ ကုသိုလ်ပါရမီ များ တိုးပွားအောင် ကြိုးစားကြလိမ့်မည် ဟု မျှော်လင့် ပါသည်။

၅။ ထိုသို့ ဘာဝနာတစ်ပါးပါးကို အခြေတည်၍ ဝတ်တတ် စားတတ် ပြောတတ် နေတတ် စိတ်ထားတတ်ဖို့ရန် ဂါထာ လင်္ကာတို့ကို ရွတ်စေကာ နာရီဝက်ခန့်ကြာအောင် ဩဝါဒပေးပြီးသောအခါ စာအခြေနှင့်သေးသော ရဟန်း သာမဏေများ ပြန်ကြ၍ စာဘစ်ဝါကို နာရီဝက်ခန့်မျှ ဆက်လက်ပို့ချပါသည်။ ယခုအခါ၌မူ အချိန်မရဘဲသောကြောင့် ထိုစာဝါကို မချတော့ပါ။ နေ့လယ်အချိန်ပြောင်း၍ ချရပါသည်။ ပို့ချပြီးမှ နေ့ဆွမ်းအတွက် ဆွမ်းခံထွက်ကြရပါသည်။ [ကျန်းမာရေး မညီညွတ်သော စာချကုန်းတော်ကြီးများနှင့် ဂီလာနပုဂ္ဂိုလ်မှ တစ်ပါး အားလုံး ဆွမ်းခံထွက်ကြရပါသည်။]

၆။ စာတစ်ဝါပို့ချရာ၌ ၁၃၂၉-ခုနှစ် ခုဒ္ဒသိက္ခာကုန်ခဲ့ရာ တပို့တွဲလ အခါ၌ကား ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာသည် ကျောင်းတိုက်ရှိ သာမဏေအများပင် လေ့ကျက်နေကျ အဋ္ဌကထာဖြစ်၍ ထိုအဋ္ဌကထာ၏ ပါဠိတော် အဖွင့်များကို ပို့ချရလျှင် ရဟန်းသာမဏေအများပင် အကျိုးများမည်ဟု ထင်မြင်လာပါသည်။

၇။ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော် အဖွင့်များကိုသာ တစ်နေ့လျှင် ဝါကျ အနည်းငယ်မျှ ပို့ချရင်း အဋ္ဌကထာကျမ်းတိုင်းနှင့် သက်ဆိုင်သော (က) ပုဒ်ခွဲနှင့် ဂုဏ်းစဉ်၊ (ခ) ဝါဂ္ဂိယံ ပို့ အရကောက်နည်း၊ (ဂ) ဝါကျ ဆက်သွယ်ပုံ၊ (ဃ) မြန်မာစကားပြေ၊ (င) ထိုအဖွင့်နှင့်အညီ ပါဠိတော် အနက်ပေးပုံ၊ စုံလင်အောင် မှတ်ဖွယ်ဂါထာ နိယာမ်များကို အရကျက်စေကာ ပို့ချပါသည်။

၈။ ထိုသို့ပို့ချသောအခါ အများပင် အားတက်သရော ရှိကြသောကြောင့် သာ၍ အဋ္ဌကထာ အခြေရအောင် အခြေနှင့်သူများကို ၅ ပါးတစ်ဘွဲ့၊ ၆ ပါးတစ်ဘွဲ့ တစ်ဖွဲ့စီပွဲ၍ ထိုအဖွဲ့ကို ခေါင်းဆောင်တစ်ပါးက တာဝန်ယူကာ ညနေပိုင်း သို့မဟုတ် ညဦးပိုင်း၌ ထပ်မံ၍ ဆွေးနွေးစေပါသည်။ [ယခုသော် ထိုဆွေးနွေးမှုမပြုတော့ဘဲ တရားထိုင်ကြရပါသည်။]

၉။ နောက်တစ်ရက် စာတက်ချိန်ရောက်သောအခါ ရအပ်ပြီးသော ဂါထာ နိယာမ်ကိုဖြစ်စေ၊ မနေ့က တက်ပြီးစာကိုဖြစ်စေ သံပြိုင်ရွတ်စေပြီးမှ ဆိုအပ်ပြီး ဝါကျအတွက် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံလျှင် အသစ်ဝါကျများကို ပို့ချပါသည်။ [အဓိပ္ပာယ် မပြည့်စုံသေးလျှင်ကား ဝါကျဟောင်းကိုပင် ထပ်၍ ပြောပြပါသည်။]

၁၀။ ဤကဲ့သို့ အသေးစိတ် အဓိပ္ပါယ်များကို ထိုထို ဘာသာဋီကာတို့၌ ရေးလျှင် ကျမ်းစာ ကြီးလေးဖွယ် ရှိသောကြောင့် ရေးခွင့်မရပါ။ ဤ အသေးစိတ် လေ့လာချက် မရှိခဲ့လျှင်လည်း အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌ အသိဉာဏ် ရှင်းလင်းမည်မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် စာသင်ပုဂ္ဂိုလ်များကို အားတက်စေနိုင်၊ အခြေခံလည်း ရစေနိုင်သော အသေးစိတ်ပို့ချနည်းကို မှတ်တမ်းအနေအားဖြင့် ကျန်ရစ်စေလိုသောကြောင့် ဓမ္မပဒပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ၏ နိဿယ အဓိပ္ပါယ်ကိုပင် “အဋ္ဌကထာအခြေပြု” ဟူသောအမည်ဖြင့် ကျမ်းစာတစ်စောင် ထူထောင် စီစဉ်ရပါသည်။

ကျက်မှတ်နှင့်ရန် အခြေခံ

အဋ္ဌကထာ ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်များကို ဖွင့်ဆိုရန် ကျမ်းစာကို “အဋ္ဌကထာ” ဟု ခေါ်၏။ အတ္ထာ + ကထိယန္တိ ဣတ္ထေ တောယ ဝါတိ အဋ္ဌကထာ။ [ဣတ္ထ-ဤကျမ်းစာ၌၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ တောယ-ဤကျမ်းစာဖြင့်၊ အတ္ထာ-ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို၊ ကထိယန္တိ-ဖွင့်ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဣတိ - ထိုသို့ ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ဖွင့်ဆိုရာ ဖွင့်ဆိုကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သာ (ဝဏ္ဏနာ) - ထိုအဖွင့်ကျမ်းစာသည်၊ အဋ္ဌကထာ-အဋ္ဌကထာ မည်၏။ (တ္ထကို ဋ္ဌ(ဋ္ဌ) ပြု။)]

ဝဌမံ ကဓေ ဝဒစ္ဆေဒိံ , သမာသာဒိံ တတော ကဓေ၊
သမာသာဒေဝါ ကတေ ဝဇ္ဈာ , အတ္ထံ ဓာနေယျ ဝဋ္ဌဋီတော။

ဝါကျ ထို အဋ္ဌကထာကို စီစဉ်သော ကျမ်းဆရာတို့သည် ဆိုလိုရင်း အနက် အဓိပ္ပါယ် ပြည့်စုံဖို့ရာ “ဝါကျ” ဟု ခေါ်အပ်သော စကားတစ်ရပ်၊ တစ်ရပ်ဖြင့် ပိုင်းဖြတ်၍ စီစဉ်ကြရ၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို နားလည်ဖို့ရာ အများနှင့်ဆိုင်သော ဝါကျ၏ လက္ခဏာ၊ ဝါကျဇောတကပုဒ်များ၊ ဝါကျ၏ အမျိုးအပြားကို ခွဲခြား၍ အကြမ်းစားသိနှင့်ဖို့ အရေးကြီးပါသည်။

ဝါကျ၏လက္ခဏာ ပါဠိလိုဖြစ်စေ၊ မြန်မာလိုဖြစ်စေ ပြောဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်ကို ပြသော ပုဒ် အပေါင်းကို “ဝါကျ” ဟု ခေါ်၏။ “ယံ ပဒဇာတံ-အကြင် ပုဒ်အပေါင်းသည်။ ယထာဓိပ္ပေ

တတ္ထိ-အကြင်အကြင် ဆိုလိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို၊ဝစဘိ-ပြောပြတတ်၊
ဟောတတ်၏။ ထုတိ-ထို့ကြောင့်၊ တံ ပဒဇာတံ-ထိုပုဒ်အပေါင်းသည်၊ ဝါကျ-
ဝါကျမည်၏။ဝစဇာတံ,ကတ္တားဟော ကျပစ္စည်း၊ ဥပမာ-“ပုရိသော မဂ္ဂံ ဂစ္ဆ
တိ”ဟူသော ပါဠိပုဒ်အပေါင်းသည် “ယောက်ျား လမ်း သွား၏”ဟူသော
ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်ကို ပြောပြတတ်သောကြောင့် ဝါကျအမည် ရနိုင်သကဲ့သို့
တည်း။

မှတ်ချက်။ ။“အယံ+ဗုဒ္ဓေါ-ဤ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘုရားတည်း”ဟူရာ၌ ၂ ပုဒ်
တည်းဖြင့် တစ်ဝါကျ(စကားတစ်ပိုဒ်)ပြီးစီး၏။ထို့ကြောင့် ထို ၂ ပုဒ်ကိုပင်
တစ်ဝါကျဟု ခေါ်ရ၏။ “မမ ဝစနံ သစ္စံ ဝါ န ဝါ-ငါ၏ စကား မှန်
သလား, မမှန်ဘူးလား” ဟု မေးရာ၌ “သစ္စံ=မှန်ပါတယ်”ဟု ဖြေလိုက်လျှင်
ထို “သစ္စံ” တစ်ပုဒ်တည်းပင် တစ်ဝါကျဖြစ်၏။ “ကိံ-ဘာလဲ” ဟုမေးရာ၌
“ကိံ” တစ်ပုဒ်တည်းလည်း တစ်ဝါကျပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ပုဇ္ဈိ
အပေါင်းကို ဝါကျ” ဟု ဆိုရာ၌ များရာလိုက်၍ ဆိုပါသည်။ အချုပ်မှာ-
“အဓိပ္ပါယ်တစ်ရပ်ကို ပြစွမ်းနိုင်ခြင်းသည်သာ တစ်ဝါကျ၏ လက္ခဏာ” ဟု
မှတ်ပါ။

ဝါကျဇောတတ ဝါကျတစ်ရပ်ဝယ် များသောအားဖြင့် ဝါကျ၏ရွေးဖွားက
အစတစ်ပုဒ်နောင် နေ၍ “မည်သည့်ဝါကျ ဖြစ်၏” ဟု
ထွန်းပြဘတ်သော ဟိ, စ, ပန နိပါတ်ပုဒ်များကို “ဝါကျဇောတကပုဒ်” ဟုခေါ်
၏။ထိုပုဒ်ကို ကြည့်၍ ဤဝါကျသည် သင်္ခေပ(အကျဉ်း) ဝါကျ, ဤဝါကျကား
ဝိတ္ထာရ(အကျယ်) ဝါကျစသည်ဖြင့် သိကြရသည်။ ထို နိပါတ်ပုဒ်များသည်
သူတို့က “အကျဉ်းကို ဆိုအံ့” စသည်ဖြင့် အနက်တစ်စုံတစ်ရာကို မဟောတတ်
သောကြောင့် အနက်ပေးဖွယ် မလိုသော်လည်း ယခုခေတ်၌မူ “စ-အကျဉ်း
ချုပ်ကား” စသည်ဖြင့် အနက်ပေးလေ့ရှိကြပေသည်။

[ဆောင်] ဟိ-စ-ပန, နိပါတ, ဝါကျရွေ့၌တွင်။

ချိုးအပ်သော နက်ရှိုင်းသော တောအုပ်သို့ ဝင်သွားသော ယောက်ျား
သစ်ခက် သည် ပြန်၍ ထွက်လာသောအခါ လမ်းမမှားအောင် သစ်
ကိုင်းများကို ချိုး၍ ချိုး၍ ချသွား၏။ ပြန်၍ ထွက်လာသော
အခါ ထိုသစ်ခက်ချိုးများကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု ကြည့်၍ ကြည့်၍ ထွက်လာမှု
ကြောင့် လမ်းမမှားဘဲ အပြင်သို့ရောက်ရ၏။ထို့ အတူအဋ္ဌကထာတည်းဟူသော

တောအုပ်သို့ ဝင်ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနက်အဓိပ္ပါယ် အယူအဆ မမှား
အောင် ဝါကျဇောတက, ပဒဇောတကဖြစ်သော , စ, ပန, ဝါ, အထဝါ, ပိ,
အပိ, ယထာ, တထာစသော နိပါတ်တို့ကိုကြည့်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်လမ်းမှန်ကို
သိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် “နိပါတော ဇောတကော ဝုတ္တော, သာခါဘဝ-
သမော ဟိ သော” ဟု ရှေးဆရာတို့ မိန့်တော်မူကြပါသည်။ [နိပါတ်ကို ထွန်းပြု
တတ်၏ဟု ဆိုအပ်ပြီ။ မှန်၏, ထုံနိပါတ်သည် ချိုးအပ်သော သစ်ခက်နှင့်တူ၏။]

ဝါကျအခြား ထိုဟိ, စ, ပန နိပါတ်တို့ ထွန်းပြုရာ ဝါကျတို့ကို အလွန်များ
ပြားစွာ နာမည်တပ်၍ ပြုကြသော်လည်း အဘေ့ အကြံ
များသော အများသုံးဝါကျများကိုသာ သိဖို့ အရေးကြီးပါသည်။ ထိုဝါကျ
များကို ပြသတုံနိယာမ်အတိုင်း စဉ်၍ပြပါမည်-

ထိနိဝါတ်၏ အနက်

အဓိပ္ပါယ်တူ ၃ ဝါကျ (၁) တပ္ပါကဒ္ဓိကရဏ (ရွှေဝါကျ၏ အနက်
အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်ရှားအောင်ပြုသော) ဝါကျ၊
(၂) ဝိတ္ထာရ (ရွှေဝါကျ၏ အနက်ကို ခွဲသော) ဝါကျ၊ (၃) ဒဠိကရဏ
(ရွှေဝါကျ၏အနက်ကို ခိုင်မြဲအောင်ပြုသော) ဝါကျ၊ ဤ ၃ ဝါကျသည်
ရွှေစကားနှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်တူ၏။

[ဆောင်း] ဟိနက်မှတ်သား, ထင်ရှား-ခွဲ-မြဲ, နက်စွဲ ၃ အင်, ရွှေစကား
နှင့် အတူပင်။

အဓိပ္ပါယ်စပ်ရုံ ၃ ဝါကျ (၄) ကာရဏ, ဟေတု (ရွှေစကားအတွက် အကြောင်း
ပြသော) ဝါကျ၊ (၅) ဖလ (ရွှေစကား၏ အကျိုးကို
ပြသော) ဝါကျ၊ [လဒ္ဓဂုဏဝါကျဟုလည်း တခါ နေရာ၌
ခေါ်ရ၏။] (၆) လဒ္ဓဒေါသ (ရွှေစကားအတွက် အပြစ်ရပုံကို ပြသော)
ဝါကျ၊ ဤ ၃ ဝါကျသည် ရွှေဝါကျနှင့် အတူမဟုတ်ကြ, အကြောင်းအကျိုး
စပ်ရုံသာ ဖြစ်သည်။

[ဆောင်း] ကြောင်း-ကျိုး-ဖြစ်လျှင်, ဤ ၃ အင်, ရွှေစကားနှင့်စပ်ရုံပင်။
အဓိပ္ပါယ်နွယ်ရုံ ၅ ဝါကျ (၇) ဝါကျာရမ္မ (ရွှေဝါကျအတွက် စကားပြတ်
ပြီးမှ ဆက်၍ အားထုတ်အပ်သော) ဝါကျ၊
(၈) ဥပနာသ (ရွှေဝါကျအတွက် စကားဆက်မပြတ်သေးသို့ ကပ်၍ဆက်ထား
(၃)

အပ်သော) ဝါကျ၊ (၉) ဝိသေသ (ရွှေဝါကျ၏ သာမညအနက်များမှ အထူးကို ပြသော) ဝါကျ၊ (၁၀) အနွယ် (ရွှေစကားနှင့် အလျှော်ကိုပြသော) ဝါကျ၊ (၁၁) ဗျတိရေက (ရွှေစကား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောင်းပြန်ကိုပြသော) ဝါကျ၊ ဤ၅ ဝါကျကား ရွှေဝါကျများနှင့် ဆက်သွယ် နှယ်စပ်နေရုံသာဖြစ်ကြသည်။

[ဆောင်] ဆက်နက် ၂၅၆၊ ထူး-လျော်-ဆန့်ကျင်၊ ဤငါးအင်၊ ရွှေစကားနှင့် နှယ်ရုံပင်။

ပြအပ်ပြီးသော “ထင်ရှား - ချဲ့ - မြ” မှ စ၍ “ထူး - လျော် - ဆန့်ကျင်” တိုင်အောင်သော အနက်များသည် ဟိနိုပတ်တိပုဒ် ထွန်းပြအပ်သော ဝါကျ၏ အနက်များတည်း။

စ-ဝန အနက် စ-ပန နိပါတ်တို့လည်း ထိုအနက်များကိုလည်း ထွန်းပြ နိုင်ကြ၏။ ပန နိပါတ်ကား ထိုအနက်များအပြင် (၁၂) ဂရဟာ(ကဲ့ရဲ့ ခြင်းအနက်ကိုပြသော) ဝါကျ၊ (၁၃) သမ္ဘဝနာ(ချီးမွမ်းခြင်း မြှောက်ပင်ခြင်းအနက်ကို ပြသော) ဝါကျ၊ (၁၄) ပက္ခန္ဓရ (ရွှေအဖို့မှ တစ်ပါး သော အဖို့ကိုပြသော) ဝါကျ၊ ဤသို့ ဟိအနက်ထက် ထူးသော အနက်များကို လည်း ပြနိုင်သေး၏။

- [ဆောင်] (က) စ-ပန မှု၊ ဟိနှင့်တူ၊ ထုတ်ယူနည်းတူစွာ၊
- (ခ) ပနထူးခဲ့၊ ကဲ့ရဲ့-ချီးမွမ်း၊ အဖို့စွန်း၊ နက်ညှန်း အထူး လာ။

မှတ်ချက်။ ။ ပနသဒ္ဒါက ဂရဟာအနက်ကို ထွန်းပြရာ၌ ထိုအနက်သည် နည်းသောအနက်၊ သို့မဟုတ် ယုတ်ညံ့သောအနက် တစ်မျိုးမျိုးဖြစ်ရသည်။ ချဲ့ဝနာအနက်ကို ထွန်းပြရာ၌ကား ထိုအနက်သည် များသောအနက်၊ သို့မဟုတ် မြင့်မြတ်သောနက် တစ်မျိုးမျိုးဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ဂရဟာ ဝါကျကိုပင် မနှစ်သက်အပ်သောအနက်ရှိသောကြောင့် အရုဗ္ဗတ္ထ(အရုစိ+ အိတ္ထ) ဝါကျဟု လည်းကောင်း၊ သမ္ဘဝနာ ဝါကျကိုပင် ချီပင်မြှောက်မြှင့် အပ်သော အနက်ရှိသောကြောင့် အနုဂ္ဂဟတ္ထ ဝါကျဟု လည်းကောင်း နာမည်တစ်မျိုး ခေါ်ရိုးရှိကြောင်းကိုလည်း မှတ်ပါ။

- [ဆောင်] (က) ပန စပ်ရာ၊ ယုတ်နည်းပါ၊ ဂရဟာမှတ်ယူရာ။
- (ခ) ယင်းသို့စပ်ရာ၊ များမြတ်ပါ၊ သမ္ဘဝနာသာ။

ရွှေ့နောက်ဝါကျတွဲနေပုံ များသောအားဖြင့် ဝါကျတို့သည် ရွှေ့နောက် ဆက်၍ အစုံတွဲနေရိုးတည်း၊ ပြုအပ်ပြီးသော ၁၄ ဝါကျတို့ကို အစုံတွဲသောအခါ တွဲဘက် ၁၉ ဝါကျ ရနိုင်ပြန်သည်။ ပြခဲ့သော အစဉ်အတိုင်း—

- ၁။ (က) အပါကဋ (မထင်ရှားသော) ရွှေ့ဝါကျ။
- (ခ) တပ္ပါကဋိကရဏ (ထိုကို ထင်ရှားအောင် ပြုသော) နောက် ဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။အပါကဋဝါကျကို တပ္ပါကဋိကရဏီယ ဝါကျဟုလည်း ခေါ်သေး၏။ တပ္ပါကဋိကရဏဝါကျကိုကား များသောအားဖြင့် ဥပမာန ဥပမေယျအားဖြင့် ပြုတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ယထာ ဝိယ စသည် ပါသော ဝါကျကို ဥပမာန၊ တထာ ဝေ စသည် ပါသော ဝါကျကို ဥပမေယျ ဝါကျဟု ခွဲရပြန်သည်။

- ၂။ (က) သင်္ခေပ (ကျဉ်းနေသော) ရွှေ့ဝါကျ။
- (ခ) ဝိတ္ထာရ (ထိုအကျဉ်းကို ချဲ့သော) နောက် ဝါကျ။ ၊

- ၃။ (က) ဒဠိယ (သူ့နဂိုရ်အတိုင်း အားဖြင့် မခိုင်မြဲသောကြောင့် စောဒက ပုဂ္ဂိုလ်က အပြစ်တင်လျှင် လှုပ်ရှားယိမ်းယိုင် နေသည့် အတွက် ခိုင်မြဲစေအပ် ခိုင်မြဲအောင် ပြုအပ်သော) ရွှေ့ ဝါကျ။
- (ခ) ဒဠိကရဏ (ထိုမခိုင်မြဲသော အနက်ကို ခိုင်မြဲအောင် ပြုတတ်သော) နောက် ဝါကျ။

- ၄။ (က) ကာရဏ၊ ဟေတု (အကြောင်းကိုပြသော) ဝါကျ။
- (ခ) ဖလ (အကျိုးကိုပြသော) ဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ၂ ဝါကျသည် ရွှေ့နောက် အနေမမြဲဘဲ အပြောင်းအလဲ ရှိနိုင်သည်။

- ၅။ (က) ယုတ္တိ (သင့်လျော်သောအနက်ကို ပြသော) ရွှေ့ဝါကျ။
- (ခ) လဒ္ဓဂုဏ (ထိုသင့်လျော်သော အနက်ကြောင့် ရအပ်သော အကျိုးဂုဏ်ကို ပြသော) နောက် ဝါကျ။

- ၆။ (က) အယုတ္တိ(မသင့်သောအနက်ကို ပြသော)ရွှေဝါကျ။
- (ခ) လဒ္ဒဓေါသ (ထိုမသင့်သော အနက်ကြောင့် ရအပ်သော အပြစ်ကို ပြသော) နောက်ဝါကျ။

- ၇။ (က) အာရဒ္ဒ (အားထုတ်အပ်ပြီးသော) ရွှေဝါကျ။
- (ခ) ဝါကျာရမ္ဘ(ပြတ်ပြီးသော ရွှေစကားဝယ် စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ဆက်လက်အားထုတ်အပ်သော) နောက်ဝါကျ။

- ၈။ (က) အာရဒ္ဒ(အားထုတ်အပ်ပြီးသော)ရွှေဝါကျ။
- (ခ) ဥပနာသ (မပြီးမပြတ်သေးသော ရွှေစကားဝယ် စောဒနာ ဖွယ် ကျန်သေး၍ ဆက်လက် ကပ်ထားရသော) နောက် ဝါကျ။ [ဥပ-ကပ်၍+နာသ-ထားအပ်သောစကား။]

- ၉။ (က) သာမည (အများနှင့် ဆက်ဆံသောအနက်ကို ပြသော) ရွှေဝါကျ။
- (ခ) ဝိသေသ(ထိုသာမညထည်းမှ အထူးလိုရာကို ပြသော)နောက် ဝါကျ။ [သာမညကို တချို့ နေရာ၌ ရအပ်သမျှ အနက်ကို ပြသော အတ္ထုဒ္ဓါရ ဝါကျဟု ခေါ်၍ ဝိသေသဝါကျကို အတ္ထုဒ္ဓေသ (အလိုရှိအပ်သောအနက်ကိုပြသော) ဝါကျဟု ခေါ်ရသေး၏။]

၁၀။ အနုယ(ယခုဆိုအပ်ဆဲ အဓိပ္ပါယ်နှင့် အလျော်ကို ပြသော)ဝါကျ။

၁၁။ ဗျတိရေက (ယခုဆိုအပ်ဆဲ အဓိပ္ပါယ်နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြသော) ဝါကျ။

မှတ်ချက်။ ။ဤ ၂ ဝါကျလည်း ရွှေနေ နောက်နေ မမြတ် အမျိုးမျိုးနေနိုင် ပါသည်။

၁၂။ ဂရဟာ(နည်းသော, သို့မဟုတ် ယုတ်ညံ့သော ကဲ့ရဲ့ဖွယ် အနက်ပြ) ဝါကျ။

၁၃။ သမ္ဘာဝနာ(များသော မြတ်သော ချီးမြှောက်ဖွယ်အနက်ပြ)ဝါကျ။

ခုဇိချက်။ ။ ဤ ၂ ဝါကျလည်း ငွေနေ နောက်နေမမြတ် အမျိုးမျိုးနေ နိုင်၏။ ရွှေခနာက်တွဲ၍ အမြဲမနေဘဲ တစ်ပါးစီလည်း ခွဲ၍ နေ တတ်၏။ ဂရဟာဝါကျကို အရုဇ္ဈာဝါကျ၊ သမ္မာဝနာ ဝါကျကို အနုဂ္ဂဟတ္ထဝါကျဟုလည်း ခေါ်နိုင်ပါသည်။

ဣင်း ဝါကျ တချို့

ပြအပ်ပြီးသော နိယာမ်တို့တွင် တိုက်ရိုက်မပါသော အသုံးလည်းများသော ဝါကျတချို့ ရှိသေး၏။ တို့ဝါကျများကား-

ပုစ္ဆာဝါကျ၊ ဝိသဇ္ဇနဝါကျ၊ စောဒနာဝါကျ၊ ပရိဟာရဝါကျ၊ စောဒကာ ဘောဂဝါကျ၊ စောဒကာဘောဂဖလဝါကျ၊ ပရိဟာရာဘောဂဝါကျ၊ ပရိ ဟာရာဘောဂဖလဝါကျတို့တည်း။ ထို ဝါကျများသည် ပက္ခ၊ ပက္ခန္ဓရအထူး များ ဖြစ်၍ နိယာမ်တို့၌ သီးခြား မပြတော့။ ထိုတွင်-

- ၁၄။ ပုစ္ဆာ (အပြစ်တင်ချက်မပါ၊ အမေးသက်သက်ကိုသာ ပြသော) ဝါကျ။
- ၁၅။ ဝိသဇ္ဇန (ထိုအမေး၏ အဖြေကို ပြသော) ဝါကျ။
- ၁၆။ စောဒနာ (အမေးပုစ္ဆာပင် ဖြစ်သော်လည်း နနုစသည် ထည့်စွက်၍ အပြစ်တင်လိုချက် ပါသော) ဝါကျ။ [တစ်ရံတစ်ခါ နနုစသည် မပါ သော စောဒနာဝါကျလည်း ရှိပါသေး၏။]
- ၁၇။ ပရိဟာရ (စောဒနာ၏ အပြစ်ကို အကြောင်းပြ၍ ပယ်ရှားသော အဖြေ) ဝါကျ။
- ၁၈။ စောဒကာဘောဂ (စောဒနာဝါကျ၌ပင် တစ်ရံတစ်ခါ စောဒကာ ဘက်က မိမိနှလုံးသွင်းဖြစ်သော အကြောင်းကို ပြသော) ဝါကျ။
- ၁၉။ စောဒကာဘောဂဖလ (စောဒကာနှလုံးသွင်း၏ အကျိုးကို ပြသော) ဝါကျ။ [စောဒနာဝါကျပင် ဖြစ်သည်။]
- ၂၀။ ပရိဟာရာဘောဂ (အဖြေဘက်၌လည်း ပရိဟာရအဖြေဆရာ၏ နှလုံး သွင်းအကြောင်းကို ပြသော) ဝါကျ။
- ၂၁။ ပရိဟာရာဘောဂဖလ (ထို အာဘောဂ၏ အကျိုးရပုံကို ပြသော) ဝါကျ။ [ပရိဟာရဝါကျပင် ဖြစ်သည်။]

ဝဂါကျများ၏ ဝေဒနာအကြောင်း

အပ္ပါကရေ, အပ္ပါကရီကရဏ နှင့် ပါကဋ္ဌော အပါကဋ္ဌော = မထင်ရှားသော အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အပါကဋ္ဌဿ + ပကာသကံ + ဝါကျ အပါကဋ္ဌဝါကျ၊ ပါကဋ္ဌံ + ကရေတိတိ ပါကဋ္ဌိကရဏံ၊ တဿ + ပါကဋ္ဌိကရဏံ တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏံ = ထို ရှေ့ဝါကျ၏ မထင်ရှားသော အနက်ကို + ထင်ရှားအောင် ပြုတတ်သော အနက်၊ တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏဿ - ကို + ပကာသကံ + ဝါကျ တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏဝါကျ။ [“တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏ” အရ တစ်ခါတည်း ဝါကျကို ရအောင် “တံ + ပါကဋ္ဌံ + ကရေတိတိ တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏံ” ဟု ပြုလျှင် “တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏံ စ + တံ + ဝါကျ စာတိ တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏဝါကျ” ဟု ပြုနိုင်၏။]

သင်္ခေဝ, ဝိတ္ထာရဝဂါကျ သံခိပိယတီတိ သင်္ခေပေါ-ချုးအပ်သော (အကျဉ်း ဖြစ်သော) အနက်၊ သင်္ခေပဿ + ပကာသကံ + ဝါကျ သင်္ခေပဝါကျ၊ (တစ်နည်း) သံခိပိယတိ တေနာတိ သင်္ခေပေါ-ချုးကြောင်း စကား၊ သင်္ခေပေါ စ + သော + ဝါကျ ညွှာတိ သင်္ခေပဝါကျ၊ ဝိတ္ထာရိယတီတိ ဝိတ္ထာရေ-ချဲ့အပ်သော အနက်၊ ဝိတ္ထာရဿ + ပကာသကံ + ဝါကျ ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရိယတိ တေနာတိ ဝိတ္ထာရေ၊ ဝိတ္ထာရေ စ + သော + ဝါကျ ညွှာတိ ဝိတ္ထာရဝါကျ။

ဒဠိယ, ဒဠိကရဏ ဒဠိ-ခိုင်မြဲအောင် + ကရိယတေ-ပြုအပ်၏၊ ဣတိ ဒဠိယော၊ [ခိုင်မြဲခြင်း အနက်ကို ဟောရာ၌ ဒဠိဓာတ်ဟု မရှိသော ကြောင့် ဒဠိဟူသော နာမ်ပုဒ်နောင် ကရဓာတ်၏ အနက်၌ ဣပစ္စည်းဖြင့် နာမဓာတ်ဖြစ်ပြီးနောက် ဣပစ္စည်းသက်၍ ပြီးစေရသည်]၊ ဒဠိယဿ-မခိုင်မြဲသည့် အတွက်) ခိုင်မြဲအောင်ပြုအပ်သော အနက်ကို + ပကာသကံ + ဝါကျ ဒဠိယဝါကျ၊ “ဒဠိ + ကရေတိတိ ဒဠိကရဏံ” စသည်ဖြင့် “တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏံ” ကဲ့သို့ ပြုပါ။

စောဒနာ, ဝရိဗာရဝဂါကျ စောဒေတိ ဒေါသံ အာရေပေတိ တောယာတိ စောဒနာ-အပြစ်တင်ကြောင်း စကား၊ စောဒနာ စ + သာ + ဝါကျ ညွှာတိ စောဒနာဝါကျ၊ ပရိဟရတိ ဒေါသံ တေနာတိ ပရိဟာရေ - စောဒကတင်အပ်သော အပြစ်ကို ရှောင်လွှဲကြောင်း စကား၊ ပရိဟာရေ စ + သော + ဝါကျ ညွှာတိ ပရိဟာရဝါကျ။

ထိုက်ထွန်းချက်။ ။ ဤဥဒေသနည်းကို မှီ၍ ဝါကျနာမည်များ၏ ဝစနတ္တကို သိပါ။ အဋ္ဌကထာအခြေရသော အခါ မိမိတို့ဘာသာ ဝစနတ္တပြုနိုင်ပါလိမ့်မည်။ ကျမ်းစာတစ်ရပ်၏ အောက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိဖို့ရာ အကြမ်းဖျင်းမျှ ဝါကျကဲ့မို့ အရေးသည် ပဌမ ကြီးသော အရေးပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြအပ်ခဲ့သော ဝါကျဆိုင်ရာ နိယာန်များကို အရကျက်ခဲ့ကြပါ။ ထို ဝါကျများ၏ သဘောသွားကိုကား အဋ္ဌကထာလေ့လာရင်းပင် စာချဆရာ၏ ပြောပြချက်ကြောင့် ရှင်းစင်းစွာ နားလည်ပါလိမ့်မည်။

ပုဒ်ကိုလည်း စိစစ်ဖွယ်

- ၁။ စာသင်သားတို့သည် ကျမ်းစာတစ်ရပ်၌ ပြအပ်ခဲ့သော ဝါကျတို့တွင် “မည်သည့်ဝါကျ” ဟု သိပြီးသောအခါ ထိုဝါကျတွင်း၌ ပါရှိသော ပုဒ်များကို သဒ္ဒါစည်းကမ်းအရ သိလိုကြ၏။
- ၂။ ထို့ကြောင့် စာချဆရာသည် နာမ် အာချာတ် ဥပသာရ နိပါတ် ၄ ရပ်သော ပုဒ်တို့တွင် “မည်သည့်ပုဒ်” ဟုလည်းကောင်း၊ နာမ်ဝိဘတ် သက်ရသော နာမ်ပုဒ်အမျိုးအစားတွင် သုဒ္ဒနာမ်၊ သမာသ်နာမ်၊ တဒ္ဓိတ်နာမ်၊ ကိတ်နာမ်ဟု လည်းကောင်း ခွဲခြား၍ ပြရပါသည်။
- ၃။ ထို့နောက် သမာသ်ပုဒ်ဖြစ်လျှင် မည်သည့်သမာသ်၊ မည်သို့ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ မည်သည့်အနက် အရာဝတ္ထုကို အရကောက်ရသည်ဟု လည်းကောင်း၊ တဒ္ဓိတ်ဖြစ်လျှင် မည်သည့်တဒ္ဓိတ်၊ မည်သို့ ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ မည်သည့် အရာဝတ္ထုကို အရကောက်ရသည်ဟုလည်းကောင်း၊ ကိတ်ဖြစ်လျှင် မည်သည့် ဓာတ်ပစ္စည်း၊ မည်သည့်သာဓန၊ မည်သည့်ဝိဂ္ဂဟ၊ မည်သည့်အရကောက်ဟုလည်းကောင်း ပြောပြရပါသည်။
- ၄။ ထို့နောက် ထိုနာမ်ပုဒ်ကို ဆိုင်ရာဂိုဏ်းသို့ သွင်း၍ ပဒမာလာ စဉ်တတ်စေရပါသည်။ အာချာတ်ပုဒ် ဖြစ်လျှင်လည်း ဝိဂြိုဟ်မပြုကောင်းသော ပုဒ်ဟုပြောပြ၍ ဓာတ် ပစ္စည်း ဝိဘတ်ခွဲခြားပြီးလျှင် ဆိုင်ရာ အာချာတ် ပဒမာလာ စဉ်တတ်စေရပါသည်။

၅။ စာစစ် ။ ။ ပြအပ်ခဲ့သော အစီအစဉ်အတိုင်း တစ်ပုဒ်အတွက် သိပြီး ပါသော်လည်း ဝါကျတစ်ရပ်လုံးအတွက် အသိဉာဏ် မသန့်ရှင်းသေးပါ။ ထို့ကြောင့် ပုဒ်ချင်း ဆက်သွယ်နေပုံကို ပြသော စာစစ်ကို လည်းကောင်း၊ ဝါကျ ၂ ရပ်၏ အဓိပ္ပာယ်(အကျဉ်း+အကျယ် စသည်ဖြင့်) ဆက်စပ်နေပုံကို ပြသော ဝါကျလပ်ကိုလည်းကောင်း ဆရာနည်းကျ ဆိုရိုးနှင့်တကွ သိအောင် ပြောပြသင့်ပါသေးသည်။

၆။ ကျန်သေးသော သိပ္ပံဝိဇ္ဇာများ ။ ။ ပြခဲ့သော အစီအစဉ်များအပြင် အနုသန္ဓေအတက်အထွက်၊ ကျမ်းရိုး ၅ ချက်စသော နည်းများ ရှိသေးသော်လည်း ပြအပ်ခဲ့သော အစီအစဉ်များကို နားလည်ကြလျှင်ပင် အဋ္ဌကထာ အခြေရပြီး ဖြစ်ပါပြီ။ ဤ အစီအစဉ်များကိုသာ ရည်ရွယ်၍ ရှေးဆရာတို့ မိန့်တော်မူကြသည်မှာ-

“ဝဋ္ဋံ ကဇေ ဝဒစ္ဆေဒံ၊ သမာသာဒိံ ကတော ကဇေ၊
 သမာသာဒေါ ကတေ ဝစ္ဆာ၊ အတ္ထံ ဇာနေယျ ပဏ္ဍိတော။”

ဟု ဖြစ်ပါသည် ဤဂါထာ၌ “ပဒစ္ဆေဒံ”အရ သန္ဓိပုဒ်စပ်ကို ပုဒ်ဖြတ်ရုံသာမက၊ နာမ် အာချာတ် စသည်မှစ၍ ပြခဲ့သော အစီအစဉ်အတိုင်း ပုဒ်ခွဲခြင်းတိုင်အောင် ယူရပါသည်။

၇။ အားလျော့ပွယ် မရှိ ။ ။ ပြခဲ့သော အစီအစဉ်အတိုင်း “သိစရာတွေ အလွန် များသည်”ဟု စိတ်အားလျော့ပွယ် မရှိပါ။ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ တက်သောအခါ ဤ သိဖွယ်များ လိုအပ်လိမ့်မည်ဟု မြော်မြင်၍ နာမ်ဂိုဏ်း အာချာတ်ဂိုဏ်း စာစပ်ပါ မကျန်ရအောင် အခြေပြုသဒ္ဒါ ကျမ်းကိုလည်းကောင်း၊ ထို့ထက်ကျဉ်းသော မူလတန်းပါဠိသိက္ခာနှင့် မူလတန်း သဒ္ဒါကျမ်းကလေးတို့ကိုလည်းကောင်း စီစဉ်ခဲ့ပါသည်။

၈။ အလွယ်နှင့် တတ်ဝါစဉ် ။ ။ ထိုကျမ်းများမှ နှုတ်တက်ရဖွယ် အနည်းငယ်ကိုရလျှင်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် မိမိတို့ ဆရာနည်းအတိုင်း သဒ္ဒါ အခြေခံ ရလျှင်လည်းကောင်း၊ ပါဠိ အဋ္ဌကထာကို ပို့ချသော ဆရာ၏

နည်းလမ်းညွှန်ပြချက် ရလျှင်လည်းကောင်း ပြအပ်ခဲ့သော သိဖျယ် အားလုံးပင် တစ်နှစ်ပြည့်အောင် မဆိုင်းရဘဲ လအနည်းငယ် ကြာ သောအခါ သိမှန်းမသိ သိ၍ သိ၍ (တတ်မှန်းမသိ တတ်၍ တတ်၍) လာပါလိမ့်မည်။

၉။ ●ဗ္ဗဝေတို့ ဓူထားခြင်း။ ။ ယခုအခါ ဘုရားရှင်၏ ရွှေနှုတ်တော်ထွက် ဂါထာတော်များဖြစ်၍ အရကျက်ဖို့လည်း ကောင်းလှ၊ တရားယူဖွယ် လည်း ကောင်းလှသော ဓမ္မပဒပါဠိတော် ဂါထာများကို မူထား၍ (ဝတ္ထုကြောင်းမဖက်) အဋ္ဌကထာ သက်သက်ကိုသာ ဆရာမြတ်တို့ ပို့ချနည်း နိဿယည်းကျနအောင် စာသင်သားတို့အား မေးကာ ပြော ကာ ပါဠိတော် ဂါထာကိုလည်း အဋ္ဌကထာဖွင့်ကျအောင် နိဿယ အနက်ပေး၍ ပို့ချစဉ်အတိုင်း စီစဉ်ပါတော့မည်။

၁၀။ တိုက်ထွန်းချက်။ ။ ကျမ်းစာ၏ တာဝန်ကြေသော်လည်း လေ့လာ သော စာသင်သားတို့၏ တာဝန်မကြေလျှင် ဖော်ပြ ထားသော အကျိုးများရမည်ဟု တာဝန်မယူပါ။ ထို့ကြောင့် စာသင်သားတို့မှာ လည်း သမာဓိရှိရှိဖြင့် လေ့လာဖို့လိုပါသည်။ သမာဓိဟူသည်မှာ သီတ အခြေခံမှ မှန်မှန်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ သီလကိုဖြည့် သမာဓိနှင့် ဝီရိယမှန်မှန် ဖွဲ့သန်သန်ဖြင့် အခြေခံဖြစ်သော စာစပ်ပဒမာလာနှင့် တကွ (မိမိတို့ဆရာနည်းအရ) သဒ္ဓါအခြေပြု တစ်မျိုးမျိုးတွင် ကျက်မှတ် ဖွယ်ဟူသမျှကို ထုံးလိုမှု၍ ရေလိုနှောက်ပြီး ဖြစ်ကြပါစေတည်။

●ဆာထူနံ ဝါဒဘာဝါထ၊ ဝါဠိယာဠထထာထ ခ၊
●ဗ္ဗဝေံ သုနိဿာယ၊ ထထံဠထထဝါဠကံ။

ကျက်မှတ်ရန်နှင့်အခြေခံ ပြီး၏။

၁၉၂၉-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ

ဧရာဝတီတက္ကသိုလ်

ဝတ္ထုစဉ်-မေတ္တာ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

၁။ ဗုဒ္ဓကဏ္ဍ

၁။	စက္ခုပါလတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၁
၂။	မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဝတ္ထု	—	—	၂၂
၃။	တိဏ္ဍတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၆၅
၄။	ကာဠယက္ခိနိဝတ္ထု	—	—	၇၅
၅။	ကောသမ္ဘကဘိက္ခုဝတ္ထု	—	—	၈၁
၆။	မဟာကာဠတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၉၂
၇။	ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု	—	—	၁၁၆
၈။	သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၁၂၆
၉။	နန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၁၃၃
၁၀။	စုန္ဒသုကရိကဝတ္ထု	—	—	၁၃၅
၁၁။	ဓမ္မိကဥပါသကဝတ္ထု	—	—	၁၄၅
၁၂။	ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု	—	—	၁၄၆
၁၃။	သုမနာဒေဝီဝတ္ထု	—	—	၁၅၀
၁၄။	ဒွေသဗာယကဘိက္ခုဝတ္ထု	—	—	၁၅၃

၂။ ဣန္ဒြေအဝေဓိ

၁။	သာမ္ဗာဝတိဝတ္ထု	—	—	၁၆၀
၂။	ကုမ္ဘလောသကသေဋ္ဌိဝတ္ထု	—	—	၂၀၂
၃။	စူဠပန္နကတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၂၀၉
၄။	ဗာလနက္ခတ္တသဗ္ဗိဋ္ဌဝတ္ထု	—	—	၂၁၅
၅။	မဟာကဏ္ဍပတ္တေရဝတ္ထု	—	—	၂၂၅
၆။	ပမတ္တာပမတ္တဒွေသဗာယကဝတ္ထု	—	—	၂၃၄
၇။	မထဝတ္ထု	—	—	၂၄၁
၈။	အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု	—	—	၂၄၅
၉။	နိဂမဝါသိတိဏ္ဍတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၂၅၀

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

၃။ စိတ္တဝဂ်

၁။ မေဃိယတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၂၅၃
၂။ အညရဘိက္ခုဝတ္ထု	—	—	၂၆၆
၃။ အညတရဥက္ကဏ္ဍိတဘိက္ခုဝတ္ထု	—	—	၂၇၁
၄။ သံဆရက္ခိတဘဂိနေယျတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၂၇၅
၅။ စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၂၈၂
၆။ ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု	—	—	၂၉၀
၇။ ပုတိဂဇတိသတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၃၀၂
၈။ နန္ဒဂေါပါလကဝတ္ထု	—	—	၃၀၇
၉။ သောရေယျတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၃၁၅

၄။ ဗုပ္ပဝဂ်

၁။ ပထဝိဇာထာပသုတပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု	—	—	၃၁၉
၂။ မရိစိကမ္မဋ္ဌာနိကတ္ထေရဝတ္ထု	—	—	၃၂၅
၃။ ဝိဋ္ဌေုဘဝတ္ထု	—	—	၃၂၉
၄။ ပတိပုဇိကကုမာရိဝတ္ထု	—	—	၃၃၅
၅။ မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိဝတ္ထု	—	—	၃၃၈
၆။ ပါဝေယျကာဇီဝကဝတ္ထု	—	—	၃၄၅
၇။ ဆတ္တပါဏိဥပါသကဝတ္ထု	—	—	၃၄၉
၈။ ဝိသာခါဝတ္ထု	—	—	၃၅၃
၉။ အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စာဝတ္ထု	—	—	၃၅၆
၁၀။ မဟာကဿပတ္ထေရပိဏ္ဍပီတဒိန္နဝတ္ထု	—	—	၃၆၀
၁၁။ ဂေါမိကတ္ထေရပရိနိဗ္ဗာနဝတ္ထု	—	—	၃၆၂
၁၂။ ဂရဟဒိန္နဝတ္ထု	—	—	၃၆၅

အက္ခရာစဉ် - မာတိကာ

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[ဆ]

	၂၃၁	အနဋ္ဌနိယံ တာဝကာလိကဋ္ဌေန	၂၉၀
အကိစ္ဆေန	၂၃၁		၃၂၅
အကုသလကမ္မပထေသု	၃၁၂	အနန္တာဟတစေတသော	၂၈၅
အက္ခရာစဉ်	၆၅	အနပယိနိ	၆၂
အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဘာဝံ	၂၅၉	အနယဗျသနံ	၂၇၂
အဂါရံ	၁၃၃	အနဝဋ်တစိတ္တော	၂၈၃
အစူဂ္ဂတဋ္ဌေနဉ် ဘာဝပုဓာန	၂၂၇	အနဝဿုတစိတ္တဿ	၂၈၅
အစိန္တနိ	၇၁	အနိက္ကသာဝေါ	၁၁၆
အဇနိ	၆၅	အနိယမ၊ နိယမဝါကျအစွဲ	၂၆
အညေ သေသာ	၈၁	အနိယမတ္ထဝါ သဒ္ဓါ	၄၀-၃၂၉
အဋ္ဌာနပယုတ် အဓိပ္ပါယ်	၂၅၂	အနိဝေသနော	၂၉၆
အဏုံ ထူလံ	၂၄၇	အနတ္တရံ	၂၀၀
အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတိ	၁၀၈	အနပေါဇိယာနော	၁၆၄
အန္တရေ မဇ္ဈေပုဂ္ဂိုလ်	၈၉	အနပယိနိ	၆၂
အတိဂမ္ဘိရေ	၂၁၂	အနဗျဉ္ဇနဂ္ဂါယံ	၉၆
အထခေါ၏ အနုယဝါကျ	၇၅	အနယုဉ္ဇနိ	၂၁၇
အထဝါ	၈၆	အပုတိဋ်တဝိညာဏ	၃၆၂
အတ္တတော	၁၇၃	အပမတ္တော	၂၂၃
အတ္တတော ပေါ ခန္ဓာ	၂၀	အပမာဒလက္ခဏံ	၁၈၄-၂၂၆
အတ္ထပ္ပကရဏာ လိင်္ဂါ	၅၄	အပမာဒသမ္ပန္နော	၂၃၅
အတ္ထရဏံ	၁၁၈	အပမာဒသမောသရဏာ	၁၇၂
အတ္ထိကအယုဉ်	၃၀၄	အပသုတ ဖြစ်စေကာမူ အကျိုးရ	၁၆၀
အတ္ထုဒ္ဓါရ-အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျ	၁၉	အပါကဋ္ဌ၊ တပ္ပါကဋ္ဌိကရဏ	၂၅
အဓမ္မောဉ် အ-၏ အနက်	၁၄	အပုဗ္ဗ အစရိမံ	၂၃
အဓိဂမ္ပပါယော	၁၁၇	အပတော	၁၁၉
အဓိဂမေန	၂၃၈	အပုပ္ပိ	၁၆၁
အဓိပတိပုဒ်ပြီးပုံ	၃၀	အပလံ ဒုမ္ပလဋ္ဌေန	၂၉၀-၃၂၅
အဓိပေတော (အဓိပ္ပါယော)	၁၉	အဘဗျုပ္ပတ္တိကံ	၂၄၈
အဓိဝစနံ၊ နာမံ	၁၅၃	ဘဘာဝိတံ	၁၃၄
အန္တကော	၃၃၇	အမတပဒံ	၁၇၄-၁၇၆

အမဒု ဝိကာရဝသေ	၇၀	ဥဒ္ဓါတသ္မိ	၃၆၅
အမှိတ်-အမှိုက်	၁၇၇	ဥဒ္ဓါနဝတော	၂၀၁
အရဟတ္တပုရ်အပြီး	၅၀	ဥဒ္ဓါမူလံ	၁၀၅
အိရိယာနံ	၁၉၄	ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ ဇာတ် ပုစ္ဆည်း	၃၆
အဝဓိ	၆၅	ဥပင်နယန္တိ	၆၉
အဝိပ္ပုရတ္ထထာတိနော	၂၀၇	ဥပင်ကျော	၃၂၆
အဝိသေသေန	၅၇	ဥပရိပါသာဒေဋ္ဌိ အံအပြု မမြ	၂၃၁
အဝေက္ခတိ	၂၃၀	ဥပရိမာန ဥပမေယျဝါကျ	၃၅
အဘဗစ္စပသာဒ	၁၁၂	ဥပရိယော	၁၇၇-၃၀၅
အထ	၁၂၆	ဥပရိဇေတွာ	၁၀၅
အာထာတိယာ	၆၉	ဥပပေတော	၁၂၃
အာသမ္ပုဒ္ဓိနဝဇ္ဇိဇေ	၂၃၅	ဥပဗ္ဗတော	၂၆၁
အာသတ္တိတိပုဒ်နည်း	၁၁၈	[•]	
သုဘိဘာနပထီ	၁၀၉	ဥပပိက္ခယနနည်း	၂၁၈
အာသောကော	၂၅၉	ဧကတောဓာထုဒိ	
အာသိပုဏ် အနက်	၆၉	နဂါနိပုကာထုဒိ	၂၉၃
အာဟာသိ	၆၆	ဧကတောဓာ	၁၃၈
[ဆ]		ပေမေဝ (မှတ်ချက်)	၁၀၆
အာဂမ (ပါပိဋကော်)	၁၇၁	ဧကတောဓာဒိ	၂၇
အာဂမေန	၂၃၈	ဧကတော နယော	၃၀၉
အာဂိတ္ထသမာဂိန္တံ	၆၅	[ခ]	
အာဂိတ္ထိနိပကနည်း	၁၁၈	ဧကတောကတော	၂၆၀
အာဂုဒ္ဓာရိယံ	၁၁၃	ဧကတော ပနသမတ္တံ	၂၄၇
အာဂိသံသင်္ဂါဝန်တ္ထ	၅၅၈	[ဓ]	
[ဆ]		ဧကတောယ ဒါရကတောယ	၃၀၁
ဧကတော တဏှိတဏှိအနက်	၉၃	ဧကတော နပဒ္ဓါနိ	၂၇၇
ဧကတောသဒ္ဓါဒါအနက်	၃၃	ဧကတော ပါဟေဒ	၃၀၇
ဧကတော အာယံ	၁၂၇	ဧကတော လိဋ္ဌံ	၃၄၀
ဧကတော ဧဝံသော ပုဒ်များ၌		ဧကတော ပုဒ်န	၃၄၆
ဧကတော မှတ်ပုဒ်	၂၁၀	ဧကတော နန	၁၅၁
ဧကတော ဧကတော	၃၅၇	ဧကတော ဝေက္ခကံ	၃၁
ဧကတော ဧကတော	၃၀၉-၃၂၉	ဧကတော ဒေဒန	၁၄၅
[ဇ]		ဧကတော	၀၄၃
ဧကတော မှတ်ပုဒ်	၂၆၃		

ကုမ္ပဏီသေစနံ	၁၃၈	ဂါဟဏိ အဓိပ္ပာယ်	၉၅
ကုမ္ပဏီထုတ်	၂၁၂	ဂိဟိတာဝံ	၁၀၈
ကုမ္ပဏီဟာနံ	၈၅	ဂဟာ	၂၇၁
ကုမ္ပဏီဂီရံ	၃၀၉	ကုမ္ပဏီသေစနံ	၂၇၉
ကုမ္ပဏီသေ	၁၁၆	ကေတု	၃၃၁
ကုမ္ပဏီဝေဒနတ္ထံနှင့် အရကောကံ	၂၂၁	ဂေါဂဏနည်း	၃-၉
ကုမ္ပဏီထုတ်ပေးသောကုမ္ပဏီ	၆၆	ဂေါဂဏ	၁၂၉-၁၉၃
ကုမ္ပဏီကိရိယတော	၁၄၄	ဂေါဂဏ	၁၅၆
ကုမ္ပဏီသေ	၁၁၆		[၁]
ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၁၄၉	ကုမ္ပဏီ ဆိုင်ခွင့်ပေးပေး	၃၁
ကုမ္ပဏီပိုင်	၅	ကုမ္ပဏီသေစနံ	၆၃
ကုမ္ပဏီပိုင် တည်ပို့	၂၂၆	ကုမ္ပဏီနှင့်	၃၅၆
ကုမ္ပဏီနှင့် ပန်	၅၂-၅၅	ကုမ္ပဏီ	၂၅၃
ကုမ္ပဏီသေ	၂၂	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၁၆၅
ကုမ္ပဏီသေပန်နာအာဝေဒန	၂၀၇	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၂၂၃
ကုမ္ပဏီသေမာရော	၁၁၆	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၂၁၀
ကုမ္ပဏီပိုင်	၂၃၆	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၄
ကုမ္ပဏီပိုင်	၂၉၁	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၂၃၂
ကုမ္ပဏီပိုင်	၁၀၁	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၂၆၈
ကုမ္ပဏီပိုင်	၆၆	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၂၅၄
ကုမ္ပဏီပိုင်	၁၅၆	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၁၁၉
ကုမ္ပဏီပိုင်	၅၂	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၃၂
ကုမ္ပဏီပိုင်			[၁]
ကုမ္ပဏီပိုင်	၃၂၅	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၂၉၇
ကုမ္ပဏီပိုင်	၁၈၅	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၆၈
ကုမ္ပဏီပိုင်	၁၀၃	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၂၃၆
ကုမ္ပဏီပိုင်	၁၀၉	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၁၀၃
ကုမ္ပဏီပိုင်	၁၁၄		[၁-၅-၁-၅]
ကုမ္ပဏီပိုင်	၂၂၅	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၁၇၁
		ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၂၄၈
	၄၉	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၁၉၄
	၃၀၇-၃၅၆	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၁၇၀
	၄၉	ကုမ္ပဏီပိုင်ဆိုင်မှု	၁၃၈

	[တ-ထ]	ဒုလ္လဘပတိဋ္ဌတာယ	၂၁၁
စာခွဲခေါ်၍ စစ်အနက်	၃၉	ဒုရက္ခ	၂၅၅
တက္ကကို တုမာကံအန္တရေဟုဖွင့်ရာ၌	၇၉	ဒုရင်္ဂမိနာမ	၂၇၆
တက္က မနောတိဋ္ဌအနက်ပေးဝါကျခွဲ	၃	ဒေသနာ နှစ်မျိုး	၂၀၉
တစ်ပုဒ်ပြီးတစ်ပုဒ် ဖွင့်ရာ၌		ဒေသဿာမိသာ အမှန်	၁၅
အယူအမျိုးမျိုး	၃၈	[*]	
တမဘာဝံ	၄၃	ဓမ္မဇီဝိနော	၂၀၆
တာဝသဒ္ဓါ အတိဝိယအနက်		ဓမ္မဇီဝိပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုး	၂၀၆
ဟောမုံ	၃၁၆	ဓမ္မရာဇာ အာဟ အနက်ပေးပုံ	၁
တုသ္မာ၏ ဖလဝါကျနှင့် ဟောတု	၅၉	ဓမ္မဿ အနုဓမ္မစာရီ	၁၆၁
တာနိတာနိ၌ ဝိစ္စာရုပ်ပြီးပုံ	၃၃	ဓမ္မာ နာမ၌ နာမအနက်	၁၂
တွာပစုဿ်၏ ဟိတ်အနက်	၁၇၅	ဓမ္မာဘိသမယော	၆၄
တုလာဒီနိ၌ အာဓိဖြင့် ယူရသော		ဓမ္မေန သမေန	၂၀၆
အမှုများ	၂၀၆	ဓမ္မောဇပညာယ	၂၃၁
တေန ဝုတ္တံ	၁၇၉	ဓမ္မောနှင့် ဂုဏအနက်	၁၄
တေပိဋကဿ ပေါ နာမံ	၁၅၃	ဗီရော	၂၃၂
တေဘူမိကဒ္ဓိ	၅၉	ဓုံရံ အနိက္ခိပိတွာ	၂၆၃
စာလှုပ်	၃၂၆	ဓမ္မာဝိယမာနာနိ၏ လက္ခဏနှင့်	
ထောမေန္တိ ဝဏ္ဏယန္တိ	၂၄၁	ကတ္တာ	၇၈
	[ခ]	[*]	
ဒန္တစ္ဆေဒန, ဒန္တိသောနေနည်း	၂၆၇	နဝသတ္တပါတုဘာဝဓိဋ္ဌိ	၂၂၈
ဒမသစ္စေန	၁၁၈	နဒ္ဓိ	၆၈
ဒမေန	၂၁၀	န ဟိတက်ရာ ဟိနက်မှာ	၂၈-၁၈၁
ဒဗ္ဗိယ, ဒဋ္ဌိကရဏအခွဲ	၂၀	န ဟိဋ္ဌိ ဟိအနက်	၁၄
ဒသဝတ္ထု(က(မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ)	၁၂၆	နာနပ္ပကာရကို	၁၄၁
ဒါရုဏေန	၁၄၆	နာနာကရဏာ	၁၈၉
ဒိဝသဘတိမတ္ထံ	၁၅၆	နာပိ ဟောတိ၌ အနက်ပေးပုံ	၃၇
ဒီသော ဒိသ်	၃၀၇	နာမထည့်ပုံ	၁၇၈-၁၈၄
ဒုစ္ဆန္ဒ	၁၃၃	နာဘိကိရတိ	၂၁၃
ဒုန္တိဂ္ဂဟံ	၂၆၆	နိဂဏ္ဌဝိဂ္ဂိုဟံ	၂၈၃
ဒုန္တိဝါရယံ	၂၅၆	နိဂမ, နိဂမိတဗ္ဗဝါကျ	၂၈
ဒုဗ္ဗလဿံ	၂၃၇	နိဂုံး၏သဘော	၉၂
ဒုဗ္ဗေမိနော(နိပ္ပညာ)	၂၁၆		

နိဒဿန၊ နိဒဿနဝိသေသ	၂၀	ပဘဏ္ဍာရီ	၃၉
နိဒ္ဒါယန္တေသု	၂၃၆	ပမာဒမုလိကာ	၂၄၃
နိဗ္ဗာန်သဘာဝ	၂၀၂	ပမာဒဝိဟာရိနော	၁၅၉
နိဗ္ဗာန်သေဝန်	၂၅၉	ပရက္ခမဝိရိယ	၁၉၆
နိဗ္ဗာန်ပုဒ်ပြုံးပုံ	၉၅	ပရိဂ္ဂပ္ပ+နိစ္ဆယဝါကျမှတ်ဖွယ်	၂၀၄
နိဗ္ဗာန်မာနိ ဝဝတ္ထိယမာနိ	၇	ပရိစ္ဆက္ခော	၁၁၉
နိယျာဘေတော	၁၅၆	ပရိစ္ဆိဒ္ဓမာနိ (ပရိစ္ဆိဒ္ဓိယမာနိ)	၈
နိရပရာဇာနိ	၂၀၃	ပရိဒဿတိ၊ ပရိဇဿတိ	၁၁၇-၁၁၈
နိရိန္ဒာနာ	၇၂	ပရိပ္ပဝပသာဒ	၂၀၄
နိဝေဒနိ	၂၅၇	ပရိဘောဂမတ္တာ	၉၉
နိဝါသနိ	၁၁၇	ပရိယတ္တိဇီဝိဂ္ဂဟ	၁၇
နိဿဘူဓမ္မော (သတ္တန္တင်္ဂဇီဝ)	၁၇	ပရိယေသနမတ္တာ	၉၉
နိဒ္ဒါ	၂၅၅	ပရိဝေဏဇိဝစနတ္ထ	၂၃၁
နေက္ခမ္ပသင်္ဂဟိဒ္ဓိနိ	၁၃၁	ပရိသုဒ္ဓိ	၂၅၇
[၁-၁]		ပရိဟာနာယ	၂၅၀
ပကတိစိတ်သည် အဝင်စိတ်	၃၅	ပရိဟာရပက္ခ (စောဒကပက္ခ)	၂၂
ပက္ခ၊ ပက္ခန္ဓာအရံ	၁၅	ပရေ	၈၁
ပက္ခပဟရဏမတ္တိ	၁၅၄	ပသယု	၇၁
ပဂ္ဂဟိတဝိရိယံ	၁၁၃	ပဿမ္ဘန္တိ	၇၉
ပညာပါသဒံ	၂၂၈	ပဟာတဝေ	၂၆၄
ပဋိက္ခမန္တဇိအနက်	၄၈	ပဟိနသောကသလ္လတာယ	၂၂၉
ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တာ	၉၉	ပဟိသိတမုခါ တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ	၁၉၂
ပဋိက္ခလ	၁၀၉	ပါဌသေသ	၃၀၈
ပဋ္ဌမဂါမိနာ	၉	ပါပကာရီ	၁၃၅
ပဋိသေဓ ၂ ခု	၂၅၀	ပါပိယော	၃၁၂
ပဒတ္တဝိပလ္လာသသုတိ	၃	ပါရပန	၁၁၇
ပဒါနုပဒိကိန္တိ အနက်မှန်	၄၈	ပိ(အပိ)ဇိ အဝယဝတ္ထ သမုစ္စယတ္ထ	၅
ပဒါဝတ္ထိကန္တ	၂၆၇	ပိပါသိတော	၂၉၇
ပဒုဋ္ဌေနန္တိ ဒုဿ၊ ဒုဿဓာတ်	၃၄	ပုညပါပပဟိနဿ	၂၈၆
ပနန္ဒပမာဒေါ	၂၂၆	ပုတ္တမိသူပမာ	၃၄၂
ပနဇိ အရုဇ္ဈတ္တဇောတက	၆	ပုဗ္ဗင်္ဂမာ	၈
ပဗ္ဗတဋ္ဌောဒ္ဓိ ဝိဂ္ဂိဟိနန္တိ မှတ်ဖွယ်	၂၃၀	ပုတိမတ္တ	၆၈

ပေစု	၁၃၉	မနောရမိ	၃၆၅
ပေါ်ရာဏကော	၈၀	မမုစ္ဆေဒကဝစနာနိ	၃၄၅
ဝုသန္တိ	၁၉၇	မရိစိဓမ္မံ	၃၂၇
ဖေဏပိဏ္ဍသရိက္ခက	၃၂၅	မဟံသိကာသဝေါ	၁၆၅
	[၆]	မာမကပုဗ်ပြီးပုံ	၈၇
ဗဒ္ဒဝေရံ	၃၁၁	မာရယေယျသင်္ခါတံ ဝဋ်	၂၆၂
ဗလိဗန္ဓာ	၄၆	မိဂပဒဝဋ္ဋနည်း	၁၁၀
ဗဟုဇာဂဏေ	၂၃၆	မိစ္ဆာပဏိဟိတံ	၃၁၂
ဗဟုဓိ	၁၅၄	မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ	၁၂၉
ဗာလာ	၂၁၅	မိတ္တဒုဋ္ဌိ	၃၁၀
ဗာလျ	၂၁၅	မုဋ္ဌသစ္စသင်္ခါတဏ	၁၇၈
ဗျတိရေက	၁၂၁	မုဋ္ဌဏတိဋ္ဌိ မှတ်ချက်	၁၇၈
ဗျာသတ္တမာနသံ	၃၂၉	မုနိအပြား	၃၄၀
ဗြူဟေန္တော	၂၂၆	မေဓဂါနံ	၈၅
	[၈]	မေဓာဝီ	၂၁၁
အဏ္ဏနကာရကၠ	၈၁	မေဓာဝီနှင့်ပဏ္ဍိတောအထူး	၂၅၇
အတိယာ	၁၅၅	မောဟလူစသည့်	၂၁၅
အမဏေ	၃၃၈	မှန်းဆရာ၌ အနာဂတ်သုံးစွဲ	၇၁
အယဒသိဝါ	၂၄၅		[၉]
အာဂီ(ဘာဂဝါ)	၁၅၇	ယတ္ထကာမနိပါတိနော	၂၆၇
အာဝပုဗ်အကြေကြံ	၂၄	ယထာ ကိ အနက်ပေးပုံ	၄၅-၆၀
အိက္ခာစရိယာယ	၂၀၆	ယထာ တထာကို အာကာရပေးပုံ	၂၆၉
အိယျောသော မတ္တာယ	၇၅	ယထာနသိဋ္ဌိ	၁၅၈
အောနေမိ အမတ္တညံ	၉၈	ယယာရစိယာ	၁၅၆
	[၁၀]	ယထာ ဟိ(မှတ်ချက်)	၄၇-၇၄
မက္ခိတံ	၇၅	ယထာ ဟိဋ္ဌိပိတ္ထာရဖြစ်ပုံ	၂၄-၄၆-၁၀၄
မုဒါနော မစ္စေန	၃၅၅	ယထာသဘာဝတော	၃၂၀
မုစ္ဆေနေဝ	၁၅၁	ယမလောကံ	၃၂၀
မန္တပည	၂၃၈	ယမကဝဂ်ဇေပုံ	၆၄
နေသိကာရေ	၈၄	ယမာမသေ	၈၈
နေဏဒေါဘဂ္ဂံ	၂၄၃	ယသနစ်မျိုး	၅၀၈
နေနောတိဋ္ဌိ ဣတိအနက်	၃	ယေကေစိ	၂၇၉

အက္ခရာစဉ် မာတိကာ

[ကေ]

ယောဂကျေမံ	၁၉၉	ဝိလပန္နော	၁၄၁
ယောနိသော	၇၄	ငိသဘာဂါရမဏံ	၂၅၆
[ရ]		ငိသေသန ခုန့် ဝိသေသျအမျှား	၆၇
ရတနက္ခဋ္ဌေန	၁၆၅	ငိတိနာမယိတ္ထ	၂၂၁
ရတ္တိဋ္ဌာနဒိဝါဋ္ဌာနာနိ	၂၃၉	ဝုစ္စတိ၏ ဥပမာပြုဖုံ	၁၇၅
ရက္ခာလကေ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ	၂၅၆	ဝုဋ္ဌ(ဝုတ္ထ)အဆုံးအဖြတ်	
ရုစိရံ	၃၄၉	(မှတ်ချက်)	၂၀၇
[ဃ]		ဝုဋ္ဌိ	၁၃၄
လက္ခဏအရုစိ(မှတ်ချက်)	၁၇၃	ဝေ၏ ကော်သတ္ထ	၁၁၄
လဟု	၂၆၆	ဝေဋ္ဌေတွာ	၆၉
လူခိုက်၏ လက္ခဏာ	၂၁၆	ဝေရီ ဝါ ပန	၃၁၁
[ဝ]		[ဃ]	
ဝဋ္ဌ	၁၇၃	သက္ကစုံ	၃၅၀
ဝန္တကသာဝဿ	၁၂၁	သက္ကာ၏ ပုဒ်အမည်	၂၁၄
ဝဝတ္ထပိယမာနံ	၇	သက္ကာရသမ္မာနံ	၂၅၇
ဓသိတာ	၁၀၁	သကာရဓာနသို့	၃၆၅
ဝသေနဋ္ဌိ ဝသအနက်	၇	သက္ကောတိ	၇၇
ဝါ, အထဝါ	၇၆	သင်္ဂါတံပုဒ် သုံးစွဲရာဌာန	၂၂၇
ဝါကျာဝတ္ထိကန္တ	၂၆၆	သစ္စိကတွာ	၁၇၅
ဝါကျာရမ္မ ဥပနျာသ	၂၀	သစေ, စေ, ယဒိနှင့် ယှဉ်သော	
ဝါ, ပနတို့၏ အနက်	၂၃၁	ကြိယာအနက်	၂၀၄
ဝါရီဇော	၂၆၀	သညတဏ	၂၀၅
ဝါလဝိဋ္ဌနယောဂုံ	၂၅၇	သတတံ	၇၃
ဝါသဒ္ဓါ၏ အနက်	၂၆	သတိဇာဂရိယာဘာဝေန	၂၃၅
ဝါသဒ္ဓါ၏ အနိယမတ္ထ	၄၀-၆၇	သတိမတော	၂၀၂
ဝါသဒ္ဓါ၏ ဝါကျအေဒအနက်	၆၁	သတိဝေပုလ္လပတ္ထတာယ	၂၃၄
ဝိဂ္ဂဟ, ဝိဝါဓ	၇၉	သတိဝေဝါသဇ္ဇေ	၂၃၅
ဝိပါကသောစနံ	၁၃၉	သန္တိကေ	၂၅၁
ဝိပုန္ဒမာနံ	၂၅၃	သန္တဝနုဗ်မျိုး	၂၂၂
ဝိပ္ပာရိတော	၃၆၁	သန္တပဒတ္တက, အတ္ထပဒတ္တကအခွဲ	၄
ဝိယ၏ ဥပရိက္ခာဇောတက	၃၂၆	သဗ္ဗံ အဝိဇာနတော	၂၇၃
ဝိရလမ္ပန္နံ	၁၃၃	သနန္တနော	၇၉

[ကံ]

အက္ခရာစဉ် မာတိကာ

သန္ဓာဟေ သေထိလေ	၂၉၇	သုစိကမ္မဏ	၂၀၂
သန္ဓိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ	၁၈	သုတ္တံ ဂါမိန္ဒ ဥပစာ	၃၃၃
သပ္ပာယ်လေးပါး	၂၉၅	သုဒ္ဓဒ္ဓသံ	၂၇၁
သဗ္ဗနာမ်နှစ်ပုဒ်ထား	၁၇၃	သုနပုဏ်	၂၇၁
သဘာဝ, ဗျုတ်ရေကဒဋ္ဌိ	၂၈	သုဘာနပဿိ	၉၆
သမတိဝိဇ္ဇာတိ	၁၃၄	သုဘာသိတာ ဝါစာ	၃၅၀
သမတ္ထော နာမ	၂၇၂	သုမေဓသော	၂၃၇
သမ္ပဒညာ ဝိမုတ္တာနံ	၃၆၃	သုင်မုတ္တစိတ္တော	၁၆၂
သမန္နာဂတ	၃၀၂	သုသမာဟိတော	၁၂၂
သမ္မာ ပဇာနော	၁၆၃	သုသံဝုတံ	၁၁၀
သမိတံ	၈၃	သေယျထာပီ	၁၇၁
သရီရပုဋိဗဒ္ဓါ	၆၁	သေသင်္ဂါနိ' ပဇံ	၂၂၉
သဗ္ဗပက္ခာဝိသေသန	၁၂	သေဝေတိအနက်(မှတ်ချက်)	၁၃၈
သဗ္ဗပ, သဗ္ဗပဝန္တ	၂၁	သောတာပန်၏ အင်္ဂါလေးပါး	၁၁၂
သာတတိကာ	၁၉၅	သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ, သံဝဏ္ဏနာ	၁၁
သာတ္ထိကာ သဖလော	၅၁	သံယမိဿန္တိ	၂၈၀
သာမညဖလောနိ	၃၄၃	သံသာရသာဂရေ	၂၁၂
သာမည၏ ဝိသေသအနက်		သံဟိတ	၁၅၃
ဟောဖံ	၅၃-၁၀၃		[ဆ]
သာမညဏ	၁၅၇	ဟိတ်၏သမ္ပန်ခံမြဲ	၂၄
သာရ, သာဓက	၃၉-၁၇၀	ဟိတ်ကတုံး	၂၃
သာရ	၁၂၉-၁၃၀	ဟုရ်နိပါတ်	၁၆၃
သာရမတိနော(သာရဒိဋ္ဌိနော)	၁၂၇	ဟိန်ဝိရိယံ	၁၀၂
သာက္ခာတသာသနာ	၁၀၇	ဟုတွာထည့်ရပုံ(မှတ်ချက်)	၆၃-၉၃
သိန္တဝါဇာနိယော	၂၃၇	ဟေတု, ဖလ၊ နိယမ, အနိယမ	၃၈
သုခါဝတံ	၂၇၄	ဟေတုမန္တ(ဟေတုဂဗ္ဗ)	၃၃၃
သုဂ္ဂတိံ ဌိ ဆန္ဒာနံရက္ခဏ	၁၅		

အဋ္ဌကထာ အခြေပြု

နန္ဒမာ တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ နိဿယ

ဓမ္မုပါလတ္ထေ ရဝတ္ထုဂါထာ အဖွင့်

၁။ ဓမ္မရာဇာ-တရားမင်းဘုရားသည်၊ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ မွောပေါ၊ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒန္တိ- မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ပေါ၊ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒံ ဟူသော၊ ဣမံ ဂါထံ-ဤဂါထာကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။

၂။ တစ်နည်း။ ။ဓမ္မရာဇာ- သည်၊ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ မွော ပေါ၊ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒန္တိ-မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ မွောပေါ၊စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒံ ဟူ၍၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ပြီ။

အဓိပ္ပာယ် အဖွင့်

၁။ အနက်ပေးပုံ။ ။“ဓမ္မရာဇာ ဣမံ ဂါထမာဟ၊ပေါ၊ပဒန္တိ” ဟူသော ဤဝါကျကို အနက်ပေးရာ၌ ၄-နက်ပေးထား၏။ ထိုတွင် ပဌမ အနက်ပေးရာ၌ ဣမံ ဂါထံနှင့် “မနော ပေါ၊ ပဒန္တိ” ကို ဝိသေသန+ဝိသေသျှအဖြစ်ဖြင့် ပေး ထားသည်ဟု မှတ်ပါ။ ဣတိသဒ္ဓါလည်း နိဒဿန (ရှေ့ဂါထာကို ညွှန်ပြခြင်း အနက်ဟော) နိပါတ်ဟုမှတ်၍ ထိုဣတိနောက်၌ ဣမံ ဂါထံနှင့် ဝိဘတ်တူအောင် အံဝိဘတ် ကျေသည်ဟု မှတ်ပါ။

၂။ အနက်ပေးပုံ။ ။“မနော ပေါ၊ ပဒန္တိ-မနော ပေါ၊ ပဒံ ဟူ၍” ဟု ဒုတိယ အနက် ပေးရာ၌ ဣတိသဒ္ဓါသည် အာကာရဇောတက နိပါတ်တည်း။ (အာကာရ-ဟောတော်မူပုံ အခြင်းအရာကို + ဇောတက-ထွန်းပြသောနိပါတ်) ထိုနိပါတ်ပုဒ်နောင်ကား လိနိအနက်မျှကို ထွန်းပြသော ပဌမာဝိဘတ် ကျေ သည်ဟု မှတ်ပါ။ ထိုအာကာရဇောတက ဣတိသဒ္ဓါမျိုး၌ “၍” ဟု ပေးရသော် လည်း တွာပစ္စည်းသက်၍ ရလှသော အနက်မဟုတ်သောကြောင့် (စာထူထံ

(၁) အဋ္ဌကထာအခြေပြု

၃။ တစ်နည်း။ ။ဓမ္မရာဇာ - သည်၊ ဣဒံ ဂါထံ - ကို၊ အာဟ - ှိ၊
 (ကိံ - အဘယ်သို့၊ အာဟ - ဟောတော်မူသနည်း၊) မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ
 ပေ၊ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒန္တိ - မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ ပေ၊ စက္ကံဝ ဝဟတာ
 ဝဒံ ဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ။

၄။ တစ်နည်း။ ။ဓမ္မရာဇာ - သည်၊ ဣဒံ ဂါထံ - ကို၊ အာဟ - ပြီ၊
 (ကိံ - အဘယ်ဂါထာကို၊ အာဟ - နည်း၊) မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ ပေ၊ စက္ကံဝ
 ဝဟတော ပဒန္တိ - မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ ပေ၊ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒံ ဟူသော၊
 ဣမံ ဂါထံ - ကို၊ အာဟ-ပြီ။

နည်း ထွက်သောအခါ “အာကာရ” ဟု နာမည်တပ်ရသောကြောင့်)
 အောက်ပါ နိယာမ်ကို စပ်ဆိုတော်မူကြသည်။

[ဆောင်] တွာမသက်သေး၊ ဟူ၍ပေး၊ ထွက်ရေး အာကာရ။

၃။ အနက်ပေးပုံ။ ။ထိုသို့ အာကာရဇောတက ဣတိသဒ္ဓါနောက်၌ ရှိရာ
 ဇယ်ရှေ့မှာ ပုစ္ဆာဝါစက(အမေးအနက်ကို ဟောသော)ကိံ သဒ္ဓါ ထည့်စွက်၍
 အနက်ပေးနိုင်သောကြောင့် အောက်ပါ နိယာမ်ကို ဆိုကြပြန်သည်။

[ဆောင်] ဣတိသဒ္ဓါ၊ အာကာရဇောဘက၊ နောက်၌ပြုမှု၊ ဝါစကပုစ္ဆာ၊
 ကိံ သဒ္ဓါကို၊ ရှေ့မှာစွက်၍၊ အနက်သမ္ပနိမြဲ။

၄။ အနက်ပေးပုံ။ ။၄-နံပါတ် တစ်နည်း အနက်ပေးရာ၌ကား ဣတိကို
 အာကာရဇောတက ဟု မခေါ်ရ၊ ပဌမနည်းအတိုင်း နိဒဿနတ္ထနိပါတ် ဟု
 ခေါ်ရ၏။ ဣတိ နောက်၌လည်း အဝိဘတ် ကျေသည်ဟုပင် မှတ်ပါ။

အမှာ။ ။ဤသို့ အနက် ၄ နည်းပေးထားသဖြင့် ဉာဏ်နုသုအတွက် ရှုပ်
 သညးဖွယ် အချက်ဟုပင် ထင်ဖွယ်ရှိ၏။ သို့သော် ဤဂါထာ အသွားမျိုးမှာ
 နောက်၌လည်း အလားတူ လာမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဤနေရာကပင် အသား
 ကျအောင် ပေးရေပါသည်။ ထိုအနက် အားလျော်စွာ ဝါကျအမျိုးမျိုး
 ခွဲဖယ်ရှိသော်လည်း နောက် သင့်တော်ရာ ဂါထာကျမှ ခွဲပြပါမည်။ ဂါထာ၏
 အနက်ကိုလည်း ဤဂါထာ၏ အပွင့်အားလုံး ပြီးဆုံးမှ ပေးစေပါမည်။

ဝာစမ်း။ ။ပြုံးပြီးသော ဝါကျကို နောက်တစ်ရက်၌ ဆိုရိုးကျအောင်
 ရာစပ်ပါစေ။

တတ္ထ-ထို မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ အစရှိသော ဂါထာ၌၊ မနောတိ - မနော
 ဟူသည်ကား၊ ကာမာဝစရကုသလာဒိဘေဒံ-ကာမာဝစရကုသိုလ် အစရှိသော
 အပြားရှိသော၊ သဗ္ဗမ္ဘိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ စတုဘူမိကစိတ္တံ - လေးပါး
 သော ဘူမိ၌ ဖြစ်သောစိတ်တည်း၊ (တစ်နည်း) တတ္ထ-၌၊ ကာမာဝစရကုသလာဒိ
 ဘေဒံ-သော၊ သဗ္ဗမ္ဘိ-သော၊ စတုဘူမိကစိတ္တံ - သည်၊ မနောတိ-မနော
 မည်၏။

အမှာ။ ။ “ပုဗ္ဗင်္ဂမာရေ ပဒစ္ဆေဒံ” စသော ဂါထာ၏ ဥပဒေသနှင့်အညီ
 ‘ရှေးဦးစွာ ပဒစ္ဆေဒပြု၍ ထို နောက် သမာသံစသည်၌ပြီး ဝိဂြိုဟ်ပြုပြီးမှ နိဿယ
 အနက်ပေးရ၊ မြန်မာလိုပြန်လျှင်လည်း မြန်မာပြန်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့်
 အနက်မပေးမီ ပဒစ္ဆေဒ စသည်ကို ပြုရပါသည်။

တတ္ထ။ ။ ကျမ်းဆရာတို့သည် ပြအပ်ပြီးသောစကားက (အနက်အဓိပ္ပါယ်
 မသိလောက်အောင်) ကျဉ်းနေသောကြောင့် အကျယ်ချဲ့လိုလျှင် “တတ္ထ” ဟု
 စေရီ၍ တက်လာတတ် ရေးသားတတ်ကြ၏။ ဤနေရာ၌ “ဓမ္မရာဇောပေပဒန္တိ”
 သည် ကျဉ်းနေသော သင်္ခေပဝါကျ “တတ္ထမနောတိ” မှ စ၍ ဂါထာဖွင့်
 အဆုံးဖြစ်သော “ဗုဒ္ဓမနုဗန္ဓတိ” တိုင်အောင် စကားသည် ဝိတ္ထာရဝါကျ ဟု
 ခွဲပါ။ ရွာကြီးတစ်ရွာဝယ် အိမ်ပေါင်းများစွာရှိသကဲ့သို့ ထိုဝိတ္ထာရဝါကျကြီး
 ဝယ် ဝါကျငယ် အများပင် ရှိနိုင်ပါသည်။

[ဆောင်] တတ္ထချီလျက်၊ စကားတက်မှု မှတ်ယူဝိတ္ထာရ။

စာစပ်။ ။ “တတ္ထ” သည် “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ” စသော ဂါထာတစ်ရပ်လုံးကို
 ညွှန်ပြထားသောကြောင့် အပေါင်းအနက်ကို ဟောသော “အပေါင်းအာဓာ
 ရ” ပုဒ်တည်း၊ “မနော” ကား ထိုအပေါင်းတည်းမှ ပုဒ်တစ်စိတ်ကိုဟောသော
 “အစိတ်အာဓေယ” ပုဒ်တည်း၊ [“အာဓာရ” ၌ ပါဝင်သောပုဒ်ကို အာဓေယ
 (အာဓေယ) ဟု ခေါ်သည်။ ဥပမာ- ရုက္ခေ+သာခါ (သစ်ပင်၌+သစ်ခက်)
 ဟူရာဝယ် ရုက္ခေသည် သစ်ခက် သစ်ကိုင်း စသည် အားလုံး ပါဝင်သော
 အပေါင်း အာဓာရ၊ သာခါသည် အစိတ် အာဓေယ ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။]
 ထို့ကြောင့် “တတ္ထ” ကား “၌” ဟူ၍ အနက်ပေးရသောကြောင့် “မနောတိ”
 ၌ အပေါင်း အာဓာရ “မနောတိ” ကား အစိတ်အာဓေယ-ဟု စာစပ်ပါ။

မနောတိ။ ။ “မနော+ဣတိ” ဟုပုဒ်ခွဲ၍ “ဣတိ” သဒ္ဒါကို တွဲဘက်ပုဒ်၏
 အနက်ကို ပြောင်းလွှဲစေတတ်သောကြောင့် “ပဒတ္တဝိပလ္လာသ နိပါတ်” ဟု

ခေါ်၏။ မနော၏ ပုဒ်နက်သည် “စိတ်” ဟူသော အနက်တည်း။ ဤနေရာ၌ ထို ပုဒ်နက်ကို မယူရတော့ဘဲ “မနော” ဟူသော သဒ္ဓါအတိုင်း ယူတော့၏။ ဤသို့ ပုဒ်၏ မူလအနက်ကို ပြောင်းလဲစေတတ်သော ဣတိသဒ္ဓါကြောင့် “မနောတိ- မဝနာဟူသည်ကား” ဟု နိဿယ အနက်ပေးရသည်။

သဒ္ဓပဒတ္တကပုဒ်။ ။ ဤသို့ ရှိရာ အနက်မပေးရဘဲ သဒ္ဓါအတိုင်း အနက်ပေး ရသောကြောင့် မနောတိ၌ ပါဝင်သော မနောကို “သဒ္ဓပဒတ္တကပုဒ်” ဟု ခေါ် ရ၏။ သဒ္ဓါယေဝ + ပဒတ္တော ယဿာတိ သဒ္ဓပဒတ္တကံ၊ ယဿ-အကြင်ပုဒ်၏။ သဒ္ဓါယေဝ - မနောသဒ္ဓါလျှင် ဖြစ်သော + ပဒတ္တော - ပုဒ်၏အနက်သည်။ အတ္ထိ- ရှိ၏။ ဣတိ- ထိုသို့ သဒ္ဓါသာလျှင် ပုဒ်အနက် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ထို- ထိုမနောပုဒ်သည်။ သဒ္ဓပဒတ္တကံ- သဒ္ဓပဒတ္တက မည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ ရှိရာ အနက်ပေးရသော ပုဒ်မျိုးကိုကား “အတ္ထပဒတ္တကပုဒ်” ဟု ခေါ်၏။ “အတ္ထော + ပဒတ္တော ယဿာတိ အတ္ထပဒတ္တကံ” ဟု ပြု။ “ဗုဒ္ဓေါ- ဘုရားသည်” ဟု ပေးလျှင် ဗုဒ္ဓေါသည် အတ္ထပဒတ္တကပုဒ်တည်း။ “ဗုဒ္ဓေါ- ဗုဒ္ဓ သဒ္ဓါသည်” ဟု ပေးလျှင်ကား သဒ္ဓပဒတ္တကပုဒ်တည်းဟု မှတ်ပါ။

စာစပ်။ ။ မနောသည် သဒ္ဓပဒတ္တကပုဒ်တည်း။ ဣတိကား ပဒတ္တဝိပလ္လာသ ပုဒ်တည်း။ [ဤသို့ နာမည်အတိုင်းဆိုပါ။] “မနောတိ” ကား “သည်ကား” ၊ အနက်ပေးရသောကြောင့် “စတုဘူမိကစိတ္တံ” ၌ တုလျတ်, “စတုဘူမိကစိတ္တံ” ကား လိင်္ဂံ။ [“တုလျတ်-လိင်္ဂံ” ဟု ခေါ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ရှေ့ပုဒ်ကိုသာ တုလျတ်, နောက်ပုဒ်ကိုသာ လိင်္ဂံဟု နာမည်ခွဲပုံကို လည်းကောင်း၊ အခြေပြု သဒ္ဓါ အခြေပြု စာစပ်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

တင်နည်း အနက်ပေး စာစပ်။ ။ “မနောတိ-မနောမည်၏” ဟု အနက်ပေး ရ၌ ဣတိသဒ္ဓါကို နာမဝါစက (နာမည်အနက်ကို ဟောသော) နိပါတ်ပုဒ် ဟု ဟောပါ။ စာစပ်ရာ၌ကား “စတုဘူမိကစိတ္တံ” ကား “သည်” ဟူ၍ အနက်ပေးရ သောကြောင့် “မနောတိ” ၌ သညီနာမိဖြစ်သော တုလျတ်, “မနောတိ” ကား သညာနာမဖြစ်သော လိင်္ဂံ” ဟု စပ်ပါ။ [“သညီနာမိ, သညာနာမ” ခေါ်ရ ခြင်း အကြောင်းကို အခြေပြုစာစပ်၌ ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။]

ကာမာပေ၊ ဘေဒံ။ ။ ကာမာဝရ်နှင့် ကုသလံကို ကမ္မခေရဲတွဲ၊ ကာမာ ဝရကုသလံနှင့် အာဒိကိ ဗဟုဗ္ဗိဟိတံ၍ ဘေဒေါနှင့် အရတူ ပုံလိန်ဟု မှတ်ပါ။ ကာမာဝရကုသလံနှင့် ဘေဒေ ကို ဗဟုဗ္ဗိဟိတံ၍ စိတ္တံနှင့် အရတူအောင် “ဘေဒံ” ဟု ခေါ်ပါ။ ဝိတ္တာဒိဂိုဏ်း ပဒမာလာ စဉ်ပါစေ၊ [“ကာမာဝရ

ပန-ဆက်၊ (တစ်နည်း) ပန-ထိုသို့ပင် ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သော စိတ်သည် မနမည်ပါသော်လည်း၊ ဣမသ္မိံ ပဒေ-ဤ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာဟူသောပုဒ်၌၊ တဒါ - ဆေးဆရာဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌၊ တဿ ဝေဇဿ - ထိုဆေးဆရာ၏ (သန္တာန်၌)၊ ဥပ္ပန္နစိတ္တဝယေန - ဖြစ်သော စိတ်၏ အစွမ်းဖြင့်၊ (တစ်နည်း)

ကုသလာဒိဘေဒံ”ကား“သော”ဟူ၍ အနက်ပေးရသောကြောင့်“စတုဘူမိက စိတ္တံ” ၌ တုလျာခိကရဏ ဝိသေသနု, “စတုဘူမိကစိတ္တံ” ကား တုလျာခိ ကရဏဝိသေသဿျ”ဟု စာစပ်ပါ။]

သဗ္ဗမ္ဗိ။ ။သဗ္ဗံသည် ဝိဂြိုဟ်မပြုရသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ အပေါင်း အများနှောင်း ထိုင်သော အဝိသဒ္ဓါ၊ ဝိသဒ္ဓါကို အစိတ်ကို ဆည်းသော အဝယဝသမုဗ္ဗယတ္ထ ဇောတက ဥပသာရပုဒ်၊ တစ်နည်း နိပါတ်ပုဒ်ဟု မှတ်ပါ။ အားလုံးစိတ်လည်း မနမည်၏၊ အစိတ်အစိတ် တစ်ပါးစီလည်း မနမည်၏-ဟူလို၊ သဗ္ဗံကို ပဒမာလာ စဉ်ပါစေ၊ သဗ္ဗံကိုလည်း စတုဘူမိကစိတ္တံ၌ စာစပ်ပါစေ။

[အောင်] အပေါင်းနှောက်ယိုင်၊ ထိုင်သည့်စ-ဝိ, ရှိသည့်သဒ္ဓါ, ဆည်းရာ ကြောင်းဟိတ်, ခတ်ကြိတ်ကြိတ်, အစိတ်အစိတ်နေ။

စတု ဃေ၊ စိတ္တံ။ ။စတုနှင့် ဘူမိကို သမာဟာရဒိဂုံတွဲ၊ “စတုဘူမေ+ဘဝံ စတုဘူမိက”ဟု ဘဝထဒ္ဓိတ်ပြု၊ ဘဝဇနက်၌ ဣကပုစ္ဆည်း၊ စတုဘူမိကနှင့် စိတ္တံကို ကမ္မဓာရဲတွဲ၊ စိတ္တာဒိဂုံဏ်း ပဒမာလာစဉ်ပါစေ။

အမှဒ။ ။ဤသို့ ဆရာက သင်ပြအပ်ပြီးသော အခါကျမှ နိဿယအနက် ပေးပါစေ၊ တချို့ ဝါကျများ၌ မြန်မာလိုလည်း စကားခေ့အောင် ပြန်ပါ စေ၊ နောင်အသိဉာဏ် ရင့်လာသောအခါ ဤသို့ အသေးစိတ် ပြောဖွယ်၊ မလို တော့ဘဲ အနည်းငယ် ပြောပြပြီးလျှင် နိဿယအနက် ချပေးနိုင်ပါလိမ့်မည်၊ နောက်တစ်ရက် နိနက်ကျမှ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စာစပ်ကို ဆိုရိုးကျအောင် စပ်ပါစေ။

ဣမသ္မိံ ပန၊ ။[ဝါကျ၏ အစတစ်ပုဒ်နှောင်း ပနသဒ္ဓါထိုင်ပုံကို သတိပြု ခဲ့ပါ။] ပနသဒ္ဓါသည် ရှေ့ဝါကျ၌ စကားတစ်ရပ် ပြတ်ပြီးဖြစ်ပါလျက် အပြစ် တင်ဖွယ်ရှိ၍ တက်လာသော ဝါကျဖြစ်ကြောင်းကို ထွန်းပြသော ဝါကျာရမ္မ ဇောတကနိပါတ်တည်း၊ ထို့ ကြောင့် “ရှေ့ဝါကျသည်အာရဒ္ဓဝါကျ၊ ဤဝါကျ ကား ဝါကျာရမ္မဝါကျတည်း”ဟု ဝါကျခွဲ၍ “ပနသည် ဝါကျာရမ္မဇောတက ပုဒ်တည်း”ဟု နာမည်တပ်ပေးပါ။

ဥပုန္နစိတ္တဝသေန-ဖြစ်သော စိတ်နှင့် စပ်သဖြင့်၊ နိယမိယမာနံ-မှတ်သားအပ်သော်၊ ဝဝတ္ထပိယမာနံ - အသီးအသီးပိုင်းခြား၍ ထိုသို့အပ်သော်၊ ပရိစ္ဆိဋ္ဌမာနံ(ပရိစ္ဆိဋ္ဌနိယမာနံ) ပိုင်းခြားအပ်သော်၊ ဒေဝါမနုဿယဟဂတံ-ဒေဝါမနုဿယဟဂတံဖြစ်သော၊ ပဋိသသမ္ပယုတ္တစိတ္တမေဝ - ပဋိသသမ္ပယုတ်စိတ်ကိုသာ၊ လတ္တတိ-ရအပ်၏၊ ဝါ-ရနိုင်၏။

အပြစ်တင်ဖွယ်ရှိပုံ။ ။ ရှေ့ဝါကျ၌ “စတုဘူမိကစိတ်သည် မနမည်၏” ဟု ဆိုခဲ့၏။ ထိုစကားအလိုက် စဉ်းစားလျှင် ဤဝါထာ၌ လာသော မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ၌ မနအရလည်း စတုဘူမိကစိတ်ကို ယူ၍ ထိုဆေးဆရာ၏ သန္တာန်၌ စတုဘူမိကစိတ်ဖြစ်လျှင် ကုသိုလ်စိတ်တွေ ပါဝင်နေရကား “ ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့် မျက်စိကွယ်ရခြင်းဟူသော မကောင်းကျိုး ဖြစ်နိုင်၏” ဟု ဝိရောဓိဒေဝါသ(အသီးမဗ္ဗသတောနှင့် ဆန့်ကျင်သော အပြစ်)ဖြစ်စရာ ရှိသည်။

- [ဆောင်] က။ ပြတ်ပြီးစင်းစင်း စွန့်ထုတ်သျှမ်းမှု၊ ဖြစ်ခြင်းဝါကျာရမ္ဘပြီ။
- ခ။ မပြတ်စပ်ကာ၊ စွန့်ထုတ်ရာကား၊ ဥပဒျာသ၊ မှတ်သားကြ၊ ရှေးကထုံးမို့၊ ကျမ်းအညီ။

တစ်နည်း။ ။ ထိုသို့ အပြစ်တင်ဖွယ်ရှိသောကြောင့် ရှေ့ဝါကျ၏ အနက်၌ နှစ်သက်ဖွယ်မရှိခြင်းကို ထွန်းပြသော ပနနိပါတ်ဟု ယူဆ၍ “ပန”ကို တစ်နည်းအနက်ပေးရသည်။ ဤအနက်မျိုး၌ ပနကို အရုဗျယတ္ထဇောတကနိပါတ်ဟု ခေါ်၏။ အရုဗျတ္ထ=အရုစိ+အတ္ထ - မနှစ်သက်ဖွယ်+အနက်ကို+ဇောဘက-ထွန်းပြသော နိပါတ်၊ [နောက် မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်၌လည်း ဤဝါကျမျိုးပါ၏။ ထိုအဖွင့်၌ကား ရှေ့ဝါကျဝယ် ကိဉ္ဇာပိသဒ္ဓါပါသောကြောင့် ဤ ပနမျိုး၏ အရုဗျတ္ထဇောတကဖြစ်ကြောင်းမှာ သာ၍ ထင်ရှား၏။]

ဆက်ဦးအံ့။ ။ ပနအတွက် ပြခဲ့သော အနက်ပေးပုံကို “လက္ခဏာရုစိ” တင်သည်ဟု ပြောကြသည်။ “သော်+လည်း”၌ “သော်” ဟူသော အနက်ကို လက္ခဏာ, “လည်း” ဟူသော အနက်ကို အရုစိ (မနှစ်သက်သံ) ဟု ဆိုသည်။ ဤဝါကျ၏ ဆိုလိုရင်းကား- “စတုဘူမိကစိတ်ကို မနဟု ခေါ်ရသော်လည်း ဤ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ၌ကား ထိုဆေးဆရာဖြစ်ရာ အခါတုန်းက ဆေးဆရာ၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော စိတ်နှင့်စပ်၍ သတ်မှတ်ရသည်ရှိသော် (သတ်မှတ်ရလျှင်) ဒေဝါမနုဿယဟဂတံ ပဋိသသမ္ပယုတ် (ဒေဝါသမ္ပ) စိတ်ကိုသာ ရနိုင်ပါသည်” ဟူလို။

ပုဗ္ဗိခွဲ ။ ။ “ဣမသ္မိံ သည် သဗ္ဗနာမ်ပုဗ္ဗိ၊ ပဒံနှင့် အရတူသောကြောင့် နပုံလိန်” ဤသို့ ဝသည်ဖြင့် ခွဲပါ။ ဝေဇ္ဇဿသည် ကိတ်နာမ်ပုဗ္ဗိ၊ “ဝိဒ-ဉာဏေ” ဟုသော ဓာတ်၊ ကတ္တားဟော ဣပစ္စည်း၊ “ဝိဒတိ ဇာနာတိတိ ဝေဇ္ဇော- သိတတ်သော ဆေးဆရာ” ဟု ပြု၍ “ဝေဇ္ဇဿ” ဟု မူလဝိဘကျနအတိုင်း ပြုခြင်းကို “ဝိဘကျနခံသည်” ဟု ဆိုကြပြောကြသည်။ [“ဝိဒတိ - ရောဂါ၏ လက္ခဏာ စသည်ကို သိတတ်၏” ဟု ပေးပါ။]

ဥပန္နစိတ္တဝေသနု။ ။ “ဝေဇ္ဇဿ-အား” ဟုပေး၍ ဥပန္နဌိ သမုဒါန်စပ်ရိုး ရှိ၏ ဤကျမ်း၌ကား “ဥပန္နပုဗ္ဗိက သမုဒါန်ကို ဝံသည်” ဟု သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ အဆိုမရှိသောကြောင့် “၏” ဟု ပေး၍ “သန္တာန်၌” ဟုလည်း အပိုထည့်ပေးပါသည်။ “ဥပန္နံ+စိတ္တံ=ဥပန္နစိတ္တံ၊ ဥပန္နံ+ဝေသော=ဥပန္နစိတ္တဝေသော” ဟု သမာသိတုံပါ။ ဝသသဒ္ဓါ၏ အနက်တိုကား “အစွမ်း၊ အပြား၊ အထူး၊ အစပ်၊ စပ်သည်၏ အဖြစ်၊ အလို” ဟု ခြောက်နက်ရှိ၏။ ထို့ခြောက်နက်တွင် အစွမ်း၊ အစပ် နှစ်နက်ကို ယူ၍ ပေးလိုက်ပါသည်။

[ဆောင်] ဝသမူကား၊ ၊ စွမ်း ပြား-ထူး-စပ်၊ စပ်ဖြစ်-အလို၊ အနက်ကို၊ ဟောဆို ခြောက်မျိုးလာ။

နိယမိယမာနံ။ ။ နိပုဗ္ဗ ယမုဓာတ်၊ မာနပစ္စည်း၊ ယပစ္စည်း၊ ယမုဓာတ် သည် နိရူးရှိုသောအခါ ဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်၊ အကျင့်အနက်များကို ဟော၏။ ထိုနှစ်နက်တွင် အကျင့်အနက်ကို ယူမည်စိုး၍ “ဝဝတ္ထပိယမာနံ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ “နိယမိယတေ-မှတ်သားအပ်(ဆုံးဖြတ်အပ်)၏။ ဣတိ နိယမိယမာနံ” ဟု ပြုပါ။

ဝဝတ္ထပိယမာနံ။ ။ [ဝိ+အဝ+ထပ။] “ဝိ=ဝိသံ ဝိသံ - (အခြားသော ကိတ်တို့နှင့် မရောစေရအောင်) အသီးအသီး+အဝ (အဝစ္စိန္တိတွာ) ပိုင်းခြား၍+ ထပိယမာနံ-ထားအပ်” ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏။ ဝဝတ္ထပိယတေတိ ဝဝတ္ထပိယမာနံ။ “နိယမိယ-သတ်မှတ်” ဟုသည် ဤနေရာ၌ မလိုအပ်သောစိတ်နှင့် လိုအပ်သော စိတ်ကို အသီးအသီး+ပိုင်းခြား၍+ထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ သက္ကတ၌ “ညာ” ကို ပါဠိ၌ “ထပဓာတ်” ဟု ကြံ၍ “ဝဝတ္ထပိယ” ဟု ရေးကြ၏။ သက္ကတအတိုင်း “ဌာဓာတ်+ဏာပေ” ပစ္စည်းဟု ကြံ၍ ဋ္ဌဒ္ဓေဘော်လာ၊ ဋ္ဌကိုလည်း တွဲပြုလျှင် “တ္ထာပိယ-တည်စေအပ်” ဟုလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုအလို “ဝဝတ္ထပိယမာနံ-အသီးအသီး+ပိုင်းခြား၍+တည်စေအပ်သော်” ဟူ၍လည်း ရှိနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါလေဦး။

ပုဗ္ဗကံမာတိ - ပုဗ္ဗကံမာဟူသည် ကား၊ တေန - ထိုစိတ်နှင့်၊ ပဌမဂါမိနာ - ပဌမဖြစ်လေ့ရှိသည်၊ ဝါ - ပခာနဖြစ်လေ့ရှိသည်၊ ဟုတွာ - ဤ၊ သမန္နာဂတာ - ပြည့်စုံကုန်၏။

ပရိစ္ဆိဋ္ဌမာနံ။ ။ “ဝဝတ္ထပီယမာနံ - အသီးအသီး + ပိုင်းခြား၍ + ထားအပ်” ဟူရာ၌ ဆိုလိုရင်းအနက်ကို ပြလို၍ “ပရိစ္ဆိဋ္ဌမာနံ - ပိုင်းခြားအပ်” ဟု ထပ်၍ ဖွင့်ပြန်သည်။ ဤသို့ ရှေးရှေးပုဒ်၏ အနက်ကို ထပ်၍ထပ်၍ ဖွင့်ရာ၌ “ပစ္ဆိမံ ပစ္ဆိမံ ပုရိမဿ ပုရိမဿ အတ္ထဝစနံ = နောက်နောက်ပုဒ်သည် ရှေးရှေးပုဒ်၏ အနက်ကို ထင်ရှားအောင် ဟောသောသဒ္ဒါဖြစ်သည်” ဟု ရှေးဆရာတို့ မိန့်ကြသည်။

ပုဒ်စစ်။ ။ စာအုပ်တို့၌ “ပရိစ္ဆိဋ္ဌပီယမာနံ” ဟု တွေ့ရ၏။ စွဲငါးဆိခိဇာတ်၊ ဒိဝါဒိယပစ္စည်းဖြင့် ပြီး၏ဟုလည်း ကြံကြ၏။ သို့သော် ဒိဝါဒိဆိခိဇာတ်သည် အကမ္မက ဓာတ်ဖြစ်သောကြောင့် “ဖြတ်” ဟူသော အနက်ကို မဟောနိုင်၊ “ပြတ်” ဟူသော အနက်ကိုသာ ဟောနိုင်၏။ ဤနေရာ၌ “ဖြတ်” ဟု ပေးရသောကြောင့် ရုဇာဒိ ဆိခိဇာတ်သာ ဖြစ်သင့်၏။ ဇွဲ၌ ကံဟော ယပစ္စည်းဖြင့် ပြီးရကား “ပရိစ္ဆိဋ္ဌမာနံ” ဟူသော ပါဠိရှိသင့်ပါသည်။

မာနပစ္စည်း၏ အနက်။ ။ မာန အန္တ ပစ္စည်းတို့၏ အနက်ကို နောက်မှ ပြပါမည်။ ဤမာနပစ္စည်းသည် လက္ခဏအနက်ဟောတည်း၊ ထို့ကြောင့် “သော်” ဟု မေး၏။ လက္ခဏအနက်ကို မာနပစ္စည်းက ဟောပြီးဖြစ်၍ လက္ခဏအနက်၌ သို့ ဝိဘတ်သက်ဖွယ်မလိုတော့၊ တစ်ဝါကျတည်း၌ အရတူပုဒ်များသည် ဝိဘတ် တူမြဲ ဖြစ်သောကြောင့် ပဋိသသမ္ပယုတ္တစိတ္တံနှင့် အရတူသည်ဖြစ်ရကား ပဌမာ ဝိဘတ်ဖြင့် “မာနံ” ဟု ရှိစေရသည်။

အမှာ။ ။ ပဋိသသမ္ပယုတ္တစိတ္တံ၏ ဂုတ္တကံ ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ လဗ္ဘတိ၏ ကံဟောကြံယာဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ သဒ္ဓါကျမ်းဝယ် ကံ-ကထူး အခွဲတုန်းကပင် သိခဲ့ရမည်ဖြစ်၍ ဤ၌ အထူး မပြတော့ပါ။ နောက်၌လည်း ထူးခြားသော ပုဒ်များကိုသာ ပြပါမည်။ ပို့ချသော ဆရာတို့ကမူ နေ့စဉ်စာပေကိုလည်းကောင်း၊ သမာသံစသော ပုဒ်ခွဲနှင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုနည်း၊ အချုပ်မျှ အရကောက်နည်းကိုလည်းကောင်း၊ ပဒမာလာစဉ်နည်းကိုလည်းကောင်း၊ ရုပ်အကျဉ်းပြီးနိုင်ပုံကို သုတ်အထောက်အထားနှင့်တကွလည်းကောင်း ထချို့ တချို့ ပုဒ်များအတွက် မေးကာ မေးကာ ပို့ချပါလေ။

တေန၊ ပေ၊ သမန္နာဂတာ။ ။ “ပုဗ္ဗကံမာတိ” ဟု သိဝဏ္ဏတဗ္ဗ(ဖွင့်စရာ) ပုဒ်ကို တစ်ပုဒ်တည်း တည်ထားသော်လည်း “တေန၊ ပေ၊ သမန္နာဂတာ” သည်

ပုဗ္ဗင်္ဂမ တစ်ပုဒ်ကိုသာ ဖွင့်သော သံဝဏ္ဏနာမဟုတ်၊ မနော+ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ၂ ပုဒ်ကို ဖွင့်သော သံဝဏ္ဏနာတည်း။ သံဝဏ္ဏတဗ္ဗပုဒ်ကို “သမန္နာဂတာ” စသည်ဖြင့် ဖွင့်ရာ၌ သံဝဏ္ဏတဗ္ဗပုဒ်က တစ်ပုဒ်ထည်းဖြစ်လျှင် အဿတ္တိတဒ္ဓိတ်အနက်၊ ၂ပုဒ်ဖြစ်လျှင် ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်အနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်းဟု ဥပဒေသပြုကြ၏။ ထို့ကြောင့် “မနော+ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ယေသံတိ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ” ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ် တို့ပါ။ [မနောသည် ပံလိန် နပုံလိန်ဟု အဘိဓာန်၌ဆိုသော်လည်း နပုံလိန် များသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ သက္ကတ၌ နပုံလိန်ဟု ဆိုသောကြောင့် သည်းကောင်း “ပုဗ္ဗင်္ဂမံ” ဟု နပုံလိန် ထားလိုက်ပါသည်။]

ပဌမဂါမိနာ။ ။ပုဗ္ဗင်္ဂမသဒ္ဓါသည် “ရှေ့ကသွား” ဟု အနက်ယူရသော ပုရေစာဇိကပုဒ်မ၊ “ပဓာန” ဟု အနက်ယူရသော ပဓာနပုဗ္ဗင်္ဂမ၊ ဤ ၂မျိုးကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ ပဓာနပုဗ္ဗင်္ဂမဖြစ်ကြောင်းကို နောက်၌ “ဥပုါဒပစ္စယဒေနံ” စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြပါလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ပုဗ္ဗင်္ဂမကို “ပဌမဂါမိနာ” ဟု ဖွင့်ရာ၌ ပဌမသဒ္ဓါကို “ရှေးဦးစွာ” ဟု လည်းကောင်း၊ “ပဓာန” ဟု လည်းကောင်း အနက်ပေးနိုင်ပါသည်။ [အာဒေါပဓာနေ ပဌမံ=ပဌမသဒ္ဓါသည် အစဟူသော အနက်၊ ပဓာနဟူသော အနက်၌ ဖြစ်၏။ (အဘိဓာန်- ၉၃၃)။] “ဂစ္ဆတိ သီလေနာတိ ဂါမိ(သီလဃာယံ+စိတ္တိကံသို့ ဤကို ရဿပြု) ပဌမံ+ဂါမိ=ပဌမဂါမိ” ။

မှတ်ချက်။ ။ဂါမိ၌ “ဂမ-ဂတိမိ” ဟု ဓာတ်နက်ရှိ၏။ ဂတိ အနက်ဟူသမျှ၌ ဗုဓိ=သိခြင်းအနက်၊ ပဝတ္ထိ=ဖြစ်ခြင်းအနက်၊ ပါပုဏန=ရောက်ခြင်းအနက်များကိုလည်း အရာအားလျော်စွာ ဟော၏။ ဤနေရာ၌ ပဝတ္ထိအနက်ဟောတည်းဟု မှတ်ပါ။ [ယေ ဂတျတ္ထာ တေ ဗုဒ္ဓုတ္ထာ၊ ပဝတ္ထိ ပါပုဏတ္ထကာ၊ ဓာတုတ္ထ သင်္ဂဟ- ၂၀။]

ဟုတွာ။ ။ဟုတွာစသော တွာပစ္စယန္တပုဒ်များကို ကစည်းသဒ္ဓါကျုံး၌ ကတ္တားဟောဟုဆို၏။ ကတ္တားဟောဖြစ်လျှင် “ပဌမဂါမိနာ” ဟု အပုတ္တကတ္တား မထားသင့်ဟု ထင်ဖွယ်ရှိ၏။ သို့သော် ပဌမဂါမိနာသည် တေနနှင့် အရတူပုဒ်တည်း။ တေနအရ စိတ်ကိုရ၍၊ ပဌမဂါမိနာ အရလည်း စိတ်ကိုပင်ရသည်။ ထိုတွင် တေနသည် သမန္နာဂတာ၌ စပ်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ပဓာနပုဒ်တည်း။ ထို့ကြောင့် တစ်ဝါကျထည်း၌ အရတူပုဒ်တို့သည် ဝိဘတ်တုမြဲ ဖြစ်ရကား တေနဟူသော ပဓာနပုဒ်၏ ဝိဘတ်နှင့်တူအောင် “ပဌမဂါမိနာ” ဟု တတိယာကေဝစနန္တ ထားသည်။ [တစ်ရံတစ်ခါ၌ကား ထိုကဲ့သို့ ပဓာနပုဒ်နှင့် ဝိဘတ်မတူဘဲ “ပဌမဂါမိ+ဟုတွာ” ဟုလည်း နေတတ်ပါသေး၏။]

(၂). အဋ္ဌကထာအခြေပြု

ဓမ္မာတိ(တ္ထေ)-ဓမ္မာဟူသော ဤပါဠိ၌၊ (အတ္ထုဒ္ဓါရဘာဝေန-အတ္ထုဒ္ဓါရ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ လတ္တမာနာ-ရထိုက်ကုန်သော၊) ဓမ္မာနာမ - ဓမ္မသို့မည်သည်၊ ဂုဏ ဒေသနာပရိယတ္တိနိဗ္ဗာန်ဦးဝဝသေန - ဂုဏဓမ္မ၊ ဒေသနာဓမ္မ၊ ပရိယတ္တိဓမ္မ၊ နိဗ္ဗာန်ဦးဝဓမ္မတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ စတ္တာရော- ၄ပါးတို့တည်း။

သမန္နာဂတာ။ ။ သံ+အနု+အာ+ဂမုခာတ်, တပစ္စည်း၊ သံ+အနု+အာ+ ဥပသာရပုဒ်တို့ကြောင့် ဂမုခာတ်သည် “ပြည့်စုံ” ဟူသော အနက်ကို ဟောနိုင် ၏။ အနု၌ ဥကိုချေချိ, နဒွေဘော်လာလျက် “သမန္နာဂတာ” ဟု စာအုပ်တို့၌ ရှိကြသည်။ သို့သော် န-၏ ဥ-ကို ဝ ပြု၍ “သမန္နာဂတာ” ဟု ရှိလျှင် သာ၍ သဒ္ဒါနေကောင်း၏။ [ပါဠိစာအုပ်များ၌ သံ+အနု+ဣဓာတ်, တ ပစ္စည်းဖြင့် “သမန္နိတ” ဟု ရှိသော ပုဒ်သည် သက္ကတ၌ “သမန္နိတ” ဟု ရှိသည်။ “သမန္နေ ဓတိ” ဟုလည်း ရှိ၏။ “သမန္နေသနာ” ကား ပါဠိ၌လည်း ရှိသည်ပင်။]

မှတ်ချက်။ ။ အချို့က “သမန္နာဂတ” ဟု ရွတ်ဖတ်ကြ၏။ သမန္နပုဒ်သည် ပင် “ပြည့်စုံ” အနက်ကို ဟောနိုင်သောကြောင့် ထိုပုဒ်၌ အာဂတသည် ပိုနေရ ကား အမှားသက်သက်သာတည်း။ ထို “သမန္နာဂတ” အမှားမှ “သမန္နာဂတ” ဟု အတော်အတန် အမှန်ဖြစ်လာသော်လည်း နဒွေဘော်ပြုဖို့ရန် ခြေမြစ်သော သဒ္ဒါထုံးစံကို မတွေ့ရ၊ ဥ-ကို ဝ-ပြုပြီးမှ ဝ-ကို န-ပြု ဆိုရန်လည်း သဒ္ဒါထုံးစံ မတွေ့ရ၊ ထို့ကြောင့် “သမန္နာဂတ” ဟုသာ ရှေးကရှိနေသော မူရင်းပါဠိ ဖြစ်စရာ ရှိပါသည်။ ပခုက္ကူချန်က သီလက္ခန္ဓာအဋ္ဌကထာ သာမညဖလသုတ် နိဗ္ဗာယဝယ် အချို့သော ဝဂီသသံယုတ် သုဘာသိတသုတ် ဒွိကဗျာ၌ “သမန္နာ ဝတာ” ဟ(ပေဇုကို ရည်ရွယ်တော်မူဟန် တူသည်။) တွေ့ရကြောင်းကို ကျေးဇူး ရှင် ညောင်တုန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး မိန့်တော်မူသည်။

ဓမ္မာတိ။ ။ “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာဓမ္မာ” ဟူသော ပါဠိတော်ဝယ် မနော ပုဗ္ဗင်္ဂမာပုဒ်ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ဓမ္မာပုဒ်ကို ဖွင့်ပြလိုသော အဋ္ဌကထာဆရာသည် “ဓမ္မာတိ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။ ဤသို့ ပါဠိတော်တစ်ပုဒ် ဖွင့်ပြီးလျှင် နောက် တစ်ပုဒ်ကို ဖွင့်လို၍ တက်လာသော ဝါကျကို “ပက္ခန္ဓရဝါကျ” ဟု ခေါ်၍ အူပုဒ်၏ အဖွင့်ဝါကျကို (နည်းသည်ဖြစ်စေ များသည်ဖြစ်စေ) ပက္ခဝါကျဟု ခေါ်စမှတ်ပြုကြ၏။ မိမိကား ဤဝါကျမျိုးကို စကားတစ်ရပ် ပြတ်ပြီး၍ ဆတ်လက်ပြဆိုသော ဝါကျာရမ္မဟုပင် ထင်ပါသည်။

သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ။ ။ ပါဠိတော်ကို အဋ္ဌကထာဖွင့်ရာ၌ ပါဠိတော်လာပုဒ်သည် လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကထာကို ဇီကာဖွင့်ရာ၌ အဋ္ဌကထာလာ ပုဒ်သည် လည်းကောင်း (ဖွင့်ပြမှု အနက်ထင်ရှားမည် ဖြစ်သောကြောင့်) “သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ” မည်၏။ ယံ ပဒံ-အကြင်ပုဒ်ကို၊ သံဝဏ္ဏိယတေ-ဖွင့်ပြအပ်၊ ဖွင့်ပြထိုက်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ဖွင့်ပြအပ် ဖွင့်ပြထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ ပဒံ - ထိုပုဒ်သည်၊ သံဝဏ္ဏေ ဗ္ဗံ - သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗမည်၏။ [သံရှေ့ရှိသော စုရာဒိဝဏ္ဏမာတ်သည် ဝိတ္ထာရ (ဒွံ ထွင်ဖွင့်ပြခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ တဗ္ဗ ပစ္စည်းကား “ဖွင့်ထိုက်” ဟု အရဟ-အနက်ကို ထွန်းပြသော ပစ္စည်းတည်း။]

သံဝဏ္ဏနာ။ ။ ပါဠိတော်၏ အနက်ကို ဖွင့်ပြသော အဋ္ဌကထာဝါကျသည် လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌကထာကို ဖွင့်ပြသော ဇီကာဝါကျသည် လည်းကောင်း (ရှည်သည်ဖြစ်စေ တိုသည်ဖြစ်စေ) “သံဝဏ္ဏနာ” ဝါကျမည်၏။ သံဝဏ္ဏိယတိ-အတ္ထော နေတ္ထ တောယ ဝါတိ သံဝဏ္ဏနာ၊ ဧတ္ထ - ဤ အဖွင့်စကား၌၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ တောယ - ဤအဖွင့်စကားဖြင့်၊ အတ္ထော - ပါဠိတော်၏အနက်ကို၊ (ဇီကာဖြစ်လျှင် “အဋ္ဌကထာ၏ အနက်ကို” ဟု ပေး၊) သံဝဏ္ဏိယတိ-ဖွင့်ပြအပ်၏။ ဣတိ - ထိုသို့ ဖွင့်ပြရာ ဖွင့်ပြကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သာ-ထို အဖွင့်စကားသည်၊ သံဝဏ္ဏနာ-သံဝဏ္ဏနာမည်၏။

အနက်ပေးပုံ။ ။ အဋ္ဌကထာပါဠိ၌ “ဓမ္မာတိ၊ ပေ၊ ဓမ္မာ နာမ” ဟု သာရှိသော် လည်း ဆိုလိုရင်းမှာ- “ဓမ္မာဟူသောပါဠိ၌ အတ္ထုဒ္ဓါရအဖြစ်ဖြင့် ရထိုက်သော ဓမ္မာတို့သည် ၄ မျိုးရှိ၏” ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာ ဆရာ၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ် ထင်ရှားအောင် “ဓမ္မာတိ ဧတ္ထ အတ္ထုဒ္ဓါရဘာဝေန လဗ္ဗမာနာ” ဟု အပိုထည့်၍ အနက်ပေးပါသည်။ ထိုသို့မပေးဘဲ “ဓမ္မာတိ - ဓမ္မာ” ဟူသည်ကား၊ ဂုဏ်ပေ၊ ဝသေန- ဖြင့်၊ စတ္တာရော-တို့သည်၊ ဓမ္မာ နာမ- ၏” ဟုလည်း အလွယ်ပေးနိုင်ပါ၏။ သို့သော် အတ္ထုဒ္ဓါရဟူသမျှ၌ နည်းရအောင် ထည့်ပါဠိများကို ထည့်၍ ပေးထားပါသည်။

အတ္ထုဒ္ဓါရ။ ။ ဤ ပုဒ်အတွက် ရနိုင်သမျှ အနက်တို့ကို ထုတ်ပြခြင်းကို “အတ္ထုဒ္ဓါရ” ဟု ခေါ်၏။ အတ္ထာနံ-ရနိုင်သမျှ အနက်တို့ကို၊ ဥဒ္ဓါရော-ထုတ်ပြခြင်းတည်း။ ဝါ-ထုတ်ပြရာ ထုတ်ပြကြောင်း၊ ဝါကျတည်း။ အတ္ထုဒ္ဓါရော-ခြင်း။ ဝါ-ဝါကျဟု ဝိဇ္ဇိတ်ဆိုပါ။

အတ္ထုဒ္ဓေသ။ ။ အတ္ထုဒ္ဓါရ ရှိရာ၌လည်း အဓိပေတတ္ထ(ဤနေရာဝယ် အထို) ရှိအပ်သော အနက်) ကို ညွှန်ပြသည့် အတ္ထုဒ္ဓေသ ဝါကျရှိမြဲတည်း။ အတ္ထုသ-ဤအရာ၌ အလိုရှိအပ်သော အနက်ကို၊ ဥဒ္ဓေသော - ပြရာပြကြောင်း၊ ဝါကျ

ထည်း၊ အတ္ထုဒ္ဓေသောဝါကျ၊ ထို့ကြောင့်“ဓမ္မာတိ”မှစ၍“နိဇ္ဇိဝဓမ္မာတိ”
ဒေသောဝေ”တိုင်အောင် ဝါကျများသည် အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ၊ “တေသု ဘုမ ဘ္ဗိ”
ဌာနေ နိဿတ္တ နိဇ္ဇိဝဓမ္မော အဓိပေတော”ကား အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျဟု ခွဲပါ။

[ဆောင်] အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ ရှိလတ်က၊ အဓိပေတတ္ထကောက်မြဲမှတ်။

မှတ်ချက်။ ။အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ အပေါင်း၌“ဓမ္မာတိ၊ပေ၊ဓမ္မာ နာမ”သည်
ဆင်္ခေပဝါကျ၊ “တေသု”မှစ၍ “နိဇ္ဇိဝဓမ္မာတိဝိ ဒေသော ဝေ”တိုင်အောင်
သော ဝါကျအများကား ဝိတ္ထာရဝါကျဟု ထပ်၍ခွဲပြီးလျှင်၊ ထိုဝိတ္ထာရဝါ
တွင်လည်း ပက္ခပက္ခန္တရ စသော ဝါကျငယ်များ ပါဝင်သေးသည်ဟုမှတ်ပါ။

ဂုဏ၊ပေ၊ဝသေန။ ။ဂုဏ၊ပေ၊နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝပုဒ်တို့ကို အရကွဲသောကြောင့်
ဒွန်သမာသ်တွဲ၍ ထိုဒွန်ပုဒ်နှင့် ဝသေနပုဒ်ကို ဆဋ္ဌတပျူရိသ်တွဲပါ။ ဝသသဒ္ဓါ
လည်း ဤနေရာ၌ “အပြား” အနက်ဟောတည်း၊ “ဂုဏ စသော အပြားအား
ဖြင့် ၄ ပါး ပြားသည်” ဟူလို။

ဓမ္မာ နာမ။ ။နာမသဒ္ဓါသည် ဤနေရာ၌ နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ထိုနာမပုဒ်
နှောင် လိန်အနက်မျှကို ထွန်းပြုဖို့ရာ ပဌမာ ကေဝုဇ်သာ သက်ရ၏။ ဗဟုဝုဇ်
သက်ဖွယ်မလို၊ ထို့ကြောင့်“ဓမ္မာ”၌ ယောဝိဘတ်“နာမ”၌ သိဝိဘတ်ဖြစ်၍
“ဓမ္မတို့+မည်သည်” ဟု ပေးရသည်၊ အဆုံးသတ်ချရာ၌လည်း “ဓမ္မတို့+မည်၏”
ဟူသာ ပေးရသည်၊ ဓမ္မာနှင့်နာမလည်း သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျသာ ဖြစ်၏။
[အချို့ကား “မည်ကုန်၏” ဟု ဗဟုဝုဇ်ပေးကြ၏၊ အမည်အများမရှိ၊ တစ်မျိုး
ထည်းသာ ရှိသောကြောင့် ထိုအနက်ကို စဉ်းစားပါ။] နောက်တစ်ရက်နံ နက်၌
ဆိုရိုးကျအောင် စာစပ်ပါစေ။

စာစပ်။ ။ဓမ္မာတိ(ဓမ္မ+တိ)၌ ဓမ္မာသည် သဒ္ဓပဒတ္ထကပုဒ်၊ ဗုတိကား
ပဒ်တ္ထဝိပလ္လာသနိပါတ်ပုဒ်၊ ဓမ္မာတိ တွေကို လဗ္ဗမာနာ၌ အာဓာရ-အာဓေယ်
စပ်၊လဗ္ဗမာနာကို ဓမ္မာ နာမ၌ တုလျာဏ်ကရဏဝိသေသန+ ဝိသေသျှစပ်၊ ဂုဏ
ပေ၊နိဇ္ဇိဝ ဝသေနကား အားဖြင့် ဟု အနက်ပေးရသောကြောင့် စတ္တာရော၌
သံရူပက္ခာ ဝိသေသန, စတ္တာရောကား သရူပက္ခာဝိသေသျှ၊ ဓမ္မာ နာမကို
စတ္တာရော၌ တုလျာတ်+လိင်္ဂိတ်စပ်။

မှတ်ချက်။ ။တတိယာဝိဘတ် သက်ရသော ဝိသေသနတို့သည် များကုန်၏။
ဤ“ဝိသေန”၌ နာဝိဘတ်ကား ထိုဝိသေသနအများတို့တွင်“စတ္တာရော”၏
၄ ပါးသော သရူပကို ပြောပြရာ ရောက်သောကြောင့် သရူပက္ခာအနက်၌
သက်သော ဝိဘတ်တည်း၊ သရူပ-၄ပါးကို+အာချာ(အက္ခာ)-ပြောပြတတ်
သောပုဒ်၊စတ္တာရောအရနှင့် ဂုဏ၊ပေ၊နိဇ္ဇိဝသေနတို့အရ မပြားသောကြောင့်

တေသု-ထို ၄ ပါးသော ဓမ္မတို့တွင်း၊ န ဟိ ဓမ္မော၊ ပေ၊ သုဂ္ဂတိံ တိ (တ္ထေ) -
 “န ဟိ ဓမ္မော၊ ပေ၊ သုဂ္ဂတိံ” ဟူသော ဤပါဠိရပ်၌၊ အယံ - ဤ ဓမ္မသည်၊
 ဂုဏဓမ္မော နာမ-ဂုဏဓမ္မမည်၏၊ [ဟိ-မှန်၏၊ ဓမ္မော-ဂုဏ်တရားသည် လည်း
 ကောင်း၊ ဝါ-ကုသိုလ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ အဓမ္မော-ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်
 ဘက် တရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အကုသိုလ်တရားသည် လည်းကောင်း၊
 ဥဘော-တရား ၂ ပါးတို့သည်၊ သမဝိပါကိနော - တူမျှသော အကျိုးရှိကုန်
 သည်၊ န (ဟောန္တိ)-မဖြစ်ကုန်၊ အဓမ္မော-ဂုဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည်၊

အဘိန္ဒဝိသေသန+အဘိန္ဒဝိသေသယုလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဤသို့
 သရုပ်ထုတ်ပြရာ၌ သရုပ်ကဏ္ဍအမည်က အမည်ထူးဖြစ်၍ ထိုအမည်ကို သုံးစွဲရ
 ပါသည်။

တေသု။ ။တတ္ထ ချီလျက် စကားတက်ရာ၌ ဝိတ္ထာရဝါကျ ဖြစ်သကဲ့သို့
 တေသု ဟု စချီလျက် တက်လာရာ၌လည်း ဝိတ္ထာရဝါကျပင်တည်း။ ထို့ကြောင့်
 ဓမ္မာတိ၊ ပေ၊ စတ္တာရော ဓမ္မာ နာမသည် သင်္ခေပဝါကျ၊ တေသုမှ စ၍ နိဇ္ဇိဝ
 ဓမ္မောတိပိ ဧသော ဧဝတိုင်အောင်သော ဝါကျအပေါင်းသည် ဝိတ္ထာရဝါကျ
 တည်း ဟု ဝါကျခွဲပါ။

စာစပ်။ ။ဤသို့ ဝိတ္ထာရဝါကျအဖြစ်ဖြင့် စချီရာ၌ တတ္ထ တေသုပုဒ်တို့
 သည် နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ (ခွဲထုတ်ဖို့ရာ ပေါင်းထားသော အနက်ကို ဟော
 သော) ပုဒ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် စာစပ်သောအခါ အစိတ်အစိတ် ပုဒ်အားလုံးသို့
 လိုက်၍ စပ်ရသည်။ ဤနေရာဝယ် “တေသု” ဟူသော နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယပုဒ်မှ
 ထွက်လာသော နိဒ္ဒါရဏ်ယပုဒ်တို့ကား “ဂုဏဓမ္မောနာမ၊ ဒေသနာဓမ္မော
 နာမ၊ ပရိယတ္တိဓမ္မော နာမ၊ နိဿတ္တဓမ္မော နာမ၊ နိဇ္ဇိဝဓမ္မော နာမ” တိုင်အောင်
 ၅ ပုဒ်တို့တည်း။ တေသုကို ထို ၅ ပုဒ်လုံး၌ “နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ+နိဒ္ဒါရဏ်ယ”
 အဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသည်။

န ဟိ ၊ ပေ၊ သုဂ္ဂတိံ တိ ၊ ။ “သုဂ္ဂတိံ တိ-သုဂတိံ” ဟူသော၊ အယံ-ဤဓမ္မ
 သည်။” ဟုပေးလျှင် ထိုတစ် ဂါထာလုံး ဓမ္မမဟုတ်သောကြောင့် အဓိပ္ပာယ်မှန်
 မရနိုင်၊ ထို့ကြောင့် “သုဂ္ဂတိံ တိ တ္ထေ” ဟု တ္ထေထည့်၍ အယံ၌ အပေါင်း+
 အစိတ်, အာဓာရ+အာဓေယံ ဖြစ်နိုင်သည်။ “န ဟိ ဓမ္မော ၊ ပေ၊ သုဂ္ဂတိံ”
 ဟူသော ဤပါဠိ၌ ဓမ္မသဒ္ဒါ၊ “ဤပါဠိထည်းက ဓမ္မသဒ္ဒါ” ဟူလို။

န ဟိ ၊ ။ ဤဂါထာ၏ရှေ့၌ ထေရဂါထာ ပါဠိတော်ဝယ် “ဓမ္မော ဟဝေ
 ဂုက္ခတိ ဓမ္မစာရိံ = တရားကျင့်သူကို တရားက အမှန်စောင့်ရှောက်၏” စသော
 ဂါထာတစ်ပုဒ်ရှိ၏။ ထိုဂါထာ၏ အနက်ကို ထောက်ခံသော ခိုင်မြဲစေသော

(အဓမ္မစာရိ-အဓမ္မကို ကျင့်လေ့ရှိသူကို) နိရယံ-ငရဲသို့၊ နေတိ-ဆောင်၏၊ ဓမ္မော-ဂုဏ်တရားသည်၊ ဝါ-ကုသိုလ်တရားသည်၊ (ဓမ္မစာရိ-ဓမ္မကို ကျင့်လေ့ရှိသူကို) သုဂတိ-သဂတိသို့၊ ပါပေတိ-ရောက်စေနိုင်၏၊ (ထေရဂါထာ ပါဠိတော်၊ စတုက္ကနိပါတ်၊ ဓမ္မိကတ္ထေရဂါထာ။)]

အားဖြင့် တက်လာသောကြောင့် ဤဂါထာသည် ဒဠိကရဏဝါကျတည်း။ ထို့ထေရဂါထာ၌ လာသော ရွှေဂါထာကား ဒဠိယဝါကျတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဟိ-မှန်၏” ဟု ဒဠိကရဏဇောတက အနက်ပေးရသည်။ “န ဟိ” ဟု တက်လာလျှင် များသောအားဖြင့် ဒဠိဝါကျလည်းဖြစ်၊ ဟေတုဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဤ၌ကား ဟေတုဝါကျဖြစ်ဖို့ အားမကောင်းလှပါ။

[ဆာင်] န ဟိ တက်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါဒဠိစွဲ။

ဓမ္မော-ဂုဏ်။ ။ ဂုဏ်ဟူရာ၌ သီလဂုဏ် သမာဓိဂုဏ်စသော ဂုဏ်တည်း။ ဒါန၌လည်း မစ္ဆေရ အညစ်အကြေးမှ ကင်းဝေးခြင်းဂုဏ်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဒါန-သီလစသော ကုသိုလ်တရားများကိုပင် ဤနေရာ၌ “ဂုဏ်” ခေါ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် “ဓမ္မော ပါပေတိ သုဂတိ = ဓမ္မ(ဂုဏ်)သည် သုဂတိသို့ ရောက်စေနိုင်၏” ဟု ဟောတော်မူသည်။ [အကျယ်ကို အဋ္ဌသာလိနီ “ကုသလာ ဓမ္မာ” အဖွင့်၌ ရှုပါ။]

အဓမ္မော။ ။ အဓမ္မော၌ “န+ဓမ္မော အဓမ္မော” ဟု န နိပါတုဗျပဒ ကမ္မစာရဲသမာသ်ပြုရသော်လည်း အရကောက်သောအခါ ဓမ္မမဟုတ်သော တရားအားလုံးကို (ပညတ်ပါထည့်၍) မကောက်ရ၊ ဓမ္မ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်ကိုသာ ကောက်ရ၏။ “အ သဒ္ဓါသည် ဝိရုဒ္ဓ(ဆန့်ကျင်ဘက်)အနက် ဟော” ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် “အဓမ္မော နိရယံ နေတိ” ဟု ဟောတော်မူသည်။

သမဝိပါကိနော။ ။ “ဥဘော” သည် သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ “သမဝိပါကိနော” ကား သမာသ်အတွင်းဝင်လျက်ရှိသော တဗ္ဗတံပုဒ်၊ သမော+ဝိပါကော သမဝိပါကော၊ (ကမ္မစာရဲသမာသ်)၊ သမောဝိပါကော ဧတေသံတိ သမဝိပါကံ၊ အဿတ္တိတဒ္ဓိတံ၊ ဤပစ္စည်း ဒဏ္ဍိကဲ့သို့ ရုပ်စဉ်ပါစေ။

နေတိ စသည်။ ။ နေတိ၌ နိဓာတ်သည် ကံ ၂ ပါးရှိမှ အနိပ္ပာယ်ပြည့်စုံသော ဒွိကမ္မကဓာတ်ဖြစ်၍ “အဓမ္မစာရိ-မတရား ပြုကျင့်လေ့ရှိသူကို” ဟု တံ

ဓမ္မံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေသာမိ အာဒိကလျာဏန္တိ ဣတ္ထ-ဓမ္မံ ဝေါ၊ ပေ၊
 အာဒိကလျာဏံ ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ အယံ - ဤဓမ္မသည်၊ ဒေသနာဓမ္မော
 နာမ-ဒေသနာဓမ္မမည်၏၊ ဝါ-ဟောအပ်သော ဓမ္မမည်၏၊ [ဘိက္ခဝေ-ဘိက္ခု
 တို့၊ ဝေါ-သင်တို့အား၊ အာဒိကလျာဏံ-အစဉ်လည်း ကောင်းသော၊ ဓမ္မ-
 တရားကို၊ ဒေသေသာမိ-ဟောတော်မူအံ။]

တင်ခု အပိုထည့်နိုင်၏၊ ပါပေတိ၌ ပပုဗ္ဗ+အပဓာတ်, ကာရိတ်ဏေပစ္စည်း
 ဖြစ်၍ သုဂတိံ သည် အပဓာတ်၏ ကံတည်း၊ ဏေပစ္စည်း၏ ကံကိုကား “ဓမ္မ
 စာရံ -တရားပြုကျင့်လေ့ရှိသူကို” ဟူ၍ ထည့်နိုင်၏၊ စာစပ်ပါစေ။

သုဂတိံ ။ ။ သုဂတိံ ၌ မူလပုဒ်ရင်းမှာ “ သုန္နရာ + ဂတိ သုဂတိ ” ဟု
 ဧတော်မရှိသော်လည်း ဆန်းကျမ်းဥပဒေသအားဖြင့် ဇရိုဏ်း ရှိရမည် ဖြစ်
 သောကြောင့် ဝူ ဧတော်လာရသည်၊ အနက်ပေးသောအခါ ထိုဒေသနာ
 မလိုတော့ပါ၊ မှန်၏- ဆန်းကြောင့် ကြေပျက်သော အကရာကို အနက်ပေး
 သောအခါ ဆောင်ယူ၍ ပေးရသကဲ့သို့၊ ဆန်းကြောင့် ပိုနေသော အကရာ
 ကိုလည်း ချန်၍ အနက်ပေးရပါသည်။

[ဆောင်] ဆန်းကြောင့်ပျက်ကြေ, ယွင်းကွက်ကွေ့, ဆောင်လေ့နက်ပေးခါ။
 ဆန်းကြောင့်ပိုလျှံ, ယင်းပဒ်, ချန်၍ နက်ပေးပါ။

ဓမ္မံ ဝေါ၊ ပေ၊ ဒေသနာဓမ္မော နာမ။ ။ ရွှေ၌ အကျဉ်းအားဖြင့် ပေါင်း ၍
 ပြုပြီးနောက် တစ်ပါးစီ အကျယ်ချဲ့ရာ၌ တစ်ဖို့တစ်ဖို့ကို “တစ်ပက္ခ” ဟု ခေါ်၏၊
 သို့သော် ရွှေအဖို့ကို ထောက်၍ နောက်အဖို့ကို “ပက္ခန္တရ” ဟု ခေါ်ရသည်၊
 ထို့ကြောင့် “န ဟိ ဓမ္မော၊ ပေ၊ ဂုဏဓမ္မော နာမ” ဟူသော ရွှေဝါကျကို ပက္ခ
 ဝါကျ, “ဓမ္မံ ဝေါ၊ ပေ၊ ဒေသနာဓမ္မော နာမ” ကို ပက္ခန္တရ ဝါကျ ဟု ခေါ်ပါ။ [အန္တ
 ရော-ရွှေအဖို့မှ တစ်မျိုးတခြားသော + ပက္ခော-အဖို့တည်း၊ ပက္ခန္တရော-ရွှေ
 အဖို့မှ တစ်မျိုးတခြားသော အဖို့၊ ဝါ-အဖို့တစ်ပါး။]

ပုဒ်စစ် ။ ။ ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဂုဏ်အနက်ကို ပြုပြီး၍ ဒေသနာအနက်ကို ပြုလို
 သောကြောင့် “ဓမ္မံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ” အစရှိသော ပါဠိကိုမိန့်၊ ဤသို့ အနုသန္ဓေ
 (စကားအဆက်) ကျမ်းတက်ပြီးမှ ဓမ္မံသည် ဓရဓာတ် ရမ္မပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော
 နာမ်ပုဒ်စသည်ဖြင့် ပုဒ်ခွဲ၍ နာမ်ဂိုဏ်း အာချာတ်ဂိုဏ်း သွင်းပါစေ။

ဒေသေသာမိ။ ။ “ဒေသိသာမိ=ဒေသေသာမိ” ဟု ပါဠိနှစ်ထွေ တူ
 ၎်၏၊ ဒိသဓာတ်, စုရာဒိဂိုဏ်းဖြစ်၍ ဏေပစ္စည်း သက်ထားသောကြောင့်

ဣဓ ပန ဘိက္ခဝေ ၊ပေ၊ ဂေယျန္တိ ဣတ္ထေ-ဣဓ ပန ဘိက္ခဝေ ၊ပေ၊ ဂေယျံ ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ တစ်နည်း-ဂေယျံ အစရှိသော ဤပါဌ်၌၊ အယံ-ဤ ဓမ္မ သည်၊ ပရိယတ္တိဓမ္မော နာမ-ပရိယတ္တိဓမ္မမည်၏။ ဝါ-သင်ယူထိုက်သောတရား မည်၏။ [ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဣဓ-ဤသာသနာတော်၌၊ ဧကဇ္ဇေ-အချို့ ကုန်သော၊ ကုလပုတ္တာ - အမျိုးကောင်းသားတို့သည်၊ ဓမ္မ-ပါဠိတော်ဓမ္မကို၊ ပရိယာ ပုဏန္တိ-သင်ယူကြကုန်၏၊ သုတ္တံ-သုတ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဂေယျံ-ဂေယျကို လည်းကောင်း၊ ပရိယာပုဏန္တိ-ကုန်၏။]

လည်းကောင်း၊ ထိုဏေပစ္စည်းက အတွင်းကျ၍ ရုပ်ပြီးနိုင်သည့်အတွက် ဣအာဂုံ လာဖွယ်မလိုသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒေသေသာမိပုဒ်သာ အမှန်တည်း၊ “ဒေသေသတိ၊ ဒေသေသန္တိ” စသည်ဖြင့် ပဒမာလာ စဉ်ပါစေ။

အာဒိကလျာဏန္တိ ။ အာဒိမိ-အစ၌+ကလျာဏော-ကောင်းသော ဓမ္မ တည်း၊ အာဒိကလျာဏော၊ ဤသို့ တပုဂ္ဂိုလ်သမာသ်တွဲပါစေ၊ ဣတိနောက်၌ “ဣတ္ထေ” ထည့်ရသည်မှာ “အယံ” ဟူသော အာဓေယံ၏ စပ်ရာမရှိသောကြောင့် တည်း၊ “ဣတ္ထကို အပေါင်းအာဓာရ၊ အယံကို အစိတ်အာဓေယံ” ဟု စပ်ပါ။

ဒေသနာဓမ္မော ။ ဒေသိယတေ-ဟော အပ်၏၊ ဣတိ၊ ဒေသနာ-ဒေသနာ မည်၏၊ ဒိသဓာတ်၊ စုရာဒိဏေပစ္စည်း၊ ယုပစ္စည်း၊ ဧကန္တိ ဣအနုဗန်ကြောင့် ခိန္တိ ဣကို ဝေဒိပူရသည်၊ ဧကပစ္စည်းကို ချေ၊ ဒေသနာ စ+သာ+ဓမ္မောစာတိ ဒေသနာဓမ္မော။ [ဒေသနာ၌ အာသည် သမာသ်အလယ် ဖြစ်သော်လည်း နာမည်တစ်မျိုးဖြစ်သောကြောင့် ရဿ မပြုရ။]

စာစပ် ။ မနေ့က ပို့ချပြီးခဲ့သော ဝါကျများဝယ် ရွှေဝါကျနှင့် နောက်ဝါကျ၏ ဆက်သွယ်နေပုံကို သိဖို့ရာ တစ်ဝါကျလောက် ဝါကျစပ် စပ်စေပြီးလျှင် ဟိ စသော နိပါတ်ပုဒ်ပါလျှင် ထို နိပါတ်ကို “မည်သည့် ဇောတက” ဟု နာမည်တပ်ပါ၊ ထို့ နောက် ထိုဝါကျ၌ပါသော ပုဒ်များကို တစ်ပုဒ်နှင့်တစ်ပုဒ် ဆက်သွယ်နေပုံကို သိဖို့ရာ ဆိုရိုးကျအောင် နေ့စဉ် စာစပ် ပါစေ။

ဣဓ ပန ဘိက္ခဝေ ။ မူလပဏ္ဏာသ၊ သြပမ္မဝဂ္ဂ၊ အလဂဒ္ဒူပမသုတ်၌ လာ သောပါဠိတော်တည်း၊ ထိုပါဠိတော်၌ပင် (ဒုဂ္ဂဟိတပရိယတ္တိမှတပါး၊ သုဂ္ဂဟိတ ပရိယတ္တိကို ပြတော်မူလို၍) ပက္ခန္တရဇောတက ပန သဒ္ဓါကို ထည့်တော်မူသည်၊ ထို့ ကြောင့် ဤ “ပန” ကို အဋ္ဌကထာ၏ ပက္ခန္တရဇောတကမဟုတ်ဟု မှတ်ပါ။

တသို့ ခေါ် ပန သမယေ ၊ ပေ၊ ခန္ဓာ ဟောန္တိတိ ဣတ္ထ-တသို့ ခေါ် ပန သမယေ ၊ ပေ၊ ခန္ဓာ ဟောန္တိ ဟူသော ဤပါဌ်၌၊ အသံ - ဤဓမ္မသည်၊ နိဿတ္တဓမ္မောနာမ-နိဿတ္တဓမ္မမည်၏။ ဝါ-သတ္တဝါမဟုတ်သော သဘောတရား မည်၏၊ [တသို့ ခေါ် ပန သမယေ - စိတ်ဖြစ်ရာ ထိုခေါ်၌၊ ဓမ္မာ-သဘော

ပက္ခန္ဓရ။ ။ ဤဝါကျလည်း ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ဒေသနာအနက်မှတစ်ပါး ပရိယတ္တိ အနက်ကို ပြလို၍ တက်လာသော ပက္ခန္ဓရ ဝါကျပင်တည်း။ ဤဝါကျကို ထောက်၍ “ဓမ္မံ ဝေါ၊ ပေ၊ ဒေသနာဓမ္မော နာမ” ဟူသော ရှေ့ဝါကျသည် ပက္ခန္ဓာဝါကျ ဖြစ်ပြန်၏။ [ဝါကျစပ်၊ ပုဒ်စပ်တို့၌ နာမည်တစ်မျိုးတည်းမက ရှေ့ ထောက်၍ နာမည်တစ်မျိုး၊ နောက်ထောက်၍ နာမည်တစ်မျိုးအားဖြင့် အမျိုးမျိုး နာမည်ရနိုင်သည်။ ဥပမာ- အထက်က မိဘကိုထောက်၍ “သား” ဟု အမည်ရနေသူသည် မိမိ၏သားကို ထောက်၍ “အဖေ” ဟု အမည်ရပြန်သကဲ့သို့ တည်း။]

ပုဒ်ခွဲ။ ။ “ဣဓ”သည် ဓပစ္စယန္တနိပါတ်ပုဒ်၊ “ကေဇ္ဇေ”ကား သဗ္ဗေကဲ့သို့ ပဌမာယောကို ပြောထားသော သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ “ကုလပုတ္တာ”ကား “ကုလဿ + ပုတ္တာ” ဟု ပြုရသော ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်သမာသ်ပုဒ်၊ ပရိယာပုဏန္တိ၌ ပရိပုဗ္ဗ၊ အာဝ ဓာတ်၊ ဥဏာပစ္စည်း၊ အန္တိဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသော အာချာတ်ပုဒ်။ [သက္ကတ၌ ‘ပရိယ’ ဟု ရှိသောကြောင့် ပရိနောက်ဝယ် (ယ်)အက္ခရာလာရသည်။]

သုတ္တံ ဂေယျန္တိ။ ။ ရှေ့ဝါကျ၌ အနက်ပေးခဲ့သည့်အတိုင်း တွေ့ထည့်၍ ဖူး ထား၏။ ဂေယျန္တိ၌ ဣတိသဒ္ဓါသည် ပဒတ္တဝိပလ္လာသနိပါတ်တည်း၊ ပါဠိတော် ရင်း၌ “ဂါထံ ဝေယျာကရဏံ” စသည်ဖြင့် “ဝေဒလ္လံ” တိုင်အောင် အင်္ဂါ ၉ ပါး ကို ပြသောကြောင့် ထိုကျန်သမျှကို ယူဖို့ရာ အာဒိအနက်ဟော ဣတိ သဒ္ဓါ တစ်ခု အကြေလည်း ကြံ၍ နိဿယ၌ တစ်နည်း အနက်ပေးထားသည်။ [ရှေ့ဝါကျ လည်း ဤနည်းအတိုင်း ပေးနိုင်ပါသည်။]

ပရိယတ္တိဓမ္မော နာမ။ ။ ပရိ+အာပဓာတ်၊ တိပစ္စည်းဖြင့် (ယ်)လာ၊ အာကို ရသပြု၊ ပရိယာပုဏ်တဗ္ဗာ-သင်ယူထိုက်၏၊ ဣတိ ပရိယတ္တိ၊ ပရိယတ္တိစ+သား၊ ဓမ္မော စာတိ ပရိယတ္တိဓမ္မော- သင်ယူထိုက်သောတရား။

နိဿတ္တဓမ္မော နာမ။ ။ ရှေ့ဝါကျနှင့် ဤဝါကျကို “ပက္ခ+ပက္ခန္ဓရ” ဟု နှဲ့ပါ။ ဤဝါကျ၌ “ဓမ္မာ ဟောန္တိ” ကိုပင် “ခန္ဓာ ဟောန္တိ” ဟု ပါဠိတော်ချင်း ထပ်ဖွင့် သည်။ “ဓမ္မအရ စိတ်-စေတသိက်ဟူသော ခန္ဓာ ဓမ္မကို ယူပါ” ဟုလို၊ ထိုစိတ် စေတသိက် ဓမ္မတို့သည် မိမိသဘောအတိုင်း ထင်ရှား ရှိနေသော တရားသုဘော

တရားတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊ ခန္ဓာ-ခန္ဓာတို့သည်၊ ဟောန္တိ-ကုန်၏၊] နိဇ္ဇိဝ
ဧမ္မောတိပိ-နိဇ္ဇိဝဓမ္မဟူသော အမည်သည်လည်း၊ ဝါ - အသက်မဟုတ်သော
သဘောတရားဟူသော အမည်သည်လည်း၊ သော ဝေ - ဤ နိဿတ္တဓမ္မပင်
တည်း။

ထို့သာ ဖြစ်၍ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါမဟုတ်ကြသောကြောင့် “နိဿတ္တဓမ္မော နာမ”
ဟု အစစ်အမှန် အနက်ကို ထုတ်ပြရသည်။ [သက္ကတ၌ “နိးသတူ” သည် ပါဠိ၌
ဝိသဇ္ဇနီအစား ဒွေဘော်လာ၍ “နိဿတ္တ” ဟု ဖြစ်၏၊ န+သတ္တော နိဿတ္တော
(သတ္တဝါမဟုတ်)။]

သတ္တနှင့် ဇီဝ။ ။ခန္ဓာကိုယ်၏ အတွင်း၌ ပုဗ္ဗယ်ကိစ္စကို ပြု၍ ခံစားဖွယ်
အာရုံတို့ကို ခံစားနိုင်သော အကောင်(အထည်ကိုယ်)ရှိသေး၏။ ထိုအကောင်
ကိုပင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ သူ၊ ငါ ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြ၏။ ဤသို့ ဘုရားမပွင့်ရာ
ကာလ၌ ပညာရှိအများပင် ယူဆကြလေသည်။ ဘုရား ပွင့်တော်မူသော အခါ
ကျမှ “အတ္တမရှိ၊ သတ္တဝါမရှိ၊ အသက်ကောင်မရှိ၊ ရုပ်တရား နာမ်တရားဟူသော
သဘောတရားများသာရှိသည်” ဟု ဟောပြတော်မူရသည်။ ထို့ကြောင့် “အတ္တ
ဟူသော အကောင်ကလေးကိုပင် သတ္တ (သတ္တဝါ) ဟု လည်းကောင်း၊ ဇီဝ
(အသက်ကောင်) ဟုလည်းကောင်း ခေါ်သည်” ဟု မှတ်ပါ။

နိဇ္ဇိဝဓမ္မောတိပိ။ ။သတ္တနှင့် ဇီဝသည် အရကောက် တူသောကြောင့်
နိဿတ္တဓမ္မနှင့် နိဇ္ဇိဝဓမ္မလည်း တရားသဘောချည်းသာ ဖြစ်၍ အရတူရကား
နိဇ္ဇိဝဓမ္မောတိပိ သော ဝေ” ဟု မိန့်သည်။ သော ဝေဖြင့် “အရမကွဲပါ။
အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်” ဟု ပြသည်။

သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ။ ။ဤ ဝေသဒ္ဓါ မျိုးကို (မိမိဆီလိုချက်ကို ခိုင်မြဲအောင်
ဆုံးဖြတ်ချက် ချသောကြောင့်) “သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏ” ဟု ခေါ်ရ၏။ [သန္နိ
ဋ္ဌာန - ဆုံးဖြတ်သော+အဝဓာရဏ- ပိုင်းခြားသတ်မှတ်သော သဒ္ဓါ။] နိဿယ
အနက်ပေးရာ၌ “သာ=သာလျှင်” ဟုမပေးရ၊ “ပင်=ပင်လျှင်” ဟုပေးရသည်။

ဝါကျခွဲ။ ။ဤဝါကျသည် ရွှေဝါကျ၌ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ တက်လာသော
ကြောင့် ဝါကျာရမ္မဝါကျပင်တည်း။ မှန်၏။ “နိဿတ္တဓမ္မနှင့် နိဇ္ဇိဝဓမ္မဟူသည်
တစ်မျိုးတခြားစီ ကွဲပြားပါသေးသလော” ဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၏။ ထိုသို့
စောဒနာဖွယ် ရှိသောကြောင့် “တစ်မျိုးတခြားစီ မဟုတ်၊ အတူတူပင် ဖြစ်
သည်” ဟု ပြခြင်းငှာ ဤဝါကျကိုမိန့်ရသည်။ [ရွှေဝါကျအနက်၌ ပေါင်းသော

တေသု-ထိုလေးပါးသော ဓမ္မတို့တွင်း၊ ဣမသ္မိံ ဌာနေ-ဤအရာ၌၊ (မနော ပုပ္ဖင်္ဂမာ ဓမ္မာဟူသော ဤပါဌ်အရာ၌)၊ နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝဓမ္မော-နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝဓမ္မကို အဓိပ္ပေတော- အလိုရှိအပ်၏။ သော-ထိုနိဿတ္တနိဇ္ဇိဝဓမ္မဟူသည်။ အတ္တတော- အနက်အားဖြင့်၊ ဝါ- တရားကိုယ်အားဖြင့်၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓော- ဝေဒနာက္ခန္ဓာ လည်းကောင်း၊ သညာက္ခန္ဓော-လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓော-လည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ တယော-၃ပါးကဲ့သို့၊ အဿုပိနော-နာမ်ဖြစ်ကုန်သော၊ ခန္ဓာ- ခန္ဓာတို့တည်း။

ပိသဒ္ဓါကိုထောက်၍၊ ရှေ့ဝါကျသည် ပေါင်းထိုက်သော ဘံပိဏ္ဍိတဗ္ဗဝါကျ၊ ဤဝါကျကား ပေါင်းတတ်သော သံဝိဏ္ဏနဝါကျဟုလည်း ခွဲကြပါသေး၏။]

တေသု၊ပေ၊အဓိပ္ပေတော။ ။ “ဓမ္မာတိ ဂုဏ၊ပေ၊ ဓမ္မာ နာမ”ဟူသော သင်္ခေပဝါကျ၊ “တေသု၊ပေ၊ဧသော ဝေ”ဟူသော ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ ဤဝါကျ ၂ မျိုးလုံးသည်ပင် ဓမ္မသဒ္ဓါ၏ ရနိင်သမျှ အနက်တို့ကို ထုတ်ပြသောကြောင့် “အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ”မည်၏။ “တေသု၊ပေ၊အဓိပ္ပေတော”ဟူသော ဤဝါကျ ကား ဤမနောပုပ္ဖင်္ဂမာ ဓမ္မာပါဌ်၌ ဓမ္မာအတွက် အလိုရှိအပ်သော အနက်ကို ပြသောကြောင့် “အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျ”မည်၏။

[ဆောင်] အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ ရလတ်က၊ အဓိပ္ပေတတ္ထ ကောက်မြဲမှတ်။

အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ အတ္ထုဒ္ဓေသ။ ။ အတ္တာနံ-ရထိုက်သမျှ အနက်တို့ကို၊ ဥဒ္ဓါရော- ထုတ်ပြခြင်းတည်း၊ အတ္ထုဒ္ဓါရော-ခြင်း၊ အတ္ထုဒ္ဓါရဿ-ရထိုက်သမျှအနက်တို့ကို ထုတ်ပြခြင်းကို+ပကသကံ+ဝါကျ အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ၊ (တစ်နည်း)အတ္တာနံ- တို့ကို+ဥဒ္ဓါရော - ထုတ်ပြရာ ထုတ်ပြကြောင်း စကားတည်း၊ အတ္ထုဒ္ဓါရော- စကား၊ အတ္ထုဒ္ဓါရော စ+သော+ဝါကျဉာတိ အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ၊ အတ္ထုသ-ဤ နေရာဝယ် အလိုရှိထိုက်သော အနက်ကို+ဥဒ္ဓေသော - ညွှန်ပြခြင်း (ညွှန်ပြရာ ညွှန်ပြကြောင်း)စကားတည်း၊ အတ္ထုဒ္ဓေသော-ခြင်း၊ ဝါ-စကား၊ ဝါကျနှင့် ရှေ့အတိုင်း ၂ နည်းတွဲပါ၊ [ဤ အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျကို အဓိပ္ပေတတ္ထဝါကျဟု လည်း ခေါ်၏။]

နိဿတ္တု၊ပေ၊အဓိပ္ပေတော။ ။ “နိဿတ္တော စ + သော + နိဇ္ဇိဝေါ စာတိ နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝေါ”ဟု ကမ္မဓာရဲတွဲ၊ “နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝေါ စ+သော+ဓမ္မော စာတိ နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝဓမ္မော”ဟု ကမ္မဓာရဲပင်တွဲ၊ အဓိပ္ပေတော၌ အဓိ+ပ+ရှေးရှိသော ဣဓာတ်၊ တ ပစ္စည်း၊ ပ ဥပသာရ၌ ဒွေဘော်လာမြဲဖြစ်၍ “အဓိပ္ပ”ဟု ပြီး၏၊ ဣကို ဧ အသဝဏ်ပြုသောအခါ “အဓိပ္ပေတ”ဟု ပြီးသည်၊ “အဓိပ္ပယိယတေ-

အလိုရှိအပ်၏၊ ဣတိ အဓိပေတော” ဟု ပြုပါ။ [အဓိပ္ပါယ်၌ သက္ကတရုပ်ပြီးပုံကို ယူဆရာဇကဏိသာသနီကာ မေတ္ထံဒေသနာပတိစေမ အခွဲ၌ ပြထားပြီ။]

သော၊ပေ၊ကုန္ဒောတိ။ ။ ရွှေဝါကျ၌ ရှိသော “နိဿတ္တနိဇ္ဇိဝံဓေဟူသည် အဘယ်တရားပါနည်း” ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “သော၊ပေ၊ကုန္ဒော” ဟု မိန့်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤဝါကျသည် မပြီးမပြတ်သေးသော ရွှေဝါကျ၏ အနက်ကို ဆက်၍ပြသောကြောင့် “မပြတ်စပ်ကာ၊ စုဒ္ဓံထုတ်ရာကား၊ ဥပဗျာသ မှတ်သားကြ” နှင့်အညီ ဥပဗျာသဝါကျတည်း။ ရွှေဝါကျကား အာရဒ္ဓဝါကျ ဟု ခွဲပါ။ [ဥပ-ရွှေဝါကျ၏အနက်၌ ကပ်၍+ဗျာသ- အပ်နံ့ထားခြင်း၊ ဝါ- အပ်နံ့ထားကြောင်းစကား။] အောက်ပါနိယာမ်ကိုလည်း မှတ်သားပါဦး။

[ဆောင်] ပြတ်ပြီးခဲ့ရာ၊ ဆက်၍လာ၊ ဝါကျာရမ္မပင်။
မပြတ်စပ်ကာ၊ ဆက်၍လာ၊ ဥပဗျာသံတွင်။

အတ္တတော။ ။ ဤ “အတ္တ” အရကား တရားကိုယ်ကောက်ရသော “ပရမတ္ထ” ဟု ခေါ်အပ်သော အတ္တတည်း။ “ဓမ္မ” အရ တရားကိုယ် ကောက် ပြုရလျှင် ဝေဒနာကုန္ဒာစသော နာမ်ခန္ဓာ ၃ ပါး ရသည်ဟူလို၊ ဤအတ္တတော ကို ခန္ဓာ၌ ဝိသေသန၊ ဝိသေသန အမျိုးမျိုး တွင်လည်း ခန္ဓာနှင့် အရတူသော ကြောင့် (တရားကိုယ်ဟူသည် ခန္ဓာပင်ဖြစ်၍ အရတူသောကြောင့်) အဘိဇ္ဇ ဝိသေသနဟူ၍ စာစပ်ရပါသည်။

ဝေဒနာကုန္ဒော၊ပေ၊ဣတိ။ ။ ဣတိ၌စပ်ရသော ပုဒ်များသည် (မည်သည့် ဝိဘတ်ဖြင့် နေနေ) “ကို၊ဖြင့်၊နှင့်၊ပေ၊၌” ဟု ကံစသော အနက်များ မငပေးရ၊ တံစသော အနက်များသည် ကြိယာတစ်ခုခု-သမ္ပန္နိ တစ်ခုခုနှင့် တွဲမှ ရအပ်သော အနက်များတည်း။ ဣတိသဒ္ဓါကား ထိုအနက်များကို မပြနိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဣတိသဒ္ဓါနှင့် တွဲရာ၌ ဝိဘတ်ဟူသမျှ လိန်အနက်ကိုသာ ထွန်းပြရသော ကြောင့် “၎င်း၊လည်းကောင်း” ဟုသာ အနက်ပေးရသည်။ စာစပ်သောအခါ “၎င်း” ဟု အနက် ပေးရသောကြောင့် ဣတိ၌ နိဒဿေတဗ္ဗ၊ ဣတိကား နိဒဿနဟု စပ်ပါ။

ဣတိတယော။ ။ “ဣတိ” သဒ္ဓါသည် လက်ညှိုးထိုး၍ ညွှန်ပြသကဲ့သို့ ညွှန်ပြတတ်သော နိဒဿန (ညွှန်ပြပုဒ်) မည်၏။ “တယော” ကား ထိုနိဒဿနပုဒ် ရှိသောကြောင့် နိဒဿနဝန္တမည်၏။ “ဝေဒနာကုန္ဒော” စသည်တို့ကား ဣတိ ဖြင့် ညွှန်ပြအပ် (ညွှန်ပြထိုက်သော) ကြောင့် နိဒဿေတဗ္ဗ မည်၏။ ဆိုရိုးကျ် ၎င်းအောင် စာစပ်ပါစေ။

ဟိ-မှန်၏၊ ဇေတ-ဤ နှာမ်ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့သည်၊ ဇေတသံ-ဤနှာမ်ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့၏၊ မနော-စိတ်ဟူသော၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမော-ရှေ့သွားသည်၊ ဝါ-ပဓာနတရား သည်၊ (အတ္တိ)၊ ဣတိ - ထိုသို့ စိတ်ဟူသော ရှေ့သွားရှိကုန်သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်၊ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ နာမ-မနောပုဗ္ဗင်္ဂမတို့ မည်၏။

သဂ္ဂပ သဂ္ဂပဝန္တိ။ ။ “ဝေဒနာက္ခန္ဓော၊ သညာက္ခန္ဓော၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓော” တို့ကား (သရုပ်ထုတ်ပြသောကြောင့်) “သဂ္ဂပ”ဟု လည်းကောင်း၊ “ဣတိ” ကို “သဂ္ဂပဝန္တိ”ဟု လည်းကောင်း စပ်ကြသေး၏။ သို့သော် ဣတိသည် သဂ္ဂပ ဝန္တိ မဖြစ်နိုင်၊ “တယော”ပုဒ်ကသာ သရုပ်ရှိသော သဂ္ဂပဝန္တိဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုစပ်နည်းကို စဉ်းစားပါ။

ဇေတ ဟိ ပေ၊ နာမ။ ။ “ရွှေဝါကျ၌ နာမ်ခန္ဓာ ၃ ပါးကို ဓမ္မအရယူခြင်း သည် မှန်ပါ၏လော”ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဇေတ ဟိ”စသည်ကို မိန့်ရသည်။ ထို့ကြောင့် “ဤဝါကျသည် ဒဠိကရဏ(ရွှေဝါကျ အနက်ကို ခိုင်မြဲ အောင် ပြုကြောင်း) ဝါကျ၊ ရွှေဝါကျကား ခိုင်မြဲအောင် ပြုအပ်သော ဒဠိယ ဝါကျ၊ ဟိကား ဒဠိကရဏဇောတကတည်း”ဟု ခွဲပါ။

စာစဂ်။ ။ ဇေတကို မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ နာမ၌ တူသျှတ်+လိင်္ဂတိစပ်၊ “အဘယ် ကြောင့် ဤနှာမ်ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့သည် မနောပုဗ္ဗင်္ဂမ မည်ရသနည်း”ဟု မေးဖွယ် ရှိသောကြောင့် “မနော+ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဇေတသံတိ”ဟု မိန့်သည်။ “ဤဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသံဝစနတ်ကြောင့် ဤနှာမ်ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့သည် မနောပုဗ္ဗင်္ဂမတို့ မည်ရ သည်”ဟုလို့၊ ထို့ကြောင့် ဣတိကို မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ နာမ၌ ဟိတ်+ဖိုလ် အဖြစ် ဖြင့် စပ်ရပါသည်။

ဒဠိယ၊ ဒဠိကရဏ။ ။ ယိမ်းယိုင်နေသော အိမ်သည် ကျားဟု ခေါ်အပ် သော တိုင်ဖြင့် ထောက်၍ မထားလျှင် ပြိုကျ ပျက်စီးရသကဲ့သို့၊ ထိုအတူ နောက်၌ ခိုင်မြဲအောင်ပြုမည့် စကားအထောက်အကူမရှိလျှင် စောဒကပုဂ္ဂိုလ် တို့က လက်မခံနိုင်လောက်အောင် ယိမ်းယိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသော (စောဒက ပုဂ္ဂိုလ်တို့က လှုပ်ချသဖြင့် ပျက်ပြားဖွယ်ရှိနေသော) ရွှေစကားကို “ဒဠိယ”ဟု ခေါ်၍ ထိုစကားကို ခိုင်မြဲအောင် ပြုကြောင်းဖြစ်သော နောက်စကားကို “ဒဠိကရဏ”ဟု ခေါ်ရသည်။ [ဒဠိကရဏအမျိုးမျိုးကို နောက်မှ ပြအံ့။]

[ဆောင်] လှုပ်ရှားမခိုင်၊ ငရွှနက်ယိုင်၊ မြဲခိုင် ဒဠိစွဲ။

ပန-ပရိဟာရပက္ခမ္ပတစ်ပါး၊ စောဒကပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကထံ-အဘယ်သို့၊ ဝါ-အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ တေဟိ-ဤနာမ်ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့နှင့်၊ သဒ္ဓိ- တကွ၊ ကေဝတ္ထုကော-တူသော မှီရာရှိသော၊ ကောရမဏော-တူသော အာရုံ ရှိသော၊ အပုဗ္ဗိ-ရှေးလည်း မကျ၊ အစရိမံ-နောက်လည်းမကျ၊ (တစ်နည်း) အပုဗ္ဗိ အစရိမံ-မရှေးမနှောင်း၊ ကေက္ခဏေ-တစ်ပြိုင်နက်သော ခဏ၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇ မာနော-ဖြစ်သော၊ မနော-စိတ်သည်၊ ဝါ-စိတ်က၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမော နာမ-ရွှေသွား မည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်နိုင်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း။

ကထံ ပနေတေဟိ ။ ။ စိတ်နှင့် နာမ်ခန္ဓာ ၃ ပါးဟူသော စေတသိက်တို့ သည် အတူတကွ တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်ကြ၏။ “ထိုသို့ အတူတစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်ကြသော စိတ်စေတသိက်တို့တွင် စိတ်က ရွှေသွားဖြစ်၏” ဟု ဆိုရာ၌ စောဒနာဖွယ် ရှိ သောကြောင့် “ကထံ ပနေတေဟိ” စသည်ကို မိန့်သည်။ ဤဝါကျကို ပုစ္ဆာ ဝါကျဟု ခေါ်၏။ “ပန သဒ္ဓါကား ပုစ္ဆာဇောတက နိပါတ်” ဟု နာမည်တပ် ကြ၏။ သို့သော် “ကထံ” ဟု ပုစ္ဆာဝါစကပုဒ် တိုက်ရိုက်ပါသောကြောင့် ပန သဒ္ဓါမှာ ပုစ္ဆာအဖြစ် ထွန်းပြဖွယ် မလိုတော့ရကား ပနကို ပဒါလင်္ကာရ(ပုဒ် တို့၏ တန်ဆာ) ဟုသာ မှတ်ပါ။ သို့သော် ဆရာများ ပေးရိုးအဘိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးလိုက်သည်။ ကထံကိုလည်း နောက်အဖြေ၌ “ဥပ္ပါဒပဖယဋ္ဌေန” ဟူသော ဟိတ်ကို ကြည့်၍ “အဘယ်အကြောင်းကြောင့်” ဟု ဟိတ်အနက် ပေးရသည်။

စောဒကပက္ခ ။ ကျမ်းစာတစ်ရပ်လုံးသည် စာသင်သား(စာရှုသူ)တို့၏ သိလိုသော အနက် အဓိပ္ပါယ်များကို ဖြေဆိုနေသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ဖြေဆို နေသလိုဖြစ်အောင် ရေးသားနေစဉ် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ယောက်က (တကယ်မမေးသော်လည်း) မေးသည့်အနေအားဖြင့် ရေးသားမှ ရှင်းလင်း မည့် အချက်များ၌ စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က မေးသည့်အနေအထားအားဖြင့် ပုစ္ဆာ ဝါကျလုပ်၍ ရေးသားကြရ၏။ ထို့ကြောင့် ပုစ္ဆာဝါကျကို ပရိဟာရပက္ခ (အဖြေဆရာ၏အဖို့) ဝါကျမှ တစ်ပါးသော စောဒကပက္ခ(စောဒကပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖို့)ကို ပြသော ဝါကျဟု ဆရာတို့ ခွဲတော်မူကြ၏။ သို့သော် ဝါကျနာမည် တပ်ရာ၌ကား ပုစ္ဆာဝါကျ(အပြစ်တင်သံ ပါသေးလျှင် စောဒနာဝါကျ) ဟုသာ နာမည်တပ်ရပါသည်။

ပုဒ်ခွဲ ။ ။ ကထံသည် ထံပစ္စယန္တံ နိပါတ်ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် အလိုရှိရာ ဝိဘတ်သက်၍ အနက်ပေးနိုင်ရကား နာဝိဘတ်သက်၍ ဟိတ်အနက်လည်း ပေး နိုင်၏။ တေဟိနှင့် သဒ္ဓိ ကို သဟာဒိယောဂ+သဟာဒိယောဂဝန္တစပ်၊ ကေ

(မနုဿ-ဝိတ်၏) ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန - နာမ် ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်ကြောင့်၊ [ထေဟိ သဒ္ဓိံ ကေဝတ္ထုကော ကောရမဏော အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ကေက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော မနေောပုဗ္ဗင်္ဂမောနာမ ဟောဘိ-ဖြစ်နိုင်၏၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။]

ဝတ္ထုကော၌ “ကံ+ဝတ္ထု ယဿာတိ ကေဝတ္ထုကော” ဟုဗဟုဗ္ဗိဟိပြု၊ [ဣဝဏံ ဥဝဏံ ဆုံးသော ပုဒ်များ၌ သမာသန္တ က-ပစ္စည်းသက်မှ လိန် ဝုစ်ထင်ရှား သောကြောင့် က ပစ္စည်း သက်လေ့ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ကေဝတ္ထုဟု ပြီးသော အခါ က ပစ္စည်းသက်။] ကောရမဏောလည်း ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံပင်။

အပုဗ္ဗံ အစရိမံ။ ။ ပုဗ္ဗော-စေတသိက်တို့၏ ရွှေ့သည်+န-မဟုတ်၊ အပုဗ္ဗော- ရှေးမဟုတ်သောစိတ်၊ စရိမော-နောက်သည်+န-မဟုတ်၊ အစရိမော-မဟုတ်၊ ဤသို့ “မနော” နှင့် အရတူအောင် ပုဒ်ပြီးစေရသည်။ ထို့ နောက် ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ကြိယာကို အထူးပြုသော ကြိယာဝိသေသန အနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်၍ အပုဗ္ဗံဟုလည်းကောင်း၊ အစရိမံဟုလည်းကောင်း ဖြစ်သည်။

ကေက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ။ ။ ကော စ + သော + ခဏော စာတိ ကေက္ခဏော၊ [သက္ကတ၌ က နှင့် သ ဆင့်ထားသော အက္ခရာသည် ပါဠိ၌ “ခ” ဟု ဖြစ်၏၊ ပျောက်သော (သ်)အစား ဒွေဘော်လာ၍ “က္ခ” ဟု ဖြစ်ရ သည်၊ အပုဗ္ဗံ အစရိမံကိုပင် အဓိပ္ပာယ်ပေါ်အောင် “ကေက္ခဏေ” ဟု ဆိုသည်၊ ထို ၂ ပုဒ်နှင့် ကေက္ခဏေကို ဥပ္ပဇ္ဇမာနော၌ စပ်ပါ။

ဟောတီတိ။ ။ ဤ၌ ဣတိသည် ရွှေ့ပုစ္ဆာဝါကျကို ညွှန်းပြသော နိဒဿနတ္ထ (ညွှန်းပြခြင်း အနက်ရှိသော) နိပါတ်တည်း၊ “ဣတိ အယံ+ပုစ္ဆာ” ဟု ပေးရိုး အတိုင်း နိဿယ၌ အကျဉ်းချုပ် အနက်ပေးထားသည်။

ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန။ ။ ဤဝါကျသည် တစ်ပုဒ်ထည်းရှိသော်လည်း ဝိသဇ္ဇန ဝါကျ တစ်ဝါကျပင်တည်း၊ “ကထံ” ဟူသော အမေးကို “ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန” ဟု ဖြေသည်၊ ဤသို့ စပ်ပုဒ်ကြိယာ မပါသော ဟိတ်ကို “ဟိတ်ကတုံး” ဟု ခေါ်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် စပ်ပုဒ်အပြည့်အစုံရအောင် အမေးဝါကျ၌ ပါသော ပုဒ်များကို (ကထံမှ တစ်ပါး) အားလုံးလိုက်စေ၍ အနက်ပေးရသည်၊ ဤသို့ လိုက်စေရသောနည်းကို အဓိကားရနည်းဟု ခေါ်၏။ [အဓိ(ဥပရိ)-အထက်၌+ ကာရ-ရွတ်ဆိုအပ်သော စကားရပ်ဟု ဆိုလိုသည်။]

ဟိ-ချဲ့ဦးအံ့၊ (တစ်နည်း) ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင်အောင် ပြဦးအံ့၊ ဗဟုသု-
 များစွာသော လူတို့သည်၊ ကေတော-တစ်ပေါင်းတည်း၊ ဂါမဿာတာဒိနိ-
 ရွာကို ဖျက်ဆီးခြင်းအစရှိကုန်သော၊ ကမ္မာနိ-အမှုတို့ကို၊ ကရောန္တေသု-ပြုကုန်
 လသော်၊ တေသံ-ဤသူတို့တွင်၊ ကော-အဘယ်သူသည်၊ တေသံ-ဤသူ
 တို့၏၊ ပုဗ္ဗကံမော-ရှေ့သွားနည်း၊ ဝါ- ခေါင်းဆောင်နည်း၊ ဣတိ- ဤသို့၊
 ဝုတ္တေ-ပြောဆိုအပ်သော်၊ ဝါ-မေးအပ်သော်။

ဟိတ်၏ သမ္ပန္နံ ။ “ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန” ဟု ဟိတ်ပါဠိရှိရာ၌ ထိုဟိတ်သည်
 သမ္ပန္နံကိုခွဲ၏၊ “အဘယ်တရား၏+အဖြစ်ပါနည်း” ဟု “၏” ဟူသော သမ္ပန္နံနှင့်
 အနက်အဓိပ္ပါယ်ဆက်စပ်နေမှုကို “သမ္ပန္နံသေ” ဟု ဆိုသည်။ ထိုသမ္ပန္နံကို
 ရွာလျှင် ထိုဟိတ်စပ်ရာ ကြိယာ၏ ကံ၊ သို့မဟုတ် ကတ္တားကို တွေ့လိမ့်မည်။
 ကံဟောဝါကျ၌ ကံကို သမ္ပန္နံခံပါ၊ ကတ္တားဟောဝါကျ၌ ကတ္တားကို သမ္ပန္နံ
 ခံပါဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် ရွှေဝါကျ၌ ကတ္တားဖြစ်ခဲ့သော “မနော”ကို
 “မနဿ” ဟု သမ္ပန္နံပုဒ် လုပ်ပေးရပါသည်။

[ဆောင်] ဟိတ်ဆိုက်လေရာ၊ ကြိယာ၏၊ ကံ-ကတ္တားကို၊ ဟိတ်၏ သမ္ပန္နံခံမြဲ။

ဘာဝပုဒ် အကြေကြံ ။ “ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန” ၌ “ဥပ္ပါဒပစ္စယဘာဝဋ္ဌေန”
 ဟု ဆိုလိုလျက် ဘာဝပုဒ်ကို ချေထားသည်ဟု ကြံပါ။ “ဥပ္ပါဒ - စေတသိက်
 ခန္ဓာတို့ ဖြစ်ခြင်း၏+ပစ္စယ-အကြောင်း” ဟူသည် မနောတည်း၊ ထိုမနသည်
 စေတသိက်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း (ဖြစ်ကြောင်း) တည်း၊ ထိုသို့
 ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ဖို့ရန် စေတသိက်တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော မန၏ သတ္တိကို
 “ဥပ္ပါဒပစ္စယဘာဝ” ဟု ဆိုသည်။ ထိုသတ္တိကြောင့် မနသည် ပုဗ္ဗကံမ ဖြစ်ရပေ
 သည်။ ပစ္စယဋ္ဌ၌ “အဋ္ဌ” ဟူသည်လည်း ထိုသတ္တိတည်းဟူသော အနက်ပင်တည်း။

ယထာ ဟိ ။ “ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန” ဟူသော ဟိတ်ကို အကျယ်ချဲ့လို၍
 (တစ်နည်း) ထင်ရှားအောင် ဥပမာဆောင်လျက် ပြလို၍ “ယထာ ဟိ” စသည်
 ကို မိန့်သည်။ ကထံ နောက်၌လည်းကောင်း၊ တတ္ထ နောက်၌လည်းကောင်း၊
 ဟိတ်ပုဒ်နောက်၌လည်းကောင်း ဟိနိပါတ်ပုဒ် ရောက်လာလျှင် ထိုဟိထိုင်ရာ
 ဝါကျကို ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ ဟိကို ဝိတ္ထာရဇောတက ဟု မှတ်၍ ရွှေဝါကျကို
 သင်္ခေပဝါကျ ဟု ခွဲပါ။

[ဆောင်] ကထံ တတ္ထ၊ ဟိတ်ပြုနောက်မှာ၊ ဟိရောက်လာ၊ ချဲ့ကာယူကြမင်း။

နေသံ-ထိုသူတို့တွင်၊ ယော-အကြင်သူသည်၊ နေသံ-ထိုသူတို့၏၊ ပစ္စယော-
အကြောင်းသည်၊ ဟောတိ၊ ယံ- အကြင်သူကို၊ နိဿာယ- မှီ၍၊ တေ-ထိုသူ
တို့သည်၊ တံကမ္ပံ- ထိုရွာကို ဖျက်ဆီးခြင်းအမှုကို၊ ကရေန္တိ-ပြုကြကုန်၏။

မှန်၏။ သင်္ခေပဝါကျနှင့် ဝိတ္ထာရဝါကျတို့သည် စကား အသုံးအနှုန်းအား
ဖြင့် အကျဉ်းနှင့်အကျယ်သာ ကွဲ၏။ အနက်အရမှာ သဘောတူပင် ဖြစ်၏။ ဤ၌
လည်း ဥပ္ပါဒပစ္စယနှင့် “ယော နေသံ ပစ္စယော၊ ယံ နိဿာယ” ဟူသော စကား
တို့သည် ရှေးအကျဉ်းနှင့် ထင်တူပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဟိနက်မှတ်သား၊
ထင်ရှားခဲ့မြဲ၊ နက်စွဲသုံးအင်၊ ရှေ့စကားနှင့် အတူပင်” ဟု မိန့်ကြသည်။ ဤ
ဝိတ္ထာရဝါကျကား “ယထာ ဟိ” မှစ၍ “ဝေဒိတဗ္ဗ” တိုင်အောင်တည်း။

တပ္ပါကဋီကရဏ။ “ယထာ ဟိ” ကဲ့သို့ ဥပမာပါလာလျှင် ရှေ့စကားကို
ဥပမာဆောင်၍ ထင်ရှားအောင် ပြရာရောက်သောကြောင့် တပ္ပါကဋီကရဏ
ဝါကျ၊ ဟိကို တပ္ပါကဋီကရဏဇောတက၊ ရွှေဝါကျကို အပါကဋီ(အဓိပ္ပာယ်
မထင်ရှားသော) ဝါကျဟုလည်း ခွဲရ၏။ ထို့ကြောင့် ဟိကို အနက် ၂ မျိုး
ပေးထားသည်။ အပါကဋီနှင့် တပ္ပါကဋီကရဏ ဝါကျတို့လည်း အဓိပ္ပာယ်
အသားကျမှာ အတူတူပင်တည်း။ [ပါကဋီ ကရေတိတိ ပါကဋီကရဏံ၊ တဿ၊
ထိုရွှေဝါကျ၏ အနက်ကို+ပါကဋီကရဏံ-ထင်ရှားအောင်ပြုတတ်သော ဝါကျ
တည်း။ တပ္ပါကဋီကရဏံ၊ ဤတပ္ပါကဋီကရဏ၏ နယ်လည်း “ဝေဒိတဗ္ဗ” တိုင်
အောင်ပင်တည်း။]

ဗဟူသု၊ ပေ၊ ကရေန္တေသု။ ။ ကရေန္တေသုသည် လက္ခဏ၊ ဗဟူသုသည်
လက္ခဏဝန္တ၊ ကေတောပုဒ်၊ ဂါမဃာတာဒိနိပုဒ်၊ ကမ္မာနိပုဒ်တို့ကို ပုဒ်ခွဲ၍
ဂါမဃာတာဒိနိကို ဝိဂြိုဟ်ပြုပါစေ၊ ကမ္မာနိပုဒ်ကို ပဒမာလာ စဉ်ပါစေ။

ကော ဧတေသံ ပုဗ္ဗင်္ဂမော။ ။ ဧတေသံသည် ကော၌လည်း ငဲ့ရစပ်ရ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂ
မော၌လည်း ငဲ့ရ စပ်ရသောကြောင့် ကာကောလောကနနည်းဟု ဆိုကြ၏။
ကာက+ဩလောကန - ကျီးသည် အစာကိုလည်းကောင်း၊ ဘေးရန်ကိုလည်း
ကောင်း၊ တပြိုင်နက် ကြည့်သကဲ့သို့ ရှေ့နောက် ၂ ပုဒ်ကို တပြိုင်နက် စပ်နိုင်
သော ပုဒ်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဧတေသံကို ကော၌ နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမော၌
သမ္ပန် အဖြစ်ဖြင့် စပ်ပါ။

ယော နေသံ ပစ္စယော။ ။ သင်္ခေပဝါကျ၌ “ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန” ဟု ဆိုခဲ့သော
ကြောင့် “ယော နေသံ ပစ္စယော၊ ပေသော” ဟု အနိယမဝါကျ၊ နိယမဝါကျ
ဖြစ်သော အကြားဝါကျတစ်ရပ်ကို ညွှပ်၍ ပြရသည်။ နေသံသည် (ကော ဧတေ
သံ၌ ဧတေသံကဲ့သို့) ရှေ့နောက်ငဲ့သော ကာကောလောကနနည်းပင်တည်း။

တေသံ-ထိုသူတို့တွင်း၊ ဒတ္တော ဝါ-ဒတ္တသော်လည်းဖြစ်သော၊ မိတ္တော ဝါ-မိတ္တသော်လည်းဖြစ်သော၊ သော-ထိုသူ့ကို၊ ဘောသံ-ထိုသူတို့၏၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ-ဓမ္မသွားဟူ၍၊ ဝါ-ခေါင်းဆောင်ဟူ၍၊ ဝုစ္ဆတိ ယထာ-ဆိုအပ်သကဲ့သို့၊ ဝါ-ဖြေအပ်သကဲ့သို့၊ [ဝုတ္တေနှင့် လိုက်အောင် “ဆိုအပ်-ဖြေအပ်” ဟု ပေးသည်။]

ဝေဝသမ္ပဒံ-ဤဥပမာနအတိုင်း ပြီးစီးခြင်းရှိသော၊ ဣဒံ - ဤဥပမေယျကို၊ ဝေဝသမ္ပဒံ-သိထိုက်၏။

ယံ နိဿယပေ၊ ကဏောန္တိ။ ။ ဤဝါကျသည် “ယော နေသံ ပစ္စယော” ကို ထပ်၍ အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှားအောင်ပြသော အနိယမ ဝါကျပင်တည်း။ “ယံ နိဿယ-အကြင်သူ့ကိုမို့၍” ဟူသောစကားကို အဖြောင့်ပြောလျှင် “အကြင်သူ့ကြောင့်” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရ၏။

သော ဒတ္တော ဝါ မိတ္တော ဝါ။ ။ “သော၊ ပေ၊ ဝုစ္ဆတိ” သည် နိယမဝါကျ ထည်း၊ ဆက်ဦးအံ့-ယ သဒ္ဒါသည် “မည်သူမည်ဝါ” ဟု မမှတ်သားအပ်သေး (မသေချာသေး) သော အနက်ကိုပြသောကြောင့် အနိယမဝါစက သဒ္ဒါမည်၏။ တ သဒ္ဒါကား “ထိုသူတို့၏အကြောင်းဖြစ်သူ၊ ထိုသူတို့၏မိရာဖြစ်သူ” ဟု သတ်မှတ်အပ်သော (သေချာသော) အနက်ကို ပြသောကြောင့် နိယမဝါစက သဒ္ဒါမည်၏။ ထို ယ သဒ္ဒါ တ သဒ္ဒါတို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ဝါကျကိုလည်း အနိယမဝါကျ နိယမဝါကျဟု ခေါ်ရသည်။ ဤဝါကျတို့ကား ဝိတ္ထာရဝါကျ ကြီး၏ အတွင်း၌ပါသော ဝါကျအငယ်အများတည်း။

ဝါသဒ္ဓါ၏ အနက်။ ။ ဒတ္တော ဝါ မိတ္တော ဝါ၌ ဝါသဒ္ဓါသည် “သူတို့ ၂ ယောက်လုံးကိုမရဘဲ တစ်ယောက်ယောက်ကိုသာ ရသည်” ဟု ပြသော ဝိကပ္ပ နတ္ထ အနက်ရှိ၏။ ဒတ္ထအမည်ရသူ မိတ္တအမည်ရသူ ၂ ယောက်တွင် တစ်ယောက် ယောက်သာ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည်ဟူ၍၊ ထို ဝါသဒ္ဓါသည် အဝုတ္တဝိကပ္ပန (တိုက်ရိုက် မဆိုအပ်သော အနက်ကို သီးခြားပြုစီရင်ခြင်း) အနက်လည်း ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဒတ္ထ မိတ္တ အမည်ရသူမှတစ်ပါး အခြားအမည်တစ်မျိုးမျိုး ရသူ ထည်း ဖြစ်နိုင်၏ဟု ထို ဝါသဒ္ဓါက ပြသည်။ [ဝါကျစပ်နှင့်တကွ တစ်ပုဒ်မကျန် စာစပ်ပါစေ၊ ရွှေ၌ ပြအပ်ပြီးသော “ဝုတ္တေ” ကိုလည်း ဝုစ္ဆတိ၌ စပ်ပါ။]

ဝါကျခွဲ။ ။ “ယထာ ဟိ” မှစ၍ “ပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ ဝုစ္ဆတိ” တိုင်အောင် ဥပမာန ဝါကျ “ဝေဝသမ္ပဒံ မိဒံ ဝေဝသမ္ပဒံ” သည် ဥပမေယျဝါကျ ထိုဥပမာနဝါကျတွင်

ဣတိ - ဤသို့လျှင်၊ ဥပါဒပစ္စယဋ္ဌေန - ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ တေသံ-ဤနာမ်ခန္ဓာ ဥပါဒ်တို့၏၊ မနော-စိတ်ဟူသော၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမော-ရှေ့သွားသည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ထိုသို့စိတ်ဟူသော ရှေ့သွား ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ-ထို နာမ် ခန္ဓာ ဥပါဒ်တို့သည်၊) မနောပုဗ္ဗင်္ဂမော-မနောပုဗ္ဗင်္ဂမတို့ မည်၏။

လည်း “ယော နေသံ၊ ပေ၊ ဟောတိ” နှင့် “ယံ နိဿာယ၊ ပေ၊ ကရေန္တိ” သည် အနိယမဝါကျ၊ “သော၊ ပေ၊ ဝုစ္စတိ” သည် နိယမဝါကျဟု ခွဲပါ။

ဥပမာနု၊ ဥပမေယျ။ ။ ဥပမိယတိ အနေနာတိ ဥပမာနံ၊ ဥပ+မာ+ဇာတ်၊ ယုပမုဏ္ဍိး၊ အနေနု-ဤခါးပြခေါင်းဆောင် အာရုံသော အနက်ဖြင့်၊ ဥပမိယတိ- (ခေါင်းဆောင် ဖြစ်သော စိတ်ကို) နှိုင်းယှဉ်အပ်၏။ ဣတိ - ထိုသို့ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုအနက်သည်၊ ဥပမာနံ-ဥပမာနု မည်၏။ ဥပမာနု + ပကာသကံ + ဝါကျ၊ ဥပမာနုဝါကျ၊ ဥပမိယတေ - နှိုင်းယှဉ်အပ်၏။ ဣတိ ဥပမေယျ၊ ဥပ+မာ+ဇာတ်၊ ဣပမုဏ္ဍိး၊ ဝဒမဒ စသောသုတ်ဖြင့် ဇာတုန် အာနုဋိတက္ခ ဣပုဉ်းကို ယျေပြု၊ ဥပမေယျာ + ပကာသကံ + ဝါကျ၊ ဥပမေယျ ဝါကျ။ [အနက်ကို အရမကောက်ဘဲ စကားရပ်ကို အရကောက်လျှင် ဝါကျနှင့် ကမ္မဇာရဲ တွဲပါ။]

ဝေသမ္ပဒမိဒံ။ ။ “သမ္ပတ္တိ သမ္ပဒါ လက္ခိ” - အဘိဓာန်(၃၈၅)နှင့် အညီ သမ္ပဒါပုဒ်သည် ဣတ္ထိလိနိဂ္ဂိ၏၊ ဤ၌ “သမ္ပဒံ” ဟု ဆိုသောကြောင့် ဝေနှင့် ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ စပ်ထားသော ပုဒ်ဟု သိရ၏။ ဣဒံလည်း ဥပမေယျကိုခွဲသော နမုံလိနိဂ္ဂိသော ပုဒ်တည်း၊ [သမ္ပတ္တံ သမ္ပဒါ၊ နိပုတ္တိ(ပြီးစီးခြင်း၊) ဝေ အဝိရဇ္ဈနက-နိပုတ္တိကံတိ အတ္ထော၊ - သာရတ္ထဋီကာ၊ ဝေရဉ္ဇကဏ္ဍ၊ အရိယူပဝါဒကံ အဖွင့်။] - ဤအဖွင့်ကို ထောက်၍ “ဝေ-ဤအတူ၊ ဣဒံ သမ္ပဒံ-ဤဥပမာနုနှင့် ပြည့်စုံသော ဥပမေယျကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗံ-၏” ဟု ရှေးက ပေးကြသော အနက်ကို စဉ်းစားပါ။

ဣတိ ပေ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ ။ ဤဝါကျသည် ရှေ့၌ အကျယ်ဆိုအပ်ပြီးသော စကားကို ပြန်၍ အုပ်သောကြောင့် နိဂမ(နိဂုံး) ဝါကျ မည်၏။ မုဒ်၏ - ရှေ့၌ “ဥပါဒပစ္စယဋ္ဌေန” ဟု အကျဉ်းပြုပြီးလျှင် “ယထာ ဟိ” စသည်ဖြင့် အကျယ်ပြုခဲ့ပြီ။ ထိုစကားနှင့် အဓိပ္ပာယ်ထပ်တူပင် “ဣတိ ဥပါဒပစ္စယဋ္ဌေန၊ ပေ၊ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ” ဟု ဆိုသောကြောင့် ဤစကားသည် ရှေ့ဆိုအပ်ပြီးစကားကို နိဂုံးအုပ်သော စကားဟု မှတ်ပါ။ ရှေ့အကျယ် ဝါကျကို နိဂမိတဗ္ဗဝါကျဟု ခွဲပါ။

ဟိ- မှန်၏။ (ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန ဟူသော စကားသည် မှန်၏)။ တေ-ထို
ဝေတသိက်ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့သည်။ မနေ-စိတ်သည်။ အနုပုဇ္ဇန္တေ-မဖြစ်လသော်။
ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ-ဖြစ်ခြင်းငှာ။ န သက္ကောန္တိ-မစွမ်းနိုင်ကုန်။ မနော-ပန-စိတ်သည်ကား။
(တစ်နည်း) ပန-အဖို့တစ်ပါးကား။ မနော- စိတ်သည်။ ဧကစ္စေသု-အချို့ ကုန်
သော။ စေတသိကေသု- စေတသိက်တို့သည်။ အနုပုဇ္ဇန္တေသုပိ - မဖြစ်ပါကုန်
သော်လည်း။ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ-ဖြစ်နိုင်သည်သာ။

နိဂမေ ။ “နိဂမ္ပတေ အတြ(အနေန ဝါ)တိ နိဂမော” ဟု ထောမဒိဓိ၌
ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ အတြ-ဤစကားရပ်၌၊ ဝါ-တစ်နည်း။ အနေန-ဤစကားရပ်ဖြင့်၊
နိဂမ္ပတေ (မူလအနက်ကို) ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့် သိအပ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ မူလ
အနက်ကို ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့် သိအပ်ရာ သိအပ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
ဆော-ထိုစကားရပ်သည်။ နိဂမော-နိဂမ(နိဂုံး)မည်၏။

တစ်နည်း ။ နိဂမဝါကျကို “အပ္ပနာ” ဟု ကာမာဝစရကုသလအပွင့် အစ
အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၌ သုံးစွဲ၏။ “အပ္ပေတံတိ နိဂမေတံ” ဟု အနုဇ္ဈိကာ
လည်း ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် “နိဂမေတိ အပ္ပေတိ ထွေ(ဧတေန ဝါ)တိ နိဂ
မော” ဟုလည်း ပြုသင့်၏။ ထွေ-၌၊ ဝါ-တစ်နည်း။ ဧတေန-ဖြင့်၊ နိဂမေတိ
အပ္ပေတိ-မူလအနက်ကို ပြီးဆုံးစေ၏။ ဣတိ-ထိုသို့ မူလအနက်ကို ပြီးဆုံးစေရာ၊
ပြီးဆုံးစေကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် သော-ထို စကားရပ်သည်။ နိဂမော-
နိဂုံးမည်၏။ [“နိဋ္ဌာနံ+ဂစ္ဆတိ အနေနာတိ နိဂမော” ဟု ပြုကြသော ဝိဂ္ဂဟ၌
ကား ထောက်စရာသာဓက မရှိပါ။ [နောက်နေ၌ စာစပ်ပါစေ။

န ဟိ ။ ၂၁။ **သက္ကောန္တိ** ။ “န ဟိ” ဟု တက်လာရာ၌ ဒဒိအနက်၊ ဟိတ်
အနက် ၊ များ ရနိုင်သည်သာ မား၏။ ကံ၌ “ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန” ဟူသော
စကားကို ခိုင်မြဲစေလို၍ “န ဟိ” ဟု မိန့်သည်။ မနမဖြစ်လျှင် စေတသိက် ခန္ဓာ
တို့၏ မဖြစ်နိုင်ခြင်း(မနဖြစ်မှ စေတသိက်ခန္ဓာတို့၏ဖြစ်နိုင်ခြင်း) ၎င်း ထောက်၍
“မနသည် စေတသိက်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော သေချာပါ
သည်” ဟူလို၊ နိဿယ၌ ဒဠိဝါက အဖြစ်ဖြင့် အနက်ပေးထားပါသည်။

သဘာဝ ဗျတိရဏ ။ ။ ဧဝေစကားကို ခိုင်မြဲစေရာ၌ ရွှေအနက်၏သဘော
အတိုင်း ခိုင်မြဲစေသော ဒဠိကရဏသည် သဘာဝဒဠိကရဏမည်၏။ ရွှေအနက်၏
ပြောင်းပြန်အဖြစ်ကိုပြု၍ ခိုင်မြဲစေရာ၌ ဗျတိရဏဒဠိကရဏမည်။ ၎င်း၌ “စိတ်
မဖြစ်လျှင် စေတသိက်ခန္ဓာတို့ မဖြစ်ခြင်း” ဟူသော ပြောင်းပြန် အနက်ကို

ပြု၍ ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် ဗျတိရေကဒဠိကရဏတည်း၊ ဗျတိရေကစကားကို ကြည့်၍ “စိတ်ဖြစ်မှ စေတသိက်ခန္ဓာတို့ ဖြစ်နိုင်သည်” ဟူသော အနုယ (အလျော်) အနက်ကိုလည်း သိနိုင်သည်။ [ရွှေဝါကျသည် ဒဠိယဝါကျ၊ နောက် ဝါကျသည် ဗျတိရေကဒဠိကရဏဝါကျ၊ ဟိသည် ဒဠိကရဏလောတက။]

တစ်နည်း။ ။ ဤနေရာ၌ ဟိတ်လည်း ရနိုင်၏။ ဇနကဟိတ်၊ ဉာပကဟိတ်၊ သမ္မာပကဟိတ် ၃ မျိုးတွင်ကား မနမဖြစ်လျှင် စေတသိက်ခန္ဓာတို့မဖြစ်နိုင်ပုံကို ထောက်၍ စိတ်က စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ပုံကို သိရသော ကြောင့် ဉာပကဟိတ်တည်း၊ သဘာဝဉာပကဟိတ်၊ ဗျတိရေကဉာပကဟိတ်၊ ကာရိယဉာပကဟိတ် ၃ မျိုးတွင်ကား မဖြစ်နိုင်ခြင်းဟူသော အကြောင်းပြု ဖြစ် သောကြောင့် ဗျတိရေကဉာပကဟိတ်တည်း၊ ရွှေဝါကျသည် ဉာပေတဗ္ဗဖလ ဝါကျ၊ ဤဝါကျကား ဉာပကဟေတုဝါကျ၊ ဟိသည် ဉာပကဟေတုလောတက ဟု ခွဲပါ။

အနက်ပေးပုံ ။ ။ ကသ္မာ-ကြောင့်၊ မနဿ-၏၊ ဥပ္ပါဒပစ္စယဘာဝေါ- စေတသိက်ခန္ဓာတို့ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ကို၊ ဝိညာယတိ- သိအပ် သနည်း၊ ဟံ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ တေ-တို့သည်၊ မနေ-သည်၊ အနုပ္ပဇ္ဇန္တေ-သော်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ-ငှါ၊ န သက္ကောန္တိ-မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မနမဖြစ်လျှင် ထိုစေတသိက်ခန္ဓာတို့ မဖြစ်နိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊) မနဿ-၏၊ ဥပ္ပါဒ ပစ္စယဘာဝေါ-ကို၊ ဝိညာယတိ-၏၊... ဉာပကဟေတု ဝါကျဟု ယူရာ၌ ဤသို့ အနက်ပေးရလိမ့်မည်။ [စာသင်သားတို့ အခြေမရသေးခင် အနက်ပေး မခိုင်း သေးဘဲ နည်းမျှကိုသာ ပြောပြပါ။]

[ဆောင်၊ န ဟိ တက်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါ ဒဠိစွဲ။
ပုဒ်ခွဲစာစပ်။ ။ တေကို န သက္ကောန္တိ၌ စပ်၊ မနေကို အနုပ္ပဇ္ဇန္တေ၌ လက္ခဏ ဝန္တိ + လက္ခဏ စပ်၊ အနုပ္ပဇ္ဇန္တေသည် “န + ဥပ္ပဇ္ဇန္တော အနုပ္ပဇ္ဇန္တော” ဟု ပြုရ သော နနိပါတပဗ္ဗပဒ ကမ္မဓာရဲသမာသ်ပုဒ်၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တောမှာ ဥပ္ပဗ္ဗ၊ ပဒဓာတ်၊ အန္တပစ္စည်း၊ ဒိဝါဒ ယပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော ကိတ်ပုဒ်၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံကို န သက္ကောန္တိ၌ တုမတ္ထသမ္ပဒါနံ + တုမတ္ထသမ္ပဒါနံ၏ ကြိယာအဖြစ်ဖြင့်စပ်၊ သက္ကောန္တိ၌ “သက- သတ္တိယံ (စွမ်းနိုင်ခြင်း၌)” ဟူသော ဓာတ်၊ အန္တိဝိဘတ်၊ တနာဒံ ဩပစ္စည်း၊ က် လာ။

မနော ပန ပေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ။ ။ “မနလည်း စေတသိက်တို့ မဖြစ်လျှင် မဖြစ်နိုင်သည် မဟုတ်ပါလော” ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “မနော ပန” စသက်ကို မိန့်သည်။ “မနကား အချို့ စေတသိက်များ မဖြစ်ကြသော်လည်း (မဖြစ်ပေမယ်လို့) ဖြစ်နိုင်သည်သာ” ဟုလို့၊ ရွှေဝါကျကို ပက္ခ၊ ဤဝါကျကို

ပန-အပုတိဝသေန-အဓိပတိ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ-မိမိနှင့်စပ်သော တရားတို့၏ အရှင်သခင်၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ တေသံ-ဤစေတသိက် ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့၏၊ မနော-စိတ်ဟူသော၊ သေဋ္ဌော-အမြတ်သည်၊ (အတ္ထိ)၊ ဣတိ-ထိုသို့ စိတ်ဟူသော အမြတ်ရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တေ-ထိုစေတသိက် ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့သည်၊) မနောသေဋ္ဌာ-မနောသေဋ္ဌာတို့ မည်၏။

စေတသိက်တို့၏ ပက္ခမ္မတစ်ပါး စိတ်၏ ပက္ခမ္မကို ပြသောကြောင့် “ပက္ခန္ဓရ” ဟု ဆိုလို၏။ ပနကား ပက္ခန္ဓရဇောတကတည်း။ [မဖြစ်ခြင်းကို ပြသော ရွှေဝါကျ ကို ဗျုတိရေက၊ ဖြစ်ခြင်းကို ပြသော ဤဝါကျကို အနုယဝါကျဟုလည်း ခွဲလို ကြပေလိမ့်မည်။ သို့သော် မနတစ်ခုတည်း၏ မဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ခြင်း မဟုတ်သော ကြောင့် ထိုသို့ မခွဲသင့်ပါ။

ပုန်ခွဲစာစပ်။ ။ ကေမေယုကို စေတသိကေသုန္တံ၊ စေတသိကေသုကို အနု ပုဗ္ဗန္တေသုန္တံ စပ်။ ပိကား မဖြစ်ခြင်းကို ရုတ်ချသောကြောင့် ဂရဟာဇောတက၊ ဥပုဗ္ဗတိဝေဉ္စ ဝေကား ဖြစ်ခြင်းကို ခိုင်မြဲစေသော သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတည်း။

အဓိပတိဝသေန ပန။ ။ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုန်ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ မနောသေဋ္ဌာ ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုန်ကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “အဓိပတိဝသေန ပန” စသည်ကို မိန့်သည်။ ဤဝါကျကို ပက္ခန္ဓရဝါကျ ဟု ယူကြ၏။ ထို့ကြောင့် “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ” နှင့် စပ်သော “မနောတိ ကာမာဝစရကုသလာဒိဘေဒံ၊ ပေ၊ ဥပုဗ္ဗတိယေဝ” ဟူသော ဝါကျများစွာ ကိုပင် ပက္ခဝါကျဟုလည်းကောင်း၊ “အဓိပတိ၊ ပေ၊ မနောဝသေဋ္ဌော” ကို ပက္ခန္ဓရဝါကျဟုလည်းကောင်း ခွဲပါ။ ပနကား ပက္ခန္ဓရဇောတကတည်း။

မိမိအယူ။ ။ မိမိကား “မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုန်ကို ဆရာဖွင့်ပြ၍ သိရပါပြီ။ မနောသေဋ္ဌာ ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုန်အတွက် အဘယ်သို့ အနက်အဓိပ္ပါယ် မှတ်ရပါမည်နည်း” ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ တက်လာ သော (ပြတ်ပြီးခဲ့ရာ ဆက်၍လာသော) ဝါကျျာရမ္ဘ ဟု ထင်၏။ သို့သော် နိဿယ၌ အများအယူအတိုင်း ပက္ခန္ဓရအနက်ကိုသာ ပေးလိုက်ပါသည်။

အဓိပတိဝသေန။ ။ အဝိနာနံ-မိမိနှင့်စပ်သော တရားတို့၏+ပတိ-အရှင် (သခင်)တည်း။ အဓိပတိ-မိမိနှင့်စပ်သော တရားတို့၏ အရှင်(သခင်)၊ [“အဓိန ပတိ” ဟု ဆိုလိုလျက် ဤကို ရဿပြု၊ န ကို ချေ၊] “အဓိပတိဟူရာ၌ အဓိပတိ ပစ္စည်းတပ်သော တရားများ (ဒွိဟိတ်ဇော တိဟိတ်ဇော) ကိုသာ ဆိုလိုသည်

ဟိ-၃။ (တစ်နည်း) ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင်အောင်ပြဦးအံ၊ စောရာဒီနံ-
 ခါးပြအစရှိသူတို့၏၊ စောရဇေဋ္ဌကားယော - ခါးပြကြီး အစရှိသူတို့သည်၊
 အဓိပတိနော-အကြီးအကဲတို့သည်၊ ဝါ - မိမိနှင့် စပ်သူတို့၏ အရှင်သခင်တို့
 သည်၊ (ဟုတုာ-၅။) သေဋ္ဌာ - မြတ်ကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ)ယထာ-ဖြစ်ကုန်
 သ.ကံသို့၊ တထာ-ထိုအတူ၊ တေသမ္ပိ-ထိုစေတသိက်ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့၏လည်း၊
 ဝါ-တို့ထက်လည်း၊ မနောဝ-စိတ်သည်သာ၊ အဓိပတိ-အကြီးအကဲသည်၊ ဝါ-
 မိမိနှင့် စပ်သော တရားတို့၏ အရှင်သခင်သည်၊ မနောဝ - သာ၊ သေဋ္ဌာ-
 အမြတ်ဆုံးသည်၊ (ဟောတိ)။

မဟုတ်၊ စေတသိက်များ၏ ခေါင်းဆောင်ရှေ့သွားဖြစ်ခြင်းကိုပင် “အနိပတိ
 အဖြစ်” ဟု ဆိုလိုသည်၊ အဓိပတိနော-အကြီးအကဲ၏ + ဝသော-အစွမ်းသတ္တိ
 တည်း၊ အဓိပတိဝသော-သတ္တိ။ (တစ်နည်း) ဝသသဒ္ဓါကို ဘာဝအနက်ဟော
 ကြ၍ “ဝသော-အဖြစ်တည်း” ဟု ပေးပါလေဦး။

သေဋ္ဌာ၌ စပ်။ ၊ ဤအဓိပတိဝသေနကို သေဋ္ဌာ၌ စပ်၊ ထိုသို့ စပ်ရာဝယ်
 နောက်၌ “အဓိပတိ၊ သေဋ္ဌာ” ဟု လာသထုံ ဖြစ်သောကြောင့် အဓိပတိနှင့်
 သေဋ္ဌာသည် အရတူရကား အဘိန္နာဝိသေသနစပ်ပါ၊ “မနသည် အဓိပ
 အစွမ်းအားဖြင့် (အဓပတိ အဖြစ်အားဖြင့်) စေတသိက်တို့ထက် မြတ်သော
 တရားဖြစ်သည်၊ ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့်ကား မြတ်သည်” ဟု မဆိုလိုပါ
 ဟူလို။

ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိ။ ။ သမာသ်ပုဒ်တစ်စိတ်နှင့် အညပုဒ်တို့ သမ္ပဒါနံ + သမ္ပဒါနီ
 စပ်၍ ရသော အရာ၌ စတုတ္ထိဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်ဖြစ်၏၊ သမာသ်ပုဒ်နှင့် အည
 ပုဒ်တို့ သမ္ပန် + သမ္ပန္နိစပ်ရသော အရာ၌ကား ဆဋ္ဌိဗဟုဗ္ဗိဟိဖြစ်၏၊ ဤ၌လည်း
 “တေသ” ကို သေဋ္ဌာ၌ သမ္ပန် သမ္ပန္နိအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသောကြောင့် ဆဋ္ဌိ
 ဗဟုဗ္ဗိဟိ သမာသ်သာ ဖြစ်သင့်၏၊ “ထိုစေတသိက်ခန္ဓာတို့၏ (တို့ထက်) အမြတ်”
 ဟူလို၊ [သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ “ဒိန္နသုကောနှင့် ဆိန္နဟတ္ထော” တို့ ထူးခြားပုံကို သတိ
 ပြုပါ။] အချို့ကား အတ္တိကို ငဲ့၍ “တေသ-တို့အား” ဟု ပေးကြ၏၊ သို့သော်
 အတ္တိပုဒ်က သမ္ပဒါနံ ငဲ့သည် ဟု သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ မဆိုပါ၊ ဆိန္နဟတ္ထော၏
 ဝိပုလ်ကို အနက်ပေးရာ၌လည်း “အတ္တိ” ဟု ထည့်နိုင်သည်သာ၊ သို့သော်
 “အထာ-ထိုယောဂျားအား” ဟု ပေးရိုး မရှိပါ။

ယထာ ဟိ ပေ၊ သေဋ္ဌာ ။ ။ ဤဝါကျသည် “ဥပ္ပါဒပစ္စယဇ္ဇေန” ၏
 နောက်၌ရှိသော “ယထာ ဟိ” ဝါကျမျိုးပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ဝိတ္ထာရ၊
 တပ္ပဂါကရဏ ၂ မျိုးဟုပင် မှတ်ပါ၊ “ယထာ၊ ပေ၊ အဓိပတိနော၊ သေဋ္ဌာ”

ပန-အဋ္ဌိတစ်ပါးကား၊ (တစ်နည်း)ပန-မနော သေဋ္ဌာဟူသော သံဝဏ္ဏေ တဗ္ဗပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာမတစ်ခါး၊မနော မယာဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်၏ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာကိုဆိုဦးအံ့၊ဒါရူအာဒီဟိ-သစ်သားအစရှိကုန်သော အဆောက် အဦးတို့ကြောင့်၊နိပ္ပန္နာနိ-ဖြစ်ရကုန်သော၊ဝါ-ပြီးစီးရကုန်သော၊တာနိ တာနိ ဘဏ္ဍာနိ-ထိုထိုဘဏ္ဍာတို့သည်၊ ဒါရူမယာဒီနိ နာမ-ဒါရူမယ အစရှိသည်တို့

သည် ဥပမာနဝါကျ၊ “တထာ၊ပေ၊သေဋ္ဌောကဘု၊ ဥပမေယျ၊ဝါကျ ဟုလည်း ခွဲပါ။ [“အဓိပတိနော”ကား “သာရမတိနော”ကဲ့သို့ “ယောနံ နော” သုတ်၏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အကတရဿနောဝ် ယောကို နောပြုထားသော ပုဒ်တည်း။]

စောရာဒိနံ စောရဇေဋ္ဌကောဒယော။ ။စောရာဒိကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ပုပါ၊ အာဒ်ဖြင့် အကြီးအကဲရှိရသော တပည့်အစု၊လက်သမားအစုစသည်ကို ယူပါ၊ စောရဇေဋ္ဌကောဒယော၌ အာဒ်ဖြင့်ကား တပည့်ကြီး လက်သမားဆရာကြီး စသည်ကို ယူပါ၊ စောရာေ စ+သော+ဇေဋ္ဌကောစာတိ စောရဇေဋ္ဌကော၊ (တစ်နည်း) စောရာနံ+ဇေဋ္ဌကော စောရဇေဋ္ဌကော၊ စောရဇေဋ္ဌကော+ အာဒိ ယေသံတိ စောရဇေဋ္ဌကောဒယော၊ “ယေသံ - အကြင် ဇေဋ္ဌသိဿ၊ မဟာဝစုကိ စသော သူတို့၏”ဟု အနက်ပေးပါ။

အဓိပတိ သေဋ္ဌော ။ ။ “မနော အဓိပတိ၊ မနော သေဋ္ဌော”ဟု အဓိပတိနှင့် သေဋ္ဌကို အရတူ ဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် “အဓိပတိဝသေန မနော သေဋ္ဌော”တုန်းက အဓိပတိဝသေနကို သေဋ္ဌော၌ စပ်ရသော “အဘိန္နဝိသေ သန” ဟု ဆိုခဲ့ရသည်၊ တေသံကို အဓိပတိ၌ စပ်ခိုက် ဝိသေသနသမ္ပန်+သမ္ပန္နိ စပ်၊ သေဋ္ဌော၌ စပ်ခိုက် အပါဒါနိ+အပါဒါနိ အဖြစ်ဖြင့်စပ်ပါ၊ မနောဝမှ ဝေကို “မနော အဓိပတိ”၌လည်း လိုက်၍ ပေးပါ။

ယထာ ပန၊ ပေ၊ ဟောန္တိ ။ ။ မနောသေဋ္ဌာ အဖွင့်၌ “အဓိပတိဝသေနံ ပန၊ ပေ၊ မနောသေဋ္ဌာ” ဟု မူလသံဝဏ္ဏနာ တစ်ဝါကျတည်ပြီးမှ “ယထာ ဟိ” စသည်ဖြင့် ချဲ့သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “မနတော နိပ္ပန္နာ မနောမယာ” ဟု မူလသံဝဏ္ဏနာ ဝါကျ ရှိနိုင်ပါ၏၊ သို့သော် အဓိပယိထင်ရှားနေသောကြောင့် ထိုဝါကျကို မထည့်တော့ဘဲ ဝါကျမများအောင် “ယထာ ပန” စသော ဥပမာနဝါကျ၊ ဥပမေယျဝါကျ ၂ ဝါကျမျှဖြင့် ဖွင့်ပြလေသည်။ [စားရေး ကောင်းသူ၏ စွမ်းရည်တစ်မျိုးပေတည်း ဟု မှတ်ပါလေ။]

မည်သည်၊ ဟောန္တိ ယထာ - ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ - ထိုအတူ၊ တေပိ - ထိုစေတသိက် ခန္ဓာ ၃ ပါးတို့သည်လည်း၊ မနတော - စိတ်ကြောင့်၊ နိပ္ပန္နက္ကား ဖြစ်ရကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ - ပြီးစီးရကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မနောမယာ နာမ-မနောမယတို့ မည်၏။

ဒါရ အာဒိဟိ နိပ္ပန္နာနိ။ ။ ဤ၂ပုဒ်သည် ဒါရမယာဒီဒီ၏ ဝိဂြိုဟ်ပြတည်း၊ ထိုသို့ ဝိဂြိုဟ်ပြပုံကို ကြည့်၍ “ဒါရနာ+နိပ္ပန္နံ ဒါရမယံ” ဟု နိပ္ပန္နအနက်၌ မယ ပစ္စည်းသက်ရသော နိပ္ပန္နာဒိတိ ပြုရပုံကိုလည်းကောင်း၊ မနတော+နိပ္ပန္နက္ကား ကြည့်၍ “မနတော+နိပ္ပန္နာတိ မနောမယာ(မော)” ဟု ပြုရပုံကိုလည်းကောင်း သိပါ။

အာဒိဖြင့် ယူစွမ်း။ ။ ဒါရအာဒိဟိ၌ အာဒိဖြင့် ဘဏ္ဍာပြုဖို့ သုဝဏ္ဏ၊ ရတနာ အယ၊ ဇတု စသော အဆောက်အဦးတို့ကို ယူပါ။ ဒါရမယာဒီဒီ၌ အာဒိဖြင့် သုဝဏ္ဏမယံ၊ ရတမယံ၊ အယောမယံ၊ ဇတုမယံစသည်ကို ယူပါ။ ဒါရမယံ+ အာဒိ ယေသိတိ ဒါရမယာဒီနိ (ဘဏ္ဍာနိ)၊ ယေသိ-သုဝဏ္ဏမယ အစရှိသော “ဘဏ္ဍာတို့၏” ဟု ပေးပါ။

တာနိ တာနိ။ ။ ဤပုဒ်ကို ဝိစ္ဆာပုဒ်ဟု ခေါ်၏။ “ဘဏ္ဍာ၂ရမက၊ များစွာ သော ဘဏ္ဍာအနက်တို့ကို ပြန့်နှံ့စေနိုင်သောပုဒ်” ဟု ဆိုလိုသည်။ ဝိစ္ဆာကို “ဝိ+ ဣစ္ဆာ” ဟု ခွဲ၊ ဝိသည် ဗျာပနအနက်ဟော၊ ဗျာပိတုံ-များစွာသော အနက်တို့၌ နှံ့စေခြင်းငှါ+ ဣစ္ဆာ-ဝဒန္တ ပုဂ္ဂိုလ်၏အလိုတည်း၊ ဝိစ္ဆာ-အလိုထိုအလိုကြောင့် ဖြစ်သော သဒ္ဒါကိုလည်း ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဝိစ္ဆာဟု ခေါ်ရသည်။

ရုပ်ပြီးစုံ။ ။ တာနိ၌ တတည်၊ ယောသက်၊ နိပြု၊ ဒီသပြု၍ “တာနိ” ဟု တစ်ပုဒ်တည်း ပြီးသောအခါ “ဝိစ္ဆာဘိက္ခုညေသု ဒေ” ဟုသော မောဂ္ဂလာနံ ၁-ကဏ္ဍ၊ ၅၄ သတ်ဖြင့် “တာနိ တာနိ” ဟု ဒွိရုပ်(၂ ရုပ်)ပြု၍ ဝိစ္ဆာပုဒ်တမျိုး ဖြစ်ရသည်ကို သိမှတ်ပါလေ။

တထာ တေပိ။ ။ တထာကို ဥပမေယျဇောတကဟု ပြောရိုးရှိ၏။ သို့သော် ရှေ့ဥပမာဝါကျ၌ လာသော အနက်ကို ပြန်၍ “တထာ-ထိုဥပမာအတိုင်း” ဟု ဖုံးသောကြောင့် “ဥပမာနိဂမန” ဟု ဖွင့်လှေ့ရှိကြသည်။ တေပိ၌ ပိသဒ္ဒါ ကား ဝါနိ တာနိ ဘဏ္ဍာနိကို ပေါင်းသော သဒ္ဒါဏှနတည်း။

နိပ္ပန္နက္ကား။ ။ “နိပ္ပန္န” အရ မနောမယာနှင့်အရတူသော စေတသိက်ခန္ဓာ ၃ ပါးရ၏။ ထို့ ကြောင့် “နိပ္ပန္နန္တေ-ပြီးစီးကုန်၏။ ဣတိ နိပ္ပန္နာ” ဟု ပုံလိနိဗဟုပုဒ်

ပဒုဋ္ဌေနာတိ-ပဒုဋ္ဌေန ဟူသည်ကား၊ အာဂန္တုကေဟိ-အာဂန္တုကဖြစ်ကုန်
 သော၊ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ-အဘိဇ္ဈာအစရှိကုန်သော၊ ဒေါသေဟိ-အပြစ်တို့သည်၊
 ပဒုဋ္ဌေန-ပျက်ဆီးအပ်သော၊ (တစ်နည်း) ဒေါသေဟိ-အပြစ်တို့ကြောင့်၊ ပဒု
 ဋ္ဌေန-ပျက်စီးသော၊ (မနသာ-စိတ်ဖြင့်ဟု ပါဠိတော်၌စပ်)၊ ဟိ-ချဲ့ဦးအံ့၊ ပကတိ
 မနော- ပကတိစိတ်သည်၊ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ - ဘဝင်္ဂစိတ်တည်း၊ တံ-ထိုဘဝင်္ဂစိတ်ကို၊
 အပ္ပဒုဋ္ဌံ - အဘိဇ္ဈာအစရှိသော အပြစ်တို့သည် မပျက်ဆီးအပ်၊ (တစ်နည်း)
 တိ - ထိုဘဝင်္ဂစိတ်သည်၊ အပ္ပဒုဋ္ဌံ - အဘိဇ္ဈာ အစရှိသော အပြစ်တို့ကြောင့်
 မပျက်စီး။

ဝစနတ္ထ ပြုရသည်။ ထို့နောက် “နိပ္ပန္နာနံ+ဘာဝေါ နိပ္ပန္နတ္ထံ” ဟု ပြုပါ။ ဤဟိတ်
 မျိုးကို မနောမယ အမည်ရခြင်း၏အကြောင်းကို ပြသောကြောင့် “နာမလာဘ
 ဟေတု” ဟု ခေါ်ဝေ့တတ်ပြုကြသည်။ နိပ္ပန္နံ နိပ္ပဗ္ဗံ+ပဒေဝာတံ တပစ္စည်း၊ ပက္ခိ ဖ
 ပြု၍ အသဒိသ ဒေ့ဘော်လာ။

အာဂန္တုကေဟိ ပေ၊ ပဒုဋ္ဌေန။ ။ ပ+ဒုသ ဓာတ်သည် “ပျက်စီးခြင်း”
 ဟူသော အကမ္မကအနက်ကို ဟော၏။ ဒုသဓာတ်ကား “ပျက်ဆီးခြင်း” ဟူသော
 သကမ္မကအနက်ကို ဟော၏။ “သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်ကို အဝုတ္တကတ္တားထည့်၍ ဖွင့်
 သောအခါ ကမ္မသာနေ ကြံရမည်” ဟု ဆိုရိုးရှိ၏။ ဤ၌ “ဒေါသေဟိ” ဟု
 အဝုတ္တကတ္တားထည့်၍ ဖွင့်သောကြောင့် “ပဒုသိယတေ-ပျက်ဆီးအပ်၏။ ဣတိ
 ပဒုဋ္ဌော(မနော)” ဟု ဒုသဓာတ်ဖြင့် ပြီးသော ကမ္မသာနေကိတ်ပုဒ်ဟု သိပါ။

တစ်နည်း။ ။ “အာဂန္တုကေဟိ၊ ပေ၊ ဒေါသေဟိ” ကို ဟိတ်အနက်ကြံလျှင်
 ပဒုဋ္ဌေနကိုလည်း ဒုသဓာတ်ဖြင့်ပြီးသောပုဒ်ဟု ကြံ၍ “ပဒုဿတိ-ပျက်စီး၏။
 ဣတိ ပဒုဋ္ဌော(မနော)” ဟု ကတ္ထုရုပ်ပြုပါ။ [ဒုသဓာတ်ဖြစ်စေ၊ ဒုသဓာတ်
 ဖြစ်စေ၊ တပစ္စည်းသက်၍ သာဒိသန္တ စသောသုတ်ဖြင့် စီရင်ပါ။ ဒုဋ္ဌိကား ဥုကြို
 ရဏ္ဍပြု။]

ပကတိမနောဟိ။ ။ “အာဂန္တုကဖြစ်ကြသော အဘိဇ္ဈာစသော အပြစ်တို့
 သည်+ ပျက်ဆီးအပ်” ဟုရာ၌ အာဂန္တုက ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ပျက်ဆီးပုံကို
 လည်းကောင်း အကျယ်မပြုလျှင် မသိနိုင်ရကား အကျယ် ပြလိုသောကြောင့်
 “ပကတိမနော ဟိ” စသည်ကို မိန့်သည်။ ဤဝိတ္ထာရဝါကျကား “ဥပက္ခိလေ
 သေဟိ ဥပက္ခိလိဋ္ဌိတိ” တိုင်အောင်ပင်တည်း။

ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင်အောင် ပြဦးအံ့၊ ပသနံ-ကြည်လင်သော၊ ဥဒကံ-
 ရေသည်၊(ဟောတိ၌စပ်)၊ ဝါ-ရေကို၊ (ဥပက္ခိလိ၌စပ်)၊ အာဂန္တုကေဟိ-
 အာဂန္တုက ဖြစ်ကုန်သော၊ နီလာဒီဟိ - အညိုအစရှိသော ဝတ္ထုတို့သည်၊
 ဥပက္ခိလိ၌-ဖျက်ဆီးအပ်သည်၊(သမာနံ-ဖြစ်လသော်)၊(တစ်နည်း)နီလာဒီဟိ၊
 အညိုအစရှိသော ဝတ္ထုတို့ကြောင့်၊ ဥပက္ခိလိ၌ - ညစ်နွမ်းသည်၊ (သမာနံ-

ပကတိမနော ဘဝင်္ဂစိတ္တံ။ ။ပ- ရှေးဦးစွာ+ကတိ- ပြုအပ်သော(ဖြစ်စေ
 အပ်သော) စိတ်ကို “ပကတိမန” ဟု ဆို၏၊ သတ္တဝါတိုင်းပင် တစ်ဘဝ၌ ဖြစ်
 သောအခါ ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြင့် စတည်ခဲ့ရ၏၊ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည်ပင် .ဝိထိစိတ်
 မဖြစ်သောအခါ(အိပ်ပျော်တုန်း စသည်၌)ဘဝင်ဟူသော နာမည်ဖြင့် အထပ်
 ထပ် ဖြစ်နေ၏၊ ထိုပဋိသန္ဓေနှင့် ထပ်တူဖြစ်သော ဘဝင်စိတ်သည် ထိုထိုဘဝ၌
 စကတည်းက ခန္ဓာအိမ်ဝယ် ပါရှိနေသောကြောင့် အာဂန္တုကစိတ် မဟုတ်
 အာဝါသိက(အမြဲနေသော)စိတ်ဟု ခေါ်ရသည်။

တံ အပ္ပဒုဋ္ဌံ။ ။ထိုဘဝင်စိတ်၌ အဘိဇ္ဈာ (လောဘ) စသော အပြစ်တွေ
 မယှဉ်ကြကြောင်းကို စေတသိက် ယှဉ်ပုံကြည့်၍ သိပါ၊ ထိုသို့ မယှဉ်ကြသော
 ကြောင့် ထိုဘဝင်စိတ်ကို “အပ္ပဒုဋ္ဌ-ထိုအပြစ်တို့သည် မဖျက်ဆီးအပ်သောစိတ်၊
 ဝါ-မပျက်စီးသော စိတ်” ဟု ဆိုရသည်။ [န+ပဒုဋ္ဌ အပ္ပဒုဋ္ဌ-မဖျက်ဆီးအပ်၊
 ဝါ-မပျက်စီး၊ ပဥပသာရ၌ ဒွေဘော် လာမြဲဖြစ်သောကြောင့်“ပ” ဟု ရှိပါ
 စေ။]ဤဝါကျသည် “ပကတိမနော ဘဝင်္ဂစိတ္တံ” ဟူသော ရှေးဝါကျ၏ မပြတ်
 သေးသော အနက်ကို ဆက်၍ပြသောကြောင့် ဥပနာသဝါကျ၊ ရှေးဝါကျ
 ကား အာရဒ္ဓဝါကျဟု ဤသို့ခွဲပါ။

ယထာဟိ၊ပေ၊ဥဒကမေဝ။ ။ဝိတ္ထာရဝါကျကြီးတွင် ကြားဝင်၍လာသော
 တပ္ပါကဋိကရဏ ဝါကျထည်း၊ ဤတပ္ပါကဋိကရဏ၏ နယ်မှာ “နာပိ ပုရိစံ
 ဘဝင်္ဂ စိတ္တမေဝ” တိုင်အောင်ဘည်း၊ “ပကတိမနော၊ပေ၊ အပ္ပဒုဋ္ဌံ” ဟူသော
 ရှေ့ဝါကျကို အပ္ပါကဋဝါကျဟု ခွဲပါ၊ တပ္ပါကဋိကရဏဝါကျတွင် “ယထာ
 ပေ၊ပသနုဥဒကမေဝ” သည် ဥပမာနဝါကျ၊ “တထာ၊ပေ၊ဘဝင်္ဂစိတ္တမေဝ”
 ကား ဥပမေယျဝါကျဟု ထပ်စိတ်ခွဲပါဦး။

ပသနံ၊ပေ၊နီထောဒကာဒိဘေဒံ။ ။နဂိုကြည်လင်နေသော ရေသည် အညို
 ရောင် ဆေးမှုန့်ကို ခတ်လိုက်သောအခါ ထိုအညိုရောင်ကြောင့် အကြည်ဓာတ်
 ပျက်၍ ရေညို ဖြစ်သွား၏၊ နီလာဒီဟိ၌ အာဒိဖြင့် ပိတ(အရှေ့ရောင်)ဆေးမှုန့်

ဖြစ်လသော်၊) နီလောဒကောဒိဘေဒံ-ညှိသောရေ အစရှိသော အပြားရှိသည်၊
 တောတိ ယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ စ-ထိုသို့ပင် ညှိသော ရေအစရှိသော အပြားရှိပါ
 သော်လည်း။ နဝံ-အသစ်ဖြစ်သော၊ ဥဒကံ-ရေသည်၊ န (ဟောတိ ယထာ)-
 မဟုတ်သကဲ့သို့၊ ပုရိမံ - ရှေးဖြစ်သော၊ ပသန္နဥဒကံမေဝါပိ-ကြည်လင်သော
 ရေသည်ပင်လည်း၊ န (ဟောတိ ယထာ)-မဟုတ်သကဲ့သို့။

လောဟိတ(အနီရောင်)ဆေးမှုန့်၊ ဩဒါတ(အဖြူရောင်)ဆေးမှုန့်စသည်ကို ယူ၍
 “နီလောဒကောဒိ”၌ အာစိဖြင့် ပီတောဒက, လောဟိတောဒက, ဩဒါတော
 ဒက စသည်ကို ယူပါ။ [နီလောဒကောဒိဘေဒံကို သမာသ် အတွဲခိုင်းပါ။]

နီလာဒိတိ ဥပက္ကလိဋ္ဌံ။ ။ နီလံ + အာဒိ ယေသံတိ နီလာဒယော၊ ဥပ +
 ကိလိသဓာတ်သည် ဝိဗာဓန (နိဝိစကံ ဖျက်ဆီးခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။
 “ကြင်လင်သောရေကို နီလစသည်တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်” ဟူလို၊ “ညစ်နွမ်း”
 ဟု ပေးရာ၌ ကိလိသဓာတ်၏ မလိန (ညစ်နွမ်းခြင်း) အနက်ကို ပယ်ခြင်းဟု
 မှတ်ပါ။ “နီလ အစရှိသည်တို့ကြောင့် ညစ်နွမ်းသောရေ ဖြစ်ရသည်” ဟူလို။

သမာနံ။ ။ ဥပက္ကလိဋ္ဌ၏ နောက်၌ “သမာနံ” ဟု ထည့်ခြင်းမှာ အနက်
 ရသင့်၍ ထည့်ခြင်းတည်း။ “ ကြည်လင်သော ပကတိရေသည် နီလ စသည်တို့
 ကြောင့် ညစ်နွမ်းသည်ရှိသော် (ညစ်နွမ်းသောရေ ဖြစ်လာလို ရှိလျှင်) နီလော
 ဒက စသော နာမည် ပြောင်းလာရသည်” ဟူလို၊ [ဥပ+ကိလိသဓာတ်, တပစ္စည်း
 မြင့် “ဥပက္ကလိဋ္ဌံ” ပြီးပုံမှာ “ပဒုဋ္ဌံ” အတိုင်းပင်တည်း။ သက္ကတ၌ “က္ကိသ” သည်
 ပါဠိ၌ “ကလိဋ္ဌံ” ဟု ဖြစ်၏။ ရွှေပုစိနှင့်တူသော အခါ ပါဠိ၌ ဒွေဘော်ရောက်လျှင်
 ရှိ၏။ ဒွေဘော် မရောက်ဘဲ “ဥပ+ကိလိဋ္ဌံ” လည်း သင့်စရာ ရှိပါ၏။

န စ နဝံ ဥဒကံ။ ။ စကားမပြတ်သေးသော ရွှေဝါကျ၌ ဆက်၍ လာ
 သော ဥပဗျာသဝါကျတည်း။ စ သဒ္ဒါသည် နီလောဒကစသည် ဖြစ်ခြင်းကို
 မနစ်သက်ပုံပြသော အရုဗျတ္တနိပါတ်တည်း။ ထိုနီလောဒကစသော ရေဖြစ်
 သည့် အတွက် နဂိုရေမှ ပြောင်း၍ အသစ်ဖြစ်လာသော ရေဟု ထင်စရာ
 ရှိသော်လည်း “အသစ်ရေ မဟုတ်ပါ” ဟူလို။

န-ပိ၊ ပေ၊ ဥဒကမေဝ။ ။ “အသစ်ရေ မဟုတ်လျှင် ရွှေ နဂိုရေဘဲလား” ဟု
 မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “နာဠိ” စသည်ကို မိန့်သည်။ “ရွှေ နဂိုရေလဲဘဲ မဟုတ်
 ပါ” ဟူလို၊ ရွှေဝါကျ၏အနက်၌ ပေါင်းသော သမ္ပိတ္တနဝါကျတည်း။ ဥပဗျာသ

တထာ-ထို့ အတူ၊ တမ္ဗိ-ထိုဘဝင်စိတ်သည်လည်း၊ (ဟောတိ၌ စပ်၊) ဝါ-
 ထိုဘဝင်စိတ်ကိုလည်း၊ (ပဒုဋ္ဌ၌ စပ်၊) အာဂန္တုကေဟိ - အာဂန္တုက ဖြစ်ကုန်
 သော၊ အဘိဇ္ဈာဒီဟိ-အဘိဇ္ဈာအစရှိကုန်သော၊ ဒေါသေဟိ-အပြစ်တို့သည်၊
 ပဒုဋ္ဌ-ဖျက်ဆီးအပ်သည်၊ (တစ်နည်း) ဒေါသေဟိ-အပြစ်တို့ကြောင့်၊ ပဒုဋ္ဌ-
 ပျက်စီးသည်၊ ဟောတိ-၏၊ စ-ထိုသို့ပင် အဘိဇ္ဈာအစရှိသော အပြစ်တို့သည်
 ဖျက်ဆီးအပ်ပါသော်လည်း၊ (တစ်နည်း) စ - ထိုသို့ပင် အဘိဇ္ဈာ အစရှိသော
 အပြစ်တို့ကြောင့် ပျက်စီးပါသော်လည်း၊ နဝံ-အသစ်ဖြစ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်
 သည်၊ န(ဟောတိ)-မဟုတ်၊ ပုရိမံ-ရှေးဖြစ်သော၊ ဘဝင်စိတ္တမေဝါပိ-ဘဝင်
 စိတ်သည်ပင်လည်း၊ န(ဟောတိ)-မဟုတ်။

ဝါကျမျိုးပင် ဖြစ်သည်၊ ရှေ့ဝါကျကား ပေါင်းအပ်သော သမ္ပိဏ္ဍိတဗ္ဗဝါကျ
 (အာရဒ္ဒ ဝါကျလည်း ခေါ်နိုင်သည်)တည်း။

နာပိ ဝေ။ ။ “နာပိ ဟောတိ-ဟုတ်လည်း မဟုတ်” ဟု ရှေးက အနက်
 ပေးကြ၏၊ “ဟုတ်လည်း ဟုတ်” ဟု မပေါင်းနိုင်သောကြောင့် ထိုသို့ မပေးဘဲ
 ပသန္နဥဒကမေဝ၌ ရွှေ့၍ အနက်ပေးလိုက်ပါသည်။ နေရာတိုင်းမှာ ဤနည်း
 ချည်းသာတည်း၊ ဥဒကမေဝ၌ ဝေလည်း ရွှေ့ရေ မဟုတ်ခြင်းကို ခိုင်မြဲစေသော
 သန္နဋ္ဌာနာဝဓာရဏတည်း၊ “ဆေးရောင်ပါနေသောကြောင့် ကြည်လင်သော
 နဂိုရေလည်း မဟုတ်သည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်သည်” ဟူလို။

တထာ ပေ၊ စိတ္တမေဝေ။ ။ ဤဥပမေယျဝါကျ၌ “တမ္ဗိ ပေ၊ ဟောတိ”
 သည် “ပသန္န ဥဒကံ ပေ၊ နိလောဒကာမိဘေဒံ ဟောတိ” နှင့် တူ၏၊ “န စ နဝံ
 စိတ္တံ” သည် “န စ နဝံ ဥဒကံ” နှင့် တူ၏၊ “နာပိ ပေ၊ စိတ္တမေဝ” သည် “နာပိ
 ပုရိမံ ပသန္နဥဒကမေဝ” နှင့် တူ၏၊ ထို့ကြောင့် ဝါကျနာမည်ထပ်ပုံကိုလည်း
 ဥပမာနဝါကျအတိုင်းပင် သိပါ။

ထံ၌။ ။ တသဒ္ဓါသည် သင်္ခေပဝါကျတုန်းက ဘဝင်စိတ္တံကို ပြန်၍ ညွှန်း
 သော သဒ္ဓါတည်း၊ ပိ သဒ္ဓါကား ပသန္နဥဒက၌ ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍိတ
 တည်း၊ “ပသန္နဥဒကကိုသာ အာဂန္တုက နိလစသော အပြစ်တို့သည် ဖျက်ဆီး
 အပ်သည် မဟုတ်သေး၊ ထိုဘဝင်စိတ်ကိုလည်း အာဂန္တုက အဘိဇ္ဈာအစရှိ
 သော အပြစ်တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သည်” ဟူလို။

(ယေန ကာရဏေန-အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ တံ-ထိုဘဝစိတ်သည်၊ ဝါ-ထိုဘဝစိတ်ကို၊ အာဂန္တုကေဟိ-ကုန်သော၊ အဘိဇ္ဇာဒါယိ-ကုန်သော၊ ဒေါသေဟိ - အပြစ်တို့သည်၊ ပဒုဋ္ဌံ-ဖျက်ဆီးအပ်သည်၊ ဟောတိ-၏။) တေန (ကာရဏေန)-ထိုအကြောင်းကြောင့်၊ ဘဂဝါ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိ-အဘယ်သို့ဟောတော်မူသနည်း၊) ပဘဿရမိဒံ ဘိက္ခဝေ ပေ၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌန္တိ-ပဘဿရမိဒံ ပေ၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ၊) [ဘိက္ခဝေ-ဘိက္ခုတို့၊ ဣဒံ စိတ္တံ-ဤစိတ်သည်၊ ပဘဿရံ-ထွက်သော အရောင်ရှိ၏၊ (ပျိုးပျိုးပျက် အရောင်ထွက်၏။) တဉ္စ-ထိုစိတ်ကိုလည်း၊ အာဂန္တုကေဟိ-ကုန်သော၊ ဥပက္ကိလေသေဟိ - ကပ်၍ ဖျက်ဆီးတတ်သော အပြစ်တို့သည်၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ-ကပ်၍ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီ။]

န စ နဝံ စိတ္တံ ။ ။ [စ သဒ္ဓါသည် အဘိဇ္ဇာစသော အပြစ်တို့ ဖျက်ဆီးအပ်ပုံ၏ မနှစ်သက်ဖွယ်ကို ပြသော အရုဇ္ဈနိပါတ်ပင်တည်း။] စိတ်ဟူသော သဘောတရားသည် အာရုံကို သိခြင်းလက္ခဏာအားဖြင့် တစ်ပါးသာ ရှိ၏။ ဤကား ဘဝင်စိတ်၊ ဤကား အကုသိုလ်စိတ်၊ ဤကား ကုသိုလ်စိတ်” ဟု သတ်မှတ်ခွဲခြားရခြင်းသည် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “အဘိဇ္ဇာ(လောဘ)စသော အာဂန္တုက စေတသိက်တို့ကြောင့် နဂို သဘောမှ ပြောင်းလဲနေသော်လည်း (ပျက်စီးနေသော်လည်း) စိတ်သည် အသစ်စိတ် မဟုတ်ပါ” ဟု ဆိုလိုသည်။

နာပိ ပေ၊ ဘဝင်စိတ္တမေဝ ။ ။ “အသစ်စိတ် မဟုတ်လျှင် ပဋိသန္ဓေက စ၍ ပါလာသော ရှေးဘဝင်စိတ် ဖြစ်ပါသလော” ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “နာပိ ပေ၊ ဘဝင်စိတ္တမေဝ” ဟု မိန့်သည်။ “ရှေးက ပါလာသော ဘဝင်စိတ်” ဟု ဆိုလျှင် “အဘိဇ္ဇာစသည်တို့နှင့် မရောဘဲ ကြည်လင်သောစိတ် ဖြစ်ရပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့ မူလဘဝင်စိတ်အတိုင်းလည်းဘဲ မဟုတ်ပါ” ဟုလို။

တေနာဟ ဘဂဝါ ။ ။ “တေန” ဟု တ သဒ္ဓါရှိသောကြောင့် “ယေန ပေ၊ ပဒုဋ္ဌံ ဟောတိ” ဟု အနိယမဝါကျ ထည့်ရသည်။ ထိုသို့ ထည့်အပ်သော အနိယမဝါကျပင် ဟေဘုဝါကျ၊ “တေနာဟ ဘဂဝါ” ကို ဖလဝါကျဟုခွဲပါ။

[ဆောင်] နောက်နိယမ၊ ရှိတုံက၊ အနိယမ ရှေးရှိစေ။
အကယ်တိတိ၊ မရှိဘိ၊ ထည့်ရမည် ပုံသေ။

ပကသရ ပေ၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌန္တိ။ ။ ဤဝါကျသည် ဟောပုံအခြင်းအရာ (အာကာရ)ကိုပြသောကြောင့် အာကာရဝါကျမည်၏။ “တေနာဟ ဘဂဝါ” ဟူသော ရှေ့ဝါကျသည် အာကာရဝန္တဝါကျမည်၏။ ဤသို့ အာကာရဝါကျရှိ ရာ၌ “ဣတိသဒ္ဓါ၊ ပေ၊ ကိသဒ္ဓါ၊ ကိ၊ ရှေ့မှာစွက်၍၊ အနက်သမ္ပန်မြဲ” နှင့်အညီ ကိသဒ္ဓါ ထည့်၍ အနက်ပေးရသည်။ [နိဿယ၌ ပေးထားသော အနက်သည် အပြင်ဘက်၌ ရှိသည့်အတိုင်း အာကာရဝါကျကို အပြင်ထား၍ ပေးအပ်သော အနက်တည်း။ အာကာရဝါကျကို အတွင်းသွင်း၍ ပေးပုံကို နောက်မှပြဦးမည်။]

သာဓက သာဓု။ ။ “တေနာဟ ဘဂဝါ၊ ပေ၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌတိ” သည် ရှေ့၌ ဆိုအပ်ပြီး ဝါကျ၏ သက်သေပြုဖြစ်သောကြောင့် သာဓကဝါကျမည်၏။ “တံပိ အာဂန္တု၊ ကေဟိ၊ ပေ၊ ပဒုဋ္ဌံ ဟောတိ” ဟူသော ရှေ့ဝါကျသည် သာဓုဝါကျ မည်၏။ အထောက်အထား သာဓကကို မပြနိုင်လျှင် စောဒကပုဂ္ဂိုလ်တို့က လှုပ်ရှားသဖြင့် ပျက်ပြားဖွယ်ရှိသော အနက်ကို “သာဓု” ဟု ခေါ်၏။ [သာဓိ ယတေ-သာဓကဖြင့် ပြီးစေအပ်၏။ ဣတိ သာဓု၊ သာဓုဿ+ပကာသကံ+ဝါကျံ သာဓုဝါကျံ၊ သာဓေတိ-(စောဒကတို့ မလှုပ်နိုင်အောင် မြဲခိုင်စွာ) ပြီးစေတတ်၏။ ဣတိ သာဓကံ၊ သာဓကဿ+ပကာသကံ+ဝါကျံ သာဓကဝါကျံ။]

ဒဋ္ဌိယ ဒဋ္ဌိကရဏ။ ။ ဤသာဓု သာဓကကိုပင် “ဒဋ္ဌိယဝါကျ၊ ဒဋ္ဌိကရဏဝါကျ” ဟု ခွဲနိုင်သေး၏။ မုနိ၏- ရှေ့စကားကို ခိုင်မြဲအောင်ပြုသော ဒဋ္ဌိကရဏသည် ယတ္ထိဒဋ္ဌိကရဏ၊ သာဓကဒဋ္ဌိကရဏဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ အထောက်သာဓကကို မပြဘဲ သဘောယုတ္တိကို ပြရန် ခိုင်မြဲအောင်ပြုသော ဒဋ္ဌိကရဏသည် ယတ္ထိဒဋ္ဌိကရဏမည်၏။ အဋ္ဌကထာဖြစ်လျှင် ပါဠိတော်ကိုပြု၍၊ ဋီကာဖြစ်လျှင် ပါဠိ-အဋ္ဌကထာ သင့်ရာကို ပြု၍၊ အတ္ထနောမတိဖြစ်လျှင် အာစရိယဝါဒကိုပါ ပြနိုင်လျှင် ပြု၍ ခိုင်မြဲအောင်ပြုသော ဒဋ္ဌိကရဏသည် သာဓကဒဋ္ဌိကရဏမည်၏။ ဤနေရာ၌ အင်္ဂုတ္တိ၍၊ ကေနိပါတ်၊ ပဏိဟိတအတ္ထဝဂ္ဂပါဠိတော်ကို သာဓက ပြသောကြောင့် သာဓကဒဋ္ဌိကရဏဝါကျတည်း။

ပဘဿရံ။ ။ သရတိ နိဿရတိတိ သရာ(ပဘာ)-ထွက်သော အရောင်း၊ ပဘာ+သရာ ယသ္မာတိ ပဘဿရံ-ထွက်သော အရောင်းရှိသောစိတ်၊ [သက္ကတ၌ “သုရ” ဟု ရှိသောကြောင့် ဖျောက်သော ဝ၏အစား ဒွေဘော်လာရသည်။]

တဉ္စ ခေါ။ ။ “စသဒ္ဓေါ အတ္ထုပနယနေ-စသဒ္ဓါသည် စိတ်ဟူသော ထို အနက်ကို ဆောင်ခြင်းအနက်၌ ဖြစ်၏။ ခေါသဒ္ဓေါ ပန ဝစနာလင်္ကာရေ (စကားတန်ဆာ အနက်၌ ဖြစ်၏- ဤအဖွင့်အလို၊ အနက်မပေးရ)၊ အဝ

ဝေ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ ပဒုဋ္ဌေန-အဘိဇ္ဈာအစရှိသော အပြစ်တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ မနသာ-စိတ်ဖြင့်၊ စေ ဘာသတိ ဝါ-အကယ်၍ မူလည်း ပြောဆိုအံ့၊ စေ ကရောတိ ဝါ-အကယ်၍မူလည်း ပြုလုပ်အံ့၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဘာသမာနော-ပြောဆိုလသော်၊ စတုဗ္ဗိဓံ-လေးပါးအပြား ရှိသော၊ ဝစီဒုစရိတမေဝ-ဝစီဒုစရိတ်ကိုသာ၊ ဘာသတိ-ပြောဆို၏၊ ကရောန္တော-ပြုလသော်၊ ကာယဒုစရိတမေဝ-ကာယဒုစရိတ်ကိုသာ၊ ကရောတိ-ပြုလုပ်၏။

ဓာရဏေ ဝါ-(တစ်နည်း အဝဓာရဏ အနက်၌)ဖြစ်၏” ဟု အင်္ဂုတ္တိုရ်ဒီကာ ဖွင့်ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် တဉ္စ-ထိုစိတ်ကိုလည်း၊ ခေါ-စင်စစ် ဟု ပေးရသည်၊ ဝါကျအားဖြင့် နာမည်တပ်လျှင် “တဉ္စ၊ ပေ၊ ဥပက္ကိလိဉ္စ” သည် ဥပနာသဝါကျ တည်း။

ဝေ ပေ၊ ကရောတိ ဝါ ။ ။ ဝေသည် ဆိုအပ်ပြီးသော အဖွင့်ကို ပြန်၍ ညွှန်းသော နိဒဿနတ္ထ နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ ပြန်၍ ညွှန်းပုံ ထင်ရှားအောင် “ဝေ-ဤသို့၊ ဝါ-ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်” ဟု ပေးရသည်၊ ထိုသို့ ပြန်၍ ညွှန်းအပ်သော အနက်ထို့ကား “ပဒုဋ္ဌေနာတိ” မှ စ၍ “ဘဝဂ်စိတ္တမေဝ” တိုင်အောင် တည်း။

ဝေ၏ စပ်ပုဒ်။ ။ ဝေကို ပဒုဋ္ဌေနံ နိဒဿန+နိဒဿနဝန္တစပ်ပါ၊ တစ်နည်း “ကြိယာဝိသေသန+ဝိသေသျလည်း စပ်ပါ။ “ဤဆိုအပ်ပြီးသော အနက်အဓိပ္ပာယ်နည်းအားဖြင့် + အဘိဇ္ဈာ စသော အပြစ်တို့သည် + ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်” ဟူလို၊ “မနသာ ဝေ၊ ပေ၊ ကရောတိ ဝါ” ဟူသော ဤပုဒ်ထို့ကား ပါဠိတော် ဂါထာ၌ ရှိသော ပုဒ်များပင်တည်း။

ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ဝါ။ ။ တစ်ရံတစ်ခါ၌ ပြောရုံသာ ပြော၏၊ ပြုရုံသာ ပြု၏၊ ၂ မျိုးလုံး တစ်ဆက်တည်းမဖြစ်၊ တစ်ခါတစ်ရံ၌ကား ပြောလည်း ပြော၊ ပြုလည်းပြု၏၊ ဤသို့ ဝိကပ်အနက်လည်း မမြဲ၊ သမုစ္စည်းအနက်လည်း မမြဲသောကြောင့် ဤ ဝါသဒ္ဓါ မျိုးကို “အနိယမတ္ထ-မမြဲသော အနက်ကို ဟောသော နိပါတ်” ပုဒ် ဟူ၍ ခေါ်ဆိုရပါသည်။

[ဆောင်] သီးသီးရံခါ၊ ပြိုင်ရံခါ၊ အနိယမတ္တာ ထွန်းသတည်း။

သော ဘာသမာနော၊ ပေ၊ ကရောတိ။ ။ ဤဝါကျကား “မနသာ ဝေ၊ ပေ၊ ကရောတိ ဝါ” ဟူသော ရွှေဝါကျ၌ ပရိကပ္ပဇောတက ကြံစည်အပ်သော အနက်ကို ထွန်းပြသော (စေသဒ္ဓါ အတွက် ရအပ်သော နိစ္ဆယဝါကျတည်း၊ ရွှေဝါကျကို ပရိကပ္ပဝါကျ၊ ဤဝါကျကို ဆုံးဖြတ်သော အနက်ပြ နိစ္ဆယဝါကျဟု ခွဲပါ။

အဘာသန္တော - မပြောလသော်၊ အကရာဇ္ဇော-မပြုလသော်၊ အဘိဇ္ဈာ
 ဒိဟိ - အဘိဇ္ဈာအစရှိသော အဖြစ်တို့သည်၊ တာယ ပဒုဋ္ဌမာနသတာယ =
 ထိုဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တိဝိဓံ - သုံးပါးအပြုအ
 ရှိသော၊ မနောဒုရိတံ - မနောဒုစရိုက်ကို၊ ပူရေဘိ-ပြည့်စေ၏၊ ဝေ-ဤသို့။

ရွှေဝါကျဉ်းရှိသော စေသဒ္ဓါကား ပရိကပ္ပဇောတကနိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ သော
 ကိုလည်း ဘာသံတိ၊ ကဗေတိ၊ ပူရေတိတို့၌ စပ်ပါ။

ဘာသမာနော ကရာဇ္ဇော။ ။ မာနပစ္စည်းသည် “သော်” ဟု ပေးရသော
 လက္ခဏာအနက်ဟောတည်း၊ “ထိုသူသည် ပြောလသော်=ပြောလျှင်=ပြောကို
 ရှိရင် (ပဒုဋ္ဌစိတ်ဖြင့် ပြောသောကြောင့်) ဝစီဒုစရိုက်သေးပါးကိုသာ ပြော
 သည်” ဟူလို၊ ကရာဇ္ဇော၌ အန္တပစ္စည်းလည်း လက္ခဏာအနက်ဟောပင်တည်း၊
 “ထိုသူသည် ပြုလသော်=ပြုလျှင်=ပြုလို ရိုရင်(ပဒုဋ္ဌစိတ်ဖြင့် ပြုသောကြောင့်)
 ၃ ပါးသော ကာယဒုစရိုက်ကိုသာ ပြုသည်” ဟူလို။

မှတ်ချက် ။ ။ စကားတစ်ရပ်ကို ပြောရာ၌ တကယ်ဖြစ်နေသည်ကို ပြော
 ခြင်း မဟုတ်ဘဲ “ဒီလို ဖြစ်လျှင်” ဟု ကြံစည်၍ ပြောရာ၌ “ မာနပစ္စည်း အန္တ
 ပစ္စည်းဖြင့်လည်း သုံးစွဲနိုင်၏၊ မာနပစ္စည်း အန္တပစ္စည်းကို မသုံးဘဲ “ဝေ သတိ-
 ဤသို့ ဖြစ်လသော်၊ ဤသို့ ပြောလသော်၊ ဤသို့ ပြုလသော်” ဟု “ဝေ သတိ”
 ထည့်၍လည်း သုံးစွဲနိုင်၏၊ ဤနေရာ၌ “စေ ဘာသတိ၊ စေ ကဗေတိ” နောက်
 ဝယ် “ဝေ သတိ” ဟု ထည့်ရိုးအတိုင်း မထည့်ဘဲ “ ဘာသမာနော၊ ကရာ
 ဇ္ဇော” ဟု သုံးစွဲထားသည် ဟု မှတ်ပါ။ [ဤ ဝါကျများကို ဆိုရိုးကျအောစီ
 စာစပ်ပါစေ။]

ဒုစရိတမေဝ ။ ။ ဤ ဝေသဒ္ဓါကား ဒုစရိုက်မှ တစ်ပါးသော အခြား
 သူစရိုက်ကို ကန့်ကွက်တားမြစ်သောကြောင့် နိဝတ္တာပန အဝဓာရဏ နိပါတ်
 ပုဒ်တည်း၊ “နိဝတ္တာပေတိ-အခြားအနက်ကို ဆုတ်နှစ်စေတတ်(တားမြစ်တတ်)
 ၏၊ ဣတိ-ထို့ ကြောင့်၊ နိဝတ္တာပန-နိဝတ္တာပနမည်၏၊ အဝဓာရဏတိ-ပိုင်းခြား
 တတ်၊ သတ်မှတ်တတ်၊ ဆုံးဖြတ်တတ်၏၊ ဣတိ-ထို့ ကြောင့်၊ အဝဓာရဏံ-အဝ
 ဓာရဏမည်၏၊ နိဝတ္တာပနံ စ+တံ+အဝဓာရဏံ စာတိ နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏံ။

ဘာသန္တာပေ၊ ပူရေတိ။ ။ [ဘာသတိ ဝါ ကဗေတိဝါ၌ ဝါကို အဝတ္ထု
 ဝိကပ္ပဒုက္ခ အနက်တစ်မျိုး ကြံ၍ ရအပ်သော ဝါကျတည်း၊ အဝတ္ထု-တိုက်ရိုက်
 မဟောအပ်သော မနောဒုစရိုက်ကို+ဝိကပ္ပဒု-သီးခြား စီရင်သော ဝါသဒ္ဓါ။]
 ဝစီဒုစရိုက်ကိုလည်း မပြောဘဲ၊ ကာယဒုစရိုက်ကိုလည်း မပြုဘဲ ဆိတ်ဆိတ်နေရာ

ဝါ-ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ အထ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏(သန္တာန်) ဌ၊ ဒသ-၁၀ ပါးကုန်သော၊ အကုသလကမ္မပထာ-အကုသိုလ် ကမ္မပထတို့သည်၊ ပါရိပူရိ-ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ကုန်၏။

‘တတော နံ ဒုက္ခမနေတိတိ-တထော နံ ဒုက္ခမနေ’ ဟုသည်ကား၊ တတော ထိဝိဒေဒုစရိတတော-ထို သုံးပါးအပြားရှိသော ဒုစရိတ်ကြောင့်၊ တံ ပုဂ္ဂလံ-ထို ပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ ဒုက္ခံ-ဆင်းရဲသည်၊ အနေတိ-အစဉ်တစိုက် လိုက်၏။

အခါ၌ ထိုပဒုဋ္ဌမန ဖြစ်နေသောကြောင့် အဘိဇ္ဈာ၊ ဗျာပါဒ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသော မှန်နာ ဒုစရိတ် ၃ ပါးကို ပြည့်စေ၏။ “မနောဒုစရိတ် ဖြစ်နေ၏” ဟူလို။

၂၀၁ စပ်ပုဒ်ခွဲ။ ။ အဘာသန္တော အကရောန္တောတို့သည် ပူရေတိ၌ လက္ခဏာ+ ထ(ကျ)တည်း၊ “န+ဘာသန္တော၊ န+ကရောန္တော” ဟု သမာသံတွဲ၊ ကာယဖြင့် ရှေ့ဝါကျတို့၌ ပဒုဋ္ဌအတွက် ဖွင့်အပ်ခဲ့သော အနက်များကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်။ ပဒုဋ္ဌ+မာနသံ ယထာတိ ပဒုဋ္ဌမာနသော၊ ပဒုဋ္ဌမာနသဏ္ဍာ + ဘာဝေါ ပဒုဋ္ဌ မာနသံတာ၊ ပူရေတိ၌ ပူရဓာတ်၊ ကာရိတ်ဏေပစ္စည်း၊ တိဝိဘတ်။

ဝေမဿ ပေ၊ ဂစ္ဆန္တိ။ ။ ဝေသည် “သော ဘာသမာနော၊ ပေ၊ ပူရေတိ” ကို ပြန်၍ ညွှန်းသော နိဒဏ္ဍနတ္ထ၊ တစ်နည်း- ကြိယာဝိသေသနတည်း။ ဝေ စသော ဝါကျကို နိဒဏ္ဍနဝါကျ၊ သော၊ ပေ၊ ပူရေတိကို နိဒဏ္ဍတပစ္စဝါကျဟု ခွဲပါ။ ဝေကို ပါရိပူရိ ဂစ္ဆန္တိ၌ နိဒဏ္ဍန+နိဒဏ္ဍနဝန္တစပ်ပါ။ “အထ-အား” ဟု ပေးရိုးရှိ၏။ “ပါရိပူရိ ဂစ္ဆန္တိ” တို့သည် သုဒါနီကို မငဲ့ကြ၊ ထို့ကြောင့် “၏” ဟု ပေးရိုး အကုသလကမ္မပထာ၌ စပ်ပါ။ “သန္တာနေ-၌” ဟု ထည့်၍ ပါရိပူရိ ၌လည်း စပ်နိုင်ပါသေးသည်။

ပါရိပူရိ။ ။ ပရိပူရန္တိ-ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်ကုန်၏။ ဣတိ ပရိပူရ (အကုသလ ကမ္မပထာ)၊ ပရိပူရနံ-ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်သော ကမ္မပထတို့၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ် ကြောင်း ဖြစ်ရာ (ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်ခြင်း ကြိယာ)တည်း။ ပါရိပူရိ၊ “ပရိပူရ နောဝံ ဘာဝအနက်၌ ဏပစ္စည်း ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း” ဟု ကြပ်ပါ။ “ပြည့်စုံ ခြင်းသို့” ဟု ပေးကြသော အနက်ကား အဓိပ္ပာယ်တူသော သဒ္ဓတ္ထမှာ နိဏ္ဍယ အတိုင်းပင်တည်း။

တတော ပေ၊ မနေတိ။ ။ ဂါထာပါဠိတော်၌ ဘာသဘိ ဝါ ကရေတိ ဝါပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ “တတော နံ ဒုက္ခမနေတိ” ဟူသော ဝါကျကို ဖွင့်ပြ လိုသောကြောင့် “တတော ပေ၊ မနေတိ” ဟု မိန့်သည်။ [တတော ပေ၊

ဒုစ္စရိတာနုဘာဝေန-ဒုစရိက်၏ အာနုဘော်ကြောင့်၊ စတ္တာရော-လေးပါး ကုန်သော၊ အပါယေ-အပါယ်တို့သို့ လည်းကောင်း၊ မနုဿေသု-လူတို့၌၊ တမ ဘာဝံ ဝါ-တမ၏ အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ဂစ္ဆန္တံ - ရောက်သော၊ (တံ ပုဂ္ဂလံ- ထို ပုဂ္ဂို ၁ သို့) ကာယဝတ္ထုကမ္ဘ-ကိုယ်ဟူသော မှီရာရှိသော ဝိပါကဒုက္ခ လည်း

မနေ့တိ ၏ သဒ္ဓပဒ္ဓတ္ထက ဖြစ်ပုံကို လည်းကောင်း၊ ဣတိ၏ ပဒတ္တဝိပလ္လာဘ နိပါတ်ပုဒ် ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း တစ်ဖန် ထပ်၍ ပြောပြပါ။]

ဖွင့်ပုံ။ ။ တတော၏ စွဲနက်ကို “လွန်ခဲ့ပြီးသော ဒုစရိက် ၃ ပါးကို စွဲပါ” ဟု သိစေလို၍ “တိဝိဓဒုစ္စရိတတော” ဟုလည်းကောင်း၊ နံကို “ထံ ပုဂ္ဂလံ” ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်၍ “ဒုက္ခံ အန္တေတိ” အတွက် နောက်၌ အကျယ်လာဦးမည့် ဖြစ်သောကြောင့် အထူးမဖွင့်ဘဲ “ဒုက္ခံ အန္တေတိ” ဟုပင် မိန့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ “တတော တိဝိဓဒုစ္စရိတတော” ဟု ဖွင့်ခြင်းသည် အဋ္ဌကထာ ဆရာကိုယ်တိုင်က ရှေးနား၌ ဒုစရိက်သုံးပါးကို ပြခဲ့သောကြောင့် ဖွင့်ခြင်း တည်း၊ ပါဠိတော်၌ကား ရှေးက “ဘာသတိ ဝါ ကရောတိ ဝါ” ကို ကြည့်၍ “တတော - ထိုသို့ ပြောဆိုပြုလုပ်ခြင်းကြောင့်” ဟုသာ အနက်ပေးရပါမည်။ ထို “ပြောဆိုခြင်း၊ ပြုလုပ်ခြင်း” ဟူသည်လည်း ဒုစရိက်ပင်တည်း။

ဒုစ္စရိတာ ၊ ပေ၊ အနုဂစ္ဆတိ။ ။ “ဒုက္ခမနေ့တိ” နှင့် စပ်၍ ဒုက္ခ ၂ မျိုးကို လည်းကောင်း၊ အစဉ်လိုက်ပုံကိုလည်းကောင်း ပြလိုသောကြောင့် “ဒုစ္စရိတာ နုဘာဝေန ၊ ပေ၊ အနုဂစ္ဆတိ” ဟု မိန့်သည်။ စကားမပြတ်သေးဘဲ ရွှေဝါကျ အနက်ကို ဆက်၍ ပြသောကြောင့် ဥပနာသဝါကျတည်း၊ ရွှေဝါကျကို အာ ရဒ္ဓဝါကျဟု မှတ်ပါ။ ဒုစ္စရိတာနုဘာဝေနကို အနုဂစ္ဆတိ၌ စပ်၊ ဒုစ္စရိတဏှ အာနုဘာဝေါ ဒုစ္စရိတာနုဘာဝေါ။

စတ္တာရော အပါယေ။ ။ နောက်ပြင်စာအုပ်များ၌ “စတုသု အပါယေသု” ဟု ရှိ၏။ “မနုဿေသု” နှင့် အသွားတူအောင် ပြင်ကြဟန် တူ၏။ သို့သော် ဂစ္ဆန္တံ၌ စပ်ရမည်ဖြစ်သောကြောင့် “တမဘာဝံ” ကဲ့သို့ ဒုတိယန္တရိမှ စာသွား မှန်သည်။ “စတ္တာရော အပါယေ+ဂစ္ဆန္တံ-အပါယ်လေးပါးတို့သို့ ရောက်သော ထိုပုဂ္ဂိုလ်သို့” ဟုလို။ [နောက်ဂါထာအဖွင့်၌ကား “သုဂတိဘဝေ နိဗ္ဗတ္တံ” ဟု ရှိ၏။ ထိုသို့ ရှိခြင်းမှာ နိဗ္ဗတ္တပုဒ်ကို ဝဲသောကြောင့် သင့်၏။]

မနုဿေသု ဝါ တမဘာဝံ။ ။ လူ့ဘဝ၌ ဇောတိပုဂ္ဂိုလ်၊ တမပုဂ္ဂိုလ် ဟု ၂ မျိုး ရှိ၏။ [သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ကောသလသံယုတ်၊ တုတိယဝဂ္ဂ၊ ပဌမသုတ်ကဲ့

ကောင်း၊ ဣတရမ္ပိ - ကိုယ်မှ တစ်ပါး စိတ်ဟူသော မှီရာဝတ္ထုရှိသော ဝိပါက
ဒုက္ခလည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဣမိနာ ပရိယာယေန-ဤ ပရိယာယ် အား
ဖြင့်၊ ကာယိကစေတသိက-ကိုယ်၌လည်း ဖြစ်၊ စိတ်၌လည်း ဖြစ်သော၊ ဝိပါက
ဒုက္ခ-အကျိုးဖြစ်သော ဒုက္ခသည်၊ အနုဂစ္ဆတိ-အစဉ်တစိုက် လိုက်၏။

[ကြည်ပါ။] ထိုတွင် ဇောဘိပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်ဘဝလုံး အလင်းပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော
ကြောင့် ဒုက္ခမများလှ၊ တမ(အမှောင်)ပုဂ္ဂိုလ်သံ့ ဒုက္ခများ၏၊ ထို့ကြောင့်
“တမဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ ဝါ-တမအဖြစ်သို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သို့သော် လည်း
ကောင်း” ဟု မိန့်သည်။ တမဏှ-မှောင်မဲနေသော ပုဂ္ဂိုလ်၏+ဘာဝေါ တမ
တာဝေါ၊ အပါယ် ၄ ပါး၌ကား အားလုံး တမပုဂ္ဂိုလ်ချည်းဖြစ်သောကြောင့်
“တမဘာဝံ” ဟု ဆိုဖွယ်မလိုတော့။ [“တမတ္တဘာဝံ” ဟူသော မှုကွဲကား
ငါ၌ပျက်။]

ကာယဝတ္ထုကမ္ပိ ဣတရမ္ပိ။ ။ ဤပုဒ်တို့သည် ဣတိ၌ စပ်ရသော နိဒဿ
တဗ္ဗပုဒ်များတည်း၊ ထို့ကြောင့် “သည်လည်းကောင်း” ဟု ကတ္တားအနက်
ဓပေးဘဲ “လည်းကောင်း” ဟုသာ ပေးရသည်။ ကာယော+ဝတ္ထု ယဿာတိ
တာယဝတ္ထုကံ (ဝိပါကဒုက္ခ)၊ ဤပါ၌ဖြင့် ကာယိကဒုက္ခ၏ သရုပ်ကို ပြ၏၊
ဏာယိကဒုက္ခ(ကိုယ်၌ ဖြစ်သော ဒုက္ခ) ဟူသည် ကာယဝိညာဏ်စိတ်၌ ယှဉ်သော
ဒုက္ခတည်း၊ ထိုကာယဝိညာဏ်စိတ်ကား ကာယဝတ္ထုကိုမို့၏၊ ဤနေရာ၌ “ကာ
ယိကံ” အရ ကာယဝတ္ထုရုပ်တစ်ခုမျှကို ကာယဟု မဆိုလို၊ တစ်ကိုယ်လုံးကို ဆို
လို၏၊ ထို့ကြောင့် နောက်၌ “ပရိယာယေန” ဟု မိန့်သည်။ “ကာယဝတ္ထုကံ-
ကိုယ်ဟူသော မှီရာဝတ္ထုရှိသော” ဟု ပေးပါ။

ဣတရံ ပိ ။ ။ ဣတရသဒ္ဓါသည် ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်၏ ယှဉ်ဘက်
အနက်ကို ဟောသော သဗ္ဗနာမ်တည်း၊ [ဣတရသဒ္ဓေါ ဝုတ္တပဋိယောဂ ဝစ
နော၊- ရူပသိဒ္ဓိ နာမ် ဥပသာရအခန်း။] ကာယဝတ္ထုက၏ ယှဉ်ဘက်(တွဲဘက်)
ဖြစ်သော စိတ္တဝတ္ထုက (စိတ်ဟူသော မှီရာရှိသော) ဝိပါကဒုက္ခကို ဤနေရာ၌
“ဣတရံ” အရ ယူရသည်။

မှတ်ချက်။ ။ “ဣတရံ-ဤမှတစ်ပါးသော” ဟု ပေးကြ၏၊ ထိုသို့ပေးရာ၌
“ဤ” ဟူသော အနက်သည် ဣတရသဒ္ဓါ၏ အနက်မဟုတ်ပါ၊ ဆိုအပ်ပြီးသော
အနက်ကို ညွှန်ပြသော အပိုအနက်ဟုသာ မှတ်ပါ။

ဣမိနာ ပရိယာယေန။ ။ ပရိယာယသဒ္ဓါသည် အနက်များစွာကို ဟော
နိုင်သော်လည်း ဤနေရာ၌ ဥပစာတင်စားအပ်သော ဝေဝုစပရိယာယ် အနက်
ကို ယူပါ။ “ကာယိကစေတသိကံ” ဟူရာ၌ ကာယိကဒုက္ခဟူသည် ကာယဝတ္ထုကို
မို့သော ကာယဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဒုက္ခဝေဒနာသာတည်း၊ စေတသိကဒုက္ခ

ယထာ ကိံ - ဥပမာ အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊ (တစ်နည်း) ကိံ - အဘယ်သည်၊ (အနုဂစ္ဆတိ) ယထာ-အစဉ်တစိုက် လိုက်သကဲ့သို့နည်း၊ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒန္တိ- စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒံ ဟူသည်ကား၊ ဓုရေ-ထမ်းပိုး၌၊ ယုတ္တဿ-ကပ်ယှဉ်အပ်သော၊ ဓုရံ-ထမ်းပိုးကို၊ ဝဟတော-ထမ်းဆောင်သော၊ ဗလီဗဒ္ဒဿ-နွားလား၏၊ ပဒံ-မြေသို့၊ စက္ကံ-လှည်းဘီးသည်၊ (အနုဂစ္ဆတိ) ဝိယ-အစဉ်တစိုက် လိုက်သကဲ့သို့တည်း။

ဟူသည်လည်း ဒေါသမူစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဒုက္ခဝေဒနာသာတည်း၊ ထိုဒုက္ခများကိုပင် ပြုခဲ့သော “ကာယဝတ္ထုက၊ စိတ္တဝတ္ထုက” ဟူသော ပရိယာယ်အားဖြင့် ကိုယ်၌ ဖြစ်သမျှကို ကာယိက၊ စိတ်၌ ဖြစ်သမျှကို စေတသိကဟု ခေါ်ရသည်။

ကာယိက ပေ၊ ဝိပါကဒုက္ခံ။ ။ ကာယေ+ပဝတ္ထံ ကာယိကံ-ကိုယ်၌ ဖြစ်သော ဒုက္ခ၊ စေတသိ+ပဝတ္ထံ စေတသိကံ-စိတ်၌ ဖြစ်သောဒုက္ခ၊ ထိုဒုက္ခ ၂ မျိုးတွင် စေတသိကဒုက္ခသည် ဒေါသမူစိတ်၌ ယှဉ်ရကား အစစ်အမှန်အားဖြင့် ဝိပါကဒုက္ခ မမည်နိုင်။

အကြောင်းရင်းလိုက်၍ အမည်ရ ။ ။ သို့သော် ပိယေဟိ ဝိပုယောဂဒုက္ခ၊ အပိယေဟိ သမ္ပယောဂဒုက္ခမှစ၍ ယံ ပိစ္ဆံ န လဘတိ၊ တံပိ ဒုက္ခံ-လိုတာ မရ၍ ဖြစ်ရသော ဒုက္ခတိုင်အောင်သော ဒုက္ခတို့သည် စိတ်၌ဖြစ်သော်လည်း ရှေးက မကောင်း၍ ချစ်သူနှင့် ကွဲရခြင်းဟူသော မကောင်းကျိုးဖြစ်၏၊ ထို မကောင်းကျိုး ဝိပါကကြောင့် စိတ်ဆင်းရဲမှု စေတသိကဒုက္ခဖြစ်ရ၏၊ ဤနည်းအားဖြင့် စေတသိကဒုက္ခလည်း မကောင်းကျိုးအရင်းခံရှိရကား ဝိပါကဒုက္ခ အမည်ရတော့သည်။

အချုပ်မှတ်ဖွယ်။ ။ “ဒုစ္စရိတာနုဘာဝေန၊ ပေ၊ အနုဂစ္ဆတိ” ဟူသော ဤဝါကျဖြင့် “တံ ပုဂ္ဂလံ” အရ “အပေါ်၌ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် လူတို့၌ တမအဖြစ်သို့ ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်” ဟု လည်းကောင်း၊ “ဒုက္ခံ” အရ “ကာယိကဒုက္ခ၊ စေတသိကဒုက္ခ ၂ မျိုး” ဟုလည်းကောင်း “အနုဂစ္ဆတိ” ဟူသော အဖွင့်အရ အနှေတို့၌ “အနု+တေ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ဣဓာတ်၊ တစ်နည်း- ဇောတ်၏ ဂတိအနက်ကိုလည်းကောင်း မှတ်ပါ။

ယထာ ကိံ ။ ။ ယထာသည် ဥပမာဝါစကနိပါတ်ပုဒ်၊ ကိံ သည် ပုစ္ဆာဝါစက နိပါတ်ပုဒ်၊ ဤနိပါတ် ၂ ပုဒ်တို့ကို အလွယ်နည်းအားဖြင့် တစ်ပေါင်းတည်း အနက်ပေးထားသည်၊ တစ်နည်း ၂ ပုဒ်ခွဲ၍ ရှေ့ဝါကျ၌ “အနုဂစ္ဆတိ” ကို ထည့်၍ အနက်ပေးထားသည်၊ ဝါကျအားဖြင့် ပုစ္ဆာဝါကျတည်း။

ဟိ-ချဲ့ဦးအံ့၊ သော - ထို နွားလားသည်။ ခုရံ-ထမ်းပိုးကို၊ ကေမှီ ဒီဝသံ-
၁ ရက်ပတ်လုံးသော် လည်းကောင်း၊ ဒွေပိ(ဒီဝ သေ)- ၂ ရက်ထို့ ပတ်လုံးသော်
လည်းကောင်း၊ ပဉ္စပိ(ဒီဝ သေ)- ၅ ရက်ထို့ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း၊ ဒသပိ

စက္ကံဝ၊ပေ၊ပဒန္တိ။ ။ ဤပုစ်ကား ပါဠိတော်၌လာသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗုဒ္ဓိ
တည်း၊ ဝဟတောကို “ ခုရေ ယုတ္တဿ ခုရံ ဝဟတော ဗလီဗဒ္ဓဿ ” ဟု ဖွင့်
သည်၊ ပဒံကို ပဒံဟုသာ ဖွင့်၍ စက္ကံဝကို “ စက္ကံဝိယ ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဝိယဟု ဖွင့်
သောကြောင့် စက္ကံဝကို “ စက္ကံ+ဣဝ ” ဟု ပုစ်ဖြတ်ရကြောင်းကို သိစေသည်။

ခုရေ ယုတ္တဿ ။ ။ ခုရသဒ္ဓါသည် “ယုဂေ ဝိကာရေ ဝိရိယေ၊ ပဓာနေ
စန္ဒိကေ ခုရော” ဟူသော အဘိဓာန်(၁၀၀၄) ၌လာသော အနက်တို့တွင် ယုဂ
အနက်ဟောတည်း၊ ယုတ္တေ-ယုဉ်အပ်(ကပ်အပ်)၏၊ ဣတိ ယုတ္တော။

ဗလီဗဒ္ဓဿ။ ။ ဝန်ကို ဆောင်နိုင်သော နွားထီးကို နွားအဖြစ်၌ အသုံး
ချဖို့ လောက်လောက်လားလား ရှိသောကြောင့် “ နွားလား ” ဟု ခေါ်၏၊
သက္ကတ၌ “ ဗလီဝရံဒ ” ဟု ရှိ၏၊ “ ဗလီ+ဤဝရံဒ ” ဟု ခွဲ၊ ဤ စ-ကြက်သရေ
လည်း၊ ဝရော စ-ဆုလာဘ်လည်း၊ ဤဝရာ-ကြက်သရေ ဆုလာဘ်တို့၊ ဤဝရေ+
ဒဒါတိတိ ဤဗဒ္ဓေါ၊ ဝကို ဗပြု၊ ပျောက်သော ရံအစား ဒွေဘော်လာ၍
“ ဤဗဒ္ဓ ” ဟု ဖြစ်၏၊ ဗလံ ယဿာတံ ဗလီ၊ ဗလီ စ + ဤဗဒ္ဓေါစာတံ ဗလီ
ဗဒ္ဓေါ-ခွန်အားကြီး၍ ကြက်သရေဆုလာဘ်ကို ပေးတတ်သော နွားလား။

မှတ်ချက် ။ ။ “ ဗလီ+ဤဗဒ္ဓ ” ကို သန္နိစပ်၍ ရွှေ့ဤကို ချေထားသော
ကြောင့် နောက် ဤကို ရဿပြုဖွယ်မလိုရကား “ ဗလီဗဒ္ဓ ” ဟု ရှိရ၏၊ “ ဗလီ ” ဟု
မဇ္ဈေရဿ မရှိရ၊ ရွေးစာအုပ်များ၌ “ ဗဒ္ဓ ” ဟု စတုတ္ထက္ခရာရှိသည်ကို ပါဠိပျက်
ဟုသာ မှတ်ပါ။

ပဒံ ။ ။ ပဒသဒ္ဓါသည် ခြေကိုလည်းကောင်း၊ ခြေရာကိုလည်းကောင်း
ဟောနိုင်၏၊ ဤနေရာ၌ “ ခြေ ” အနက်ဟောတည်း၊ “ ဝန်ဆောင်နွားလား၏
ခြေထောက်သို့ စက်ဘီး(လှည်းဘီး)သည် အစဉ်လိုက်နေသကဲ့သို့ ” ဟုလို။

အဖြေဝါကျ။ ။ ခုရေ၊ ပေ၊ စက္ကံဝိယသည် “ စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒန္တိ ”
ဟူသော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗုဒ္ဓိကို ဖွင့်ရင်း “ ယထာ ကိ ” အမေးကိုလည်း ဖြေရာ
ရောက်သော ဝိသဇ္ဇနဝါကျတည်း။

ယထာ ဟိ သော။ ။ “ ခုရေ၊ ပေ၊ စက္ကံဝိယ ” ဟူသော ရွှေ့စကားကို ချဲ့လို၍
“ ယထာ ဟိ ” စသည်ကို မိန့်သည်၊ ဤ အကျယ် “ ဝိတ္ထာရ ” ကား ဒုက္ခမနုဗန္ဓတံ

(ဒီဝေ)- ၁၀ ရက်တို့ ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း၊ အစုမာသဒ္ဓိ - တစ်လ ထက်ဝက် ၁၅ ရက်ပတ်လုံးသော်လည်းကောင်း၊ မာသမ္ဗိ-တစ်လပတ်လုံးသော် လည်းကောင်း၊ ဝဟန္တော-ထမ်းဆောင်လသော်၊ စက္ကံ-လှည်းဘီးကို၊ နိဝတ္ထေ တုံ-ဆုတ်နှစ်ခြေခြင်းငှါ၊ ဇဟာဘုံ - စွန့်ပစ်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောဘိယထာ- မစွမ်းနိုင်သ ကဲ့သို့။

အထ ခေါ-စင်စစ်ကား၊ အဿ-ထိုနွားလား၏၊ ဝါ-ထိုနွားလားသည်၊ ပုရတော-ရွှေသို့၊ အဘိက္ကမန္တဿ-သွားလသော်၊ ယုဂံ-ထမ်းပိုးသည်၊ ဂိဝံ- လည်ပင်းကို၊ ဗာဓတိ-နိပ်စက်၏၊ ပစ္စတော - နောက်သို့၊ ပတိက္ကမန္တဿ-

တိုင်အောင်တည်း၊ ရှေးစာအုပ်ဝယ် သော၏နောက်၌“စက္ကံ”ဟု ရှိ၏၊ “ဓုရံ” ဟု ရွှေဝါကျအတိုင်း ရှိသင့်၏၊ နောက်စာအုပ်များ၌ကား စက္ကံဟုလည်း မရှိ။

မုတ်ချက်။ ■ “ယထာ ဟိ”ဟု လာလျှင် များသောအားဖြင့် ရွှေအနက် ကို ထင်ရှားပြသော တပျှိုကဋိကရဏဝါကျဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌ကား ဥပမာအသစ်ပြ မဟုတ်သောကြောင့် တပျှိုကဋိကရဏမဟုတ်၊ ရွှေဥပမာ စကားကို ဥပမေယျနှင့်တကွ ချဲ့သော ဝိတ္ထာရဝါကျသာတည်း။

ကေမ္မိ ဒီဝသံ။ ■ ဒုတိယာဝိဘတ်သည် အစုန္တသံယောဂအနက် ဟော တည်း၊ ပီ(အပိ)သဒ္ဓါကား တစ်ရက်ပတ်လုံးနှင့် နှစ်ရက်ပတ်လုံး စသည်တို့ ပေါင်း၍ ဆည်း၍ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် သမ္ဗိဏ္ဏန၊ သမုစည်း ၂ မျိုးလုံး မဖြစ်သင့်၊ တစ်ရက်မဟုတ်လျှင် နှစ်ရက်၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဝိကပ်သာ ဖြစ် သင့်ပါသည်၊ ဒီဝသံကို ဝုဗ်ပြင်၍ နောက်ပုဒ်တို့၌ လိုက်ပါစေ၊ အစုမာသံ ၌ကား နေ့မဟုတ်၊ လအဖြစ်သို့ ရောက်သောကြောင့် ဒီဝ သပုဒ်ကို လိုက်စေဖွယ် မလိုတော့။

နိဝတ္ထေတုံ ဇဟိတုံ။ ■ လှည်းဘီးကို နောက်သို့ ပြန်ခြေခြင်းကို“နိဝတ္ထေ” ဟု ဆို၏၊ နောက်သို့ မပြန်စေနိုင်လျှင် နွားက စွန့်ပစ် ထွက်သွားခြင်းကို “ဇဟိတ”ဟု ဆိုသည်။ [နိလုဗ္ဗ၊ ဝတုဓာတ်၊ ဒေသော်လာ၊ ကာရိတ်ဏေပစ္စည်း၊ တစ်နည်း- ဝတ္ထဓာတ်၊ ဏေပစ္စည်း၊ တုပစ္စည်းဖြင့် နိဝတ္ထေတုံဟုလည်းကောင်း၊ ဟာမာတ်၊ ဟာ ဟာဒေသော်၊ ရွှေဟကို ဇ၊ အာကို ရသပြု၍ ထုအာဂုံဖြင့် “ဇဟိတုံ”ဟုလည်းကောင်း ပြီး၏။]

အထဉ္စဿ ပေ၊ ပတိဟနတိ။ ■ ပြတ်ပြီးသော ရွှေစကား၌ အဓိပ္ပါယ် ကျန်သေး၍ ဆက်သော ဝါကျာရမ္မဝါကျတည်း၊ ထိုနွားလားသည် စက်ဘီး

ဆုတ်လသော်၊ စက္ကံ-လှည်းဘီးသည်၊ ဦးရမံသံ-ပေါင်သားကို၊ ပတိဟနတိ-
ထိခိုက်၏၊ ဒွိဟိ-၂ ပါးကုန်သော၊ ဣမေဟိ အာကာရေဟိ-ဤ အခြင်းအရာ
တို့ဖြင့်၊ ဗာဓန္တံ-နှိပ်စက်တတ်သော၊ စက္ကံ-စက်ဘီးသည်၊ တဿ-ထိုနွားလား၏၊
ပဒါနုပဒိကံ- ရွှေချေ၊ ရွှေခြေအားလျော်သော နောက်ခြေသို့ အစဉ်တစိုက်
လိုက်သည်၊ ဟောတိ ယထာ - ဖြစ်သကဲ့သို့။

ကို ပြန်နှစ်စေခြင်း စွန့်ပစ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ရုံသာမက “ရွှေသို့ တိုးသွားလျှင်
သူ၏ လည်ကို ထမ်းပိုးက နှိပ်စက်သေး၏၊ နောက်သို့ ပြန်ဆုတ်လျှင် စက်ဘီးက
သူ၏ ပေါင်ကို ပုတ်ခတ်သေး၏” ဟူလို။

အနက်ပေး စာစပ်။ ။ အထနှင့် ခေါ် ပေါင်း၍ ထားသော နိပါတ် ၂ ပုဒ်
သည် ကော်သတ္တအနက်ကို ဟော၏၊ အဿသည် “ဂိဝံ ဦးရမံသံ” တို့၌ စပ်ခိုက်
သာမိသမ္ပန်+သံသမ္ပန္နိစပ်, အဘိက္ကမန္တဿ, ပတိက္ကမန္တဿတို့၌ စပ်ခိုက် လက္ခဏ
ဝန္တံ+လက္ခဏစပ်၊ အန္တပဇည်းသည် လက္ခဏအနက်ဟောတည်း၊ ပုရတော၌
တောပစ္စည်းသည် ဒုတိယာဝိဘတ်၏ အနက်ဟောတည်း၊ အဘိက္ကမန္တဿ၌
လက္ခဏဝန္တံ အဝုတ္တကံအဖြစ်ဖြင့်စပ်၊ ပစ္စတောလည်း နည်းတူ ပတိက္ကမန္တဿ၌
စပ်၊ “ပတိက္ကမ” ဟူရာ၌ “ပတိ-တစ်ဖန်+ကမ-သွားခြင်း” ဟု သဒ္ဒတ္ထ ဖြစ်ရ
ကား “ပြန်သွားခြင်း, နောက်ဆုတ်ခြင်း” ၂ မျိုးလုံး မှနိုင်၏၊ ဤနေရာ၌
“နောက်ဆုတ်ခြင်း” အနက်ဟောတည်း။

ဗာဓေတိ ပတိဟနတိ။ ။ ထမ်းပိုးကို ထမ်းနေရသောကြောင့် ထမ်းပိုးက
လည်ပင်းကို နှိပ်စက်ရာ ရောက်၏၊ နောက်ဆုတ်သောအခါ လှည်းဘီးကို
တိုက်မိသောကြောင့် လှည်းဘီးက ထိခတ်၏၊ (ပုတ်ခတ်၏)။

ဣမေဟိ ပေ၊ ဝဒိကံ။ ။ ဤပြုအပ်ခဲ့သော ရွှေတိုးသော် ထမ်းပိုး၏ နှိပ်
စက်ခြင်း, နောက်ဆုတ်သော် လှည်းဘီး၏ နှိပ်စက်ခြင်း ၂ မျိုးကို “ဣမေဟိ
ဒွိဟိ အာကာရေဟိ ဗာဓန္တံ” ဟု ဆိုသည်။

ပဒါနုပဒိကံ။ ။ ပဒ-ပဌမခြေလှမ်း+အနုပဒ-ထိုခြေလှမ်းအား လျော်သော
ဒုတိယခြေလှမ်း၊ ပဒံ စ+အနုပဒံ စ ပဒါနုပဒံ၊ ပဒါနုပဒံ+အနုဂစ္ဆတိတိ ပဒါနု
ပဒိကံ-ပဌမခြေလှမ်း, ထိုခြေလှမ်းအားလျော်သော ဒုတိယခြေလှမ်းသို့ အစဉ်
တစိုက် လိုက်သည်။ [သိလက္ခဏံသာမညဖလသုတ် ဋီကာသစ်၌ကား “ပဒ ” အရ
ခြေရာကို ယူ၍ “ပဒါနုပဒံ” ကို တစ်မျိုးဖွင့်သွားလေသည်။]

တထေဝ-ထို့ အတူသာလျှင်၊ ပဒုဋ္ဌေန-အဘိဇ္ဈာအစရှိသော အပြစ်တို့သည့် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ မနုဿာ-စိတ်ဖြင့်၊ တိဏိ-သုံးပါးကုန်သော၊ ဒုစူရိတာနိ- ဒုစရိုက်တို့ကို၊ ပုရေတွာ-ပြည့်စေ၍၊ ဌိတိ-တည်သော၊ ပုဂ္ဂလံ-ပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ နိရယာဒိသု-နိရယအစရှိသော ဂတိတို့တွင်၊ တတ္ထံ-တတ္ထံ-ထိုထိုဂတိ၌၊ ဂတဂတဋ္ဌာနေ-ရောက်အပ် ရောက်အပ်သော အရပ်၌၊ ဒုစူရိတာနုလကံ- ဒုစရိုက်ဟူသော အရင်းခံရှိသော၊ ကာယိကမ္ပိ-ကိုယ်၌ဖြစ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ စေတသိကမ္ပိ-စိတ်၌ဖြစ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ဒုက္ခံ-ဒုက္ခသည်၊ အနုပန္နတိ- အစဉ်တစိုက်လိုက်၏။ ဣတိ ဂါထာ အဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-ဂါထာ၏အဆုံး၌၊ တိ သသဘာသာသုံးသောစား အတိုင်းအရှည်ရှိကုန်သော၊ ဘက္ခူ-ရဟန်းတို့သည်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ-၄ပါးသော

တထေဝ၊ ဝေ၊ မန္တတိထိ။ ။ ဤဂါထာသည် ဥပမေယျဝါကျတည်း၊ နိရယာ ဒိသုသည် နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ၊ တတ္ထံ တတ္ထံသည် နိဒ္ဒါရ ခါယ၊ နိရယာဒိသု၌ အာဒိဖြင့် ဒုက္ခ ၂ မျိုးဖြစ်နိုင်ရာ ပေတ၊ တိရစ္ဆာန်ဂတိနှင့် မနုဿဂတိကို ယူပါ၊ တတ္ထံတတ္ထံသည် ဝိစ္စာပုဒ်တည်း၊ နောက်ပြမည့်သုတ်ဖြင့် တတ္ထံထံပုဒ်ကို ပုဒ် ဖြစ်အောင် ပြုရသည်။

ဂတဂတဋ္ဌာနေ။ ။ ဂစ္ဆိယိတ္ထံ-ရောက်အပ်ပြီ၊ ဣတိ ဂတံ၊ ထို့နောက် ဝိစ္စာပုဒ်ဖြစ်အောင် “ဝိစ္စာဘိက္ခုညေသု ဒေ့”ဟူသော မောဂ္ဂလာန်သုတ်ဖြင့် “ဂတံ ဂတံ” ဟု ၂ ရုပ်ပြု၊ ဂတံ ဂတံ စ + တံ + ဋ္ဌာနံ စာတိ ဂတဂတဋ္ဌာနံ။ [“အာဂတာ သမဏာ ဣမံတိ အာဂတသမဏော” ဟု အာဂတနှင့် တွဲရာ၌ ဒုတိယာ ဗဟုဗ္ဗိတိ ပြုရသောကြောင့် ဤဂတ၌လည်း ကမ္မသာဓန ပြုရသည်။]

စာစစ်။ ။ တတ္ထံတတ္ထံသည် အနုပန္နတိ၌ သာမညအာဓာရ၊ ဂတဂတဋ္ဌာနေသည် အနုပန္နတိ၌ ဝိသေသအာဓာရ၊ နိရယဂတိဝယ် သဋ္ဌိဝုံးငရဲခံဆက် နေလျှင် ထိုငရဲကို ဂတဋ္ဌာနဟု ယူပါ၊ မနုဿဂတိဝယ် မြန်မာနိုင်ငံ မည်သည့် ရွာ၌မဆို ရောက်နေလျှင် ထိုရွာကို ဂတဋ္ဌာနဟု ယူပါ၊ အနုပန္နတိတိ၌ ဣတိ ကား ပြီးဆုံးခြင်းကိုပြသော ပရိသမာပနတ္ထနိပါတ်ဘည်း၊ “ဂါထာအဖွင့် ငြီးပြီ” ဟု ဆိုလိုသည်။

ဂါထာဝရိယောသာနေ။ ။ ပရိ + အဝ + သာဝိတ်သည် အဝသန္န (ပြီးဆုံးခြင်း) အနက်ကို ဖော်၏၊ ဝီဝါဒိယပပွင်းဖြင့် “ပရိယောသိယဟိ-

ဇနိသမ္ဘိဒါတို့နှင့်၊ သဟ-တက္ခ၊ အရဟတ္တံ- အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပါပုဏ်သု-
 ရောက်ကြကုန်ပြီ။ သမ္ပတ္တပရိသာယပိ - ရောက်လာသော ပရိသတ်၏လည်း
 (ရောက်လာသော ပရိသတ်အတွက်လည်း၊) ဒေသနာ- ဒေသနာတော်သည်၊
 သာဏိကာ-အကျိုးနှင့်တကွ ဖြစ်သည်။ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ သဖလာ-အကျိုး
 နှင့်တကွဖြစ်သည်။ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-စက္ခုပါလ
 ဣရ ဝတ္ထု အပြီးအဆုံးတည်း။

ပြီးဆုံး၏။ဣတိ ပရိယောသာနံ ဟုပြု ယူပစုည်း။ [သက္ကတ၌ “ပရိယ” ဟုရှိသော
 ကြောင့် ပရိနောက်၌ ယအက္ခရာလာ၍ “ပရိယတ္တိ၊ ပရိယာပုဏာတိ” တို့ကဲ့သို့
 “ပရိယောသာနံ” ဟု ရှိရသည်။ ဂါထာယ-၏၊ ပရိယောသာနံ-အဆုံးတည်း၊
 ဂါထာ ပရိယောသာနံ-ဆုံး။]

• တိ သသဟဏာ သိက္ခူ။ ။ တိ သ+သဟဏံ တေသန္တိ တိ သသဟဏာ၊
 သိုးဆယ်ဟူသော + တစ်ထောင် = ၃၀ ဖြင့် မြောက်အပ်သော+ တစ်ထောင်
 ဟူသည် ထောင်ပေါင်း ၃၀ (သိုးသောင်း) တည်း။ “တိ သသဟဏာသိက္ခူ”
 ဟုလည်း သမာသ်တွဲလျက်ရှိ၏။

• ဇ္ဇုဏ်ချဏ်။ ။ ထိုတရားတော်ကို ဟောတော်မူချိန်၌ သာဝတ္ထိမြို့ဝယ် အမြဲ
 သီတင်းသုံးသော ရဟန်းတော်များသာမက ထိုထိုအရပ်၌ သီတင်းသုံးသော
 ရဟန်းတော်များလည်း ရောက်နေသောကြောင့် “သိုး သောင်းသော ရဟန်း
 များ” ဟု ဆိုသည်။

• အရဟတ္တံ ဝါ ဝုဏိ သု။ ။ အရဟန္တဿ-ရဟန္တာ၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်း
 ဖြစ်ရာတည်း၊ အရဟတ္တံ-ရာ၊ “အရဟန္တတ္ထိ” ဟု ဆိုလိုလျက် နှစ် ကို ချေ၍
 “အရဟတ္တံ” ဟု ဖြစ်သည်။ အရဟတ္တဖိုလ်ရမှ ရဟန္တာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်
 “ရဟန္တာ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ” ဟူသည် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်ပင်တည်း။ ပါပုဏ်
 သု၌ ပဲပုဗ္ဗ+အပဓာတ်, ဥပိဝတ်ကို ဣ သု ပြု။

• သမ္ပတ္တပရိသာယပိ။ ။ သမ္ပတ္တ၌ သံပုဗ္ဗ ပဒဓာတ်, တပစုည်း၊ သမ္ပဇ္ဇိ-
 ကောင်းစွာရောက်ပြီ၊ ဣတိသမ္ပတ္တာ၊ သမ္ပတ္တာ စ+သာ+ပရိသာ စာတိ သမ္ပတ္တ
 ပရိသာ၊ [ပရိပုဗ္ဗ+သိဓာတ်, အပစုည်း, ဣတ္ထိဇောတက အာပစုည်းဖြင့် “ပုရိ
 သာ” ဟု ဖြစ်၏၊ ပရိ(သမန္တတော)သေန္တိ သေဝန္တိ အသံတိ ပရိသာ၊ ထက်ဝန်း
 ကျင်း+မှီဝဲရာဖြစ်သော လူစသော အစုအဝေးကို “ပရိသာ” ဟု ခေါ်သည်။]

ပိသဒ္ဓါသင်္ဘာ ဘိက္ခုတို့ကို ပေါင်းသော သဒ္ဓိဏ္ဏနတ္တတည်း။ “ဘိက္ခုတို့သာ အရဟတ္တဖိုလ် ရရှိ အကျိုးရှိကြသည်မဟုတ်သေး။ ပရိသတ်လည်း နောင် သူဂတိ ဘဝနှင့် နိဗ္ဗာန်၏အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် အကျိုးရှိသည်” ဟူလို။

သာတ္ထိကာ သဗ္ဗေသာ။ ။သ+အတ္ထ၊ အတ္ထသဒ္ဓါသည် ပယောဇန (အကျိုး) အနက်ကို ဟော၏။ သဟ+အတ္ထေန ယာ ဝတ္တတိတိ သာတ္ထိကာ (ဒေသနာ)၊ သဟကို သုတ်ကြီးဖြင့် သပြု။ သမာသန္တ ကပစ္စည်း၊ တွ၏ အကို ဣပ္ပ၊ သာတ္ထိကာ ကိုပင် သဗ္ဗလောဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ သဟ + ဖလေန ယာ ဝတ္တတိတိ သဗ္ဗလော-အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သည်။ အကျိုးရှိသည်” ဟူလို။ [အဟောသီတိ၌ ဣတိကား စက္ခုပါလတ္တေရဝတ္ထု ပြီးဆုံးကြောင်းကို ပြသော ပရိသမာပနတ္ထ နိပါတ် တည်း။]

ဗုဒ္ဓိဗျူဟိ။ ။ဤဂါထာ အဆုံး၌ အရဟတ္တဖိုလ်ရမှုတိုင်အောင် အကျိုးရှိ သောကြောင့် ဤဂါထာ၏ပါဌ်အနက်ကို နှုတ်တက်ရအောင်ကျက်ကာ ဒုစရိုက် အပြစ်ကို ဆင်ခြင်၍ ဒုစရိုက်မှ ရှောင်ကြဉ်နိုင်အောင် ကြီးစားကြပါလျှင် ယခု အခါလည်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဤဂါထာသည် သာတ္ထိကာ ဖလာဖြစ်နိုင်ပါ သည်။

မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ မဇ္ဇာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောဗေသာ၊
မနသာ စေ ပဒုဋ္ဌေန၊ ဘာသတီ ဝါ ကဏေထိ ဝါ၊
တတော နံ ဒုဗ္ဗမန္တေတိ၊ စတ္ထံ ဝတတော ဝဒံ။

မမ္မာ-စေတသိက်ခန္ဓာတရား သုံးပါးတို့သည်၊ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ-စိတ်သာလျှင် ရွှေသွားခေါင်းဆောင်ရှိကုန်၏။ မနောသေဋ္ဌာ-စိတ်သာလျှင် အမြတ်ရှိကုန်၏။ မနောမယာ-စိတ်ကြောင့် ပြီးစီးရကုန်၏။ ပဒုဋ္ဌေန-အဘိဗ္ဗာအစရှိသော အပြစ် တို့သည် ဖျက်ဆီးအပ်သော၊ မနသာ-စိတ်ဖြင့်၊ စေ ဘာသတိ ဝါ-အကယ်၍ မူလည်း ပြောဆိုအံ့၊ စေ ကဏေထိ ဝါ-အကယ်၍ မူလည်း ပြုလုပ်အံ့၊ တတော- ထိုသို့ ပြောဆို၊ ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့်၊ နံ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ ဒုက္ခံ - ဆင်းရဲသည်၊ အန္တေတိ - အစဉ်တစိုက်လိုက်၏။ (ကိမိဝ - အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊) ဝဟတော- ဝန်ဆောင်နွားလား၏။ ပဒံ-ခြေသို့၊ စက္ကံ-လှည်းဘီးသည်၊ (အန္တေတိ ဣဇ- အစဉ်တစိုက် လိုက်သကဲ့သို့တည်း။)

မဋ္ဌကဏ္ဍလိဝတ္ထု ဂါထာအဖွဲ့

မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မော၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ၊
 မနသာဓေ ပထမန္နေနံ၊ သာသတိ ဝါ ကဏ္ဍေတိ ဝါ၊
 တတော နံ သုခမန္ဓေတိ၊ ဆာယာဝ အနူဝါယိနိတိ-

မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာပေ၊ အနုပါယိနိ ဟူ၍၊ ဣမံ ဂါထံ-ဤဂါထာကို၊ အယာ-
 ဇာတောတော်မူပြီ။

တတ္ထ-ထိုမနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မော အစရှိသော ဂါထာ၌၊ အဝိသေသေန-အထူး၊ ၊
 ကင်းသဖြင့်၊ ဝါ-အထူးမမ သာမညအားဖြင့်၊ သဗ္ဗင်္ဂ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သေ ၊
 ဇတုဘူမိကစိတ္တံ-ဘုံလေးပါး၌ဖြစ်သောစိတ်ကို၊ မနောတိ-မနောဟူ၍၊ ကိ ှာပိ
 ဗျူတိ - အကယ်၍ကား ဆိုအပ်ပါပေ၏၊ ပန- ထိုသို့ အလုံးစုံလည်းဖြစ် သော
 ဇတုဘူမိကစိတ်ကို မနဟုဆိုအပ်ပါသော်လည်း၊ ဣမသ္မိံ ပဒေ-ဤမနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ
 ဓမ္မောဟူသော ပုဒ်၌၊ နိယမိယမာနံ - မှတ်သားအပ်သော်၊ ဝဝတ္ထပိယမာနံ-
 အသီးသီး ပိုင်းခြား၍ ထားအပ်သော်၊ ပရိစ္ဆိဋ္ဌမာနံ - ပိုင်းဖြတ်အပ်သော်၊
 အဋ္ဌဝိဓံ-ရှစ်ပါးအပြားရှိသော၊ ကာမာဝစရက္ခသလစိတ္တံ-ကာမာဝစရက္ခသိုလ်
 စိတ်ကို၊ လဗ္ဗတိ - ရအပ်၏၊ (ရနိုင်၏)၊ ပန - ဆက်ဦးအံ့၊ ဝတ္ထုဝသေန-
 မဋ္ဌကဏ္ဍလိဝတ္ထုနှင့်စပ်သဖြင့်၊ အာဟရိယမာနံ-ဆောင်ယူအပ်သော်၊ တတော
 ပိ-ထိုရှစ်ပါး အပြားရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်မှလည်း၊ သောမနဿ
 ဘဟဂတံ-သောမနဿသဟဂုတ်ဖြစ်သော၊ ဉာဏသမ္ပယုတ္တမေဝ - ဉာဏသမ္ပ
 ယုတ်စိတ်ကိုသာ၊ လဗ္ဗတိ-ရအပ်၏၊ ဝါ-ရနိုင်၏။

တတ္ထ။ ။ “တတ္ထချီလျက်၊ စကားတက်မှု မှတ်ယူဝိတ္ထာရ” နှင့်အညီ ဂါထာ
 ၏အဓိပ္ပာယ်ကို အကျယ်ပြုလို၍ ဆိုအပ်သော ဝိတ္ထာရဝဂါကျတည်း၊ ဤဝိတ္ထာရ
 ၏နယ်မှာ ဂါထာအဖွဲ့ကုန် “န ဝိဇဟတီတိ” တိုင်အောင်တည်း၊ ထိုအားလုံး
 ကို ဝိတ္ထာရဝဂါကျ၊ ဤဂါထာကို သင်္ခေပဝဂါကျဟု ခွဲပါ။

ထိဇ္ဇာဝိ။ ။ ကိဇ္ဇာပိသည် နိပါတ်ပုဒ်တစ်ပုဒ်တည်း၊ တချို့ နေရာ၌ ချီး
 ဖြောက်ခြင်း အနက်ကို ထွန်းပြသော အနုဂ္ဂဟတ္ထ(သမ္ဘာဝနတ္ထ)ဇောတက
 ဖြစ်၏၊ တချို့ နေရာ၌ ကဲ့ရဲ့ ဖွယ်အနက်ကို ထွန်းပြသော ဂရဟတ္ထ(အရုဗျတ္ထ)
 ဇောတကဖြစ်၏၊ ဤနေရာ၌ စိတ်အားလုံး ဟောနိုင်ကြောင်းကို ထွန်းပြသော
 အနုဂ္ဂဟတ္ထဇောတကတည်း၊ “တိဇ္ဇာပိ၊ ပေ၊ ဝုဗ္ဗတိ” ဝါကျကို အနုဂ္ဂဟဝဂါကျ
 (သမ္ဘာဝနာဝဂါကျ)ဟု ခွဲပါ။

အဝိသေသေန။ ။ အသဒ္ဓါကို ဝိရဟ(ကင်းခြင်း)အနက်ဟော ကြံပါ။ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ၌ မနောအရ မည်သည့်မနဟု ဝိသေသနပြုခြင်းမှ ကင်းသည်ကို “အဝိသေသ” ဟု ဆိုသည်။ (တစ်နည်း) အသဒ္ဓါကို ပဋိသေဓအနက်ဟောဟု ကြံပါ။ အထူးမပြုခြင်း၊ အထူးမမခြင်း၊ မန၏ သာမညဖြစ်နေခြင်းကို “အဝိသေသ” ဟု ဆိုလိုသည်။ [ဤပုဒ်ကို ဝုစ္စတိ၌ ကြိယာဝိသေသန စပ်။]

သာရဏ္ဍဋီကာ။ ။ အဝိသေသေနာတိ ၊ ပေ၊ သဒ္ဓန္တရသန္နိမာနသိဒ္ဓေန- သဒ္ဓါတစ်ပါး၏အနီး၌ တည်နေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော၊ ဝိသေသနပရာမသနေန- အထူးအနက်ကို သုံးသင်ခြင်းနှင့်၊ ဝိနာ-ကင်း၍၊ - ဤအလို အသဒ္ဓါ ဝိရဟ အနက်ဟောဟု မှတ်ပါ။ [အထဝါ အဝိသေသေနာတိ နဝိသေသေန၊ ဝိဟာရ ဘာဝသာမညေနာတိ အတ္ထော၊ ဝေရဉ္စာယံ ဝိဟရတိ အဖွင့်။]

ဣဓဗ္ဗံ ဝန။ ။ ဤဝါကျသည် စကျပါလတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်နှင့် အသွားတူ၏။ ပန သဒ္ဓါသည် ဤနေရာ၌ မနသဒ္ဓါ၏ စိတ်အားလုံးဟောခြင်း၏ ကဲ့ရဲ့ ဖွယ်ဖြစ်ကြောင်း၊ နှစ်သက်ဖွယ်မဟုတ်ကြောင်းကို ထွန်းပြသော ဂရဟတ္ထ (အရုဗျတ္ထ) ဇောတကတည်း၊ ထို့ကြောင့် ရွှေဝါကျကို အနဂ္ဂဟ (သမ္မာဝနာ) ဝါကျဟု ခွဲ၍ “ဣဓဗ္ဗံ၊ ပေ၊ လဗ္ဗတိ” ဝါကျကို ဂရဟာဝါကျ (အရုစိဝါကျ) ဟု ခွဲပါ။

ဝတ္ထုဝသေန၊ ဝေ၊ လဗ္ဗတိ။ ။ “ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်ရှစ်ပါးကို ရနိုင်၏” ဟူသော ရွှေစကား၌ “ရှစ်ပါးလုံး ရနိုင်ရဲ့လား” ဟု စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ဆက်ပြသော ဥပဿာသဝါကျတည်း၊ ပနသည် ဥပဿာသဇောတက၊ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိ သတိုးသားမှာ ဘုရားရှင်၌ ကြည်ညိုသောစိတ်၊ တွေးတောတတ်သော ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝတ္ထုနှင့် စပ်၍ (ဝတ္ထုအလိုက်) ဆောင်ယူ ရလျှင် မဟာကုသိုလ် ရှစ်ပါးတွင် သောမနဿသဟဂုတ် ဉာဏသမ္ပယုတ် (အသင်္ခါရိက) စိတ်ကိုသာ ရနိုင်သည်။

ဗုဏ်ချုဏ် ။ ။ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ၌ မနောအရ စတုဘူမိကစိတ်အားလုံးကို ယူခြင်းသည် အဝိသေသ (သာမည) အားဖြင့် ယူခြင်းတည်း၊ ထို့နောက် ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်ကို ယူခြင်း၊ ထို ကုသိုလ်စိတ်ထည်းမှလည်း ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်ကိုသာ ယူခြင်းသည် ပကရဏ (အရာဌာနလိုက်သော) အားဖြင့် ယူခြင်းတည်း၊ မှန်၏။ - သဒ္ဓါတစ်ရပ်၏ အနက်ကိုယူရာ၌ အရာဌာနကို လိုက်၍ ယူခြင်းကို “ပကရဏအားဖြင့် ယူခြင်း” ဟု ဆိုသည်။ အချို့ နေရာ၌ ထိုအနက်ကို ယူသဖြင့် အကျိုးရှိ - မရှိ အတ္ထကိုလည်းကောင်း၊ လိန်စသည်ကို လည်းကောင်း နှိုင်းချိန်၍ အနက်ကို ယူရသည်။

ပဗ္ဗင်္ဂမာတိ-ကား၊ တေန-ထိုစိတ်နှင့်၊ ပဌမဂါမိနာ-ပဌမ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။
ဝါ-ပဓာန ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ ဟုတော - ဖြစ်၍၊ သမန္နာဂတာ-ပြည့်စုံကုန်၏။
[ဤအဖွင့်သည် ပဌမဂါထာ အဖွင့်နှင့် တူ၏။]

ဓမ္မာတိ-ကား၊ ဝေဒနာဒယော-ဝေဒနာ အစရှိသည်ပင် ဖြစ်ကုန်သော၊
တယော - သုံးပါးကုန်သော၊ ခန္ဓာ - ခန္ဓာတို့တည်း။ [ရှေးစာအုပ်များ၌
“ဝေဒနာယောဝ” ဟု သဒ္ဒါရှိ၏။ ပဌမဂါထာအဖွင့်နှင့် စေတသိက်ခန္ဓာ
သုံးပါးချင်း တူသောကြောင့် သဒ္ဒါဌာနာဝဓာရဏ ဝေသဒ္ဓါဖြင့် ဆိုသည်။]

ဟိ-မှန်၏၊ ဧတေ-ဤစေတသိက် ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည်၊ ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန-
ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ ဧတေသံ-ဤ
စေတသိက်ခန္ဓာ သုံးပါးတို့၏၊ သောမနဿသမ္ပယုတ္တမနော - သောမနဿ
သမ္ပယုတ်စိတ်ဟူသော၊ ပဗ္ဗင်္ဂမော - ရှေ့သွားသည်၊ ဝါ-ပဓာနတရားသည်၊
(အတ္ထိ-၏) ဣတိ - ထိုသို့ စိတ်ဟူသော ရှေ့သွားရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ-မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာတို့ မည်၏။ [ဤအဖွင့်လည်း ပဌမဂါထာအဖွင့်
နှင့် အနည်းငယ် ကွဲသော်လည်း သဘောတူသည်ပင်တည်း။]

ဟိ-ခွဲဦးအံ့၊ (တစ်နည်း)ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင်အောင်ပြဦးအံ့၊ ဗဟူသု-
များစွာကုန်သော လူတို့သည်၊ ဧကတော-တစ်ပေါင်းတည်း၊ ဟုတော-ဖြစ်၍၊

အတ္ထပ္ပကရဏာ လိင်္ဂါ , ဩစိဏျာ ကာလဒေသတော၊
သဒ္ဓတ္ထာ ဝိဘဇီယန္တိ , န သဒ္ဓါယေဝ ကေဝလံ။

အတ္ထပ္ပကရဏာ - အကျိုးရ မရ, အရာဌာနဟုတ် မဟုတ်အားဖြင့် လည်း
ကောင်း၊ လိင်္ဂါ-(ဤလိင်္ဂသည် ဤအနက်ကို ဟောနိုင်, မဟောနိုင်)လိင်္ဂအား
ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဩစိဏျာ - အသင့်ယုတ္တိရှိ မရှိအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
ကာလဒေသတော-အခါကာလ အရပ်ဒေသနှင့် လိုက်မလိုက်အားဖြင့် လည်း
ကောင်း၊ သဒ္ဓတ္ထာ-သဒ္ဓါအနက် ၂ ချက်တို့ကို၊ ဝိဘဇီယန္တိ-ခွဲခြား ဝေဖန်အပ်
ကုန်၏၊ ကေဝလံ သဒ္ဓါယေဝ-အနက်ကို မထောက်စားဘဲ တစ်ဖက်သတ် သဒ္ဓါ
တို့ကိုသာ၊ န - မဝေဘန်ထိုက်ကုန်။ [မောဂ္ဂလာန်ပဋိကနိကာယ, သညာဇီ
ကဏ္ဍ၌ ဤထက် ကျယ်ဝန်းစွာ မိန့်ထားသေး၏။]

ယဏာ ထိ၊ ဝေ၊ ဓနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ။ ။ “ယထာ” မှစ၍ “မနောပုဗ္ဗမာ”
တိုင်အောင် ဝါကျသည် “ဧတေ၊ ပေ၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမာ၊ နာမ” ဟူသော ရွှေဝါကျကို

မဟာတိက္ခသံဃဿ-များစွာသော ရဟန်းအပေါင်းအား၊ စီဝရဒါနာဒိနိ-
 သင်္ကန်းလှခြင်း အစရှိကုန်သော၊ (ပုညာနိ)ဝါ-ကောင်းမှုတို့ကိုသော် လည်း
 ကောင်း၊ ဥဋ္ဌ-ရပူဇာဓမ္မဿဝနာဒိနိ - မြတ်သော ပူဇော်ခြင်း၊ တရားနာခြင်း
 အစရှိကုန်သော၊(ပုညာနိ)ဝါ-တို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊မာလာဂန္ဓသက္ကာရ
 ကရဏာဒိနိ - ပန်းနံသာတို့ဖြင့် ပူဇော်သက္ကာရကို ပြုခြင်းအစရှိကုန်သော၊
 ပုညာနိ ဝါ-တို့ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ကရောဇ္ဇေသု-ပြုကုန်လသော်၊ ဧတေ
 သံ-ဤသူတို့တွင်၊ ကော-အဘယ်သူသည်၊ ဧတေသံ-ဤသူတို့၏၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမော-
 ရွေ့သွားနည်း၊ ဝါ-ခေါင်းဆောင်နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝုတ္တေ - ပြောဆိုအပ်
 သော်၊ ဝါ-မေးအပ်သော် .။

တေသံ-ထိုသူတို့တွင်၊ယော-အကြင်သူသည်၊ တေသံ-ထိုသူတို့၏၊ပစယော-
 အကြောင်းသည်၊ ဝါ-အထောက်အပံ့သည်၊ ဟောတိ-၏၊ ယံ-အကြင်သူ့ကို၊
 နိဿာယ-မိရှိ၊တေ-ထိုသူတို့သည်၊တာနိ ပုညာနိ-ထိုကောင်းမှုတို့ကို၊ကရောဇ္ဇိ-
 ပြုကြကုန်၏၊ တေသံ -ထိုသူတို့တွင်၊ တိဿော ဝါ - တိဿသော်လည်း ဖြစ်
 သော၊ ဖုဿော ဝါ-ဖုဿသော်လည်း ဖြစ်သော၊ သော-ထိုသူ့ကို၊တေသံ-
 တို့၏၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ-ရွေ့သွားဟူ၍၊ ဝုတ္တေတိ ယထာ-ဆိုအပ်သကဲ့သို့၊ ဝါ-ဖြေအပ်
 သကဲ့သို့။။

ဧဝံ သမ္ပဒံ-ဤဥပမာနအတိုင်း ပြီးစီးခြင်းရှိသော၊ ဣဒံ-ဤဥပမေယျကို၊
 ဝေဒိတဗ္ဗံ-သိထိုက်၏၊ ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ ဥပ္ပါဒပစ္စယဋ္ဌေန-ကြောင့်၊ ဧတေ
 သံ-တို့၏၊ မနော-ဟူသော၊ ပုဗ္ဗင်္ဂမော - သည်၊ (အတ္ထိ) ဣတိ-ကြောင့်၊
 မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ-၏။

ချဲ့သော ဝိတ္တာရဝါကျတည်း၊ ရွှေဝါကို ဥပမာန ဥပမေယျနှင့်တကွ အကျယ်
 ချဲ့၍ပြသော ဝါကျဖြစ်သောကြောင့် ရွှေစကားနှင့် အဓိပ္ပါယ်ထပ်တူကျသည်။။

ဥပဓာန၊ ဥပဓေယျ။ *ဤဝိတ္တာရဝါကျကြီးထဲတွင်“ယထာ၊ပေ၊ ဝုစ္စ
 တိ”တိုင်အောင် ဥပမာနဝါကျ၊ “ဧဝံ သမ္ပဒမိဒံ ဝေဒိတဗ္ဗံ”သည် ဥပမေယျ
 ဝါကျတည်း၊ ဥပမာနဝါကျ၌ ဗဟူသည် ကရောဇ္ဇေသု၏ လက္ခဏဝန္တ
 ကတ္တား၊ ကရောဇ္ဇေသုသည် လက္ခဏကြိယာတည်း၊ ကရောဇ္ဇေသုသည် ဝုစ္စတိ၌
 လက္ခဏ+လက္ခ။

ဒွါဓိဓ္ဓါယ။ *“ကေတော ဟုတု၊ပေ၊ ကရောဇ္ဇေသု-ပြုကြကုန်သော၊
 ဗဟူသု-သို့တွင်” ဟုလည်း အနက်ပေးနိုင်၏၊ ဤသို့ပေးလျှင် ကရောဇ္ဇေသုသည်

ဗဟုသု၏ ဝိသေသနတည်း။ ဤသို့ ၂ နည်းရသောကြောင့် ဗဟုသု+ကရောဇ္ဇေ သူကို အဓိပ္ပာယ် ၂ မျိုးရသော ပုဒ်ဟု မှတ်ပါ။ ဤသို့ပေးလျှင် 'ဗဟုသုကို "ကော" ဌိလည်းကောင်း, "ယော သော" တို့၌လည်းကောင်း နိဒ္ဒါရဏသမုဒါယ+နိဒ္ဒါရဏီယ စပ်ပါ။ [ဒွေ+အဓိပ္ပာယာ ယေသန္တိ ဒွါဓိပ္ပာယာ - ၂ ပါး ကုန်သော အလို အဓိပ္ပာယ်ရှိသော သဒ္ဒါတို့။]

ကေတော ၊ ဝေ၊ ကရောဇ္ဇေသု။ ။ ကေတော၌ ကေသဒ္ဒါသည် မိဿန (ရောနှောခြင်း) အနက်ဟောတည်း။ ကရောဇ္ဇေသု၌ ကြိယာဝိသေသနစပ်၊ တစ်ပေါင်းတည်း "ရောနှော၍ ပြုကြသည်" ဟူလို။

ဝါသဒ္ဒါ ၃ ပုဒ် ။ ။ ဤဝါကျ၌ ဝါသဒ္ဒါ ၃ ပုဒ်ကို တွေ့ရ၏။ "စိဝရ ဒါနာဒိနိ ပုညာနိ ကရောဇ္ဇေသု ဝါ, ဥဋ္ဌာရာပေ၊ ယထာနာဒိနိ ပုညာနိ ကရောဇ္ဇေသု ဝါ, မာလာပေ၊ ကရဏာဒိနိ ပုညာနိ ကရောဇ္ဇေသု ဝါ" ဟု ၃ ဝါကျ ခွဲပါ။ ထို ဝါသဒ္ဒါသည် "ထို ၃ မျိုးတွင် တစ်မျိုးကိုသာလည်း ပြုနိုင်; နှစ်မျိုးကိုသာလည်း ပြုနိုင်, သုံးမျိုးလုံးကိုသော်လည်း ပြုနိုင်၏" ဟု အမြဲ သတ်မှတ်၍ မရအပ်သော အနက်ကို ပြ၏။ "မည်သည့် အမှုကိုသာ" ဟု အမြဲသတ်မှတ်၍ မရ, တစ်ခုခုသာဟုလည်း ဝိကပ်ပြု၍ မရ, ရံတစ်ခါ တစ်ခုနှစ်ခုကိုသာ ပြသော, ရံတစ်ခါ သုံးခုလုံးကို ပြသော အနက်ကို အနိယမတ္တဟု ဆိုသည်။

[ဆောင်] သီးသီးရံခါ, ပြိုင်ရံခါ, အနိယမတ္တာထွန်းသတည်း။

ဥဋ္ဌာရ၊ ဝေ၊ ယထာနာဒိနိ။ ။ ဥဋ္ဌာရသဒ္ဒါသည် အမှုန် အမြတ် အနက်ကို ဟော၏။ ဥဋ္ဌာရာ စ+သာ+ပူဇာ စာတိ ဥဋ္ဌာရပူဇာ၊ ဓမ္မဿ-ကို၊ သဝနံ-ခြင်း။ ဓမ္မဿဝနံ-တရားကို နာခြင်း။ ဥဋ္ဌာရပူဇာ စ+ဓမ္မဿဝနဉ္စ ဥဋ္ဌာရပူဇာဓမ္မဿဝနံ(ဒွန်)၊ ဥဋ္ဌာရပူဇာဓမ္မဿဝနံ+အာဒိ ယေသန္တိ ဥဋ္ဌာရပူဇာဓမ္မဿဝနာဒိနိ (ပုညာနိ)။

မာလာ ၊ ဝေ၊ ကရဏာဒိနိ ။ ။ မာလာ စ+ဂန္ဓော စ မာလာဂန္ဓာ၊ သမ္မာ+ကာရော သက္ကာရော-ကောင်းစွာပြုခြင်း၊ ဝါ-ပူဇော်ခြင်း၊ မာလာ ဂန္ဓေဟိ+သက္ကာရော မာလာဂန္ဓသက္ကာရော၊ မာလာဂန္ဓသက္ကာရဿ+ကရဏံ မာလာဂန္ဓသက္ကာရကရဏံ။ [ကရဏပုဒ်ကို "ကရိယတေ ကရဏံ" ဟု တာဝသာဓနပြု၊ တာဝသာဓနနောက်ပုဒ်ရှိလျှင် ရွှေပုဒ်၌ ကံအနက်ဝယ် များသော အားဖြင့် ဆဋီသက်ရသည်။ ထို့ နောက် အာဒိနိနှင့် ဗဟုဗ္ဗိဟိတုံပါ။ ကြွမ်းသော ပုဒ်များသည် ပဌမဂါထာအဖွင့်နှင့် အလုံးစုံ တူပြီ။]

[ဆောင်] တာဝသာဓန, နောက်ပုဒ်ပြု, ကမ္မတ္တဆဋီ တွဲမြဲတည်း။

ဟိ - မှန်၏။ (ဥပ္ပါဒပဇ္ဇယဋ္ဌေန ဟူသော စကားသည်မှန်၏။) တေ-တို့ စေတသိက်ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည်၊ မနေ-သည်၊ အနုပုဇ္ဇန္တေ-သော်၊ ဥပ္ပဒ္ဓိတုံ-ငှါ န သက္ကောန္တိ-ကုန်၊ မနော ပန-စိတ်သည်ကား၊ (တစ်နည်း) ပန-အဖို့တစ်ပါး ကား၊ မနော-သည်၊ ကေစဇေသု-ကုန်သော၊ စေတသိကေသု-တို့သည်၊ အနု ပုဇ္ဇန္တေသုပိ-ကုန်သော်လည်း၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ-ဖြစ်နိုင်သည်သာ။ [ယထာဟိမှစ၍ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ တိုင်အောင်သော ဝါကျများသည် ရွှေဂါထာအဖွင့်နှင့် တူပြီ။ သုက္ကပက္ခ (ကုသိုလ် အဖို့) ဖြစ်သောကြောင့် စိဝရဒါနာနိ စသည်ဖြင့် ဆိုခြင်း သာ ထူးသည်။]

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ ဝေ-ဤဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ [“မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ” ဟု ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်။] အဓိပတိဝိသေန-အဓိပတိ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ- မိမိနှင့်စပ်သောတရားတို့၏ အရှင်သခင်၏အဖြစ်ဖြင့်၊ ဧတေသံ-တို့၏၊ မနော- သော၊ သေဋ္ဌော-သည်၊ (အတ္ထိ) ဗုတိ-ကြောင့်၊ (တေ-တို့သည်)၊ မနောသေဋ္ဌာ- တို့မည်၏။ [ဤဝါကျတို့လည်း ရွှေဂါထာအဖွင့်နှင့် အသွားတူပင်။]

ဟိ-ခွဲ၊ (တစ်နည်း) ဟိ-ဥပမာအောင် ထင်အောင်ပြု၍အံ့၊ ဂဏာဒီနံ-ဂိုဏ်း အစရှိသည် ဘို့၏၊ အဓိပတိ-အကြီးအကဲဖြစ်သော၊ ပုရိသော-ယောက်ျားတို့၊ ဂဏသေဋ္ဌော(တိ)-ဂိုဏ်း၏ အမြတ်ဆုံးဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သေဏီသေဋ္ဌော တိ-အသင်းအပင်း၏ အမြတ်ဆုံးဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝုစ္စတိ ယထာ-ဆိုအပ် သကဲ့သို့၊ တထာ-တူ၊ တေသဒ္ဓိ-တို့ထက်လည်း၊ မနောဝ-သည်သာ၊ သေဋ္ဌော- တည်း။ [ဤပုဒ်အဖွင့်လည်း ရွှေဂါထာအဖွင့်နှင့် အသွားတူပင်။]

ပန-ကား၊ (တစ်နည်း) ပန-အံ့၊ သုဝဏ္ဏာဒီဟိ-ရွှေအစရှိသော အဆောက် အဦးတို့ဖြင့်၊ နိပ္ပုဒိတာနိ-ဖြစ်စေအပ်ကုန်သော၊ ဘဏ္ဍာနိ-ဘဏ္ဍာတို့သည်၊ သုဝဏ္ဏမယာဒီနိ နာမ-သုဝဏ္ဏမယအစရှိသည် ဘို့ မည်သည်၊ ဟောန္တိ ယထာ- ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ-တူ၊ ဧတေပိ-တို့သည်လည်း၊ မနတော-ကြောင့်၊ နိပ္ပန္နတ္ထာ - ဖြစ်ရလှန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မနောမယာ နာမ - တို့မည်၏။ [ရွှေဂါထာအဖွင့်၌ “ဒါရအာဒီဟိ နိပ္ပန္နာနိ” ဟု ရှိခဲ့သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “သုဝဏ္ဏာဒီဟိ နိပ္ပန္နာနိ” ဟု ရှိလျှင် ရွှေနောက်ညီ၏၊ ဥပမေယျနှင့်လည်း လျော်၏၊ ကြွင်းစာသွားမှာ ရွှေအဖွင့်နှင့် အားလုံးတူသည်၊ နိပ္ပုဒိတာနိ၌ နိပ္ပဗ္ဗပဒဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ တာစွည်းတည်း၊ “နိပ္ပုဒိယန္တေတိ နိပ္ပုဒိတာနိ” ဟုပြု။]

ပသန္နေနာတိ-ကား၊ အနဘိဇ္ဈာဒီဟိ-အနဘိဇ္ဈာအစရှိကုန်သော၊ ဂုဏေဟိ-
ဇာတိတို့ကြောင့်၊ ပသန္နေန-ကြည်လင်သော၊ (မနသာဉ်စပ်) [ရှေးစာအုပ်များ၌
မနသာပုဒ် တိုက်ရိုက်ပါ၏၊ မကောင်း။]

ဘာသတိ ဝါ ကရေတိ ဝါတိ-ကား၊ ဝေဂ္ဂပေန-ဤသို့သဘောရှိသော၊
(အနဘိဇ္ဈာ အစရှိသည်တို့ကြောင့် ကြည်လင်နေသော) မနေန-ဖြင့်၊ ဘာ
သန္နော-လသော်၊ စတုဒ္ဓိဝံ-သော၊ ဝစီသုစရိတမေဝ-ကိုသာ၊ ဘာသတိ-ဇာ
ကရေန္တော-လသော်၊ တိဝိဝံ၊ ကာယသုစရိတမေဝ၊ ကရေတိ-၏၊ အဘာ
သန္နော အကရေန္တော၊ အနဘိဇ္ဈာဒီဟိ - တို့ကြောင့်၊ တာယ ပသန္နမာနသ
ထေယ-ထိုကြည်လင်သော စိတ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တိဝိဝံ မနောသုစရိတံ၊
ဗူရေတိ-ပြည့်စေ၏၊ ဝေ-သို့၊ ဝါ-နည်းဖြင့်၊ အာယ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ (သန္တာန်၌)၊
ဇလ-ကုန်သော၊ ကုသလကမ္မပထာ-တို့သည်၊ ပါနိပူရိ-ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်
ထွန်သည်၏အဖြစ်သို့၊ ဂစ္ဆန္တ-ကုန်၏။

တတော နံ သုခမန္တေတိတိ-ကား၊ တတော တိဝိဝေသုစရိတတော-ထိုသုံးပါး
အပြားရှိသော သုစရိတ်ကြောင့်၊ နံ ပုဂ္ဂလံ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ သုခံ- သုခသည်၊
အန္တေတိ-အစဉ်လိုက်၏၊ ဣမ- “တတော နံ သုခမန္တေတိ” ဟူသော ဤပါဠိ၌၊
စတဘူမိကမ္မိ - တေဘူမိကလည်းဖြစ်သော၊ ဝါ- ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သည်လည်း
ဖြစ်သော၊ ကုသလံ-ကုသိုလ်ကို၊ အဓိပ္ပေတံ-အလိုရှိအပ်၏၊ ဘသ္မာ-ထို ကြောင့်၊
ဝါ-ထိုသို့ ဤအရာ၌ တေဘူမိကလည်းဖြစ်သော ကုသိုလ်၏ အလိုရှိအပ်သည်၏

ဣမဝေ၊ အဓိပ္ပေတံ။ ။ ရှေ့၌ “ဣမသို့ ပန ပဒေ ပပေ၊ အဋ္ဌဝိဝံ ကာမာ
ဝေရကုသလစိတ္တိလဗ္ဘတိ” ဟု ဆိုခဲ့သောကြောင့် “တတော နံ သုခမန္တေတိ”
ဟူသော ဤပါဠိ၌ “တတော တိဝိဝေသုစရိတတော” အရ “ကာမာဝေရကုသိုလ်
ဟူသော သုစရိတ်ကိုပင် အလိုရှိအပ်ပါသလား” ဟု မေးဖွယ်ရှိရကား ထိုအမေး
ကို ဖြေရာရောက်အောင် “ဣမ ဂပေ၊ အဓိပ္ပေတံ” ဟု မိန့်သည်။ “တတော နံ
သုခမန္တေတိ ဟူသော ဤအရာ၌ကား ကာမာဝေရ ကုသိုလ်စိတ် ရှစ်ပါးသာ
မထု၊ တေဘူမိက ကုသိုလ်အားလုံးကို အလိုရှိအပ်သည်” ဟူလို။

ဓုဇ်ချဇ်။ ။ စကားတစ်ရပ် ပြတ်ပြီးမှ စောဒနာဖွယ်ရှိ၍ ဆက်ပြပြန်
သောကြောင့် ဤဝါကျကို “ဝါကျာရမ္မ” ဟု နာမည်တပ်ပါ။ “ပြတ်ပြီး
စင်းစင်း၊ စုန်ထုတ်လျှင်းမှု၊ ဖြစ်ခြင်းဝါကျာရမ္မ” နှင့် အညီတည်း။

အဖြစ်ကြောင့်၊ တေဘူမိကသုစရိတာနဘာဝေန-တေဘူမိက သုစရိတ်၏ အာနုဘော်ကြောင့်၊ ဝါ-တုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော သုစရိတ်၏ အာနုဘော်ကြောင့်၊ သုဂတိဘဝ-သုဂတိဘုံ၌၊ နိဗ္ဗတ္တ-ဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂလံ(ဝါ)-ပုဂ္ဂိုလ်သို့ လည်းကောင်း၊ ဒုဂ္ဂတိယံ-ဒုဂ္ဂဘိဘုံ၌၊ သုခါနုဘဝနဋ္ဌာနေ-သုခကို ခံစားရာအရပ်၌၊ ဌိတံ - တည်သော၊ (ပုဂ္ဂလံ)ဝါ- သို့လည်းကောင်း၊ ကာယဝတ္ထုကမ္မိ- ကိုယ်ဟူသော မှီရာရှိသော ဝိပါကသုခ လည်းကောင်း၊ ဣတရဝတ္ထုကမ္မိ- ကိုယ်မှတစ်ပါး စိတ်ဟူသော မှီရာရှိသော ဝိပါကသုခလည်းကောင်း၊ ဣတိ-သို့၊ ကာယိက စေတသိကံ - ကိုယ်၌လည်းဖြစ်၊ စိတ်၌လည်းဖြစ်သော၊ ဝိပါကသုခံ - အကျိုးဖြစ်သော သုခသည်၊ အနုဂစ္ဆတိ - အစဉ်တစိုက်လိုက်၏၊ န ဝိဟေတိမစ္စန္ဒံ၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤအနက်ကို၊ ဝေဒိတဗ္ဗော-သိထိုက်၏။

ထေဘူမိကမ္မိ။ ။ တိဘူမေ-ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ ဟူသော ဘုံ ၃ ပါး၌၊ ဘဝံ-ဖြစ်သောကုသိုလ်တည်း၊ တေဘူမိ နာ-သိုလ်၊ ပိသဒ္ဓါကား ကာမဘူမိကစသော အစိတ်ကို ဆည်းသော အဝယဝသမုစ္စယတ္ထ နိပါတ်တည်း၊ [အပေါင်းနောက်ယိုင် စသော နိယာမ်ကို ရွတ်ပါစေ။] တေဘူမိက ဟူသော အများနောင်ထိုင်သောကြောင့် သမ္မာဝနာဇောတကလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုငါဖြင့် “ထေဘူမိက ကုသိုလ်အားလုံးတောင်မှ အလိုရှိအပ်သေးတာဖြစ်တော့၊ အစိတ်ကုသိုလ်အတွက်မှာမူ ပြောဖွယ်ပင် မလိုတော့ပါ” ဟု ဂရဟာကို ဆည်းပါ။ [အမြတ်အများစသော နိယာမ်ကို ရွတ်ပါစေ။]

ဓာသွာ၊ ဝေ၊ အနုဂစ္ဆတိ။ ။ တေဘူမိကကုသိုလ်ကို အလိုရှိအပ်သဖြင့် ရနိုင်သော အကျိုးကို ပြလိုသောကြောင့် “တသွာ၊ ပေ၊ အနုဂစ္ဆတိ” ဟု မိန့်သည်။ ဤဝါကျကို ရွှေဝါကျ၏ အကျိုးရကို ပြသောကြောင့် ဖလဝါကျဟု နာမည်မှည့်၍ ရွှေဝါကျကို ဖေတု(ကာရဏ)ဝါကျဟု အမည်မှည့်ပါ။

အထျှိးရဝံ။ ။ “သုစရိတ” အရ တေဘူမိကကုသိုလ် သုစရိတ်ကိုရသောကြောင့် ရူပဘုံ၌ ရူပဝိပါက် ဟူသော၊ အရူပဘုံ၌ အရူပဝိပါက် ဟူသော စေတသိကသုခများ လိုက်ခြင်းကို သိရခြင်းသည် အကျိုးထူးရပုံတည်း၊ ကာဓာဝစရ ကုသိုလ် သုစရိတ်ကိုသာယူလျှင် ထိုဘုံတို့၌ ရူပဝိပါက် အရူပဝိပါက်များ ဖြစ်ပုံကို မပြနိုင်။ [တချို့ ဝိပါက်များကို ဥပေက္ခာပင် ဖြစ်သော်လည်း စေတသိကသုခ၌ သွင်းယူရသည်။]

ဒုဂ္ဂတိထံ ဝါ သုခါနုဘဝ နဋ္ဌာနေ။ ။ ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ တိရစ္ဆာန်ပင် ဖြစ်သော်လည်း အစားကောင်း အနေကောင်းများကို ခံစားရခြင်းသည် ကာမာဝစရ ကုသိုလ် သုစရိတ်၏အကျိုးတည်း၊ နဂါးတို့ကား နတ်စည်းစိမ်တမျှ ကာယိဏ္ဍ စေတသိကသုခကို ခံစားနိုင်ကြသည်။

ယထာ ကိ* - ဥပမာ အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊ (တစ်နည်း) ကိ* - အဘယ်သည်၊ (အနဂစ္ဆတိ) ယထာ - အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့နည်း၊ (ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း) ဆာယာ - အရိပ်သည်၊ အနုပါယိနီ ဣဝ - အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့တည်း၊ ဣတိ - ဤကား အဖြေတည်း၊ ဟိ - ချဲ့ဦးအံ့၊ ဆာယာ နာမ-အရိပ်မည်သည်၊ သရိရ ဝဋ်ဗဒ္ဒါ - ကိုယ်၌စပ်သည်၊ ဝါ - ကိုယ်နှင့်စပ်သည်၊ (ဟုတုာ-၍၊ ဝါ-ကြောင့်၊) သရိရေ-ကိုယ်သည်၊ ဂစ္ဆန္တေ-သွားလသော်၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏၊ (သရိရေ-သည်၊) ထိဋ္ဌန္တေ-သော်၊ တိဋ္ဌတိ-၏၊ (သရိရေ-သည်၊) နိသီဒန္တေ-သော်၊ နိသီဒတိ-၏၊ သဏှေန-သိမ်မွေ့ သော စကားဖြင့်၊ (နိဝတ္တာဟိ-ပြန်နစ်လော့၊ ဣတိ ဝါ-သော်လည်းကောင်း၊) ဖရုသေန - ကြမ်းတမ်းသောစကားဖြင့်၊ နိဝတ္တာဟိ-

ဣဓရဝတ္ထုဏဓိ။ ။ ကာယဝတ္ထုကမ္မိဖြင့် ကိုယ်ခန္ဓာ၌ဖြစ်သော သုခ အားလုံးကိုယူ၍၊ ဣတရဝတ္ထုကမ္မိဖြင့် စိတ်၌ဖြစ်သော သုခအားလုံးကို ယူပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အဓူပသံအတွက် အဝတ္ထုကသုခစသည်ကို သီးခြားပြဖွယ်မလို သော့ပါ။ ထို့ကြောင့် “အဝတ္ထုကမ္မိ” ဟု နောက်စာအုပ်တို့၌ရှိသည်မှာ ပိုဟန် ဟူသည်။ [ကိုယ်၌ဖြစ်သမျှကို ကာယိဓဟု ယူခြင်းသည် အဘိဓမ္မာနည်းမဟုတ်၊ အတ္တန် နည်းသာတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဓမ္မဝတ္ထုအပွင့်၌ “ပရိယာယေန” ဟု ဆိုခဲ့သည်။]

န ဝိဇယတိ။ ။ အနဂစ္ဆတိ ဟူရာ၌ “ ထို သုခ ၂ မျိုးသည် နောက်က တစ်ကောက်ကောက်လိုက်နေသည်” ဟု မမှတ်ရ၊ ထို သုခ ၂ မျိုးသည် သင့် ဆက်ရာ ဌာန ကာလ၌ ဖြစ်ဖို့ရန် ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို စွန့်ခွာ၍မသွားဘဲ အသင့်ရှိနေ ကြသည်” ဟု အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါဟု ဆိုလိုသည်။

ယထာ ကိ* ဝေ၊ အနုဝါထိနိတိ။ ။ ယထာ ကိ* သည် ပုစ္ဆာဝါကျ၊ ဆာ ယာဝ အနုပါယိနီတိသည် ဝိသဇနဝါကျ၊ [ရွှေဂါထာအပွင့်၌ “ယထာကိ” အနောက်ဝယ် “စက္ကံဝ ဝဟတော ပဒံတိ” ဟု ထည့်ပြီးလျှင် ထိုပုဒ်၏ အပွင့်ကို သီးခြားပြ၍ အဖြေဝါကျရှိခဲ့၏။ ဤ၌ကား သိလောက်သောကြောင့် သီးခြား မဖွင့်တော့ဘဲ သိဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်ကိုပင် အဖြေဝါကျလုပ်ထားသည်။ ယထာ ကိ* စသည်ကား ထိုအဖြေအကျဉ်းကို အကျယ်ပြသောကြောင့် န ဝိဇယတိတိုင် အောင် ဝိတ္ထာရဝါကျဟု မှတ်ပါ။

ဆာယာ နာမ၊ ဝေ၊ န သတ္တာ။ ။ ဆာယာ နာမကို နိဝတ္တာပေတုံ န သက္ကာ တို့၌ ကတ္တာ + ကြိယာစပ်၊ အရိပ်မည်သည်၊ ပြန်နစ်စေခြင်းငှါ မတတ်ကောင်း” ဟူသော စကားကို အဖြောင့်ပြောလျှင် “အရိပ်ကို မပြန်နစ်စေအပ်၊ မပြန်နစ် စေနိုင်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ [သက္ကာသည် နိပါတ်ပုဒ်တည်း။]

ပြန်နှစ်လော့၊ ဣတိ ဝါ-သော်လည်းကောင်း၊ ဝတော ဝါ-ပြောဆို၍သော်လည်းကောင်း၊ ပေါထေတော ဝါ-ပုတ်ခတ်၍သော်လည်းကောင်း၊ နိဝတ္ထာပေတုံ-ပြန်နှစ်စေခြင်းငှါ၊ န သက္ကာယထာ-မတတ်ကောင်း သကဲ့သို့၊ ကသ္မာနည်း၊ (ဆာယာယ-အရိပ်၏) သရိရပုဋ်ဗဒ္ဒတ္တာ-ကိုယ်၌ စပ်နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ ဝါ-ကိုယ်နှင့် စပ်နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့်တည်း၊ (တစ်နည်း) ကသ္မာ-ကြောင့်၊ နိဝတ္ထာပေတုံ-ပြန်နှစ်စေခြင်းငှါ၊ န သက္ကာယထာ-မတတ်ကောင်း သကဲ့သို့။

ဓုတ်ချက် ။ ။ နောက်ပြင် စာအုပ်တို့၌ “န သက္ကောတိ” ဟု အာချာတ်ကြိယာပုဒ်ရှိ၏။ “အရိပ်သည် ပြန်နှစ်စေခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်” ဟု အနက်ဖြစ်၏။ အရိပ်သည် ပြန်နှစ်စေတတ်သော ကတ္ထုသတ္တိမရှိသောကြောင့် ထိုန သက္ကောတိကို စဉ်းစားပါ။

ထရိရဗ္ဗဗိဗ္ဗော၊ ။ သရိရေ+ပဋိဗဒ္ဒါ သရိရပုဋ်ဗဒ္ဒါ၊ “ကိုယ်နှင့်+စပ်” ဟု မြန်မာပြန်ရိုးရှိသော်လည်း အင်္ဂုတ္တရ၊ ဒသကနိပါတ၊ ပဌမပဏ္ဍာသ၊ အက္ကောသကဝဂ်၊ အဋ္ဌမသုတ်၌ “ပရပုဋ်ဗဒ္ဒါ” ကို “ပရေသု+ပဋိဗဒ္ဒါ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် သတ္တမိတပျုရိသ်သာ သင့်သည်။

ဓုတ်ချက် ။ ။ ဤပုဒ်သည် “သရိရေ ဂစ္ဆန္တေ” စသည်တို့၏ အကြောင်းပြဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဟုတော-၍၊ ဝါ-ကြောင့်” ဟု ထည့်၍ အနက်ပေးရသည်။ “ကိုယ်၌ စပ်နေသောကြောင့် ကိုယ်+သွားလျှင် အရိပ်လည်း သွားရသည်” စသည်ဖြင့် အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ။

ဓာစမ်၊ ။ သရိရေကို ဂစ္ဆန္တေ၊ တိဋ္ဌန္တေ၊ နိသီဒန္တေတို့၌ လက္ခဏဝန္တ+လက္ခဏစပ်၊ ဂစ္ဆန္တေစသည်ကို ပစ္စတိစသည်၌ လက္ခဏ+လက္ခဏစပ်၊ နိဝတ္ထာပေတုံကို န သက္ကာ၌ ဘုမတ္ထသမ္ပဒါနိ+သမ္ပဒါနိစပ်။

သက္ကေန၊ ဝေါပေါထေတွာ၊ ။ ဤပုဒ်တို့သည် နိဝတ္ထာပေတုံ၏ ပြန်နှစ်စေပုံ အခြင်းအရာကို ပြသော ဝိသေသနတို့တည်း၊ ဝတော ဝါ ပေါထေတွာ ဝါကို နိဝတ္ထာပေတုံ၌ စပ်၊ ဤဝါသဒ္ဓါမျိုးကို ဝိကပ္ပနုတ္တဟု ဆိုရိုးရှိ၏။ သို့သော် ဝါကျဘေဒတ္ထ(ဝါကျကို ခွဲခြင်းအနက်) ဟု “ယသွာဒပေတိ ဘယမာဒတ္တေ ဝါ” ဟူသော ကဗျည်းသုတ်အဖွင့်၌ ကာတန္တဋီကာ အဆိုကို ပြခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် “ဝါသဒ္ဓါအတွက်” ဝတော ဝါ နိဝတ္ထာပေတုံ န သက္ကာ၊ ပေါထေတွာ ဝါ နိဝတ္ထာပေတုံ န သက္ကာ” ဟု ၂ ဝါကျ ခွဲရကြောင်းကို သိပါ။ “ပြော၍သော်လည်း ပြန်နှစ်အောင် မတတ်နိုင်၊ ပုတ်ခတ်၍သော်လည်း ပြန်နှစ်အောင် မတတ်နိုင်” ဟူလို။

ဝေမေဝ-သာသျှင်၊ ဒသန္နိ-ကုန်သော၊ ဣမေသံ ကုသလကမ္မဿာနံ-တို့၏၊ အာစိတ္တသမာစိတ္တကုသလမူလိကံ - လေ့ကျင့်အပ်၊ ကောင်းစွာ လေ့ကျင့်အပ်သော ကုသိုလ်လျှင် အရင်းခံ၍သော၊ ကာမာဝစရာဒီဘေဒံ-ကာမာဝစရာအစရှိသော အပြားရှိသော၊ ကာယိကစေတသိကံ-ကိုယ်၌လည်းဖြစ်၊ စိတ်၌လည်းဖြစ်သော၊ သုခံ-အကျိုးဖြစ်သော သုခသည်၊ ဂတဂတဋ္ဌာနေ-ရောက်အပ်၊ ရောက်အပ်သော အရပ်၌၊ အနုပါယိနီ-အစဉ်လိုက်သော၊ ဆာယာဝိယ-အရိပ်သည်ကဲ့သို့၊ ဟုတုာ-၍၊ န ဝိဗောတိ-မစွန့်၊ ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဆဏ္ဍေန ဝါ၊ ဝေ၊ ဝတ္ထာ။ ။ “သဏ္ဍေန ပေါ နိဝတ္ထာဟိ” သည် ဝတ္ထာ၏ ပြောပုံအခြင်းအရာကို ပြသော အတွင်း အာကာရဝါကျတည်း။ ဤ၌ ဝါ သဒ္ဒါလည်း ဝါကျဘေဒတ္ထပင်ဘည်း။ သို့ ကြောင့် “သဏ္ဍေန နိဝတ္ထာဟိတိ ဝါ ဝတ္ထာ = သိမ်မွေ့ သော စကားဖြင့် ပြန်ပါတော့ဟု ခတ်ချော့ချော့ပြော၍” ဟုလည်းကောင်း၊ “ဗုရသေန နိဝတ္ထာဟိတိ ဝါ ဝတ္ထာ = ကြမ်းတမ်းသော စကားဖြင့် ပြန်တော့ဟု ခတ်ငေါက်ငေါက် ပြော၍” ဟုလည်းကောင်း ၂ ဝါကျမှတ်ပါ။

ဝေမေဝ။ ။ ဤဝါကျကိုထောက်လျှင် ယထာ ဟိ စသော ဝါကျသည် ဥပမာနဝါကျလည်း ဖြစ်ပြန်၏။ ယထာသည် ဥပမာနဇောတကနိပါတ်၊ ဤဝါကျသည် ဥပမေယျဝါကျ၊ ဝေမေဝသည် ဥပမေယျဇောတကနိပါတ်။ ။

အာစိတ္တ၊ ဝေ၊ ဓူလိတံ။ ။ အာစရိယိတ္တာတိ အာစိတ္တံ၊ အာပုဗ္ဗ၊ စရဓာတ်၊ တပစ္စည်းကို ဣတ္ထပြု၊ သမ္မာ+အာစိတ္တံ သမာစိတ္တံ၊ အာစိတ္တံ စ+တံ+သမာစိတ္တံ စာတိ အာစိတ္တသမာစိတ္တံ၊ အာစိတ္တသမာစိတ္တံ စ+တံ+ကုသလမူလံ စာတိ အာစိတ္တ သမာစိတ္တ ကုသလမူလံ၊ အာစိတ္တသမာစိတ္တ ကုသလမူလံ ယထာဘိ အာစိတ္တသမာစိတ္တ ကုသလမူလိကံ၊ တဒ္ဓိဘဇ္ဇကပစ္စည်း၊ ကာယိကစေတသိက သုခံ၌ ဖုလျာဓိကရဏဝိသေသန၊ ဝိသေသျှစပ်။

အနုဝါသိနီ ဆာယာ ဝိယ။ ။ အနု+ပ+ရှေးရှိသောဣဓာတ်၊ ဣပစ္စည်းဖြင့် “အနုပါယော” ဟု ဖြစ်၏။ အနုပယနံ - အစဉ်လိုက်ခြင်း၊ အနုပါယော-ခြင်း၊ အနုပါယော တေိသာတိ အနုပါယိနီ၊ အဿတ္ထိအနက်၌ ဤပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက ဣနိပစ္စည်းဟု ကြံပါ။ [သီလက္ခန္ဓံ သာမညပလသုတ် အဇီတဝါဒ ခန်း၌ အနုဂစ္ဆတိကို “အနုဂစ္ဆတိ” ဟုဖွင့်၍ ပဥပသာရအနက်မရှိကြံသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း ပဥပသာရကို အနက်မရှိ ကြံပါ။]

အနုဝါသိနီ။ ။ ဂါထာ၌လည်းကောင်း၊ ဤအဖွင့်၌လည်းကောင်း “အနုပါယိနီ” ဟု မူကွဲရှိ၏။ “အပ-ဖဲခွါ၍ +အယနံ-သွားခြင်း၊ အပါယော-ခြင်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ - ဤ၊ စတုရာသီတိယာ-ရှစ်ဆယ့်လေးလီသော၊ ပါဏသဟဿာနံ - သတ္တဝါ အထောင်တို့၏၊ (တစ်နည်း) စတုရာသီတိယာ ပါဏသဟဿာနံ - ရှစ်သောင်း လေးထောင်သော သတ္တဝါတို့၏၊ ဓမ္မာဘိ သမယော - သစ္စာ ၄ ပါးတရားတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသည်၊ အဟောသိ- ဖြစ်ပြီ၊ မဋ္ဌကုဏ္ဍလိ - မဋ္ဌကုဏ္ဍလိမည်သော၊ ဒေဝပုတ္တော - နတ်သားသည်၊ သောတာပတ္တိဖလေ-သောတာပတ္တိဖိုလ်၌၊ ပတိဋ္ဌဟိ-တည်ပြီ၊ အဒိန္နပုဗ္ဗကော- အဒိန္နပုဗ္ဗကမည်သော၊ ပြာဟ္မဏော-ပုဏ္ဏားသည်၊ တထာ-ထို အတူပင်တည်း၊ သော - ထိုအဒိန္နပုဗ္ဗကပုဏ္ဏားသည်၊ တာဝ မဟန္တံ - ထိုမျှလောက် များစွာ သော၊ ဝိဘဝံ-စည်းစိမ်ကို၊ ဗုဒ္ဓသာသနေ-မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်၌၊ ဝိပွကိရိ-အထူးအားဖြင့် ဖြန့်ပြီ၊ ဝါ-လှူဒါန်းပြီ၊ ဣတံ-မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဝတ္ထုအပြီး တည်း။

အပါယော ဧတိဿ အတ္တိဘိ အပါယိနီ၊ န+အပါယိနီ အနုပါယိနီ - ဖဲခါ၍ သွားခြင်း+မရှိ” ဟု သဒ္ဓတ္တုဖြစ်နိုင်သောကြောင့် သင့်ပါ၏။ “အရိပ်သည် ဖဲခါ၍ မသွားသကဲ့ကို” ဟုလို့၊ သို့သော် ရှေ့၌ “ဝိပင်္ဂါကံ သုခံ အနုဂစ္ဆတိ” ဟု ရှိခဲ့၏။ ထိုအနုဂစ္ဆတိသည် အနုပါယိ၏ အနက်ဖွင့်သာ ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဆာယာ ကို ငဲ့၍ “အနုပါယိနီ” သာ မူရင်းဖြစ်မည်ထင်ပါသည်။

စတုရာပေ၊ သတဿာနံ။ ။ “စတုရာသီတိယာ” သည် တစ်ပုဒ်၊ “ပါဏ သဟဿာနံ” သည် တစ်ပုဒ်၊ ဤသို့ ၂ ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် ပဌမနည်း၌ ခွဲ၍ အနက်ပေး၏။ အဓိပ္ပာယ်ထင်ရှားစေလိုသောကြောင့် ပေါင်း၍ ဒုတိယနည်း ပေးပြန်သည်။

စတုရာသီတိယာ ။ ။ သက္ကတ၌ “စတုရံ” ဟု ရှိသောကြောင့် နောက်၌ သရရှိလျှင် (ရိ)လာ၏။ သရမရှိပျင် “စတုဗ္ဗိဓ” စသည်ဖြင့် ဒွေဘော်လာရ၏။ “ဝိသတျာဒိ၊ နဂုတိ၊ ဣတ္ထိကေဂုဏံ” နှင့် အညီ “ပါဏသဟဿာနံ” ဟုသော ဝိသေသသျှ၏ ဗဟုဂုဏ်သို့ မလိုက်ဘဲ ကေဂုဏ်ရှိရသည်။ စတုဟိ-၄ခုတို့ဖြင့်+အဓိ ကာ-လွန်သော+အသိတိ-ရှစ်ဆယ်တည်း၊ စတုရာ သီတိ-၄ ခုတို့ဖြင့် လွန်သော ရှစ်ဆယ်၊ ဝါ-ရှစ်ဆယ့်လေး။

ဝါဏသတဿာနံ။ ။ “သဟဿ” သဒ္ဓါသည် “သတံ စ အံး၊ သင်္ချေဆံး၊ နပံး ကေဂုဏံ” ပင် ဖြစ်သော်လည်း “အစုခွဲတုံ၊ အားလုံးစုံ၊ မှတ်ကုန်ဗဟုဂုဏံ” နှင့် အညီ “ပါဏသဟဿ” တစ်စုတည်းမဟုတ်၊ ရှစ်ဆယ့်လေးစု ဖြစ်သော ကြောင့် ဗဟုဂုဏ်ချရသည်။ [ပါဏာနံ+သဟဿာနိ ပါဏသဟဿာနံ၊ ပါဏ သဟဿာနိ ရှစ်ဆယ် ၄ လီဖြင့် မြောက်လျှင် “ရှစ်သောင်း လေးထောင်” ဖြစ်၏။]

မနောဗုဒ္ဓင်္ဂဓာ ဓမ္မာ၊ မနောသေဋ္ဌာ မနောမယာ၊
 မနသာစေ ပသန္နေန၊ ဘာသတိ ဝါ တရောတိ ဝါ၊
 တထော နံ သုဓမ္မေတိ၊ ဆာယာဝ အနုပါယိနိ။

ဓမ္မာ-စေတသိက်ခန္ဓာတရား သုံးပါးတို့သည်၊ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာ-စိတ်သာလျှင် ရွှေသွားခေါင်းဆောင်ရှိကုန်၏၊ မနောသေဋ္ဌာ-စိတ်သာလျှင် အမြတ်ရှိကုန်၏၊ မနောမယာ - စိတ်ကြောင့် ပြီးစီးရကုန်၏၊ ပသန္နေန- အနဘိဇ္ဈာ အစရှိသော ဂုဏ်တို့ကြောင့် ကြည်လင်သော၊ မနသာ-စိတ်ဖြင့်၊ စေ ဘာသတိ ဝါ-အကယ်၍ မူလည်း ပြောဆိုအံ့၊ စေ ကရောတိ ဝါ-အကယ်၍ မူလည်း ပြုလုပ်အံ့၊ တထော- ထိုသို့ ပြောဆို ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့်၊ နံ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ သုခံ-ချမ်းသာသည်၊ အန္ဓေတိ-အစဉ်တစိုက်လိုက်၏၊ (ကိမိဝ-နည်း) အနုပါယိနိ - အစဉ်လိုက်ခြင်း ရှိသော၊ ဆာယာဝ (ဆာယာ+ဣဝ) - အရိပ်ကဲ့သို့တည်း။

ဓမ္မာသိသဓယော။ ။ သမယသဒ္ဓါသည် အဘိဓာန်(၇၇၈)၌ လာသည့် အတိုင်း သံ၊ ဣဓာတ်ဖြင့် ပြီးသော သမယသဒ္ဓါသည်ပင် ပတိဝေဓအနက်ကို ဟောနိုင်၏၊ အဘိကား ထိုပတိဝေဓအနက်ကို ထွန်းပြရုံသာတည်း၊ သမ္မာ- ကောင်းစွာ+အယနံ-ဖြစ်ခြင်း၊ ဝါ-သိခြင်းတည်း၊ သမယော-ကောင်းစွာ သိခြင်း၊ “ကောင်းစွာ သိခြင်း” ဟူသည် အမှန်အတိုင်းကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း တည်း၊ သမယောယေဝ+အဘိသမယော၊ အဘိအတွက် အနက်သီးခြား မရှိ၊ ဓမ္မာနံ-သစ္စာ ၄ ပါးတရားတို့ကို+အဘိသမယော-ကောင်းစွာ သိခြင်းတည်း၊ ဝါ-ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းတည်း၊ ဓမ္မာဘိသမယော-ခြင်း၊ [“ဘာဝသာဓန၊ နောက်ပုဒ်ပြု ကမ္မတ္တဆဋ္ဌိ” နှင့်အညီ အဘိသမယပုဒ်က ဘာဝသာဓနဖြစ် သောကြောင့် ဓမ္မကို ကံအနက်၌ သက်သော ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ဖြင့် တပျရိသ် သမာသ်တို့ရမည်။]

ယမကဝဂ်ဇောဝိသု။ ။ ယမကသဒ္ဓါသည် “အစုံ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ဝဂ္ဂသဒ္ဓါသည် “အစု=အပေါင်း” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ပြအပ် ပြီးသော ဂါထာ ၂ ပုဒ်သည် မနုပြဋ္ဌာန်းပုံချင်း၊ ကံ၏ အစဉ်လိုက်ပုံချင်း တူ သော အနက်အစုံ မနောပုဗ္ဗင်္ဂမာစသော သဒ္ဓါအစုံကို ပြသောကြောင့် အနက်အားဖြင့်လည်း စုံ၊ သဒ္ဓါအားဖြင့်လည်း စုံ၏၊ ထို့ကြောင့် ထို ဂါထာ ၂ ပုဒ်ကို “ယမက” ဟု ခေါ်ရ၏၊ ဤကဲ့သို့ စုံသော ယမကဂါထာတို့၏ အစု အပေါင်းဖြစ်သောကြောင့် ဤဝဂ်ကို “ယမကဝဂ္ဂ” ဟု ခေါ်ရသည်။

မဋ္ဌကုဏ္ဍလိဝတ္ထု ဂါထာစွင့် ပြီး၏။

တိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာ အဖွဲ့

သတ္တာ-မြတ်စွာဘုရားသည်။ အက္ခောစိမိံ ပေ၊ တေသုပသမ္ပတိဘိ-ဟူ၍
 ဝါ-ဟူကုန်သော၊ ဣမာ ဂါထာ-ဤဂါထာတို့ကို၊ အဘာသိ-ဟောတော်မူပြီး
 တတ္ထ-ထိုဂါထာတို့၌၊ အက္ခောစိတိ-ကား၊ အက္ခောသိ-ဆဲရေးပြီ၊ အဝဇိတိ
 ကား၊ ပဟရိ -ပုတ်ခတ်ပြီ၊ အဇိနိတိ - ကား၊ ကုဋ္ဌဿ ဘွိဩတာရဏေန ဝါ-
 ကောက်ကျစ်သော သက်သေကို သွင်းချခြင်းအားဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊
 ဝါဗပုဋိဝါဒေန ဝါ-မိမိဝါဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဝါဒ အားဖြင့်သော် လည်း
 ကောင်း၊ ဝါ-မိမိပြောဆိုအပ်သော စကားကို ဆန့်ကျင်ဘက်ပြောဆိုခြင်းအား
 ဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ကရဏတ္ထရိယကရဏေန စါ-မိမိပူ အပ်သော အဇ္ဇ
 ထက် လွန်ကဲစွာ ပြုအပ်သော အမှုအားဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း၊)
 ကာရဏတ္ထရိယကရဏေန ဝါ-မိမိပူအပ်သော အကြောင်းထက် လွန်ကဲသော
 အကြောင်းကို ပြုခြင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ အဇေသိ-အောင်ဖူးပြီး
 ဝါ-နိုင်ဖူးပြီ၊ အဟာသိ မေတိ-ကား၊ မမ-ငါ၏၊ သန္တကံ-ဥစ္စာဖြစ်သော၊ ပတ္တ
 ဒီသု-သပိတ်အစရှိသော ဝတ္ထုတို့တွင်း၊ ကိဉ္ဇိဒေဝ-တစ်စုံတစ်ခုသောဝတ္ထုကိုပင်၊
 အဝဟရိ-ခိုးဆောင်ဖူးပြီ။

အက္ခောစိတိ အက္ခောသိ။ ။ အာပုဗ္ဗ+ကုသ(အက္ခောသေ-ဆဲရေးခြင်း၊)
 ဓာတ်, ဤဝိဘတ်ဖြင့် “အက္ခောသိ” ဟု ဖြစ်၏။ ကုသ ဟု ဒီ စိတ္တိ ၄၉၈ (ကစ္စည်း
 အာချာတ်) သုတ်ဖြင့် ဤကို စိတ္တိပြုလျှင် “အက္ခောစိ” ဟု ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်
 အက္ခောစိကို အက္ခောသိဟု ဖွင့်ခြင်းသည် မူလဓာတ်ကိုဖွင့်ခြင်းတည်း။ [သက္ကတ
 ၌ “ကြွသ” ဟု ရှိသောကြောင့်-ပျောက်သော ရ်အစား ခေ့ဘော်လာရသည်။]

အဝဇိတိ ပဟရိ။ ။ ပဟနဿ သာတော၏ နောက်၌ “ဝဇေ ဝါ သဗ္ဗတ္ထ”
 ဟု ကစ္စည်းသုတ် ရှိသောကြောင့် တနာဓတ်ကို ဝေပြုလျှင် “အဝဇိ-သတ်ပြီ” ဟု
 အနက် ဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် အသတ်ခံရပြီးသူသည် ပြန်၍ (ဒီဘဝ၌) ရန်ငို-မခွဲ
 နိုင်တော့၊ ထို့ကြောင့် “သတ်” ဟူသောအနက်ကို ယူမည်စိုး၍ “ဟန-ဟိ” သာ”
 ဟူသော ဓာတ်နက်နှင့်အညီ “ပဟရိ-ပုတ်ခတ်ပြီ, ညှဉ်းဆဲပြီ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဓာတ်
 နက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း။ [“ဝဇ-ဟိ” သာယံ” ဟုလည်း မောဂ္ဂလာန်နိဿယ၌ တွေ
 ရ၏။]

အဇိနိ။ ။ ဇိဓာတ်သည် “အောင်ခြင်း, နိုင်ခြင်း” အနက်ကို ဟော၏။
 နာပစ္စည်းတည်း၊ ထိုနိုင်ခြင်းကြိယာသည် အမျိုးမျိုးရှိသောကြောင့် “ကုဋ္ဌဿကို
 ဩတာရဏေန ဝါ” စသည်ဖြင့် ကြိယာဝိသေသနပုဒ်များကို ထည့်၍ ဖွင့်ရ
 သည်။

ကုဋေကိုဩတာရဏေန ဝါ။ ။ကုဋ-ကောက်ကျစ်သော+သက္ခိ-သက်
 စသ၊ ဩတာရဏ-ကျရောက်စေခြင်း(သွင်းချခြင်း)၊ တရားရုံး၌ တရား တွေ
 မ်သာအခါ မမှန်သောသက်သေကို သွင်းခြင်းအားဖြင့် အနိုင်ယူခြင်းကို “ကုဋ
 သက္ခိဩတာရဏေန အဇေသိ” ဟု ဆိုသည်။ [ကုဋော+သက္ခိ၊ သက္ခိ၊ ဩတာရ
 ဇာတေ-ကျရောက်စေခြင်း၊ (ဝါ-သွင်းချခြင်း)၊ ဩတာရဏ-ခြင်း၊ ကုဋသက္ခိ
 နော-ကို၊ ဩတာရဏံ ကုဋသက္ခိဩတာရဏံ။

ဝါဒဗ္ဗင်္ဂါဒေန။ ။ဝဇ္ဇတေတိ ဝါဒေါ - ပြောဆိုအပ်သော စကား၊
 ဟိပက္ခော+ဝါဒေါ ပဋိဝါဒေါ၊ (ပတိသဒ္ဓါသည် ဆန့်ကျင်ဘက်အနက်ကို
 ဟော၏၊ ဝါဒဏ-မိမိပြောဆိုအပ်သော စကား၏၊ ပဋိဝါဒေါ-ဆန့်ကျင်ဘက်
 စကားတည်း၊ (ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောဆိုခြင်း)၊ ဝါဒဗ္ဗင်္ဂါဒေါ-စကား၊ ဝါ-
 ခြင်း။

ကရဏတ္ထရိယဓရဏေန။ ။ကရဏတော - မိမိပြုအပ်သော အမှုထက်၊
 (တစ်နည်း)ကရဏတော-မိမိပြုအပ်သော အကြောင်းထက်၊ ဥတ္တရိယံ-လွန်ကဲ
 သော ပြုမှုတည်း၊ ဝါ-လွန်ကဲသော အကြောင်းတည်း၊ ကရဏတ္ထရိယံ (ကရ
 ဏတ္ထရိယံ)[ဥတ္တရိယေဝ ဥတ္တရိယံ၊ ဣယပူဇည်း အနက်မရှိ၊ သူတူတစ်ဦး။](ကရ
 ဏတ္ထရိယဿ + ကရဏံ ကရဏတ္ထရိယကရဏံ၊ (ကရဏတ္ထရိယကရဏံလည်း
 နည်းတူ။)

ထိုဆိုပြုရုံ။ ။တရားရုံးဝယ် တရားတွေရာ၌ မိမိက လာဘ်ပေးမှုပြုလျှင်
 သူက မိမိလာဘ်ထက် ၂ဆ ခုဆပြုခြင်း၊ မိမိက အကြောင်းတစ်ခုပြုလျှင် သူက
 အကြောင်း ၂ ခု ခု ပြုခြင်းကို “ကရဏတ္ထရိယကရဏံ”၊ တစ်နည်း “ကရ
 ဏတ္ထရိယကရဏံ” ဟု ဆိုသည်။ “ထိုနည်းအားဖြင့် မိမိကို အနိုင်ယူသွားဖူးပြီ”
 ဟူလို။ [ဝါ သဒ္ဓါတို့သည် ဝိကပ်အနက်လည်းရ၊ ၂ မျိုး ၃ မျိုးလည်း ရသော
 ကြောင့် အနိယမတ္တတို့တည်း။]

ဆယံသိ။ ။“အဝဟရိ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် ဟာ၌ “ဟရဓာတ်” ဟု
 သိရ၏၊ ဟရဏိ ရကို သုတ်ကြီးဖြင့် (တစ်နည်း) မောဂ္ဂလာနံ၊ ၆-ကဏ္ဍ၊ အာဂ္ဂါ
 အာဒိသု ဟရဏာ(၂၁)သတ်ဖြင့် ဟရဏိ ရကို အာပြု၊ သလာ၊ အဝဥပသာရ
 သည် ထေယျအနက်၌ဖြစ်၏၊ “အဝဟာရော” ဟုလည်း သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ပုံစံ
 ထုတ်၏၊ ထို့ ကြောင့် “အဝဟရိ-ခိုးဆောင်ဖူးပြီ” ဟု အနက်ပေးရသည်၊ (ခိုး
 ဆောင်အားဖြင့် ဆောင်ယူဖူးပြီ) ဟူလို။ [“ပတ္တာဒိသု” ကား ရဟန်းတော်များ
 ဖားတွက် ရှိသင့်သော ပူဇည်းကို ပြုခြင်းတည်း၊ လူများအတွက်ဖြစ်မှု “ဝညာ
 ဇီသု၊ ၈၀၊ ဇာဒိသု” စသည်ဖြင့် ထည့်ရပေလိမ့်မည်။]

ယေ စ တန္တိ-ကား၊ ယေကေစိ-အမှတ်မရှိကြွင်းမဲ့ဥသံ အလုံးစုံကုန်သော။
 ဒေဝါဝါ-နတ်တို့သည်သော် လည်းကောင်း၊ မနုဿာဝါ- လူတို့သည်သော်
 လည်းကောင်း၊ ဂယဋ္ဌာ ဝါ - အိမ်၌တည်သူ လူဝတ်ကြောင်တို့ သည်သော်
 လည်းကောင်း၊ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ- ရသေ့ရဟန်းတို့သည်သော် လည်းကောင်း။
 အက္ကောစ္ဆိမန္တိအာဒိဝတ္ထုကံ-အက္ကောစ္ဆိ မံ အစရှိသော မှီရာရှိသော၊ တံကောဓံ-
 ထိုကောဓကို၊ ဝါ-ထိုရန်ငြိုးကို၊ (ဝေဋ္ဌေတွာ ဥပနယန္တိတို့၌စပ်၊) သကဋ္ဌရရံ-
 လှည်းဦးကို၊ နဒ္ဒိယာ- သားရေကျိုးဖြင့်၊ ပုနပ္ပုနံ-အထပ်ထပ်၊ ဝေဋ္ဌေတွာ-
 ရစ်ပတ်၍၊ ဥပနယန္တိ ဝိယ-ဖွဲ့တုပ်ကုန်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ပူတိမစ္ဆာဒီနိ-

ထေထေစိ။ «ယေ စ တံ၌ ယေကို “ယေကေစိ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ဖွင့်ခြင်းဖြင့်၊
 ယသဒ္ဓါ၏အနိယမတ္ထ(မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်ဟု မသတ်မှတ်အပ်သော အနက်ဟော)
 ဟု သိစေ၏။ ချဲ့ဦးအံ- ကံ သဒ္ဓါ သက်သက်သည် ပုစ္ဆာဝါစက (ပုစ္ဆာအနက်
 ဟော)ဖြစ်၏။ နောက်၌ စိနိပါတ်ရောက်၍ “ကောစိ၊ ကိဉ္စ၊ ကာစိ” ဟု ဆိုလျှင်
 အပ္ပဝါစက (အနည်းငယ် အနက်ဟော) ဖြစ်၏။ ရွှေ၌ ယသဒ္ဓါဝင်၍ ယော
 ကောစိ စသည်ရှိလျှင် သကလဝါစက (အမှတ်မရှိ အားလုံးအနက်ဟော) ဖြစ်
 ၏။ ဤသို့ အမှတ်မရှိ အားလုံးကို ဟောနိုင်ခြင်းကိုပင် အနိယမတ္တဟုဆိုရသည်။

[ဆောင်] ကံ သဒ္ဓါနောက်၊ စိလျှင်ရောက်က၊ အပ္ပဝါစက၊
 ရွှေမှာတစ်ဖန်၊ ယဝင်ပြန်က၊ သကလဝါစက၊
 ဝင်လာမဖက်၊ ကံ သက်သက်မှာ၊ ပုစ္ဆာဝါစက၊ မှတ်ကုန်ကြ။

ဒေဝါ ဝါ၊ ဝေ၊ ဝဗ္ဗဇိတာ။ «ဒေဝါ ဝါ၊ ပေ၊ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ တို့သည်
 “ယေကေစိ” ၏ သရုပ်ကိုဖော်ပြသော ဝိသေသျှပုဒ်များတည်း။ ထိုသို့ ဝိသေသျှ-
 အများရှိ၍ ဝိသေသနက “ယေကေစိ” ကဲ့သို့ တစ်ပုဒ်တည်းရှိရာ၌ ထိုဝိသေသန
 သည် ရှေးဦးစွာရှိသော ဝိသေသျှ၏ လိနိဝုန်နှင့်တူရခြင်းတည်း။ ဤ၌ “ယေကေ
 စိ” ဟူသော ပုံလိနိ ဗဟုဝုန်သည် “ဒေဝါ” ဟူသော ပုံလိနိဗဟုဝုန်နှင့် တူ၏။
 ထို့ကြောင့် စာအုပ်တို့၌ “ဒေဝတာ ဝါ” ဟုရှိသည်မှာ ပါဠိပျက်သာ၊ “ဒေဝါ
 ဝါ” ဟု ရှိရမည်။

✓ [ဆောင်] ဝိသေသန၊ တစ်ခုမျှဖြင့်၊ ဝိသေသျှများစွာ၊ ဆင့်လျက်ပါမူ၊
 ဝိသေသနမှာ၊ တူမြဲရာသည်၊ ဦးစွာလိနိဝုန် အညီတည်း။

ဝါ သဒ္ဓါ၏ဆနက်။ «“ဒေဝါဝါ” စသည်၌ ဝါ သဒ္ဓါတို့လည်း ဝိကပ္ပ
 နတ္ထမဟုတ်၊ ယေကေစိ၏အနက်ကိုပင်ပြသော အနိယမတ္တတို့တည်း။ ထို့ကြောင့်

ငါးပုပ်အစရှိသည်တို့ကို၊ ဝါ-ငါးပိ အစရှိသည်တို့ကို၊ ကုသာဒီဟိ-သမန်းမြက်
 အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ နပုပ္ဖုန်-ထပ်၊ ဝေဋ္ဌေတွာ-၍၊ ဥပနယုန္တိ ဝိယ-ဖွဲ့တုပ်ကြကုန်၊
 သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ (တထာ-ထို အတူ) ပုနပုပ္ဖုန်-ထပ်၊ ဝေဋ္ဌေတွာ-ရစ်
 ပတ်သကဲ့သို့ ဖြစ်၍၊ ဥပနယုန္တိ-ဖွဲ့ကြ ကုန်၏၊ တေသိ-ထို ရဟန်းနတ်လူ ခပ်သိမ်း
 သူတို့၏၊ သကိံ-တစ်ကြိမ်၊ ဥပ္ပန္နံ-ဖြစ်သော၊ ဝေရံ-ရန်သည်။ ။ န သမ္ပတိတိ-
 ကား၊ န ဝပသမ္ပတိ-မငြိမ်းအေးနိုင်။

ရန်ငြိုးဖွဲ့မှုသည် “ရံခါ ဒေဝချည်းလည်း ဖြစ်နိုင်၊ မနုဿ စသည်ချည်းလည်း
 ဖြစ်နိုင်၊ ရံခါ ဒေဝမနုဿစသော ၂ မျိုး ၃ မျိုး အပေါင်းလည်း ဖြစ်နိုင်၏”
 ဟု အနိယမတ္ထ (အမြဲမဟတ်သော အနက်)ဟု မှတ်ပါ။ [ဂေယေ + တိဋ္ဌန္တိတိ
 ဂဟဋ္ဌာ-အိမ်၌တည်သူ(လူဝတ်ကြောင်)တို့။]

[ဆောင်] သီးသီးရံခါ၊ ပြိုင်ရံခါ၊ အနိယမတ္တာ ထွန်းသတည်း။

တံ၊ဝေ၊ဆောခံ။ ။ “ယေ စ တံ”ဟူသော ဂါထာ၌ တံကို “တံ ကောခံ”
 ဟု ဖွင့်၏။ “အဘယ်သို့သော ကောပေါနည်း” ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့်
 “အက္ခောစိ မန္တိအာဒိဝတ္ထုကံ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ ကောခ (ဒေါသ)
 တူသမျှကို မယူရ၊ “ငါ့ကိုဆဲဖူးပြီ စသော အကြောင်းအရာကို အာရုံပြု၍ ထို
 အကြောင်းပေါ်၌ တည်သော ကောခကို ယူရသည်” ဟုလို။ [အက္ခောစိမန္တိ
 အာဒိ+ဝတ္ထု ယထာတိ အက္ခောစိမန္တိအာဒိဝတ္ထုကော(ကောခေ)၊ သမာ
 သန္တ ကပစုည်း။]

ဆကဋေရရံ ဝိယ နဒ္ဓိဿ။ ။ ဤစကားသည် ရန်ငြိုးဖွဲ့ပုံကို ထင်ရားအောင်
 ပြသော ဥပမာစကားတည်း။ လည်း၏ဦးက ထမ်းပိုးကို လှည်းသန်နှင့်တူ၍ တုပ်
 စွဲသောအခါ သားရေကြိုးလွန်ကို အထပ်ထပ်ရစ်ပတ်၍ တုပ်ရဖွဲ့ရ၏။ ထို အတူ
 ထောခ(ဒေါသ)ကိုလည်း ဆဲဖူးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို အာရုံပြု၍ အထပ်ထပ် ဖြစ်
 စေသော အားဖြင့်(ရစ်ပတ်သကဲ့သို့)ဖွဲ့ရတုပ်ရသည်။

ဝေနဏ္ဍ။ ။ သကဋ္ဌဿ+ရရော(အဦးဖြစ်သော လှည်းထမ်းပိုးကြီးတည်း။)
 သကဋေရရော၊ နဒ္ဓိသည် “နယ-မန္တနေ”ဟူသော ဒိဝါဒိ ဓာတ်နောင် တပစုည်း
 ဤပုဋ္ဌည်းဖြင့်ပြီးသော ဤကရန္တ ဣတ္ထိလိန်တည်း။ ထို့ကြောင့် (ဣတ္ထိယာ
 ကဲ့သို့) “နဒ္ဓိယာ”ဟု ရှိပါစေ၊ နယုတေ တောယာတိ နဒ္ဓိ - ဖွဲ့တုပ်ကြောင်း
 ထားရေဖြိုး(လွန်)ကို အရယူပါလေ။

ဗုတိစန္ဒာဒိနိ ဝိယ ဗုတိဒိတိ။ ။ ပူတိ စ+သာ+မစ္ဆောစာတိပူတိမစ္ဆော၊
 ပူတိမစ္ဆော+အာဒိ ယေသန္တိ ပူတိမစ္ဆာဒိနိ - ငါးပုပ်များ၊ ငါးပိ (ငပိ)ကို

ယေ စ တံ နုပနယုန္တိတိ-ကား၊ အဿတိယာ - သတိကင်းသဖြင့်၊ (သတိ
မထားသဖြင့်၊) အမနသိကာရဝသေန ဝါ-နုလုံးမသွင်းခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်
သော်လည်းကောင်း၊ ကမ္မပစ္စဝေက္ခဏာဒိဝသေန ဝါ-ကံကို ဆင်ခြင်ခြင်း အစ

ပူတိမစ္စဟု ခေါ်၏။ အာဓိဖြင့် အခြားအသားတို့ကို ယှာ၊ ထိုကဲ့သို့ ငါးပိ၊
ငါးချဉ်သိပ်ထ၌ သမန်းမြက် အစရှိသည်တို့ဖြင့် အထပ်ထပ် ရစ်ပတ်ရသကဲ့သို့
ထို့အတူ ဒေါသကိုလည်း အထပ်ထပ်ဖြစ်စေမှုကို “ရန်ငြိုးဖွဲ့” ဟု ခေါ်ရသည်။
[ဒေါသဖြစ်မှုက မကောင်းသောကြောင့် နံစော်အော ပူတိမစ္စဖွဲ့တုပ်ပုံကို
ဥပမာပြုသည်။]

ဝေဋ္ဌေတွာ ဥပနယုန္တိ။ ။ ဝေဋ္ဌဓာတ်သည် ရစ်ပတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော
သော တူဝါဒိဓာတ်တည်း၊ ဋ္ဌေ၌ ဣအာဂုမ်ကို ပြောဥပ+နဟဓာတ်သည် ဖွဲ့ခြင်း
အနက်ဟော ဒိဝါဒိတည်း၊ နယုန္တိ ဒိဝါဒိ ယပစ္စည်း၊ ယနှင့် ဟကို ရွှေ့နောက်
ပြန်ပါ၊ “ဥပ-ကပ်၍+နဟ-ဖွဲ့” ဟူသည် ထိုအာရုံသို့ ကပ်၍ ကောဓအထပ်ထပ်
ဖြစ်ခြင်းပင်တည်း။

တေသံပေ၊ န ဝူပသမ္မတိ။ ။ တေသံဖြင့် “ယေကေစိ ဒေဝါဝါ” စသော
အားလုံးကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်။ “သကို ဥပ္ပန္နဝေရ” ဟူသည် ထိုကောဓပင်
တည်း၊ ထိုကောဓသည် သာမန် ဒေါသမဟုတ်၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့သော ဒေါသဖြစ်ရ
ကား တစ်ကြိမ်တစ်ခါ ဖွဲ့မိလျှင် မငြိမ်းနိုင်တော့၊ ဖွဲ့အပ်သော ရန်ငြိုး မပြေ
နိုင်တော့။

ဝါကျန္တေ ပုဒ်ခွဲ။ ။ “ယေကေစိ၊ ပေ၊ ဥပနယုန္တိ” သည် အနိယမဝါကျ၊
“တေသံပေ၊ ဝေရံ န ဝူပသမ္မတိ” သည် နိယမဝါကျ၊ အနိယမဝါကျတွင်လည်း
“သကဋ္ဌေရံ ဝိယ နန္ဒိယာ” သည် ဥပမာစကားတစ်ရပ်၊ “ပူတိမစ္စာဒီနိ ကံသာ
ဒီတိ” သည် ဥပမာစကားတစ်ရပ်ဖြစ်ရကား ဥပမာနဝါကျ ၂ ဝါကျလုပ်နိုင်၏။
သမ္မတိ၌ ဒိဝါဒိ သမုဓာတ်သည် ဥပသမအနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ဝူပ
သမ္မတိသည် သမ္မတိ၏ ဓာတ်နက်အဖွင့်တည်း၊ ဝူပ၌ ဝိ+ဥပ ဟု ပုဒ်ဖြတ်၊
ဣ ချေ၊ ဥကို ဥ၊ ဒီသပြေ။

အဿတိယာ။ ။ ဤပုဒ်သည် အမနသိကာရဝသေန၏ ဝိသေသနတည်း၊
“န+သတိ အဿတိ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ “သတိမဟုတ်” ဟု အနက်မမှတ်ရ၊ အ သဒ္ဓါ
၏ ဝိဂ္ဂဟအနက်ကို ယူ၍ “သတိကင်း” ဟု အနက်မှတ်ပါ။ “သတိကင်း” ဟူသည်
သူ၏ ခံခြင်းစသည်ကို သတိမထားလိုက်ခြင်း၊ အမှတ်တမဲ့ နေလိုက်ခြင်း၊ ဂရု
မစိုက်ခြင်းတည်း။ [သတိ၌ သရဓာတ်သည် သက္ကတ၌ “သုရ” ဟု ရှိသော
ကြောင့် ပျောက်သော(င်)အစား ဒွေဘော်လာရသည်။]

ရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ယေ-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အက္ခောသာဒိဝတ္ထုကံ-အက္ခောသ အစရှိသော မှီရာအကြောင်းရှိသော၊ တံ ကောဓံ-ထိုကောဓကို၊ ဝါ-ထိုရန်ငြိုးကို၊ (န ဥပနယုန္တိ စပ်) တယာဒိ-သင် သည်လည်း၊ (မိမိကိုယ်ကို ပြန်၍ ပြောသည်) ပုရိမဘဝေ-ရှေးဖြစ်သော ဘဝ၌၊ ကောစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သော၊ နိဇ္ဈေဒါသော-အပြစ်မရှိသူသည်၊ ဝါ-ကို၊ အက္ကုဋ္ဌော - ဆဲရေးအပ်ဖူးသည်၊ ဘဝိဿတိ - ဖြစ်လတံ၊ (ဖြစ်ပါလိမ့်မည်)၊ ပဟဋ္ဌော-ပုဂံခတ်အပ်ဖူးသည်၊ ဘဝိဿတိ-တံ၊ ကုဋ္ဌသက္ကိံ-ကောက်ကျစ်သော သက်သေကို၊ (မတရားသက်သေကို)၊ ဩတာရေတွာ - သွင်းချ၍၊ ဇိတော- အောင်အပ်ဖူးသည်၊ ဘဝိဿတိ - တံ၊ တေ-သင်သည်၊ ပယယု-လွမ်းမိုး၍၊ ကဿစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူ၏၊ ကိဉ္စိ - တစ်စုံတစ်ခုသော ဥစ္စာသည်၊ ဝါ-ကို၊ အစ္စန္တံ-လုယူအပ်ဖူးသည်၊ ဘဝိဿတိ-ဖြစ်လတံ၊ (ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။)

တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ နိဇ္ဈေဒါသော - အပြစ်မရှိသူသည်၊ ဟုတွာပိ-ဖြစ်၍ လည်း၊ ဝါ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ အက္ခောသာဒိနိ-အဆဲခံရခြင်း အစရှိသော ဒုက္ခတို့သို့၊ ပါပုဏာသိ-ရောက်ရ၏၊ ဣတိ ဝေ-ဤသို့ တွေး၍၊ န ဥပနယုန္တိ-

အမနသိကာရဝသေန။ ။ “မနသိ-စိတ်၌+ကာရော-ပြုခြင်း၊ ဝါ-ထား ခြင်း”ကိုပင် “နလုံးသွင်း” ဟု မြန်မာပြန်ကြ၏။ မနသိ၌ သို့”ဝိဘတ်မကြေ သော အလုတ္တသမာသံတည်း၊ န+မသိကာရော အမနသိကာရော၊ သူ၏ ဆဲရေးခြင်းစသည်ကို စိတ်မစိုက်ခြင်း၊ ဂရုမစိုက်ခြင်းတည်း၊ အဿတိယာနှင့် သဘောတူသောကြောင့် အဿတိယာကို အမနသိကာရဝသေန၏ သရုပ်ကို ဖော်ပြသော “သရူပက္ခာဝိသေသန”ဟု ကြံပါ။ [သရူပ-သရုပ်သကောင်ကို၊ အာချာ-ပြောသော ဝိသေသန။]

တမ္ပဝစ္စဝေက္ခကာဒိဝသေန ဝါ ။ ။ ရှေးက မိမိမှာ အဆဲခံရဖို့ ကံကို ပြုခဲ့မိခြင်းကို ဆင်ခြင်မှု၊ တွေးတောမှုကို “ပစ္စဝေက္ခဏ”ဟု ဆိုသည်။ “တယာပိ ကောစိ နိဇ္ဈေဒါသော ၊ ပေ၊ အစ္စန္တံ ဘဝိဿတိ”သည် ရှေးကံကို ဆင်ခြင်ပုံကို သရုပ်ဖော်သော စကားရပ်တည်း၊ ကမ္ပပစ္စဝေက္ခကာဒိ၌ အာစီဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မေတ္တာဘာဝနာခန်း၌ လာသော “ခန္တီ၏ အကျိုးကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ သည်းမခံ ခြင်း၏ အပြစ်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း”စသည်တို့ ယူပါ။ [ဝါသဒ္ဓါကား ဝိကပ္ပနတ္ထ တည်း။]

မပွဲကြကုန်၊ (“ကောဓံနှင့် တွဲ၍ ရန်ငြိုးမပွဲကြကုန်” ဟု အဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ။) တေသု-ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၌၊ ဥပ္ပန္နိ - ဖြစ်သည်၊ (သမာန်)ဝိ - ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ (တစ်နည်း) ဥပ္ပန္နိပိ-ဖြစ်သည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝေရံ-ရန်သည်၊ ဣမိနာ အနုပနယုနေန-ဤမပွဲခြင်းကြောင့်၊ (ဝူပသမ္ပတိ၌ စပ်) နိရိန္ဒနော (နိ+ဣန္ဒနော)-လောင်စာမရှိသော၊ ဇာတဝေဒေါ-မီးသည်၊ ဝူပသမ္ပတိ ဝိယ - ငြိမ်းအေးသကဲ့သို့၊ (တထာ - ထိုအတူ) ဝူပသမ္ပတိ-ငြိမ်းအေးရ၏၊ ဣတိ - ဤတွင် အပြီးအဆုံးတည်း။

တထာဝပိ၊ ဝေ၊ အတ္ထိန္နံ ဘဝိဿတိ။ ။ တယာသည် အက္ကုဋ္ဌော၊ ပဟဇ္ဇော၊ ဇီတော၊ အတ္ထိန္နံတို့၏ ကတ္တားတည်း၊ သင်သည်လည်း ရှေးရှေးသော ဘဝတုန်းက အပြစ်မရှိသော တစ်စုံတစ်ယောက်ကို ဆဲအပ်ဖူးပါလိမ့်မည်၊ ပုတ်ခတ်အပ်ဖူးပါလိမ့်မည်၊ မတရားသက်သေကို ပြု၍ အနိုင်ယူအပ်ဖူးပါလိမ့်မည်၊ တစ်စုံတစ်ယောက်၏ ဥစ္စာကို နှိပ်စက်၍ (ခါးပြတိုက်၍) ယူအပ်ဖူးပါလိမ့်မည်-ဟူလို၊ တယာပိ၌ ဝိသည် (အဝိသည်) ယခု ဆဲမှုစသည် ပြုသူကို ဆည်းသော သမုစ္စည်းတည်း၊ ယခု ဆဲသူကိုသာ အပြစ်မတင်သင့်၊ သင်ကလည်း ဆဲဖူးပါလိမ့်မည်-ဟူလို၊ ပဟဇ္ဇောစသည်၌လည်း နည်းတူအဓိပ္ပါယ်မှတ်ပါ။

ဗုဓိဈာန်။ ။ အကြောင်းအရာတစ်ခုခုကို ကြံဆ၍ ပြောဆိုရာ၌ အတိတ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း “ဘဝိဿတိ” ဟု အနာဂတ်ဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲလေ့ရှိ၏၊ [ကစ္စည်းဘာသာဋီကာ၊ အာချာတ်၊ အနာဂတေ ဘဝိဿန္တိသုတ်ကြည့်ပါ။] ဤသို့ မှန်းဆရာဝယ် “အက္ကုဋ္ဌော ဘဝိဿတိသည် အက္ကောတ္ထိ မံ အရ ရှေးကံကို မှန်းဆပုံတည်း၊ ထို့အတူ ပဟဇ္ဇောသည် အဝဓိ မံ အရ၊ ဇီတောသည် အဇီနိ မံ အရ၊ အတ္ထိန္နံသည် အဟာသိ မေ အရ ရှေးကံကို မှန်းဆပုံတည်း” ဟု မှတ်ပါ။

ကောဓိ နိဒ္ဒေါသော၊ ဝေ၊ ဇီတော။ ။ နိဒ္ဒေါသော ဟူသော ဤပုဒ်သည် ဘဝိဿတိ၏ ပကတိကတ္တား၊ အက္ကုဋ္ဌော၊ ပဟဇ္ဇော၊ ဇီတောတို့ကား ဝိကတိကတ္တားတည်း၊ အက္ကုဋ္ဌော၌ အာပုဗ္ဗ၊ ကုသဓာတ်၊ အတိတ်ဟော တပစ္စည်း၊ ပဟဇ္ဇော၌ ပပုဗ္ဗ ယရဓာတ်၊ ဇီတော၌ ဇီဓာတ်။ [နတ္ထိ+ဒေါသော (အပြစ်) ယထာတိ နိဒ္ဒေါသော။]

ဝသဗ္ဗ၊ ကိဉ္စိ အတ္ထိန္နံ။ ။ ဝသယု၌ ပ ပုဗ္ဗ သဟဓာတ်၊ တွာပစ္စည်းကို ယပြု၊ ယနှင့် ဟကို ရွှေ့နေ့ကပ်ပြန်၊ အတ္ထိန္နံ၌ အာပုဗ္ဗ ဆိဒဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ဘိဒါဓိ ဇော ဣန္ဒအန္တ စသော သုတ်ဖြင့် စီရင်၊ ပဒ္ဒေဘော်လာ၊ “သီယောဂေ ပရေရသတ္ထံ=သံယုင်နှောင်းလသော် ရွှေ့ဒိသကို ရသပ္ပူ” နှင့်အညီ ဤသံယုင်ကြောင့်

အာကို ရသယပြုရသည်။ [အစိန္တိတ္ထ - လုယူအမ် (ခါးပြတိုက်အမ်) ဖူးပြီ၊ ဣတိ အစိန္တိ။]

တဿာ၊ ဝေ၊ ဝါ၊ ဝါ၊ ဝါ၊ ဝါ။ ။ တဿာကို ထောက်၍ ဤဝါကျသည် (ရှေး ဝါကျ၏ အကျိုးရကို ပြသော) ဖလဝါကျဟု သိပါ။ ရှေ့၌ “ယဿာ” မပါသော် လည်း “ယ ဗ္ဗာ တယာပိ ကောစိ” ဟု “ယဿာ” ဟူသော အနိယမကို ထည့်နိုင် ၏။ ထို့ကြောင့် ဤဝါကျကို ထောက်၍ “တယာပိ၊ ပေ၊ အစိန္တိ၊ တဝိဿတိ” ကို အနိယမကာရဏဝါကျဟု မှတ်ပါ။

ထုတ္တဝါ၊ ဝေ၊ ဝါ၊ ဝါ၊ ဝါ။ ။ ပိသဒ္ဓါသည် မိမိ၏ နိဒ္ဒေါသဖြစ်ခြင်းကို ချီးမြှောက်သော သမ္ဘာဝနာဇောတကတည်း။ “မိမိက နိဒ္ဒေါသဖြစ်နေတာ တောင်မှ အက္ခောသစသည်သို့ ရောက်ရသေး၏။ နိဒ္ဒေါသမဟုတ်ဘဲ သဒ္ဓေါသ ဖြစ်နေလျှင်ကား ဘာပြောစရာ ရှိတော့အံ့နည်း” ဟု ဂရဟာအနက်ကိုလည်း ထိုပိသဒ္ဓါဖြင့် ဆည်းပါ။ [အက္ခောသော + အာဒိ ယေသံတိ အက္ခောသဒ္ဓိနိ- အဆဲခံရခြင်း အစရှိသော ဒုက္ခတို့၊] ရှေးစာအုပ်၌ “ပါပုဏာတိ” ဟု နာမ ယောဂရုံသော်လည်း ရှေ့၌ “တယာပိ၊ ကဿစိ၊ တေ” ကို ထောက်၍ မိမိ ကိုယ်ကို မိမိပြောနေသော စကားဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားရကား “တံ” ဟု ပဓာနကတ္တား ထည့်ရမည်။ နိဒ္ဒေါသောကား အပဓာနကတ္တားသာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ပါပုဏာသိ” ဟု တုမှယောဂ ကြိယာသာ သင့်မြတ်လှပါသည်။

ဧဒံ န ဥပနယန္တိ။ ။ ဧဝံဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော အဿတိယာမှ စ၍ ပါပု ဏာသိတိုင်အောင်သော စကားတို့ကို ပြန်၍ ဣန်းသည်။ န ဥပနယန္တိကား “ယေ စ တံ နုပနယန္တိ” ၌ နုပနယန္တိကို “န + ဥပနယန္တိ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ပြခြင်း တည်း။ “ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစဉ်ဖြင့် တွေး၍ ရန်ငြိုးမဖွဲ့ကြ” ဟူလို။

ဧဿသု၊ ဝေ၊ ဝါ၊ ဝါ၊ ဝါ။ ။ ဆဲသု အဆဲခံရသူ စသော ၂ ယောက်ကို ရည်ရွယ်၍ “တေသု” ဟု ဆိုအပ်သည်။ ထိုသု ၂ ယောက်တို့၌ ကမ္မပစ္စဝေက္ခဏာ စသည်ကို မပြုတတ်သော ပမာဒကြောင့် ရန်ငြိုးဖြစ်ပြီးသော်လည်း ပြခဲ့သော ကမ္မပစ္စဝေက္ခဏာစသည်ကို ပြုသောအားဖြင့် ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း ငြိမ်းအေးရသည်- ဟူလို။

နိရိဒ္ဓိနော။ ။ ဣန္ဒြဇာတ်သည် ဇုတိ-(တောက်ပခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ ဣန္ဒြဇေ အဂ္ဂိ ဇေတေနာတိ ဣန္ဒနံ-မီးတောက်ကြောင်းဖြစ်သော ထင်းစသော မီးစာ၊ ယုပစ္စည်းဖြင့် “ဣန္ဒနံ” ဟု ဖြစ်၏။ နတ္ထိ + ဣန္ဒနံ ယဿာတိ နိရိဒ္ဓိနော။ “နိရိ” ဥပသာရဟု သက္ကတရှိသောကြောင့် (ရိ) လာရသည်။ ဇာတဝေဒသဒ္ဓါ ကား “မီး” အနက်ဟောတည်း။ မီးသည် လောင်စာမရှိလျှင် အလိုလို ငြိမ်းသကဲ့ သို့ ကောဓ(ဝေရ)လည်း ရန်ငြိုးမဖွဲ့ခြင်းကြောင့် အလိုလို ငြိမ်းအေးသွားသည်- ဟူလို။

ဒေသနာပရိယောသာနေ-ဒေသနာတော်၏အဆုံး၌၊ သထသဟ ဘဘိက္ခုနီ
 တစ်သိန်းသော ရဟန်းတို့သည်၊ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ - သောတာပတ္တိဖိုလ်
 အစရှိသည်တို့သို့၊ ပါပုဏိသု - ရောက်ကြကုန်ပြီ၊ ဓမ္မဒေသနာ - ဟောအပ်
 သော တရားတော်သည်၊ မဟာဇနထ - များစွာသော လူအပေါင်း၏
 သာတ္တိကာ-အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊
 ဒုဗ္ဗစောပိ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော စကားရှိသော တိထရဟန်းသတ္တိ
 လည်း၊ သုဗ္ဗစောယေဝ-လွယ်ကူစွာ ပြောဆိုအပ်သော စကားရှိသူသည်သာ၊
 ဇာတော-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-တိထထွေရဝတ္ထု အပြီးတည်း။

အက္ခောတ္တိ မံ အဝဓိ မံ အဓိနိ မံ အဏာသိ မေ၊
 ယေ စ တံ ဥပနယုန္တိ၊ ဝေရံ ဇေသံ န သမ္ပတိ။
 အက္ခောတ္တိ မံ အဝဓိ မံ အဓိနိ မံ အဏာသိ မေ၊
 ယေ စ တံ နူပနယုန္တိ၊ ဝေရံ ဇေသုဝသမ္ပတိ။

မံ - ငါ့ကို၊ အက္ခောတ္တိ - ဆဲရေးဘူးပြီ၊ မံ - ကို၊ အဝဓိ - ပုတ်ခတ်ဖူးပြီ၊
 မံ - ကို၊ အဓိနိ - အောင်ဖူးပြီ၊ ဝါ - နိုင်ဖူးပြီ၊ မေ - ငါ၏(ဥစ္စာကို)၊ အဏာသိ -
 ဆောင်ဖူးပြီ၊ ဝါ - ခိုးဖူးပြီ၊ ဓါးပြတိုက်ဖူးပြီ၊ (ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍)၊ ယေ -
 အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ တံ - သို့ကောကို၊ ဝါ - ထိုရန်ငြိုးကို၊ ဥပနယုန္တိ - ခွဲကြ
 ကုန်၏၊ တေသံ - ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ဝေရံ - ရန်သည်၊ န သမ္ပတိ - မငြိမ်းအေးနိုင်။

အက္ခောတ္တိ မံ အဝဓိ မံ အဓိနိ မံ အဏာသိ မေ၊ ယေ - တို့သည်၊ တံ - တို့၊
 နူပနယုန္တိ - မခွဲကြကုန်၊ တေသံ - တို့၏၊ ဝေရံ - သည်၊ ဥပသမ္ပတိ - ငြိမ်းအေးနိုင်၏။

တိထထွေရဝတ္ထုဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ကာဠုယဂ္ဂိနိဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ န ဟိ ဝေရေန ဝေရာနိ၊ ပေ၊ သေ ဓမ္မော သနန္တနောတိ-န ဟိ ဝေရေန ဝေရာနိ၊ ပေ၊ သေ ဓမ္မော သနန္တနော ဟူ၍၊ ဝါ- ဟူသော၊ ဣမံ ဂါထံ-ဤဂါထာကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ တတ္ထ-ထိုဂါထာ ၏၊ န ဟိ ဝေရေနာတိ ဣတ္ထ-န ဟိ ဝေရေန ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဂုဠတ္ထံ-လျှိုဝှက် သော အနက်ကို၊ ဟိ (ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဏ္ဍေမိ)-ထုတ်၍ ပြဦးအံ့။

န ဝိ ဝေရေနာတိ။ ။ “ယထာ ဟိ” စသော ဝါကျသည် “န ဟိ ဝေရေန အဝရာနိ၊ သမ္ပန္နိ ဓကုဒါစနံ” ဟူသော ဂါထာ ၂ ပါဒ၏ အနက်ကို ဥပမာအား ဖြင့် ထင်ရှားအောင်ပြသော ဥပမာနဝါကျတည်း။ ဤဝါကျမျိုးသည် “န ဟိ ဝေရေနာတိ” ကဲ့သို့သော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗနှင့် တစ်ဆက်တည်းရှိလျှင် “ဣတ္ထ ဂုဠတ္ထံ ဟိ(ဥဒ္ဓရိတွာ ဒဏ္ဍေမိ)” ဟု ထည့်၍ ဆရာမြတ်တို့ အနက်ပေးရိုး ပြုတော် မူကြသည်။... ဆိုလိုရင်းမှာ- “ထိုပုဒ်အတွက် သဒ္ဓတ္ထ၊ အဓိပ္ပာယ်တူ မျှလောက် သာ ဖွင့်သည်မဟုတ်ဘဲ တိမ်မြုပ်နေသော အနက် အဓိပ္ပာယ်ကိုပါ ထင်ရှား အောင် ထုတ်ပြမည်” ဟု ဆိုလိုပါသည်။

တစ်မျိုးအနက်။ ။ ဤသို့ အနက်မပေးဘဲ “န ဟိ ဝေရေနာတိ- ဟူသည် ကစား” ဟု သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဒ်ကို ပေးရိုးအတိုင်းပေး၍ “ဟိ-ဥပမာဆောင် ထင် အောင် ပြအံ့” ဟုလည်း ပေးနိုင်ပါသည်။ ဤသို့ပေးလျှင် ရှေ့ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗသည် အပါကဠုဝါကျ၊ “ယထာ ဟိ၊ ပေ၊ ဝဇ္ဇန္တိယေဝ” သည် တပ္ပါကဠုကရဏဝါကျ ဟု ခွဲပါ။

ဇွန်ချက်။ ။ “ယထာ ဟိ” ၌ ဟိသည် ပါဠိတော်ဂါထာ၌ လာသော ဟိ၏ အပွင့်မဟုတ်ပါ။ ယထာနှင့်တွဲ၍ တပ္ပါကဠုကရဏဇောတက အဖြစ်ဖြင့် ရိုးရာအတိုင်း ထည့်အပ်သော ဟိနိပါတ်တစ်မျိုးသာ ဖြစ်ပါသည်။ ပါဠိတော် “န ဟိ” ၌ ဟိ ကား အက္ခရာစွဲ မှ စသော ရှေ့ဂါထာတို့ကို ထောက်ခံသော ဒဠိကရဏဇောတကသာ၊ တစ်နည်း-ကသွာဟု ပုစ္ဆာထည့်၍ ရှေ့ အက္ခရာစွဲ မှ ွ-ဂါထာကို ပုစ္ဆာဝါကျ၊ ဟိ(ယသွာ)ဟု ဆို၍ ဤဂါထာကို ဟေတုဝါကျ၊ ရှေ့သို့ပြန်၍ အနက်ပေးသောအခါ ထို ရှေ့ ၂ ဂါထာကို ဖလဝါကျ၊ ဝိသဇ္ဇန ဝါကျဟု ခွဲပါ။

[ဆောင်] နဟိတက်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတံပါဒဠိခွဲ။

ခေဋ္ဌသိင်္ဃာဏိကာဒီဟိ - တံတော့၊ နှပ် အစရှိကုန်သော၊ အသုစိဟိ-မစင်
 မကြယ် ရှံစဖွယ်တို့ဖြင့်၊ မက္ခိတံ-ယှဉ်စပ်နေသော၊ ဝါ-လူးလဲနေသော၊ ဌာနိ-
 အရပ်ကို၊ တေဟေဝ အသုစိဟိ-ထိုမစင်မကြယ် ရှံစဖွယ်တို့ဖြင့်ပင်၊ ဓောဝန္တာ-
 ဆေးကြောကုန်လသော်၊ ဝါ-ဆေးကြောသူတို့သည်၊ သုဒ္ဓံ-စင်ကြယ်သည်ကို၊
 နိဂ္ဂန္ဒံ-အနံ့မရှိသည်ကို၊ ကာတု-ပြုခြင်းငှါ၊ နသက္ကောန္တိ ယထာ - မစွမ်းနိုင်ကုန်
 သကဲ့သို့၊ အထခေါ- စင်စစ်ကား၊ တံ ဌာနံ-ထိုအရပ်သည်၊ မတ္တာယ-အတိုင်း
 အရှည်ထက်၊ ဘိယျောသော-လွန်စွာ၊ (တစ်နည်း) ဘိယျောသောမတ္တာထ-
 အတိုင်းထက် အလွန်၊ အသုဒ္ဓတရဉ္စေဝ - အထူးသဖြင့် မစင်ကြယ်သည် လည်း
 ကောင်း၊ ဝါ-သာ၍ မစင်ကြယ်သည်လည်းကောင်း၊ ဒုဂ္ဂန္ဒတရဉ္စေဝ-အထူးသဖြင့်
 မကောင်းသော အနံ့ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-သာ၍ မကောင်းသော အနံ့
 ရှိသည်လည်းကောင်း၊ ဖောတိယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့။

ယထာ၊ ဝေါ၊ န သက္ကောန္တိ။ ။ “ပဋ္ဌမံ ကရေ ပဒစ္စေဒိ” စသော ဂါထာ
 နှင့်အညီ “ယထာ” စသော ပုဒ်တို့ကို နာမ်၊ အာချာတ် စသောအားဖြင့် ပုဒ်
 ခွဲ၍ သမာသ်စသည် တွဲပါစေ၊ ဆရာကမေး၍ တပည့်များမသိအပ်သော ပုဒ်
 များကို ပြောပြပါ။

အသုစိတိ မက္ခိတံ။ ။ ဘူဝါဒိ၊ စုဗ္ဗဒီ မက္ခဓာတ်သည် သံယောဇန၊ ဧဝသန
 (ယှဉ်စပ်ခြင်း၊ ချုပ်ချယ်ခြင်း)အနက်ဘို့ကို ဖော၏၊ “ယှဉ်စပ်” ဟူသည် လိမ်း
 ကျခြင်းတည်း၊ ထို့ ကြောင့် “အသုစိတို့ဖြင့် ယှဉ်စပ်နေသော၊ လူးလဲနေသော”
 ဟု အကမ္မက ကတ္ထုရုပ်ကြံ၍ အနက်ပေးသည်၊ ဘာကြောင့်နည်း “လိမ်းကျ
 အပ်” ဟု ကမ္မရုပ်အနက်ပေးလျှင် “လိမ်းကျတတ်သူ” ကတ္တား ရှိရမည်ဖြစ်သော
 ကြောင့် လည်းကောင်း၊ ခေဋ္ဌစသည်တို့ဖြင့် သတ်လိမ်းပေးမည့်သူ ကတ္တား
 လည်း မရှိနိုင်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်းတည်း။ [“ရန်သူတို့သည် + သုတ်လိမ်း
 အပ်” ဟု ပေးလျှင် ကတ္တားရနိုင်ပါ၏၊ သို့သော် အဋ္ဌကထာ ဆရာ၏ ရည်ရွယ်
 ချက် (အာဘောဂ) မဟုတ်နိုင်ပါ။]

အထခေါ၊ ဝေါ၊ ဓောဝိ။ ။ မစွမ်းနိုင်သည်ကို ပြုပြီးလျှင် ဖြစ်နိုင်သည်ကို
 ဖြစ်သောကြောင့် အနုယဝါကျဟု ပြောရိုးရှိ၏၊ ရှေ့ဝါကျကို ဗျတိရေကဝါကျ
 ဟု မှတ်သားပါလေ။

ဘိယျောသော မတ္တာယ။ ။ “ဘိယျောသော” သည် ဘိယျောကဲ့သို့
 အတိရေက (အလွန်အကဲ) အနက်ဖော နိပါတ် ပုဒ်တည်း၊ မတ္တာ သဒ္ဓါသည့်
 “ပမာဏိသရိယေ မတ္တာ” ဟု အဘိဓာန် (၈၇၈) ၌ လာသည့်အတိုင်း ပမာဏ

စေမေဝ - ဤအတူပင်၊ အက္ခောသန္တိ - ဆဲရေးသူကို၊ ပစ္စက္ခောသန္တော - ပြန်၍ ဆဲရေးလသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပြန်၍ဆဲရေးသူသည်လည်းကောင်း၊ ပဟရန္တိ - ပုတ်ခတ်သူကို၊ ပတိပ္ပဟရန္တော - ပြန်၍ ပုတ်ခတ်လသော် လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပြန်၍ ပုတ်ခတ်သူသည်လည်းကောင်း၊ ဝေရေန-နောက်ရန်ဖြင့်၊

အနက်ဟော ဣတ္ထိလိန်ပုစ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် မတ္တာနောင် အပါဒါန်အနက်၌ သက်သော သွာကို အာယုပြု၍ “မတ္တာယ-ထက်” ဟု အနက်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ကြံလျှင် မတ္တာယကို ဘိယျပယောဂ (ဘိယျ-ဘိယျောသောနှင့် ယှဉ်သော) အပါဒါန်ဟု မှတ်ယူပါလေ။

ဇနနည်း။ ။ “ဘိယျောသော+မတ္တာယာတိ အတိရေကပ္ပမာဏေန” ဟု အနက်တူပွင့်သော သီလက္ခန်း-ကေဝဇုသုတ် အဋ္ဌကထာစသည်တို့၏ အလိုအားဖြင့် ဘိယျောသောသည် တတိယန္တနိပါတ်၊ မတ္တာယသည် တတိယန္တပုစ်ဖြစ်၏။ “ဘိယျောသော-လွန်သော၊ မတ္တာယ-အတိုင်းအရှည်ဖြင့်” ဟု ကြံယာဝိသေသနု ဧပးရသည်။ [အခြားနည်းများလည်း ရှိသေး၏။ ကာရက, ဘိယျပယောဂ အပါဒါန် အခန်း၌ ကစွည်းဘာသာဋီကာဝယ် ပြထားသည်။]

အသုဒ္ဓါဝေ၊ ဇနန္ဒ။ ။ န သုဒ္ဓိ အသုဒ္ဓိ၊ ဝိသေသေန+အသုဒ္ဓိ အသုဒ္ဓိတရံ၊ ဝိသေသအနက်၌ တရပစ္စည်းသက်ရသော ဝိသေသတစ္ဆိတ်ပုစ်တည်း၊ ဒုဋ္ဌု + ဝိန္ဒောယဿာတိ ဒုဂ္ဂန္တံ(ဌာနံ)၊ ဝိသေသေန+ဒုဂန္တံ ဒုဂ္ဂန္တတရံ။

စေဝနှင့်စ။ ။ ရွေပုစ်၌ “စေဝ” ပလည်းကောင်း၊ နောက်ပုင်၌ “စ” ဟု လည်းကောင်း စုတ္တိယ ပါဠိဝါကျတို့၌ အများအားဖြင့် ဤသို့ ထားရိုးရှိ ။ စတို့ ရွေ၌ထား၍ စေဝကို နောက်၌ထားရိုးကား ဘယ်ခါမျှ မရှိပါ။ စသဒ္ဓါ ချည်းဆက်၍ကား ထားတတ်ကြသေး၏။ ဂါထာ၌မူ စည်းကမ်းအသေအချာ မရှိပါ။

[ဆောင်] စေဝနှင့်စ, စုတ္တိယမှာ, ရွေမှာ စေဝ, နောက်မှာ စ, ဂါထာဟူက, မမြဲကြ။

စေဝေဝ။ ။ “ယထာ၊ ပေ၊ ဒုဂ္ဂန္တတရဉ္စ ဟောတိ” တို့သည် ဥပမာနဝါကျ၊ “စေဝေဝ၊ ပေ၊ ဝေဝေဝ ကရောတိ” တို့ကား ဥပမေယျဝါကျတို့တည်း။ စေဝေဝသည် ဥပမေယျဇောတကနိပါတ်။ [အဘိဓာန် (၁၁၄၂)၌ကား စေဟုလည်းကောင်း၊ စေဝေဝ (စေံ စေံ) ဟု လည်းကောင်း ရှိ၏။ ယထာမှစ၍ စေဝေဝတို့ကို ပတိဘာဂတ္ထ (အတူအနက်ဟော) နိပါတ်ဟုချည်း ဆို၏။]

ဝေရံ-ရွှေရန်ကို၊ ဝူပသမေတုံ-ငြိမ်းစေခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ အထ
 ခေါ-စင်စစ်ကား၊ ဘိယျော ဘိယျော-လွန်စွာ လွန်စွာ၊ ဝါ-အလွန်အလွန်၊
 ဝေရမေဝ-ရန်ကိုသာ၊ ကရောတိ-ပြု၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝါ-ဆိုအပ်ပြီးသော
 နည်းဖြင့်၊ ဝေရာနိ နာမ-ရန်တို့မည်သည်၊ ဝေရေန-ရန်တုံ့မူသဖြင့်၊ ကိသိဉ္စိ
 ကာလေ-တစ်စုံတစ်ခုသော အခါ၌၊ ဝါ-ဘယ်အခါ၌မှ၊ န သမ္ပန္နိ - မငြိမ်း
 အေးနိုင်ကုန်၊ အထ ခေါ-စင်စစ်ကား၊ ဝစန္ဒိယေဝ-တိုးပွားကုန်သည်သာ။

ဝစန္ဒက္ခောသန္တော ပတိဝုထရန္တော။ ။ ပတိ-တစ်ဖန်၊ ဝါ-ပြန်၍+အက္ခော
 သန္တော - ဆဲသု၊ ပတိ+ပဟရန္တော-ပြန်၍+ပုတ်ခတ်သု။ [ပ ဥပသာရသည်
 သက္ကတ၌ “ပြ” ဟု ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ပျောက်သော(ရ်)အစား ဒွေဘော်လာ၍
 “ပတိပူ” ဟု ဖြစ်ရသည်။ “အက္ခောတ္ထိ မံ အဝဓိ မံ” ဟူသော ရွှေဂါထာကို
 နည်းမှီ၍ “အက္ခောသန္တ၊ ပဟရန္တ” ဟု ဆိုသည်။]

ဝေရေန ဝေရံ။ ။ ဥပမာန၌ ပြခဲ့သော “တေဟေဝ အသုစိတိ” သည်
 ဥပမာန၊ ဤ၌ “ဝေရေန” သည် ဥပမေယျ၊ ဥပမာန၌ ပြခဲ့သော “ခေဋ္ဌပေ၊
 ဌာနံ” သည် ဥပမာန၊ ဤ၌ “ဝေရံ” သည် ဥပမေယျ၊ ဤသို့ ရွှေစကားနှင့်
 နောက်စကားတို့ ဆက်သွယ်နေပုံကို အမြဲသတိပြုပါ။

န သက္ကောတိ။ ။ သကဓာတ်သည် ဘူဝါဒီ၊ ဒိဝါဒီ၊ တနာဒီ၊ သွာဒီ ၄-
 ဂိုဏ်း၌ ဖြစ်လျှင် “သတ္တိ-စွမ်းနိုင်ခြင်း” အနက်ကို ဟော၏၊ သက္ကတ၌ “သကျ”
 ဟု ရှိသောကြောင့် ပျောက်သော(ယ်)အစား ဒွေဘော်လာရသည်၊ ဤ၌
 တနာဒီဂိုဏ်းဖြစ်၍ သြပစွည်းသက်ထားသောကြောင့် “သက္ကောတိ” ဟု ဖြစ်၏။

အထ ခေါ ဘိယျော။ ။ ဤဝါကျသည် ရွှေ၌ “အထ ခေါ တံ ဌာနံ”
 ဝါကျကဲ့သို့ အနွယ်ဝါကျ၊ ရွှေဝါကျသည် ဗျတိရေကဝါကျ၊ ဘိယျောကား
 အတိသယတ္ထ(အလွန်အနက်ဟော) နိပါတ်ပုဒ်၊ သာ၍လွန်ကဲကြောင်း ထင်ရှား
 အောင် “ဘိယျော ဘိယျော” ဟု ၂ ထပ်ဆိုသည်၊ ရွှေ၌ “ဘိယျောသော မတ္တာ
 ယ” နှင့် သဘောတူပင်တည်း။

ဣတိ၊ ဝေ၊ ဝစန္ဒိယေဝ။ ။ ဤ ၂ ဝါကျလုံးပင် ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်
 အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ပြန်၍ဖုံးသော နိဂုံးတည်း၊ “ဣတိ” ကား ဆိုအပ်ပြီးသော
 အနက်တို့ကို ပြန်၍ညွှန်းသော နိဒဿနတ္ထ၊ “ဝေရာနိ နာမ၊ ပေ၊ န သမ္ပန္နိ သည်
 ဗျတိရေက၊ အထ ခေါ ဝစန္ဒိယေဝ” သည် အနွယ်ဝါကျတည်း၊ “ကိသိဉ္စိ
 ကာလေ” သည် ပါဠိတော်၌ ရှိသော ကုဒါစနံ၏ အဖွင့်တည်း။

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ ခေဋ္ဌာဒိနီ-တံတွေး အစရှိကုန်သော၊ တာနိ အသုစီ
 နိ-ထိုမစင်မကြယ် ဌံစဖွယ်တို့သည်။ ဝါ-တို့ကို၊ ဝိပုသန္ဓေန-အထူးသဖြင့် ကြည်
 လင်သော၊ ဥဒကေန-ရေဖြင့်၊ ဓောဝိယမာနာနိ-ဆေးကြောအပ်ကုန်လသော်၊
 နုဿန္တိ ယထာ-ပျောက်ကုန်သကဲ့သို့၊ တံ ဌာနံ-ထိုအရပ်သည်၊ သုဒ္ဓိ-စင်ကြယ်
 သည်၊ သုဂ္ဂန္ဓိ-ကောင်းသော အနံ့ရှိသည်၊ ဟောတိ ယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဧဝ
 မေဝ-ဤအတူပင်၊ အဝေရေန - ရန်တုန်မမှုသဖြင့်၊ ခန္တိမေတ္တာဒကေန-
 သည်းခံခြင်း မေတ္တာတည်းဟူသော ရေဖြင့်၊ ယောနိသော - သင့်သော
 အကြောင်းအားဖြင့်၊ မနသိကာရေန-နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့်၊ ပစ္စဝေက္ခဏေန-
 တရားသဘောကို ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့်၊ ဝေရာနိ-ရန်တို့သည်၊ ဝူပသမန္တိ-ငြိမ်းအေး
 ကုန်၏၊ အဘာဝံ-မရှိခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ရောက်ကုန်၏။

ထဏ ဝန။ ။ပါဠိတော်ဂါထာ၌ “န ဟိ ဝေရေန၊ ပေ၊ ကုဒါစနံ” သည်
 ဗျတိရေကဝါကျ၊ “အဝေရေန စ သမ္ပန္တိ” သည် အနွယ်ဝါကျတည်း၊ ဗျတိ
 ရေကဝါကျကို ဖွင့်ပြပြီး၍ အနွယ်ဝါကျကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ယထာ
 ပန” ဟု စချီသည်၊ ထို့ကြောင့် “ယထာ” မှ စ၍ “အဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ” တိုင်အောင်
 အနွယ်ဝါကျဟု လည်းကောင်း၊ နောက် တစ်ပက္ခကို ဖွင့်သောကြောင့် ပက္ခန္တရ
 စါကျဟု လည်းကောင်း ခွဲပါ၊ ထိုပက္ခန္တရဝါကျတွင်လည်း “ယထာ၊ ပေ၊ သု
 ဂန္ဓံ” သည် ဥပမာနဝါကျ၊ “ဝေမေဝ၊ ပေ၊ ဝူပသမန္တိ” သည် ဥပမေယျဝါကျ။

ဇာနိ၊ ဝေ၊ ဓောဝိယမာနာနိ။ ။ ရှေ့၌ “ခေဋ္ဌသိင်္ခာဏိကာဒိဟိ အသုစီ
 ဟိ” ဟု ဆိုခဲ့သော စကားကို “တာနိ” ဟု တ သဒ္ဓါဖြင့် ပြန်၍ ညွှန်းသည်၊
 “ဓောဝိယမာနာနိ” သည် လက္ခဏအနက်ပေးရသော်လည်း “တာနိ အသုစီ
 နိ” နှင့် အရတူသောကြောင့် တာနိနှင့် ဝိဘတ်တူထားရသည်၊ လက္ခဏအနက်
 ကိုကား မာနပစ္စည်းက ဟော၏၊ တစ်ဝါကျတည်း၌ အရတူလျှင် ဝိဘတ်၊ ဝုစ်
 တူရမြဲ ဖြစ်ကြောင်းကို အမြဲသတိပြုပါ။

တံ ဌာနံ၊ ဝေ၊ ဇောတိ။ ။ ရှေ့ ဗျတိရေကဝါကျ၌ “ တံ ဌာနံ အသုစွ
 တရဉ္စေဝ ဒုဂ္ဂန္ဓတရဉ္စ ဟောတိ” ဟု ရှိခဲ့သောကြောင့် ထိုစကားကို ပြောင်းပြန်
 ပြု၍ “တံ ဌာနံ သုဒ္ဓိ ဟောတိ သုဂ္ဂန္ဓံ” ဟု ဆိုသည်။ [ဤသို့ စာရေးရာ၌ ရှေ့
 နောက် ညီအောင် ရေးရပုံကို အစဉ်သတိပြုပါ။]

ဝေမေဝ၊ ဝေ၊ ဝူပသမန္တိ။ ။ “အဝေရေန” အရ ဝေရ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်
 တရားကို “ခန္တိ ၊ ပေ၊ ပစ္စဝေက္ခဏေန” ဟု သရုပ်ပြသည်၊ ခန္တိ-သည်းခံခြင်း၊

သေ ဓမ္မော သနန္တနောတိ-ကား၊ အဝေရေန- ရန်တုံမမူသဖြင့်၊ ဝေဂ္ဂပ သမနသင်္ခါတော-ရန်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ သေ(သေဝ)- ဤသဘောသည်၊ ပေါရာဏကော-ရှေးလူကြီးတို့၏ ဥပမာဖြစ်သော၊ ဓမ္မော- သဘောတည်း၊ သဗ္ဗေသံ - အလုံးစုံကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓဓိဏာသဝါနံ- ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ရဟန္တာတို့၏၊ ဂတမဂ္ဂေါ-သွားအပ်သော လမ်းတည်း၊ ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-ဂါထာတော်၏ အဆုံး၌၊ ယက္ခိနိ-ဘီလူးမသည်၊ သောတာပတ္တိဖလေ-သောတာပတ္တိဖိုလ်၌၊ ပတိဋ္ဌဟိ-တည်ပြီ၊ သမ္မတ္တပရိသာယ ပိ-ရောက်လာသော ပရိသတ်၏လည်း၊ ဝါ-ရောက်လာသော ပရိသတ်အတွက် လည်း၊ ဓမ္မဒေသနာ-တရားဒေသနာတော်သည်၊ သတ္တိကာ-အကျိုးနှင့်တကွ ဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

မေတ္တာဒက-မေတ္တာရေသည် အဝေရ-(ရန်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်)တည်း၊ မေတ္တာ ဘာဝနာကို ပွားများရာ၌ သင့်တော်အောင် နှလုံးသွင်းတတ်ဖို့ရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အဋ္ဌကထာ၌ များစွာ ပြထား၏၊ ထိုနှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော ယောနိသော မနသိကာရသည် အဝေရပင်တည်း၊ ထို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ပင် ကမ္မဿကတဖြစ်ကို လည်းကောင်း၊ ဘုရားရှင်၏ ရှေးရှေးက ကျင့်တော်မူခဲ့သော ဂုဏ်တော်တို့ကို လည်းကောင်း ဆင်ခြင်ဖို့ရန် ပြထား၏၊ ထိုကဲ့သို့ ဆင်ခြင်မှု ပစ္စဝေက္ခဏလည်း အဝေရပင်တည်း၊ “ထို ခန္တိစသော အဝေရတရားဖြင့် ရန်တို့သည် ငြိမ်းအေး နိုင်ပါသည်” ဟူလို။

ဝဋိဗ္ဗိဿန္တန္တိ ဝေ၊ ဝစ္ဆန္တိ ။ ။ ပဋိပုဿန္တိသည် ဝုပသမ္ပန္တိ၏ အနက်ဖွင့် သဒ္ဓတ္တတည်း၊ “ငြိမ်းအေး” ဟူသည် ထိုရန်တို့၏ ပျောက်သွားခြင်းပင် ဖြစ် သောကြောင့် “အဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ” ကား အဓိပ္ပါယ်ထွက်တည်း။ [ပဿမ္ပန္တိ၌ ပပုဗ္ဗ သမ္ဘုဓာတ်-ငြိမ်းအေးခြင်း အနက်ဟော၊ သက္ကတ၌ “ဩဗ္ဗ” ဟု ရှိသော ကြောင့် ပျောက်သော(ရ်)အစား ခွေတော်လာရသည်။]

သေ၊ ဝေ၊ သနန္တနော ။ ။ သေကို “အဝေရေန ဝေဂ္ဂပသမနသင်္ခါတော” ဟု၊ သနန္တနောကို “ပေါရာဏကော” ဟု ဖွင့်သည်။ [သက္ကတ၌ သနာ၊ ပါဠိ၌ သနံသည် “ရှေး” ဟူသော အနက်ဟောနိုင်ပါ၏။ သနံ-ရှေး၌၊ ဘဝေါ-ဖြစ် သော သဘောတည်း၊ သနန္တနော-ရှေး၌ ဖြစ်သော သဘော၊ ဘဝအနက်၌ “အဇ္ဇာဒိဟိ တနော” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် - တဒ္ဓိတ်(၂၁)သုတ်ဖြင့် တန ပစ္စည်းသက်။]

ဝေဂီရာဇကထော။ ။ ပုရာနိပါတ်နောင် ဘဝအနက်၌ “ပုရာတော ကော စ” ဟူသော မောဂ္ဂုလ္လာန် - တဒ္ဓိတ်(၂၂) သုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်လျှင် “ပုရာ ကော-ရှေး၌ ဖြစ်သော ကာလ” ဟု ဖြစ်၏။ ဤ၌ ဣသည် အနုဗန် ဣမဟုတ် သောကြောင့် မချေရ။ “ပုရာဇော ဘဝါ ပေါရာဏာ” ဟု ဘဝတဒ္ဓိတ်ဆင့်၍ ဣ ပစ္စည်းသက်ပြန်လျှင် ပေါရာဏာ-ရှေးကာလ၌ ဖြစ်သော လူတို့ဟု ဖြစ်၏။ “ပေါရာဏာနံ+ဧသော” ဟု ဣဒံတဒ္ဓိတ်ပြု၍ ကပစ္စည်းသက်လျှင် “ပေါရာဇ ကော-ရှေးလူကြီးတို့၏ ဥစ္စာ” ဟု ဖြစ်သည်။

သဗ္ဗေသံ၊ ဝေ၊ ဓဇ္ဈေ၊ ။ ။ ပေါရာဇကော ဓံမ္မောကို “သဗ္ဗေသံ၊ ပေ၊ မဂ္ဂေါ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ “ပုရာဇာ” အရ “ရှေးလူကြီး” ဟု ရာဌ် လူသမာန်ကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်၊ ဗုဒ္ဓ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၊ ဒိဏာသဝတို့ကို ဆိုလိုသည်။ “ဓမ္မော” အရသည်း လမ်းစဉ်မဂ္ဂကို ယူပါ-ဟု ဆိုလိုသည်။ [ဤ၌ “သဗ္ဗေသံ၊ ပေ၊ မဂ္ဂေါ” ဟု သာမိ+သံအဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ပို့ထောက်၍ “ပုရာဇာနံ-ဧသော” ဟု ဣဒံတဒ္ဓိတ် ပြုခဲ့သည်။]

ယက္ခိနိ ဝဿိဋ္ဌမိ ။ ။ “ဘီလူးမသည် သောတာပန်တည်၏” ဟု ဆို သောကြောင့် ပြိတ္တာ ဘီလူးမ မဟုတ်ကြောင်း၊ နတ်အမျိုးတွင် ပါဝင်သော ယက္ခနတ်မျိုး ဖြစ်ကြောင်း သိသာ၏။

န ဟိ ဝေရေန ဝေရာနိ၊ သဗ္ဗန္ဓိဓ ဣဒါဇနံ၊
 အဝေရေန ဓ သဗ္ဗန္ဓိ၊ သေဓဇ္ဈော သနန္တနော။

ဟိ-မှန်၏၊ ဣဓ-ဤလောက၌၊ ဝေရေန-ရန်တုံမူသဖြင့်၊ ဝေရာနိ-ရန်တို့ သည်၊ ကုဓါစနံ-တစ်စုံတစ်ခုသော အခါ၌၊ ဝါ-ဘယ်အခါ၌မှ၊ န သဗ္ဗန္ဓိ- မငြိမ်းအေးနိုင်ကုန်၊ အဝေရေန-ရန်တုံမူသဖြင့်၊ ဝေရာနိ-ရန်တို့သည်၊ သဗ္ဗန္ဓိ- ငြိမ်းအေးနိုင်ကုန်၏၊ သေဓဇ္ဈော-ရန်ကို ရန်ခြင်း မတုံ့လျှင်းမှ ငြိမ်းအေးနိုင် ခြင်း ဟူသော ဤသဘောသည်၊ သနန္တနော-ရှေး၌ ဖြစ်သော သဘောတည်း၊ ဝါ-ရှေးဟောင်းထုံးစံတည်း။

ကောဠ ယက္ခိနိဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ကောသမ္မကဘိက္ခု ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ပြီ၊ (ကိံ-သနည်း၊) ပရေ စ န ဝိဇေ နန္တိ၊ ပေ၊ တတော သမ္မန္တိ မေဂေါတိ-ပရေ စ န ဝိဇေနန္တိ၊ ပေ၊ တတော သမ္မန္တိ မေဂေါဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ၊ (တစ်နည်း) သတ္တာ-သည်၊ ပရေ.စ န ဝိဇေနန္တိ၊ ပေ၊ တတော သမ္မန္တိ မေဂေါတိ - ဟူသော၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ပြီ၊ တတ္ထ-ထို့ ဂါထာ၌၊ ပရေတိ-ပရေဟူသည်ကား၊ ပဏ္ဍိတေ-ပညာရှိတို့ကို၊ ထပေတွာ- ထား၍၊ တတော-ထိုပညာရှိတို့မှ၊ အညေ-အခြားကုန်သော၊ သဏ္ဍနကာရကာ- ခိုက်ရန်ကို ပြုတတ်ကုန်သော ရဟန်း-ဘို့သည်၊ ပရေ နာမ-ပရေတို့မည်၏။

ဓရေ။ ။ “ပစ္စနိကောတ္တမေသုညေ၊ ပစ္စာဘာဂေ ပရော တိသု” ဟူသော အင်္ဂါခန့်(၈၄၄)လာ ပရသဒ္ဓါ၏ အနက်ဘို့တွင် အညအနက်ဟောဟု သိစေ လို၍ “အညေ...ပရေ နာမ” ဟု ဖွင့်သည်။

ထပေတွာ အညေ။ ။ ထိုအညေပုဒ်သည် အပါဒါန်ကိုငဲ့တော အပါဒါန် ပုဒ်တည်း၊ “ငဲ့” ဆိုသည်ကား “အပါဒါန်ပ မှ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံခြင်း” တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပဏ္ဍိတေ ထပေတွာ တတော” ဟု ထည့်သည်။

ဗုဒ္ဓိချက်။ ။ တချို့ နေရာ၌ “ထပေတွာ” ဟုလာလျှင် ထပေတွာ၏ ကံပုဒ် သည် (ကြိုနေရာ၌ “ပဏ္ဍိတေ” သည်) အညေ၏ အပါဒါန် ဖြစ်မြဲတည်း၊ ထို့ကြောင့် “တတော” ဟု ထိုက်ရိုက်မပါသော်လည်း “ပဏ္ဍိတေဟိ” ဟု အပါ ဒါန် ထည့်နိုင်သည်သာ။ [ထပေတွာနေရာ၌ “ဝဇေတွာ(ကြည့်၍)” ဟု ရှိလျှင် လည်းကောင်း၊ အညေနေရာ၌ “သေသာ” ဟု ရှိလျှင်လည်းကောင်း နည်းတူ ပင်တည်း၊ ကစွည်း “သေသာ ဗျဉ္ဇနာ” သုတ်၏ ဝတ္ထိ၌ အပါဒါန် တိုက်ရိုက် မပါဘဲ သေသာ၏ အပါဒါန်ကို “အဋ္ဌဟိ သရေဟိ” ဟု ထည့်နိုင်ပုံကို လည်း ကောင်း၊ အညေနှင့် သေသာပုဒ်တို့က အပါဒါန်ကို ငဲ့ပုံကိုလည်းကောင်း သဟိ ပြုပါ။]

[ဆောင်း] အညေ သေသာ၊ ပုဒ် ၂ ဖြာ၏၊ ရွှေမှမယုတ်၊ ဝဇေတွာ- ထပေတွာထုတ်မှု၊ ထိုပုဒ်၏ကံ၊ တစ်ဆဲမသွေ၊ အညေသေသာ၊ ပုဒ် ၂ ဖြာ၏၊ အပါဒါန်ဖြစ်မြဲ—(နိယာမ်)။

သဏ္ဍနထာရဏာ။ ။ ဘူဝါဒီ ဘဒ္ဒိဇာတ်သည် ဘဿ-ဆဲရေးငြင်းခုံခြင်း အနက်ကိုဟော၏၊ ယုပစ္စည်းတည်း၊ ဣကာရန္တဇာတ်ဖြစ်သောကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ်

တေ-ထိုခိုက်ရန်မှုကို ပြုတတ်ကုန်သော ရဟန်းတို့သည်၊ တတ္ထ သံဘမဇ္ဈေ-
 ထို သံဘဒ္ဒအလယ်၌၊ [တ္ထေ သံဘမဇ္ဈေ-၌၊] ကောလာဟလံ-ဆူဆူညည် ငြင်းခုံ
 သီကို (ကလဟံ-ခိုက်ရန်ကို) ကရောန္တာ-ပြုကုန်လသော်၊ (န ဝိဇာနန္တိ၌စပ်)၊
 (တစ်နည်း) ကရောန္တာ-ပြုကြကုန်သော၊ (မယံ၌ အပဇာနစပ်)၊ မယံ-ခိုက်ရန်
 ပြုနေကုန်သော ငါတို့သည်၊ ယမာမသေ၊ ဥပရမာမ- ရှောင်ကွင်းနေကြပါကုန်
 တကား၊ ဝိနဿာမ - ပျက်စီးကြရပါကုန်တကား၊ သတတံ-မပြတ်၊ သမိတံ-
 မည်မမျှ၊ ဝါ-မလပ်၊ မစူသန္တိကံ-သေမင်း၏အထံသို့၊ ဂစ္ဆာမ-သွားနေကြရပါ
 ကုန်တကား၊ ဣတိ-သို့၊ န ဝိဇာနန္တိ-မသိကြကုန်။

ဇာ၍ (ကံ) ပြု၊ ဘဏ္ဍိယတေ - ခိုက်ရန်ဖြစ်ခြင်း၊ ဘဏ္ဍနံ- ခြင်း၊ ကရောန္တိတိ
 ကာရကော၊ ဘဏ္ဍနံ (ဘဏ္ဍနဿ) + ကာရကော-ဘဏ္ဍနကာရကော။

တေ ဇာနန္တိ၊ ဝိဇာနန္တိ။ ။ ဂါထာ၌ “မယမေတ္တ ယမာမသေ” သည်
 န ဝိဇာနန္တိ၏ မသိပုဒ်အခြင်းအရာကိုပြသော အာကာရဝါကျတည်း၊ ထိုဝါကျ၌
 မယံကို “တေ ကောလာဟလံ (ကလဟံ) ကရောန္တာ” ဟု ဝိသေသနထည့်၍ ဖွင့်
 အည်၊ “ဤသံဘဒ္ဒအလယ်၌ ခိုက်ရန်ပြုနေ (ရန်ဖြစ်နေ) ကြသောငါတို့” ဟူလို။

တတ္ထ သံဘမဇ္ဈေ။ ။ တတ္ထပုဒ်သည် ဂါထာ၌ တိုက်ရိုက်မရှိ၊ “မယမေတ္တ” မှ
 ဧတ္ထကိုပင် “တတ္ထ သံဘမဇ္ဈေ” ဟု ဖွင့်ဟန်တူသည်၊ သို့မဟုတ် “တ္ထေ သံဘမဇ္ဈေ”
 ဟု ရှိလျှင် တတ္ထ၏စွဲနက်ကို “သံဘမဇ္ဈေ” ဟု ဖွင့်ရာရောက်သောကြောင့် ကောင်း
 ။

တောလာတထံ။ ။ ကုလခတ်သည် သင်္ချာန (ရေတွက်ခြင်း) အနက်
 ခံတာတည်း၊ ကောလနံ-တစ်ပေါင်းတည်းရေတွက်ရခြင်း၊ ကောလော-ခြင်း၊
 အာပုဗ္ဗဟလဇာတ်ကို ဝိန္နန (ရခြင်း) အနက်ဟု အဘိဓာနပုဒ်ဒိကာသ္မိ ဖွင့်၏၊
 တောလံ+ အာဟလတီတိ ကောလာဟလော-တစ်ပေါင်းတည်းရေတွက်ခြင်းကို
 ရသော (တစ်ပေါင်းတည်း ရေတွက်ရသော=မည်သူ့ အသံဟု ခွဲ၍မရသော)
 ဆူညံသံ၊ ဤနေရာ၌ “ရန်ဖြစ်ခြင်း” ကိုပင် “ကောလာဟလ” ဟု ယူပါ-
 သို့မဟုတ် “ကလဟ” ဟုပင် ရှိသင့်သည်။

ဓူဇ္ဇေ။ ။ ဝိနည်း မဟာဝဂ္ဂ ကောသမ္မကက္ခန္ဓကဋ္ဌိလည်း ဤဂါထာပါ၏၊
 ထိုအဋ္ဌကထာ၌ “တေ တ္ထေ သံဘမဇ္ဈေ ကလဟံ ကရောန္တာ၊ ပေ၊ န ဇာနန္တိ” ဟု
 ရှိ၏၊ ထိုအဋ္ဌကထာ၌ “တ္ထေ” ဟုလည်းကောင်း၊ “ကလဟံ” ဟု လည်းကောင်း
 ရှိခြင်းသည် ဤအဋ္ဌကထာဝယ် “တတ္ထ ကောလာဟလံ” ဟု ရှိခြင်းထက်
 ကောင်း၏။

ယေ စ တတ္ထ ဝိဇာနန္တိတိ-ကား၊ တတ္ထ-ထိုသံဃာ့အလယ်၌၊ ယေ ပဏ္ဍိတာ-
 အကြင်ပညာရှိတို့သည်၊ (ဝိဇာနန္တိ၌စပ်) မယ် - ငါတို့သည်၊ မဇ္ဈိမသန္တကံ-
 သေမင်း၏ အထံသို့၊ ဂစ္ဆာမ - သွားနေကြရပါကုန်တကား၊ ဣတိ - ဤသို့၊
 ဝိဇာနန္တိ-သိကြကုန်၏၊ (ရှေ့စကား၏ အလျော် အနှုယဝါကျ)။

တတော သမ္ပန္နိ မေဂေါတိ-ကား၊ ဟိ-အကျိုးကား၊ ဝေ-ဤသို့၊ (သေမင်း
 အထံသို့ သွားနေကြရပါကုန်သည်တကားဟူ၍)၊ ဇာနန္ဒာ- သိကြကုန်သော

သဓာဓ ၂၀၃၇၃။ ။ “ယမု-ဥပရမေ(ရှောင်ကြဉ်ခြင်း)” ဟု ဓာတ်ကျမ်း
 ရှိသောကြောင့် ယမာမကို “ဥပရမာမ” ဟု ဓာတ်နက် ဖွင့်သည်၊ [ဂါထာ၌
 ယမာမသေကို “ယမာမ” ဟု ဆိုသောကြောင့် “သေ” သည် အနက်မရှိသော
 နိပါတ်ဟု သိစေ၏၊ သက္ကတ၌ “အာမသေ” ဝိဘတ်ဟု ရှိသောကြောင့် သက္ကထ
 ဝိဘတ်ဟု သော်လည်း ကြပါ။]

နဿာဓ။ ။ “ဥပရမ-ရှောင်ကြဉ်” ဟူသည် ငြင်းခုံနေကြသော သံဃာ
 အများမှ ရှောင်ကြဉ်၍ သေမင်းအထံသို့ သွားသောအားဖြင့် ပျက်စီးခြင်း
 တည်း၊ ထို့ကြောင့် “နဿာမ” သည် “ပျက်စီးခြင်းသဘောကို ဖွင့်ခြင်းတည်း”
 ဟု ယူပါ။ [ဤ “နဿာမ” ကြိယာသည် မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာဝယ် အချို့
 စာအုပ်၌ မပါ။]

သထတံ၊ ဝေ၊ ဝစ္ဆံ။ ။ မည်သူမဆို မွေးသည်ကစ၍ သေမင်းအထံသို့
 အမြဲသွားနေသကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ ဘာကြောင့်နည်း- “ဇရာယ မရဏံ လောကော၊
 ဥပနိယျတိအဒ္ဓါဝေ၊ = တစ်လောကလုံး၏ ဝမ်းတွင်းပါ ဇရာတရားသည် မရဏ
 သို့ ရောက်အောင် အမြဲ ပို့ဆောင်အပ်၏၊ မည်သူမျှ မခိုင်မြဲ” ဟု ဟောတော်
 မူသောကြောင့်တည်း။ [မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသ၊ ရာဇဝဂ္ဂ၊ ရဋ္ဌပါလသုတ်။] ဂစ္ဆာမာတိ၌
 အာကာရဇောတက ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် ဤဝါကျတစ်ခုလုံး၏ န ဝိဇာနန္တိ၌ စပ်ရ
 သော အာကာရဝါ ဖြစ်ကြောင်းကို ပြထားသည်။

သထတံ သမိတံ။ ။ ဤ ၂ ပုဒ်လုံးပင် နိစ္စအနက်ဟော ပုဒ်တည်း၊ သံပုဗ္ဗံ
 တန ဓာတ်၊ ဣ ပစ္စည်းဖြင့် နိဂ္ဂဟိတံ၊ ဓာတုနံ (နံ) တို့ကိုချေ၍ “သထတံ” ဟု
 နှစ်ပုဒ်လုံးဖြစ်၏၊ သမ္မာ တနောတိကံ သထတံ = ကောင်းစွာချီတတ်သော အမြဲ
 မပြတ်သော အရာ၊ [သထတံ အဝိစ္စေဒေါ ကြိယန္တရေဟိ အပ္ပဝေဒနံ = သတစာ
 ဟူသည် ကြိယာအဆက်မပြတ်ခြင်း၊ ကြိယာတစ်ပါးတို့ မခြားခြင်းတည်း။
 အဘိဓာန်နိဿယသစ်၌ လာသော (ဋီပုဏ်)။] သမိတကို “သမ+ဣတ” ဟု ခွဲ၍
 သထတံ အနက်နှင့် ထပ်တူဖြစ်ခြင်းကို “သမိသ” ဟု ကြပါ။

ထော- ထိုပညာရှိတို့သည်၊ ယောနိသော - သင့်ဇော အကြောင်းအားဖြင့်၊ မနသိကာရံ-စိတ်၌ထားခြင်းကို၊ ဝါ- နှလုံးသွင်းခြင်းကို၊ ဥပ္ပါဒေတွာ-ဖြစ်စေ၍၊ ဝါ-ဖြစ်စေခြင်းကြောင့်၊ မေဓဂါနံ ကလဟာနံ-ခိုက်ရန်တို့၏၊ ဝုပသမာယ- ငြိမ်းအေးခြင်း၊ ပဋိပဇ္ဇန္တိ - ကျင့်ကြံကြကုန်၏၊ ဝါ - ကျင့်ကြံ ဖွဲ့ကုတ်အားထုတ်ကြကုန်၏၊ အထ-ငြိမ်းအေးဖို့ရန် ကျင့်ကြံကြရာ ထိုအခါ၌၊ နေသံ- ထိုပညာရှိတို့၏၊ (ထိုလူလိမ္မာတို့၏) တာယ ပဋိပဇ္ဇိယာ-ထိုအကျင့်ကြောင့်၊ ထေ မေဓဂါ - ထိုခိုက်ရန်တို့သည်၊ သမ္ပန္တိ - ငြိမ်းအေးကုန်၏၊ ဣတိ-ဤတွင် ဇောဇာတိအဖွင့် တစ်နည်း အပြီးတည်း။

ဓံခံ ဟိ။ ။ “တာတော သမ္ပန္တိ မေဓဂါ” သည် ရွှေဝါကျ၌ ပြအံ့ပြီးသော “မယံ မစု သမိပံ ဂစ္ဆာမ” ဟု သိခြင်း၏ အကျိုးရပုံကိုပြသော ဝလဝါကျ တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဟံ-အကျိုးကား” ဟု အနက်ပေးသည်။ “ဝေ” ကား ရွှေဝါကျ၏အနက်ကို ပြန်၍ညွှန်းသော နိဒဿနတ္ထတည်း။

တေ ဇာနန္ဒာ။ ။ “ယေ ဝိဇာနန္တိ” ဟူသော ရွှေ အနိယမ၏ နိယမ ဖြစ်သောကြောင့် “တေ ဇာနန္ဒာ” ဟု ဆိုသည်။ “တေ-တို့သည်၊ ဇာနန္ဒာ-သိကုန်လထော်” ဟု ပါဠိအစဉ်အတိုင်းလည်း အနက်ပေးနိုင်၏။ “ဇာနန္ဒာ-ကုန်သော၊ ဝေ-တို့သည်” ဟု ရွှေနောက်ပြန်၍လည်း ပေးနိုင်ပါသည်။

ယောနိသော။ ။ “ယောနိ” သဒ္ဓါသည် “ခန္ဓကောဋ္ဌာသပဏာဝ-မဂ္ဂ ဝံဗာတုယု ယောနိ သာ” အဘိဓာန် (၈၄၈)၌ လာသော အနက်တို့တွင် ဤ ဝေရာ၌ “ဟေတု” အနက်ဟောတည်း။ ထိုဟေတု ဟူသည် ရန်ငြိမ်းခြင်း၏ သင့် ဖြေျာ်သော အကြောင်းတည်း။ “သင့်လျော်သောအကြောင်း” ဟူသည်လည်း မှီခိုမြတ်စွာ ဟောလော်မူအပ်သော ခန္တိမေတ္တာတို့၏ အကျိုးကို ဆင်ခြင်မှု ဖြစ်သောအကြောင်းတည်း။ “သော” ကား နာဝိဘတ်၏အပြု (ကာရိယ) တည်း။

မနသိကာရော။ ။ မနသိ-စိတ်၌၊ ကာရော-ပြုခြင်း၊ ဝါ-ထားခြင်း၊ မနသိ ကာရော-ခြင်း၊ (သို့ ကို ထူပြု၊ သံ လာသော) သတ္တမုန္တ မနသိပုန်၌ ဝိဘတ် မှုကြသော အလှူထွသမာသ်တည်း။ သတ္တမုန္တနှင့်တူရာ၌ ကရဓာတ်သည် ထပန အနက်ကို အဓိပ္ပါယ်ထွအဖြစ်ဖြင့် ဟောနိုင်၏။ [မနသိ ကရောမာတိ ကေဂ္ဂစိတ္တာ

ဟုတော့ စိတ္တေ ထပယာမ၊-ကင်္ခါအဋ္ဌကထာ၊ နိဒါနုဒ္ဒေသအဖွင့်၊... ဤ မနသိ ကရောမဉ္စ “မနသိ” ကား ကရောမနဉ္စ သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျသာ။]

ဇောနိသော ဝိသေသန။ ။ယောနိသော မနသိကာရ၊ အယောနိသော မနသိကာရဟု မနသိကာရ ၂ မျိုးရှိသောကြောင့် “ယောနိသော”ဟု ဝိသေ သနပြုရသည်။ ဤ ယောနိသော မနသိကာရသည် မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ် တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ကြောင်း ဖြစ်သည်။ [ယောနိသော ဘိက္ခဝေ မနသိကရောတော အနုပ္ပန္နာ စေဝ ကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဥပ္ပန္နာ စ ကုသလာ ဓမ္မာ ပဟိယန္တိ။] အင်္ဂုတ္တရ၊ ဧကနိပါတ် ဝိရိယာရမ္ဘာဒိဝဂ်။

မေဓဂါနံ ဇာတိဇာနံ။ ။ဂါထာ၌ တတော သမ္ဗန္တိ မေဓဂါဟု ရှိသော ကြောင့် “မေဓဂါနံ”ဟု ဆို၍ ထိုမေဓဂါနံကို “ကလဟာနံ”ဟု ထပ်ဖွင့် သည်။ [မေဓဓာတ်သည် ဟိံ သာအနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ မေဓတိ ဟိံ သတိတိ မောဓော၊ (ရန်ဖြစ်သောအခါ မိမိကိုလည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးကို လည်း ကောင်း ညှဉ်းဆဲတတ်၏။ မေဓော-မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားကို ညှဉ်းဆဲတတ် သည်+ဟုတော့+ဂစ္ဆတိ ပဝတ္ထတိတိ မေဓဂေါ - ညှဉ်းဆဲတတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ် သော ရန်ဖြစ်မှု၊ ကဓဓာတ်သည် မဒ (မာန်ယစ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ က အနုဗန်ရှိသော အ ပုဉ်းသက်၊ ဒ ကို လ ပြုလျှင် “ကလော - မာန်ယစ် ခြင်း”ဟု ဖြစ်၏။ ကလံ+ဟနတိတိ ကလဟော၊ ကိုပစ္စည်း၊ ဓာတုန်ချေ၊ သူ တစ်ပါး၏ မာန်ကို နှိမ်နင်းဖျက်ဆီးတတ်သော ရန်ဖြစ်မှု။

ဘဏ္ဍါဝေ၊ သမ္ဗန္တိ ။ ။“တာယ ပဋိပတ္တိယာ”သည် “ဝူပသမာယ ပဋိ ပဇ္ဇန္တိ”ကို ပြန်ညွှန်းသော စကားတည်း။ ပါဠိတော်၌ “ယေ စ တတ္ထ ဝိဇာနန္တိ၊ တတော သမ္ဗန္တိ မေဓဂါ”ဟု ဟောတော်မူသောကြောင့် “တတော - ထိုသို့ သိခြင်းကြောင့်”ဟု အနက်ဖြစ်၏။ သို့ဖြစ်လျှင် “ သိခြင်းကြောင့်(သိရုံဖြင့်) ရန်ငြိမ်းသည်”ဟု ယူဆဖွယ် ရှိ၏။ အမှန်မှာ-သိရုံမျှဖြင့် မငြိမ်းပါ။ သိ၍ ရန်ငြိမ်း ကြောင်း အကျင့်ကို ကျင့်ရ၏။ ထိုကျင့်ခြင်းကြောင့်(ထိုသို့ကျင့်မှ) ရန်ငြိမ်းနိုင် ပါသည်။ ဤသို့ ဂါထာ၌ ငြိမ်းဖို့ရန် ကျင့်မှုမပါသောကြောင့် အဋ္ဌကထာ ဆရာက “ယောနိသော၊ ပေ၊ ပဋိပဇ္ဇန္တိ”ဟု ထည့်၍ ဖွင့်ပြီးလျှင် “တာယ ပဋိ ပတ္တိယာ သမ္ဗန္တိ - ထိုသို့ကျင့်မှ ရန်ငြိမ်းသည်”ဟု မိန့်သည်။ [“လိုနေသော အဆက်ကိုထည့်စွက်ဖွင့်ပြခြင်းမှာ ကျမ်းဆရာတို့၏ ထုံးစံဖြစ်သည်”ဟုမှတ်ပါ။]

အထ ဝါ-ထိုပြင် တစ်နည်းကား၊ (တစ်နည်း) အထ (ပုဗ္ဗော)- ရှေးဖြစ်
သော၊ နယော - နည်းသည်၊ ဟောတု-ဖြစ်စေဦးတော့၊ ဝါ-ရှိစေဦးတော့၊
ဝါ(အပရော)-တစ်ပါးသော၊ နယော-နည်းကို၊ မယာ-ငါသည်၊ ဝုစ္စတေ-
ဆိုအပ်၏၊ ဝါ-ဆိုဦးအံ့။

ပရေစာတိ - ကား၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ မယာ-ငါသည်၊ မာ ဘိက္ခဝေ ဘဏ္ဍ
နန္တိအာဒိနိ-မာ ဘိက္ခဝေ ဘဏ္ဍနံ အစရှိသော စကားတို့ကို၊ (“ရဟန်းတို့ ...
မိမိတို့ဘက်၌ တိုင်ပင်ခြင်းကို မပြုကြကုန်လင့်” အစရှိသော စကားတို့ကို၊)

အထ ဝါ။ ။ “အထဝါတိ ပက္ခန္ဓရထွေ နိပါတော၊ နိပါတသမုဒယော
ဝါ” ဟု မရသာရတ္ထဋီကာ(မူလဋီကာဂန္ဓာရမ္မအဖွင့်)၌ ဖွင့်၏၊ ပဌမနည်းအလို
“နိပါတ်ပုဒ် တစ်ပုဒ်တည်း” ဟု ဆိုလို၏၊ ဒုတိယနည်းအလို “အထ+ဝါ”
ဟူသော “နိပါတ် ၂ ပုဒ် အပေါင်း” ဟု ဆိုလို၏၊ ၂ နည်းလုံးအတွက် အနက်
ပေးရာ၌ကား “ထိုနည်းမှ တစ်ပါးသော နည်းကား” ဟု ပေးရမည်၊ သို့သော်
လွယ်ကူအောင် “ထိုပြင် တစ်နည်းကား” ဟု ပေးပါသည်။

တစ်နည်း။ ။ နိပါတ် ၂ ပုဒ်ဟူသော နောက်နည်းအလိုအားဖြင့် “အထ
ပုဗ္ဗော-ရှေးဖြစ်သော၊ နယော-နည်းသည်၊ ဟောတု-ရှိပါစေတော့၊ [“ယုတ္တော-
သဒ္ဓပရိယာယ် တစ်မျိုးဆွယ်၍၊ တင့်တယ်လျောက်ပတ်၊ သင့်မြတ်လှလေပြီ” ဟု
ဆရာတို့ မိန့်ကြ၏။] ဝါ အပရော-တစ်ပါးသော၊ နယော-နည်းကို၊ မယာ-
ငါသည်၊ ဝုစ္စတေ-ဆိုအပ်၏၊ ဝါ-ဆိုဦးအံ့၊ ဤသို့လည်း အကျယ်ပေးကြသေး
၏၊ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ ၂ နည်း၎်၍ ပေးလိုက်ရပါသည်။

ဇုတ်ချတ်။ ။ အကြောင်း+အကျိုး(အနက်+သဒ္ဓါ) ၂ မျိုးတွင် တစ်မျိုး
မျိုးကို ပြောင်းလဲဖွင့်ပြလိုသော အရာ၌ “ဝါ” ဟုလည်းကောင်း၊ “အထဝါ”
ဟုလည်းကောင်း ထားလေ့ရှိ၏၊ အကြောင်း+အကျိုး(အနက်+သဒ္ဓါ) ၂ မျိုး
လုံးကို ပြောင်းလဲ၍ ဖွင့်ပြလိုရာ၌ကား “အပရော နယော” ဟု ထားလေ့ရှိသည်
ဟု မှတ်ချက်ပြုကြသည်။ [အနက်ရှိမှ သဒ္ဓါဖြစ်နိုင်သောကြောင့် အနက်သည်
အကြောင်း၊ သဒ္ဓါသည် အကျိုး။]

- [ဆောင်] ၁။ ကြောင်းကျိုး ၂ ခု တစ်ခုခု လဲမှု ဝါ-ထဝါ။
- ၂။ ကြောင်းကျိုး ၂ ပါး လဲလိုငြား ထားကြ အပရောသာ။

ဝရေ ဝာတိ။ ။ ဘုရားရှင်သည် ခိုက်ရန်ပြုကြသော ရဟန်းတို့အား “မာ
ဘိက္ခဝေ ဘဏ္ဍနံ=ရဟန်းတို့ ... မိမိတို့ အသင်းအပင်း၌ တိုင်ပင်ခြင်း ဟူသော

ဝတွာ-မိန့်တော်မူ၍၊ ဩဝဒိယမာနာပိ-ဆုံးမအပ်ပါကုန်သော်လည်း၊ မမ-
ငါ၏၊ ဩဝါဒဿ-ဩဝါဒကို၊ ပပ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟဏေန-လက်မခံခြင်းကြောင့်၊ အတိ
က္ကမနေန-ကျော်လွန်ခြင်းကြောင့်၊ အမာမကာ-ငါ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အတွင်း
သာဝက မဟုတ်သူတို့သည်၊ ပရေ နာမ-မရတို့ မည်၏၊ ဝါ-သူစိမ်း ပြင်ပတို့
မည်၏။

ဘဏ္ဍနကို မပြုကြနှင့်” စသော စကားတို့ကို မိန့်တော်မူ၍ ချေးက ဩဝါဒပေး
တော်မူခဲ့၏။ ထိုသို့ ဩဝါဒပေးတော်မူအပ်ပါကုန်သော်လည်း ထိုဩဝါဒကို
မနာယူကြသောကြောင့် ထို ရဟန်းတို့သည် အမာမက (အတွင်းသာဝက
မဟုတ်သူများ) ဖြစ်ကြ၏။ ထိုအမာမက ရဟန်းတို့သည် ပရ-(သူစိမ်းပြင်ပတို့)
ဖြစ်ကြလေသည်။

ဩဝဒိယမာနာပိ။ ။ ဤ၌ ပီသည် ဂရဟာဇောတကတည်း၊ အပ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟ
ဏေန၌ စပ်၊ “ဆုံးမအပ်ပါကုန်သော်လည်း (ဆုံးမအပ်စေကာမူ) မနာယူကြ”
ဟူလို၊ အပ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟဏေနကို အမာမက၌ စပ်၊ “မနာယူခြင်းကြောင့် အမာမက
(အတွင်းသာဝက) မဟုတ်ကြ” ဟူလို၊ “အတိက္ကမနေန” ကား အပ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟဏေန
၏ အဓိပ္ပါယ်ပြတည်း၊ ဩဝါဒကို ကြူးလွန်ကြခြင်းကို “အပ္ပဒ္ဓိဂ္ဂဟဏ” ဟု ဆိုလို
သည်။

အမာမကာ။ ။ “မမ+ဣမေတိ မာမကာ” ဟု ပြု၊ ဣမေ-ဤသူတို့သည်၊
မမ-ငါ၏ သာဝကတို့သည်၊ မာမကာ-ငါ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သာဝကတို့၊ န+
မာမကာ အမာမကာ - ငါ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သာဝကမဟုတ်ကြသူတို့၊ ငါ၏
စကားကို နားထောင်သူတို့သာ “သုဏန္တိတိ သာဝကာ” ဟူသော ဝိဂြိုဟ်နှင့်
လျော်သောကြောင့် မာမက (ငါ၏ဥစ္စာ ငါ၏ အတွင်းသာဝက) ဖြစ်နိုင်ကြ၏။
ထိုသို့ စကားကို နားမထောင်သူတို့ကား အမာမက (ငါ၏ အတွင်းသာဝကများ
မဖြစ်နိုင်သူ) တို့တည်း။

ဇာဇေဗုဒ္ဓိ ခြီးဝံ။ ။ “မမ+ဣဒံ” ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ ဣဒံ အနက်၌ “စိဿန္တေ
ဥညပီ” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ဣဒံ ဝိကဏ္ဍ (၁၂၀) သုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊
“အမှ” ဟု ပကတိပြု၊ “တဒမိနာဒိနိ” ဟူသော မောဂ္ဂလ္လာန် ၁-ကဏ္ဍ၊ ၄၇ သုတ်
ဖြင့် အမှကို မာမကပြု။ [အကျယ်ကို မောဂ္ဂလ္လာန် ဣဒံ ဝိကဏ္ဍ (၃၃) အဘယာ
လုမ ဆရာတော်၏ နိဿယ၌ ရှုပါလေ။]

ပရေ နာမ။ ။ “အမာမကာ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ပရေ-သူစိမ်းပြင်ပ
တို့” ဟု အနက်ပေးရသည်၊ ဥပမာ-ပါဇိတ်၊ သပ္ပါဏကဝဂ် ကဏ္ဍကသိက္ခာပုဒ်၌
“ပိရေတိ ပရအမာမက” ဟု ဖွင့်ရာ၌ “ပိရေ” ပုဒ်ကို အနက်ပေးရပုံကဲ့သို့တည်း။

မယံ-ငါတို့သည်၊ ဆန္ဒာဒိဝသေန-ဆန္ဒအစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ မိစ္ဆာ ဂါဟံ-မှားသော အယူကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဧတ္ထ သံသာဇ္ဈေ - ဤ သံသာ အလယ်၌၊ ယမာမသေ-အားထုတ်ကြကုန်၏၊ ဘဏ္ဍနာဒိနံ-မိမိတို့ တစ်သင်းတွင် တိုင်ပင်ခြင်း အစရှိသည်တို့၏၊ ဝုဒ္ဓိယာ-တိုးပွားခြင်းငှါ၊ ဝါယမာမ-အားထုတ် နေကြကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ န ဝိဇာနန္တိ-မသိကြကုန်။

ဧထံ၊ ဝေ၊ န ဝိဇာနန္တိ။ ။ ဂါထာ၌လည်းသော ပုဒ်တို့တွင် ပရေ စ ပုဒ်ကို ဖွင့်ပြပြီး၍ “န ဝိဇာနန္တိ မယမေတ္တ ယမာမသေ” ပုဒ်တို့ကို ဖွင့်ပြလိုသော ကြောင့် “မယံ၊ ပေ၊ န ဝိဇာနန္တိ” ဟု မိန့်သည်။ မယံကို ယမာမသေ၌ စပ်။

ဆန္ဒာဒိဝသေန။ ။ အားဒိဖြင့် ဒေါသ-ဘယ-မောဟတို့ကို ယူပါ။ သံသာ ၂ ဖက်ကွဲရာ၌ တစ်ဖက်သို့ လိုက်ခြင်းသည် (ကိုယ့်ဘက်က ခေါင်းဆောင်၊ သို့မဟုတ် နောက်လိုက်များကို) ချစ်ခြင်းဟူသော ဆန္ဒကြောင့်သော် လည်းကောင်း၊ တခြားတစ်ဖက်က ပုဂ္ဂိုလ်များကို မုန်းခြင်းဟူသော ဒေါသကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ မလိုက်လျှင် ရန်ပြုမည်ကို ကြောက်ခြင်းဟူသော ဘယ ကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ အမှားအမှန်ကို မဝေဖန်နိုင်သော မောဟ ကြောင့်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်တတ်သည်။

မိစ္ဆာဂါဟံ ဝေတတ္ထာ။ ။ ထိုဆန္ဒစသော ၁ ပါး၊ ၂ ပါး၊ ၃ ပါး၊ ၄ ပါးကြောင့်ဖြစ်စေ အမှားဘက်ကို အမှန်ဟု ယူခြင်းကို “မိစ္ဆာဂါဟံ” ဟု ခေါ်၏။ ထိုမိစ္ဆာဂါဟံကြောင့် လုံ့လပြုမိကြသည်။ [ဂဟေ တွာ၌ တွာပစ္စည်းသည် ဟိတ်အနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်၏။ “မိစ္ဆာဂါဟံ” အရ မှားသော အယူရ၏။ “ဂဟေတွာ” အရကား ထိုအယူကို အမှန်ဟု ယူသော စိတ်ရ၏။]

ဧတ္ထ ယမာမသေ။ ။ ဧတ္ထကို ပဌမဖွင့်ခဲ့သော နည်းအတိုင်း “သံဃမဇ္ဈေ” ဟုပင် ဖွင့်၏။ “အေ” အနက်မရှိသော “ယမာမ” ကိုကား “ဝါယမာမ” ဟု ဖွင့် သည်။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် ယမုဓာတ်သည် ပဌမ အဖွင့်၌ကဲ့သို့ “ဥပရမ အနက်ကို မဟော၊ အားထုတ်ခြင်း အနက်ဟော” ဟု သိစေသည်။ [ဝိ+အာ ဥပသာရတို့ သည် မူလဓာတ်၏ အနက်ကို ထွန်းပြရုံသာ ဖြစ်သောကြောင့် ယမုဓာတ် သက်သက်သည်ပင် အားထုတ်ခြင်း (ဝါယမ) အနက်ကို ဟောနိုင်ပါသည်။]

ဘဏ္ဍနာဒိနံ ဝုဒ္ဓိယာ။ ။ အားထုတ်ခြင်းကြောင့် ရအပ်သော အကျိုးကို ပြသော စကားတည်း။ “ဘဏ္ဍနစသည်တို့၏ တိုးပွားခြင်းအကျိုးငှါ ဝါသန္တိ အားထုတ်နေကြသည်။ ထိုသို့ ဘဏ္ဍနစသော မကောင်းကျိုးတို့ကို တိုးပွားစေ

ပန-အနွယ်ကား၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ယောနိသော-သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့်၊ ပစ္စဝေက္ခမာနာ - ဆင်ခြင်ကုန်သော၊ တတ္ထ - ထိုသင်္ဘောတို့တွင်၊ တုမ္ပာကံ - သင်တို့၏၊ အန္တရေ - အလယ်၌၊ ယေ စ ပဏ္ဍိတာ - အကြပ်ပညာရှိတို့သည်ကား၊ (ဝိဇာနန္တိ၌စပ်၊) ပုဗ္ဗေ - ရှေး၌၊ မယံ - ငါတို့သည်၊ ဆန္ဒာဒိဝသေန-ဆန္ဒ အစရှိသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါယမန္တာ-အားထုတ်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-၍၊) အယောနိသော-မသင့်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ ပဋပန္နဿ ကျင့်ခဲ့ကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝိဇာနန္တိ-သိကြကုန်၏။

မည်”ဟု မရည်ရွယ်သော်လည်း “လုပ်ကြပုံ အလုပ်သဘောက ထိုဘဏ္ဍာစသည့် ဝှိုးပွားအောင် ကြိုးစားထုထုတ်နေသည်” ဟူလို။]

အာဒိခြင် ဣဒ္ဓဿ။ ။ဘဏ္ဍနာဒိနိ၌ အာဒိဖြင့် ပါဠိတော်၌ လာသော ကလဟ၊ ဝိဂ္ဂဟ၊ ဝိဝါဒတို့ကို ယူ၍ ဘဏ္ဍန၌ ဘဒ္ဒဓာတ်သည် ဆဲရေးငြင်းခုံခြင်း အနက်ကို ဖောသော်လည်း ကလဟစသည်နှင့် တွဲသောအခါ “မိမိဘက်တွင် (ဘယ်လိုပြော၊ ဘယ်သူလုပ်၊ စသည်ဖြင့်) တိုင်ပင်ခြင်းအနက်ကို ယူရသည်။

ကလဟ စသည်။ ။ အာပတ်သင့်လောက်အောင် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော ကိုယ်ဖြင့် ရိုက်နှက်၍လည်းကောင်း၊ နှုတ်ဖြင့် ဆဲ၍လည်းကောင်း၊ ငြမ်းခုံခြင်း ရန်ဖြစ်ခြင်းကို “ကလဟ” ဟု ခေါ်၏။ အာပတ်မသင့်လောက်သော (သုဘစ်မျိုး ငါတစ်ဖုံ) ကိုယ်ဖြင့် ယူခြင်းကို ဝိဂ္ဂဟ(ဝိ-ဆန့်ကျင်ဘက်+ဂဟ-ယူခြင်း) ဟု ခေါ်၏။ အာပတ်မသင့်လောက်သော ငြမ်းခုံခြင်း နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုခြင်းကို “ဝိ-ဆန့်ကျင်ဘက်+ ဝါဒ-ပြောဆိုခြင်း” ဟု ခေါ်သည်။ [ပါမိတ် အဋ္ဌကထာ မုသာဝါဒဝဂ်-ပေသုညသိက္ခာပုဒ်အဖွင့်ကို မှီးသည်။ ထို၌ ဝိဂ္ဂဟပုဒ်ကား မပါ။]

ဣဒါနိ ဝန။ ။ ယေ စ တတ္ထ ဝိဇာနန္တိကို ဖွင့်ပြလို၍ “ဣဒါနိ ပန” ဟု မိန့်သည်။ ပနသည် မသိဘက်တစ်ဖို့မှ သိဘက်တစ်ဖို့ကို ပြသော ပက္ခန္ဓရလည်း ဟုတ်၏။ ဆန့်ကျင်ဘက် မသိမှုမှ အလျော်ဖြစ်သော သိမှုကိုပြသော အနွယ် ဇောတကလည်း ဟုတ်၏။ ဝိဇာနန္တိ၌စပ်၍ “ယခုတော့ သိကြသည်” ဟူလို။

ယောနိသော ဝစ္စဝေက္ခမာနာ။ ။ သည်းခံခြင်း မေတ္တာထားခြင်း၊ မကောင်းမှု၏ အပြစ်၊ ကောင်းမှု၏အကျိုးကို ဆင်ခြင်ခြင်းကို “ယောနိသော ပစ္စဝေက္ခမာနာ-သင့်တော်သော မှန်ကန်သော အကြောင်းအားဖြင့် ဆင်ခြင်ကြသည်” ဟု ဆိုသည်။

တတ္ထ တုမ္ပာကံ အန္တရေ။ ။ ဂါထာ၌ တတ္ထကို “တုမ္ပာကံ အန္တရေ” ဟု ဖွင့်၏။ ဤသို့ အန္တရေဟုလည်းကောင်း၊ မုဗ္ဗေဟုလည်းကောင်း၊ ဖွင့်ခြင်းသည် တတ္ထ

တတော-ထိုသို့ သိကြခြင်းကြောင့်၊ တေသံ - ထိုပညာရှိတို့၏၊ သန္တိကာ- အထံမှ၊ တေ ပဏ္ဍိတပုရိသေ - ထိုပညာရှိ ယောက်ျားတို့ကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊ ဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ ကလဟသင်္ခါတာ-ငြင်းငုံခြင်းဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ဣမေ မေဂေဂါ- ဤခိုက်ရန်တို့သည်၊ သမ္ပန္နိ-ငြိမ်းအေးကုန်၏၊ ဣတိ အယံ-ဤသည် ကား၊ ဣတ္ထေ-ဤဂါထာ၌၊ အတ္ထော-တစ်နည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်တည်း၊ ဣတိ- ဤတွင် ဂါထာအဖွင့် တစ်နည်း အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-၌၊ သမ္ပတ္တဘိက္ခု-ရောက်လာကုန်သော ရဟန်း တို့သည်၊ သောတာပတ္တိဖလာဒိသု-သောတာပတ္တိဖိုလ် အစရှိသော ဖိုလ်တို့၌၊ ဖထိဋ္ဌဟိ သု-တည်ကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ဤတွင် ကောသမ္မကဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ဗုဒ္ဓပစ္စည်း၏ နိဗ္ဗာရဏ၏အနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း၊ မှန်၏-“တုမှာကံ အန္တရေ- သင်တို့၏ အလယ်၌”ဟူသော စကားသည် “ထိုသင်တို့တွင်”ဟူသော စကား၏ အဓိပ္ပါယ်နှင့် ထပ်တူကျ၏။ [ကစည်းဝတ္ထံ “ဗျဉ္ဇနော စ ဝိသညောဂေါ” သုတ်၏ အဖွင့်၌ “တိဏ္ဏံ ဗျဉ္ဇနာနံ အန္တရေ” သည် “သုံးလုံးသော ဗျည်းတို့တွင်” ဟု နိဗ္ဗာရဏ အနက်ကို ပြသကဲ့သို့တည်း၊ အကျယ်ကို ထိုသုတ် ဘာသာဋီကာ၌ ရှုပါ။]

ဃေ ဓ ဝိ ဇာ နန္ဒိ။ ။ ယေကို “ပဏ္ဍိတပုရိသာ” ဟု ဖွင့်၏၊ “ပုဗ္ဗေ မယံ၊ ပေါ ပဋိပန္နာ” ကား သိပုံအခြင်းအရာကို ထည့်၍ ပြုအပ်သော အာကာရ စကား တည်း၊ မှန်၏- အဋ္ဌကထာ ဆရာတို့သည် အကြောင်းလိုရာ၌ အကြောင်းကို ထည့်၍ ဖွင့်ကြသကဲ့သို့ အာကာရလိုရာ၌လည်း အာကာရကို သင့်သလိုထည့်၍ ဖွင့်ကြရသည်၊ ဤနေရာ၌ ဗျတိရေကဝါကျတုန်းက “မယံ ဆန္ဒာဒိဝသေန” စသော စကားကိုပင်ယူ၍ အာကာရ ထည့်သည်။

ဓတော၊ ဝေ၊ သမ္ပန္နိ။ ။ တတော သမ္ပန္နိ မေဂေဂါ၏အဖွင့်တည်း၊ တတော ကို သမ္ပန္နိ၌စပ်၊ “ထိုသို့ သိခြင်းကြောင့် ငြိမ်းအေးကြသည်” ဟူလို၊ တေသံ သန္တိကာလည်း သမ္ပန္နိ၌စပ်၊ ထိုပညာရှိတို့ အထံမှ၊ ငြင်းခုံမှုတွေ ငြိမ်းအေးသွား ကြ၊ ဖျေ့ . က်ကွယ်သွားကြသည်” ဟူလို၊ “တေ ပဏ္ဍိတပုရိသေ နိဿာယ” ကား တေသံ သန္တိကေ၏ အဓိပ္ပါယ် အဖွင့်တည်း၊ “ထိုပညာရှိ ယောက်ျားတို့ကို အမှီ ပြု၍ (ထိုပညာရှိ ယောက်ျားများ၏ ယောနိသောမနသိကာရကြောင့်) ငြိမ်း အေးကြရသည်” ဟူလို။

ဣမေ ဝါနိ ကလဟသင်္ခါတာ။ ။ ဝါနိကို သမ္ပန္နိ၌စပ်၍ “ရှေးက ဖြစ်ခဲ့ သော ရန်တို့သည် ယခု ငြိမ်းအေးကြသည်” ဟူလို၊ “မေဂေဂါ” အရ ခိုက်ရန် ဖြစ်ခြင်းကို ဆိုသည်ဟု သိစေလို၍ “ကလဟသင်္ခါတာ” ဟု ဝိသေသနထည့် သည်။ [ဤပုဒ်တို့၏ ဝစနတ္ထကို ပဌမနည်း၌ ပြခဲ့ပြီ။]

နည်း ၂ ဝါးအထူး။ ။ပဌမနည်း၌“ပရေ”အရ တက္ကနကာရက ရဟန်းများ ရ၏။ ဤနည်း၌“ပရေ”အရ ဩဝါဒကို နားမထောင်ကြသောကြောင့် အတွင်းသာဝက မဟုတ်ကြသော သူစိမ်းပြင်ပတို့ကို ရ၏။ ပဌမနည်း၌ ယမာမအတွက် ဥပရမာမ အနက်ကိုယူ၍ ဤနည်း၌ ဝါယမာမ အနက်ကိုယူသည်။ ဤသို့ သဒ္ဓ အနေ မပြောင်းဘဲ အနက်ကိုသာ ပြောင်းသွဲလိုသောကြောင့် “အထ ဝါ”ဟု စချီခဲ့သည်။

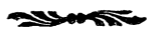
ဝေရ စ နဝိဇာနန္တိ၊ ယေမေတ္ထ ယမာမသေ၊

သေ စ တတ္ထ ဝိဇာနန္တိ၊ တတော သမ္ဗန္တိ မေဓဂါ။

စ - ထိုသို့ ရန်ကိုရန်ချင်း မတုံ့လျှင်းမှ ငြိမ်းအေးခြင်းသာ ရှေးထုံးရှိပါသော်လည်း၊ ပရေ - လိမ္မာမြင်သိ ပညာရှိမှဘစ်ပါး အခြားသော ခိုက်ရန် ပြုတတ်သူတို့သည်၊ ဧတ္ထ-ဤသံဃာ့အလယ်၌၊ မယံ - ငါတို့သည်၊ ယမာမသေ-ပိခွါရှောင်ရှား ပျက်ဆုံးပါးလျက် သေမင်းထံသို့ မပြတ်သွားနေကြရပါကုန်၏။ (ဣတိ-ဤသို့) န ဝိဇာနန္တိ - မသိကြကုန်၊ ယေ စ - လိမ္မာမြင်သိ အကြင် ပညာရှိတို့သည်ကား၊ တတ္ထ-ထိုသံဃာ့အလယ်၌၊ (မယံ-တို့သည်၊ ယမာမသေ-ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့) ဝိဇာနန္တိ - သိကြကုန်၏၊ တတော - ထိုသို့ သိခြင်းကြောင့်၊ ဝါ - ထိုသို့ သိ၍ ကျင့်ကြခြင်းကြောင့်၊ မေဓဂါ - ခိုက်ရန်တို့သည်၊ သမ္ဗန္တိ - ငြိမ်းအေးရကုန်၏။

(တစ်နည်း) စ-ထိုသို့ ရန်ကိုရန်ချင်း မတုံ့လျှင်းမှ ငြိမ်းအေးသော ရှေးထုံးရှိပါသော်လည်း၊ ပရေ-ဘုရား၏ ဩဝါဒကို လိုက်နာသော အတွင်းသာဝကမူ တစ်ပါး မလိုက်နာသော သူစိမ်းပြင်ပ ဖြစ်ကြသူတို့သည်၊ ဧတ္ထ - ဤ သံဃာ့အလယ်၌၊ မယံ - တို့သည်၊ ယမာမသေ - ခိုက်ရန်တိုးပွားအောင် ကြိုးစားနေကြပါကုန်၏။ (ဣတိ-သို့) န ဝိဇာနန္တိ - မသိကြကုန်၊ ယေ စ - အကြင် လိမ္မာမြင်သိ ပညာရှိတို့သည်ကား၊ (မယံ-ငါတို့သည်၊ ယမာမသေ-ခိုက်ရန် တိုးပွားအောင် ကြိုးစားနေကြပါကုန်၏၊ ဣတိ - ဤသို့) ဝိဇာနန္တိ - သိကြကုန်၏၊ တတော-ထိုသို့သိခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ သိ၍ ကျင့်ခြင်းကြောင့်၊ မေဓဂါ - ခိုက်ရန်တို့သည်၊ သမ္ဗန္တိ - ငြိမ်းအေးကုန်၏။

ကောသမ္မက ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

မဟာကာဠုတ္တေရ ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်။ သုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တိ။ ပေ၊ ဝါတော သေလံဝ ပဗ္ဗတန္တိ-
ဟူကုန်သော၊ ဣမာ ဂါထာ - ဤဂါထာတို့ကို၊ အဘာသိ - ဟောတော်မူပြီ၊
(ရှေ့ဂါထာတို့၌ကဲ့သို့ ၃ နည်းပေး) တတ္ထ - ထိုဂါထာတို့၌၊ သုဘာနုပဿိံ
ဝိဟရန္တိ ပဒဿ-သုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တိ ဟူသော ပုဒ်၏၊ (ဣတိအတ္ထော၌
စပ်) သုဘံ - တင့်တယ်သော အာရုံကို၊ အနုပဿန္တိ - အဖန်ဖန် ရှုတတ်သည်
ဖြစ်၍၊ (ဝိဟရန္တိစပ်) ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ-ဣဋ္ဌာရံ၌၊ မာနသံ-စိတ်ကို၊ ဝိသဇ္ဇေတူာ-
လွတ်၍၊ ဝိဟရန္တိ-နေသော၊ (တံ၌စပ်) ဣတိ အတ္ထော ဤကားအနက်။

ဓာတ္ထ။ ။အဘာသိ၌ ဘာသဇာတ်၏ ကံသည် ဣမာ ဂါထာတည်း၊ သ
ကမ္မက ကြိယာ၏နောက်၌ တတ္ထရိလျှင် ထိုကြိယာ၏ကံသည် တတ္ထ၏ စွဲရာ
အနက်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “တတ္ထ-ထိုဂါထာတို့၌” ဟု ပေးရသည်။ သုဘာ
နုပဿိံ ဝိဟရန္တိ၌ အပေါင်း အာဇာရ+အစိတ်အာပေယံ စပ်ပါ။

[ဆောင်း] သကမ္မကြိယာ၊ ယှဉ်ကောနောက်နား၊ တတ္ထသွားသော်၊
စွဲငြားကြိယာ၏ ကံပင်တည်း။

သုဘာ၊ ဝေ၊ ဝိဟရန္တိတိ။ ။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ ဝိဟရန္တိ မပါဘဲ “သဘာ
နုပဿိံ တိ” ဟုသာ ရှိ၏။ နောက်၌ “ဝိဟရန္တိ” ဟု ဖွင့်ထားသောကြောင့်
ပါသောမူသာ ကောင်း၏။] ဘူဝါဒီဂိုဏ်း သုဘာဇာတ်သည် ဒိတ္တိ (တင့်တယ်
တောက်ပခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ သောဘတိ-တင့်တယ်တောက်ပတတ်၏။
ဣတိ သုဘံ-တင့်တယ်သော အာရုံ၊ (အပစ္စည်း)။

အနုပဿိံ ။ ။ “အနုပဿန္တိ” ဟု တဿိလအနက်မပါဘဲ ဖွင့်သောကြောင့်
“ဏိပစ္စည်းကို တဿိလအနက်မပါသော်လည်း သက်နိုင်၏” ဟု မှတ်ပါ။ အနု-
အဖန်ဖန်၊ ဝါ - အာရုံသို့ အစဉ်လိုက်၍ + ပဿတိ- ရှုတတ်၏။ ဣတိ အနုပဿိံ။
[အမြဲရှုလေ့ရှိသူကို တဿိလ အနက်က ဟော၏။ တစ်ရံတစ်ခါ၌ ထို အာရုံကို
အစဉ်လိုက်၍ (အဖန်ဖန်) ရှုသည့်ကား တဿိလအနက် မရနိုင်၊ တစ်ရံတစ်ခါ၌
ဆုတအာရုံကို ထပ်၍ထပ်၍ ရှုလျှင်လည်း ရာဂဖြစ်သည်သာ။ ထို့ကြောင့် ဤ
နေရာ၌ တဿိလအနက် မပါဘဲ “အနုပဿန္တိ” ဟု ဖွင့်သည်။]

သုဘံ အနုပဿိံ ။ ။ အသုဘကို သုဘာဟု ရှုရာ၌ “သုဘံ ဣတိ + အနုပဿိံ
သုဘာနုပဿိံ” ဟု ဣတိသဒ္ဓါကြောသော သမ္မာဝနာကမ္မဓာရ်ပြုရ၏။ သုဘာကိုပင်

သုတဟု ရှုရာ၌ကား ဣတိသဒ္ဓါမပါဘဲ ဝိဂြိုဟ်ပြုရ၏။ ထို့ကြောင့် “သုဘံ+အနုပဿန္တိ” ဟု ဣတိမပါဘဲ ဖွင့်သည်။ သုဘံ - တင့်တယ်သော အာရုံကို+အနုပဿိ-အဖန်ဖန်(အစဉ်လိုက်၍) ရှုတတ်သူတည်း။ သုဘာနုပဿိ-သူ။

ဣဋ္ဌာရမဏေ။ ။ သုဘကိ “ဣဋ္ဌာရမဏ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ ဤစကားအရ “အသုဘအာရုံကို သုတဟု ရှုခြင်းမဟုတ်၊ သုတဟု အများက ယူဆအပ်သော ဣဋ္ဌာရုံကို ရှုခြင်းဖြစ်သည်” ဟု ပြ၏။ ဣဋ္ဌာရုံ ဣသုဓာတ်၊ တပစ္စည်းသည် တဗ္ဗပစ္စည်း၏ အနက်ကို ဟော၏။ ဣစ္စိတဗ္ဗ-လူအများသည် အလိုရှိထိုက်၏။ ဣတိဣဋ္ဌာ၊ ဣဋ္ဌံ စ+တံ+အာရမဏံ စာတိ ဣဋ္ဌာရမဏံ။

ဓာနသံ ဝိသဇ္ဇေတွာ။ ။ အနုပဿိ ကို “မာနသံ ဝိသဇ္ဇေတွာ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ “သုတအာရုံနှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ ဣန္ဒြိယသံဝရဖြင့် စိတ်ကို စောင့်စည်းရမည်ဖြစ်ပါလျက် မစောင့်စည်းဘဲ စိတ်ကို လွှတ်ထားသည်” ဟူလို။ “ဝိသဇ္ဇေတွာ” ဟု တွာပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်ခြင်းကြောင့် အနုပဿိ သည် ဝိဟရန္တံ့ စပ်ရသော ကြိယာဝိသေသနဖြစ်၍ “ဟုတွာ” ဟု ထည့်၍စပ်ပါ-ဟု သိစေ၏။ [ဝိပုဗ္ဗ သဗ္ဗဓာတ်ဖြစ်၍ သန္တိ ဒွေဘော်မလို။]

ဗုဒ္ဓိဗျဿိ။ ။ ဤ၌ကား ဟုတွာပုဒ်က ကတ္တားဟော ဖြစ်သောကြောင့် (မောဂ္ဂုလ္လာန်အလို ဘောဟောဖြစ်သောကြောင့်) ကတ္တားမရှိသည့်အတွက် ဟုတွာဟု သဒ္ဓါကိုတိုက်ရိုက်မထည့်ဘဲ “ရှုတတ်သည်+ဖြစ်၍” ဟု အနက်ကိုသာ ထည့်၍ စပ်ရိုးပြုကြ၏။ [ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ကား “ဟုတွာ ဝိဟရန္တိ” ဟုပင် ရှိသည်။]

ဆနုကိရိလျှင် သဒ္ဓါလည်းရ။ ။ “ဖြစ်၍” ဟု အနက်ရနိုင်လျှင် “ဟုတွာ” ဟူသော သဒ္ဓါလည်း ရနိုင်၏။ အနုပဿိ ဟူသော ဒုတိယန္တနှင့် ဟုတွာပုဒ်က မလိုက်လျောသောကြောင့် မထည့်ဘဲ ထားကြသည်။ အနုပဿိ ပုဒ်ကလည်း ဝိဟရန္တံ့နှင့် အရတူသောကြောင့် ဝိဟရန္တံ့နှင့် ဝိဘတ်တူအောင် ထားရိုးရှိရကား ဟုတွာကို ငဲ့၍ ပဌမန္တမဖြစ်နိုင်တော့။

ဣတိ အဓမ္မာ။ ။ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ၌ “အတ္ထော” ဟုပါလျှင် ထိုအနက်ကို ဖော်တတ်သော သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ (ဖွင့်စံရာ တည်ထားအပ်သော) ဝါစက၌ “ပဒဿ” ဟု သမ္ပန်ပုဒ်ထားရိုးတည်း။ ထို့ကြောင့် “သုဘာနုပဿိ” ဝိဟရန္တံ့တိ ပဒဿ” ဟု သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော ဝါစကကို သမ္ပန်ခံ၍ အတ္ထော၌ သမ္ပန်+သမ္ပန္နိအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသည်။ “ပုဒ်၏+အနက်” ဟူလို။

[ဆောင်] သံဝဏ္ဏနာ, အတ္ထောပါမူ, သဒ္ဓါသံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ, ဝါစကသည်, မုချသမ္ပန် ခံမြဲတည်း။

ဟိ-ချွဲဦးအံ့၊ ယော ပုဂ္ဂလော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နိမိတ္တဂ္ဂါဟံ-အပေါင်း
 ဖြစ်သော ကိုယ်သဏ္ဌာန်နှင့် မိတ်ကို ယူခြင်းကို၊ (ယောကျ်ား မိန်းမ၊ ဧွေ့ကြုံရလျှင်၊
 ဣဂ ဒေါသ၊ မောဟကြောင်းဟိတ်၊ အပေါင်းဖြစ်သော ကိုယ်သဏ္ဌာန်နိမိတ်
 ကို ယူခြင်းကို၊) အနုဗျဉ္ဇနဂ္ဂါဟံ-လက်ခြေစသော အစိတ်အစိတ်ကို ယူခြင်းကို၊
 (လက်ခြေ စသော၊ စကားပြောနှင့်၊ ရယ်မောကြည့်ဟန်၊ ဖန်ဖန်ကိလေ၊
 ထင်ရှားစေရိပ်၊ အနုစိတ် ယူခြင်းကို၊) ဂဏှန္တော-ယူလသော်၊ နခါ-လက်
 သည်း ခြေသည်းတို့သည်၊ သောဘနာ-တင့်တယ်ပါပေကုန်၏၊ ဝါ-လှပါ
 ပေကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ ဂဏှာတိ-ယူ၏၊ အင်္ဂုလိယော-လက်ချောင်းတို့သည်၊
 သောဘနာ-ကုန်၏၊ ဣတိ ဂဏှာတိ၊ ဟတ္ထပါဒါ-လက်ခြေတို့သည်၊ သောဘ
 နာတိ ဂဏှာတိ၊ ဇမံာ-ခြေသလုံးတို့သည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ ဥဂ္ဂ-
 ပေါင်တို့သည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ ကဒ္ဓိ-ခါးသည်၊ သောဘနာတိ
 ဂဏှာတိ၊ ဥဒရံ-ရင်သည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ ထနာ-သားမြစ်တို့သည်၊
 သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ ဂိဝါ-လည်ပင်းသည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊
 ဩဋ္ဌာ-နှုတ်ခမ်းတို့သည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ ဒန္တာ - သွားတို့သည်၊
 သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ မုခံ-မျက်နှာသည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ နာသာ-
 နှာခေါင်းသည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ အက္ခိန္နိ-မျက်လုံးတို့သည်၊ ဘောဘ

နိမိတ္တဂ္ဂါဟံ။ ။ နိမိတ္တသဒ္ဓါသည် “အကြောင်း” ဟူသော အနက်ကို ဟော
 ၏၊ ကိုယ်သဏ္ဌာန်ကို ကြည့်၍ “ဤသူသည် မိန်းမ၊ ဤသူသည် ယောကျ်ား” ဟု
 သိရ၏၊ ထိုသို့ သိရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် ကိုယ်၏ ဖြစ်ပုံ
 ဖြစ်ဟန် ပုံသဏ္ဌာန်ကို “နိမိတ္တ” ဟု ခေါ်ရသည်။

ချွဲဦးအံ့။ ။ [ကောင်းစွာ တည်သော ကိုယ်ကိုပင် “သဏ္ဌာန်” ဟု ခေါ်
 သည်၊ သံ-ကောင်းစွာ၊ ဝါ-စုပေါင်း၍ + ဌာန-တည်ပုံ။] မိန်းမနှင့် ယောကျ်ား
 သည် ကိုယ်ခန္ဓာ တည်နေပုံချင်း မတူကြ၊ ရင်သားနေပုံ၊ မျက်နှာ၌ မှုတ်ဆိတ်
 ကျပ်စွယ်ပါပုံ မပါပုံ၊ ဆံထုံးပုံ အဝတ်ဝတ်ပုံမှစ၍ ကွဲလွဲကြ၏၊ ထို ကိုယ်သဏ္ဌာန်
 မတူပုံကို ကြည့်၍ “ဤသူသည် မိန်းမ၊ ဤသူကား ယောကျ်ား” ဟု သိကြရ
 သည်။

ဝိသုဒ္ဓိခေမိ။ ။ ဣတ္ထိသဏ္ဌာန်နိသိတံ ရူပမုခေဒ (အဆင်းကို ပခောနပြုသဖြင့်)
 ဂယုမာနံ သဏ္ဌာန် ထနမံသာဝိသဒတာ နိမ္မဿုမုခတာ ၊ ပေ၊ သဗ္ဗံ ဣတ္ထိတိ
 သဏ္ဌာနနဿ ကာရဏဘာဝတော ဣတ္ထိနိမိတ္တံ၊ ဝုတ္တပရိယာယတော ပုရိသ

နာတိ ဂဏှာတိ၊ ကဏှာ-နားရွက်တို့သည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ ဘမုကာ-
 မုက်ခုံးတို့သည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ နလာဠု-နဖူးသည်၊ သောဘနံတိ
 ဂဏှာတိ၊ ကေသာ-ဆံပင်တို့သည်၊ သောဘနာတိ ဂဏှာတိ၊ ကေသာ-ဆံပင်
 တို့သည်လည်းကောင်း၊ လောမာ-အမွှေးတို့သည်လည်းကောင်း၊ နခါ-တို့သည်
 လည်းကောင်း၊ ဒန္တာ-တို့သည်လည်းကောင်း၊ တစော-သည်လည်းကောင်း၊
 သောဘနာ-ကုန်၏၊ ဣတိ ဂဏှာတိ၊ [၂၂ ကောဠာသမ္ပ တစပဉ္စကကို ပေါင်း၍
 ပြုပြန်သည်။] ဝတ္ထော-အဆင်းသည်၊ သုဘော-တင့်တယ်၏၊ သဏှာနံ - ပုံ
 သဏှာန်သည်၊ သုဘံ-၏၊ ဣတိ ဂဏှာတိ၊ အယံ - ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သုဘာနု
 ပယံ နာမ-သုဘကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သူ မည်၏။

နိမိတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလနိဇ္ဇေသ။ [ဤအဖွင့်ကို ကြည့်၍ နိဿယ၌
 အနက်အကျယ် ပေးထားပါသည်။]

ဂါထာ၏ အဓိပ္ပာယ်။ ။ ထိုပုံသဏှာန်ကို အာရုံပြုခြင်းကို “ဂါဟ-ယူခြင်း”
 ဟု ခေါ်သည်။ မိန်းမကို မြင်သောအခါ စက္ခုဒွါရဝီထိ ဖြစ်၏။ ထိုဝီထိ၏
 နောက်၌ မြင်မှုကို အစဉ်လိုက်သော တဒနုဝတ္တကာ မနောဒွါရဝီထိများ ဖြစ်
 ကြ၏။ ဤဝီထိများဖြင့် အဆင်းရူပါရုံ သာမညကိုသာ သိသေး၏။ လောဘ
 ဇော ဖြစ်သော်လည်း သာမန်လောဘသာ ဖြစ်၏။ “ရာဂ”ဟု မဆိုလောက်
 သေး၊ ထို့နောက် ထိုအဆင်းကို အကြောင်းပြု၍ “လှပ တင့်တယ်၏” ဟု
 ရှုသော မနောဒွါရဝီထိများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုဝီထိများ၌ကား “ရာဂ”ဟု ဆိုရ
 လောက်သော လောဘဇောများ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုလောဘကိုလေသာစိတ်ဖြင့်
 အာရုံပြုခြင်းကို “နိမိတ္တဂါဟ”ဟု ဆိုသည်။ [နိမိတ္တဿ + ဂါဟော နိမိတ္တဂါ
 ဟော။]

နိမိတ္တဗုဒ္ဓိဗြီးဠံ။ ။ နိပုဗ္ဗ+ မိဒဓာတ်-တက်ပစ္စည်းဖြင့် “နိမိတ္တ”ဖြစ်သည်ဟု
 ထောမနိဓိ၌ ပြု၏။ မိဒဓာတ်သည် ဘူဝါဒိဖြစ်မှု “မေမ-လျင်စွာ သိခြင်း” အနက်
 ဟောဟု ဆို၏။ နိမိဇ္ဇတေ အနေနာတိ နိမိတ္တံ၊ အနေန-ဤကိုယ်သဏှာန်ဖြင့်၊
 နိမိဇ္ဇတေ- (မိန်းမ ယောက်ျားဟု ခွဲခြား၍) လျင်စွာ သိအပ် သိနိုင်၏။ ဣတိ-
 ထို့ကြောင့်၊ တံ-ထို ကိုယ်သဏှာန်သည်၊ နိမိတ္တံ-နိမိတ္တမည်၏။

မှတ်ချက်။ ။ “နိမိနာတိ သဉ္ဇာနာတိ ဇေတနာတိ နိမိတ္တံ”ဟု နိ+မိဓာတ်၊
 တပစ္စည်းဖြင့်လည်း ရုပ်ပြီးစေကြ၏။ ထိုအလိုလည်း “သိမှတ်ကြောင်းဖြစ်သော
 ပုံသဏှာန်”ဟု ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ သို့သော် မိဒဓာတ်လောက် ရုပ်ပြီး မလွယ်လှ။

ဝေ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤ ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားအားဖြင့်၊ သုဘာနုပဿိ- သုဘကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သည်ဖြစ်၍၊ ဝိဟရန္တိ- နေသော၊ တံ(ပုဂ္ဂလံ)- ထို ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (ပဿဟတိ၌ စပ်)။

အနုဗျူနနဂ္ဂါဟံ။ ။ တစ်ကိုယ်လုံး၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော လက် ခြေ စသည်သည်လည်းကောင်း၊ စကားပြောသံ ရယ်မောသံ ကြည့်ပုံကြည့်ဟန် စသော အမှုအရာသည်လည်းကောင်း အနုဗျူနနပုည၏၊ အနု-အဖန်ဖန်+ဗျူနန- ကိလေသာတို့ကို ထင်ရှားစေတတ် (ထင်ရှားအောင် ပြုတတ်သော) အနုစိတ် (အသေးစိတ်) အာရုံများ။ [လက္ခဏာ တော်ငယ်များကို “အနုဗျူနန” ဟု ခေါ်ရ သကဲ့သို့ အသေးစိတ်အာရုံများကိုလည်း “အနုဗျူနန” ဟု ခေါ်ရသည်။]

ဗုဒ္ဓဗြီးဝံ ။ ။ ဗျူနန၌ ဝိ+အဉ္ဇ(အဉ္ဇ) ဓာတ်သည် ဗျတ္တိ-ထင်ရှားခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ ကာရိတ်ကြေ၊ ယုပစ္စည်း၊ အနုအနု-အဖန်ဖန်+ဗျူနန- ကိလေသာတို့ကို ထင်ရှားစေတတ်၏။ ဣတိ အနုဗျူနနံ၊ တစ်ကိုယ်လုံးကို သိမ်း ရုံး၍ ကြည့်ပြီးနောက် လက်ခြေစသည်တို့ကို အသေးစိတ် ကြည့်သောအခါ ကိလေသာသည် တိုး၍ တိုး၍ လာတတ်၏။ ချစ်စရာအာရုံ၌ တိုး၍ တိုး၍ ချစ် တတ်သကဲ့သို့ မုန်းစရာအာရုံ၌ တိုး၍ တိုး၍ ရှုံ့မုန်းတတ်ကြသည်။ အနုဗျူ နနဿ၊ ဝါဟော အနုဗျူနနဂ္ဂါဟော။

ဝိသုဒ္ဓိဓဂ် ။ ။ ကိလေသာနံ အနုအနုဗျူနနတော ပါကဝုဘာဝကရဏ တော အနုဗျူနန္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဟတ္ထပါဒသိတကထိတဝိလောကိတာဒိဘေဒံ အာကာရံ။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလနိဒ္ဒေသ။ [ဤအဖွင့်ကို ကြည့်၍ နိဿယ၌ အနက် ကျယ် ပေးထားသည်။]

ဝေ တံ သုဘာနုပဿိ ဝိဟရန္တိ။ ။ ဝေသဒ္ဓါသည် “ယော ဟိ ပုဂ္ဂလော ၊ ပေ၊ အယံ အသုဘာနုပဿိ နာမ” ဟု ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားကို ပြန်၍ ညွှန်း သော နိဒ္ဓေယနတ္ထနိပါတ်ပုဒ်တည်း။ တံသဒ္ဓါသည် “တံ ဝေ ပဿဟတိ” မှ တံကို ယူထားသော ပုဒ်တည်း။ ထို့ကြောင့် “သုဘာနုပဿိ” ဝိဟရန္တိ တံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ် ကို” ဟု ပေးရသည်။

ဝါဗျုခွဲ။ ။ “ယော ဟိ ပုဂ္ဂလော၊ ပေ၊ သဏ္ဌာနံ သဘန္တိ” သည် အနိယမ ဝါကျ၊ “အယံ သုဘာနုပဿိ နာမ” သည် နိယမဝါကျ၊ [နိယမ၊ အနိယမဖြစ်ပုံ ကို ထပ်၍ ပြောပြပါ။] ထိုဝါကျ ၂ ပါးအပေါင်းသည် ရွှေဝါကျ၌ ရှိသော သုဘာနုပဿိကို အကျယ်ပြသော ဝိတ္ထာရဝါကျ၊ ရွှေဝါကျသည် သင်္ခေပဝါကျ၊ ဟိသည် ပဓာနအားဖြင့် ဝိတ္ထာရအဖြစ်ကို ထွန်းပြသော ဝိတ္ထာရဇောတက၊

ဣန္ဒြိယေသုတီ - ကား၊ စက္ခာဒိသု - စက္ခာဒိန္ဒြိယ အစရှိကုန်သော၊ ဆသု -
 ၆ ပါးကုန်သော၊ ဣန္ဒြိယေသု - ဣန္ဒြိယတို့၌၊ အသံဝုတန္တိ - ကား၊ စက္ခာဒိန္ဒြိယ
 စက္ခာဒိန္ဒြိယ အစရှိသောဒုါရတို့ကို၊ အရက္ခန္တိ - မစောင့်ရှောက်သော၊ ပရိယေသန
 မတ္တာ - ရှာမှီးခြင်း၌ အတိုင်းအရှည်လည်းကောင်း၊ ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တာ - ခံယူခြင်း၌
 အတိုင်းအရှည်လည်းကောင်း၊ ပရိဘောဂမတ္တာ - သုံးစွဲခြင်း၌ အတိုင်းအရှည်

အပဓာနအားဖြင့် ရှေ့ဂါကျ၏ သင်္ခေပ အဖြစ်ကို ထွန်းပြသော သင်္ခေပ
 ဇောတကဟုလည်း ဆရာတို့ မိန့်ဆိုကြသည်။

နိဂုံး။ «ဝေံပေဝိဟရန္တံ» ကား ထိုအကျယ်ကို ပြန်၍ ဖုံးသော နိဂုံး
 ဝါကျတည်း။ ထိုအကျယ်ကို နိဂမိဿဗ္ဗ (ပြန်ဖုံးထိုက်သော) ဝါကျဟုလည်း
 နာမည်တပ်ပါ။ ဤဝါကျတို့၌ ပုဒ်တချို့ကို စာစပ်ပါစေ၊ သုဘာနုပဿိ၊
 ဝိဟရန္တောတို့ကို ပဒမာလာ စဉ်ခိုင်းပါ။

နိဂုံး၏သဘော။ «နိဂုံးမအုပ်မိ ရှေး၌ အကျယ်စကားတစ်ရပ် ရှိ၏။ ထို
 အကျယ်စကားကို လိုရင်းအကျဉ်းချုပ်၍ ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့် (အတည်ပြု
 သော အားဖြင့်) ပြုရာ ဝါကျကို “နိဂမန(နိဂုံး) ဝါကျ” ဟု ခေါ်သည်။ အဘိ
 ဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂ ပါးကို အကျယ်ပြုပြီးနောက် “ဣစ္စေဝံ
 သဗ္ဗထာပိ၊ ပေ၊ သမတ္တာနိ” ဟူသော ဝါကျမျိုးတည်း။ [အချို့နေရာ၌
 “တဿ၊ တေန၊ တောဝတာ” ဟုလည်း စေချိတ်တတ်သည်။ ထိုသို့ မစေ “ဣဇေ
 ဓမ္မာ ကုသလာ” ကဲ့သို့လည်း ရှိတတ်ကြသေးသည်။]

ဝိဂ္ဂဘ။ «နိဂမ္ပတေ အတြ အနေန ဝါတိ နိဂမော၊ (ထောမနိဓိဝိဂ္ဂဟ)
 အတြ-ဤဝါကျ၌၊ ဝါ-တစ်နည်း၊ အနေန-ဤဝါကျဖြင့်၊ နိဂမ္ပတေ-ဆုံးဖြတ်
 သောအားဖြင့် သိအပ်၏။ ဣတိ - ထိုသို့ ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့် သိရာ သိ
 ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုစကားရပ်သည်၊ နိဂမော-နိဂမည်၏။
 [နိဂမိယတိ အပ္ပိယတိ တော ဇောန ဝါတိ နိဂမော-အပ်နှံသွင်းဖုံး အပ်ရာ အပ်
 ကြောင်း ဝါကျ” ဟုလည်း ပြုကြ၏။ ထိုသို့ ပြုခြင်းကား နိဂုံးစကားကို “အပ္ပ
 နာ” ဟု နာမည်တစ်မျိုး သုံးစွဲရိုး ရှိသောကြောင့်တည်း။]

ဣန္ဒြိယေသုတီ။ «[ရှေး အဋ္ဌကထာ စာအုပ်တို့၌ “ဣန္ဒြိယေသုတီ” ဟု
 လည်းကောင်း၊ “အသံဝုတန္တိ” ဟုလည်းကောင်း သိဝဏ္ဏေတဗ္ဗ (တည်ပါ၌)
 မပါ။] “စက္ခာဒိသု ဆသု ဣန္ဒြိယေသု” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ဣန္ဒြိယ” အရ
 စက္ခာဒိသု ဣန္ဒြိယ ၆ ပါးကို ယူပါဟု သိစေအပ်လေသည်။

ဃည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဣသိ၊ ဣမိဿာ မတ္တာယ-ဣအတိုင်းအရှည်ကို၊ အဇာန နတော - မသိခြင်းကြောင့်၊ ဘောဇနမ္ပိ - ဘောဇန၌၊ ဝါ - ဘောဇနကိုမှတ် အရပ်ရပ်သော ပစ္စည်း၌၊ အမတ္တညု ၈-ရှာမိုး၊ ခံယူ သုံးဆောင်ခြင်းဟူသော အတိုင်းအရှည်ကို မသိသူလည်း ဖြစ်ထသော။ (တံ ဘိက္ခံ၌စပ်။)

မှတ်ချက်။ ။ ဣန္ဒြေ အစဉ်၌ “စက္ခုန္ဓိယံ၊ ဝေါ၊ ကာယိန္ဓိယံ” ၏ နောက်၌ “ဣတ္ထိန္ဓိယံ” ဟု ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအစဉ်အတိုင်းမယူဘဲ အာယတန အစဉ် အတိုင်း ယူမှ “စက္ခုယတန၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယံ၊ မနာယတန” ဟု ထိုအပ်သော ၆ ပါးကို ရနိုင်သည်။

အသံဝုတံတိ။ ။ သံပုဗ္ဗ ဝုဓာတ်သည် သံဝရဏ(စောင့်စည်းခြင်း)အနက် ကို ဟော၏။ စောင့်စည်းနှင့် စောင့်ရှောက်လည်း အနက်တူ၏။ ထို့ကြောင့် အသံဝုတံကို “အရက္ခန္ဓ” ဟု ဓာတ်နက်ဖွင့်သည်။ ထိုရက္ခဓာတ်သည် (“မည်သည့် အရာကို စောင့်ရှောက်” ဟု) ကံကို ငဲ့သောကြောင့် ဣန္ဒြိယေသုကို ဝိဘတ်ပြင်၍ “စက္ခာဒိနိ” ဟု ကံပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် ထည့်သည်။

ဆက်ဦးအံ။ ။ “အရက္ခန္ဓ” ဟု ကတ္တားဟော အန္တပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်သော ကြောင့် အသံဝုတံ၌ တပစ္စည်းကို ကတ္တားဟောဟု မှတ်ထင်ဖွယ်ရှိ၏။ သို့သော် အသံဝုတံသည် ဣန္ဒြိယေသုဟူသော အာဓာရနှင့် တွဲရသောကြောင့် “ဣန္ဒြေ တို့၌+မစောင့်စည်းတတ်သော” ဟု အနက်မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် “တပစ္စည်းကို ဘောအနက်” ဟု ကြံ၍ “နတ္ထိ+သံဝုတံ ယဿာတိ အသံဝုတော - ဣန္ဒြေတို့၌ စောင့်စည်းခြင်းမရှိသော” ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံပြုပါ။ ဣန္ဒြေ ၆ ပါးဟူသော တံခါး ၆ ပေါက်တို့၌ ပိတ်ဆို့မှုမရှိခြင်းကို “စောင့်စည်းမှု မရှိခြင်း” ဟု ဆိုသည်။

ဘောဇနမ္ပိ ၈ အတ္တညု။ ။ ဂါထာ၌လာသော ဘောဇနမ္ပိစာမတ္တညု ကို ဖွင့်ပြလို၍ “ပရိယေသနမတ္တာ၊ ဝေါ၊ အမတ္တညု” ဟု မိန့်ဆိုသည်။ “ဘောဇန မ္ပိ” အရ ပိဏ္ဍပါတဟူသော ဘောဇနကို တိုက်ရိုက်ပြသဖြင့် ကြွင်းသော ပစ္စည်း တို့ကိုလည်း ယူနိုင်၏။ ပဓာနနည်းဟု ခေါ်သည်။ ပစ္စည်း ၄ ပါးတွင် ဆွမ်းသည် မရှိလျှင်မဖြစ်သော ပဓာနပစ္စည်းတည်း။ ထိုပဓာနပစ္စည်းကို ပြသဖြင့် အပဓာန ဖြစ်သော အခြားပစ္စည်းများကိုလည်း ယူနိုင်သည်-ဟူလို။

ဆီလတွန်း။ ။ဘောဇနာနိတိ ဒေသနာသီသမေတံ-ဘောဇနာနိ ဟူသော ဤသဒ္ဒါသည် ဒေသနာတော်၏ ဦးခေါင်းမျှ ဖြစ်သော သဒ္ဒါတည်း။ - ဗြဟ္မဇာလသုတ်၊ မဇ္ဈိမသီလအဋ္ဌကထာ။ [“ဦးခေါင်း” ဟု ဆိုသောကြောင့် ပမာန နည်းဟု ကြံသည်။]

အမတ္တည။ ။မိနာတိ တောယာတိ မတ္တာ၊ တောယ-ဤအတိုင်းအရှည် ဖြင့်၊ မိနာတိ-တိုင်းတာရ၏။ ဣတိ မတ္တာ၊ မာဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ အတိုင်းအရှည် ပမာဏအနက်ကို ဟောရာ၌ ဣတ္ထိလိနံရှိ၏။ [ပမာဏိယာရိဒယ မတ္တာ၊ အက္ခရာ ဝယဝပွကေ၊ အဘိဓာန် (၈၇၉)။] မတ္တံ + ဇာနာတိတိ မတ္တည၊ န + မတ္တည၊ အမတ္တည။

ပရိယေသနမတ္တာ။ ။“မတ္တံ ဇာနာတိ” နှင့် စပ်၍ မတ္တာ၏အရကို ဖွင့်ပြ လိုသောကြောင့် “ပရိယေသနမတ္တာ” စသည်ကို မိန့်သည်။ ဝိနည်းတော်နှင့် လျော်ညီစွာ ကုလဒုသန၊ အနေသန၊ မိစ္ဆာဇီဝ မဖြစ်အောင် ရှာခြင်းသည် ပရိယေသနမတ္တာ မည်၏။ [ပရိယေသနေ + မတ္တာ ပရိယေသနမတ္တာ။]

ဓဇိဋ္ဌာဘမတ္တာ။ ။ဉာဏိပဝါရိတဖြစ်သော ဒါယကာ-ဒါယိကာမတို့၌ ပစ္စည်း ၄ ပါးကို အလှူခံကောင်းပါ၏။ သို့သော် (၁) ဒါယကာသည် များစွာ လှူဒါန်းနိုင်သော်လည်း သဒ္ဓါတရားက နည်းနည်း ယူလို၏။ ထို ဒကာကို ငွှါး နည်းနည်း အလှူခံခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ (၂) ဒါယကာသည် များစွာ လှူလို သော်လည်း ပနည်းကနည်းနေလျှင် နည်းနည်းအလှူခံခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ (၃) ပစ္စည်းလည်း ပေါများ သဒ္ဓါတရားလည်းကောင်း၊ ဖြစ်စေကာမူ မိမိ အသုံးလိုသလောက်သာ အလှူခံခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ခံယူခြင်း၌ အတိုင်းအရှည် ပမာဏကို သိခြင်းဟူသော ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တာတည်း။ [အဂုံတ္တရ၊ ကေနိပါတ် ဝိရိယာရမ္မ ဝဂ်အဋ္ဌကထာ။]

ဓရိဘောဂမတ္တာ။ ။ဆွမ်းကို သုံးဆောင်ရခြင်းကြောင့် ရရှိသော အကျိုး ကို ဆင်ခြင်ခြင်းသည် ပရိဘောဂမတ္တာ မည်၏။ ထိုအကျိုးသည် ပိဏ္ဍပါတ ပစ္စ ဝေက္ခဏာ၌ ဣမဿ ကာယဿ ဌိတိယာ၊ ယာပနာယ၊ စသည်ဖြင့် ရှစ်မျိုးရှိ၏။

အဋ္ဌဇာတိ။ ။ဣဒမတ္ထိယံ ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇာမိတိ ပန ပစ္စဝေက္ခဏံ ပရိဘောဂ ဘေဝ ပယောဇနတ္တာ ပရိဘောဂပမာဏယေဝ နာမ- “ဤ အကျိုးရှိသော ဆွမ်းကို သုံးဆောင်ပါ၏” ဟု ဆင်ခြင်ခြင်းသည် သုံးဆောင်ခြင်း၏ပင် အကျိုး ၏ အဖြစ်ကြောင့် ပရိဘောဂပမာဏ မည်သည်သာ၊ - သဋ္ဌာယတနသံယုတ် (၁၉)ဝဂ်၊ (၂)သုတ်အဖွင့်။ [ထိုအဋ္ဌကထာ၌ မတ္တာကို “ပမာဏ” ဟု သုံးစွဲ၏။ ပဋိဂ္ဂဟဏမတ္တာအတွက်လည်း အဂုံတ္တရ အဋ္ဌကထာနှင့် သဘောတူဖွင့်ထား၏။]

အပိ စ - သည်သာမကသေး၊ ပစ္စဝေက္ခဏမတ္တာ - ဆင်ခြင်ခြင်း၌ အတိုင်း အရှည် လည်းကောင်း၊ ဝိသဇ္ဇနမတ္တာ-စွန့်ကြဲပေးကမ်းလှူဒါန်းခြင်း၌ အတိုင်း အရှည်လည်းကောင်း၊ ဣတိ - သို့၊ ဣဓိဿာပိ မတ္တာယ-ဤ အတိုင်းအရှည်ကို လည်း၊ အဇာနတော-မသိခြင်းကြောင့်၊ အမတ္တညံ့ - အတိုင်းအရှည်ကို မသိ ထသော၊ ဣဒံ ဘောဇန-ဤဘောဇနသည်၊ ဓမ္မိကံ-တရားသဖြင့် ရအပ်သော တောဇနတည်း၊ ဣဒံ(ဘောဇန)-သည်၊ အဓမ္မိကံ-တရားသဖြင့် ရအပ်သော ဘောဇနမဟုတ်၊ ဣတိပိ-ဤသို့လည်း၊ အဇာနန္တံ-မသိထသော။

ဆဝိဓ။ ။ “ဆိုအပ်ပြီးသော မတ္တာသာမကသေး၊ တခြား မတ္တာလည်းရှိ သေး၏” ဟု ပြလိုသောကြောင့် “အပိစ” ဟု မိန့်သည်။ ထို့ကြောင့် “အပိစ- သည်သာမကသေး” ဟု ပေးသည်။ “ဤဆိုအပ်ပြီးသော မတ္တာသာမက၊ တခြား မတ္တာလည်း ရှိသေး၏” ဟု ရှေးနည်းကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍန အနက် တည်း။ [ရှေးက “အပိစ-တစ်နည်းကား” ဟု ပေးရိုးရှိ၏။]

ပစ္စဝေက္ခဏမတ္တာ။ ။ “ဘောဇနကို သုံးဆောင်ရာ၌ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဆင် ခြင်၍ သုံးဆောင်ခြင်းသည်ပင် ပစ္စဝေက္ခဏမတ္တာ မည်၏” ဟု ဆိုလိုဟန်တူ သည်။ ပရိဘောဂမတ္တာတုန်းက ဘောဇန၏ အကျိုးရကိုသာ ဆင်ခြင်သည်။ ဤ၌ကား ပစ္စဝေက္ခဏာထုံးစံအတိုင်း “ဆွမ်းကိုလည်းကောင်း၊ အခြားပစ္စည်း ကိုလည်းကောင်း ဆင်ခြင်ခြင်းတည်း” ဟု ခွဲပါ။

ဝိသဇ္ဇနမတ္တာ။ ။ စွန့်ကြဲပေးလှူရာ၌ ထေရနှင့် တန်သောဆွမ်းကို ထေရ အား လှူခြင်း၊ မဂ္ဂိမပုဂ္ဂိုလ်နှင့်တန်သော ဆွမ်းကို မဂ္ဂိမပုဂ္ဂိုလ်အား လှူခြင်း၊ နဝ(သီတင်းငယ်)နှင့် တန်သောဆွမ်းကို သီတင်းငယ်အား လှူခြင်း၊ ကပ္ပိယ ဒါယကာ စသူတို့အား စွန့်ထိုက်သောဆွမ်းကို ကပ္ပိယဒါယကာ စသူတို့အား စွန့်ခြင်း စသည်ကို “ဝိသဇ္ဇနမတ္တာ” ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်။ [ဤမတ္တာ ၂ မျိုး အတွက် အဖွင့်ကိုရှာ၍ မတွေ့သေးပါ။] ဤပြုအပ်ပြီးသော မတ္တာတို့ကို မသိသူ ကို “အမတ္တညံ့” ဟု ခေါ်၏။

ဣဒံ၊ ဇေ၊ အဇာနန္တံ။ ။ ဤဘောဇနသည် ဓမ္မိက ဖြစ်၏။ ဤဘောဇနကား အဓမ္မိကဖြစ်၏။ ဤသို့ မသိသူကိုလည်း ဘောဇန၏ ဓမ္မိက အဓမ္မိက ပမာဏကို ခွဲခြား၍ မသိသောကြောင့် အမတ္တညံ့ပင် ခေါ်ရသည်။ [ဓမ္မေန-တရားသဖြင့်+ လဒ္ဓိ-ရအပ်သော ဘောဇနတည်း၊ ဓမ္မိကံ-တရားသဖြင့်ရအပ်သော ဘောဇန၊ န+ဓမ္မိကံ အဓမ္မိကံ-တရားသဖြင့် ရအပ်သော ဘောဇနမဟုတ်၊ “မတရားသဖြင့် ရအပ်သော ဘောဇန” ဟူလို။ | ဣတိပိ၌ အပိသည် ရှေးမသိမှုများ၌ ဤမသိမှု ကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနတည်း။]

ကာမစ္ဆန္ဒဗျာပါဒဝိဟိံ သာဝိတက္ကဝသိတာယ - ကာမစ္ဆန္ဒဟူသော ကာမဝိတက်, ဗျာပါဒဝိတက်, ဝိဟိံ သာဝိတက်တို့၏ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊
 ၀၁-ကာမစ္ဆန္ဒဟူသော ကာမဝိတက်, ဗျာပါဒဝိတက်, ဝိဟိံ သာဝိတက်တို့၏ အလိုသို့ လိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ကုသိတံ - စက်ဆုပ်အပ်စွာ အရာရာ၌ ဆုတ်နှစ်ထသော၊ ၀၁-ဝီရိယနည်း၍ အဆဲခံရသော၊ ၀၁-ပျင်းရိသော။

ဣသိတံ ။ ။ ကုပုဗ္ဗ+သဒဓာတ် အပစ္စည်းဖြင့် သဒကို သိဒပြု၍ “ကုသိဒေါ” ဟု ဖြစ်ပြီးမှ ဒကို တပြု၍ “ကုသိတ” ဟု ဖြစ်၏။ ကုနိပါတ်သည် ကုစ္ဆိတ အနက်ဟော့, သဒဓာတ်ကား နှစ်မြှုပ်ဆုတ်နှစ်ခြင်း အနက်ဟော့တည်း။ ကုစ္ဆိတံ-စက်ဆုပ်အပ်စွာ၊ ၀၁-ရှုံ့စရာကောင်းလောက်အောင်+သိဒတိ-အလုပ်ကိစ္စ ဟူသမျှ၌ ဆုတ်နှစ်ဖင့်နှေးတတ်၏။ ဣတိ ကုသိတော။

သဒ္ဒနီတိ ။ ။ ဝီရိယေနာဓိဂန္တဗ္ဗဿ အတ္တဿ (ဝီရိယဖြင့် ရထိုက်သော စီးပွားကို) အလာဘတော ကုစ္ဆိတေနာကာရေန သိဒတိတိ ကုသိဒေါ။ ကုသိတော စေတ္တ တတ္ထံ၊ သုဂတော ဧတ္ထ ဝိယ၊... ဓာတုမာလာ, သဒဓာတ်အခန်း။

ဇနနည်း ။ ။ ကုသိယဝေ အက္ခောသိယဝေ-ဆဲအပ်၏။ (ပျင်းရိသောကြောင့် အဆဲခံရ၏)။ ဣတိ ကုသိတော၊ ကုသ-“အက္ခောသေ” ဟူသောဓာတ်, တပစ္စည်း။ [မောဂ္ဂဏ္ဍာန် ဣဒဓိကဏ္ဍ, (၈၄) သုတ် နိဿယ၌ (ဤ) လာ၍ “ကုသိတ” ဟု မိန့်ဆိုကြလေသည်။]

ကာမစ္ဆန္ဒ ၂၀၀၊ ဝသိဗာယ ။ ။ ဤပုဒ်ကား ကုသိတပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသော ပုဒ်တည်း။ ပရမတ္ထသဘောတရားကို ပြသော ဟိတ်ဖြစ်သောကြောင့် သဘာဝဟိတ်ပုဒ်တည်း။ ကာမစ္ဆန္ဒဟူသည် ကာမဂုဏ်အာရုံတို့၌ လိုလားနေသော ဆန္ဒတည်း။ တရားကိုယ်မှာ (ဆန္ဒစေတသိက် မဟုတ်) လောဘတည်း။ ဗျာပါဒဟူသည် သူ့ဘစ်ပါးသေဖို့ရန် ကြံစည်သော ဒေါသတည်း။ ဝိဟိံ သာ ဟူသည် သူ့တစ်ပါးကို ညှဉ်းဆဲတတ်သော ဒေါသတည်း။

ဝသိဗာ ။ ။ ဝသော (အလို) ယဿာတိ ဝသိ၊ ထို ကာမစ္ဆန္ဒစသော လောဘ ဒေါသတို့၏+အလိုရှိသူ = အလို၌ဖြစ်သူ = အလိုလိုက်သူတည်း။ ဝသိနော+ဘာဝေါ ဝသိတာ - ကာမစ္ဆန္ဒစသည်တို့၏ အလိုသို့ လိုက်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ကာမဂုဏ်ကို ကြံစည်ခြင်း, ဒေါသ အလိုလိုက်၍ သတ်လို, ညှဉ်းဆဲလိုခြင်းတည်း။

ဇိဇတ္ထ ။ ။ ကာမစ္ဆဒ, ဗျာပါဒ, ဝိဟိံ သာ ၃ မျိုးလုံးပင် စိတ်ထည်း၌ ကြံစည်ခြင်းဖြစ်ရကား ကာမစ္ဆန္ဒနှင့် ယှဉ်သော ဝိတက်, ဗျာပါဒနှင့် ယှဉ်သော

ဟိနဝိရိယန္တိ-ကား၊ နိဗ္ဗိရိယံ-ဝိရိယမရှိသော၊ စတုသု-လေးပါးကုန်သော၊ ဣရိယာပထေသု-ဣရိယာပုထ်တို့၌၊ ဝိရိယကရဏရဟိတံ - ဝိရိယကို ပြုခြင်းမှ ကင်းသော၊ (တံ ပုဂ္ဂလံ၌ စပ်၊) ပသဟတိတိ-ကား၊ အဘိဘဝတိ-လွှမ်းမိုး၏၊ အဇ္ဈောတ္တရတိ-လွှမ်းမိုး၏၊ ဝါတော ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလန္တိ-ကား၊ ပလဝ ဝါတော-အားရှိသော လေသည်၊ ဝါ - အားကြီးသော လေသည်၊ ဒုဗ္ဗလံ - အားမရှိသော၊ ဝါ-အားနည်းသော၊ ဆိန္ဒုပ္ပပါတေ - ပြတ်သော ကမ်းပါး၌၊ ဝါ-ကမ်းပါးပြတ်၌၊ ဇာတံ-ပေါက်သော၊ ဒုဗ္ဗလံ-အားမရှိသော၊ ဝါ-အားနည်းသော၊ ရုက္ခံ-သစ်ပင်ကို၊ (ပသဟတိ)ဝိယ-လွှမ်းမိုးသကဲ့သို့။

ဝိတက်၊ ဝိဟိံ သာနှင့် ယှဉ်သော ဝိတက်ဟု တွဲပါ။ “ ကာမဝိတက်၊ ဗျာပါဒ ဝိတက်၊ ဝိဟိံ သာဝိတက်” ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုဝိတက် ၃ မျိုးတွင် တစ်မျိုးမျိုး ဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးဖြစ်စေ၊ သုံးမျိုးလုံးဖြစ်စေ ဖြစ်နေသူကို “ ကာမစ္ဆန္တံ ပေါဝသိတာ” ဟု ခေါ်သည်။

မှတ်ချက် ။ ။ ကုသိုလ်တရား၌ မပျော်မေ့ သူ၊ တောကျောင်းစသည်၌ မပျော်မေ့ သူကို ကုသိတပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဤဂါထာ၌ ဆိုလို၏။ ထိုသို့ မပျော်မေ့ သူသည် ကာမဝိတက်စသော မကောင်းသော ဝိတက်ဖြင့်သာ အချိန်ကို ကုန်စေ တော့၏။ ယခုအခါ၌ ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးလို့မူ နာမည်ကျော်လို့မူများသည် လောဘ ဆိုင်ရာဖြစ်၍ ကာမစ္ဆန္တိဝိတက်တွင် ပါဝင်၏။ သူတစ်ပါးကို မနာလို ဝန်တိုမှု များသည် ဒေါသဆိုင်ရာ ဖြစ်၍ ဝိဟိံ သာဝိတက်တွင် ပါဝင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်များကို ကုသိုလ်တရား၌ မပျော်ပိုက်သော ကုသိတပုဂ္ဂိုလ်များဟု မှတ်ပါ။

ဇီနဝိရိယံ ။ ။ ဟိနန္တိ ဟာ(ဂတိ၊ စာဂ၊ ဟာနိ-ဟူသော အနက်ဟော) ဓာတ်၊ (ပါဠိ၌ - ဣ)ပစ္စည်း၊ (ဤ)လာဟု ထောမနိမိ ဆို၏။ ဟာနိအနက်ကို ဟောရာ၌ ဒိဝါဒိဟု သဒ္ဒနိတိ ဆို၏။ ဟာယတိ-ယုတ်လျော့တတ်၏။ ဣတိ ဟိနံ၊ ဟိနံ+ဝိရိယံ ယသာတိ ဟိနဝိရိယော။ “ယုတ်လျော့သော ဝိရိယရှိသူ” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်လေသည်။

နိဗ္ဗိရိယံ၊ ဝေ၊ ရထိတံ ။ ။ ဟိနဝိရိယံကို “နိဗ္ဗိရိယံ” ဟု အစစ်အမှန်သဘော ပေါ်အောင် သဘာဝတ္ထဖွင့်သည်။ “ ယုတ်လျော့သော ဝိရိယရှိသူ ” ဟူရာ၌ ဝိရိယမှန်လျှင် ယုတ်လျော့(ချော့၍)မနေ၊ “ဝိရိယမရှိသူသာ ဖြစ်သည်” ဟုလို၊ ထိုဝိရိယ မရှိပုံကို အဓိပ္ပါယ်ထင်ရှားအောင် “စတုသု၊ ပေါဝိရိယကရဏရဟိတံ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ သွား-ရပ်-ထိုင်-လျောင်း ဟူသော ဣရိယာပုထ် ၄ ပါးတို့၌ ကုသိုလ်တရားနှင့် ဆိုင်သော ဝိရိယမှ ကင်းနေသူ-ဟူလို၊ အကုသိုလ်ဝိရိယကား ဝိဂါလိင်မာသံ။

ဝဘဏတိ။ ။သဟဓာတ်သည် ခန္တိအနက်၊ အဘိဘဝနအနက် ၂ နက်ကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ အဘိဘဝနအနက်ကို ယူစေလို၍ “အဘိဘဝတိ” ဟု ဓာတ်နက်ဖွင့်သည်။ ပဥပသာရသည် အနက်သီးခြား မရှိ၊ ထိုအဘိဘဝတိကို “အဇ္ဈောတ္တရတိ” ဟု အဓိပ္ပါယ် အနက်ဖွင့်ပြန်သည်။ [အဓိ+အဝ+တရဓာတ် ဖြင့်အဓိကို အဇ္ဈပြု, တကို ထ, ဒွေဘော်လာ၍ အဇ္ဈောတ္တရတိဟု ဖြစ်၏။]

ဝါတော ခုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလံ ။ ။ ဝါတောကို “ဗလဝဝါတော” ဟု ဖွင့်၏။ ရုက္ခံဝကို “ရုက္ခံ+ဣဝ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ဣဝကို “ဝိယ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝါတောကို ဗလဝဝါတောဟု ဖွင့်ခြင်းသည် ပကရဏ(အရာဌာန)အားလျော်စွာ ဖွင့်ခြင်း တည်း။ သစ်ပင်ကို “နိပိစက် ဖျက်ဆီးနိုင်သော လေ” ဟု ဆိုသောကြောင့် အားကြီးသောလေ၊ ပြင်းထန်သော လေဟုသိနိုင်၏။ ထိုသို့ သိနိုင်သောကြောင့် “ဗလဝဝါတော” ဟု ဖွင့်နိုင်၏။

ဒျေဦးအံ့။ ။ “ဝါတော” သဒ္ဒါသည် “ညှင်းညှင်းသာသာ လေ, သာမန် ပြင်းသောလေ, အားကြီးသောလေ” ဟု လေ ၃ မျိုးကို ဟောနိုင်၏။ ထိုသို့သော သာမညသဒ္ဒါသည် အရာအားလျော်စွာ ထူးသော ဝိသေသအနက်ကို ဟောရ ၏။ ထို့ကြောင့် “ဗလဝဝါတော” ဟု ဝိသေသအနက်ကို အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ပြသည်။ [သာမညဝစနိယဿ ဝိသေသေ အဝဋ္ဌာနတော ဝိသေသတ္တိနာ ဝိသေသော ပယောဇီယတေ=သာမညသဒ္ဒါသည် ဟောထိုက်သော အနက်၏ ထူးသော အနက်၌ တည်နိုင်ခြင်းကြောင့် ဝိသေသအနက်ကို ဖွင့်လိုသော ကျမ်းဆရာသည် ဝိသေသအနက်ကို သုံးစွဲနိုင်၏။ ထိုထိုအရာ၌ လာသော ဋီကာ ဆရာတို့၏ ပရိဘာသာတည်း။]

ဒုဗ္ဗလံ ခုက္ခံ ။ ။ “အားမရှိသော သစ်ပင်” ဟု ဆိုလျှင် ကမ်းပါးပြတ်၌ ပေါက်နေသော(လေပြင်းတိုက်လျှင် လဲဖို့ရန် လွယ်ကူသော) သစ်ပင်သာ ဖြစ် သင့်သောကြောင့် အရာအားလျော်စွာ “ဆိန္ဒုပ္ပပါတေ ဇာတံ” ဟု ထည့်၍ ဖွင့် သည်။ ပြခဲ့သော ပရိဘာသာ အတိုင်းပင်တည်း။ ဒုဗ္ဗလံ၌ ဒုသဒ္ဒါသည် အဘာဝ (မရှိခြင်း) အနက်ဟောတည်း။ နတ္ထိ+ဗလံ ယဿာတိ ဒုဗ္ဗလော(ရုက္ခော)၊ ဗလံ ယဿ အတ္ထိတိ ဗလဝ ။ (အတိသယ အဿုဉ်အနက်၌ ဝန္တုပစ္စည်း၊) ဗလဝါ စ+သော+ဝါတောစာတိ ဗလဝဝါတော။

ဆိန္ဒုဝါတေ။ ။ ပရော့ရှိုသော ပတဓာတ်, ဏပစ္စည်း၊ ပပတတိ တေသ္မာတိ ပပါတော၊ တေသ္မာ ဤချောက်ကမ်းပါး အရပ်မှ၊ ပပတတိ-ကျတတိ၏။ ဣတိ- ထိုသို့ ကျရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုအရပ်သည်၊ ပပါတော-၏။ “တဋ္ဌရဟိ တေ-ကမ်းမရှိသော၊ (တစ်ဖြေးဖြေး လျှော၍ ဆင်းဖို့ရာ ကမ်းမရှိသော)၊ နိရဝ လမ္ဗေ-ဆွဲကိုင်စရာ မရှိသော၊ ပဗ္ဗတဋ္ဌာနေ - တောင်အရပ်(ချောက်ကမ်းပါး)

ဟိ-ချဲ့ဦးအံ့၊ သော ဝါတော-ထိုအားကြီးသော လေသည်။ တဿ ဒုဗ္ဗလ ရုက္ခဿ--ထို အားမရှိသော သစ်ပင်၏။ ပုပ္ဖလပလ္လဝါဒီနိပိ-အပွင့်, အသီး, အညွန့် အစရှိသည်တို့ကိုလည်း၊ ပါတေတိ ယထာ-ကျစေသကဲ့သို့။

ခုဒ္ဒကသာခါ-ငယ်သော သစ်ခက်တို့ကိုလည်း၊ ဝါ - သစ်ကိုင်းငယ်တို့ကိုလည်း၊ ဘဇူတိ-ချိုး၏။ မဟာသာခါပိ-ကြီးသော သစ်ခက်တို့ကိုလည်း၊ ဝါ- သစ်ကိုင်းကြီးတို့ကိုလည်း၊ ဘဇူတိ-ချိုး၏။ သမူလံ-အမြစ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ တံ ရက္ခံပိ-ထို သစ်ပင်ကိုသော်မှလည်း၊ ဥပ္ပါဇေတော - အထက်သို့ တက်စေ၍။

၌”ဟု ထောမနိဓိ သရုပ်ဖော်၏။ ထိုကမ်းပါးအရပ်သည် အခြား တောင် တစ်ပိုင်းနှင့် အဆက်ပြတ်နေသောကြောင့် ဆိန္ဒုလည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ ဆန္ဒုပ္ပပါတ ”ဟု ခေါ်သည်။ ဆိန္ဒုပ္ပပါတ၌ ပေါက်ရသော သစ်ပင်သည် လေပြင်းတိုက်ခတ်လျှင် လဲဖို့ရန် သေချာနေလေသည်။

သဏ္ဍာ ဟိ။ ။အခြားနေရာ၌ “ယထာ ဟိ” ဟု လာလျှင် ရွှေဝါကျ၏ အနက်ကို ဥပမာဖြင့် ထင်ရှားအောင် ပြသော တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျ ဟု ခေါ်ရ၏။ ဤနေရာ၌ကား ရွှေ၌ရှိပြီးသော ဥပမာနှင့် ဥပမေယျကို အကျယ် ချဲ့၍ ပြသောကြောင့် ဝိတ္ထာရဝါကျသာ ဖြစ်သည်၏။ ရွှေဝါကျကို သင်္ခေပ ဝါကျဟု ခွဲပါ။ [ဤဝိတ္ထာရဝါကျ၏ နယ်သည် “ကိလေသမာဓော အတ္တနော ဝသံ ဝတ္ထေတိ”တိုင်အောင် ဖြစ်သတည်း။]

သော ထဿ ။ ။ သောဖြင့် ရွှေဝါကျ၌ ပြခဲ့သော ဗလဝါတောကို ပြန်၍ ညွှန်း၏။ တဿဖြင့် ရွှေဝါကျ၌ ပြအပ်ပြီးသော ဆိန္ဒုပ္ပပါတေ ဇာတံ ဒုဗ္ဗလရုက္ခံကို ပြန်၍ ညွှန်းပြလေသည်။

ပုပ္ဖလပလ္လဝါဒီနိပိ ။ ။ လေသည် အတော်အတန်ပြင်းလျှင် အပွင့်, အသီး, အညွန့် စသည်ကိုသာ ကြွေကျစေ၏။ သာ၍ ပြင်းလျှင် နောက်၌ လာမည့် ခုဒ္ဒကသာခါစသည်ကို ကျစေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အပိဖြင့် နောက်၌ လာမည့် ခုဒ္ဒကသာခါစသည်ကို ဆည်းသည်။

ခုဒ္ဒကသာခါပိ။ ။ ဣတ္ထိလိန် အရာ၌ က အကွထု နှောင်းလျှင် ရွှေ(အ)ကို ဣ ပြုရိုးတည်း။ ထို့ကြောင့် “ခုဒ္ဒက” ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏။ သာခါသည် ဤ နေရာ၌ ကံပုန်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုတိယာဗဟုဝစနန္တပုန်တည်း။ အပိဖြင့် ရွှေ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော ပုပ္ဖလပလ္လဝါဒီနိပိကို လည်းကောင်း, နောက် ဝါကျတို့၌

ဝါ-နှုတ်၍၊ ဥဒ္ဓိမူလံ-အထက်၌ အမြစ်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း၊ အဓောသာခံ-
အောက်၌ အခက်ရှိသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ကတွာ-ပြု၍၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏။

ဝေမေဝ-ဤ အတူသာလျှင်၊ (တစ်နည်း)ဝေမေဝ (ဝေ ဇေဝ်)-ဤ အတူ
ဤ အတူ၊ ဝေရူပံ - ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလံ - ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အန္တော-

လာမည် မဟာသာခါ၊ သမူလံပိ တံ ရုက္ခံတို့ကို လည်းကောင်း၊ အပြန်အလှန်
ဆည်းသော အညမညသမုစွည်းတည်း၊ နောက်ဝါကျရှိ အပိ သန္ဓါလည်း
နည်းတူ။ [ခုဒ္ဒိကာယော စ + တာ + သာခါယော စာတိ ခုဒ္ဓိကသာခါ ဟု
ကမ္မဓာရဲတွဲ။]

ဘဒ္ဒထိ။ ။ “ဘန္တိ-အဝမဒ္ဓနေ(အောက်သို့ ချိုးချခြင်း)”ဟူသော ဓာတ်
တည်း၊ နကို နိဂ္ဂဟိတံပြုပြီးမှ၊ နိဂ္ဂဟိတံကို ဥ ပြု၍ “ဘဉ္စတိ” ဟု ဖြစ်သည်။
[မဟာသာခါပိ ဌိ “မဟန္တိယော စ+တာ+သာခါယော စာတိ မဟာသာခါ”
ဟုပြု။]

သမူလံပိ တံ ရုက္ခံ။ ။ စ - ပိ - အပိ သန္ဓါတိသည် ဝိသေသန + ဝိသေသျှ
တွဲနေရာ၌ ဝိသေသနနေောင် ထိုင်ရိုးတည်း၊ ထို့ကြောင့် “သမူလံပိ” ဟုဆိုသည်။
ဤ ပိ(အပိ)ကား သမုစွည်းသာမက၊ သမ္ဘာဝနာ အနက်လည်းရှိ၏။ “သစ်ပင်
တစ်ပင်လုံးကိုသော်မှ နှုတ်နိုင်သောလေ” ဟုလို၊ သဟ+မူလေန ယော ဝတ္တတိတိ
သမူလော၊ သဟကို တေသုဂုဒ္ဓိသုတ်ကြီးဖြင့် သပြု၊ သမူလကံဟု ရှိရာ၌ သမာ
သန္တက ပစ္စည်းသက်။ [ဤ သမူလံပိကို ဥပ္ပါဠေတွာ၌ စင်လျှင်၊ ကြိယာ ဝိသေ
သနစပ်၊ “သမူလံပိ - အမြစ်နှင့်တကွလည်း” ဟု ပေး၊ တံ ရုက္ခံ၌ စပ်လျှင်
တုလျာဓိကရက ဝိသေသနစပ်၊ “သမူလံပိ-အမြစ်နှင့်တကွလည်းဖြစ်သော”
ဟု ပေးပါ။]

ဥပ္ပါဠေတွာ။ ။ ထောမနိမိ၌ ဥပုဗ္ဗံ+ပဋ-ဂတိမှိ ဟူသောဓာတ်၊ ကာရိတံ
ဧကပစ္စည်းဖြင့် “ဥပ္ပုလန - အထက်၌ အမြစ်ရှိသော (နှုတ်ခြင်း)” ဟု ရှိ၏။
ထို့ကြောင့် “ဥပ္ပါဠေတွာ-အထက်သို့ တက်စေ၍” ဟု သဒ္ဓတ္ထ၊ “နှုတ်၍” ဟု
ဝေါဟာရတ္ထဖြစ်၏။ [ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ဥပ္ပတ္ထေတွာ” ဟုရှိသည်ကားပါဌ်ပျက်။]

ဥဒ္ဓိမူလံ အဓောသာခံ။ ။ ဥဒ္ဓိ + မူလံ ယထာတိ ဥဒ္ဓိမူလော (ရုက္ခော၊)
ဥဒ္ဓိနံ ပါတ်ဖြစ်၍ နိဂ္ဂဟိတံမချေဘဲ “ဥဒ္ဓိ” ဟုသာ ရှိပါစေ၊ အဓော+သာခါ
ယော ယထာတိ အဓောသာခါ(ရုက္ခော)။

ဝေဝေဝေ။ ။ ဤဝါကျသည်(ဂိဟိဘာဝံ ပါပေတိ-တိုင်အောင်)ဥပမေယျ
ဝါကျတည်း။ “ယထာ ဟိ၊ ပေ၊ ဂစ္ဆတိ” ဟူသော ခွေဝါကျကို ဥပမာနဝါကျဟု

အတွင်း၌၊ ဥပ္ပန္နော - ဖြစ်သော၊ ကိလေသမာဓာ - ကိလေသမာရ်သည်၊ ပဿဟတိ - လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၏၊ ဗလဝဝါတော-အားကြီးသော လေသည်၊ ခုဗ္ဗလရက္ခဿ - အားမရှိသော သစ်ပင်၏၊ ပုပ္ဖဗလပလ္လဝါဒီပတနံ- အပွင့်၊ အသီး၊ အညွန့် အစရှိသည်တို့ကို ကျစေခြင်းကို၊ (ကရောတိ)ဝိယ- သကဲ့သို့၊ (ဝေ-တူ၊) ခုခွါနုခုခွကဘတ္တံအာပဇ္ဇနံ ဝိ-ငယ်ကုန် ထို့အောက် ငယ်ကုန်သော အာပတ်တို့သို့ ရောက်ခြင်းကိုလည်း၊ ကရောတိ-ပြု၏။

ခွဲပါ၊ ဥပမာနဝါကျ၌ “ ပါတေဘိ၊ ဘဉ္စတိ ” ဟု ကြိယာ အသီးသီးရှိရာ၌ တစ်ဝါကျစီဟု ခွဲ၍ ရွှေရွှေဝါကျကို အာရဒ္ဒ၊ နောက်နောက်ဝါကျကို ဝါကျာ ရမ္မဟု ခွဲရသကဲ့သို့ ဤဥပမေယျဝါကျ အပေါင်း၌လည်း ခွဲပါ။

ဗုဒ္ဓိဗျဏ်။ ။အဘိဘိန(၁၁၄၂)၌“ဝေမေဝ”ဟု မရှိ၊ ဝေမေဝဟုသာ ရှိ၏။ အဋ္ဌဘာလိနိ မူလဒ္ဓိကာ၌ အဘိမ္မောဓိအနက်ကို ဖွင့်ရာ အခန်းဝယ် ဝေမေဝကို“ဝေ”ဟုသာ ဖွင့်၏။ မရဒ္ဓိကာသည်လည်း ဝေမေဝနှင့် ဝေကို အနက်တူ ထုဆို၏။ မိမိကား ဥပမာတွေ့ များသလောက် ဥပမေယျဝါကျလည်း များသောကြောင့် ဝေမေဝ(ဝေဝေ)ဟု ၂ ထပ်ဆိုသည်ဟု ကြံမိပါသည်။ သို့သော် ဥပမာတစ်ခု၌လည်း “ဝေမေဝ”ဟု ထားလေ့ရှိ၏။ “ဤအတူသာလျှင်” ဟု ပေးရိုးရှိ၏။

ဝေဇ္ဇပံ ဝုဂ္ဂလံ။ ။ “ဤသို့ သဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်” ဟူသည် “သုဘာနုပဿိ ဝိဟရန္တ၊ ငြိန္ဒိယေသု အသံဝုတ၊ ဘောဇနမ္ပိမာမတ္တဉ္ဇ၊ ကုသိတ၊ ဟိနဝိရိယ”ဟု ဂါထာ၌ ပြအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။

ထိလေသမာဓော။ ။ မရဓာတ်သည် သေခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ ဤ၌ ကာရိတ်ဝင်၍ “မာရေတီတိ မာရော-သေစေတတ်(သေအောင် နှိပ်စက်တတ်) သောမာရ်”ဟု ယူ၍ မစ္စုမာရ်ကို မုချရသော်လည်း ထိုမစ္စုမာရ်ကဲ့သို့ စိတ်ကို နှိပ်စက် ဖျက်ဆီးတတ်သော ကိလေသာကိုလည်း “မာရ်”ဟု ခေါ်သည်။ သဒ္ဓိဘူပစာတည်း၊ ကိလေသော စ+သော+မာဓော စာတိ ကိလေသမာဓော။

ဗလဝဝါတော။ ။ ဤပုဒ်ကို “ကရောတိ” ဟူသော ဥပမာနဝါကျ ကြိယာ၌ စပ်ပါ။ “ဗလဝဝါတော၊ ပေါပတနံ ဝိယ”သည် ဥပမာနုဖြစ်သော ဝါကျ အစိတ်တည်း။ “ခုခွါနုခုခွကဘပေါကရောတိ”သည် ဥပမေယျဝါကျ အစိတ်တည်း။ ထိုစကား ၂ရပ်ကို ပေါင်း၍ တစ်ဝါကျတည်း ဆိုထား၏။ အနက်ပေးသော အခါ “ကရောတိ ဝိယ”ဟု ကြိယာထည့်လျက် ခွဲ၍ ပေးနိုင်ပါသည်။

ခုဒ္ဒကသာခါဘဉ္ဇနံ-ငယ်သော အခက်တို့ကို ချိုးခြင်းကို၊ (ကရေတိ)ဝိယ-
 ပြုဆက်သို့၊ (ဝေ) နိသဂ္ဂိယာဒိအာပတ္တိအာပဇ္ဇနမ္ပိ - နိသဂ္ဂိယပါစိတ် အစ-
 ရှိသော အာပတ်တို့သို့ ရောက်ခြင်းကိုလည်း၊ ကရေတိ - ပြု၏။ မဟာသာခါ-
 ဘဉ္ဇနံ - ကြီးသော အခက်တို့ကို ချိုးခြင်းကို၊ (ကရေတိ) ဝိယ - သို့၊ (ဝေ)။
 တေရသသံသာဒိသေသာပတ္တိအာပဇ္ဇနမ္ပိ - တစ်ဆယ့်ဆုံးပါးသော သံသ-
 ဒိသေသ် အာပတ်တို့သို့ ရောက်ခြင်းကိုလည်း၊ ကရေတိ - ၏။ ဥပ္ပါဠေတွာ-
 အထက်သို့ တက်စေ၍၊ ဝါ - နှုတ်၍၊ ဥဒ္ဓမ္မလကံ - အထက်၌ အမြစ်ရှိသည်ကို
 လည်းကောင်း၊ ဟေဋ္ဌာသာခံ - အောက်၌ အကိုင်အခက်ရှိသည်ကို လည်း
 ကောင်း၊ ကတွာ-၍၊ ပါတနံ-ကျစေခြင်းကို၊ (ကရေတိ) ဝိယ - သို့၊ (ဝေ)
 ပါရာဇိကပတ္တိအာပဇ္ဇနမ္ပိ-ပါရာဇိက အာပတ်သို့ ရောက်ခြင်းကိုလည်း၊ ကရေ-
 တိ- ၏။ သွာက္ခာတသာသနာ-ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်သော သာသနာ
 တော်မှ၊ နိဟရိတွာ-ဖယ်ထုတ်၍၊ ကတိပါဟေနေဝ-အနည်းငယ်သောရက်ဖြင့်
 သာလျှင်၊ ဝါ-၂ရက်၊ ၃ရက်ဖြင့်သာလျှင်၊ ဂိဟိဘာဝံ-လူ့ အဖြစ်သို့၊ ပါပေတိ

ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာဝတ္ထိအာဝဇ္ဇနံ။ ။ နောက်၌ နိသဂ္ဂိယစသော အာပတ်သို့
 ရောက်ခြင်းကို ခုဒ္ဒကသာခါဘဉ္ဇနံဖြင့် ဥပမာပြသောကြောင့် ဤ၌ ခုဒ္ဓာသိတ
 ခုက္ကဋ္ဌ၊ သုဒ္ဓပါစိတ်အာပတ်တို့ကို “ခုဒ္ဓါနုခုဒ္ဓကအာပတ်” ဟု ခေါ်ရ၏။
 ထို့ကြောင့် ခုက္ကဋ္ဌ အာပတ်သည် ခုဒ္ဓက၊ ထို့အောက်ငယ်သော ခုဒ္ဓာသိတ
 အာပတ်သည် အနုခုဒ္ဓကအာပတ်ဟု လည်းကောင်း၊ သုဒ္ဓပါစိတ်သည် ခုဒ္ဓက
 ထိုကိုထောက်၍ ခုက္ကဋ္ဌသည် ခုဒ္ဓါနုခုဒ္ဓကဟူ၍။ [အနုခုဒ္ဓက၌ အနုသုဒ္ဓါသည်
 “အနုသာရိပုတ္တံ ပညဝါ” ကဲ့သို့ ဟိန်(ယုတ်လျော့) အနက်ဟောတည်း။]

နိသဒ္ဓိယာဒိ၊ ဝေ၊ အာဝဇ္ဇနံဝိ။ ။ နိသဂ္ဂိယာဒိ၌ အာဒိဖြင့် ဆုလ္လစဉ်း အာ-
 ပတ်ကို ယူပါ။ ထိုအာပတ်များ၏ အဆင့်ဆင့် အပြစ်ကြီးပုံကို ဝိနည်းလေ့လာ
 လျှင် အလွယ်တကူ သိနိုင်ပါသည်။ [“နိသဂ္ဂိယ” ဟု ဒွေဘော်မရှိပုံကိုလည်း
 ကင်္ခါဘာသာဋီကာ နိသဂ္ဂိယသိက္ခာပုဒ် အစ၌ ပြထားပြီ။]

ဓွာဏ္ဍာထသာသနာ။ ။ သက္ကတ၌ “ချာ-ကထနေ” ဟု ဓာတ်ရှိ၏။ ပါဠိ၌
 “ခါ-ချာ” ၂မျိုးရှိ၏။ သု + အာ + ရှေးရှိသော ချာဓာတ်၊ တပစ္စည်းဖြင့်
 “သွာချာတ” ဟုလည်းကောင်း၊ ခါဓာတ်ဖြင့် “သွာ+ခါတ” ဟုလည်းကောင်း
 ပျောက်သော(ယ်) အစား ဒွေဘော်လာ၍ “သွာက္ခာတ” ဟုလည်းကောင်း

ရောက်စေ၏။ ဣတိ၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဆိုအပ်ပြီးသည့်အတိုင်း၊ ဝေဇ္ဇပံ-သော၊ ပုဂ္ဂလံ-ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ကိလေသမာရော- ကိလေသမာရ်သည်၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊ ဝသေ-အလို၌၊ ဝတ္ထေတိ-ဖြစ်စေ၏။ ဝါ လိုက်စေ၏။ ဣတိ အယံ-ဤသည် ကား၊ အတ္ထော-အနက်တည်း။ [“တံ ဝေ ပသဟတိ မာရော၊ ဝါတော ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလံ” ဟူသော ဂါထာ အပရဒ္ဒ၏ အနက်တည်း။]

ဖြစ်၏။ သွာ၌ကား ရဿ မပြုသည်သာ များ၏။ “အက္ခာယတိ” စသည်၌မူ “အာ+ခေ” မှ အာကို ရဿ ပြုသည်သာများ၏။ [“အက္ခာယတေ-ဟေ၊ တေ၌မူအပ်၏။ ဣတိ အာခါတံ၊ သုဠု+အာခါတံ သွာခါတံ၊ သွာခါတံ စ+တံ+သာသနံ စာတိ သွာခါတသာသနံ၊ တစ်နည်း (သွာက္ခာတသာသနံ)။]

ဏတိဝါဗေနေဝ။ ။ကတိပိ-အနည်းငယ်လည်း ဖြစ်ကုန်သော+အဟာနိ-ရက်တို့တည်း။ ကတိပါဟံ-အနည်းငယ်သောရက်။ “အနည်းငယ်သောရက်” ဟူသည် “၂ရက်၊ ၃ရက်မျှသာတည်း” ဟု ယူဆ၍ “၂ရက်၊ ၃ရက်” ဟုလည်း အနက်ပေးကြလေသည်။

အတ္တနော ဝေဇ္ဇ ဝတ္ထေတိ။ ။ပသဟတိကို “အတ္တနော ဝသေ ဝတ္ထေတိ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။ “ကိလေသာမာရ်၏ လွှမ်းမိုးခြင်း” ဟူသည် သူ၏အလို၌ ဖြစ်စေခြင်း၊ သူ့ အလိုကျအောင် လူထွက်စေခြင်းပင်တည်း” ဟုလို၊ ဝသေ၌ ဝသ သဒ္ဒါသည် ပြုအပ်ခဲ့သောအနက်တို့တွင် “ရုစိ-အလို” အနက်ဟောတည်း။ ၎င်းဝတ္ထေတိ၌ ဝတ္တု(ဝတု) ဓာတ်သည် ဖြစ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ကာရိတ်ဏေ ပစ္စည်းဖြင့် “ဖြစ်စေ” ဟု သဒ္ဒတ္ထ “လိုက်စေ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွ ပေးကြသည်။

ဇိဆိသာဝံ။ ။သက္ကတ၌ ပြိဟဓာတ်သည် ပါဠိ၌ “ဂိဟ” ဟုဖြစ်၏။ “ပြိဟဏ-အိမ်ကိုယူခြင်း” ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ စုဗုဒ္ဓိဂိုဏ်းတည်း။ ဂိဟယတိ-အိမ်ကိုယူတတ်၏။ ဣတိ ဂိဟံ (ကလတ္တံ-မယားတည်း။) ဂိဟံ+ယဿ အတ္ထိတိ ဂိဟိ-မယားရှိသော လူဝတ်ကြောင့်၊ အဘိဓာနပုဒ်မိကာထုစိ၌ကား [ဂဟံ တေဿာတိ ဂိဟိ (အိမ်ရှိသူ၊) ဂဟနောင် ဤပစ္စည်း၊ ဂ၏အကို ဣ၊ ဤကို ဣရဿ ပြု၍ “ဂိဟိ” ဟု ဣကာရန္တ ဆို၏။] ဂိဟိနော မယားရှိသူ၏+ဘာဝေါ ဂိဟိဘာဝေါ၊ ဂိဟိ၌ သမာသ် အလယ် ရဿပြု။

အသုဘာနုပဿိန္တိ - ကား၊ ဒသသု - ဆယ်ပါးကုန်သော၊ အသုဘေသု - အသုဘအာရုံတို့တွင်၊ အညတရံ - အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော၊ အသုဘံ - အသုဘအာရုံကို၊ ပဿန္တိ - ရှုသည် (ဖြစ်၍) (ငါပရန္တံ၌ စပ်) ပဋိကူလမနသိ ကာရေ-စက်ဆုပ်ဖွယ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း၌၊ ယုတ္တံ-ယှဉ်သော၊ ကေသေ-ဆံပင် တို့ကို၊ အသုဘတော-မတင့်တယ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်၊ ပဿန္တိ - ရှုထ သော၊ လောမေ-မွေးညှင်းတို့ကို၊ အသုဘတော ပဿန္တိ၊ နေ - ခြေသည်း လက်သည်းတို့ကို၊ အသုဘတော ပဿန္တိ၊ ဒန္တေ - သွားတို့ကို၊ အသုဘတော ပဿန္တိ၊ တစ်-အရေကို၊ အသုဘတော - (“စက်ဆုပ်ဖွယ်၏ အဖြစ်ဖြင့်” ဟု ကေရစ် အနက်ပေးပါ။) ဝတ္ထံ - ဆံအစရှိသည်တို့၏အဆင်းကို၊ အသုဘတော

အသုဘာနုပဿိန္တိ ။ ။ “အသုဘံ ပဿန္တိ” ဟုဆိုသောကြောင့် အနုပဿိန္တိ အနု ဥပသာရအတွက် “အဖန်ဖန်” ဟူသော အနက်ကို ပေးဖွယ်မလို၊ ပဿိန္တိ ၏ ပစ္စည်းအတွက်လည်း တထိလအနက်ပေးဖွယ် မလို၊ “ဥဒ္ဓါမာတက စသည်ဖြင့် အသုဘအာရုံ ဆယ်ပါးရှိရာတွင် တစ်ပါးပါးကို ရှုနေသူ” ဟု ဆိုလိုသည်။ “အသုဘံ+အနုပဿိ အသုဘာနုပဿိ” ဟု ပြုပါ။

ပဋိကူလမနသိကာရေ ယုတ္တံ ။ ။ ပတိ(ပဋိ)-ဆန့်ကျင်ဘက်၊ ကူလံ ယဿာတိ ပဋိကူလံ-ဆန့်ကျင်ဘက် အဖို့ရှိသော အာရုံ၊ ဤသို့ သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊ ဇိဂုစ္ဆနိယ(စက်ဆုပ်ဖွယ်)အနက်ကား သင်္ကေတ အများအသိအမှတ် ပြုအပ် သော အနက်၊ ဝေါဟာရတ္ထ(ပြောဆိုရိုးအနက်)တည်း၊ [ပဋိကူလတ္တာတိ ဇိဂုစ္ဆ နိယတ္တာ၊- ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အသုဘကထာ မဟာဒ္ဓိကာ။] ပဋိကူလံ ဣတိ-စက်ဆုပ်ဖွယ် ဟူ၍၊ မနသိကာရေ-စိတ်၌ ထားခြင်း၊ ဝါ-နှလုံးသွင်းခြင်းတည်း၊ ပဋိကူလ မနသိကာရေ-ခြင်း၊ “ယုတ္တံ-ယှဉ်” ဟူသည် ထိုသို့ နှလုံးသွင်းမှုရှိသူပင်တည်း၊ “အသုဘံ ပဿန္တိ” အရ “မျက်စိဖြင့် ကြည့်ခြင်းသာမက၊ စိတ်ဖြင့်လည်း ရှုဖွယ်၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု နှလုံးသွင်းနေသည်” ဟု ဆိုလိုသည်။

အသုဘတော ပဿန္တိ ။ ။ “အသုဘတော-အသုဘ၏ အဖြစ်အားဖြင့်” ဟု ဆိုသဖြင့် “အသုဘတော အနုပဿိ အသုဘာနုပဿိ” ဟု ပြု၏၊ ဆံပင်စသည် တို့မှာ တင့်တယ်အောင် ပြုပြင်ထားသောအခါ အသုဘမဟုတ်၊ ဘုဘဖြစ်နေ၏၊ သို့သော် ထိုရဟန်းကား ဆံပင်၏ ပူလအဆင်းနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်ကို နှလုံးသွင်းကာ အသုဘဟု(အသုဘအားဖြင့်) ရှုနိုင်သည်။ [အသုဘတော၌ အာဝပုန် အကြေ ကြံ၍ “အသုဘတို့၏ အဖြစ်အားဖြင့်” ဟု ပေးသည်။]

ပဿန္တံ၊ သဏ္ဌာနံ-ဆံအစရှိသည်တို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်ကို၊ အသုဘတော-အားဖြင့်၊ ပဿန္တံ-ရှုထသော၊ ဣန္ဒြိယေသုတိ-ကား၊ ဆသု-စက္ခုစသား ၆ ပါးကုန်သော၊ ဣန္ဒြိယေသု-ဣန္ဒြေတို့၌။

သုသံဝုတန္တိ-ကား၊ နိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟရဟိတံ-အပေါင်းဖြစ်သော ပုံသဏ္ဌာန် နိမိတ် အစရှိသည်ကို ယူခြင်းမှ ကင်းသော၊ ပိဟိတဒ္ဓါရံ-ပိတ်အပ်သော စက္ခု စသော ဒွါရ ၆ ပါး၊ တံခါး ၆ ပေါက်ရှိထသော၊ ဝါ-ဒွါရ ၆ ပါး၊ တံခါး

အာဒိအန္တဒီဝကနည်း။ ။ “ကေသေ အသုဘတော ပဿန္တံ” ဟု အစ ဖြစ်သော ကေသဉ္စိလည်းကောင်း၊ “ သဏ္ဌာနံ အသုဘတော ပဿန္တံ ” ဟု အဆုံး၌လည်းကောင်း ပြထားသဖြင့် လောမစသော အလယ်ပုဒ်တို့၌ “အသုဘ တော ပဿန္တံ” ဟု လိုက်၍ အနက်ပေးရသည်။ အစနှင့် အဆုံး၌သာ မီးထွန်း ပြသည်နှင့် တူသော အာဒိအန္တဒီဝကနည်းဖြစ်ပါသည်။

မိဝေဝေလဉ္စနည်း။ ။ တောထည်း၌ သမင်နောက်သို့ ခြေရာခံ၍ လိုက် သော မုဆိုးသည် ကျောက်ဖျားကြီးသို့ ရောက်သောအခါ ခြေရာပျောက်နေ၏။ သို့သော် ကျောက်ဖျား၏ ဤဘက်၌ ခြေရာကိုလည်းကောင်း၊ ဟိုဘက်၌ ခြေရာ ကိုလည်းကောင်း ငွေ့ရ၍ သမင်သည် ကျောက်ဖျားပေါ်၌ ဖြတ်သွားကြောင်း ကို သိနိုင်သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း အစနှင့် အဆုံးဝယ် အသုဘတော ပဿန္တံကို တွေ့ရသဖြင့် အလယ်၌လည်း “အသုဘတော ပဿန္တံ” ဟု အနက်ရနိုင်ကြောင်း ကို သိရ၏။ ထို့ ကြောင့် ပဒဿ-ခြေ၏ + ဝလဉ္စော-အသုံးပြုအပ်သော အရာ တည်း၊ ပဒဝလဉ္စော-ခြေရာ၊ မိဂဿ-သမင်၏ + ပဒဝလဉ္စော-ခြေရာတည်း၊ မိဂပဒဝလဉ္စော-သမင်၏ ခြေရာ” ဟု ပြု၍ ထိုခြေရာ၏ ကျောက်ဖျားပေါ်တွင် မထင်သည်နှင့်တူသော နည်းကိုလည်း “မိဂဒဝလဉ္စနည်း” ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

သုသံဝုတံ။ ။ “ပိဟိတဒ္ဓါရံ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်သည်။ သံဝရီယတေတိ သံဝုတံ-စောင့်စည်းအပ်သော စက္ခုစသော ဒွါရ၊ သုဋ္ဌု + သံဝုတံ ယေနာတိ သုသံဝုတော-ကောင်းစွာ စောင့်စည်းအပ်သော ဒွါရရှိသူ၊ ဤသို့ဝိဂြိုဟ်ပြုသော အခါ ပိဟိတဒ္ဓါရံနှင့် အဓိပ္ပါယ်ထပ်တူ ဖြစ်၏။ ပိဟိတံ+ဒ္ဓါရံ ယေနာတိ ပိဟိတ ဒ္ဓါရော။ [ဇိတိန္ဒြိယောနှင့်သဘောတူသောကြောင့်တတိယာဗဟုဗ္ဗိဟိပြုသည်။]

နိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟရဟိတံ ။ ။ ဤပုဒ်ကား သုသံဝုတံ ပိဟိတဒ္ဓါရံဖြစ်ပုံကို သရုပ်ဖော်သော ဝိသေသနတည်း။ မိန်းမ ယောက်ျားတို့၏ ပုံသဏ္ဌာန်(နိမိတ်) စသည်ကို ယူခြင်း(အာရုံပြုခြင်း)မှ ကင်းသည်ကိုပင် “သုသံဝုတံ” ဟု ခေါ်ရ သည်- ဟူလို။

ပေါက်ကို ပိတ်ထသော၊ အမတ္တညူတာပဋိက္ခေပေန - အတိုင်းအရှည် မသိသူ၏ အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဘောဇနမှီ-ဘောဇဉ်၌၊ ဝါ-ဘောဇဉ်ကို မှတ်၊ အရပ်ရပ်သော ပစ္စည်း၌၊ မတ္တညူ ၈ - အတိုင်းအရှည်ကို သိသူလည်း ဖြစ်ထသော။

သဒ္ဓန္တိ-ကား၊ ကမ္မဿ စေဝ-ကံကိုလည်းကောင်း၊ ဖလဿစ-ကံ၏အကျိုးကိုလည်းကောင်း၊ သဒ္ဓဟနုလက္ခဏာယ-ယုံကြည်ခြင်း အမှတ်အသားရှိသော၊ လောကီယသဒ္ဓါယ စေဝ - လောကီသဒ္ဓါနှင့်လည်းကောင်း၊ (အချို့ စာအုပ်များ၌ “လောကီ ဘာယ-လောက၌ ထင်ရှားသော၊ သဒ္ဓါယ-နှင့်” ဟု ဝါကျအဖြစ်ဖြင့် ရှိ၏။) တီသု-ဘုရား၊ တရား၊ အရိယာ သံဆာအားဖြင့် သုံးပါးကုန်

တစ်နည်း။ ။ သုသံဝုတ-ပိဟိတဒ္ဓါရ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသောကြောင့် ဟေတုမန္တ(ဟေတုဂဗ္ဘ)ဝိသေသနဟုလည်း ခေါ်နိုင်၏။ နိမိတ္တစသည်ကို ယူခြင်းမကင်းသောကြောင့် သုသံဝုတ-ပိဟိတဒ္ဓါရဖြစ်သည်-ဟူလို၊ နိမိတ္တာစီ၌ အာဒိဖြင့် ရွှေဂါထာအဖွင့်၌ ပြအပ်ခဲ့သော အနုပုဉ္ဇနကို ယူပါ။ [ဟေတုမ+အန္တ-အတွင်း၌ ဟိတ်အနက်ရှိသော ဝိသေသန၊ “ဟေတုဂဗ္ဘ”ဟုလည်း ခေါ်၏။ အနက်တူပင်။]

မတ္တညူ။ ။ ရွှေဂါထာ၌ ပြအပ်ခဲ့သော အမတ္တညူအဖြစ်ကို ပယ်လိုက်လျှင် (အမတ္တညူမဟုတ်လျှင်) မတ္တညူ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် “အမတ္တညူတာ ပဋိက္ခေပေန” ဟု ဆိုသည်။ “အမတ္တညူတာ - အတိုင်းအရှည် မသိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ” ဟူသည် အတိုင်းအရှည်ပမာဏကို မသိတတ်ခြင်း မောဟတည်း။ ထိုမောဟကို ပယ်လိုက်လျှင် အတိုင်းအရှည်ပမာဏကို သိတတ်သော ဉာဏ်ပညာ(အလိမ္မာ)ဖြစ်၏။ [“အမတ္တညူတာ ပဋိက္ခေပေန”သည် မတ္တညူ၌ စပ်ရ၏။ အမတ္တညူကို ပယ်ခြင်းနှင့် မတ္တညူဖြစ်ခြင်းသည် တူ၏။ ထို့ကြောင့် အဘိန္နဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် အမတ္တညူ၌ စပ်ပါ။]

သဒ္ဓန္တိ။ ။ “သဒ္ဓါယ သမန္နာဂတံ” ဟု ဖွင့်ခြင်းအားဖြင့် သဒ္ဓန္တိ အာဏတ္တိတဒ္ဓိတ် ဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။ သဒ္ဓါ ယဿ အတ္တိတိ သဒ္ဓေါ” ဟု ပြု၍ “သဒ္ဓါဒိတော ဏ” ဟူသော ကစွည်းတဒ္ဓိတ်သုတ်ဖြင့် စီရင်ပါ။

[ဆောင်] သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ပုဗ်ဧကေ၊ သမန္နာဂတ၊ သမုနုနုနှင့် ထိုမှတစ်လီ၊ သမဂီတညီ၊ ပရိပုဏ္ဏ၊ သံပုဏ္ဏက၊ စသည်တို့နှင့် ဖွင့်ပြလေရာ၊ မှတ်ပါမယုတ်၊ ဖွင့်နည်းထုတ်၊ တဒ္ဓုတ်အာဏတ္တိ၊ ကြနည်းသိ။

သော၊ ဝတ္ထုသု-ဝတ္ထုတို့၌၊ ဝါ-တည်ရာ အာရုံတို့၌၊ အဝေဓပသဒသင်္ခါ
တာယ-ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍ ကြည်ညိုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ လောကုတ္တရသဒ္ဓါ
ယ စ-လောကုတ္တရသဒ္ဓါနှင့်လည်းကောင်း၊ သမန္နာဂတံ-ပြည့်စုံတသော။

လောကိယသဒ္ဓါ။ ။ “သဒ္ဓါ” အရ လောကိယသဒ္ဓါ၊ လောကုတ္တရသဒ္ဓါ
ဟူ၍ သဒ္ဓါ ၂ မျိုးလုံး ရ၏။ လောကိယသဒ္ဓါဟူသည် မိမိသန္တာန်၌ ပြုအပ်သော
ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည် ကံ၏ အဖြစ်ဖြင့် ရှိနေ၏” ဟု ကံကို လည်း
ကောင်း၊ “ဤကံကြောင့် နောင်အခါ၌ ကောင်းကျိုး၊ မကောင်းကျိုးကို
ရနိုင်၏” ဟု ကံ၏ အကျိုးကိုလည်းကောင်း ယုံဆော် သဒ္ဓါသည် လောကိယ
သဒ္ဓါမည်၏။ ထို့ကြောင့် “ကမ္မဿ စေဝ ပေ၊ လောကိယသဒ္ဓါယစ” ဟု မိန့်
သည်။

လောကုတ္တရသဒ္ဓါ။ ။ အရိယာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘုရား၊ တရား၊
အရိယာသံဃာတော်များ၏ အရဟံ စသော၊ သွာက္ခာတတာ စသော၊ သုပ္ပဋိ
ပုန္ဒတာစသော ဂုဏ်တော်များကို သာမည ယုံကြည်ရုံမကဘဲ ဉာဏ်ဖြင့် သက်
ဝင်၍ လေးလေးနက်နက် ယုံ၏။ ထိုသဒ္ဓါကို “လောကုတ္တရသဒ္ဓါ” ဟု ခေါ်
သည်။ ထို့ကြောင့် “တိသု၊ ပေ၊ လောကုတ္တရ သဒ္ဓါယစ” ဟု ဖွင့်သည်။

ဇိသု ဝတ္ထုသု။ ။ ရတနာ ၃ ပါးသည်ပင် စိတ်၊ စေတသိက်တို့၏ အာရုံ
ပြုသော တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် “ဝတ္ထု” မည်၏။ ဝသန္တိ စိတ္တစေတသိက
ဓမ္မာ တေတိတိ၊ ဝတ္ထုနိ - စိတ်၊ စေတသိက်တရားတို့၏ (အာရုံပြုသော
အားဖြင့်) တည်နေရာတို့။

အဝေဓပသဒ္ဓါ။ ။ “အဝ-ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်ကာ+ဣစ္စ-ရောက်၍” ဟု
သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏။ သန္တိစိတ်၌ “အဝေဓ” ဟု ဖြစ်၏။ “အပေါ်ယံ သာမန်မျှ ယုံကြည်
သော ပုထုဇဉ်သဒ္ဓါမျိုးနှင့် မတူဘဲ ဉာဏ်ဖြင့် နက်နက်နဲနဲ သိသောအားဖြင့်
ယုံကြည်ခြင်း၊ ဘယ်တော့မှ မပျက်နိုင်သော မြဲခိုင်သော ယုံကြည်ခြင်း” ဟု
ဆိုလိုသည်။

ဓမ္မဇ္ဈိကံ။ ။ သောတာပန် အင်္ဂါ ၄ ပါးရှိ၏။ ၁-ဗုဒ္ဓ၌ အဝေဓပသဒ္ဓါ
ရှိခြင်း၊ ၂-ဓမ္မ၌၊ ၃-အရိယာသံဃာ၌ အဝေဓပသဒ္ဓါရှိခြင်း၊ ၄-နောက်ဘဝ
ရောက်သော်လည်း မပျက်နိုင်သော ငါးပါးသီလရှိခြင်း၊ ဤလေးပါးတည်း။
[မဟာဝဂ္ဂ-သောတာပတ္တိသံယုတ်၊ ဝေဠုဒ္ဓါ၊ ဝဂ္ဂ(၁) သုတ်ပါဠိတော်။ အဝေဓ
ပသဒ္ဓါဒေနာတိ အစလပ္ပသာဒေန-လှုပ်ရှားမယိုင် မြဲခိုင်သော ကြည်ညိုခြင်းနှင့်၊
အဋ္ဌကထာ။ အဝေဓပသဒ္ဓါဒေနာတိ ဝတ္ထုတ္တယဿ ဂုဏေ(ဂုဏ်တို့သို့) ယာထာ
ဂတော (ဟုတ်မှန်သော အားဖြင့်) ပဝိသိတွာ-(ဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍) ပသဝ

အားဒီရိယန္တိ - ကား၊ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယံ - ချီမြောက်အပ်သော ဝီရိယရှိသော၊ ပရိပုဏ္ဏဝီရိယံ-ပြည့်စုံသော ဝီရိယရှိသော၊ တံဝေတိ-ကား၊ ဝေပုပုဏ္ဏသိသောရှိသော၊ တံပုဂ္ဂလံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ (နပ္ပသဟတိဉ္စ ဓပ်၊) ဒုဗ္ဗဿဝါတော - အားမရှိသော လေသည်၊ သဏိကံ - ပြေးပြေး၊ ပဟရန္တော-တိုက်ခတ်သသော်၊ ကေက္ခန္တံ-တစ်ခဲနက်သော၊ သေလံ-ကျောက်အတိပြီးသော (ပဗ္ဗတံ-တောင်ကို)၊ စာလေတုံ-လှုပ်ရှားစေခြင်းငှာ၊ န သက္ကောတိယသစာ မစွမ်းနိုင်သကဲ့သို့၊ တထာ-ထို အတူ၊ အဗ္ဘန္တရေ-ကိုယ်တွင်း၌၊ ဥပ္ပဗ္ဗမာနောဝိ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဝါ-ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဒုဗ္ဗလကိလေသမာရော-အားမရှိသော ကိလေသမာရ်သည်၊ နပ္ပသဟတိ-မလွမ်းမိုးနိုင်၊ ခေါဘောဘုံဝါ-ချောက်ချားစေခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ စာလေတုံ ဝါ- လှုပ်ရှားစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကားအနက်။

(အမှာ။ ။“တပိ ခေါ တဿ ပုရာဏဒုတိယိကာယော”စသောဝါကျ တို့မှာ ဝတ္ထုကြောင်း အဆက်ဖြစ်၍ ဂါထာအဖွင့်မဟုတ်သောကြောင့် ဆက်၍ မရေးတော့ပါ။ ထို့ကြောင့် ဝေယျာလ မြုပ်ထားပါသည်။) ဂါထာပရိယော သာနေ-ဂါထာတော်၏အဆုံး၌၊ သမ္မတ္တဘိက္ခု- ရောက်လာကုန်သော ရဟန်းတို့သည်၊ သောတာပတ္တိဖလာဒီသု-သောတာပတ္တိဖိုလ် အစရှိသော ဖိုလ်တို့၌၊ ပတိဋ္ဌဟိ သု-တည်ကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ-မဟာကာဠုတ္တေရဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ဒေါ၊ သော ပန ကေနစိ (တစ်စုံ တစ်ခုသာ အကြောင်းကြောင့်) စလနရတိ တောတိ အာဟ အစ်လပ္ပသာဒေနာတိ၊-ဋီကာ။]

အာရဒ္ဓဝီရိယံ။ ။အာရဒ္ဓံ+ဝီရိယံ ယေနာတိ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ “အာရဒ္ဓံ-အားထုတ်အပ်” ဟူရာ၌ ရှေးရှေး ဝီရိယဖြင့် အားထုတ်အပ်သော နောက် ဝီရိယကို ဆိုလို၏။ ဤသို့ ဆက်ကာဆက်ကာ အားထုတ်သော အခါ ဝီရိယသည် လျော့၍လည်းမသွား၊ တန်ရပ်၍လည်းမနေ၊ အမြဲအားဖြင့် ချိပစွဲ မြောက်မြင့်အပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် “ပဂ္ဂဟိတဝီရိယံ” တူ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သည်။ ဤသို့ ချီမြောက်သားသဖြင့် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်နေသောအခါ ပြည့်စုံလာ၏။ ထို့ကြောင့် “ပရိပုဏ္ဏဝီရိယံ” ဟု အာရဒ္ဓဝီရိယံ အတွက် သီခဲ ပြဋ္ဌအနက် ခို ဖွင့်သည်။ [ပဂ္ဂဟိတံ+ဝီရိယံ ယေနာတိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော၊ ပရိပုဏ္ဏံ+ဝီရိယံ ယဿာတိ ပရိပုဏ္ဏဝီရိယော။]

တံ ဝေ။ ။ “ဝေရူပံ တံ ပုဂ္ဂလံ” ဖြင့် တံကို ဖွင့်၏။ ဝေရူပံဖြင့် အသုဘာ နှုပဿိ ဣန္ဒြိယေသုသံဂုတ၊ ဘောဇနမိမိတ္တည၊ သဒ္ဓိ၊ အာရဒ္ဓဝိရိယတို့ကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်။ ဝေကား ကေသ အနက်ကို ဟောသော နိပါတ်ပုဒ်တည်း။ [“ကေ + အိသ = ကေသ - တစ်ခုသော အဖို့” ဟူသည် နှစ်ဖွဲ့မဟုတ်၊ တစ်ဖွဲ့သာ ဖြစ်သော အနက်တည်း။ ထိုအနက်ကိုပင် “ဝေ - စင်စစ်၊ ဝါ - ကေန၊ ဝါ - အမှန်” ဟု အနက်ပေးရသည်။]

ဃထာ၊ ဝေ၊ န ဝေ၊ န ဝေ၊ န ဝေ။ ။ “ဝါတော ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလံ” ၏ အဖွင့်တည်း။ တောညွန့်၌ သနသဒ္ဓါသည် အကြားမရှိ၊ ကျစ်လစ်သိပ်သည်းသော အရာကို ဟော၏။ ကေနှင့်တူ၍ “တစ်ခဲနက်” ဟု ပေးရသည်။ သေလ၏နောက်၌ “ပဗ္ဗ တံ” ဟု ရှိလျှင် “သေလံဝ ပဗ္ဗတံ” နှင့် အသွားတူသောကြောင့် ကောင်း၏။ ဖာအုပ်တို့၌ ပဗ္ဗတံပုဒ် ကျနေဟန်တူသည်။

ဃထာ၊ ဝေ၊ န ဝေ၊ န ဝေ။ ။ “တံ ဝေ ပယဟတိ မာရေ” ဂါထာပါဒ၏ အဖွင့်တည်း။ ဥပဗ္ဗမာနောပိ၌ ပိ(အပိ)သည် သမ္ဘာဝနာလောတက၊ အတွင်း၌ ဖြစ်သော ကိလေသာသော်မှလည်း မလွမ်းမိုးနိုင်တုံသေး၏။ အပြင်ရန်သူကား ဆိုဖွယ်ရာမရှိ သာ၍မလွမ်းမိုးနိုင် - ဟူလို။ [ဤ ၂ ဝါကျတွင် ရွှေဝါကျကို ဥပမာနု၊ ဤဝါကျကို ဥပမေယျဟု ခွဲပါ။]

ခေါဘေတု၊ ဝေ၊ အဇ္ဈော။ ။ နပ္ပယဟတိ ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သော ဝါကျ ထည်း။ ရွှေဝါကျ၏ အနက်ကို ထင်ရှားအောင် ဖွင့်သောကြောင့် ထပ္ပပါက ဇ္ဇိကရဏ ဝါကျဟု မှတ်ပါ။ ခုဘဓာတ်သည် သဗ္ဗလန-ထုပ်ရွားခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ “ခေါဘေတု ဝါ-စာလေတု ဝါ” ဟု ဝါသဒ္ဓါဖြင့် ဆို သောကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌ တဏှာရာဂအဟုန်၏ ဖြစ်ခြင်းကို “ခေါဘ- စိတ်လုပ်ရွားခြင်း” ဟု ယူ၍ ထိုတဏှာရာဂအတွက် ကိုယ်နှုတ်တစ်ခုခု၏ ပြောဆို ပြုလုပ်သောအားဖြင့် လှုပ်ရွားခြင်းကို “စာလေတု” အရ စလ ဟု ယူပါ။

သုဘာနုပဿိံ ဝိဟရန္တံ၊ ဣန္ဒြိယေသု အသံဂုတံ၊
 ဘောဇနမိတ္တညံ၊ တုသိတံ တိနဝိရိယံ၊
 တံ ဝေ ဝသဟတိ ခေရော၊ ဝါထော ရုက္ခံဝ ဒုဗ္ဗလံ။

သုဘာနုပဿိံ - သုဘကို အဖန်ဖန်ရှုသည် ဖြစ်၍၊ ဝိဟရန္တံ - နေသော၊
 ဣန္ဒြိယေသု-စက္ခုစသား ခြောက်ပါးသော ဣန္ဒြေတို့၌၊ အသံဂုတံ-စောင့်စည်း
 ခြင်းမရှိထသော၊ ဝါ-မစောင့်စည်းထသော၊ ဘောဇနမိ-ဘောဇန၌၊ ဝါ-

ဘောဇဉ်ကိုမှတ် အရပ်ရပ်သောပစ္စည်း၌၊ အမတ္တညုစ-ရှာမှီး၊ ခံယူ၊ သုံးဆောင်
 ခြင်းဟူသော ဌာနတို့၌ အတိုင်းအရှည်ပမာဏကို မသိထသော၊ ကုသိတံ- စတံ
 ဆုပ်အပ်စွာ အရာရာ၌ ဆုတ်နစ်ထသော၊ (တစ်နည်း) ကုသိတံ- ပျင်းရိသည့်
 အတွက် ဆဲရေးအပ်ထသော၊ ဟိနဝိရိယံ-ယုတ်ညံ့သော ဝီရိယရှိထသော၊ ဝါ-
 ဝီရိယမရှိထသော၊ တံ- ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါတော- အားကြီးသော လေသည်၊
 ဒုဗ္ဗလံ-အားမရှိသော၊ ရုက္ခံ-သစ်ပင်ကို၊ (ပသဟတိ)ဣဝ - လွှမ်းမိုးသကဲ့သို့၊
 (ဝေ-တူ) မာဇော-ကိလေသမာရ်သည်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ပသဟတိ-လွှမ်းမိုး၏။

အသုဘာနုပဿိ ဝိသရန္တံ၊ ဣန္ဒြိယေသု သုသံဝုတံ၊
 ဘောဇနမိ စ ဓတ္တညံ၊ သဒ္ဓံ အာရဒ္ဓဝီရိယံ၊
 တံ ဝေ နုဗ္ဗသတတိ ဓာဇော၊ ဝါဇော သေလံ ဝ ဝဗ္ဗတံ။

အသုဘာနုပဿိ-အသုဘကို အဖန်ဖန်ရှုသည်ဖြစ်၍၊ ဝိဟရန္တံ-နေထသော၊
 ဣန္ဒြိယေသု- စက္ခုစသား ၆ ပါးသော ဣန္ဒြေတို့၌၊ သုသံဝုတံ- ကောင်းစွာ
 စောင့်စည်းခြင်းရှိထသော၊ ဝါ-ကောင်းစွာ စောင့်စည်းထသော၊ (ဘောဇနမိ-
 ဘောဇဉ်၌၊ ဝါ-ဘောဇဉ်ကိုမှတ် အရပ်ရပ်သော ပစ္စည်း၌၊ မတ္တညုစ-ရှာမှီး၊
 ခံယူ၊ သုံးဆောင်ခြင်းဟူသော ဌာနတို့၌ အတိုင်းအရှည်ပမာဏကို သိထသော၊
 သဒ္ဓံ - ကံ၊ ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်သော လောကီသဒ္ဓါ၊ ရတနာသုံးပါးတို့၏
 ဖုတ်တော်ကို သက်ဝင်ယုံကြည်သော လောကုတ္တရာသဒ္ဓါရှိထသော၊ အာရဒ္ဓံ
 ဝီရိယံ-အားထုတ်အပ်သော ဝီရိယရှိထသော၊ တံ- ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ ဝါတော-
 အားမရှိသော လေသည်၊ သေလံ-ကျောက်အတိပြီးသော၊ ပဗ္ဗတံ-တောင်ကို၊
 နုဗ္ဗသဟတိ ဣဝ-မလွှမ်းမိုးနိုင်သကဲ့သို့၊ (တထာ-ထို အတူ) မာဇော-ကိလေသ
 မာရ်သည်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ နုဗ္ဗသဟတိ-မလွှမ်းမိုးနိုင်။

မဟာကာဠုတ္တေရ ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ပေ၊ ဝတော-မိန့်တော်မူပြီး၍၊ ဣမာ ဂါထာ- ဤဂါထာ
ထော်တို့ကို၊ အဘာသိ- ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိ-သနည်း၊) အနိက္ကသာဝေ၊
ကသာဝံ၊ ပေ၊ သဝေ ကာသာဝမရဟတိကိ-အနိက္ကသာဝေ၊ ကာသာဝံ၊ ပေ၊
သဝေ ကာသာဝမရဟတိ ဟူ၍၊ အဘာသိ- ဟောတော်မူပြီ၊ စ-ဆက်ဦးအံ့၊
သဒ္ဓန္တဇောတကေနပိ-သဒ္ဓန္တဇောတ်တော်ဖြင့်လည်း၊ အယံ အတ္ထော-ဤအနက်ကို၊
(ကိလေသာ တည်းဟူသော ကသာဝ မရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲ ကာသာဝကိုဝတ်ရုံ
၏ ဟူသော ဤအနက်ကို၊) ဒီပေတဗ္ဗော-ပြလိုက်၏၊ (အကျယ်ကို သဒ္ဓန္တဇောတ်
ဖော်၍ကြည့်ပါ။) တတ္ထ-ထိုဂါထာတို့၌၊ အနိက္ကသာဝေ၊ တိ-ကား၊ ဝဂါဒီဟိ-
ရာဂ အစရှိကုန်သော၊ ကသာဝေဟိ-ဖန်ရည်တို့ဖြင့်၊ သကသာဝေ၊- ဖန်ရည်
နှင့်တကွ ဖြစ်သည်၊ (သမာနော ဖြစ်ပါလျက်။)

သကသာဝေ။ ။ အနိက္ကသာဝေ၌ (အ)ဟူသော ပဋိသေခ၊ နိဟူသော
ပဋိသေခအားဖြင့် ပဋိသေခ ၂ ချက်ရှိ၏။ “ပဋိသေခ ၂ ချက်၊ ဆင်၍တက်၊
ထုတိ အနက်ထွက်အောင် သမ္ပန်မြဲ” နှင့် အညီ “ဖန်ရည်မရှိသူ မဟုတ်ဟု”
ဆိုလျှင် “ဖန်ရည်ရှိသူဟု” အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် အနိက္ကသာဝေ၊ ကို
“သကသာဝေ၊” ဟု ဖွင့်သည်။ အနိက္ကသာဝေ၊-ဖန်ရည်မရှိသူမဟုတ်၊ ဖန်ရည်
ရှိသူ-ဟူလို၊ ကံ-ရေကို၊ သေဝတိ-မှီဝတ်၏။ ဣတိ-ကသာဝေ၊-ကံသဒ္ဓူပပဒ၊
“သိ-သေဝါယံ” ဓာတ်နောင်-အဝပစ္စည်းဟု ဆို၏။ ဝဟ+ကသာဝေဟိ ယော
ရတ္တတိတိ သကသာဝေ၊။

ရာဂါဒီဟိ။ ။ ပိန္နဲ၊ ညောင်ခေါက် စသော သစ်ခေါက်ရည်ကို ကသာဝ
(ဖန်ရည်)ဟု ဆို၏။ ဤနေရာ၌ ထိုဖန်ရည်နှင့် အလားတူသော ရာဂ၊ ဒေါသ
စသော ကိလေသာတို့ကို သမိဿပစာရအားဖြင့် “ဖန်ရည်” ဟု ခေါ်ထားသည်။
ထို့ကြောင့် “ရာဂါဒီဟိ ကသာဝေဟိ” ဟု ဝိသေသန-ပြုသည်။ ဤပုဒ်သည်
သကသာဝေ၌ ကသာဝကို အထူးပြုသော (ကသာဝနှင့် အနက်အရလည်း
မတူပြားသော) အဘိန္နဝိသေသနတည်း။

ဇူဇိဗျဇိ။ ။ ရွေးစာအုပ်များ၌ “ရာဂါဒီဟိ ကသာဝေဟိ အနိက္ကသာဝေ၊”
ဟု ရှိ၏။ အဓိပ္ပာယ်မပျက်သော်လည်း စာသွားမကောင်းလှ။ “သကသာဝေ၊” ဟု
ရှိသောပါဠိက ပဋိသေခ ၂ ချက်ကို ဖွင့်ရာမှ ရောက်သောကြောင့် စာသွားကောင်း

ပရိဒဟိဿတိ - ကား၊ နိဝါသနပါရပနအတ္တရဏဝသေန - ဝတ်ခြင်း၊ ရုံခြင်း၊ (ရမ်းခြင်း၊) ခင်းခြင်းတို့၏ အပြားအားဖြင့်၊ ပရိဘူဠိဿတိ - သုံးစွဲ၏၊ ပရိခဿတိတိပိ - ပရိခဿတိဟူ၍လည်း၊ ပါဠိ-ပါဠိတော်ပါဠိသည်၊ (အတ္ထိ-ရုံသေး၏။)

သည်။ ဆန္ဒန္တဇာတ်တော်၌လည်း အနိက္ကသာဝေါဟုပင် ရှိသည်။ နတ္ထိ+ကသာဝေါ ယဿာတိ နိက္ကသာဝေါ၊ နိက္ကောင့် က၌ ဒေသော၊ န+နိက္ကသာဝေါ အနိက္ကသာဝေါ-ဖန်ရည်မရှိသူ မဟုတ်။

ဝရိဒဟိဿတိ။ ။ ပရိပုဗ္ဗ ဓာဓာတ်သည် နိဝါသန(ဝတ်ခြင်း)အနက်ကို ဟော၏။ ဤ၌ကား ဝတ်ခြင်းသာမက ရုံခြင်း၊ (ရုံခြင်း၊ ရမ်းခြင်း)ခင်းခြင်း အားဖြင့် သုံးစွဲခြင်းအားလုံးကို ယူစေလိုသောကြောင့် “နိဝါသန ပေါ၊ ပရိဘူဠိဿာမိ” ဟု ဖွင့်သည်။ [ဤပရိဒဟိဿတိ ရုပ်ပြီးပုံကို ရူပသိဒ္ဓိ - အာချာတ်၊ အာကတိဂိုဏ်း၊ ဇုဟောတျာဒိဂိုဏ်း၌ ပြထားသော ဝိဒဟတိရုပ်ပြီးပုံကို နည်းမှီ၍ သိပါ။ ထို၌ အပိ + ဓာဓာတ်ဖြစ်၍ ဤ၌ ပရိ+ဓာဓာတ်ဖြစ်ခြင်း၊ ဿတိ ဝိဘတ်သက်ရခြင်းသာ ထူးခြားလေသည်။]

ဝိပလ္လာသ ဩ။ ။ “ပရိဒဟိဿတိ” ဟု အနာဂတ်ဝိဘတ် ဆိုထားသော်လည်း အနက်မှာ ဝတ်ဆဲပစ္စုပ္ပန်သာ ဖြစ်၏။ ဝတ္ထုကြောင်း၌လည်း ပစ္စုပ္ပန် ဝတ်နေသူပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်ဝိဘတ်မှ အနာဂတ်ဝိဘတ်ပြန်နေသော ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသဟု ကြံပါ။ ထို့ကြောင့်ပင် ဆန္ဒန္တဇာတ်ကဋကထာ၌ “ပရိဒဟတိ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်ကြိယာဖြင့် ဖွင့်သည်။ [ဝိပလ္လာသ ၆ ပါးကို ကစည်းဘာသာဋီကာ၊ နာမ်၊ ပဉ္စမ - ယုဝါနဉ္စသုတ်အဖွင့်၌ ကြည့်ပါ။]

နိဝါသန။ ။ ဝသဓာတ်သည် ဘူဝါဒိ စုရာဒိဖြစ်မှု အစ္စာဒန (ဖုံးလွှမ်းခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ နိကား နိမ့်ကျသော အောက်အဖို့အနက်ကို ဟော၏။ စုရာဒိဖြစ်သောကြောင့် ဧပေပစ္စည်းသက်၊ ဝုဒ္ဓိရောက်ပြီးနောက် ကျေချော့ ယုကို အနုပြု၊ နိဝါသိယတေ - အောက်၌ ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊ ဝါ-အောက်၌ ဝတ်ခြင်း၊ နိဝါသန-ခြင်း။ [“အောက်၌ ဝတ်”] ဟု ဆိုသောကြောင့် ခါးဝတ်(သင်းပိုင်) ဝတ်ခြင်းကို ယူပါ။ ခါးဝတ်သင်းပိုင်ကို အရကောဏ်ရာ၌ “နိဝါသိယတိ အနေနာတိ နိဝါသန” ဟု ကရဏသင်္ဂ ၀စနတ်ပြုပါ။]

ဝါရူဝန။ ။ သက္ကတ၌ ပြုဝိတသည် မါဠိ၌ ပါရုတဖြစ်၏။ ထို၌ ပ+အာ+ ဖြိ(ဝရိ)ဓာတ်ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “ပ+အာ+ဝရဓာတ်ဖြစ်သည်။ ပ-အပြား

အပေတော ဒမသစ္စေနာတိ-ကား၊ ဣန္ဒြိယဒမေန စေဝ-ဣန္ဒြိယတို့ကို ဆုံးမခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ-နှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-မှလည်းကောင်း၊ ပရမတ္ထသစ္စပက္ခိကေန - ပရမတ္ထသစ္စာ၏ အဖို့၌ဖြစ်သော (ပရမတ္ထသစ္စာအဖို့၌ ပါဝင်သော) ဝစီသစ္စေန-ဝစီသစ္စာသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ-နှင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-မှလည်းကောင်း၊ အပေတော-ကင်းသော၊ ဝိယုတ္တော-မယှဉ်သော၊ ပရိစ္ဆတ္တော-စွန့်လွှတ်အပ်သော၊ (“သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်” ၌စပ်ပါ။) ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။

အားဖြင့်+အာ-အထက်၌+ဝရ-တားမြစ်ခြင်းဟူသည် အထက်၌ ဖုံးလွှမ်းဝတ်ရုံ (မြို့၊ ရမ်း) ခြင်းတည်း။ [ဝရကို ရှေ့နောက်ပြန်၍ ရ၏ အကို ပုဉ္ဇူ၊ ဝကို ပပြု၊ ယုကို အနပြုလျက် “ပါရပနံ” ဟု ဖြစ်သည်။ ပါရဝိယတေ-မြို့၊ ရုံ၊ ရမ်းခြင်း၊ ပါရပနံ-ခြင်း၊ အထက်ကို အရကောဏ်လိုသောအခါ “ပါရဝိယတေ အနေနာတိ ပါရပနံ” ဟု ပြုပါ။ အပြားအားဖြင့် တားမြစ်ကြောင်း၊ ဝါ-ခြုံကြောင်း (အဝတ်)။]

အတ္ထရဏံ။ ။ ထရဓာတ်သည် အစ္စာဒန - ဖုံးလွှမ်းခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ အာရေ၍သောကြောင့် အပေါ်၌ လွှမ်းခြင်း၊ ခင်းခြင်းအနက်ကို ယူပါ။ တဒ္ဒေဘော်လာ၊ အာကို-ရဏ၊ ယုကို အနပြု။ အတ္ထရိယတေ-ကြမ်းပြင် ခုတင်စသည်တို့၏ အပေါ်၌ ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊ ဝါ-ခင်းခြင်း၊ အတ္ထရဏံ-ခြင်း၊ အခင်းအထည်ကို အရကောဏ်သောအခါ ကရဏသာဓ်ပြုပါ။ ကမ္မသာဓိလည်း ပြုကြ၏။ [နိဝါသနဉ္စ + ပါရပနဉ္စ + အတ္ထရဏဉ္စ နိဝါသနပါရပနအတ္ထရဏာနိ၊ တေသံ+ဝသော-အပြားတည်း၊ နိဝါသန၊ ပေ၊ ဝသော-အပြား။]

ဝရိဓေသထိ။ ။ ဤသို့ရှိရာ၌ကား ပရိပုဗ္ဗ၊ ဓာဓာတ်၊ ဣတိဝိဘတ်ဖြင့် ဓာကို ဒွေဘော်မပြုတဲ ပြီးစေရုံသာတည်း။ သို့သော် ဤဓာဓာတ်သည် ဇုဟောကျာဓိဝိုက်ဝင် ဖြစ်၏။ ဇုဟောကျာဓိဂုဏ်း၌ကား ဒွေဘော်ပြုသော ရုပ်တို့ချည်းသာ များသည်။

အပေတော ဒမသစ္စေန။ ။ ဒမနံ ဒမော-ဣန္ဒြိယတို့ကို ဆုံးမခြင်း၊ စက္ခု၊ နေ၊ ဖြင့် ထိုထိုရူပါရုံကို မကြံ့မိအောင် ဆုံးမထားခြင်း၊ သောတိန္ဒြေဖြင့် ထိုထိုသဒ္ဓါရုံကို နားမထောင်မိအောင် ဆုံးမထားခြင်း၊ ပေ၊ မနိန္ဒြေဖြင့် ထိုထိုမကောင်းသော အာရုံကို မကြံ့မိအောင် ဆုံးမထားခြင်းကို “ဒမ” ဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဣန္ဒြိယဒမေန” ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုသို့ဆုံးမထားပြီးသူကို “ဒန္တ-ဆုံးမအပ်ပြီးသူ၊ ယဉ်ကျေးသူ၊ လိမ္မာသူ” ဟု ခေါ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် “ဒမအရ

ယဉ်ကျေးလိမ္မာအောင် ဆုံးမကြောင်းတရားကိုလည်းကောင်း၊ အထူးအားဖြင့် ဉာဏ်ပညာကိုလည်းကောင်း” ယူသင့်၏။

သစ္စေန ။ “သစ္စ” အရ ဝစီဒုစရိုက်မှရှောင်ကြဉ်၍ မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုအပ်သော ဝစီသစ္စာကိုလည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာသမ္မာဝါစာ မဂ္ဂင်ဟူသော ပရမတ္ထသစ္စာကိုလည်းကောင်း ယူနိုင်ပါ၏။ သို့သော် “ကာသာဝကို မဝတ်ထိုက်သူ ဟူသည် ဝစီသစ္စာလောက်မျှ မရှိသူသာ ဖြစ်သောကြောင့် ပရမတ္ထသစ္စာကို အပဓာနဝိသေသနပြု၍ “ဝစီသမ္ပေန” ဟု ဝစီသစ္စာကိုသာ ဝိသေသျပဓာနအားဖြင့် ပြသည်။

၀၃၂မတ္တသစ္စဝဏ္ဏိဏေန ။ ။ ပရမတ္ထသစ္စာ+ပက္ခော ပရမတ္ထသစ္စပက္ခော၊ ပရမတ္ထသစ္စပက္ခေ + ဘဝံ ပရမတ္ထသစ္စပက္ခံကံ - ပရမတ္ထသစ္စာအဖို့၌ ဖြစ်သော (ပရမတ္ထသစ္စာအဖို့တွင် ပါဝင်သော) ဝစီသစ္စာ၊ ဘဝအနက်၌ ဖြစ်ပစ္စည်းသက်။ [ဗောဓိပက္ခိယမဂ်ဉာဏ်၏ အဖို့၌ ပါဝင်သော တရားဟူရာ၌ လောကီကုသိုလ်များလည်း ပါဝင်သကဲ့သို့ ဤ၌လည်း လောကီဖြစ်သော ဝစီသစ္စာကို “ပရမတ္ထသစ္စပက္ခံကံ” ဟု ဆိုသည်။ ပရမတ္ထသစ္စာနှင့် ဝစီသစ္စာအထူးကို သဂါထာဝဂ္ဂ-ယက္ခသံယုတ် အာဠဝကသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ ကြည့်ပါ။]

၀၀၀နှင့် ၀၀၁ ။ ။ “ဒမေန ၀ေဝ+သစ္စေန စ” ဟုဖွင့်သောကြောင့် “ဒမော စ+သစ္စံ စ ဒမသစ္စံ” ဟု သမာဟာရဒွန်သမာသ်ဖြစ်ကြောင်းကို ပြသည်။ ဒမသစ္စေန၌ နာသည် အပေတော၌ စပ်ခိုက် အပါဒါနိအနက်၌ သက်၊ ဝိယုတ္တော၌ စပ်ခိုက် သဟာဒိယောဂအနက်၌ သက်၊ ပရိစ္စတ္တော၌ စပ်ခိုက် ကတ္တားအနက်၌ သက်ပါ။ ထို့ကြောင့် ၃ နှစ်ပေးထား၏။ ပါဠိတော်၌မူ အပေတော၌ စပ်ရသော အပါဒါနိအနက်ကိုသာ ရ၏။

အဝေဇော ။ ။ “အပ-ကင်း၍+ဣတော-ဖြစ်သူ” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။ “အပေတော-ကင်းသူ” ဟူသော အနက်လည်း အတိုကောက်သဒ္ဒတ္ထပင်တည်း။ “ကင်း” ဟူသည် ထိုဒမသစ္စာနှင့် “မယှဉ်သူတည်း” ဟုသိစေလို၍ “ဝိယုတ္တော” ဟု လည်းကောင်း၊ မယှဉ်ဟူရာ၌ “ကျေပွါဒ စသော လက္ခဏာနှင့် မညီသောကြောင့် မယှဉ်ခြင်းကို (စိတ်၊ စေတသိက် မယှဉ်ပုံမျိုးကို) ယူမည်စိုး၍ “ပရိစ္စတ္တော” ဟု လည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်ထပ်ဆင့်၍ ဖွင့်သည်။ ဒမနှင့်သစ္စာက ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို စွန့်၍ ထားအပ်သူ “ဒမ သစ္စာ မရှိသူ” ဟု ဆိုလိုသည်။ [ပရိ+စေဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ သက္ကတ၌ “တျဇ” ဓာတ်သည် ပါဠိ၌ “ဇေ” ဓာတ် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် တျ(တနှင့်ယ)နှစ်လုံးညီအောင် စနေ့ဘော်လာရသည်ဟုမှတ်ပါ။]

န သောတိ-ကား၊ ဝေဇ္ဇပေါ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ သော ပုဂ္ဂလော-
စို့ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ကာသာဝံ - ဖန်ရည်တပ်စွန်း၊ ဝတ်သင်္ကန်းကို၊ ပရိဒဟိတုံ-
ဝတ်ရုံ သုံးစွဲခြင်းငှါ၊ နာရဟတိ(န+အရဟတိ)-မထိုက်။

ဝန္တကသာဝဿာတိ-ကား၊ စတူဟိ-လေးပါးကုန်သော၊ မဂ္ဂေဟိ-မဂ်တို့
ဖြင့်၊ ဝန္တကသာဝေါ-ထွေးအန်အပ်ပြီးသော ကိလေသာဖန်ရည်ရှိသည်၊ ဝါ-
ကိလေသာ ဖန်ရည်ကို ထွေးအန်ပြီးသည်။ ဆဒ္ဓိတကသာဝေါ-စွန့်အပ်ပြီးသော

ဝါဗျခွဲ။ ။ အနိက္ကသာဝေါ၊ ပေါပရိဒဟိဿတိ၊ အပေတော ဒမသစေဇ္ဇ
န”သည် အနိယမဝါကျ၊ “န သော ကာသာဝံမရဟတိ”သည် နိယမဝါကျ
ထည်း။

န သောတိ ။ ။ “န သော”ဟု ဂါထာ၌ပါသော အစ ၂ ပုဒ်ကိုသာ
စည်ထားသော်လည်း “ကာသာဝံမရဟတိ”ကိုပါ ဖွင့်လိမ့်မည်။ သောကို
“သော ဝေဇ္ဇပေါ ပုဂ္ဂလော”ဟု ဖွင့်၏။ ဝေ+ရူပံ ယဿာတိ ဝေဇ္ဇပေါ၊ “ဝေ
ရူပေါ”ဟု ဖြစ်သင့်လျက် ဝံ၌ နိဂ္ဂဟိတံကို ချေ၍ “ဝေဇ္ဇပေါ”ဟု ဖြစ်သည်။ ဤ
“ဝေဇ္ဇပေါ”ပါ၌ဖြင့် ဂါထာဝယ် အနိယမဝါကျ၌ ပါသော “အနိက္ကသာ
ဝေါ ကာသာဝံ ပရိဒဟိဿတိ၊ အပေတော ဒမသစေဇ္ဇန”တို့ကို “သော”ဟု
သော နိယမဝါကျ တသဒ္ဓါက ပြန်ညွှန်းသည်-ဟု သိစေပါသည်။

ဗုဒ္ဓိဗျဇ်။ ။ ဤဝေဇ္ဇပေါဟူသော ဝိသေသနဖြင့် အနိယမဝါကျ၌ ပါ
သော အနက်များကိုပြသောကြောင့် “နိဿယအနက်ပေးသောအခါ အနိယမ
ဝါကျမှ ပုဒ်များကို နိယမဝါကျ၌ ရှိသော တသဒ္ဓါ၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့်
ထိုက်စေနိုင်သည်” ဟု မှတ်ပါ။ ဤဂါထာ၌ လိုက်စေပုံကို ဂါထာအနက်၌ ပြ
ထားသည်။

ဝနိဒထိတုံ။ ။ အရဟတိကြိယာသည် အလံသဒ္ဓါ၏အနက်ကို ဟော်သော
အလမတ္ထကြိယာတည်း။ အလမတ္ထပုဒ်သည် သမ္ပဒါနှင့်၏။ ထိုသမ္ပဒါနိပုဒ်များ
ကို “အလမတ္ထသမ္ပဒါနိ”ဟု သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ဆို၏။ “ဒံ”ဆိုသည်ကား သမ္ပဒါနိ
ပါမု အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံခြင်းတည်း။ မှန်၏။ - “န သော ကာသာဝံမရဟတိ-ထို
ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာသာဝံကို မထိုက်” ဟု ဆိုရုံမျှဖြင့် အဓိပ္ပာယ်မပြည့်စုံသေး။
“မည်သည့်အမှုကို ပြုခြင်းငှါ မထိုက်” ဟု သမ္ပဒါနိပါမု အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံ၏။
ထို့ကြောင့် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံအောင် “ပရိဒဟိတုံ” ဟု တုမတ္ထသမ္ပဒါနိပုဒ်ကို
ထည့်၍ ဖွင့်ရသည်။

ယော စ ဝန္တကသာဝဿ။ ။ “ယော စ ဝန္တကသာဝဿ”စသော သက္က
ပက္ခဂါထာကို ဖွင့်ပြလို၍ “ဝန္တကသာဝဿာတိ”ဟု မိန့်သည်။ ယောစ၌ စ
သဒ္ဓါသည် ရွှေဂါထာလာ ကဏ္ဍပက္ခ(မည်းညစ်သောအဖို့)မှ သက္ကပက္ခ(ပြုစဉ်

ကိလေသာဖန်ရည်ရှိသည်။ ဝါ - ကိလေသာဖန်ရည်ကို စွန့်ပြီးသည်။ ပဟိနကသာဝေါ-ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာဖန်ရည်ရှိသည်။ ဝါ - ကိလေသာဖန်ရည်ကို ပယ်ပြီးသည်။ အဿ- ဖြစ်ရာ၏။

သာ အဖို့)ကို ပြသော စကားတည်း။ ဤစသဒ္ဓါမျိုးကို ရှေ့အဖို့မှာခွဲခြားသောကြောင့် “ဗျတိရေက” ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ဗဟူ ဝေ သရဏံ ယန္တိ၊ ပေ၊ ယော စ ဗုဒ္ဓဉ္စ-စသည်တို့၌လာသော စသဒ္ဓါမျိုးပင်တည်း။ [ဗျတိရေက၌ ဝိ+အတိ+ရိစ ဓာတ်သည် “ဘိန္တု- ခွဲခြာ ခြင်းအနက်ကို ဟော၏” ဟု ထောမနိဓိဆို၏။ “ရှေ့အနက်မှ မတူသော အနက်” ဟုလိုသည်။]

ဝန္တထသာဝေဓီ။ ။ ဝဓိယိတ္ထ-ထွေးအန်အပ်ပြီး၊ ထုတိ ဝန္တော၊ ဝမုဓာတ် တပစ္စည်း။ ဝန္တော+ကသာဝေါ ယေနာတိ ဝန္တကသာဝေါ-ထွေးအန်အပ်ပြီးသော ဖန်ရည်ရှိသူ၊ ကိလေသာဖန်ရည်ကို ထွေးအန်ပြီးသူ၊ ဤ သို့ ကတ္တားအနက်ကို အရကောဏ်ရသော ဗဟုဗ္ဗိဟိ၌ ကတ္တားဟော တတိယာဗဟုဗ္ဗိတိ ပြုရသည်။ ဗိတိန္ဒိယော ပုဗ္ဗိမျိုးတည်း။

ဓဏ္ဍထိ ဓဂ္ဂေထိ။ ။ သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ခီဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော ကိလေသာ ဖန်ရည်ကို ထွေးအန်၏။ ပေါအရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ရူပရာဂ၊ အရူပရာဂ၊ မာန၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် တက ကိလေသာကျန်သမျှကို ထွေးအန်၏။ ထို့ကြောင့် “ဓတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ဝန္တ” ဟူ၍ ပွင့်သည်။

ဆဋ္ဌိထ ဝဏိနု ။ ။ ဆဋ္ဌိတကသာဝေါ ပဟိနကသာဝေါတို့သည် ဝန္တကသာဝေါ၏ အဖွင့်များတည်း။ “ဝန္တ” ၌ အလိုလို ပျိုခြင်း၊ အန်ခြင်း အနက်ကို ယူမည်စိုး၍ ဆဋ္ဌိတ- တမင်ကို စွန့်ပစ်အပ်သော ထွေးအန်ခြင်းဟု ပွင့်သည်။ [“ဆဋ္ဌ” ဓာတ်သည် ဆဋ္ဌနု-စွန့်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။] စွန့်ဟူရာ၌ “ပဟိန- မဂ်ဖြင့် ပယ်ခြင်းတည်း” ဟု သဘောကို ပွင့်ပြသည်။ ဝိဂြိုဟ်ကို ကား ဝန္တကသာဝေါအတိုင်း တတိယာဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသ်ပင် ပြုပါ။

အဿ။ ။ ကသာဝဿကို “ကသာဝေါ + အဿ” ပုစိဖြတ်၍ ထို့အဿ အတိုင်းပင် ပြသည်။ အသဓာတ်၊ ယျေဝိဘတ်၊ သုတ်ကြီးဖြင့် ယျေနှင့် တကူ သ ကို သ သံယုတ်ပြု။ [ရူပသိဒ္ဓိ - အာချာတ်၊ အသဓာတ်ခန်း၊ တုဿတ္ထုတ္တိ သုတ်၏ အောက်နား၌ ကြည့်ပါ။]

သီလေသုတိ-ကား၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလေသု-လေးပါးသော ထက်ဝန်းကျင် စင်ကျယ်ခြင်းရှိသော သီလတို့၌၊ သုသမာဟိတောတိ - ကား၊ သုဋ္ဌ၊ သမာဟိတော-ကောင်းစွာထားအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ သုဋ္ဌိတော - ကောင်းစွာထည်သော၊ ဥပေတောတိ-ကား၊ ဣန္ဒြိယဒမေန စေတ-ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ- နှင့်လည်းကောင်း၊ ဝုတ္တပကာရေန - ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော၊ သစ္စေန စ-ဝစီသစ္စာသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ- နှင့် လည်းကောင်း၊ ဥပဂတော-ကပ်ရောက်အပ်သော၊ ဝါ-ပြည့်စုံသော၊ သ ဝေတိ-ကား၊ ဝေရူပေါ-ဤသို့ သဘောရှိသော၊ သော ပုဂ္ဂလော - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ တံ ဂန္ဓကသာဝဝတ္ထံ-ထိုနံ့သာဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော အဝတ်ကို၊ (ပရိဒဟိ တုံ-ဝတ်ရုံသုံးစွဲခြင်းငှာ၊) အရဟတိ-ထိုက်၏၊ ဣတိ - ဤတွင် ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ- ၌၊ ဒိသာဝါသိကော-အရပ်မျက်နှာ၌ နေခြင်း ရှိသော၊ သော ဘိက္ခု-ထိုရဟန်းသည်၊ (ဝတ္ထုကြောင်း၌ ပါသော ထိုရဟန်း

သီလေသု။ ။ ပါတိမောက်နှင့်တကွ ခန္ဓကတို့၌လာသော သီလကို ပါတိမောက္ခသံဝရသီလဟု ခေါ်၏။ [ဝိနည်း၌လာသော သီလအားလုံးကိုပင် “ပ+အတိမောက္ခ-အပြားအားဖြင့် အလွန်မြတ်သောသီလ” ဟူသော သစ္စါနည်းနှင့် အညီ “ပါတိမောက္ခသီလ” ဟု ခေါ်နိုင်၏။] အသက်မွေးမှုကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်တော်မူအပ်သော ကုလဒ္ဓသန, အနေသနတို့မှ ရှောင်ကြဉ်မှု သီလကို အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလဟု ခေါ်၏။ ပစ္စည်း ၄ ပါးကို ပစ္စဝေက္ခကာ ဆင်ခြင်၍ ဆုံးစွဲမှုကို ပစ္စယသန္တိသီတသီလဟု ခေါ်၏။ စက္ခုစသော 'ဣန္ဒြေ ၆ ပါး၌ အဘိဇ္ဈာ ဝေါမနဏ စသော' အကုသိုလ် မဖြစ်အောင် စောင့်စည်းမှုကို ဣန္ဒြိယ သံဝရသီလဟု ခေါ်၏။ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်သော-ထိုသီလ ၄ ပါးကို စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလဟု ခေါ်သည်။ “သီလေသု” အရ ထိုသီလ ၄ ပါးကို ယူပါ-ဟူလို။

ဆုသမာတိဇော။ ။ သူ့ကို သုဋ္ဌဟု ဖွင့်၏။ သမာဟိတော၌ သံ+အာ+, ရွှေ့ရှိသော ဓာဓာတ်သည် “ထားခြင်း” အနက်ကို ဟော၏။ ဓာ၏ အာကို လှ့ ဓကို ဟ ပြု၍ “သမာဟိတ” ဟု ဖြစ်သည်။ “သမာဓိယတေ-ကောင်းစွာထားအပ်၏။ ဣတိ သမာဟိတ” ဟု ပြု၍ စိတ်ကို အရကောက်ပါ။ “သုဋ္ဌါ+သမာဟိတံ ယေနာဓိ သုသမာဟိတော - ကောင်းစွာ ထားအပ်သောစိတ် ရှိသော ” ဟု

သည်။) သောတာပဉ္စော-သောတာပန်သည်။ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ အညေဝိ-
 အခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဗဟူ-များစွာသော ရဟန်းတို့သည်။ သောတာ
 ပတ္တိဖလာဒိနိ-သောတာပတ္တိဖိုလ် အစရှိသောဖိုလ်တို့သို့၊ ပါပုဏ် သု-ရောက်ကြ
 ကုန်ပြီ၊ ဒေသနာ-ဒေသနာတော်သည်။ မဟာဇနဿ-၏၊ သာတ္ထိကာ-အကျိုး
 နှင့်တကွ ဖြစ်သည်။ ဝါ-အကျိုးရှိသည်။ အဟောသိ - ပြီ၊ ဣတိ-ဤတို့
 ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု အပြီးတည်း။

သဒ္ဓတ္ထ ဖြစ်၏။ “သုဋ္ဌိတော-ကောင်းစွာတည်သော” ကား အဓိပ္ပာယ်တော်တည်း။
 “ကောင်းစွာ ထားအပ်သော စိတ်ရှိသော” ဟူရာ၌ “ကောင်းစွာတည်သော”
 ဟု ဆိုလိုသည်။

ဥဝေဇော။ ။ “ဥပ+ဣတ-ကပ်ရောက်အပ်” ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏။ ထို ကြောင့်
 “ဥပဂတော” ဟု ဖွင့်သည်။ “ပြည့်စုံသော” ဟူသော အနက်ကား အဓိပ္ပာယ်တော်
 တည်း။ ဒမသစ္စေနကို ရည်ရွယ်၍ “ဣန္ဒြိယဒမေန စေဝ, ဝုတ္တပကာရေန စ
 သစ္စေန” ဟု ဖွင့်သည်။ “ဝုတ္တပကာရ” ဟူသည် ပြခဲ့သော ပရမတ္ထပက္ခိက ဖြစ်
 သော ဝစီသစ္စာတည်း။

ဓူဏ်ချဏ်။ ။ “သီလေသု” အရ၌ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကို ယူပြီးဖြစ်သော
 ကြောင့် “ဣန္ဒြိယဒမ” အရ ထိုသီလကို မယူရ၊ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလဟူသည် “စက္ခု
 နာ ရူပ ဒိသ္မာ” စသည်နှင့်အညီ တွေ့ကြုံလာသော အခါကျမှ စောင့်စည်းအပ်
 သော သီလတည်း။ ဣန္ဒြိယဒမကား စက္ခုစသည်နှင့် စပ်၍ စောင့်စည်းဖွယ်
 အာရုံနှင့် မတွေ့မီ စောစောကပင် တရားဖြင့် ဆုံးမထားခြင်းတည်း။ ထိုသို့
 ဆုံးမထားသူကို “ဒန္တ-ယဉ်ကျေးသူ” ဟု ခေါ်သည်။ ထိုသို့ ယဉ်ကျေးသူသည်
 ရူပါရုံစသည်နှင့် တွေ့ကြုံသောအခါ အဆင်သင့်ပင် စောင့်စည်းသော ဣန္ဒြိယ
 သံဝရသီလ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ဆ ဝေ။ ။ သကို “သော ဝေဂ္ဂပေါ ပုဂ္ဂလော” ဟု ဖွင့်၏။ သောဟု ဖွင့်
 သဖြင့် သောမှ သြကိုချေ၊ ထိုကြောရာ၌ “အ” လာ၍ “သ” ဖြစ်သည် ဟု ပြ၏။
 ဝေ အတွက် အထူးမဖွင့်။ အခြားနေရာ၌ “ကော်သတ္ထ-စင်စစ်အနက်ဟော” ဟု
 သုံးစွဲကြ၏။ စာအုပ်တချို့၌ “တံ ဂန္ဓကသာဝဝတ္ထိ-ထိုနံသာဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုး
 အပ်သော အဝတ်ကို” ဟု တွေ့ရ၏။ ဝတ္ထုကြောင်း၌ပါသော “ဂန္ဓကသာဝ
 ဝတ္ထိ” ပုဒ်ကိုယူ၍ ဖွင့်ခြင်းတည်း။ သို့သော် ဂန္ဓ ပါသည်ဖြစ်စေ မပါသည်ဖြစ်
 စေ ကာသာဝံ-ပုဒ်ကား ဖန်ရည်ဆိုးအပ်သော အဝတ်အားလုံးကို ဟောနိုင်
 သည်။

အနိက္ကသာဝေဂါ ကာသာဝံ, သော ဝတ္ထံ ဝရိဒတိဿတိ၊
အဝေတော ဒသေစ္စေန, န သော ကာသာဝမရဗတိ။

ယောခ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အနိက္ကသာဝေဂါ-ကိလေသာဟူ ဖန်ရည် ရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲ။ ဒမသစ္စေန - ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်း၊ မှန်ကန်သော ဝစီသစ္စာမှ၊ အပေတော - ကင်းသည်။ (ဟုတွာ - ဖြစ်၍။) ကာသာဝံ [ကသာဝေန+ရတ္ထိ ကာသာဝံ(ဝတ္ထံ)] ဖန်ရည်ဖြင့်ဆိုးအပ်သော၊ ဝတ္ထံ-အဝတ်ကို၊ ပရိဒဟိဿတိ- ဖတ်ရုံသုံးစွဲ၏။ အနိက္ကသာဝေဂါ- ကိလေသာဟူ ဖန်ရည်မရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲ။ ကာသာဝံ-ဖန်ရည်တပ်စွန်း ဝတ်သင်္ကန်းကို၊ ပရိဒဟန္တော-ဝတ်ရုံသုံးစွဲသော၊ ဒမသစ္စေန - ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်း၊ မှန်ကန်သော ဝစီသစ္စာမှ၊ အပေတော- ကင်းသော၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ကာသာဝံ-ဖန်ရည်တပ်စွန်း ဝတ်သင်္ကန်း ကို၊ (ပရိဒဟိတုံ-ငှါ။) န+အရဟတိ-မထိုက်။

သော ဝတ္ထံ ကာသာဝဿ, သီလေသု သုသံဓာတိတော၊
ဥဝေတော ဒသေစ္စေန, သ ဝေ ကာသာဝမရဗတိ။

ယော ဝ - အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား။ ဝန္တကသာဝေဂါ- မဂ်လေးတန်ဖြင့် ထွေးအန်အပ်ပြီးသော ကိလေသာဖန်ရည် ရှိသည်။ ဝါ-ကိလေသာဖန်ရည်ကို မဂ်လေးတန်ဖြင့် ထွေးအန်ပြီးသည်။ သီလေသု-စတုပါရိ, သဒ္ဓါလေးဖြာ, သိက္ခာ သီလတို့၌၊ သသမာတိတော - ကောင်းစွာ ထားအပ်သော စိတ်ရှိသည်။ ဝါ- ကောင်းစွာတည်သည်။ ဒမသစ္စေန - ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်း၊ ဝစီသစ္စာသည်။ ဝါ- ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်း ဝစီသစ္စာနှင့်၊ ဥပေတော - ကပ်ရောက်အပ်သည်။ ဝါ-ပြည့်စုံသည်။ အဿ-ဖြစ်ရာ၏။ ဝန္တကသာဝေဂါ-မဂ်လေးတန်ဖြင့် ထွေးအန် အပ်ပြီးသော ကိလေသာဖန်ရည်ရှိသော၊ ဝါ-ကိလေသာဖန်ရည်ကို မဂ်လေး တန်ဖြင့် ထွေးအန်ပြီးသော၊ သီလေသု-စတုပါရိ, သဒ္ဓါလေးဖြာ, သိက္ခာသီလတို့ ၌၊ သသမာတိတော-ကောင်းစွာထားအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ ဝါ-ကောင်းစွာ တည်သော၊ ဒမသစ္စေန - ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်း၊ ဝစီသစ္စာသည်။ ဝါ-နှင့်၊ ဥပေတော - ကပ်ရောက်အပ်သော၊ ဝါ-ပြည့်စုံသော၊ သ(သော)-ထိုပုဂ္ဂိုလ် ယည်။ ဝေ-စင်စစ်၊ ကသာဝံ- ဖန်ရည်တပ်စွန်း၊ ဝတ်သင်္ကန်းကို၊ (မရိဒဟိတုံ- ဖတ်ရုံသုံးစွဲခြင်းငှါ။) အရဟတိ-ထိုက်၏။ [အဋ္ဌကထာ အဖွင့်အတိုင်း လိုက်သင့် သော ပုဒ်များကို လိုက်၍ အနက်ပေးထားသည်။]

နူတ်ထက်ဆောင်ရန် အကျဉ်းအနုတ်ကား-

အနိက္ကသာဝေဂါ ကာသာဝံ, ယော ဝတ္ထံ ဝရိဒတိဿတိ။
အဝေတော ဒေသစွေန, န သော ကာသာဝ ဓေတတိ။

ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အနိက္ကသာဝေဂါ-ကိလေသာဟူ, ဖန်ရည်မရှိသူ မဟုတ်ပါဘဲ၊ ကာသာဝံ-ဖန်ရည်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော၊ ဝတ္ထံ-အဝတ်ကို၊ ပရိဒတိ ယတိ-ဝတ်ရုံသုံးစွဲ၏၊ ဒေသစွေန-ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်း, ဝစီသစ္စာမှ၊ အပေ တော-ကင်းသော၊ သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကာသာဝံ-ဖန်ရည်တပ်စွန်း, ဝတ် သက်နိုးကို၊ (ပရိဒတိတုံ-ဝတ်ရုံ သုံးစွဲခြင်းငှါ) န အရဟတိ-မထိုက်။

ယော စ ဝန္တကသာဝဿ, သီလေသု သုသမာတိတော။
ဥပေတော ဒေသစွေန, သ ဝေ ကာသာဝေရတတိ။

ယော စ-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ ဝန္တကသာဝေဂါ - မဂ်လေးတန်ဖြင့် ထွေးအန်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ ဖန်ရည်ရှိသည်၊ ဝါ-ကိလေသာ ဖန်ရည်ကို မဂ်လေးတန်ဖြင့် ထွေးအန်ပြီးသည်၊ အဿ-ဖြစ်ရာ၏၊ သီလေသု - စတုပါရီ, သုပ္ပိလေးဖြာ, သိက္ခာသီလတို့၌၊ သုသမာတိတော - ကောင်းစွာ ထားအပ် သော စိတ်ရှိသော၊ ဝါ-ကောင်းစွာ တည်သော၊ ဒေသစွေန - ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်း, ဝစီသစ္စာသည်၊ ဝါ-နှင့်၊ ဥပေတော-ကပ်ရောက်အပ်သော၊ ဝါ- ပြည့်စုံသော၊ သ(ယော)-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝေ-စင်စစ်၊ ကာသာဝံ - ဖန်ရည် တပ်စွန်း, ဝတ်သက်နိုးကို၊ (ပရိဒတိတုံ-ငှါ) အရဟတိ-ထိုက်၏။

ဒေဝဒတ္တ ဝတ္ထု ဂါထာအပူငို ပြီး၏။

သာရိပုတ္တတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ပေ၊ ဣမာ ဂါထာ - တို့ကို၊ အဘာသိ - ဟောတော်မူပြီ၊
(ကိံ ၊) အသာရေ သာရမတိနော ၊ပေ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပဂေါစနုတိ - ဟူ၍၊
အဘာသိ-ပြီ။

တတ္ထ-ထို ဂါထာတို့၌၊ အသာရေ သာရမတိနောတိ-ကား၊ စတ္တာဧ-
လေးပါးကုန်သော၊ ပစ္စယာ-ပစ္စည်းတို့လည်းကောင်း၊ ဒသဝတ္ထုကာ-၁၀ပါး
သော မှီရာအကြောင်းရှိသော၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ - မှားသော အယူလည်းကောင်း၊
တဿာ - ထိုမှားသော အယူ၏၊ ဥပနိဿယဘူတာ - အားကြီးသော မှီရာ
အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဓမ္မဒေသနာ - တရားဟောခြင်းလည်းကောင်း၊
ဝါ - ဟောအပ်သော တရားလည်းကောင်း၊ ဣတိ အယံ - ဤအလုံးစုံသည်၊
အသာရေ နာမ-အသာရမည်၏၊ ဝါ-အနှစ်မဟုတ်သော အကာမည်၏၊ တသ္မိ-
ထို အနှစ်မဟုတ်သော အကာ၌၊ သာရဒိဋ္ဌိနော-အနှစ်ဟု အယူရှိကုန်၏၊ ဣတိ
အတ္ထော-ဤကား အနက်။

စတ္တာဧ ဝစ္စယာ။ ။ဆွမ်း၊ သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၊ ဆေး ဟူသော ပစ္စည်း
၄ ပါးသည် သာသနာတော်၏ ပရိယတ် ပဋိပတ်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရာ၌
မပါလျှင်မပြီး အရေးကြီးသော အရာဝတ္ထုဖြစ်သည်ကား မှန်၏၊ သို့သော်
ထိုပစ္စည်း ၄ ပါးကို ရမ္မအတွက် ကုလဒ္ဒသန အနေသနိဟူသော မိစ္ဆာဇီဝမှုကို
ပြုကြမည်စိုးသောကြောင့် “အသာရ”ဟု သတိပေးထားသည်။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ ။မိစ္ဆာ-မှားသော+ဒိဋ္ဌိ-အမြင်၊ ဤမှားသော အမြင်ကား
အသာရ သက်သက်သာတည်း၊ ထိုမှားသော အမြင်၏ တည်ရာအာရုံကို
“ဝတ္ထု”ဟု ခေါ်၏၊ ဝသတိ ဧတ္ထာတိ ဝတ္ထု၊ ဧတ္ထ-ဤနတ္ထိ ဒိန္နံစသော အာရုံ
၌၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-မှားသော အမြင်သည်၊ ဝသတိ-တည်နေ၏၊ ဣတိ - ထိုသို့ မှား
သော အမြင်၏ တည်နေရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုနတ္ထိ ဒိန္နံစသော အာရုံ
သည်၊ ဝတ္ထု-ဝတ္ထုမည်၏။

ဒသဝတ္ထုကာ။ ။ထိုဝတ္ထုသည် “နတ္ထိ ဒိန္နံ၊ နတ္ထိ ယိဋ္ဌံ၊ နတ္ထိ ဟုတံ၊ နတ္ထိ
သုကတဒုက္ကတာနံ ကမ္မာနံ ဖလံ ဝိပါကော၊ နတ္ထိ အယံ လောကော၊ နတ္ထိ
ပရော လောကော၊ နတ္ထိ မာတာ၊ နတ္ထိ ပိတာ၊ နတ္ထိ သက္ကာ ဩပပါတိကာ၊
နတ္ထိ လောကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ သမဂ္ဂတာ သမ္မာပဋိပန္နာ ယေ ဣမဉ္စ
လောကံ ပရဉ္စ လောကံ သယံ အဘိညာ သစ္စိကတော ပဝေဒေန္တိ” အားဖြင့်
ဆယ်ပါးရှိ၏၊ “ဒသ+ဝတ္ထုနိ ဟဿာတိ ဒသဝတ္ထုကာ၊ သမာသန္တ ကပစ္စည်း၊
ပဌမ၌ “လှခြင်း၏ အကျိုးသည် ရှိမည်မထင်”ဟု တွေးတော၏၊ ထို တွေးတော

ချိန်၌ ဒိဋ္ဌိမဖြစ်သေး၊-ဝိစိကိစ္ဆာသာ ဖြစ်သေး၏။ ထိုသို့ တွေးတောရာမှ စ၍ “အလှူ၏ အကျိုးသည် မရှိ” ဟု ဆုံးဖြတ်သော မိစ္ဆာဓိမောက္ခနှင့်တကွ မိစ္ဆာ စိဋ္ဌိဖြစ်၏။ ဤနည်းအားဖြင့် အလှူ၏ အကျိုးမရှိခြင်းကို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ တည်ရာ ဝဿုဟု ဆိုရလေသည်။

တဿာ၊ ဝေ၊ ဓမ္မဒေသနာ။ ။ ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းဖြစ်သော တရားဟောမှု၊ ရေးသားမှုကို “တဿာ ဥပနိဿယဘူတာ ဓမ္မဒေသနာ” ဟု ဆိုသည်။ ယခုခေတ်မှာပင် “နောက်ဘဝမရှိ” စသော မိစ္ဆာတရားများကို ဟောပြောကြ၊ ရေးသားကြ၏။ ထို တရားစာကို နားထောင်ကြ၊ ဖတ်ကြသောကြောင့် “နောက်ဘဝ မရှိ” ဟူသော အမြင်(အယူ) ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုတရားကို “မိစ္ဆာအယူဖြစ်ဖို့ရန် အကြောင်းသာမန်မျှ မဟုတ်၊ အားကြီးသော အကြောင်း” ဟု ဆိုသည်။ ဥပ-အားကြီးသော၊ နိဿယ-မှီရာ(အကြောင်း)၊ ဥပနိဿယာ+ဟုတွာ+ ဘူတာ ဥပနိဿယဘူတာ၊ ဓမ္မဿ+ဒေသနာ ဓမ္မဒေသနာ၊ (တစ်နည်း) ဒေသိယတေတိ ဒေသနာ၊ ဓမ္မောယေဝ+ဒေသနာ မ္မဒေသနာ။

ဣတိ အဿံ ။ ။ ဣတိကိုလင် အယံဟု ထပ်ဖွင့်၏။ ထို့ကြောင့် ပေါင်း၍ အနက်ပေးထားသည်။ ပေါင်း၍ အနက်မပေးဘဲ ဣတိ=ဤသို့သော၊ အယံ-ဤအလုံးစုံသည်-ဟုလည်း ပေးနိုင်ပါ၏။ ဣတိသဒ္ဓါဖြင့် ထို ဆိုအပ်ပြီးသာမက၊ အလားတူ အနှစ်မရှိသော အားလုံးကို ညွှန်ပြသည်။

အသာဓော နာဓ။ ။ သာရသဒ္ဓါသည် သစ်ပင်တစ်ပင်လုံး၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ခိုင်မြဲသော အနှစ်ကို ဟော၏။ ထိုအနှစ်ကဲ့သို့ ခိုင်မြဲသော အရာဟူသမျှကို သဒ္ဓိသုပစာရအားဖြင့် “သာရ” ဟု ခေါ်နိုင်၏။ န+သာဓော အသာဓော-အနှစ်မဟုတ်သော အကာ၊ ပြအပ်ခဲ့သော ပစ္စည်းလေးပါး၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ ဖြစ်ကြောင်း တရားတို့သည် အနှစ်မဟုတ်သော အကာတို့သာ ဖြစ်ကြသည်-ဟုလို။ “သာဓော ဗလေ ထိရံသေ စ” ဟူသော အဘိဓာန်(၉၃၃) လာ အနက်တို့တွင် ဤနေရာ၌ ထိရံသ(ထိရ+အံသ-ခိုင်မြဲသော အဖို့=အနှစ်) အနက်ဟောတည်း။

တဿံ၊ ဝေ၊ သာရဒိဋ္ဌိနော။ ။ သာရမတိနောကို “သာရဒိဋ္ဌိနော” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “မတိနှင့် ဒိဋ္ဌိသည် အရတူ၏” ဟု ပြ၏။ “မညတိ-မှတ်ထင်တတ်၏။ ဣတိ မတိ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြု၍ အသာရ၌ သာရဟု မှတ်ထင်တတ်သော မိစ္ဆာအယူကို အရကောက်ပါ။ သာဓော ဣတိ + မတိ ယေသန္တိ သာရမတိနော၊ ယောနံ နောသုတံ၏ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် အကတရဿ(ဣ) နောက်၌လည်း ယောကို နောပြု။ “သာဓော ဣတိ+ဒိဋ္ဌိ ယေသန္တိ သာရဒိဋ္ဌိနော” ၌လည်း နည်းတူ။

သာရေစာသာရဒဿိနောတိ-ကား၊ ဒသဝတ္ထုကာ-၁၀ပါးသော ဘဉ်ရာ အကြောင်းရှိသော၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ-သမ္မာဒိဋ္ဌိလည်းကောင်း၊ ဝါ-မဖောက်မပြန်၊ မှန်ကန်သော အမြင်လည်းကောင်း၊ ဝါ - မဖောက်မပြန်၊ မှန်ကန်သော အယူလည်းကောင်း၊ တဿာ-ထိုသမ္မာဒိဋ္ဌိ၏၊ ဥပနိဿယအူတာ-အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဓမ္မဒေသနာ - တရားဟောခြင်း လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဟောအပ်သောတရားလည်းကောင်း၊ ဣတိ အယံ-ဤအလုံးစုံသည်၊ သာရော နာမ-သာရမည်၏၊ ဝါ-အနှစ်မည်၏၊ တသ္မိ-ထိုသမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ ဖြစ်ကြောင်း ကောင်းသော တရားဟူသော အနှစ်၌၊ အယံ - ဤသည်ကား၊ န သာရော-အနှစ်မဟုတ်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အသာရဒဿိနော - အနှစ်မဟုတ်ဟု ရှုလေ့ရှိကုန်၏။

တေ သာရန္တိ-ကား၊ တံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဂ္ဂဟဏံ-ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူကို ယူခြင်းကို၊ ဝါ-ထိုယူအပ်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဌိတာ-တည်ကုန်သော၊ တေ-ထိုလူ ဗာလတို့သည်၊ [ရွှေ၌ “တေ ပဏ္ဍိတာ” ဟူသောအဖွင့်ကို ထောက်၍

သာရေစာသာရဒဿိနော။ ။ စသဒ္ဓါသည် ရှေ့အနက်ကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထတည်း၊ “အသာရ၌ သာရဟု မှတ်ထင်ကြရုံသာမက၊ သာရ၌လည်း အသာရဟု ရှုလေ့ရှိကြသည်” ဟု ပေါင်းသည်။ [“ဒသဝတ္ထုကာ၊ ပေ၊ ဓမ္မဒေသနာ” ကား အသာရ၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော သာရကို သရုပ်ဖော်သော စကားတည်း၊ “အတ္ထိ ဓိန္နံ” စသည်ဖြင့် ဒသဝတ္ထုကို သိပါ။]

တသ္မိံ ၊ ဝေ၊ အသာရဒဿိနော။ ။ တသ္မိံ ကို ဒဿိနော၌ စပ်၊ “နာယံ သာရောတိ” သည် အသာရ ဟု ရှုပုံအခြင်းအရာကို ပြသော အာကာရဝါကျ အတိုကလေးတည်း၊ ပဿန္တိ သီလေနာတိ ဒဿိနော၊ ဒိသဓာတ်၊ တဿိလတ္ထဏီပဗ္ဗည်း၊ အသာရော ဣတိ+ဒဿိနော အသာရဒဿိနော။

တေ ဝန၊ ဝေ၊ ဌိတာ။ ။ တေကို “တေ ပန၊ ပေ၊ ဌိတာ” ဟု ဖွင့်၏၊ “ဌိတာ” ဟု ဖွင့်သဖြင့် “ထိုမိစ္ဆာအယူ၌ စွဲမြဲတည်တံ့ကြသူ” ဟု သိစေ၏။ [မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ-ကို+ဂဟဏံ-ယူခြင်းတည်း၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဂ္ဂဟဏံ - ခြင်း၊ ဤသို့ အနက်ပေးလျှင် ဂဟေတွာနှင့် အရမပြား “ယူခြင်းကို+ယူ၍” ဟု အနက်ဖြစ်သောကြောင့် “အဘေဒဘေဒပစာရ” ဟု ကြပါ။ (တစ်နည်း) ဂယုတေတိ ဂဟဏံ-ယူအပ်သော အယူ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စ+သာ+ဂဟဏဉ္စာတိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဂ္ဂဟဏံ ဤသို့ ပေးလျှင်ကား ဂဟေတွာနှင့် အရကွဲ၏။]

ဤသို့ပေးသည်။ “ပန” အနက်မရှိ။ ကာမဝိတက္ကာဒိနံ - ကာမဝိတက် အစရှိ
 သော ဝိတက်တို့၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဂေါစရာ - များသော
 အကြံဟူသော ကျက်စားရာရှိကုန်သည်။ ဟုတော့ - ဖြစ်၍၊ သီလသာရံ - သီလ
 အနှစ်ကိုလည်းကောင်း၊ သမာဓိသာရံ-သမာဓိအနှစ်ကို လည်းကောင်း၊ ပညာ
 သာရံ - ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာအနှစ်ကို လည်းကောင်း၊ ဝိမုက္ခိသာရံ -
 အရဟတ္တဖိုလ်အနှစ်ကို လည်းကောင်း၊ ဝိမုက္ခိဉာဏဒဿနသာရံ-အရဟတ္တဖိုလ်
 ကို သိမြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ပညာ အနှစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပရမတ္ထ
 သာရံ-ပရမတ္ထအနှစ်ဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာနဉ္စ-နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း၊ နာဓိဂစ္ဆန္တိ
 မသိနိုင်ကြကုန်၊ ဝါ-မရနိုင်ကြကုန်။

မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဂေါစရာ။ ။ဤပုဒ်သည် တေနှင့်အရတူသောကြောင့် တေ၏
 အဖွင့်ဖြစ်သော ဌိတာ၏နောက်၌ တစ်ဆက်တည်းဖွင့်သည်။ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပအရ
 “ကာမဝိတက်(အာဓိဖြင့်)ဗျာပါဒဝိတက် ဝိဟိ သာဝိတက်” တို့ကို ယူစေလို၍
 “ကာမဝိတက္ကာဒိနံ ဝသေန” ဟု သရုပ်ကိုပြသည်။ ဤဝသေနကို မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၌
 သရူပကျော ဝိသေသနစပ်ပါ။ [မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေ!+ဂေါစရာ ယေသန္တိ မိစ္ဆာ
 သင်္ကပ္ပ ဂေါစရာ။]

ဂေါစရာ။ ။ဂါဝေါ+စရန္တိတ္ထောတိ ဂေါစရာ-နွားတို့၏ ကျက်စားရာ
 စားကျက်သည် ဂေါစရမည်၏။ ထိုနွားစားကျက်သည် များသောအားဖြင့်
 နွားတို့၏ တစ်နေ့လုံး လှည့်လည်ကျက်စားရာ ဖြစ်သကဲ့သို့၊ ကာမဝိတက်စသော
 မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပတို့လည်း များသောအားဖြင့် လူငနွားတို့၏ တစ်နေ့လုံးခလောက်
 နီးနီး ကျက်စားရာ အာရုံဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “ဂေါစရာ ဝိယ-နွားစားကျက်
 နှင့် တူ၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဂေါစရာ-ဂေါစရမည်၏။” ဟု ဥပမာတဋီထိ
 ပြု၍ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပစသည်ကို “ဂေါစရာ” ဟု ခေါ်ရသည်။ မှန်လှ၏။-လူအများ
 တို့လည်း နံနက်အိပ်ရာထမှစ၍ အိပ်ပျော်သည့်တိုင်အောင် စီးပွားရေး၊ ကာမ
 ဂုဏ်ရေး၊ သူတစ်ပါးကိုနှိပ်စက်ရေး စသော ဝိတက်တို့ဖြင့်သာ အချိန်ကုန်ကြ
 ရ၏။ ရဟန်းသာမဏေဖြစ်သူများလည်း ပစ္စည်းရေး၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး၊ နာမဉာဏ်
 ကျော်ရေး၊ တစ်ပါးနှင့်တစ်ပါး ထိပါးပုတ်ခတ်ရေးတို့ဖြင့် အချိန်ကုန်လျှင်
 လူတို့အတိုင်းပင်တည်း။

သာရံ။ ။သာရံအရ သီလ, သမာဓိ, ဝိပဿနာပညာ, မဂ်ပညာအနှစ်တို့
 လည်းကောင်း, ဝိမုက္ခိသာရဟူသော အရဟတ္တဖိုလ် အနှစ်ကို လည်းကောင်း,

သာရဇ္ဇာတိ-ကား၊ သီလသာရာဒိ-သီလအနှစ်အစရှိသော၊ [စာအုပ်တို့၌ “သာရာဒိ” ဟု နောက်ပုဒ်နှင့် သမာသ်ရှိ၏။] တမေဝ သာရံ - ထိုအနှစ်ကိုပင်၊ အာယံ-ဤသီလစသော တရားသည်၊ သာဗျော နာမ-အနှစ်မည်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ (ဥ တွာ စ-သိ၍လည်းကောင်း၊) ဝုတ္တပ္ပကာရံ-ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော၊ အသာရံ-အနှစ်မမှီး၊ ပစ္စည်းလေးဖြာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ဖြစ်ကြောင်း၊ မကောင်းသော တရားဒေသနာကို၊ အာယံ - ဤ ပစ္စည်းလေးဖြာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ ဖြစ်ကြောင်း မကောင်းသော တရားဒေသနာသည်၊ အသာဗျော နာမ - အနှစ် မဟုတ်သော တရားမည်၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဥ တွာ စ-သိ၍လည်းကောင်း၊ (အဓိ ဂန္ထန္တိဉ္စပပါ။)

တေ သာရန္တိ-ကား၊ ဝေ-ဤသို့ ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ သမ္မာဒဿနံ-မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သောအမြင်ကို၊ ဝါ-မဖောက်မပြန်မှန်ကန်သောအယူကို၊

ထိုရာတို့ကို သိမြင်တတ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်အနှစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဘယ် တော့မှ မပြောင်းလဲနိုင်သောကြောင့် ပရမတ္ထဟု ခေါ်အပ်သော နိဗ္ဗာန်အနှစ် ကိုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်။

ဓမ္မဇာတိ။ ။ “ဝိမုဇ္ဈိတ္ထ-ကိလေသာတို့မှ လွတ်ပြီ၊ ဣတိ ဝိမုတ္တံ” ဟူသော သိဂြိုဟ်အရ ကိလေသာတို့မှ လွတ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ရ၏၊ နာဓိ ဂန္ထန္တိဉ္စ အဓိ+ ဂမုဓာတ်သည် သိခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ထိုသိခြင်းကိုပင် “ရခြင်း” ဟု ခေါ်ကြသည်၊ ပြအပ်ပြီး လူ့ ဗာလတို့သည် မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဟူသော ကျက်စားရာ ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ သီလ သမာဓိ စသော တရားအနှစ်ကို မရကြ-ဟူလို။

သာရဇ္ဇာတိ။ ။ သာရဇ္ဇ သာရတော ဥ တွာ၊ အသာရဇ္ဇ အသာရတော ကို ဖွင့်လိုသော်လည်း စာနေကျဉ်းအောင် “သာရဇ္ဇာတိ” ဟု တည်ထားသည်၊ “သာရ” အရ ရှေ့၌ ဖွင့်အပ်ပြီးသော သီလ-သမာဓိ၊ ပေါနိဗ္ဗာန်ကို ယူစေလို၍ “တမေဝ၊ ပေ၊ သာရံ” ဟု ဖွင့်၏၊ “သာဗျော နာမ အာယံ” ကား သာရတော ၏ အဖွင့်တည်း၊ ဣတိကို ဥ တွာ၌ လှမ်းစပ်ပါ။

ဝုတ္တပ္ပကာရံ၊ ဝေ၊ ဥ တွာ။ ။ “အသာရဇ္ဇ အသာရတော” ၏ အဖွင့်တည်း၊ ဝုတ္တပ္ပကာရံဖြင့် စတ္တာဗျော ပဋိယာ၊ ပေါနိဗ္ဗာယတူတာ ဓမ္မဒေသနာကို ပြန်၍

ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဌိတာ - တည်ကုန်သော၊ တေ ပဏ္ဍိတာ-ထိုပညာရှိတို့သည်၊
 နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပါဒိနံ-နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပ အစရှိသောအကြံအစဉ်၏၊ ဝသေန-အစွမ်းဖြင့်၊
 သမ္မာသင်္ကပ္ပဂေါစရာ-မှန်ကန်သော အကြံဟူသော ကျက်စားရာရှိကုန်သည်၊
 ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ ဝတ္ထုပ္ပကာရံ- ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော၊ တံ သာရံ-
 ထိုအနှစ်ကို၊ အဓိဂစ္ဆန္တိ-သိနိုင်ကြကုန်၏၊ ဝါ- ရကြကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့
 ဂါထာအဖွင့် အပြီးသည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-၌၊ ဗဟူ - များစွာကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊
 သောတာပတ္တိဖလဒါနိ - သောတာပတ္တိဖိုလ် အစရှိသော အကျိုးထူးတို့သို့၊
 ပါပုဏိံ-သု-ရောက်ကုန်ပြီ၊ သဒ္ဓိပတိတာနံ-စုဝေးရောက်လာကုန်သော ရဟန်း
 တို့၏၊ ဓမ္မဒေသနာ-တရားဒေသနာတော်သည်၊ သာတ္ထိကာ-အကျိုးနှင့် တကွ
 ဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ ဣတိ-တည်း။

ညွှန်းသည်၊ ပကာရဉ္စန္ဒိ စကို ဥ တွာ၌ ရှေ့၍ အနက်ပေးပါ၊ ထို ဥ တွာကို
 အဓိဂစ္ဆန္တိ၌ စပ်ပါ။

တေ သာရန္တိ။ ။ “တေ သာရံ အဓိဂစ္ဆန္တိ သမ္မာသင်္ကပ္ပဂေါစရာ ” ဟု
 ဖွင့်လို၍ “တေ သာရန္တိ” ဟု တည်ထားသည်၊ တေကို “တေ ပဏ္ဍိတာ” ဟု ဖွင့်၏၊
 ဝေ သမ္မာဒဿနံ ဌိတာ၌ ဝေဖြင့် “ သာရဉ္စ သာရတော ဥ တွာ၊ အသာရဉ္စ
 အသာရတော ” ကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်၊ သာရကို သာရဟုလည်းကောင်း၊ အသာရ
 ကို အသာရဟုလည်းကောင်း သိသည်ဖြစ်၍ အမြင်မှန်၌ စွဲမြဲတည်တံ့သူ ဖြစ်
 သောကြောင့် “သမ္မာဒဿနံ ဂဟေတွာ ဌိတာ” ဟု မိန့်တော်မူသည်။

နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပါဒိနံ။ ။ “ နေက္ခမ္မ ၊ ပေ၊ ဝသေနသည် သမ္မာသင်္ကပ္ပ၏
 သဗ္ဗပက္ခာ ဝိသေသနတည်း၊ “ နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပ ” ဟူသည် ကာမအာရုံကို အာရုံပြု
 သော လောဘမှ ထွက်မြောက်သော အလောဘနှင့်ယှဉ်သော ဝိတက်တည်း၊
 အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် အဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ = သေစေလိုသော ဗျာပါဒ (ဒေါသ) ၏
 ဆန့်ကျင်ဘက် မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သော ဝိတက်ကိုလည်းကောင်း၊ အဝိဟိံ သစ္စ
 သင်္ကပ္ပ = ညှဉ်းဆဲလိုသော ဒေါသ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ကရုဏာနှင့် ယှဉ်သော
 ဝိတက်ကိုလည်းကောင်း ယူပါ။

အသာဓရေ သာရဓတိနော၊ သာဓရေ စာသာရဒသိနော၊
ဧတ သာရံ နာဓိဝစ္ဆန္တိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဂေါဓော။

အသာဓရေ-အနှစ်မမှီး၊ အချည်းနှီးသော၊ ပစ္စည်းလေးဖြာ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏
ဖြစ်ကြောင်း၊ မကောင်းသော တရားဒေသနာ၌၊ သာရမတိနော-အနှစ်ဟုပင်၊
မှတ်ထင်ခြင်းရှိကြကုန်သော၊ သာဓရ - အနှစ်ပြည့်စွာ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ဖြစ်
ကြောင်း၊ ကောင်းသော တရားဒေသနာတော်၌၊ အသာရဒသိနောစ-အနှစ်မဲ့
ဟု မြင်လေ့ရှိကြသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ တေ-ထိုအမှားကိုပင်၊ အမှန်ထင်၍၊
အမြင်လွဲကြ၊ လူ့ ဗာလတို့သည်၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပဂေါဓရာ-ကာမဗျာပါ၊ ဝိဟိံ သာ
ဟု၊ မိစ္ဆာကြံလျှင် ကျက်စားရာရှိကြကုန်သည်၊ (ဟုတူ-ဖြစ်၍) သာရံ-သီလ
သမာဓိ၊ နိဗ္ဗာန်ထိအောင်၊ ကောင်းဘိကျစ်လစ်၊ အဆီနှစ်တရားကို၊ နာဓိဝစ္ဆန္တိ-
ကောင်းစွာပိုင်ပိုင် မရနိုင်ကြကုန်။

သာရဉ္စ သာရတော ဥတုာ၊ အသာရဉ္စ အသာရတော၊
ဧတ သာရံ အဓိဝစ္ဆန္တိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပဂေါဓော။

စ-သုက္ကပက္ခကား၊ သာရံ- အနှစ်ပြည့်စွာ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ဖြစ်ကြောင်း၊
ကောင်းသောတရားတော်ကို၊ သာရတော-အဆီအနှစ်အားဖြင့်၊ ဥတုာ စ-
သိ၍လည်းကောင်း၊ အသာရံ-အနှစ်မမှီး၊ အချည်းနှီးသော၊ ပစ္စည်းလေးဖြာ၊
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ ထို၏ဖြစ်ကြောင်း၊ မကောင်းသောတရားဒေသနာကို၊ အသာရတော-
အနှစ်မဟုတ်သောအားဖြင့်၊ (ဥတုာ စ-သိ၍လည်းကောင်း၊) တေ-ထို အမှန်
ကိုပင်၊ ကောင်းစွာမြင်၍၊ အစဉ်ကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်သော ပညာရှိတို့သည်၊
သမ္မာသင်္ကပ္ပဂေါဓရာ- နေက္ခမ္မနှင့်၊ အဗျာပါဒါ အဝိဟိံ သာဟု သမ္မာအကြံ
လျှင် ကျက်စားရာ ရှိကြကုန်သည်၊ (ဟုတူ - ဖြစ်၍) သာရံ- သီလ သမာဓိ၊
နိဗ္ဗာန်ထိအောင်၊ ကောင်းဘိကျစ်လစ်၊ အဆီနှစ်တရားကို၊ အဓိဝစ္ဆန္တိ-
ကောင်းစွာပိုင်ပိုင် ရနိုင်ကြကုန်၏။

သာရိပုတ္တတ္ထေရ ဝတ္ထုဂါထာအပွင့် ဖြီး၏။

နန္ဒတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

အဂဝါ-သည်၊ပေးဝတွာ-မိန့်တော်မူပြီး၍၊ ဣမာ ဂါထာ-ဤဂါထာတို့ကို၊ အဘာသိ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိ)၊ ယထာ အဂါရံ ဒုစ္ဆန္ဒံ၊ ပေး၊ ဣဂေ၊ န သမတိ ဝိဇ္ဇတိတိ-ဟူ၍၊ အဘာသိ-ဟောတော်မူပြီ။

တတ္ထ-ထိုဂါထာတို့၌၊ အဂါရန္တိ-ကား၊ ယံ ကိဗ္ဗိ-အမှတ်မထား၊ တစ်ပါးပါးသော၊ ဂေဟံ-အိမ်ကို၊ (သမတိ ဝိဇ္ဇတိ၌ စပ်၊) ဒုစ္ဆန္ဒန္တိ-ကား၊ ဝိရလစ္ဆန္ဒံ-ကျိုးတိုးကျဲထဲမိုးအပ်သော၊ ဆိန္ဒူဝါဝဆိန္ဒူ-အပေါက်ကြီး အပေါက်ငယ် အမိုးရှိသော၊ (အဂါရံ၌ စနပ်ပါ။)

အဂါရံ။ ။အဂသဒ္ဓါပပဒ+ရိဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ရိသည် သက္ကတ၌ သရဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ရိကို အာရဂုဒ္ဓိပြု၍ “အဂါရံ” ဟုဖြစ်၏။ အဂံ၌ “န ဂစ္ဆတိတိ အဂေါ” ဟုပြု၊ အဂံ-မသွားသောလူသို့+ရိတိ-ရောက်တတ်၏။ ဣတိ အဂါရံ၊ “အိမ်မှ မသွားသူသို့ရောက်” ဟုဆိုသဖြင့် “အိမ်မှ မထွက်သွားသူသည် ရအပ်သော အဆောက်အဦး” ဟုဆိုရာရောက်၏။ [“အဂံ-ရောက်လာသူသို့+ရိတိတိ အဂါရံ” ဟုလည်း ရှိ၏။ “ရောက်တဲ့ သူသည်+ရအပ်သော အိမ်” ဟုလို။

ဂေဟံ။ ။ဂဟဓာတ် အပစ္စည်း၊ ဂဟဿပမသေ ဝါဥဏာဓိသုတ်ဖြင့် ဂဏိအကို ပြေ၍ “ဂေဟ” ဟု ဖြစ်၏။ “ဗဒ္ဓသမ္မာရံ ဂဏာတိတိ ဂေဟံ” ဟု ဥဏာဓိဝုတ္တိ၌ ပြု၏။ အဘိဓာနပုဒ်ဒိကာသုစိ၌ကား “ပုရိသေန - အိမ်ရှင်ယောက်ျားသည်၊ အာနိတဓနံ-ဆောင်ယူအပ်သော ဥစ္စာကို၊ ဂဏာတိ-ယူတတ်၏။ ဣတိ ဂေဟံ” ဟု ပြု၏။ ဤသဒ္ဓါနည်းအရ အဂါရံနှင့် ဂေဟသည် “အိမ်” ဟူသော အနက်ချင်းတူသောကြောင့် အလဲအလှယ် ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြစ်ရကား “အဂါရန္တိ ဂေဟံ” ဟု ပရိယာယ်ပုဒ်ဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။

ဒုစ္ဆန္ဒံ။ ။ဒု+ဆဒဓာတ်၊ တပစ္စည်းကို အန္တုပြု၊ ဒုဠု-မကောင်းသဖြင့်+ဆဒိယိတ္ထ-မိုးအပ်ပြီ၊ ဣတိ ဒုစ္ဆန္ဒံ၊ ဒုရ်ဥပသာရဟု သက္ကတ၌ ရှိသောကြောင့် ပျောက်သော (ရံ) အစားလည်းကောင်း၊ ဆဒဓာတ်ကိုယ်တိုင်ကလည်း ဒေုဘော် လိုသောကြောင့်လည်းကောင်း (စံ) ဒေုဘော်လာရသည်။

ဝိရလစ္ဆန္ဒံ။ ။ဒုစ္ဆန္ဒံကို “ဝိရလစ္ဆန္ဒံ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ ဝိရလ၌ ဝိပုဗ္ဗံ၊ ရာဓာတ်၊ ကလန်(က်-န် အနုဗန်ရှိသော အလပစ္စည်း) ဟု ထောမနိဓိ၌ ဆို၏။ ဝိဇ္ဇာပံ-ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန်(ကျိုးတိုးကျဲထဲ)+ရိယတေ-ယူအပ်၏။ ဝါ-မိုးအပ်၏။ ဣတိ ဝိရလံ၊ ဝိရလံ(ဟုတွာ)+ဆန္တံ ဝိရလစ္ဆန္ဒံ-ပိတ်ပိတ်သံသံ မဟုတ်ဘဲ ကျိုးတိုးကျဲထဲ မိုးအပ်သော အိမ်။

သမတိ ဝိဇ္ဇတီတိ-ကား၊ ဝဿဝုဋ်-ရွာသော မိုးရေသည်။ ဝိနိဝိဇ္ဇတိ-ထိုးဖောက်၏။ အဘာဝိတန္တိ-ကား၊ တံ အဂါရံ-ထို အိမ်ကို၊ ဝုဋ်-မိုးရေ မိုးပေါက်သည်။ သမတိ ဝိဇ္ဇတိ ဝိယ-အလွန်ထိုးဖောက်သကဲ့သို့၊ ဘာဝနာယ-ဘာဝနာမှ၊ ရဟိတတ္ထာ-ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အဘာဝိတံ - အဘာဝိတဖြစ်သော၊ ဝါ-သမထ, ဝိပဿနာဘာဝနာတို့ဖြင့် မတိုးပွားစေအပ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ ရာဂေါ-ရာဂသည်။ သမတိ ဝိဇ္ဇတိ-အလွန်ထိုးဖောက်နိုင်၏။ ဧကဝလံ-ဒေါသစသည် မဖက်, သက်သက်၊ ရာဂေါဝ-ရာဂသည်သာ၊ န ဝိဇ္ဇတိ-ထိုးဖောက်သည် မဟုတ်သေး၊ ဒေါသမောဟမာနာဒယော-ဒေါသ, မောဟ, မာန အစရှိကုန်သော၊ သဗ္ဗကိလေသာ-အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့သည်။ တထာရူပံ-ထိုသို့ သဘောရှိသော၊ စိတ္တံ - စိတ်ကို၊ အတိ ဝိယ - အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဝိဇ္ဇန္တိယေဝ-ထိုးဖောက်ကုန်သည်သာ။

ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓံ ။ “ဝိရလစ္ဆန္တံ-ကျိုးတိုးကျဲထဲမိုးအပ်”ကိုပင် “ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓံ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ ဆိဒ္ဓတိ - ပေါက်တတ် ပျက်တတ်၏။ ဣတိ ဆိဒ္ဓံ၊ ဆိဒ္ဓဓာတ်၊ သက္ကတ၌ “ဆိဒ္ဓိ” ဟု ရပစ္စည်းဖြင့် ရှိ၏။ ပါဠိ၌ အပစ္စည်း, ဒွေဘော်လာ၊ အဝ-အောက်ကျသော၊ ဝါ - သေးငယ်သော + ဆိဒ္ဓိ အဝဆိဒ္ဓံ၊ ဆိဒ္ဓံ+အဝဆိဒ္ဓိ ယဿာတိ ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓိ-အပေါက်ကြီး အပေါက်ငယ်ရှိသော အမိုး၊ ဤနည်းအရ “အမိုး” ရသော်လည်း ထိုအမိုးရှိသောအိမ်ကိုကေဒေသူပစာရအားဖြင့် ယူပါ။

ဝုဋ် ။ “ဝုဋ်ကို “ဝဿဝုဋ်” ဟု ထပ်ဖွင့်၏။ ဝဿုဓာတ်သည် “သေက-သွန်းလောင်းခြင်း” အနက်ကို ဟော၏။ ထို သွန်းလောင်းခြင်းဟူသည် ရွာခြင်းပင်တည်း။ “ဝုဋ်” အရ မိုးရွာခြင်းကြိယာကို ယူမည်စိုး၍ “ဝဿ” ဟု ဝိသေသနထည့်၍ ဖွင့်သည်။ ဝဿတိ-သွန်းလောင်းတတ်, ရွာချတတ်၏။ ဣတိ ဝဿော၊ ဝုဋ်လည်း နည်းတူ၊ ဝဿုဓာတ်, အပစ္စည်းဖြင့် ဝဿောဟု ဖြစ်၍ တိပစ္စည်းဖြင့် ဝုဋ်ဟု ဖြစ်သည်။ [ဂါထာ၌ ဝုဋ်ဟု ဤကားရန္တရှိသည်ကား ဆန္ဒာနုရက္ခဏဒီဃတည်း။]

သဓဓိ ဝိဇ္ဇတိ ။ “နောက်၌ အတိကို “အတိ ဝိယ” ဟု ဖွင့်လိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် “သံ+အတိ+ဝိဓဓာတ်” ဟု မှတ်ပါ။ “အလွန်ထိုးဖောက်၏” ဟု သဒ္ဓတ္ထဖြစ်သော်လည်း “အလွန်ယို၏” ဟု မြန်မာလို အဓိပ္ပါယ်ထွက်မှတ်ပါ။ [သံအတွက် အနက်ထူး မရှိ။]

အဘာဝိတံ ။ ။ ဘူဓာတ်သည် ဤနေရာ၌ ဝုဋ်အနက်ဟောတည်း။ ယံ-အကြင်စိတ်ကို၊ ဘာဝိယိတ္ထ-သမထဘာဝနာ, ဝိပဿနာဘာဝနာတို့ဖြင့် တိုးပွား

သုဘာဝိတန္တိ - ကား၊ သမထဝိပဿနာဘာဝနာဟိ - သမထဘာဝနာ၊
 ဝိပဿနာဘာဝနာတို့ဖြင့်၊ သုဘာဝိတံ-ကောင်းစွာ တိုးပွားစေအပ်ပြီးသော၊
 (စိတ္တံ၌ စပ်) ဝေရူပံ - ဤသို့ သဘောရှိသော၊ [သုဘာဝိတံကို “ဝေရူပံ”ဟု
 ပြန်ညွှန်းသည်။] စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ (အတိဝိဇ္ဇာတုံ န သက္ကောန္တိ၌ စပ်) သုစ္ဆန္ဒံ-
 ကောင်းစွာ မိုးအပ်သော၊ ဂေဟံ-အိမ်ကို၊ ဝုဋ္ဌိ-မိုးရေ မိုးပေါက်သည်၊ အတိ
 ဝိဇ္ဇာတုံ-အလွန်ထိုးဖောက်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ ဝိယ-မစွမ်းနိုင်သကဲ့သို့၊ (ဝေ-
 တူ) ရာဂါဒယော-ရာဂအစရကုန်သော၊ ကိလေသာ - ကိလေသာတို့သည်၊
 အတိဝိဇ္ဇာတုံ-အလွန် ထိုးဖောက်ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောန္တိ-မစွမ်းနိုင်ကုန်၊ ဣတိ-
 ဤတွင် ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း။

ဒေသနာပရိယောသာနေ - ဒေသနာတော်၏ အဆုံး၌၊ ဗဟူ - တို့သည်၊
 သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ-သောတာပတ္တိဖိုလ်အစရှိသော ဖိုလ်တို့သို့၊ ပါပုဏိံ-သု-
 ကုန်ပြီ၊ ဒေသနာ-သည်၊ မဟာဇနဿ-၏၊ ဝါ-အတွက်၊ သာတ္ထိကာ - ဖြစ်
 သည်၊ ဝါ-ရှိသည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

စေအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ကြောင့်၊ တံ-တို့စိတ်သည်၊ ဘာဝိတံ - ဘာဝိတမည်၏၊ န +
 ဘာဝိတံ အဘာဝိတံ၊ စိတ်သည် ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် အဝိဇ္ဇာတဏှာ
 အရင်းခံပါနေရကား နန္ဒယ်၏၊ သေးငယ်၏၊ ထိုစိတ်ကို သမထဘာဝနာ၊ ဝိပဿ
 နာ ဘာဝနာတို့ဖြင့် ကြီးလာအောင် ပြုပြင်ပေးရ၏၊ ထိုသို့ ပြုပြင်မပေးလျှင်
 အရွယ်ကြီးသော်လည်း စိတ်မှာ ငယ်မြဲ ငယ်နေမည်သာ၊ နုမြဲ နုနေမည်သာ။

မှတ်ချက်။ ။ “ဘာဝိတံ ဝါသိတံ”ဟု အဘိဓာန် (၃၀၇) ၌ ဆိုသော
 ကြောင့် ဘူဓာတ်၏ ဝါသန (ထုံမွမ်းခြင်း) အနက်ကို ယူ၍ “အဘာဝိတံ-သမထ
 ဝိပဿနာဘာဝနာတို့ဖြင့် မထုံမွမ်းအပ်သော”ဟုလည်း တစ်နည်းမှတ်ပါ။

ရာဇဝါ သဓေတိ ဝိဇ္ဇာတိ။ ။ မကောင်းသဖြင့် မိုးအပ်သော အိမ်ကို မိုးရေ
 သည် ထိုးဖောက်ယိုချသကဲ့သို့ ထို အတူ သမထဝိပဿနာဘာဝနာတို့ဖြင့် မတိုး
 ပွားစေအပ်သော (နန္ဒယ် သေးငယ်သော) စိတ်ကို ရာဂသည် ထိုးဖောက်ယိုချ
 မည်သာတည်း။ [ဘူးသီးနုနုသည် အထိမခံနိုင်သကဲ့သို့ အဘာဝိတံစိတ်လည်း
 ဣဋ္ဌာရုံ အနိဋ္ဌာရုံတို့၏ အထိအခိုက်ကို မခံနိုင်၊ ဘူးသီးနုနုသည် ထိလျှင် ပုပ်လွယ်
 သကဲ့သို့ အဘာဝိတံစိတ်လည်း ဣဋ္ဌာရုံ အနိဋ္ဌာရုံနှင့် ထိခိုက်လျှင် ရာဂ၊ ဒေါ၊ ဝ
 ဖြစ်လွယ်သည်။]

နု ဇေဝလံ ရာဇဝေါ။ ။ ဂါထာ၌ “ရာဂေါ သမတိဝိဇ္ဇာတိ”ဟု ဟောတော်
 မူသောကြောင့် “ရာဂတစ်မျိုးသာ ထိုးဖောက်နိုင်ပါသလော”ဟု မေးဖွယ်

ရွှိရကား “န ကေဝလံ”စသည်ကို မိန့်သည်။ ရာဂတစ်မျိုးသာမက ထို အဘာဝိတစိတ်ကို ဒေါသ မောဟ မာန စသော ကိလေသာအမျိုးမျိုးပင် ဆိုးဖောက်နိုင်ကြသည်- ဟူလို။

ဗုဒ္ဓိဗျာဓိ။ ။“ကေဝလံ ဟိ”ဟု ဟိနိပါတ်ပါရာ၌ ဒဠီဝါကျဟု ဆိုရ၏။ ဤ၌ကား ဟိနိပါတ်မပါသောကြောင့် ရိုးရိုးဝါကျာရမ္ဘဝါကျဟုသာ မှတ်ပါ။ “တထာရူပံ”ဖြင့် “အဘာဝိတံ”ကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်။ အတိဝိယ၌ ငိယသည် ဝေ နှင့် အနက်တူ၏။ “အတိ ဝေ”ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုဝိယဖြင့် သာမန်ထိုးဖောက်ခြင်း မဟုတ်ဟု ကန့်ပေါ်။ ဝိဇ္ဇန္တိယေဝ၌ ဝေဖြင့်ကား မထိုးဖောက်ခြင်းကို ကန့်သည်။

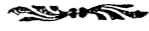
ယထာ အဂါရံ ဒုစ္ဆန္တံ၊ ဝုဒ္ဓိ သမတိဝိဇ္ဇတိ၊
ဧဝံ အဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ ရာဂေါ သမတိဝိဇ္ဇတိ။

ဒုစ္ဆန္တံ-မကောင်းသဖြင့် မိုးအပ်သော၊ ဝါ-မပိတ်မသဲ၊ ကျဲကျဲကျိုးတိုး၊ မိုး အပ်သော၊ အဂါရံ-အိမ်ကို၊ ဝုဒ္ဓိ-မိုးရေမိုးပေါက်သည်။ သမတိဝိဇ္ဇတိ ယထာ- လွန်စွာ ထိုးဖောက်နိုင်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤ၊ အတူ၊ အဘာဝိတံ-သမထ ဝိပဿနာ၊ ဘာဝနာတို့ဖြင့် မတိုးပွားစေအပ်သော၊ ဝါ-သမထ ဝိပဿနာ၊ ဘာဝနာတို့ ဖြင့် မထုံမွမ်းအပ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ ရာဂေါ-ရာဂသည်။ ဝါ-ရာဂကိုမှတ် အရပ်ရပ်သော ကိလေသာသည်။ သမတိဝိဇ္ဇတိ-လွန်စွာ ထိုးဖောက်နိုင်၏။

ယထာ အဂါရံ သုစ္ဆန္တံ၊ ဝုဒ္ဓိ န သမတိဝိဇ္ဇတိ၊
ဧဝံ သုဘာဝိတံ စိတ္တံ၊ ရာဂေါ န သမတိဝိဇ္ဇတိ။

သုစ္ဆန္တံ-ကောင်းစွာ မိုးအပ်သော၊ ဝါ-ပိတ်ပိတ်သဲသဲ၊ မကျဲမကျိုး၊ မိုးအပ် သော၊ အဂါရံ-အိမ်ကို၊ ဝုဒ္ဓိ-မိုးရေမိုးပေါက်သည်။ န သမတိ ဝိဇ္ဇတိ ယထာ- လွန်စွာ မထိုးဖောက်နိုင်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤ၊ အတူ၊ သုဘာဝိတံ-သမထ ဝိပဿနာ၊ ဘာဝနာတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ တိုးပွားစေအပ်ပြီးသော၊ ဝါ-သမထဝိပဿနာ၊ ဘာဝနာတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ ထုံမွမ်းအပ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ ရာဂေါ- ရာဂ သည်။ ဝါ-ရာဂကိုမှတ် အရပ်ရပ်သော ကိလေသာသည်။ န သမတိဝိဇ္ဇတိ- လွန်စွာ မထိုးဖောက်နိုင်။

နန္ဒိတ္ထေရဝတ္ထုဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

စုန္ဒသူကရိကဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်။ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ဤဂါထာကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊
(ကိ-သနည်း၊) ဣမံ သောစတိ ပေစွ သောစတိ၊ ပေ၊ ဒိသ္မာ ကမ္မကိလိဋ္ဌမတ္တ
နောတိ-ဟူ၍၊ အာဟ - ဟောတော်မူပြီ၊ တတ္ထ-ထိုဂါထာ၌၊ ပါပကာရိတိ-
ကား၊ နာနပ္ပကာရဿ-အထူးထူးသောအပြားရှိသော၊ ပါပကမ္မဿ-မကောင်း
မှုကံကို၊ (မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို အပါယ်လေးရွာသို့ ကျရောက်စေတတ်သော
ကံကို) ကာရကော-ပြုတတ်သော၊ ပုဂ္ဂလော- ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ မေ-ငါသည်၊
ကလျာဏံ - ကောင်းမှုကို၊ အကတံ ဝတ - မပြုအပ်မိလေစွတကား၊ ပါပံ-
မကောင်းမှုကို၊ ကတံ ဝတ-ပြုအပ်မိလေစွတကား၊ ဣတိ-ဤသို့တွေး၍၊ ဇေ
သေနဝ- တစ်ခုသော အဖို့အားဖြင့်သာလျှင်၊ ဝါ- စင်စစ်ကေနအားဖြင့်သာ
လျှင်၊ မရဏသမယေ-သေခါနီးအခါ၌၊ ဣမ-ဤဘဝ၌၊ သောစတိ-ဝမ်းနည်း
ရ၏၊ ဣဒံ-ဤဝမ်းနည်းခြင်းသည်၊ အဿ-ထိုမကောင်းမှုကို ပြုခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်
၏၊ ကမ္မသောစနံ- ကံကြောင့်ဝမ်းနည်းရခြင်းတည်း၊ ဝါ-ကံကိုစွဲ၍ ဝမ်းနည်း
ရခြင်းတည်း။

ဝါပဏာရီ။ ။ ပါပကို “နာနပ္ပကာရဿ ပါပကမ္မဿ” ဟု ဖွင့်၍ ကာရိကို
“ကာရကော” ဟု ဖွင့်၏။ “ကရဏသီလော” ဟု မဖွင့်ဘဲ “ကာရကော” ဟု
ဖွင့်သောကြောင့် ကာရိ၌ ထိပစ္စည်းကို တသိလ အနက်ဟောဟု မယူစေဘဲ
သက်သက်ကတ္ထားဟောဟု ယူစေလိုသည်။ ကရေတိတိ ကာရိ၊ ပါပံ+ကာရိ
ပါပကာရိ။

ကမ္မဿ ကာရဏော။ ။ ကာရကော၌ ကရဓာတ် ကျပစ္စည်း၊ ဤသို့ ကျ
ပစ္စည်းရှိရာ၌ လည်းကောင်း၊ ယုပစ္စည်း တုပစ္စည်းရှိရာ၌လည်းကောင်း၊ ကမ္မဿ
ကဲ့သို့ ကံအနက်၌ ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ရှိစေရသည်။... “ယုဏ္ဍုတုမီ၊ ပစ္စည်းပြီ၊ ဆန္ဒိကံနေ
စေ- ရှေးနိယာမ”။ [ပါပ၌ ပပုဗ္ဗ+အပဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ကာရိတ်ကြေ၊
အပါယ် ပါပေတိတိပါပံ-မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို အပါယ်လေးရွာသို့ ကျရောက်
စေတတ်သောကြောင့် မကောင်းမှု အကုသိုလ်သည် ပါပမည်၏။ ကရိယတေတိ
ကမ္မံ- ကရဓာတ်၊ ရမ္မပစ္စည်း၊ ပါပံ စ+တံ+ကမ္မံ စာတိ ပါပကမ္မံ။]

ဗုဒ္ဓိဇာနိ။ ။ ဗြဟ္မစာရိကဲ့သို့ အမြဲပြုကျင့်လေ့ ရှိသူမှသာ ထသိလ အနက်
ရ၏။ အမြဲပြုလေ့မရှိဘဲ တစ်ကြိမ်တစ်ခါလောက် ဖြစ်စေ၊ ရံဖန်ရံခါ ဖြစ်စေ
ပြုသည့် တသိလအနက်မရ၊ မကောင်းမှုကိုပြုမိ၍ ဝမ်းနည်းရသူကား တစ်ကြိမ်

လောကံ ပြုမိလျှင် ဝမ်းနည်းရတော့သည်။ ထို့ကြောင့် တဿိလ အနက်မဖွင့်ဘဲ “ကာရကော” ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုဇာတ်ပစ္စည်းကိုကား တဿိလာဒီသု ထိတောဝီရ သုတ်၏ ဗွဲ့ခေကရဏယောဂ ဝိဘာဂဖြင့် ဖြစ်စေ၊ စသဒ္ဓါဖြင့်ဖြစ်စေ သက်နိုင် ခါသည်။

အထတံ ဝထ၊ ဝေ၊ ဝေါပံတိ။ ။ ဤစကားသည် “သောစတီ” အရ ဝမ်းနည်းပ အခြင်းအရာကိုပြသော အာကာရဝါကျ။ ဣတိသည် အာကာရဇောတက နိပါတ်တည်း။ မကောင်းမှုကို ပြပြီးနောက်၌ နောင်တရခြင်း၊ နောင်တစ်ဖန် ပူပန်ခြင်းကို တရားကိုယ်အားဖြင့် ကုက္ကုစုစေတသိက်ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် “ငါသည်ကောင်းမှုကို မပြုအပ်မိလေစွ” ဟု မပြုခဲ့မိသောကောင်းမှုကို တွေး၍ ထည်းကောင်း၊ “မကောင်းမှုကို ပြုအပ်မိလေစွ” ဟု ပြုခဲ့မိသော မကောင်းမှုကို ဆွေး၍လည်းကောင်း ဝမ်းနည်းမှု ကုက္ကုစုဖြစ်ပုံကို ပြသည်။

ဧကံသေနေဝ ဓရဏသဓယေ။ ။ [ကေသ-ကေ+အံသ-တစ်ခုသောအဖို့၊ ဝါ-စင်စစ်၊ ဝါ-ကေနံ။] “မရဏ” အရ သေခြင်းကိုမယူရ၊ သေခါနီးကာလကို ဖျာရသည်။ သမိယူပစာတည်း။ [“အနီးရှိသော သေခြင်း၏ မရဏ အမည်ကို အနီးဖြစ်သောကာလ၌ တင်စားသော စကား-ဟူလို။] တချို့မှာ မကောင်းမှု ပြုပြီးနောက် အကောင်းထင်၍ စောစောက ဝမ်းမနည်းသော်လည်း သေခါ နီး၌ကား ကေနံ ဝမ်းနည်းရတတ်သည်-ဟူလို။ ဘာကြောင့်နည်း- သေခါနီး၌ ရှေးက သူပြုအပ်ခဲ့သော ကံဖြစ်စေ၊ ထိုကံ၏အာရုံ (ပြုတုန်းက သုံးစွဲအပ်ခဲ့သော အဆောက်အဦး အသုံးအဆောင်) ကမ္မနိမိတ်ဖြစ်စေ၊ ထိုကံကြောင့် ရောက်ရ မည့် နောက်ဘဝဟူသော ဂတ်ဖြစ်စေ တစ်မျိုးမျိုး ထင်လာတတ်၏။ ထိုသို့ ထင်လာသောအခါ ဝမ်းနည်းရသောကြောင့်တည်း။

ဣဒေဿ ကဗ္ဗသောစနံ။ ။ ဤဝမ်းနည်းခြင်းသည် ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဝမ်းနည်းခြင်း (ကံကို အာရုံပြု၍ ဝမ်းနည်းခြင်း) တည်း။ ကမ္မေန-ကံကြောင့်+ သောစနံ။ ကမ္မသောစနံ။

ဗုဒ္ဓိချက်။ ။ သောစတီ၌ သုစဓာတ်သည် သောက အနက်ကို ဟော၏။ ထိုသောကကို “စိုးရိမ်ခြင်း” ဟု ရှေးက အနက်ပေးရိုးရှိ၏။ စိုးရိမ်ဟူသည် မိမိ အတွက် ဖြစ်စေ၊ မိမိနှင့် စပ်သူအတွက် ဖြစ်စေ တစ်စုံတစ်ခု ဖြစ်မည့်ဘေးကို (ဖြစ်စရာဘေးကို) ကြံစည်တွေးတော၍ ဖြစ်သော သဘောတည်း။ ဤသောက ကား ပြုအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုကိုတွေး၍ “ပြုခဲ့တာမှားပေါ့” ဟု ဝမ်းနည်း ခြင်းတည်း။ ကောင်းမှုကို မပြုခဲ့လျှင်လည်း “မပြုခဲ့မိတာ မှားတာဘဲ” ဟု တွေး၍ ဝမ်းနည်းတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် “စိုးရိမ်” ဟု မပေးဘဲ “ဝမ်းနည်း” ဟု အနက်ပေးပါသည်။

ဝိပါကံ-အကျိုးကို၊ အနုဘဝန္တော ပန-ခံစားရသော်ကား၊ ပေစွ-တမလွန်
 တဝ၌၊ သောစတိ- ဝမ်းနည်းရ၏၊ ဣဒံ-ဤဝမ်းနည်းခြင်းသည်၊ အဿ-ထို
 မကောင်းမှုကို ပြုခဲ့သောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝိပါကသောစနံ-အကျိုးကြောင့် ဝမ်းနည်း
 ရခြင်းတည်း၊ ဝါ-အကျိုးကိုစွဲ၍ ဝမ်းနည်းခြင်းတည်း၊ ဝေ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤ
 ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ သော - ထိုမကောင်းမှုကို ပြုခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။
 ဥဘယတ္ထ-ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် ၂ တန်သော တဝ၌၊ သောစတိယေဝ-ဝမ်းနည်းရ
 သည်သာ၊ ဝါ-ကေနံမုချ ဝမ်းနည်းရ၏၊ တေနေဝ ကာရဏေန-ထိုအကြောင်း
 ကြောင့်ပင်၊ ဇီဝမာနောယေဝ - အသက်ရှင်ဆဲသာလျှင် ဖြစ်သော၊ သေ
 စုန္ဒသူကရိကောပိ-ထိုစုန္ဒ ဝက်သတ်သမားသည်လည်း၊ သောစတိ-ဝမ်းနည်းရ
 ၏။

အနုဘဝန္တော ဝန။ ။ ပနသည် ပေစွ သောစတိကို ဖွင့်ပြလို၍ တစ်ပက္ခက္ခီ
 ထွန်းပြသော “ပက္ခန္တရဇောတက” ဟု ယူလေ့ရှိကြ၏။ ဘူဇာတ်သည် အနုဥပ
 သာရ ရှေးရှိသောအခါ ခံစားခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ဘူဇာတ်၏ မူလအနက်
 ဖြစ်သော “သတ္တာ” အနက်ကို ထူးအောင်ပြုသောကြောင့် ဤအနုဥပသာရမျိုး
 ကို “ဇာတုတ္ထဝိသေသက ဥပသာရ” ဟု ခေါ်သည်။

ဝေစွ။ ။ အဘိဓာန် အဗျယဝဂ် “ ပေစွာမုတြ တဝန္တရေ ” ဟူသေစ
 (၁၁၄၈) ဂါထာ၌ တဝန္တရ (တစ်ပါးသောဘဝ) အနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်တူ
 ဆို၏။ ဤအလို ဇာတ်ပစ္စည်းခွဲဖို့ မလိုတော့။ သက္ကတ၌ကား နိပါတ်ပုဒ် ဖြစ်
 သော်လည်း ဇာတ်ပစ္စည်းခွဲလေ့ရှိသောကြောင့် ပြုပုဗ္ဗ, ဘူဇာတ်, လျှပ်ပစ္စည်း
 ဖြင့် “ပြေကျ” ဟု ရှိ၏။ ထိုအတိုင်းခွဲလျှင် ပါဠိ၌လည်း ပပုဗ္ဗ, ဣဇာတ်, ကျ
 ပစ္စည်း တအာဂုံဖြင့် သတ္တမိဝိဘတ်ချေ၍ “ပေစွ” ဟု ပြီးနိုင်ပါ၏။

မှတ်ချက်။ ။ အင်္ဂုတ္တရ-တိကနိပါတ်, ဒေဝဒူတဝဂ်, ၁ သုတ် အဋ္ဌကထာ၌
 “ပေစွာတိ ပရလောကံ ဂန္ဓာ-တမလွန်ဘဝသို့ ရောက်၍” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုအလို
 ပ+ဣ, တွာပစ္စည်းကို “စနန္တေဟိ ရစ္စံ” သုတ်၌ ယောဂဝိဘာဂဖြင့် ရစပြု၍
 “ပေစွ” ဟု တွာပစ္စယန္တ ဖြစ်သည်ဟု ကြံပါ။ ထိုနည်းသည် “ပရလောကေ” ဟု
 ဖွင့်သော အဋ္ဌကထာမှ-တစ်နည်းသာတည်း။

ဝိဝါကသောဝနံ။ ။ ဝိပါကေန - အကျိုးကြောင့် + သောစနံ ဝိပါက
 သောစနံ, “အကျိုးကိုစွဲ၍ဝမ်းနည်းခြင်း” ဟူသို့၊ [ဤဝါကျသည် ရွှေဝါကျ၏

ဒိသ္ဗာ ကမ္မကိလိဋ္ဌန္တိ-ကား၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ကိလိဋ္ဌကမ္မံ - ညစ်ပေသော အကုသိုလ်ကံကို၊ ပဿိတွာ- မြင်၍၊ နာနပ္ပကာရကံ-အထူးထူးသော အပြား ရှိအောင်၊ ဝိလပန္နော-အော်မြည်တမ်းလျက်၊ ဝိဟညတိ-ပင်ပန်းရ၏၊ ဣတိ- ဤတွင် ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-ဂါထာတော်၏အဆုံး၌၊ ဗဟူ-များစွာကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သောတာပန္နာဒယော - သောတာပန် အစရှိသည်တို့သည်၊ အဟေသို - ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ မဟာဇနဿ - များစွာသော လူအပေါင်း၏၊ ဝါ- များစွာသော လူအပေါင်းအတွက်၊ ဓမ္မဒေသနာ-တရားဒေသနာတော်သည်၊ သာတ္ထိကာ- အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ ဇာတာ - ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤတွင် စုန္ဒသူကရိက ဝတ္ထုအပြီးတည်း။

အဆက် ဖြစ်သောကြောင့် ဥပဒျာသဝါကျတည်း။] “ ဝေ သော ဥဘယတ္ထ သောစတိယေဝ ”သည် ဂါထာ၌ “ ဥဘယတ္ထ သောစတိ ” ၏ အဖွင့်တည်း။

ထေနေဝ ကာရဏေန။ ။ “ ဣဝ သောစတိ ပေစ္စ သောစတိ ဥဘယတ္ထ သောစတိ ” ကိုပင် “ ထေ နေဝ ” ဟု တသဒ္ဓါဖြင့် ပြန်၍ သွန်းသည်။ ထိုပြခဲသော စကားရပ်၌ “ ဣဝ သောစတိ ” ဟူသော စကားအရ စုန္ဒဝက်သတ်သမားသည် အသက်ရှင်တုန်းမှာပင် ဝမ်းနည်းရသည်- ဟူလို။ [ထေနေဝ ကာရဏေနသည် တသ္မာနှင့် အနက်တူ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤ ဝါကျကို ဖလဝါကျဟု လည်း ကောင်း၊ ရွှေ ၃ ဝါကျကို ကာရဏ(ဟေတု)ဝါကျဟု လည်းကောင်း ခွဲပါ။]

ဒိသ္ဗာ ကမ္မကိလိဋ္ဌန္တိ။ ။ ဂါထာ၌ “ ဒိသ္ဗာ ကမ္မကိလိဋ္ဌမတ္တနော ” ကို “ အတ္တ နော ကိလိဋ္ဌကမ္မံ ပဿိတွာ ” ဟု ဖွင့်၍ ဝိဟညတိကို “ နာနပ္ပကာရကံ ဝိလပန္နော ” ဟု ပင်ပန်းဖုံ အပြားကိုပါ ထည့်၍ ဖွင့်သည်။ ဤသို့ ဂါထာ၌ပါသော ဝိဟညတိ၊ အတ္တနောပုဒ်တို့ကိုပါ ထည့်၍ ဖွင့်လိုသော်လည်း စကားကျဉ်းအောင် “ ဒိသ္ဗာ ကမ္မကိလိဋ္ဌန္တိ ” ဟု သံဝဇ္ဇေတဗ္ဗကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသာတည်သည်။

ကမ္မကိလိဋ္ဌန္တိ။ ။ “ ကိလိဋ္ဌကမ္မံ ” ဟု ရွှေ့နောက်ပြန်၍ ဖွင့်သောကြောင့် “ ကမ္မ ကိလိဋ္ဌ ” ကို ဝိသေသနပရပဒ ကမ္မဓာရဲသမာသ်ဟု သိစေသည်။ နောက် ဂါထာ၌ “ ဝိသုဒ္ဓိ ” ဟု ဖွင့်လတံ့ဖြစ်သောကြောင့် ကိလေသဓာတ်သည် ထို ဝိသုဒ္ဓိ၏

ပြောင်းပြန် ဖြစ်သော၊ မလိန - ညစ်ပေခြင်း အနက်ဟောတည်းဟု မှတ်ပါ၊ ကိလိဿတိတိ ကိလိဋ္ဌံ၊ တပစ္စည်းကို ဓာတုနှင့်တကွ (ဋ္ဌ)ပြု၊ ကိလိဋ္ဌံ စ+တံ+ကမ္မံစာတိ ကမ္မကိလိဋ္ဌံ။

နာနုပ္ပဏာရဏံ။ ။နာနာ+ပကာရာ ယဿာတိ နာနုပ္ပကာရဏံ-အထူးထူးသော အပြားရှိသော မြည်တမ်းခြင်း၊ [သမာသန္တ ကပစ္စည်း၊] ကြိယာဝိသေသနအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်သောကြောင့် “အထူးထူးသော အပြားရှိအောင်”ဟု ကြိယာဝိသေသနအနက်ပေး၍ ဝိလပန္နော၌ စပ်ပါ။

ဝိလပန္နော ဝိတညတိ။ ။ “ဝိ-အထူးထူး+လပ-ပြောဆို”ဟူသည် စုံနွှဲဝက်သတ်သမား၏ ဝက်၏ အသံကဲ့သို့ အော်မြည်ခြင်းစသော ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်းတည်း၊ ဝိတညတိ၌ ဝိပုဗ္ဗ + ဟနဓာတ်သည် ဒိဝါဒိဂိုဏ်းဖြစ်၍ အကမ္မကဓာတ်တည်း၊ ဝိဟိံ သာ(ပင်ပန်းခြင်း)အနက်ကို ဟော၏၊ ရုပ်စီရင်ပါစေ။

ဣဓ သောစတိ ဝေစ္စ သောစတိ၊
ဝါပကာရီ ဥဘယတ္ထ သောစတိ၊
သော သောစတိ သော ဝိတညတိ၊
ဒိသ္မာ ကမ္မကိလိဋ္ဌမတ္တနော။

ပါပကာရီ-မကောင်းမှုကို ရှုတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣဓ - ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌၊ သောစတိ-ဝမ်းနည်းရ၏၊ ပေစ္စ-တမလွန်ဘဝ၌၊ သောစတိ-ဝမ်းနည်းရ၏၊ ဥဘယတ္ထ-ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် ၂ တန်သော ဘဝ၌၊ သောစတိ-ဝမ်းနည်းရ၏၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ကမ္မကိလိဋ္ဌံ-ညစ်ပေသော အကုသိုလ်ကံကို၊ ဒိသ္မာ-မြင်ရ၍၊ ဝါ-မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ သော-ထိုမကောင်းမှုကို ပြုပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သောစတိ-ဝမ်းနည်းရ၏၊ သော-ထိုမကောင်းမှုကို ပြုပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝိတညတိ-ပင်ပန်းရ၏။

စုန္ဒသူကရိကဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ဓမ္မိကဥပါသကဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ - သည် ၊ပေါ၊ ဣဓ မောဒတိ ၊ပေါ၊ ဒိသ္မာ ကမ္မဝိသုဒ္ဓိမတ္တနောတိ-
 ဣ၍၊ ဣမံ ဂါထံ - ဤဂါထာတော်ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ တတ္ထ-ထို
 ဂါထာ၌၊ ကတပုညောတိ-ကား၊ နာနပ္ပကာရဿ - ရှိသော၊ ကုသလဿ-
 ကုသိုလ်ကို၊ ကာရကော-သော၊ ပုဂ္ဂလော - သည်၊ (မောဒတိ၌ စပ်၊) မေ-
 ငါသည်၊ ပါပံ-မကောင်းမှုကို၊ အကတံ စတ-မပြုအပ်မိပေစွတကား၊ မေ-
 ငါသည်၊ ကလျာဏံ - ကောင်းသော အမှုကို၊ ကုတံ(ဝတ) - ပြုအပ်ပြီးပေစွ
 တကား၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ ဣဓ-ဤဘဝ၌၊ ကမ္မမောဒနေန - ကံကြောင့်
 ဝမ်းမြောက်ရခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ကံကို ထောက်၍ ဝမ်းမြောက်
 ရခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပေစ္စ-၌၊ ဝိပါကမောဒနေန-အကျိုးကြောင့်
 ဝမ်းမြောက်ရခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ - အကျိုးကို ထောက်၍ ဝမ်း
 မြောက်ရခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ မောဒဘိ - ဝမ်းမြောက်ရ၏၊ ဝေ-
 ဤသို့၊ ဝါ-ဤနည်းအားဖြင့်၊ ဥဘယတ္ထ-ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် ၂ တန်သော ဘဝ၌၊
 မောဒတိ နာမ-ဝမ်းမြောက်ရသည် မည်၏။

ဣဓ မောဒတိ ။ ။ ဤဂါထာသည် “ဣဓ သောစတိ” ဟူသော ရှေ့
 ဂါထာ၏ တဲ့ဘက်တည်း၊ ရှေ့ဂါထာနှင့် ဤဂါထာပေါင်းမှ ယမက(အစုံ)
 ဖြစ်သောကြောင့် “ယမကဝဂ္ဂ” ဟူသော ဝဂ်၏ နာမည်နှင့် လိုက်သည်။ ရှေ့
 ဂါထာသည် မည်းညစ်သောအဖို့ ဟူသော ကဏ္ဍပက္ခကို ပြ၍၊ ဤဂါထာက
 ဖြူစင်သောအဖို့ ဟူသော သုက္ကပက္ခကို ပြသည်။

ကတပုညော။ ။ ရှေ့ဂါထာ၌ လာသော ပါပကာရီကို ပြောင်းပြန်ပြု၍
 “ကတပုညော” ဟု ဟောတော်မူသည်။ အဋ္ဌကထာ၌လည်း ရှေ့ဂါထာအဖွင့်ကို
 ပြောင်းပြန်ပြု၍ ဖွင့်ထား၏။ အားလုံးအဖွင့်ကို စဉ်းစားကြည့်ပါ။ ကတံ+ပုည
 ယေနာတိ ကတပုညော-ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသူ=ကောင်းမှုပြုပြီးသူ။

ကမ္မမောဒနေန။ ။ ဝိပျိဟ်ကို ရှေ့ဂါထာအဖွင့်၌ လာသော ကမ္မသောစ
 နံကို နည်းမှီ၍ “ကမ္မေန+မောဒနံ ကမ္မမောဒနံ” ဟု ပြုပါ။ ကမ္မမောဒနေနကို
 ဟောတိ၌ ကြိယာဝိသေသန စပ်၊ “ ကံကို ထောက်၍ ဝမ်းမြောက်ရခြင်း
 အားဖြင့်+ဝမ်းမြောက်ရသည်” ဟူလို၊ ဝိပါကမောဒနံလည်း နည်းတူ။ [ဣ
 ဝါဒိ မုဒဓာတ်သည် ဟာသ-ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။]

ကမ္မဝိသုဒ္ဓိန္ဒြိယ-ကား၊ ဓမ္မိကဥပါသကောပိ-ဓမ္မိကဥပါသကာသည်လည်း၊
 အတ္တနော-မိမိ၏၊ ကမ္မဝိသုဒ္ဓိ- ကံ၏ စင်ကြယ်ခြင်းကို၊ ပုညကမ္မသမ္ပတ္တိ-
 ကောင်းမှုကံ၏ ပြည့်စုံခြင်းကို၊ ဒိသ္မာ-မြင်ရ၍၊ ဝါ-မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ ကာလီ
 ကိရိယတော-သေခြင်းကို ပြုရာအခါမှ၊ ပုဗ္ဗေ-ရှေး၌၊ ဝါ - ဖြစ်သော၊ ဣဓ
 လောကေပိ-ဤလောက၌လည်း၊ မောဒတိ-ဝမ်းမြောက်ရ၏၊ ကာလံ-သေ
 ခြင်းကို၊ ဝါ-သေချိန်ကို၊ ကတော-ပြုပြီး၍၊ (တစ်နည်း)ကာလံကတော-သေပြီး
 ၍၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌၊ (ဓမ္မိကဥပါသကာကို ရည်ရွယ်သည်)၊ ပရလောကေပိ-

ဥဘယတ္ထ မောဒတိ နာမ။ ။ လက်တွေ့အားဖြင့် ကိုင်၍ ပြုရလျှင် ဤဘဝ၌
 ဝမ်းမြောက်ရသော ဣဓ မောဒတိပုဂ္ဂိုလ်၊ နောင်ဘဝ၌ ဝမ်းမြောက်ရသော
 ပေစ္စ မောဒတိပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ တစ်ယောက်စီကိုင်၍ ပြနိုင်၏။ ပစ္စုပ္ပန် တမလွန်
 ဘဝ၂ခု၌ တစ်ယောက်တည်းက(ကားဈေးခွဲ၍)ဝမ်းမြောက်နိုင်သော ဥဘယတ္ထ
 မောဒတိ ပုဂ္ဂိုလ်ဟု မရှိနိုင်၊ သို့ပါလျက် “အဘယ်နည်းဖြင့် ဥဘယတ္ထ မောဒတိ
 ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နိုင်ပါသနည်း” ဟုမေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဝေဉာဏတ္ထ မောဒတိ
 နာမ” ဟု နာမသဒ္ဓါထည့်၍ ပြသည်။ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌လည်းကောင်း၊ တမလွန်
 ဘဝ၌လည်းကောင်း ဝမ်းမြောက်ရသူကိုပင် ဤပြခဲ့သော ဣဓ မောဒတိ ပေစ္စ
 မောဒတိနည်းအားဖြင့် “ဥဘယတ္ထ မောဒတိ” ပုဂ္ဂိုလ်ခေါ်ရတော့သည်-ဟူလို။

ဥပစာစကား။ ။ ရှေ့ဘဝ နောက်ဘဝဟူသော အစိတ်စိတ်ဘဝ၌ ဝမ်း
 မြောက်ရသူ၏ အမည်ကို “အပေါင်း ၂ ဘဝလုံး၌ ဝမ်းမြောက်ရသူ” ဟု
 ဖာင်စား၍ ဧကဒေသုပစာရအားဖြင့် “ဥဘယတ္ထ မောဒတိ” ဟု ခေါ်ရတော့
 သည်-ဟူလို၊ ဤသို့ ဥပစာတင်စားရသော စကား(ဝါကျ)တို့၌ “ဝုဇ္ဇတိ-ဝုတ္တိ-
 နာမံ-ပရိယာယ” စသည်ဖြင့် တစ်ခုခုထည့်၍ သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။

[ဆောင်] ဝုဇ္ဇတိ-ဝုတ္တိ၊ နာမံ-ပရိယာယ၊ ရှိလတ်ကမ္မ၊ ဥပစာ။ (ရှေးနိယာမ်)

ကမ္မဝိသုဒ္ဓိ ။ ။ ကမ္မဝိသုဒ္ဓိ ကို “ပုညကမ္မသမ္ပတ္တိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။
 ဝိသုဇ္ဈန်-စင်ကြယ်ခြင်း၊ ဝိသုဒ္ဓိ-ခြင်း၊ [ဝိ-သုဇောတိ တိပစ္စည်း၊ ဗုဒ္ဓိကဲ့သို့ ရုပ်
 ပြီးစေ။] ကမ္မဿ အရ ကုသိုလ်ကံကို ယူစေလို၍ “ပုညကမ္မ” ဟု ဖွင့်သည်။
 ကမ္မဿ+ဝိသုဒ္ဓိ ကမ္မဝိသုဒ္ဓိ။

နောက်လောက၌လည်း၊ အတိမောဒတိယေဝ-အလွန်ဝမ်းမြောက်ရသည်သာ၊
ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-ဂါထာတော်၏ အဆုံး၌၊ ဗဟူ-များစွာသော
ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သောတာပန္နာဒယော - သောတာပန် အစရှိသည်တို့သည်၊
အဟေသံ - ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ မဟာဇနာဏ - များစွာသော လူအပေါင်း၏၊ ဓမ္မ
ဒေသနာ-တရားဒေသနာတော်သည်၊ သာတ္ထိကာ-အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သည်၊
ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ ဣတိ - ဤတွင် ဓမ္မိကဥပါသကဝတ္ထု
အပြီးတည်း။

ဓမ္မိကဥပါသဇောဓိ။ ။ပိ(အပိ)ဖြင့် အခြားသော ကောင်းမှုရှင်များကို
ပေါင်းသည်၊ အခြားသော ကတပုည(ကောင်းမှုရှင်များ)သည် ဝမ်းမြောက်
ရသကဲ့သို့ ဝတ္ထုကြောင်း၌ပါသော ဓမ္မိကဥပါသကာလည်း ဝမ်းမြောက်ရ
သည်-ဟူလို။

ဇာလံသိရိယဇော။ ။“ကာလော သမယမစူသု”-အဘိဇာန်(၁၀၈၂)၊
ကာလသဒ္ဓါသည် မစူ(သေခြင်း)အနက်ကိုဟော၏၊ ဤအလို“အတ္တဘာဝဿ
အန္တံ ကရောတိတိ ကာရော၊ ရကို လပူ၍ ကာလော”ဟု ဖြစ်၏၊ အတ္တဘော၏
အဆုံးကို ပြုတတ်သော သေခြင်း၊ သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ သတိပဋ္ဌာနသုတ်၊
စတုသစ္စပဗ္ဗကထာ၌ကား “ကာလကိရိယာတိ မရဏကာလကြိယာ”ဟု ဖွင့်၏၊
ထိုအလို “ကာလံ-သေချိန်ကို”ဟု ပေးရလိမ့်မည်။

ဓုတိချက်။ ။“ကာလကံတန္တိ ကတကာလံ၊ ယတ္ထကံ တေန ကာလံ ဝီဝိ
တဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ ကတွာ နိဋ္ဌာပေတွာ မတန္တိ အတ္ထော”ဟု သုတ်မဟာဝဂ္ဂ၊ မဟာ
ပဒါနသုတ် အဋ္ဌကထာ၌ တစ်မျိုးဖွင့်၏၊ ထိုအလို ကာလအရ အသက်ရှည်ရာ
ကာလကို ယူရလိမ့်မည်၊ ဤအနက်သည် ကတပုဗ္ဗံ၊ ကတွာပုဗ္ဗံတို့နှင့် ယှဉ်ရာ
၌သာ ဖြစ်သင့်၏၊ ဤ ကာလကိရိယာပုဗ္ဗံမျိုး၌ မရနိုင်၊ ကာလကံတသည်
သမာသံဖြစ်သကဲ့သို့ ကာလကိရိယာပုဗ္ဗံလည်း အလှူတသမာသံပုဗ္ဗံဟု ကြံသင့်၏၊
ကာလံ ကတွာ၌ကား သမာသံမကြံဘဲ ဝါကျဟုသာ ကြံပါ။

ဣဓ ဇောဇောဓိ၊ ဝေ၊ ဝေ၊ ဒတိဇယဝ။ ။နောက်၌ “ပရလောကေပိ”ဟု
ရှိသောကြောင့် ထို ပိသဒ္ဓါ ၂ခုကို အချင်းချင်းဆည်းသော အညမည

သမုစ္စယတ္တနိပါတ်ပုဒ်ဟု မှတ်ပါ။ ပရလောကေပိ “အဘိမောဒတိယေဝ” ဟု အတိထည့်၍ဖွင့်ခြင်းသည် “ပမောဒတိ” ဟု ဂါထာရှိသောကြောင့် ပဥပသာရ အတွက် ဖွင့်ခြင်းတည်း ဟု မှတ်ပါ။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ပရလောကေပိ မောဒတိ” ဟု ရှိပြီးမှ “အဘိမောဒတိယေဝ” ဟု ထပ်၍ ပြသည်။ ကောင်းမည် မထင်။] ဝေသဒ္ဓါကား “သဗ္ဗဝါကျံ သာဝဓာရဏံ” နှင့်အညီ ဝါကျတိုင်း၌ ဝေအနက် ရန်ခိုင်သောကြောင့် အပိုထည့်ပါ၍တည်း။ ထို ဝေသဒ္ဓါသည် သန္တု ဌာနာဝဓာရဏ ဖြစ်၏။ ထိုဝေဖြင့် “ပရလောကံ၌ ဝမ်းမြောက်ရမည်မှာ သေ ချာပါသည်” ဟု ပြသည်။

ဣဓ ဓောဒတိ ဝေစ္စ မောဒတိ၊
 ကတပုညော ဥဘယတ္ထ ဓောဒတိ၊
 သော မောဒတိ သော ဝဇောဒတိ၊
 ဒိသ္မာ ကမ္မဝိသုဒ္ဓိ ဓတ္ထနော။

ကတပုညော-ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသူသည်။ ဝါ-ကောင်းမှုကိုပြုပြီး သူသည်။ ဣဓ-ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌၊ မောဒတိ-ဝမ်းမြောက်ရ၏။ ပေစ္စ-တမလွန် ဘဝ၌၊ မောဒတိ-ဝမ်းမြောက်ရ၏။ ဥဘယတ္ထ-ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် ၂တန်သော ဘဝ၌၊ မောဒတိ-ဝမ်းမြောက်ရ၏။ အတ္ထနော-မိမိ၏၊ ကမ္မဝိသုဒ္ဓိ-ကံ၏စင်ကြယ် ခြင်းကို၊ ဒိသ္မာ-မြင်ရ၍၊ ဝါ-မြင်ရခြင်းကြောင့်၊ သော-ထိုကောင်းမှုကို ပြုပြီး သူသည်။ မောဒတိ-ဝမ်းမြောက်ရ၏။ သော-ထိုကောင်းမှုကို ပြုပြီးသူသည်။ ပမောဒတိ-လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်ရ၏။

ဓမ္မိကဥပါသက ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

ဘဂဝါ-သည်၊ ပေ၊ ဣဓ တပွတိ ပေဗ္ဗ တပွတိ ၊ ပေ၊ ဘိယျော တပွတိ ဒုဂ္ဂတိ^၀
ဂတောတိ-ဟူသော၊ ဣမံဂါထံ- ဤဂါထာကို၊ အာဟ- ဟောတော်မူပြီ၊
တတ္ထ-ထိုဂါထာ၌၊ ဣဓ တပွတိတိ-ကား၊ ဣဓ-ဤလောက၌၊ ကမ္မတပ္ပနေန-
ကံကြောင့် ပူပန်ခြင်းဟူသော (ကံကို အကြောင်းပြု၍ ပူပန်ခြင်းဟူသော)၊
ဒေဝါမနဿမတ္တေန- ဒေဝါမနဿမျှဖြင့်၊ (စိတ်ဆင်းရဲခြင်းမျှဖြင့်)၊ တပွတိ-ပူပန်
ရ၏၊ ပေစ္စာတိ-ကား၊ ပရလောကေ ပန-နောက်လောက၌ကား၊ ဝါ-တမလွန်
လောက၌ကား၊ ဝိပါကတပ္ပနေန- အကျိုးကြောင့် ပူပန်ခြင်း ဟူသော
(အကျိုးကို အကြောင်းပြု၍ ပူပန်ခြင်းဟူသော)၊ အတိဒါရုဏေန- အလွန်
ကြမ်းတမ်းသော၊ အပါယဒုက္ခေန-အပါယ်၌ ဆင်းရဲခြင်းအားဖြင့် (အပါယ်၌
ဖြစ်သော ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းအားဖြင့်)၊ တပွတိ-ပူပန်ရ၏။

ထဗ္ဗထဗ္ဗေနန။ ။ (ဘူ+စု+ဒိ) ဥဂိုဏ်းရှိသော တပဓာတ်သည် ဒါဟ
(ပူပန်=ပူလောင်)ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် တပဓာတ် ဒီဝါဒီ
ယပစ္စည်းဖြင့် “တပွတိ” ဟုလည်းကောင်း၊ “တပွန်” ဟုလည်းကောင်း ရှိသည်။
တပွတေ-ပူလောင်ခြင်း၊ တပွန်-ခြင်း၊ ကမ္မေန-ကံကြောင့်၊ တပွန် ကမ္မတပွန်။

ဒေဝါမနဿမတ္တေန။ ။ မိမိပြုအပ်သောကံကို တွေး၍ ဆင်းရဲမှုသည် စိတ်
ဆင်းရဲမှုတည်း၊ ထိုစိတ်ဆင်းရဲမှုသည် နောက်၌လာမည့် ဝိပါကဒုက္ခဟူသော
အပါယ်ဆင်းရဲကို ထောက်လျှင် အနည်းငယ်မျှသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အံပု
(အနည်းငယ်)အနက်ဟော မတ္တသဒ္ဓါဖြင့် “ဒေဝါမနဿမတ္တေန” ဟု ကမ္မတပွန်
သရုပ်ကိုဖော်သည်။ [“အပွကံ+ဒေဝါမနဿံ ဒေဝါမနဿမတ္တံ” ဟု ဝစနတ္ထပြု။]

အတိဒါရုဏေန၊ ဝေ၊ ဒုက္ခေန။ ။ ဒရဓာတ်သည် (ဘူ+စု) ဖောက်ခွဲ ဖျက်
ဆီးခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ ထောမနိဓိ၌ ဥနန်ပစ္စည်းဟု ဆို၏။ နကို ဣပြု၊
ဒါရုယတိ-ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဣတိ ဒါရုဏံ- “ကြမ်းတမ်း” ဟု ဝေါဟာ
ရတ္ထ ဖြစ်၏။ အတိဝိယ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဒါရုဏံ-(မိမိနှင့်ဆိုင်သောအရာ
ကို)ဖောက်ခွဲ ဖျက်ဆီးတတ်သော ဒုက္ခတည်း၊ (ဝါ - ကြမ်းတမ်းသော ဒုက္ခ
တည်း၊) အတိဒါရုဏံ-ဒုက္ခ၊ အပါယေ-၌+ပဝတ္ထိ-သော+ဒုက္ခံ-ကိုယ်ဆင်းရဲ၊
စိတ်ဆင်းရဲတည်း၊ အပါယဒုက္ခံ-ဆင်းရဲ။

ပါပကာရိတိ-ကား၊ နာနပ္ပကာရဿ-သော၊ ပါပဿ-ကို၊ ကတ္တာ-ပူတတိ သူသည်၊ (တပုတိ၌စပ်၊) ဥဘယတ္တာတိ - ကား၊ ဝုတ္ထပ္ပကာရေန - ဆိုအပ်ပြီး သော အပြားရှိသော၊ ဣမိနာ တပုနေန-ဤပူပန်ခြင်းအားဖြင့်၊ ဥဘယတ္ထ- ပုဇ္ဇုပ္ပန် တမလွန် ၂ တန်သော ဘဝ၌၊ တပုတိ နာမ-ပူပန်ရသည်မည်၏၊ ပါပ မေတိ-ကား၊ ဟိ - မှန်၏၊ သော-ထိုမကောင်းမှုကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ် သည်၊ ကမ္မတပုနေန-ကံကြောင့် ပူပန်ခြင်းအားဖြင့် (ကံကို အကြောင်းပြု၍ ပူပန်ခြင်းအားဖြင့်)၊ တပုဒန္တာ-ပူပန်လသော်၊ (တပုတိ၌စပ်၊) မေ-ငါသည်၊ ပါပ-မကောင်းမှုကို၊ ကတံ-ပြုအပ်မိလေစွ၊ ဣတိ-ဤသို့တွေး၍၊ တပုတိ-၏၊ တံ-သိုက်ကို အကြောင်းပြု၍ ပူပန်ခြင်းသည်၊ အပမတ္တကံ-နည်းသော အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ တပုနံ-ပူပန်ခြင်းတည်း၊ ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ ဝိပါကတပွ နေန - အကျိုးကြောင့် ပူပန်ခြင်းအားဖြင့် (အကျိုးကို အကြောင်းပြု၍ ပူပန်ခြင်းအားဖြင့်)၊ တပုန္ဇော-ပူပန်လသော်၊ ဘိယျော-လွန်စွာ၊ တပုတိ- ပူပန်ရ၏၊ ဒုဂ္ဂတိ - ဒုဂ္ဂတိသို့၊ ဂတော - ရောက်သည်၊ (ဟုတူ- ဖြစ်၍၊) အတိဖရသေန - အလွန်ကြမ်းတမ်းသော၊ တပုနေန - ပူပန်ခြင်းအားဖြင့်၊ အတိ ဝိယ - အလွန်အကဲသာလျှင်၊ တပုတိ-ပူပန်ရ၏၊ ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာ အဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ - ၌၊ ဗဟူ - တို့သည်၊ သောတာပန္နာဒယော- သောတာပန် အစရှိသည်တို့သည်၊ အဟေသံ - ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဒေသနာ-သည်၊ မဟာဇနဿ-၏၊ သာတ္ထိကာ-အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ ဇာတာ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-ဤတွင် ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ဝါဓဿ ကတ္တာ။ ။ပါပကာရိကို“ပါပဿ ကတ္တာ”ဟု ဖွင့်၏၊ ကတ္တာ၌ ကရောတိ တပုစွည်း၊ ထိုသို့ တပုစွည်းရှိရာ၌ ဆဋ္ဌိကံကို ထားလေ့ရှိရကား “ပါပဿ” ဟု ဆဋ္ဌိကံပုဒ်ကို ပြသည်၊ ကာရိကို ကတ္တာဟု ဖွင့်သောကြောင့် ကာရိ၌ တဿိလအနက်မပါသော ဇာတိစွည်းဟုလည်းသိစေသည်။ [ရှေးစာအုပ် များ၌ “ကတတ္တာ”ဟု ရှိသည်ကား မကောင်းပါ။]

ဥဘယတ္ထ။ ။ဝုတ္ထပ္ပကာရေနဖြင့်“ဣမံ တပုတိ ပေစ္စ တပုတိ”ဟု ဆိုအပ်ပြီး သော အပြားကို ညွှန်ပြ၏။ “ဣမံ တပုတိ ပေစ္စ တပုတိ” ဟု ဆိုအပ်ပြီးသော

အံ့ပြားရှိသော ၂ မျိုးစုံ ပူပန်ခြင်းအားဖြင့် “ဥဘယတ္ထ တပုတိ” အမည်ရတော့ သည်-ဟူလို။ [နာမ သဒ္ဒါထည့်ရခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ထူမ မောဒတိ ဂါထာ အဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဆောထိ။ ။ “ဥဘယတ္ထ တပုတိ” ဟူသော ရှေ့စကား၏ မှန်ကန်ကြောင်း ပြသော ဒဠိကရဏ ဝါကျတည်း။ ဟိ သည် ဒဠိကရဏဇောတက၊ ထိုဒဠိကရဏ ဝါကျ၏ နယ်မှာ “အတိ ဝိယ တပုတိ” တိုင်အောင်တည်း။

တံ အပ္ပဓတ္တကံ။ ။ တံဖြင့် ကမ္မတပုနေနကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်။ ကံကို အကြောင်းပြု၍ ပူပန်ရခြင်းသည် (အပါယ် ၄ ပါး၌ ခံရမည့်) အကျိုးကို အကြောင်းပြု၍ ပူပန်ရခြင်းကို ထောက်လျှင် အနည်းငယ် မဖြစ်စလောက်သာ ရှိပါသေးသည်-ဟူလို။ [ဘိယျောတပုတိ၌ ဘိယျောကို ထောက်၍ “တံ အပ္ပ ဓတ္တကံ” ဟု ထည့်နိုင်လေသည်။]

အတိ ဝိယ ထပ္ပတိ။ ။ ဘိယျော တပုတိကိုပင် “အတိ ဝိယ တပုတိ” ဟု ဖွင့်သည်။ “အတိ ဖရူသတပုနေန” ကား အတိတပုန ဖြစ်ပုံကို အထူးပြုသော ဝိသေသနတည်း။ အတိဝိယ၌ ဝိယသဒ္ဒါလည်း ဧဝ-အနက်ဟောတည်း။

ဝတ္ထုကြောင်းလာ မှတ်ဖွယ်ဂါထာ

သုတရံ သာဓုနာ သာဓု သာဓု ဝါပေန ဒုက္ကရံ၊
ဝါပံ ဝါပေန သုတရံ၊ ဝါပေရိယေထိ ဒုက္ကရံ။

သာဓုနာ-သုတော်ကောင်းသည်။ သာဓု-ကောင်းသောအမှုကို၊ သုကရံ- လွယ်ကူစွာပြုအပ်၏။ ဝါ-ပြုလွယ်၏။ ဝါပေန-သူ့သုတ်မာသည်။ သာဓု-ကောင်း သော အမှုကို၊ ဒုက္ကရံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြုအပ်၏။ ဝါ-ပြုနိုင်ခဲ့၏။ ဝါပေန- သူ့သုတ်မာသည်။ ဝါပံ-မကောင်းမှုကို၊ သုကရံ-လွယ်ကူစွာ ပြုအပ်၏။ ဝါ- ပြုလွယ်၏။ အရိယေဟိ-အရိယာအပေါင်း၊ သုတော်ကောင်းတို့သည်။ ဝါပံ- မကောင်းမှုကို၊ ဒုက္ကရံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြုအပ်၏။ ဝါ-ပြုနိုင်ခဲ့၏။

သုတဇုနိ အသာဓုနိ၊ အတ္တနော အတိတာနိ ဝ၊
ထံ ဧဝ ထိတဉ္စ သာဓုဉ္စ၊ တံ ဧဝ ဝရေဒုက္ကရံ။

လောကေန-အများသောင်းပြောင်း၊ လူအပေါင်းသည်၊ အသာဓုနီ-တရား
 လမ်းကြောင်း၊ လွန်တိမ်းစောင်းသဖြင့်၊ မကောင်းစင်စစ်၊ ဖြစ်ကြကုန်သော၊
 အဟိတာနိ စ-အကျိုးမကောင်း၊ ဖြစ်ကြောင်းစင်စစ်၊ စီးပွားမဲ့လည်းဖြစ်ကုန်
 သော၊ (ကမ္မာနိ-ကိုယ်မှုနှုတ်မှု၊ စိတ်မှုတန်တန်၊ အကုသိုလ်ကံတို့ကို) သုကရာ
 နိ-လွယ်ကူစွာ ပြုအပ်ကုန်၏၊ ဝါ-ပြုလွယ်ကုန်၏၊ ယံ(ကမ္မံ) - ကိုယ်မှုနှုတ်မှု၊
 စိတ်မှုတန်တန်၊ အကြင်ကုသိုလ်ကံသည်၊ ဝေ - စင်စစ်ကေန့်၊ အမှန်အားဖြင့်၊
 ဟိတံ - အကျိုးကောင်းကောင်း၊ ဖြစ်ကြောင်း စင်စစ်၊ စီးပွားလည်း ဖြစ်၏၊
 သာဓု စ-တရားလမ်းကြောင်း၊ မတိမ်းစောင်းသဖြင့်၊ အကောင်းလည်းဖြစ်၏၊
 တံ(ကမ္မံ)-ဟိတသာဓု၊ ထိုကောင်းမှုကို၊ ဝေ - စင်စစ်ကေန့်၊ အမှန်အားဖြင့်၊
 ပရမဒုက္ကရံ-အလွန်အမင်း၊ ခဲယဉ်းသဖြင့် ပြုအပ်၏၊ ဝါ-အလွန်ပြုနိုင်ခဲ၏။

ဣဓ ဣတ္ထိ ဝေစ္စ ဣတ္ထိ၊ ဝါဝဏာရီ ဥဘယတ္ထ ဣတ္ထိ၊
 ဝါပံ ဣဏန္တိ ဣပ္ပတိ၊ ဘိယျော ဣတ္ထိ ဒုဂ္ဂတိံ ဝတော။

ပါပကာရီ-မကောင်းမှုကို ပြုခဲ့ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣဓ - ဤ ပစ္စုပ္ပန်
 ဘဝ၌၊ ဣတ္ထိ-ပူပန်ရ၏၊ ပေစ္စ-တမလွန်ဘဝ၌၊ ဣပ္ပတိ-ပူပန်ရ၏၊ ဥဘယတ္ထ-
 ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် ၂ တန်သော ဘဝ၌၊ တပ္ပတိ-ပူပန်ရ၏၊ မေ-ငါသည်၊ ဝါပံ-
 မကောင်းမှုကို၊ ကတံ-ပြုအပ်မိလေစွ၊ ဣတ္ထိ-ဤသို့ တွေး၍၊ တပ္ပတိ-ပူပန်ရ၏၊
 ဒုဂ္ဂတိံ-ဒုဂ္ဂတိသို့၊ ဂတော-ရောက်သည်၊ (သမာနော-ဖြစ်လသော်)၊ ဘိယျော-
 လွန်စွာ၊ တပ္ပတိ-ပူပန်ရ၏။

ဒေဝဒတ္တဝတ္ထု ဂါထာအစွင့် ပြီး၏။

သုမနာဒေဝိဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ဤ ဂါထာကို၊ အာဟ - ဟောတော်မူပြီ၊
(ကိ-အဘယ်သို့ ဟောတော်မူသနည်း၊) ဘုရားနန္ဒတိ ပေစူ နန္ဒတိ၊ ပေ၊ ဘိယျော
နန္ဒတိ သုဂတိံ ဂတောတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ တတ္ထ-ထိုဂါထာ၌၊
ဣဓာတိ-ကား၊ ဣဓ လောကေ-ဤလောက၌၊ ကမ္မနန္ဒနေ-ကံကြောင့် နှစ်သက်
ခြင်းအားဖြင့်၊ (ကံကိုအကြောင်းပြု၍ နှစ်သက်ခြင်းအားဖြင့်)၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်
ရ၏၊ ပေစူတိ-ကား၊ ပရလောကေ-နောက်လောက၌၊ ဝါ-တမလွန်ဘဝ၌၊
ဝိပါကနန္ဒနေ- အကျိုးကြောင့် နှစ်သက်ခြင်းအားဖြင့်၊ (အကျိုးကို
အကြောင်းပြု၍ နှစ်သက်ခြင်းအားဖြင့်)၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏။

ကတပုညောတိ-ကား၊ နာနုပုကာရဿ-အထူးထူးသော အပြားရှိသော၊
ပုညဿ-ကောင်းမှုကို၊ ကတ္တာ-ပြုပြီးသူသည်၊ (နန္ဒတိ၌ စပ်)၊ ဥဘယတ္တာတိ-
ကား၊ ဣဓ-ဤဘဝ၌၊ (နန္ဒတိ၌ စပ်)၊ မေ-ငါသည်၊ ကုသလံ-ကုသိုလ်ကို၊ ကတံ-
ပြုအပ်ပြီတကား၊ မေ-ငါသည်၊ ပါပံ-မကောင်းမှုကို၊ အကတံ-မပြုအပ်ခဲ့
တကား၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏၊ ပရတ္ထ-နောက်လောက၌၊
ဝိပါကံ-အကျိုးကို၊ အနုဘဝန္တော-ခံစားရလသော၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏။

ပုညံ မေတိ-ကား၊ ဣဓ-ဤဘဝ၌၊ နန္ဒန္တော-နှစ်သက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
[“ပန”သည် ဝိပါကနန္ဒနအတွက် တစ်ပက္ခကို ပြသော ပက္ခန္တရဇောတက
တည်း၊ အနက်ပေးဖွယ် မလို။] မေ-ငါသည်၊ ပုညံ-ကောင်းမှုကို၊ ကတံ-ပြုအပ်
ပြီ တကား၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ သောမနဿမတ္ထေနေဝ-ဝမ်းမြောက်ခြင်း
မျှဖြင့်သာလျှင်၊ ကမ္မနန္ဒနံ-ကံကြောင့် နှစ်သက်ခြင်းကို (ကံကို အကြောင်းပြု၍
နှစ်သက်ခြင်းကို)၊ ဥပါဒါယ-စွဲ၍၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏။

ဘိယျောတိ-ကား၊ ဝိပါကနန္ဒနေ ပန - အကျိုးကြောင့် နှစ်သက်ခြင်း၊
အားဖြင့်ကား၊ (အကျိုးကို အကြောင်းပြု၍ နှစ်သက်ခြင်းအားဖြင့်ကား)၊

[ပနသည် ပက္ခန္ဓာရဇောတကပင်တည်း။] သုဂတိ - ကောင်းသော ဂတိသို့၊ ဂ-တ-ရောက်သည်။ (သမာနော-ဖြစ်လသော်၊) သတ္တပညာသဝဿကောဋိ ယော - နှစ်ပေါင်း ၅၇ ကုဋေတို့ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ သဠိဝဿသတ သဟဿာနိ-အနှစ် ၆ သန်းတို့ပတ်လုံးလည်းကောင်း၊ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ - နတ်စည်းစိမ် ကို၊ အနုဘဝဇ္ဇော-ခံစားရသည်၊ (ဟုတူ-၍၊) တုသိတပုရေ-တုသိတာ နတ် ပြည်၌၊ အတိဝိယ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏၊ ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ - ဦး၊ ဗဟူ - တို့သည်၊ သောတာပန္နာဒယော - သောတာပန်အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အဟေသု-ငြိ၊ ဓမ္မဒေသနာ - သည်၊ မဟာဇနဿ-၏၊ သာဠိကာ - ဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ ဇောတ-ပြီး၊ ဣတိ-ဤတွင် သုမနာဒေဝိဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ထစွနန္ဒနေန။ ။ “ကံကို+နှစ်သက်ခြင်းအားဖြင့်” ဟု အနက်မပေးရ၊ ကံကို အကြောင်းပြု၍ တစ်သက်လုံး ဝမ်းမြောက်ရခြင်း နှစ်သက်ရခြင်း ဖြစ် သောကြောင့် “ကံကြောင့်+နှစ်သက်ရခြင်းအားဖြင့်” ဟုသာ ပေးရသည်။ [ကံသည် ပကတူပနိဿယပစ္စည်း+နှစ်သက်ခြင်းကား ပစ္စယုပ္ပန်တည်း။]

နန္ဒတိ။ ။ နန္ဒဓာတ်သည် တဋ္ဌိ (ရောင်ရဲသော အားဖြင့် နှစ်သက်ခြင်း) နန္ဒန- (ဝမ်းမြောက်သော အားဖြင့် နှစ်သက်ခြင်း) ။ နက်ကို ဟော၏။ ဤ၌ နန္ဒနအနက်ဟောတည်း။

သောမနဿဓထ္ထေနေဝ။ ။ မတ္တသဒ္ဓါသည် အပ္ပ အနက်ဟောတည်း။ “မျှ” ဟု ပေးရ၏။ ဝိပါကနန္ဒနအတွက် အကျိုးခံစားရသောအခါ၌ ကာယိက သုခအားဖြင့်လည်း နှစ်သက်ရ၏။ ဤဘဝ၌ ထိုကာယိကသုခကို ခံစားရသော ကြောင့် “စိတ်ချမ်းသာမှု သောမနဿမျှ” ဟုဆိုသည်။ ဝေကား ထိုသောမနဿ ဖြစ်ဖို့ရန် သေချာကြောင်းပြသော သဒ္ဓိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတည်း။

အတိဝိယ နန္ဒတိ။ ။ ဘိယျောကို “အတိဝိယ” ဟု ဖွင့်၏။ သုဂတိသို့ ရောက်သောအခါ နတ်စည်းစိမ်ကို ခံစားရသောကြောင့် ကာယိကသုခလည်း

ပါရကား ဤဘဝခံစားရသော သုခထက် သာလွန်သည့်အတွက် “အလွန် နှစ်သက်ရ၏” ဟု ဆိုသည်။

သတ္တ ၁၀၀၊ သဗ္ဗဿာနီ ။ ။ ဤ နတ်သက်သည် တုသိတာနတ်ပြည်၏ အသက်တည်း၊ သုမနာဒေဝီသည် တုသိတာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်သောကြောင့် ဝတ္ထုကြောင်းအလိုက် တုသိတာနတ်သက်ကို ပြထားသည်။ “အနုဘဝန္တော” ဟု ပုညိန်ထားခြင်းကား အများအတွက် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ဣဓ နန္ဒတိ ဝေဇ္ဇ နန္ဒတိ၊ ကထပုညော ဥဘယတ္ထ နန္ဒတိ၊
ပုညံ ဓေ ကထန္တိ နန္ဒတိ၊ သိဗျော နန္ဒတိ သုဝတိ ဝေထော။

ကထပုညော - ပြုအပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣဓ-ဤ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏၊ ပေဇ္ဇ-တမလွန်ဘဝ၌၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏၊ ဥဘယတ္ထ-ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် ၂ တန်သော ဘဝ၌၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏၊ ဓေ- ငါသည်၊ ပုညံ-ကောင်းမှုကို၊ ကံတံ - ပြုအပ်ပြီတကား၊ ဣတိ-ဤသို့ တွေး၍၊ နန္ဒတိ - နှစ်သက်ရ၏၊ သုဂတိ-ကောင်းသော ဂတိသို့၊ ဂတော-ရောက်သည်၊ (သမာနော-ဖြစ်လသော်၊) ဘိယျော-လွန်စွာ၊ နန္ဒတိ-နှစ်သက်ရ၏။

သုမနာဒေဝီဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ဒွေသဟာယ ကဘိက္ခု ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ပေ၊ ဣမာ ဂါထာ-ဤ ဂါထာတို့ကို၊ အဘာသိ-ဟောတော်မူ ပြီ၊ (ကံ) ဗဟုမိ စေ သံဟိတ ဘာသမာနော၊ ပေ၊ သ ဘာဂဝါ သာမညဿ ဟောတိတိ-ဟူ၍၊ အဘာသိ-ပြီ၊ တတ္ထ-ထို ဂါထာတို့၌၊ သံဟိတန္တိ-သံဟိတိ ဟူသော၊ ဧ-ဤအမည်သည်၊ တေပိဋကဿ-၃ မုံသော ပိဋက ဟူသော၊ ဝါ-ပိဋက ၃ ပုံဟူသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနဿ-ဘုရားစကားတော်၏၊ နာမံ-အမည်တည်း၊ တံ-ထိုပိဋက ၃ ပုံကို၊ အာစရိယေ-ဆရာတို့သို့၊ ဥပသကံမိတွာ-ချဉ်းကပ်ပြီး၍၊ ဥဂ္ဂကိုတွာ-သင်ယူပြီး၍၊ ဗဟုမိ-များစွာကိုလည်း၊ ပရေသံ-သူတစ်ပါးတို့အား၊ ဘာသမာနော-(ဓမ္မကထိကအဖြစ်ဖြင့်) ဟောပြောသော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-စေန္ဒော-(ဓမ္မာစရိယအဖြစ်ဖြင့်) ပို့ချသော်လည်းကောင်း၊ တံ ဓမ္မံ-ထို ပိဋကတ် ၃ ရပ် တရားမြတ်ကို၊ ဝါ-ပိဋကတ် ၃ ဖော် တရားတော်ကို၊ သုတွာ-နာယု၊ လေ့ကျက်၊ ဆောင်ယူပြီး၍၊ ကာရဏေန-ပြုကျင့်တတ်သော၊ ပုဂ္ဂလေန-

သံတိတန္တိ။ ။ ဂါထာ၌ ပဌမပါဒသည် (ဇ-တ-ဇ-ဂ-ဂ) ဟု ဥပေန္တဝဇီရာ ပါဒ ဖြစ်သောကြောင့် နိဂ္ဂဟိတိ ချေ၍ “သံဟိတ” ဟု ရှိသော်လည်း ပုဒ်ရင်းမှာ “သံဟိတ” ဟု ဒုတိယန္တပုဒ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “သံဟိတန္တိ” ဟု တည်သည်။

ဇေဝိဋကဿ ၂၈၀၊ နှာမံ။ ။ တိထိ+ပိဋကာနိ တိပိဋကံ၊ တိပိဋကံယေဝ (သုတ္တံ၌ ဏပစ္စည်းသက်၍) တေပိဋကံ၊ ယောမနိဓိ အဘိဓာန်၌ “သံဟိတာ” ဟူသော ဣတ္ထိလိန်ပုဒ်သည် မနုစသော မင်းတို့စီရင်အပ်သော ဓမ္မသတ်ကျမ်း၊ ဟူသော အနက်ဟောဟု ဆို၏၊ “သမ္မာ+ဟိတံ ပတိပါဒျ ယဿာ” ဟုလည်း ဝစနတ္ထုဗျူ၏၊ ဤ၌ “ယဿ” ဟု ပြု၊ “ကောင်းစွာ သိစေအပ်သော စီးပွားရှိ သော ကျမ်း” ဟု ဆိုလို၏၊ ထိုဝစနတ္ထအတိုင်းပင် ပိဋက ၃ မုံဟူသော ဗုဒ္ဓဝစန လည်း ကောင်းစွာ သိစေအပ်သော တရားတည်းဟူသော စီးပွားရှိရကား “သံဟိတာ” ပင် မည်၏၊ ထို့ကြောင့် “တေပိဋကဿ ဗုဒ္ဓဝစနဿတံ နာမံ” ဟု ဖွင့်သည်။

မှတ်ချက်။ ။ အဓိဝစနံ ဟုလည်းကောင်း၊ နာမံ ဟုလည်းကောင်း ရှိရာ၌ များစွာသော အနက်တို့တွင်၊ ဤ၌ အလိုရှိအပ်သော အနက်ကို ပြသော အထင် ရှဦး သဒ္ဓါဟု သိစေ၏၊ ဤနေရာ၌လည်း သံဟိတာသဒ္ဓါသည် ဓမ္မသတ္တ၊ ဗုဒ္ဓဝစန စသော အနက်တို့တွင် ဗုဒ္ဓဝစနကို အလိုရှိအပ်ကြောင်းကို ပြသော အထင်ရှဦး

ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ယံ-အကြင်အကျင့်ကို၊ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုသင့်ပြုထိုက်၏။ တက္ကဏေ-ဆို အကျင့်ကို ပြုကျင့်တတ်သူသည်။ စေ န တောတိ-မဖြစ်အံ့၊ (ဂါထာ၌ “စေ”ကို ဖြစ်သင်၍ ယူပေးသည်။) ကုက္ကုဒုဿ-ကြက်၏။ ပက္ခပဟရဏမတ္တိဗ္ဗံ-အတောင် ခတ်ရာ ကာလမျှလည်း၊ အနိစ္စာဒိဝသေန - အနိစ္စ စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယောနိသော- သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ မနသိကာရံ-စိတ်၌ထားမှုကို၊ ဝါ-နလုံးသွင်းမှုကို၊ စေ နပပ္ပဝတ္ထေတိ-မဖြစ်စေအံ့။

သဒ္ဓါဟု သိစေလို၍ “နာမံ” ဟု ဆိုသည်။ ဥပစာအားဖြင့်ကား အပေါင်း အမည်ကို အစိတ်၌ တင်စားသော ဧကဒေသျူပစာရတည်း။

[ဆောင်] အဓိဝစနံ, နာမံရှိက, များလှနက်တွင်, လိုအပ်နက်မှီ, ထင်ရှင်း။

ဗဟုဒ္ဓိ။ ။ပိ (အပိ) သဒ္ဓါသည် အများနှောင်ထိုင်သောကြောင့် သမ္ဘာ ဝနာ ဇောတကတည်း။ “အများကို ဟောပြောပို့ချသော ပုဂ္ဂိုလ်သော်မှ ထို တရားတော် လာသည့်အတိုင်း မပြုကျင့်လျှင် သာမည၏ အဖို့မရှိ(မရ)တုံသေး ၏။ အနည်းငယ် ဟောပြောပို့ချသူမှာ ဆိုဖွယ်ရာမရှိ” ဟု ဂရဟာ အနက်ကို ဆည်းသည်။

ယံ ကတ္တဗ္ဗံ။ ။နောက်၌ “အနိစ္စာဒိဝသေန မနသိကာရံ နပပ္ပဝတ္ထေတိ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ယံ-အကြင်အကျင့်” ဟူသည် အနိစ္စသောအားဖြင့် ဝိပဿ နာ ဘာဝနာကို နှလုံးသွင်းမှု အားထုတ်မှုတည်း။ တက္ကဏေ၌ “တံ+ကရေတိတိ တက္ကဏေ” ဟု ပြု၍ တသဒ္ဓါဖြင့် ထိုအကျင့်ကိုပင် စွဲရသည်။

ကုက္ကုဒုဿ၊ စေ၊ နပပ္ပဝတ္ထေတိ။ ။ “တက္ကဏေ န ဟောတိ” ကို အဓိပ္ပါယ် ထပ်ဖွင့်သော ဥပနာသ (တပွါကဋီကရဏ) ဝါကျတည်း။ တစ်နေ့အဖို့တွင် ကြက်၏ အတောင်ခတ်ချိန်လောက်မျှ ကြာအောင် အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟု ဝိပဿနာဘာဝနာကို မဖြစ်စေဘူး(ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံးမသွင်းသူ)ကို “န တက္ကဏေ” ဟု ဆိုသည် ဟူလို။

သဒ္ဓါဒ္ဓိ။ ။ပက္ခဿ- အတောင်၏။ ပဟရဏံ- ခတ်ရာအခါတည်း။ ပက္ခ ပဟရဏံ-ခါ၊ ထိုအခါသည် မကြာသောကြောင့် အပွအနက်ဟော မတ္တသဒ္ဓါ ဖြင့် “ပက္ခပဟရဏမတ္တိ” ဟု ဆိုသည်။ အပွကံ+ပက္ခပဟရဏံ ပက္ခပဟရဏမတ္တိ။ ပိ(အပိ) သည် အနည်း နှောင်ထိုင်သောကြောင့် ဂရဟာဇောတကတည်း။ “ထိုမျှလောက် အချိန်ကလေးကိုမျှ ဝိပဿနာကို မပွားတံသေး၏။ ထိုထက် ကြာသော အချိန်တိုင်အောင် မပွားမှုမှာ ပြောစရာပင်မရှိ” ဟု သမ္ဘာဝနာကို ဆည်းပါ။ ပ+ဝတု(ဝတ္ထု) ဓာတ် ကာရိတ်ပစ္စည်းဖြင့် “ပဝတ္ထေတိ” ဟု ဖြစ်၏။

သော- ဤပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဘာဂီ ဟောတီ၊ န ဟောတီတို့၌စပ်) ယဘာ
 နာမ- ဥပမာ မည်သည်ကား၊ ဒီဝသံ-တစ်နေ့ပတ်လုံး၊ ဘတိယာ-အခဖြင့်၊
 ဂါဝေါ- နွားတို့ကို၊ ရက္ခန္ဓော - စောင့်ရှောက်သော၊ ဝါ-ကျောင်းသော၊
 ဂေါပေါ- နွားကျောင်းသားသည်၊ ပါတောဝ-နံနက်စောစော၌ပင်၊ ဝါ-
 နံနက်စောစောကပင်၊ နိရဝသေသံ-အကြွင်းအကျန်မရှိအောင်၊ (နွားတွေကို
 မကျန်ရအောင်၊) သမ္ပဒိစ္ဆိတော - လက်ခံပြီး၍၊ သာယံ - ညနေချမ်းအခါ၌၊
 ဂဟေတွာ-ယူပြီး၍ (တောထည်းမှ ယူလာပြီး၍)၊ သာမိကာနံ - နွားရှင်တို့
 အား၊ နိယျာတေတွာ - အပ်နှင်းပြီး၍၊ ဒီဝသဘတိမတ္တံ-တစ်နေ့အတွက် နွား
 ကျောင်းခမျှကို၊ ဂဏှာတိ ယထာ-ယူရသကဲ့သို့၊ ပန-ဗျတိရိက်ကား၊ ယထာ
 ရုစိယာ-အကြင်အကြင်အလိုအားဖြင့်၊ ဝါ - အလိုရှိဘိုင်း၊ ပဉ္စ - ငါးပါးကုန်
 သော၊ ဂေါရသေ-နွားမှဖြစ်သော အရသာတို့ကို၊ ပရိဘုဉ္စိတံ- သုံးစွဲခြင်းငှါ၊
 ဝါ-သုံးစွဲခွင့်ကို၊ န လဘတိယထာ-မရသကဲ့သို့။

သော။ ။ ဥပမာနဝါကျ၏ အပြင်ဘက်၌ (ရှေ့၌) နေသော ပုဒ်သည်
 ဥပမာနဝါကျ၏ အပြင်ဘက်၌သာ (နောက်၌သာ) စပ်ရရှိတည်း။ ထို့ကြောင့်
 သောကို ဥပမေယျဝါကျ၌ရှိသော ဘာဂီ ဟောတီ၊ န ဟောတီ ကြိယာတို့၌
 ကတ္တား ကတ္တိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ပါ။

ယထာ နာမ ဂေါ န လဘတိ။ ။ ဤဝါကျသည် ဥပမာနဝါကျတည်း။
 ဥပမာနဝါကျကြီး၌ ဝါကျယ် ၂ ဝါကျပါ၏။ ထို ၂ ဝါကျတွင် “ဒီဝသံ ဘတိ
 ယာ၊ ပေါဂဏှာတိ” သည် အနွယ်ဝါကျ၊ “ယထာရုစိယာ ပန၊ ပေါန လဘတိ”
 သည် ဗျတိရေကဝါကျ၊ ပနကား ဗျတိရေကဇောတကတည်း။ [ပနကား ပခာန
 အားဖြင့် မိမိဆိုင်ရာ ဝါကျအတွက် ဗျတိရေကဇောတက၊ အပ္ပခာနအားဖြင့်
 ရှေ့ဝါကျအတွက် အနွယ်ဇောတကဟုလည်း ခွဲနိုင်၏။]

ဘထိယာ။ ။ မွေးမြူခြင်းအနက်ဟော ဘရဓာတ်၊ တိပစ္စည်း၊ ဘရတိကမ္မ
 ကာရေ တောယာတိ ဘတိ-အလုပ်သမား (အခစား) တို့ကို မွေးမြူကြောင်း
 ဖြစ်သောကြောင့် နေစား၊ လစား ပေးရသော အခသည် ဘတိမည်၏။ ထိုသို့
 အခဖြင့် နွားကျောင်းသူကို “ဘတိယာ ရက္ခန္ဓော ဂေါပေါ” ဟု ဆိုသည်။

ဘထိယာ ရက္ခန္ဓော။ ။ “ဂေါဝေါ + ပါတိ ရက္ခတိတိ ဂေါပေါ” နှင့်
 အညီ နွားတို့ကို စောင့်ရှောက်ဘတ် ကျောင်းတတ်သူကို “ဂေါပ” ဟု ခေါ်ရ

ဝေမေဝ-ဤ အတူသာလျှင်၊ ကေဝလံ-သာမညမဖက်သက်သက်၊ အန္တေ ဝါသိကာနံ - အနီးနေ တပည့်တို့၏၊ သန္တိကာ - အထံမှ၊ ဝတ္ထပတိဝတ္ထကရဏ မတ္တဿ - ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်ကို ပြုခြင်းမျှ၏၊ ဘာဂီ - အဖို့ရှိသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ ပန-ဗျုတ်ရိုက်ကား၊ သာမညဿ-သာမဏ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ကောင်းသော ဗျာန်တရား မဂ်ဖိုလ်တရား၏၊ ဘာဂီ-အဖို့ရှိသည်၊ န ဟောတိ-မဖြစ်။

သည်၊ ဂေါသဒ္ဓုပပဒ+ပါဓာတ်, အပုံစုည်းဖြင့် နွားကျောင်းသူသည် မိမိ နွားကို မိမိကျောင်းသူစည်း ရှိ၏၊ အခြေင့်အငှားကျောင်းသူလည်း ရှိ၏၊ ထိုတွင် အခြေင့်ကျောင်းသူကို ယူစေလိုသောကြောင့် “ဘတိယာ ဂါဝေါ ရက္ခန္တော” ဟု ဝိသေသန ပြုသည်။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဂေါပေါဝိယ” ဟု ဝိယ ဝါသည်ကား အပိုသာ။]

နိဗျာဓေတွာ။ ။ အပ်နှင်းခြင်း (ပြန်ပေးခြင်း) အနက်ကို ဟောရာ၌ “နိ+ယတဓာတ်, စုဓုဒိဏေပစည်း” ဟု ရှိ၏၊ “နိဗျာဒေတွာ” ဟု ရှိသည်ကို စဉ်းစားပါ။ “နိဗျာတနံ-အပ်နှင်းခြင်း” စသည် ရှိရာ၌လည်း စုဓုဒိဏေပစည်း ကြောင့် ယာ၌ ဝုဒ္ဓိ ရောက်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဒိဝသဘတိဓတ္ထံ။ ။ ဒိဝသဿ-တစ်နေ့၏၊ ဝါ-တစ်နေ့အတွက်၊ ဘတိမတ္တိ- အခမျှတည်း၊ ဒိဝသဘတိမတ္တိ-မျှ၊ ထိုတစ်နေ့အတွက် နွားကျောင်းအခသည် မများသောကြောင့် အပူအနက်ဟော မက္ခသဒ္ဓါဖြင့်ဆိုသည်။ [ရှေးစာအုပ်တို့၌ “ဒိဝသံ” ဟု နိဂ္ဂဟိတန္တ ရှိသည်ကား မကောင်းပါ။]

ယထာဓုဓိယာ။ ။ ယာ ယာ + ရုစိ ယထာရုစိ၊ (ပဌမာ, အပျယ်ဘော သမာသံ) တစ်နည်း-“ရုစိယာ+အနုရူပံ” ယထာရုစိ၊ (စတုတ္ထိအပျယ်ဘော) အပျယ်ဘော သမာသံ၌ “အညသ္မာ လောပေါစ” သတ်ဖြင့် ဝိဘတ်ချေရသော် လည်း ထိုချေမှု၏ မမြဲခြင်းကြောင့် “ယထာရုစိယာ” ဟု နာဝိဘတ်မချေဘဲရှိရ သည်၊ ဤပုဒ်ကို “နလဘတိ” ၌ ကြိယာဝိသေသနစပ်။

ဂေါရသေ။ ။ ခီရံ ခိဓိ ဘတံ တက္ကံ, နောနိတံ ပဉ္စ, ဂေါရသော၊ (၅၀၀) အဘိဓာန်၊ ဂေါတော+ညဉ္ဇာတာ ရသာ ဂေါရသော-နှားမမှ ကောင်းစွာဖြစ် သော အရသာတို့၊ နို့, ရည်, နို့, ဓမ်း, ထောပတ်, ရက်တက်, ဆီဦးတို့တည်း။

ဇေဝလံ။ ။ ယေဘုယျတာဗျာမိဒဿသ္မ, ဝိသံယောဂေ စ ကေဝလံ- အဘိဓာန် (၇၈၆) ထိုအနက်တို့တွင် ဤကေဝလံသဒ္ဓါသည် အဗျာမိဿ (အခြား အနက်တို့နှင့် မရောမယှက်) အနက်ဟောတည်း၊ ထိုအနက်ကိုပင် “သက်သက်” ဟု ပေးကြ၏၊ မရောသောကြောင့် “သန့်သန့်” ဟု ဆိုလိုသည်။

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ ဂေါပါလကေန-နွားကျောင်းသားသည်၊ နိယျာ
 တိတာနံ-အပ်နှင်းအပ်ပြီးကုန်သော၊ ဂုနံ-နွားမတို့၏၊ ဂေါရသံ - နွားမှ ဖြစ်
 သော အရသာကို၊ သာမိကာဝ - နွားရှင်တို့သည်သာ၊ ပရိဘုဒ္ဓန္တိ ယထာ-
 သုံးဆောင်ကြရကုန်သကဲ့သို့၊ တထာ-ထို့ အတူ၊ တေန-ထို ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်
 သည်၊ ဝါ-ထိုဓမ္မာစရိယပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ကထိတံ-ဟောပြောပို့ချအပ်သော၊ တံ
 ဓမ္မံ-ထို တရားတော်ကို၊ သုတုာ - နာယူလေ့ကျက် ဆောင်ရွက်ပြီး၍၊ ကာမက
 ပုဂ္ဂလာ - ပြုကျင့်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ယထာနုသိဋ္ဌံ - အကြင်အကြင်

အန္တေဝါသိကာနံ ။ ။ အန္တေ - ဆရာ၏ အနီး၌ (တစ်ကျောင်းတည်း
 တစ်တိုက်တည်း၌)၊ ယခုခေတ်အလို(အနီးအပါးတိုက်များ၌)၊ ဝသတိ-(စာ
 တက်၍၊ စာလိုက်၍)နေတတ်၏၊ ဣတိ အန္တေဝါသိ၊ အန္တေ၌ သို့ ဝိဘတ် မကြေ
 သော အလှူတ္တယမာသံ၊]“ဝသတိတိ ဝါသိ၊ အန္တေ+ဝါသိ အန္တေဝါသိ”ဟု
 ဂရုကနည်းအားဖြင့် ပြုပါ။

ဝတ္ထဝတိဝတ္ထကရဏမတ္တဿ ။ ။ အင်္ဂံ+ပစ္စင်္ဂပုဗ်၌ “ပစ္စင်္ဂ”အရ အစိတ်
 အစိတ် အင်္ဂါငယ်ကို ယူရသကဲ့သို့ “ပတိဝတ္ထ”အရ အစိတ်အစိတ်(အသေး
 အငယ်) ဝတ်များကို ယူပါ၊ ဝတ္ထု + ပတိဝတ္ထု ဝတ္ထပတိဝတ္ထံ၊ ဝတ္ထပတိ
 ဝတ္ထဿ+ကရဏံ ဝတ္ထပတိဝတ္ထကရဏံ၊ ထိုအပြုခံရခြင်းသည် သာမညအဖို့ကို
 ထောက်လျှင် အနည်းငယ်ဖြစ်သောကြောင့် “မတ္တ”ဟု ဆိုသည်၊ မတ္တသဒ္ဓါ
 အပူအနက်ဟောတည်း။

ဘာဝိ။ ။ ဘဇိယတေ ဝိဘဇိယတေ-ဝေဖန်အပ်၏၊ ဣတိ ဘာဂေါ-ဝေဖန်
 အပ်သောအဖို့၊ ဘာဂေါ ယဿ အတ္ထိတိ ဘာဂိ၊ (ဝေစုဝေရာ၌ အဖို့ရသကဲ့သို့)
 အဖို့ရခြင်းရှိသူကို “ဘဂံ”ဟု ခေါ်သည်။

ဗာမေဿ။ ။ “သမေတိတိ သမဏော”အရ ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းအေး
 စေနိုင်သူကို “သမဏ”အစစ်ဟု ခေါ်၏၊ “သမဏဿ+ဘာဝေါ သာမညံ”
 အရ “ထိုသမဏ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ”ဟူသည် အရိယာမဂ် ၄ ပါးတည်း၊ ဤ
 နေရာ၌ကား ထိုမဂ် ၄ ပါး၏ အခြေခံဖြစ်သော သီလ သမာဓိ ဝိပဿနာပညာ
 တို့ကိုပါယူပါ၊ ထိုသာမညကိုရဖို့ မရှိသူကို “ဘဂံ န ဟောတိ”ဟု ဆိုသည်။

ဗထာ ဝန။ ။ နောက်ဂါထာ၌ “သ ဘာဂဝါ သာမညဿ ဟောတိ”
 သည် ရွှေဂါထာ၌ “န ဘာဂဝါ သာမညဿ ဟောတိ”၏ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော
 အနွယ်စကားတည်း၊ ထိုသို့ အပြန်အလှန် ဖြစ်သောကြောင့် န ဘာဂဝါ
 သာမညဿ ဟောတိကို ဖွင့်ပြသည်၏ အခြားမဲ့၌ “သဘာဂဝါ”စသည်ကို

သွန်သင်သည့်အတိုင်း၊ ဝါ-အကြင်အကြင် သွန်သင်သည် အားလျော်စွာ၊ ပဋိပဇ္ဇိတော-ကျင့်ပြီး၍၊ ကေစိ - အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပဌမဗျာနဒီနိ-ပဌမဗျာနအစရှိသော အကျိုးတို့သို့၊ ပါပုဏန္တိ-ရောက်ရကုန်၏၊ ကေစိ-အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဝိပဿန-ဝိပဿနာကို၊ ဝဇေတော - တိုးပွားစေပြီး၍၊ မဂ္ဂဖလာန-မဂ်၊ ဖိုလ်တို့သို့၊ ပါပုဏန္တိ - ရောက်ရကုန်၏၊ ဂေါဏသာမိကာ-နွားရှင်တို့သည်၊ ဂေါရဿ-နွားမှဖြစ်သော အရသာ၏၊ ဘာဂီနော-အဖို့ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိဗ္ဗု-ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဝေ-တူ၊ သာမညဿ-သမဏ၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ -ကောင်းသော ဗျာန မဂ် ဖိုလ်တရား၏၊ ဘာဂီနော-အဖို့ရှိကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

ဖွင့်လှောင် အဓိပ္ပါယ် သာ၍ ထင်ရှားရကား “သဘာဝဝါ”စသော ထိုဂါထာပါဒကို ကျော်၍ ဖွင့်လိုသောကြောင့် “ယထာ ပန” စသည်ကို မိန့်သည်။ ပနသည် ပက္ခန္တရဇောတက၊ “ယထာ ဂေါပါလကေန” စသည်ကား ‘ပက္ခန္တရဝါကျတည်း။

ဥပမာန ဥပမေယျ။ ။ “ယထာ ပေါ ပရိဘူန္တိ”သည် ဥပမာနဝါကျ၊ “တထာ ပေါ ပါပုဏန္တိ”သည် ဥပမေယျဝါကျ၊ ဥပမီယတိ အနေနာတိ ဥပမာနံ၊ အနေန-က္ခိဝတ္ထုဖြင့်၊ ဥပမီယတိ-နှိုင်းယှဉ်အပ်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုဝတ္ထုသည်၊ ဥပမာနံ-မည်၏၊ ဥပမီယတေတိ ဥပမေယျ-နှိုင်းယှဉ်အပ်သော ဝတ္ထု၊ ထိုဝတ္ထုကို ပြသော ဝါကျသည် “ဥပမာနဿ+ပကာသကံ+ဝါလျံ” “ဥပမေယျဿ+ပကာသကံ+ဝါလျံ” နှင့်အညီ ဥပမာနဝါကျ၊ ဥပမေယျဝါကျမည်၏။

ဗုံဝံ။ ။ “မျက်နှာသည် လနှင့်တူ၏” ဟူရာ၌ လသည် မျက်နှာကို နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်၍ ဥပမာနမည်၏၊ မျက်နှာသည် နှိုင်းယှဉ်အပ်သောကြောင့် ဥပမေယျမည်၏၊ ထို အတူ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ဟူသမျှကို လည်းကောင်း၊ နှိုင်းယှဉ်အပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ဟူသမျှကိုလည်းကောင်း ဥပမာန ဥပမေယျဟုခေါ်၍၊ ထိုအနက်များကို ပြသော စကားတစ်ရပ် တစ်ဝါကျကို ဥပမာနဝါကျ ဥပမေယျဝါကျဟု ခေါ်ဝေါ်ရလေသည်။

ဃထာနုသိဋ္ဌံ ။ ။ အနုသာသီယိတ္ထ-သွန်သင်ဆုံးမ၊ နည်းလမ်းပြအပ်ပြီ၊ ဣတိ အနုသိဋ္ဌော၊ [အနု+သာသ၊ တပစ္စည်း၊] အနုသိဋ္ဌဿ+အနုရူပံ ယထာနုသိဋ္ဌံ - သွန်သင်အပ်သည် အားလျော်စွာ၊ ဝါ- သွန်သင်အပ်သည့်အတိုင်း၊ [“ယောယော+အနုသိဋ္ဌော ယထာနုသိဋ္ဌံ - အကြင်အကြင် သွန်သင်အပ်သူ” ဟူသော ပဌမာဇာဗျယိတော သမာသ်ကား မရနိုင်။]

ဣတိ-ဤသို့လျှင်၊ သတ္တာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ (ကထေသိ၌ စပ်၊) သီလ
 သမ္ပန္နဿ - သီလနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ဗဟုသုတဿ - များသော သုတရှိသော၊
 ပမာဒဝိဟာရိနော - မေ့မေ့လျော့လျော့ နေလေ့ရှိသော၊ အနိစ္စာဒိဝသေန -
 အနိစ္စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယောနိသော - သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊
 မနသိကာရေ-စိတ်ဝယ်ထားခြင်း၌၊ ဝါ-နှလုံးသွင်းခြင်း၌၊ ပမတ္တဿ-မေ့လျော့
 သော၊ ဘိက္ခုနော-ရဟန်း၏၊ ဝါ-ရဟန်းနှင့်၊ ဝသေန-စပ်သဖြင့်၊ ပဌမံဂါထံ-
 ဝတ္ထုမဂါထာကို၊ ကထေသိ-ဟောတော်မူပြီး၊ ဒုယီလဿ-သီလမရှိသောရဟန်း
 ၏၊ ဝါ-နှင့်၊ ဝသေန-စပ်သဖြင့်၊ ပဌမံဂါထံ - ကို၊ န ကထေသိ-ဟောတော်
 မူသည် မဟုတ်။

(တစ်နည်း) ဒုယီလဿ-သော၊ ဗဟုသုတဿ-သော၊ ပမာဒဝိဟာရိနော-
 သော၊ အနိစ္စာဒိဝသေန-ဖြင့်၊ ယောနိသော-ဖြင့်၊ မနသိကာရေ-၌၊ ပမတ္တဿ-
 သော၊ ဘိက္ခုနော-၏၊ ဝသေန-ဖြင့်၊ ပဌမံ ဂါထံ-ကို၊ န ကထေသိ - မဟုတ်၊
 (ဤသို့ ရှေ့ဝါကျမှ ပုဒ်များကို လိုက်စေ၍ တစ်နည်းပေးပါ။)

ဂေါဏသမိကာ ပေ၊ ဟောန္တိ ။ ။ ဤ ဝါကျသည် သဘာဝဂါ
 သာမညဿ ဟောတိ၏ အဖွင့်တည်း၊ ရှေ့ဝါကျ၏ အနက်ကို ဆက်၍ ပြသော
 ကြောင့် ဝါကျာရမ္မ ဝါကျတည်း၊ ဤဝါကျ၌ “ဂေါဏသမိကာ ဂေါရဿ
 ဣဝ” သည် ဥပမာနစကား “သာမညဿ ဘာဂိနော ဟောန္တိ” သည် ဥပမေယျ
 စကားတည်း၊ စကားနည်းသောကြောင့် ၂ ဝါကျ မခွဲဘဲ ဥပမာန ဥပမေယျ
 အနက် ၂ မျိုးကို တစ်ဝါကျတည်းပေါင်း၍ ပြသည်။

ဣတိ သတ္တာ ပေ၊ ကထေသိ ။ ။ ပဌမဂါထာအတွက် နိဂုံးအုပ်လို၍ “ဣတိ
 ပေ၊ ကထေသိ” ဟု မိန့်သည်၊ ဗဟု+သုတံ ယေနာတိ ဗဟုသုတော-များသော
 သုတရှိသူ၊ “သုတ” အရ ကြားအပ်၊ မြင်အပ် ၂ မျိုးလုံးပင်ရအောင် “သုတဉ္စ
 ဒိဋ္ဌဉ္စ သုတ” ဟု ကေသေသ်ပြုလျှင် “များသော အကြား အမြင်” ရှိသူဟုလည်း
 ပေးနိုင်၏။

ပမာဒဝိဟာရိနော ။ ။ ဝိဟရတိ သီလေနာတိ ဝိဟာရီ၊ ပမာဒေန-မေ့မေ့
 လျော့လျော့ဖြင့်၊ ဝိဟာရီ - နေလေ့ရှိသူတည်း၊ ပမာဒဝိဟာရီ - သူ၊ ပမာဒ
 ဝိဟာရိနောကိုပင် “အနိစ္စာဒိဝသေန ပေ၊ ဘိက္ခုနော” ဟု သရုပ်ဖော်သည်၊
 အနိစ္စအစရှိသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု၌ မေ့လျော့သော (နှလုံးမသွင်းသော)
 ရဟန်းကို “ပမာဒဝိဟာရီ” အရ ယူပါ-ဟူလို။

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ ဒုတိယဂါထာ-ဒုတိယဂါထာကို၊ (ကထိတာ၌စပ်၊) အပ္ပဏ္ဍတဿ-နည်းသော သုတရှိသည်ဖြစ်၍၊ (သမာနဿ)ပိ-ဖြစ်သော်လည်း၊ ယောနိသော-သင့်သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ မနသိကာရေ-စိတ်ဝယ် ထားခြင်း၌၊ ဝါ-နှလုံးသွင်းခြင်း၌၊ ကမ္မံ-အနိဗ္ဗာဒိမနသိကာရအမှုကို၊ ကရေန္တဿ-ပြုသော၊ ကာရကပုဂ္ဂလဿ-ပြုကျင့်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-နှင့်၊ ဝသေန-စပ်သဖြင့်၊ ကထိတာ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

ဘိက္ခုနော ဝသေန။ ။ ဤဝသသဒ္ဓါသည် “အာယတ္တတာ-စပ်သည်၏ အဖြစ်” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ထိုအာယတ္တတာအနက်ကို ဟောရာ၌လည်း သမ္ပန်ကို ငဲ့၏။ “ရဟန်း၏-စပ်သော” ဟူလို၊ မြန်မာတို့ကား “သဟာဒိယောဂ အနက်ကို သုံးစွဲလေ့ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ရဟန်းနှင့်+စပ်” ဟု ဝေါဟာရတ္ထ (ပေးရိုးအနက်) ပေးရသည်။

ဟောတော်မူလိုရင်း။ ။ သီလဝန္တ-ဗဟုဏ္ဍတ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ ယခုခေတ်၌ ထင်ရှားကျော်စောသော (အများ၏ အလေးပြုခြင်းကို ခံရသော) ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်စေကာမူ အနိစ္စစသော အားဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများမှုမပါလျှင် ပမာဒဝိဟာရီ-မေ့မေ့လျော့လျော့ ပေါ့ပေါ့ဆဆ နေသူပင် ဖြစ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် နွားမှ ဖြစ်သော အရသာကို သုံးစွဲခွင့်မရသော နွားကျောင်းသားကဲ့သို့ ဈာန်မဂ်ဖိုလ် အရသာကို သုံးစွဲခွင့် မရနိုင်-ဟု ဟောတော်မူလိုရင်း ဖြစ်သည်။

ဒုတိယဂါထာ ဝေဒန။ ။ ဤစကားသည် ဒုတိယဂါထာအတွက် အနုသန္ဓေကို ပြသော ပက္ခန္ဓရဝါကျတည်း။ ဒုတိယဂါထာကား အပ္ပဏ္ဍတဖြစ်စေကာမူ အနိစ္စစသော မနသိကာရ၌ အားထုတ်မှုရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ဟောတော်မူအပ်သော ဂါထာဖြစ်သည်။ [အပ္ပံ+သုတ် ယေနာတိ အပ္ပဏ္ဍတော၊] ဝိ(အင်္ဂါ) သဒ္ဓါသည် အပ္ပဏ္ဍတအဖြစ်ကို ကဲ့ရဲ့သော ဂရဟာဇောတက၊ သမ္ဘာဝနာ သမုစ္စယတ္ထတည်း။ ပရိယတ်၌ အကြား အမြင်နည်းစေကာမူ ကမ္မဋ္ဌာန်းအား ထုတ်လျှင် သာမည၏ အဖို့ရှိတုံသေး၏။ (နွားအနည်းငယ်ပိုင်သော နွားရုပ်သည် နွားမှ ဖြစ်သော အရသာကို သုံးဆောင်ရသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။) ဗဟုဏ္ဍတ ဖြစ်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းအား ထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဘာပြောစရာ ရှိတော့အံ့နည်း။ (နွားအများ ပိုင်သကဲ့သို့) သာမည၏ အဖို့ကို ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်နှင့်တကွ သုံးဆောင်နိုင်မည်သာ-ဟူလို။

တတ္ထ-ထိုဒုတိယ ဂါထာ၌၊ အပ္ပမိ စေတိ-ကား၊ ထောက်-အနည်းငယ်ကို၊ ကေဝဂ္ဂဒ္ဓိဝဂ္ဂမတ္တမ္ဘိ - တစ်ဝက်၊ နှစ်ဝက်မျှကို၊ (ဘာသမာနော၌စပ်၊) ဓမ္မဿ ဟောတိ အနုဓမ္မစာရိတိ-ကား၊ အတ္ထိ-အနက် အဓိပ္ပာယ်ကို၊ အညာယ- သိ၍ လည်းကောင်း၊ ဓမ္မ-ပါဠိကို၊ အညာယ-သိ၍လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း) အတ္ထိ- အကျိုးကို၊ အညာယ-၍လည်းကောင်း၊ ဓမ္မ-အကြောင်းကို၊ အညာယ-၍လည်း ကောင်း၊ နဝလောကုတ္တရဓမ္မဿ-၉ ပါးသော လောကုတ္တရာတရားအား၊ အနု ရူပံ-လျော်သော၊ ဓမ္မ-အကျင့်ကို၊ ပုဗ္ဗဘာဂ ပဋိပဒါသင်္ခါတံ-ရှေ့အဖို့၌ဖြစ် သော အကျင့်ဟု ဆိုအပ်သော၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ စတုရ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနာဒိ ဘေဒံ - ၄ ပါးသော ပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊ စတုရ အသုဘ ကမ္မဋ္ဌာနား အစရှိသော အပြားရှိသော အကျင့်ကို၊ စရန္တော-ကျင့်သည်၊ (ဟုတွာ-၍) အနုဓမ္မစာရိ- လောကုတ္တရာ ၉ ပါးအား လျော်သောအကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏။

အဓ္မံ-ထောက်။ ။ ထောက် အပ္ပံ ကိသံ တန၊-အဘိဓာန်(၇၀၄)၊ အနည်း ငယ် အနက်ကို ဟောရာ၌ အပ္ပနှင့် ထောက်သည် ပရိယာယ်ဖြစ်သောကြောင့် အပ္ပကို “ထောက်” ဟု ဖွင့်၍ ထိုအပ္ပ(ထောက်)အရကို “ကေဝဂ္ဂဒ္ဓိဝဂ္ဂမတ္တမ္ဘိ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ ဤဓမ္မပဒါဠိတော်၌ “ယမကဝဂ် အပ္ပမာဒဝဂ်” စသည်ဖြင့် ပြောဟူကဝဂ်တိုင်အောင် ၂၆ ဝဂ်ရှိ၏။ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၌လည်း ရူပါဒိဝဂ်၊ နိဝရဏဝဂ်စသည်ဖြင့် ဝဂ်ပေါင်းများစွာရှိ၏။ အခြား နိကာယ်များ၌လည်း ဆိုင်ရာဝဂ်များ ရှိကြသည်။ ထိုများစွာသော ဝဂ်တို့တွင် တစ်ဝက် နှစ်ဝက်ကိုမျှ “အပ္ပ-ထောက်” ဟု ဆိုလိုသည်။ [မတ္ထ သဒ္ဓါသည် အပ္ပအနက်ဟော၊ ပိကား ဂရဟာ အနက်ဟောတည်း။]

ဓမ္မဿ အနုဓမ္မစာရိ။ ။ ဓမ္မဿကို “လောကုတ္တရဓမ္မဿ” ဟု ဖွင့်၍ အနု ဓမ္မကို “အနုရူပ+ဓမ္မ” ဟု ဖွင့်၏။ အနုသည် အနုရူပ အနက်ဟောတည်း။ ထိုအနု ရူပဓမ္မကိုပင် “ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါသင်္ခါတံ၊ ပေ၊ ကမ္မဋ္ဌာနာဒိဘေဒိ” ဟု သရုပ် ဖော်သည်။ လောကုတ္တရာ ၉ ပါး အားလျော်သော (လောကုတ္တရာ ၉ ပါးကို ရဖို့ရန်ဖြစ်သော) ဓမ္မဟူသည် (၁) သီလ ၄ မျိုးကို လုံခြုံအောင် စောင့်ထိန်းခြင်း၊ (၂) မိမိ၏ ကိုယ်အားနှင့်လျော်သော စတုရကို ဆောက်တည်ခြင်း၊ (၃) အသုဘကမ္မဋ္ဌာနား စသော သမထ ကမ္မဋ္ဌာနားနှင့် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနားကို အားထုတ်ခြင်း ဟူသော အကျင့်တည်း။ ဤ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် အာစာရ အနက် ဟောတည်း။

အတ္ထဉာဏသ၊ ဝေ၊ စာရိ။ ။ အတ္ထ၊ ဓမ္မသဒ္ဓါသည် အနက်၊ ပါဠိကိုလည်း ကောင်း၊ အကျိုး၊ အကြောင်းကို လည်းကောင်း ဟော၏။ [“ဓမ္မောတိ ပါဠိ၊

သော-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ အကျင့်ကို ကျင့်နေသော ကို ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဇ္ဇ အဇ္ဇေဝ-ယနေ ယနေ့၌ပင်၊ (ပဋိငိဇ္ဈိကာမိ-ထိုးထွင်း၍ သိရ တော့အံ့၊) ဣတိ - ဤသို့၊ ပဋိဝေခံ-ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော ဉာဏ်ကို၊ အာကခန္ဓော- မြော်လင့်တောင့်တလျက်၊ ဝိစရတိ-လှည့်လည်၏၊ သော-ထို ပုဂ္ဂိုလ်သည် (ပဋိဝေခေကို မြော်လင့်လျက် လှည့်လည်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊ ဣမာယ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ - ဤကောင်းသောအကျင့်ဖြင့်၊ ရာဂဉ္စ - ရာဂကို ထည်းကောင်း၊ ဒေါသဉ္စ - ဒေါသကို လည်းကောင်း၊ မောဟဉ္စ - မောဟကို ထည်းကောင်း၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ သမ္မာ-ကောင်းသော၊ ဝါ-သင့်တော၊ ဓဟတုနာ - အကြောင်းဖြင့်၊ နယေန-နည်းလမ်းဖြင့်၊ ပရိဇာနိတဗျေ-သိထိုက် ထုန်သော၊ ဓမ္မေ-ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့ကို၊ ပရိဇာနန္တော-ပိုင်းခြား၍ သိလျက်၊ တဒဂံဝိက္ခမ္ဘနုသမုဇ္ဈေဒပဋိပုဿဒ္ဓိနိဿရဏ ဝိမုတ္တိနံ- တဒဂံဝိမုတ္တံ ဝိက္ခမ္ဘနုသမုတ္တိ အမုဇ္ဈေဒဝိမုတ္တိ ပဋိပုဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ နိဿရဏဝိမုတ္တိတို့၏၊ ဝသေန - အစွမ်းဖြင့်၊ ဝါ - အပြားအားဖြင့်၊ သုဝိမုတ္တစိတ္တော - ကောင်းစွာလွတ်သောစိတ်ရှိသည်၊ (ဟုတော-၍၊) (အနုပါဒိယာနော၌စပ်)။

“အဓမ္မာတိ ဟေတု” စသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်များကို ကြည့်ပါ။] တစ်ဝင်နှစ်ဝင် မျှသော ပါဠိကိုသင်ပြီးလျှင် ထိုပါဠိတော်၏အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုပါဠိတော်ကိုလည်းကောင်း သိပြီး၍ (တစ်နည်း-ထိုပါဠိတော်အရ ဤကား အကြောင်း၊ ဤကားအကျိုးဟု သိပြီး၍၊) သီလဖြူစင်၊ ဓုတင်ကိုဖြည့်၊ သမာဓိ ထပ်လောင်း၊ ကောင်းသောအကျင့်ကို ကျင့်သူကို အနုဓမ္မစာရိပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ် သည်။ [အနုဂ္ဂပေါ+ဓမ္မော အနုဓမ္မော၊ စရတိ သီလေနာတိစာရီ၊ အနုဓမ္မ+ စာရီ အနုဓမ္မစာရီ။]

သော၊ ဝေ၊ ဝိစရတိ။ ။ အဇ္ဇ အဇ္ဇေဝသည် မြော်လင့်ပုံကိုပြသော အာကာရ ငါကျ အတိုကလေးတည်း၊ ပုဗ္ဗဘာဂအကျင့်ကို အလွန်ကျင့်နေသူ ဖြစ်သော ကြောင့် “ယနေပင် (ယနေ့ဆိုမှ ယနေ့ပင်) တရားထူးကို ရတော့မည်” ဟု မြော် ထင် တောင့်တလျက် (ဣရိယာပုဏ် ၄ ပါး၌) သွားလာ လှည့်လည်နေသည်- ဟူလို။

သော၊ ဝေ၊ သုဝိမုတ္တစိတ္တော။ ။ ဂါထာ၌ “ရာဂဉ္စ၊ ပေ၊ သုဝိမုတ္တစိတ္တော” ဟူသော ၂ ပါဒ၏ အဖွင့်တည်း၊ ထိုသို့ကျင့်သော-ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကျင့်ရင်း ကျင့် ရင်းပင် ရာဂသည်လည်းကောင်း၊ ဒေါသ မောဟသည်လည်းကောင်း နည်း၍ နည်း၍ လာသောကြောင့် တဒဂံပဟာန်ဖြင့် ထို ရာဂ ဒေါသကို ပယ်နိုင်၏၊ ဈာန်ရသောအခါ ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်ဖြင့်လည်း ပယ်နိုင်၏၊ ထို့ ကြောင့် “ရာဂဉ္စ ဒေါသဉ္စ ပဟာယ မောဟံ” ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။

အနုပါဒိယာနော ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါတိ - ကား၊ ဣဓလောကပရလောက ပရိယာပန္နာ - ဤပစ္စုပ္ပန်လောက တမလွန်လောက၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော ခန္ဓာ ယတနဓာတုယော ဝါ-ခန္ဓာ, အာယတန, ဓာတ်တို့ကို လည်းကောင်း၊

ဆာ၊ ဝေ၊ နုယေန။ ။ ဂါထာ၌ သမ္ပပ္ပဇာနောဝယ် “သမ္မာ+ပဇာနော” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ သမ္မာကို “သမ္မာ ဟေတုနာ နယေန” ဟု ဖွင့်သည်။ “သမ္မာ-ကောင်းစွာ+ပဇာန-သိ” ဟူသည် နည်းမှန်လမ်းမှန် အကျင့်ဖြင့် သိခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် သမ္မာကို “ဟေတုနာ နယေန” ဟု ဖွင့်သည်။ “သမ္မာ-သင့်သော မှန်သော အကြောင်းဖြင့်” ဟူလို။ “သင့်သော အကြောင်း” ဟူသည်လည်း နည်းမှန်လမ်းမှန်ဖြစ်သော (အကျင့်မှန်ဖြစ်သော) အကြောင်းတည်း။

ဝဇိ၊ ဝေ၊ ဇာနန္ဓော။ ။ ပဇာနောကို “ပရိဇာနိတဓမ္မ ဓမ္မေ ပရိဇာနန္ဓော” ဟု ဖွင့်သည်။ “ပိုင်းခြား၍ သိထိုက်ကုန်သော တရား” ဟူသည် ဒုက္ခသစ္စာတရား တည်း။ တေဘူမကဝဋ်ဒုက္ခဟူသော (လောကီစိတ်, ဓေတသိက်, ရုပ်) တရားတို့ကို အနိစ္စ, ဒုက္ခ, အနတ္တ ဟု ရှုရင်းရှုရင်း “ဒုက္ခသစ္စာ (ဆင်းရဲအမှန်) ဟု ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် (ဇာတိလည်း ဒုက္ခ, ဇရာလည်း ဒုက္ခ၊ ပေ၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ဟူသမျှ ဒုက္ခဟု ခွဲခွဲ ခြားခြား) သိလာသည်” ဟူလို။ [ပဇာနော၌ ပပုဗ္ဗ, ဉာဓာတ်, ကိယာဒိ နာ ပစ္စည်း အပစ္စည်းတည်း၊ ပဇာနာတိတိ ပဇာနော၊ သမ္မာ + ပဇာနော သမ္ပပ္ပဇာနော။]

တဒင်၊ ဝေ၊ စိတ္တော။ ။ သုဝိမုတ္တံ+စိတ္တံ ယဿာတိ သုဝိမုတ္တစိတ္တော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်း ပွားများမှု မဟာကုသိုလ်စိတ်သည် တဒင်ဝိမုတ္တိမည်၏။ ဖာဂစသည်နှင့် မယှဉ်သောကြောင့် ထိုကုသိုလ် အစိတ်အပိုင်းဖြင့် ထိုအကုသိုလ်အစိတ်အပိုင်းမှ လွတ်သော စိတ်မည်၏။ ဈာန်တရားသည် ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိမည်၏။ ဈာန်မလျှော့ သမျှ အတော်ကြာအောင် အကုသိုလ်ကို ပယ်ခွါနိုင်သောစိတ်” ဟူလို။ မဂ်သည် သမုစ္စေဒဝိမုတ္တိမည်၏။ “ဆိုင်ရာကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမရှိအောင် ဖြတ်နိုင် သောစိတ်” ဟူလို။ ဖိုလ်သည် ပဋိပုဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိ မည်၏။ “မဂ်သည် ပယ်အပ်ပြီး သော ကိလေသာတို့ကို ထပ်၍ ပြိုမီးအေးစေနိုင်သောစိတ်” ဟူလို။ ဥပမာ- မီး ပြိုမီးပြီးသော နေရာဝယ် အေးအောင် ရေဖြင့်ထပ်၍ ပြိုမီးသကဲ့သို့တည်း။ နိဗ္ဗာန်ကား ကိလေသာအားလုံး ဒုက္ခအားလုံးမှ လွတ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာရဏ ဝိမုတ္တိမည်၏။ ထိုဝိမုတ္တိငါးပါး အပြားအားဖြင့် အဆင့်ဆင့် လွတ်သောစိတ် ရှိသူကို “သုဝိမုတ္တစိတ္တပုဂ္ဂိုလ်” ဟု ခေါ်သည်။

ဣဓလောက၊ ဝေ၊ ဓာဏုယော။ ။ ဣဓကို “ဣဓလောက” ဟုလည်းကောင်း ဟုရံနိပါတ်ကို “ပရလောက” ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ အနုပါဒိယာနော၏ ကံပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် “စွဲလမ်းဖို့ရာဖြစ်သောအာရုံကို ပရိယာပန္နာ ခန္ဓာ

အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာ-အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရ ဖြစ်ကုန်သော၊ ခန္ဓာယတနဓာတုယော
 ၁၂-ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ စတုဟိ-၄ ပါးကုန်သော၊
 ဥပါဒါနေဟိ-ဥပါဒ်တို့ဖြင့်၊ အနုပါဒိယန္ဓော-မစွဲလမ်းသည်၊ ဝါ-မစွဲလမ်း
 သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ဟေတုမန္တဝိသေသန၊) မဟာခိဏာသဝေါ-မြတ်သော
 ရဟန္တာသည်၊ (ဟုတုာ-၍၊) မဂ္ဂသင်္ခါတဏှ-မဂ်ဟုဆိုအပ်သော၊ သာမညဏှ
 သမဏ၏ဖြစ်ကြောင်း ကောင်းသောတရား၏၊ ဝသေန-အစွမ်းကြောင့်၊ အာ
 တဏှ - လာသော၊ ဖလသာမညဏှ စေတ - ဖိုလ်ဟူသော သာမည၏ လည်း
 ကောင်း၊ ပဉ္စအသေက္ခမဗ္ဗက္ခန္ဓဏှ - ၅ ပါးသော အသေက္ခမဗ္ဗဂုဏ်ဟူသော၊
 သာမညဏှ စေတ-သာမည၏လည်းကောင်း၊ [ရှေးစာအုပ်များ၌ သာမညဏှ
 သဒ္ဓါပါ၏။] ဘာဂဝါ-အဖို့ရှိသည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ရတန
 ကုဋေန-ရတနာအထွတ်ဖြင့်၊ အဂါရဏ-အိမ်၏၊ ကုဋံ- အထွတ်ကို၊ ဂဏှာတိ
 ဝိယ-ယူသကဲ့သို့၊ (တထာ-တူ၊) အရဟတ္တေန-အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့်၊ ဒေသနာယ-
 ဒေသနာတော်၏၊ ကုဋံ-အထွတ်ကို၊ ဂဏှိ-ယူတော်မူပြီ၊ ဣတိ - ဂါထာအဖွင့်
 အပြီးတည်း။။

ဂါထာပရိယောသာနေ-၌၊ ပေ၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-ခွေသဟာယက
 ဘိက္ခု ဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ဃတနဓာတုယော” ဟု အပိုထည့်၍ဖွင့်သည်။ တစ်နည်း - ဣဓေကို “အဇ္ဈတ္တ(မိမိ
 ဆန္တာန်)” ဟုလည်းကောင်း၊ ဟုရ်ကို ဗာဟိရ(သူတစ်ပါးသန္တာန်)” ဟုလည်း
 ကောင်း ဖွင့်၍ အနုပါဒိယာနေ၏ ကံပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် စွဲလမ်းဖို့ရာ ဖြစ်
 သော အာရုံကို “အဇ္ဈတ္တိက ဗာဟိရာ ခန္ဓာယတနဓာတုယော” ဟု ထည့်၍ ဖွင့်
 သည်။ ဝါသဒ္ဓါတို့ကား ဝိကပ်အနက်ကို မဟော၊ ၂ မျိုးလုံးကိုပင် မစွဲလမ်းအပ်
 သောကြောင့် သမုစ္စည်းအနက်ကိုသာ ဟောသည်။

အနုပါဒိယန္ဓော။ ။ အနုပါဒိယာနေ၏ အဖွင့်တည်း၊ အနုပါဒိယာနော
 ၌ “န+ဥပ+အာဒိယာနော” ဟု ခွဲရသကဲ့သို့ အနုပါဒိယန္ဓော၌လည်း အလား
 ထူ ခွဲပါ။ အာနပစ္စည်းနှင့် အန္တပည်းသာ ကွဲသည်။ “ဥပ+စွဲမြဲစွာ+အာဒိယ-
 ဟူ” ဟူသည် ဖါးကို မြွေကဖမ်းသကဲ့သို့ မလွတ်ဘဲ စွဲစွဲမြဲမြဲအာရုံပြုခြင်းတည်း၊
 [ဥပါးယထေတိ ဥပါဒိယာနော (ဥပါဒိယန္ဓော)၊ အာဒိယ၌ အာပုဗ္ဗ + ဒါ
 ဇာတ် ဒိဝါဒိယတည်း။]

• ဣတိ ဥပါဒါနေဓိ။ ။ ထိုသို့ယူရာ၌ ယူကြောင်းတရားသည် ကာမုပါဒါန်၊
 နိဋ္ဌပါဒါန်၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ အတ္တဝါဒုပါဒန် ဟူသော ဥပါဒါန်လေးပါး
 တည်း။ တရားကိုယ်အားဖြင့် တဏှာ-ခံ၌ ၂ ပါးသာတည်း။ ဤဘဝ နောက်ဘဝ

၌ ဖြစ်ကုန်သော (တစ်နည်း) မိမိသန္တာန်၊ သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်သော (ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ သူငါ့ဟု သမုတ်အပ်ကုန်သော) ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်တို့ကို တဏှာဖြင့်လည်း မလွတ်တမ်း စွဲမြဲစွာ ယူတတ်၊ ဒိဋ္ဌိဖြင့်လည်း မလွတ်တမ်း စွဲမြဲစွာ ယူတတ်ကြ၏။ “ပြခဲ့သော နည်းအားဖြင့် တရားကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကား ထိုခန္ဓာစသည်တို့ကို တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မယူတော့၊ အာရုံမပြုတော့” ဟု ဆိုလိုသည်။

ဇောသိကာသဝေဝါ ။ ။ သိကာ + အာသဝေါ ယဿာတိ သိကာသဝေဝါ၊ မဟန္တော-မြတ်သော+သိကာသဝေဝါ-ကုန်ပြီးသော အာသဝေဝါရှိသောရဟန္တာတည်း။ မဟာသိကာသဝေဝါ - မြတ်သော ကုန်ပြီးသော အာသဝေဝါရှိသော ရဟန္တာ၊ ထိုသို့ ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းသည် အနုပါဒိယ(တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းခြင်း)တည်း။ ထို့ကြောင့် အနုပါဒိယန္တောပုဒ်ကို ဟေတုမန္တဝိသေသနကြံ၍ “မစွဲလမ်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့်” ဟုတစ်နည်းပေးလိုက်သည်။

ဇောသင်္ခါတဿ ။ ။ “သမဏဿ+ဘာဝေါ သာမည” နှင့်အညီ ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေနိုင်သော သမဏအစစ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာဟူသည် ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းနိုင်၊ သတ်နိုင်သော မဂ် ၄ ပါးတည်း။ ထို့ကြောင့် “မဂ္ဂသင်္ခါတဿ” ဟု သာမညအရာကို သရုပ်ပြသည်။

ဗလ၊ ဝေ၊ ခန္ဓဿ ။ ။ ဖိုလ် ၄ ပါးသည်လည်းကောင်း၊ သီလက္ခန္ဓ-သမာဓိက္ခန္ဓ-ပညာက္ခန္ဓ-ဝိမုတ္တိက္ခန္ဓ-ဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနက္ခန္ဓဟူသော တရားငါးပါးသော်လည်းကောင်း ထိုမဂ်မှ လာသောကြောင့် သာမညဟု အမည်ရနိုင်၏။ ထိုသို့ အမည်ရရာ၌ အကြောင်းမဂ်၏ သာမညအမည်ကို တင်စားသော ကာရဏပစာရအမည်ဟု မှတ်စေလို၍ “ဝသေန အာဂတဿ၊ ပေ၊ သာမညဿ စ” ဟု မိန့်သည်။ [သီလက္ခန္ဓစသည်၌ ခန္ဓသဒ္ဓါသည် ဂုဏ(ဂုဏ်ကျေးဇူး) အနက်ဟောတည်း။]

ရတနက္ခဋေန ဝိယ အဂါရဿ ။ ။ တစ်ဝါကျအတွင်း၌ ဥပမာန ဥပမေယျစကား ၂ ရပ်ပေါင်းထား၏။ “ရတနက္ခဋေန ဝိယ အဂါရဿ” သည် ဥပမာနစကားတည်း။ ဤစကားရပ်၌ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံအောင် ဥပမေယျဘက်၌ ပါသော ကုဋံ ဂဏီကို ယူ၍ အနက်ပေးရသည်။ ထိုသို့ အနက်ပေးရာ၌လည်း ယူရိုးထုံးစံဖြစ်သောကြောင့် နိစ္စပဝတ္ထိဝဇ္ဇမာန်အနေအားဖြင့် “ဂဏာတိ” ဟု သုံးစွဲရသည်။ ပြာသာဒ်တည်းဟူသော အဂါရကို ရတနာအထွတ်တပ်သကဲ့သို့ ဟူလို။

အရတစ္ဆေန၊ ဝေ၊ ဝဏှိ ။ ။ ဤစကားသည် ဥပမေယျစကားတည်း။ အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင်သော သာမညဖလကို ဂါထာ၌ပါသော သာမညပုဂံက ဟောနိုင်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်သည် အဆုံးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဒေသနာတော်၏ အထွတ်ကို အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် ဖူးတော်မူ(တပ်တော်မူ)သည်ဟု ဆိုသည်။

ဗဟုဒ္ဓိ စေ သံထိတ ဘာသမာနော၊
 န ဘက္ကဏှော ဟောထိ န ရော ဝေတ္ထော၊
 ဝေဝေဝေ ဝေဝေ ဝဏသံ ဝေရသံ၊
 န ဘာဝဝါ သာမညဿ ဟောထိ။

သံဟိတံ-ကောင်းသော စီးပွားရှိရာ၊ သုံးဖြာပိဋကတ်၊ တရားတော်မြတ်ကို၊ ဗဟု-များစွာ၊ ဘာသမာနောပိ - သင်ယူပို့ချ ဟောပြောပါသော်လည်း၊ န ရော-စာတတ်ပေတော်၊ ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်သည်၊ ပမတ္ထော - ဘာဝနာမူ၊ မပြု ယွင်းပေါ့၊ မေ့လျော့သည်၊ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊ ဝါ-ဖြင့်ခြင်းကြောင့်၊) တက္ကရော- ထိုတရားအတိုင်း ပြုကျင့်တတ်သူသည်၊ စေ န ဟောထိ - အကယ်၍ မဖြစ်အံ့၊ ပရေသံ-တစ်ပါးသော နွားရှင်တို့၏၊ ဂါဝေ-နွားတို့ကို၊ ဝဏသံ(ဝဏယန္တော)- ရေတွက်ထိန်းကျောင်းသော၊ ဝေဝေ - အစစား နွားကျောင်းသားသည်၊ (ဝေဝေသဿ-နွားမှ ဖြစ်သော ငါးမျိုးသော အရသာ၏၊) ဘာဝဝါ- အဖို့ ရှိသည်၊ န ဟောထိ ဣဝ-မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့၊ (ဝေ-ဤအတူ၊) သာမညဿ- သမဏ၏ ဖြစ်ကြောင်း၊ ကောင်းသော ဈာန် မဂ် ဖိုလ်တရား၏၊ ဘာဝဝါ- အဖို့ရှိသည်၊ န ဟောထိ-မဖြစ်။

အဋ္ဌဒ္ဓိ စေ သံထိတ ဘာသမာနော၊
 ဓမ္မဿ ဟောထိ အနုဓမ္မစာဓိ၊
 ရာဂဇ္ဇ ဝေဝေဝေ ဝဏသံ ဝေဟံ၊
 သဗ္ဗဓမ္မာနော သုဝိဇ္ဇတ္တစိတ္တော။

အနုပါဒိယာနော ဣဓ ဝါ ဟုရံ ဝါ၊
သ ဘာဝေါ သာဓညဿ တောတိ။

သံဟိတံ-ကောင်းသော စီးပွားရှိရာ၊ သုံးဖြာပိဋကတ်၊ တရားတော်မြတ်ကိုး
အပ္ပံ-အနည်းငယ်ကို၊ ဘာသမာနောပိ-သင်ယူပို့ချ ဟောပြောပါသော်လည်း၊
ဓမ္မဿ-လောကုတ္တရာတရား ၉ ပါးအား၊ အနုဓမ္မစာရိ-လျော်သော ပုဗ္ဗဘာဂ
အကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသည်၊ စေ ဟောတိ-အကယ်၍ ဖြစ်အံ့၊ (ဝေ သတိ-ဤသို့
ဖြစ်လသော်၊) ရာဂဉ္စ - ရာဂကိုလည်းကောင်း၊ ဒေါသဉ္စ-ဒေါသကို လည်း
ကောင်း၊ မောဟဉ္စ-မောဟကိုလည်းကောင်း၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ သမ္ပပ္ပဇာ
နော-သိသင့်သော သစ္စာ ၄ ပါးတရားတို့ကို ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိ
သည်၊ သုဝိမုတ္တစိတ္တော - ကိလေသာတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်သော စိတ်ရှိသည်၊
(ဟုတုာ-ဖြစ်၍၊) ဣဓ ဝါ-ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ဖြစ်သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်
တို့၌လည်းကောင်း၊ ဟုရံ ဝါ - တမလွန်ဘဝ၌ ဖြစ်သော ခန္ဓာ အာယတန
ဓာတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ (တစ်နည်း)ဣဓ ဝါ - ဤအဇ္ဈတ္တခန္ဓာ အာယတန
ဓာတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဟုရံ ဝါ-ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်တို့၌ လည်း
ကောင်း၊ အနုပါဒိယာနော-တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းသော၊ သ(သော)-
ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သာမညဿ - သမဏ၏ ဖြစ်ကြောင်း ကောင်းသော
မဂ်မှ ဖြစ်လာရသည့် လေးဝသော ဖိုလ်၊ ၅ ပါးသော ဓမ္မက္ခန္ဓာ၏၊ ဘာဂဝါ-
အဖို့ရှိသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏။

ဒွေသဟာယကဘိက္ခု ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ယမကဝဂ် ဂါထာများ၏ အဖွင့်
ပြီးပြီ။

သာမာဝတီဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ပေ၊ အဘာသိ-ပြီ၊ တတ္ထ-ဆိုဂါထာတို့၌၊ အပ္ပမာဒေါတိ ပဒံ-အပ္ပမာဒေါ ဟူသော ပုဒ်သည်၊ မဟန္တံ - များစွာသော၊ အတ္ထံ-အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဒီပေတိ-ပြနိုင်၏၊ မဟန္တံ - များစွာသော၊ အတ္ထံ - အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ တိဋ္ဌတိ - တည်နိုင်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ သကလမ္ပိ- အလုံးစုံလည်း ဖြစ်သော၊ တေ ပိဋကံ - ငိုဋ္ဌကသုံးပုံဟူသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ-ဘုရား စကားတော်ကို၊ အာဟရိတွာ-ဆောင်ယူ၍၊ ဣထိယမာနံ-ဟောပြအပ်သော၊ အပ္ပမာဒပဒမေဝ-အပ္ပမာဒပုဒ်သို့သာ၊ ဩတရတိ-သက်ရောက်၏။

အပ္ပမာဒေါတိ ပဒံ။ ။ “အပ္ပမာဒေ + ဣတိ” ဟု ပုဒ်ဖြတ်၍ ဣတိသဒ္ဓါ သည် ပဒတ္တ ဝိပလ္လာသနိပါတ်ပုဒ်ပင်တည်း၊ အပ္ပမာဒေါကား သဒ္ဓပဒတ္တကုဒ် တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အပ္ပမာဒေါ-မမေမလျော့ကြောင်း သတိ” ဟု အနက် မပေးရဘဲ အပ္ပမာဒေါတိ-အပ္ပမာဒေါဟူသော” ဟု အနက်ပေးရသည်။

ဓတန္တံ အတ္ထံ။ ။ “အပ္ပမာဒေါပုဒ်က များစွာသော အနက်ကို ပြနိုင်၏” ဟူရာ၌ “များစွာသော အနက်” ဟူသည် နိဿယအနက်ပေးရသော အနက် မဟုတ်၊ အဓိပ္ပါယ်အနက်တွေများစွာတည်း၊ “ထိုအနက်များကို အထင်အရှား ပြနိုင်သည်” ဟူလို။

ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ။ ။ “မဟန္တံ အတ္ထံ ဒီပေတိ” ကိုပင် “မဟန္တံ အတ္ထံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ” ဟု ထပ်၍ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြသည်၊ “များစွာသော အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ပြနိုင်” ဟူသည် အပ္ပမာဒေါပုဒ်က ထို အနက်အဓိပ္ပါယ်များကို ယူနိုင်ခြင်းတည်း၊ ထိုသို့ ယူရာ၌ “ယူနိုင် - မယူနိုင်” ၂ မျိုးအားဖြင့် ယိမ်းယိုင် လှုပ်ရှားမှုမရှိဘဲ ခိုင်ခိုင်မြဲမြဲ ယူနိုင်ကြောင်းကို သိစေလို၍ “တိဋ္ဌတိ” ဟု ဖွင့် သည်။

ဝါကျခွဲ ဝုဒ်ခွဲ။ ။ “မဟန္တံ ၊ပေ၊ တိဋ္ဌတိ” သည် “အဘယ်သို့ ပြနိုင်ပါ သနည်း” ဟု မေးဖွယ်ရှိ၍ ဆက်ပြသောကြောင့် ဥပနျာသဝါကျတည်း၊ ရှေ့ ဝါကျသည် အားထုတ်အပ်ပြီးသော အာရဒ္ဓဝါကျတည်း။ [မပြတ်စပ်ကာ၊ ဆက်ရိလာ၊ ဥပနျာသတွင်။] “မဟန္တံ ၊ပေ၊ တိဋ္ဌတိ” ပုဒ်များကို ဓာတ် ပစ္စည်း အခွဲခိုင်း၍ နာမ်-အာချာတ်ဂုဏ်းသွင်းကာ ပဒမာလာစဉ်ပါစေ။

(ယေန ကာရဏေန - အကြင် အကြောင်းကြောင့်၊ သကလမ္ပိ-ဖြစ်သော၊ တေပိဋကံ-ဟူသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ အာဟရိတွာ-ဆောင်ယူ၍၊ ကထိယမာနံ-အပ်သော်၊ အပ္ပမာဒပဒမေဝ-သို့သာ၊ ဩတရတိ-၏၊) တေန (ကာရဏေန)-ထိုအကြောင်းကြောင့် (အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော ဘုရားစကား တော်၏ ဆောင်ယူ၍ ဟောပြုအပ်သော် အပ္ပမာဒပုဒ်သို့သာ သက်ရောက် ရသည်၏အဖြစ်ကြောင့်)၊ (ဘဂဝတာ-သည်၊) ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ (ကိ-သနည်း၊) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ၊ ပေ၊ အဂ္ဂမက္ခာယတီတိ-ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-မူအပ်ပြီ။ [မူလပဏ္ဏာသ-မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ် ပါဠိတော်။]

ဆလလန္တိ ဟိ။ ။ ဩတရတိ တိုင်အောင်သော ဤဝါကျသည် ရှေ့ဝါကျ ၂ ရပ်ကို ခိုင်မြဲအောင် ပြုသော (ထောက်ခံသော) ဒဠိကရဏဝါကျတည်း။ ရှေ့ ၂ ဝါကျသည် ဒဠိယဝါကျ၊ ဟိသည် ဒဠိကရဏဇောတကတည်း။ မည်သည့် ဗုဒ္ဓဝစနမဆို မွေကထိကပုဂ္ဂိုလ်က ဆောင်ပြု၍ ဟောလျှင် အပ္ပမာဒသို့ပင် ဝင်ရ တော့၏။ ထို့ကြောင့် “မဟန္တံ အတ္ထံ ဒီပေတိ၊ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌတိ” ဟူသော စကား ၂ ရပ်သည် မှန်၏-ဟူလို၊ ဤစကားဖြင့် “မဟန္တံ အတ္ထံ” အရလည်း ပိဋကတ် ၃ ပုံ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ယူရကြောင်း သိသာသည်။

ကထိယမာနံ။ ။ ဗုဒ္ဓဝစနံနှင့် အရတုသောကြောင့် “ကထိယမာနံ” ဟု ပဌမာဝိဘတ်ဖြင့်ထားသည်။ ထိုပဌမာသည် လိင်္ဂတ္ထုကို ထွန်းပြရုံသာ၊ “သော်” ဟုပေးရသော လက္ခဏအနက်ကိုကား မာနပစ္စည်းကဟော၏။ ဤဝါကျရှိ ပုဒ် များကို ဝိဂြိုဟ်ပြု ပုဒ်ခွဲ ဂိုဏ်းသွင်းပါစေ၊ “မာနန္တာ ဝတ္ထမာနေ စ၊ လက္ခဏေ ဟေတုကေ သိယံ” ။ [ဘေဒစိန္တာ]။

တေန ဝုတ္တံ။ ။ [နိယမဝါစက တသဒ္ဓါရိရာဉ္စိ အနိယမ ထည့်မြဲဖြစ်သော ကြောင့် အနိယမဝါကျ အပိုထည့်၍ အနက်ပေးထားသည်။] “သကလမ္ပိ၊ ပေ၊ ဩတရတိ” ဟူသော ရှေ့ဝါကျ၏ အနက်ကို ပြီးစေတတ်သောကြောင့် “တေန ဝုတ္တံ၊ ပေ၊ မက္ခာယတီတိ” ဟူသော ဤဝါကျကို သာကေဝါကျဟု ခေါ်၏။ လောကဉ်းလည်း မိမိပြောအပ်သော စကားကို အခြားသူတို့က ယုံကြည်ပုံမရ လျှင် ယုံကြည်လာအောင် သက်သေသာကေ ပြရသကဲ့သို့ ထို အတူ ကျမ်းဂန် တို့၌လည်း မိမိပြောဆိုအပ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်က အခြားသူတို့ ယုံကြည် ဖွယ် မရှိလျှင် ယုံကြည်လာအောင် သက်သေသာကေ ပြရသည်။

ဝါဠိဇေတိအနုဏ်။ ။ဘိက္ခဝေ-ဘိက္ခုတို့၊ သေယျထာပိ-ဥပမာမည်သည် ကား၊ ဇင်္ဂလာနံ-မြေ၌ပေါက်ပွားကုန်သော၊ ဝါ-မြေ၌ ကြီးပွားကုန်သော၊ ပါဏာနံ-သတ္တဝါတို့၏၊ ယာနိ ကာနိစိ ပဒဇာတာနိ-ကြွင်းမဲ့ ဥဿုံ အလုံးစုံကုန်သော အကြွင် ခြေရာတို့သည်၊ (သန္တိ-ကုန်၏၊) သဗ္ဗာနိ-အလုံးစုံကုန်သော၊ တာနိ-ထိုခြေရာတို့သည်၊ ဟတ္ထိပဒေ-ဆင့်ခြေရာ၌၊ သမောဓာနံ - ပေါင်းခြင်းသို့၊ ဝါ- အတွင်းဝင်ခြင်းသို့၊ ဂစ္ဆန္တိ သေယျထာ-ရောက်ကုန်သကဲ့သို့၊ (ဟတ္ထိပဒေ-ဆင့်ခြေရာကို) တေသံ-ထိုမြေ၌ သွားလာလှန်သော သတ္တဝါတို့၏ ခြေရာတို့တွင်၊ မဟန္တတ္ထေန-ကြီးသည်၏အဖြစ်အားဖြင့်၊ [ယဒိဒိ-အနက်မရှိ။] အဂ္ဂံ-အမြတ်ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ သေယျထာပိ-ခေါ်ဆိုအပ်သကဲ့သို့။

ဆိုထိထက်မြင့်သူကို သက်သေပြ။ ။ထိုသို့ သက်သေသာဓကပြရာ၌ အတ္တနောမတိ-မိမိ အယူအဆဖြစ်လျှင် အခြားသော အာစရိယဝါဒ၊ ဇီကာ၊ အဋ္ဌကထာ ပါဠိတော်များကို သက်သေပြနိုင်၏။ ဇီကာဖြစ်လျှင် အဋ္ဌကထာကို လည်းကောင်း၊ ပါဠိတော်ကိုလည်းကောင်း၊ သက်သေပြရ၏။ အဋ္ဌကထာဖြစ်လျှင် ပါဠိတော်ကို သက်သေပြရ၏။ ပါဠိတော်ကား သက်သေပြဖွယ် မလို၊ ဘုရားစကားတော် ဖြစ်သောကြောင့် မိမိ သဘောပေါက်အောင် စဉ်းစားဖို့ မေးမြန်းဖို့သာ ရှိတော့သည်။ ဤနေရာ၌ကား အဋ္ဌကထာစကားဖြစ်၍ မူလပဏ္ဏာသ မဟာဟတ္ထိပဒေပါမသုတ် ပါဠိတော်ကို သက်သေပြထားသည်။

သာဓု၊ သာဓက။ ။ဤဝါကျျရပ်သည် ရွှေနောက် ဆက်စပ်လျက်ရှိရ၏။ သာဓိတဗ္ဗံ-သက်သေဖြင့်ပြီးစေထိုက်၏။ ဣတိ သာဓု၊ [သာဓု+ဣ။] သာဓုဏ္ဍာ-သက်သေဖြင့် ပြီးစေထိုက်သောအနက်ကို+ ပကာသကံ+ ဝါကျံ သာဓုဝါကျံ။ သာဓေတိ - ရွှေစကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပြီးစေတတ်၏။ ဣတိ သာဓကံ၊ [သာဓု+ဣ။] သာဓကဏ္ဍ - ရွှေစကား၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပြီးစေတတ်ခိုင်လုံစေတတ်သော အနက်ကို+ ပကာသကံ+ ဝါကျံ သာဓကေဝါကျံ။

ဉာဗျ၊ ဉာဓက။ ။ဤသာဓု၊ သာဓကကိုပင် ဉာဗျ၊ ဉာဓကဟုလည်း ခေါ်၏။ ဉာဓပတဗ္ဗံ-ပါဠိတော်စသော အကိုးအကားဖြင့် သိစေထိုက် နားလည်စေထိုက်၏။ ဣတိဉာဗုံ၊ [ဉာဓာတ်၊ ဣာပေပစုဉ်း၊ ဣပုဉ်း။] ဉာဗျဏ္ဍ-ပါဠိတော်စသော အကိုးအကားဖြင့်(နားထောင်သူတို့ကို) သိစေထိုက် နားလည်စေထိုက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို+ ပကာသကံ+ ဝါကျံ ဉာဗျဝါကျံ၊ ဉာဓပတိ-ဆိုအပ်

ပြီးသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိစေတတ် နားလည်စေတတ်၏။ ဣတိ ဣပကံ၊ ဣပကဿ - သိစေတတ် နားလည်စေတတ်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို+ ပကဿ သကံ+ ဝါကျံ ဣပကဝါကျံ။

ဒဠိဃ၊ ဒဠိဏရဏ။ ။ ဤဝါကျများကိုပင် ရွှေဝါကျကို ဒဠိဃဝါကျ၊ နောက်ဝါကျကို ဒဠိကရဏဝါကျဟုလည်း ခေါ်၏။ [ဒဠိဃ-ဒဠိကရဏပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟများကို ရွှေ၌ပြုခဲ့ပြီ။] အာဂမဒဠိကရဏ၊ ယုတ္တိဒဠိကရဏ ၂ ချိုးတွင် ပါဠိတော်ဖြင့် ခိုင်မြဲစေသောကြောင့် အာဂမဒဠိကရဏဘည်း၊ ယခုအခါ၌ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ပါဠိကိုလည်း “အာဂမ” ဟု ခေါ်ကြသည်။ အာဂမသဒ္ဒါသည် ပါဠိတော်ဟူသော အနက်ကိုဟော၏။ [အာဂစ္ဆန္တိ အတ္တတ္ထပရတ္တာ ဧတ္ထ ဧထေန ဝါတိ အာဂမော-မိခိစိးပွား သူဘစ်ပါးစီးပွားတို့၏ လာရာလာကြောင်း ပါဠိတော်။] ဩဘာဝဒဠိကရဏ၊ ဗျတိရေကဒဠိကရဏကို နောက်မှပြပါမည်။

သေဿုထာဝိ။ ။ သေဿုထာဝိမှစ၍ မဟန္တတ္ထေနတိုင်အောင် ဥပမာနဝါကျ၊ ဝေမေဝမှစ၍ အက္ခာယတိတိုင်အောင် ဥပမေဿုဝါကျတည် ၊ သေဿုထာဝိသည် ဥပမာအနက်ဟော နိပါတ်ပုဒ်အပေါင်း (သေဿုထာနှင့် ပိပေါင်းထားသော နိပါတ်ပုဒ် အပေါင်း) တည်း။ [သေဿုထာတိ ဩပမ္မတ္ထေ နိပါတော၊ ပီတိ သမ္ဘာဝနတ္ထေ၊ ဥဘယေနာပိ ယထာ နာမ ပြာဟုဏာတိ ဒဿေတိ၊ ပါရာဇိက၊ ဝေရဉ္စကဏ္ဍ အဋ္ဌကထာ။]

ဗုဒ္ဓိဗျုတ်။ ။ “သမ္ဘာဝနတ္ထေ” ဟူရာ၌ ချီးမြှောက်ခြင်း သမ္ဘာဝနာအနက် မဟုတ်၊ “ဤသို့ဖြစ်စရာရှိ၏” ဟု ကြံစည်ခြင်း (ဝိကပ္ပန) အနက်တည်း။ [သမ္ဘာဝနတ္ထေတိ “အပိ နာမ ဝေသိယာ-ဤသို့ ဖြစ်နိုင်စရာရှိ၏” ဣတိ ဝိကပ္ပနတ္ထော သမ္ဘာဝနတ္ထော၊ -သာရတ္ထဋီကာ။] ဤသို့ ကြံစည်ပြောဆိုအပ်သော ဥပမာဖြစ်သောကြောင့် “ဆင်၏ခြေရာအတွင်း၌ အားလုံးခြေရာတွေကို တကယ် ထည့်သွင်းနေဖွယ် မလို” ဟု မှတ်ပါ။

ဇင်္ဂလနံ။ ။ ဇလံ+ဂလတိ ဧတ္ထာတိ ဇင်္ဂလံ-ရေ၏ လျှောသွားရာဖြစ်သော ကုန်းအရပ်သည် ဇင်္ဂလမည်၏ [“ဇလဂလ” ဟုဆိုလိုလျက် လကိုချေ၍ နိဂ္ဂဟိတံ လာထားသည်။] ဤဝိပြိုဟ်အရ ကုန်းပြင်ဒေသကိုသာ ဇင်္ဂလသဒ္ဒါ က ဟောပါသော်လည်း ထိုကုန်းပြင်ဒေသ များသောကြောင့် ချိုင့်ဝှမ်းသောမြေကိုပါ ယေဘုယျနည်းအားဖြင့် “ဇင်္ဂလ” အရ ယူရသည်။ ထိုကုန်း၌ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့ကိုကား ဇင်္ဂလေ+ဇာတာ (ဘဝါ ဝါ) ဟု တစ္ဆိတ်ဆင့်၍ ဇင်္ဂလဟုခေါ်သည်။

ဇိကာ။ ။ ယော နိဂ္ဂိစ္ဆိလေန (အစေးမရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်) အမုဒုကော နိရုဒ္ဓကတာယ ထဒ္ဓလူခဘူမိပဒေသော၊ သော ဇင်္ဂလောတိ ဝုဇ္ဇတိ၊ တဗ္ဗဟုလတ္ထာ

ဘိက္ခဝေ-တို့၊ ဝေမေဝ-ဤ အတူသာလျှင်၊ ယေကေစိ-အမှတ်မရှိ ကြွင်းမဲ့ ဥဿုံ အလုံးစုံကုန်သော၊ ကုသလာ ဓမ္မာ - ကုသိုလ်တရားတို့သည်၊ (သန္တိ၊) သဗ္ဗေ - ကုန်သော၊ ဧတေ - ဤကုသိုလ်တရားတို့သည်၊ အပ္ပမာဒမူလကာ- အပ္ပမာဒ ဟူသော အရင်းခံရှိကုန်၏၊ အပ္ပမာဒသမောသရဏာ - အပ္ပမာဒ ဟူသော သက်ရောက်ရာ ရှိကုန်၏၊ တေသံ ဓမ္မာနံ-ထိုဘုရားတို့ဘွဲ့၊ ဝါ- တို့ထက်၊ အပ္ပမာဒေါ-အပ္ပမာဒတရားကို၊ ဝါ-မမေမလျော့ကြောင်းသတိကို၊ အဂ္ဂံ-အမြတ်ဆုံးဟူ၍၊ အက္ခာယတိ-ဆိုအပ်၏။

ယန ဗုဓ သဗ္ဗော ဘူမိပ္ပဒေသော ဇင်္ဂလော၊ တသ္မိံ ဇင်္ဂလေ ဇာတာ ဘဝါတိ ဝါ ဇင်္ဂလာ၊-မူလပဏ္ဏာသ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ် အဖွင့်။

ဝါဏာနံ ဝေဇာတာနိ။ ။ပါဏာနန္တိ သပါဒကာနံ (ခြေရှိသော သတ္တ ဝါတို့၏) ပဒဇာတာနီတိ ပဒါနိ၊ [မုတ္တဂတံပုဒ်၌ ဂတသဒ္ဓါသည် အနက်သီးခြား မရှိသကဲ့သို့ ဤ ဇာတသဒ္ဓါလည်း အနက်သီးခြားမရှိ- အဋ္ဌကထာ ... မုတ္တ ဂတန္တိအာဒိသု ဂတသဒ္ဓေါ အနုတ္တန္တရောဝိယ (အနက်အထူးမရှိသကဲ့သို့) ဇာတ သဒ္ဓေါ အနုတ္တန္တရောတိ အာဟ- ပဒဇာတာနီတိ ပဒါနိ။- မဟန္တတ္တေနာတိ ဝိပုလဘာဝေန-ဋီကာ။

အဋ္ဌဓာဒမူလကာ။ ။ပမဇန္တိ ဧတေနာတိ ပမာဒေါ၊ ဧတေန-ဤအကသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြောင့်၊ ပမဇန္တိ-မေလျော့ကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့မေလျော့ကြောင်း ၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သော-ထိုအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်၊ ပမာဒေါ-ပမာဒမည်၏၊ စိတ်နှင့် စေတသိက်ကို “စိတ္တုပ္ပါဒ်” ဟု ခေါ်၏၊ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်နေ သောအခါ ကုသိုလ်တရား၌ မေလျော့ကြကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် အကုသိုလ် စိတ္တု ပ္ပါဒ်ကို “ပမာဒ” ဟု ခေါ်သည်၊ န+ပမာဒေါ အပ္ပမာဒေါ-ကုသိုလ်တရား၌ မေမေလျော့ကြောင်းသတိ၊ အပ္ပမာဒေါ+မူလံ ဧတေသန္တိ အပ္ပမာဒမူလကာ။ [သမာသန္တကပဗ္ဗည်း။]

အဋ္ဌဓာဒသဓောသရဏာ။ ။သံ+အဝ+သရဓာတ် ယုပနည်းဖြင့် “သမော သရဏာ” ဟု ဖြစ်၏၊ [ရကြောင့် ယု၏အနမှ န ကို ဣပြု။] သမာ+ဩသရန္တံ ဧတ္တာတိ သမောသရဏံ-ကုသိုလ်တရားတို့၏ ကောင်းစွာ သက်ရောက်ရာ ဖြစ် သော အပ္ပမာဒ၊ အပ္ပမာဒေါ + သမောသရဏံ ဧတေသန္တိ အပ္ပမာဒသမော သရဏာ-အပ္ပမာဒဟူသော ကောင်းစွာ သက်ရောက်ရာ ရှိကြသော ကုသိုလ် တရားတို့။

ပန-ဆက်ဦးအံ့၊ သော သေ(သော)(အပ္ပမာဒေါ)-ထို ဆိုအပ်ပြီးသော ဤအပ္ပမာဒသည်၊ အတ္တတော-အနက်အားဖြင့်၊ သတိယာ-သတိနှင့်၊ အဝိပ္ပ ဝါသော နာမ-မကင်းမှု၍ နေခြင်းမည်၏။ စ-ဆက်ဦးအံ့၊ တေ - အပ္ပမာဒ ဟူသော ဤအမည်သည်၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊ ဥပဋ္ဌိတာယ-အာရုံ၌ ကပ်၍ တည်သော၊ သတိယာ-သတိ၏၊ နာမိ-အမည်တည်း။

ဓူဏိဇျဏ်။ ။ ရွှေ၌ ဩတရတိဟု ရှိခဲ့၏။ “အဝ+တရ” ဓာတ်လည်း သက် ရောက်ခြင်းအနက်ကို ဟောနိုင်ပါ၏။ သို့သော် ဤ သမောသရဏာပုဒ်ကို ထောက်လျှင် “ဩသရတိ” ဟု ရှိမှ ပါဠိတော်နှင့် ညီသည်။

သော ဝနော။ ။ “အပ္ပမာဒေါတိ ပဒံ၊ ပေါဩတရတိ” ဟု ပြတ်ပြီးသော စကားရပ်ကို သာဓကဝါကျခြားပြီးမှ ပြန်၍ ဆက်သောကြောင့် ဤဝါကျ သည် ဝါကျာရမ္မ ဝါကျတည်း။ ပနကား ဝါကျာရမ္မဇောတကတည်း။ သော သေ(တ+တေ)ဟု “သဗ္ဗနာမ်ပုဒ် ၂ ခုဆင်၍ ထုတ်ရာ၌ နောက်ပုဒ်သည် အနက် အထူးမရှိ” ဟု ယူဆ၍ “သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၊ ဆင်၍ ထုတ်မှု၊ နောက်ပုဒ်တစ်ခု၊ အနက် မဲ့သာ များသတည်း” ဟု ဆိုကြ၏။

တစိနည်း။ ။ သော(တ)ဖြင့် ဝေးနေသော အပ္ပမာဒေါပုဒ်ကို ညွှန်ပြ၏။ ထိုသို့ ဝေးသော်လည်း မိမိ(အဋ္ဌကထာ ဆရာ)၏ စိတ်ထည်း၌ အာရုံအဖြစ်ဖြင့် နီးနေသောကြောင့် “သေ(တေ)” ဟု ညွှန်ပြ၏။ ထို့ ကြောင့် မိမိရည်ရွယ်ချက် အတိုင်း “သော+သော(တ+တေ)ဟု သဗ္ဗနာမ် ၂ ခုဆင်ထားသည်ဟု ကြံမိ ပါသည်။

အတ္ထဇော။ ။ “အပ္ပမာဒေါ” ဟူသော ပါဠိအသံ(သဒ္ဒ)သည် လည်း ကောင်း၊ “မမေ့မလျော့” ဟူသော မြန်မာအသံ(သဒ္ဒ)သည်လည်း ကောင်း အနက်မဟုတ်သေး။ ပါဠိသဒ္ဒါ၊ မြန်မာသဒ္ဒါသာ ဖြစ်သေး၏။ ထိုအသံ(သဒ္ဒါ) ကို ကြားလိုက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် စိတ်ထည်း၌ ပေါ်လာသော အာရုံ ၁ မျိုး ကိုသာ “အနက်” ဟု ခေါ်သည်။ [အရိယတိ ဉာယတိ-စိတ်ဖြင့် သိအပ်၏။ ဣတိ အတ္ထော။] ထို အနက်ကိုပင် “တရားကိုယ်(တရားအထည်ကိုယ်)” ဟုလည်း ခေါ်၏။

သတိယာ အဝိပ္ပဝါသော။ ။ ထိုအပ္ပမာဒ၏ အနက်ဟူသည် သတိနှင့် မကင်းမှု၍ (ဘုရားအစရှိသော ကောင်းသောအာရုံ၌ သတိထား၍) နေခြင်း တည်း။ အဝိပ္ပဝါသော၌ “အ+ဝိ+ပ+ဝါသ” ဟု နှုပါ။ ဝိ(ဝိနာ)-သတိနှင့်ကင်း ၍+ပ-အပြားအားဖြင့်(အာရုံအမျိုးမျိုးဖြင့်) + ဝါသော- နေခြင်း၊ ဝိပ္ပ

အမတပဒန္တိ ဣတ္ထ-အမတပဒံဟူသော ဤပုဒ်၌၊ နိဗ္ဗာနံ-နိဗ္ဗာန်ကို၊ အမတန္တိ-
 အမတဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။ ဟိ-မှန်၏၊ (တစ်နည်း) ဟိ ယသ္မာ - အကြင်
 ကြောင့်၊ တိ-ထိုနိဗ္ဗာန်ကို၊ (ဝုစ္စတိ၌ စပ်)၊ ဝါ-ထိုနိဗ္ဗာန်သည်၊ (န ဇီယတိ န မိယ
 တိ၌ စပ်)၊ (တာဏ-ထိုနိဗ္ဗာန်၏)၊ (အဇာတတ္တာ၏ သမ္ပန်)၊ အဇာတတ္တာ-မဖြစ်
 သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ န ဇီယတိ-မဒိ၊ န ဇီယတိ-မသေရ၊ တသ္မာ - ထို
 ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မဖြစ်သည့်အတွက် မဒိရ၊ မသေရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊
 အမတန္တိ-အမတဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဆိုအပ်၏။

ဝါသော - သတိနှင့်ကင်း၍ အမျိုးမျိုးနေခြင်းသည် + န - မဟုတ်၊ အဝိပူ
 ဝါသော - သတိနှင့် ကင်း၍ အမျိုးမျိုးနေခြင်း မဟုတ်၊ သတိရှိသော(သတိ
 ထားသော)နေခြင်း။

နိစ္စံ၊ ဝေ၊ နာမံ။ ။ ဤဝါကျကား ရွှေဝါကျအနက်၌ တရားကိုယ်မပြုရ
 သေး၍ ကျန်နေသောကြောင့် ဆက်၍ပြုအပ်သော ဥပနျာသဝါကျ၊ “စ”
 သည် ဥပနျာသဇောတကတည်း၊ “ဥပ-(တုရားစသောကောင်းသောအာရုံ၌)
 ကပ်၍ + ဌတာ-တည်”ဟူသည် တုရားအစရှိသော ကောင်းသော အာရုံကို
 သတိရနေခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဥပဋိတာယ-သတိယာ နာမံ”ဟု ဆိုသည်၊
 “အပ္ပမာဒ”အရ ကောင်းသော အာရုံကို အမြဲမပြတ် အာရုံပြုနေသော သတိ
 ကို အရကောက်ပါ-ဟူလို။

ဗုဒ္ဓိဗျာဓိ။ ။ အဓိဝစနံဟု ဖြစ်စေ၊ နာမံဟု ဖြစ်စေ ရှိရာ၌ များစွာသော
 အနက်တို့နှင့် ဆိုင်နေသော်လည်း အထင်ရှဉ်အားဖြင့် အလိုရှိရာ အနက်တစ်ခု
 ကိုသာ ယူလို၍ ဆိုသည်ဟုမှတ်ပါ။ ဤ၌လည်း “အပ္ပမာဒ” သဒ္ဓါသည် “မမေ”
 ဟုဆိုသောကြောင့် အာရုံကိုယူဘတ်သော စိတ်အားလုံးနှင့် ဆိုင်ရကား အနက်
 များစွာ(စိတ်များစွာ)ပါဝင်နိုင်၏။ သို့သော် “အပ္ပမာဒ” သဒ္ဓါသည် သတိ
 တစ်ပါး၌သာ ထင်ရှားသော (တစ်ရံတစ်ခါ သတိပြုဌာန်းသော ကုသိုလ်
 စိတ္တုပ္ပါဒ်၌သာ ထင်ရှားသော) အထင်ရှဉ်သဒ္ဓါဖြစ်သည်ဟုပြုလို၍ “သတိယာ
 ပေ၊ နာမံ”ဟု မိန့်သည်။ [“ဥပစာအားဖြင့် အပေါင်းအများ၏ အမည်ကို
 အစိတ်တစ်ခု၌ တစ်စားသော ဧကဒေယျူပစာရ”ဟု ယူကြသည်၊ ဧကဒေသီ
 နော-အစိတ်ရှိသော အပေါင်း၏ + ဥပစာရော - နာမည်တည်း၊ ဧကဒေယျူ
 ပစာရော-အပေါင်း၏ အမည်။]

[ဆေးငါ] အဓိဝစနံ၊ နာမံ၊ နိဂ္ဂဟ၊ များလှနက်တွင် လိုအပ်နက်မီ ထင်ရှဉ်။
 အဓထဝဓိ။ ။ အပ္ပမာဒဒေါပုဒ်ကို ဖွင့်ပြီး၍ အမတပဒံပုဒ်ကို ဖွင့်လိုသော
 ကြောင့် “အမတပဒန္တိ”ဟု မိန့်သည်။ “အမတပဒံ”သည် သမာသ်ပုဒ် အပေါင်း
 တည်း၊ ထိုသို့ အပေါင်းကိုတည်၍ အမတပုဒ်၊ ပဒံပုဒ်တို့ကို တစ်ပုဒ်စီ အစိတ်စိတ်

ဖွင့်လိုရာ၌ “အမတပဒန္တိ ဧတ္ထေ” ဟု ဧတ္ထေသဒ္ဓါ ရှိတတ်၏။ မရှိလျှင်လည်း ထည့်၍ အနက်ပေးရ၏။ ထိုသို့ ရှိလျှင်ရှိ၊ မရှိလျှင် ထည့်မှ “အမတပဒ” ပုဒ်ထဲက အမတ ကိုလည်းကောင်း၊ ပဒ်ကိုလည်းကောင်း ဖွင့်ကြောင်း သိသာပေါ်လွင်သည်။

[ဆောင်] အပေါင်းတည်ထ၊ စိတ်ဖွင့်မြဲ၊ ဧတ္ထေမဂ္ဂိ၊ ထည့်လေမြဲ။

အမတံ ဝုဇ္ဇထိ နိဗ္ဗာနံ။ ။ “အမတ-မသေ” ဟု ရာ၌ နာမည်ပညတ်တေ လည်း မသေကြ။ မှန်၏။-လူအကောင်အထည် သေသော်လည်း “လူ” ဟု ခေါ် အပ်သော နာမည်ပညတ်နှင့် မောင်ဖြူစသော နာမည်ပညတ်ကား မသေ။ ထိုသို့ မသေသော ပညတ်ကိုလည်း “အမတ” ဟု ခေါ် နိုင်ရကား အမတအမည် သည် ပညတ်နှင့်လည်း ဆိုင်၊ နိဗ္ဗာန်နှင့်လည်း ဆိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအနက် ၂ ပါးတွင် နိဗ္ဗာန်၌ ထင်ရှားသော အထင်ရှဉ် ကေဒေသျူပစာရ အမည် ဖြစ် ကြောင်းကို ပြလို၍ “ဝုဇ္ဇထိ” ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။

[ဆောင်] ဝုဇ္ဇထိ-ဝုတ္တိ၊ နာမံ-ပရိယာယ၊ မြို့လတ်ကမူ၊ ဥပစာ။

တံ ထိ၊ ဝေ၊ ဝုဇ္ဇထိ။ ။ ဤ ၂ ဝါကျသည် ရှေ့ ၂ ဝါကျ၏ အနက်ကို ခိုင် မြဲစေသောကြောင့် ဒဋ္ဌိကရဏဝါကျတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဟိ-မှန်၏” ဟု ပေး သည်။ ထို ဒဋ္ဌိကရဏ ၂ ဝါကျတွင်လည်း ရှေ့ဝါကျသည် အမတအမည်၏ အကြောင်းကို ပြသောကြောင့် ဟေတုဝါကျ ဖြစ်၍၊ တသ္မာစသော နောက် ဝါကျကား ထို အကြောင်း၏ အကျိုးရပုံကို ပြသော ဖလဝါကျဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဟိသည် ဟေတုဇောတကဖြစ်ရကား “ဟိ ယသ္မာ” ဟု တစ်နည်း ပေးရသည်။ တံသည် ဝုဇ္ဇထိ၌ စပ်ခိုက် ကံပုဒ်၊ န ဇီယတိ န မိယတိ၌ စပ်ခိုက် ကတ္တာပုဒ်တည်း။ ဤသို့ ၂ ဖက်ကို ဝဲသောကြောင့် ဥဘယာပေက္ခပုဒ် ဟု မှတ်ပါ။

အဇာတတ္တာ၊ ဝေ၊ န ဇီယတိ။ ။ ရုပ် နာမ်တို့သည် ဥပါဒ်သဘောအားဖြင့် ဖြစ်ကြရ၏။ ထိုသို့ ဖြစ်သော တရားဟူသမျှသည် မုချ ချုပ်ပျက် သေပျောက် ရမည်သာတည်း။ [ယံကိမ္ဘိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ၊-ဓမ္မစကြာပါဠိ တော်။] ဤနိဗ္ဗာန်ကား ဥပါဒ်သဘောအားဖြင့် မဖြစ်သောကြောင့် အိဗ္ဗယ်၊ သေဗ္ဗယ် သဘောလည်း မရှိတော့။ [အမတအမည်ရခြင်းအကြောင်း၌ “န မိယ တိ” သာ ပစာနဖြစ်သော်လည်း “သေခြင်းရွှေ့က အိုခြင်းရှိသေး၏” ဟု ယူမည် စိုးသောကြောင့် “န ဇီယတိ” ကိုပါ ထည့်၍ ပြသည်။] န မိယတိကို ထောက်၍ “မိယတိတံ မတံ၊ န + မတံ အမတံ” ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုပါ။ ဇီယတိ မိယတိကို ရုပ်တွက် ပါစေ။

ထိတိ၏ သမ္ဗန်ထည့်။ ။ အဇာတတ္တာဟူသော ဟိတ်၌ “အဘယ်တရား၏ အဇာတအဖြစ်ပါနည်း” ဟု တွှ၏ သမ္ဗန်ကို မေးဖွယ်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဟိတ်၏

ဣဒိနာ-ဤ အပ္ပမာဒတရားဖြင့်၊ (သပုဂ္ဂိုလ်သော-သူတော်ကောင်းတို့သည်၊) ပဇ္ဇန္တိ-ရောက်ကြကုန်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ရောက်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တံ-ထိုအပ္ပမာဒတရားသည်၊) ပဒံ-ပဒမည်၏၊ အမတံ-အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့၊ ပါပုဏန္တိ-ရောက်ကြကုန်၏၊ ဣဘိ အယံ-ဤသည်ကား၊ အတ္ထော - ပဇ္ဇန္တိပုဒ်၏ အနက်တည်း၊ အမတဿ-အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၏၊ ဝါ-မသေသော နိဗ္ဗာန်၏၊ ပဒံ-ရောက်ကြောင်းတည်း၊ အမတပဒံ - အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၏ ရောက်ကြောင်း၊ အမတဿ-အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၏၊ ဝါ- မသေသော နိဗ္ဗာန်၏၊ အဓိဂမ္မပါယော - ရခြင်း၏ အကြောင်းတည်း၊ ဣတိ - ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ဤအနက်ကို၊ ဝုတ္တံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတံ-ဖြစ်၏။

ဆိုက်စပ်ရာ ကြိယာ၏ ကံကိုဖြစ်စေ၊ ကတ္တားကို ဖြစ်စေ သမ္ပန်အဖြစ်ဖြင့် ထည့်ရသည်။ ကံဟောဝါကျဖြစ်လျှင် ကံကို၊ ကတ္တားဟောဝါကျဖြစ်လျှင် ကတ္တားကို သမ္ပန်ပြင်၍ ထည့်ရိုးတည်း။ ထို့ကြောင့် ဤ၌ “တံ”ကို “တဿ”ဟုပြင်၍ သမ္ပန်ထည့်ထားသည်။

[ဆောင်] ဟိတံဆိုက်လေရာ၊ ကြိယာ၏ ကံကတ္တားကို၊ ဟိတံ၏သမ္ပန်ခံမြို့။

ပဒံ ။ ။ “အမတပဒံ”ပုဒ်အပေါင်းအတွက် အမတံကို ဖွင့်ပြီး၍ ပဒံကို ဖွင့်လိုသောကြောင့် “ပဇ္ဇန္တိ”စသည်ကို မိန့်သည်။ ပဒံကို စာရှိအတိုင်း ကရဏသာနေ ဝိဂဟပြုပါ။ ပဒဓာတ်၊ အပစ္စည်း။ [ပဇ္ဇန္တိကို အာချာတ်ရုပ်စီရင်၍ ဆိုင်ရာဂိုဏ်း စဉ်ပါစေ။]

ပါပုဏန္တိထိ အတ္ထော ။ ။ ပဇ္ဇန္တိကို “ပါပုဏန္တိ”ဟု ဖွင့်သည်။ ပဒဓာတ်သည် “ဂတိ”အနက်ကို ဟော၏။ ထို“ဂတိ”အရ “ပဇ္ဇန္တိ - သွားကုန်၏”ဟု အနက်ပေးမည်စိုး၍ “ရောက်ခြင်းအနက်ကို ယူပါ”ဟု သိစေသည်။ မှန်၏။ - ဂတိအနက်ရှိသော ဓာတ်တို့သည် ဗုဓိ(သိခြင်း)၊ ပဝတ္တိ(ဖြစ်ခြင်း)၊ ပါပုဏန္တိ(ရောက်ခြင်း)အနက်လည်း ရှိကြကုန်၏။

[ဆောင်] ယေ ဂတျတ္တာ၊ တေဗုဒ္ဓုတ္တာ၊ ပဝတ္တိပါပုဏတ္တကာ၊ [အကြင် ဓာတ်တို့သည် ဂတိ အနက်ရှိကုန်၏။ ထို ဓာတ်တို့သည် ဗုဓိ အနက်၊ ပဝတ္တိအနက်၊ ပါပုဏန္တိအနက် ရှိကုန်၏။]

အထေဝဒံ ။ ။ တစ်ပုဒ်စီ၌ ဖွင့်ပြီးလျှင် ၂ ပုဒ်တို့ပုံကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “အမတဿ”စသည်မိန့်၊ စာရှိအတိုင်း အဋ္ဌိတပုဂ္ဂိုလ်သော-သူတို့။

ပမာဒေါတိ-ကား၊ ပမဒန္တာဝေါ- မေုလျော့ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်တည်း၊
 တေ-ဤပမာဒေါ ဟူသော အမည်သည်၊ မုဋ္ဌသစ္စသင်္ခါတဿ - ပျောက်ကင်း
 သော သတိရှိသူ၏အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ (မုဋ္ဌဿတိသင်္ခါတဿ-ပျောက်ကင်း
 သော သတိဟု ဆိုအပ်သော၊) သဘိယာ - သတိကို၊ ဝေါသဂ္ဂဿ - စွန့်လွှတ်
 ခြင်း၏၊ နာမံ-အမည်တည်း။

အဓိဝဇ္ဇာယော။ ။ “ပဒံ-ရောက်ကြောင်း” ဟူရာ၌ သွား၍ ရောက်သော
 “အရောက်” ကို ယူမည်စိုး၍ “အဓိဝဇ္ဇာယော” ဟု ဖွင့်သည်။ “ဉာဏ်ထဲ၌ စိတ်
 ထဲ၌ အာရုံအဖြစ်ဖြင့် ရခြင်း၏အကြောင်း” ဟူသော အနက်ကို ဆိုလိုသည်ဟု
 အဓိပ္ပာယ်ထွက်ကို ဖွင့်သည်။

ဥပါယော။ ။ ဥပါယသဒ္ဓါသည် “ဥပါယတိ ဧတေနာတိ ဥပါယော-
 ကပ်ရောက်ကြောင်း” ဤသို့ သဒ္ဓတ္ထဖြစ်သော်လည်း ပြောရိုး အနက်အားဖြင့်
 “အကြောင်း” ဟူသော အနက်ကိုလည်း ဟောနိုင်၏။ အဓိဝဇ္ဇာယော+ဥပါယော
 အဓိဝဇ္ဇာယော၊ ဥပါယော၌ ဥပါ+အယဇာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ပ၏ အကို ချေ၊
 နောက်အကို ဒီသပြု၍ “ပါ” ဟု ဖြစ်သည်။

ဣတိ ဝုတ္တံ ဧတေတိ။ ။ “အမတဿ၊ ပေါဟောတိ” ဟူသော ဤဝါကျ
 မျိုးသည် ဥဇုကတ္ထ (အဖြောင့်အနက်ကို) ဖွင့်ပြသော တပ္ပါကဋီကရဏ ဝါကျ
 တည်း။ “အမတဿ + ပဒံ - အမတ၏ ရောက်ကြောင်း” ဟူရာ၌ “ရခြင်း၏
 အကြောင်း” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဆိုလိုသည်-ဟူလို။ [ဣတိသည် ဟောတိ၌စပ်ခိုက်
 ကတ္တာ၊ ဝုတ္တံ၌စပ်ခိုက် ကံတည်း၊ ထို့ကြောင့် ၂ နက်ပေးရသည်။]

[ဆောင်] ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ စကားရှိုက်၊ ဥဇုက။ [“ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ
 ဟု ရှိလျှင်လည်း သဘောတူပင်။]

ဓုဇိဇ္ဈာနိ။ ။ အမတဟူသော ပါဠိသည် သက္ကတ၌ “အမြိတ” ဟု ရှိ၏။ ထို
 အမြိတကိုပင် မြန်မာလို “အမြိတ်” ဟု ပြန်ဆိုရာမှ “အမြိက်” ဟု အသံထွက်
 ဖြစ်လာသည်ဟု ကြံကြသည်။

ဝဇာဒေါ။ ။ ပမဒန္တံ-မေုလျော့ခြင်း၊ ပမာဒေါ-ခြင်း၊ ဤသို့ ဘာဝ
 သာဓန ပြုစေလို၍ “ပမဒန္တာဝေါ” ဟု ဖွင့်သည်။ မုန်၏-ဘာဝသာဓန ပြုရာ
 ၌လည်း မေုလျော့ခြင်းကြိယာကိုရသကဲ့သို့ “ပမဒန္တာဝေါ” ဟု ပြုရာ၌လည်း
 မေုလျော့ခြင်း ကြိယာကိုပင် ရသည်။

ဝေဇ္ဇနဘာဝေၤ။ ။ပမဇ္ဇိယတေ-မေုလျော့ခြင်း၊ ပမဇ္ဇနံ-ခြင်း၊ ပမဇ္ဇနံ
ဃာသာတိ ပမဇ္ဇနော-မေုလျော့ခြင်းရှိသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ပမဇ္ဇနဏှ+ဘာဝေ၊ ပမဇ္ဇန
ဘာဝေ-မေုလျော့ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ (မေုလျော့ခြင်း
ကြိယာ)။ [ဘာဝ၏ ဝစနတ္ထနှင့် ဘာဝ ၅ ပါးရှိကြောင်းကို သဒ္ဓါကျမ်း ဘာဝ
တဋ္ဌိတ်ခန်း၌ ရှုပါ။]

တစ်နည်း။ ။ပမဇ္ဇနဘာဝေၤ၌ ဘာဝသဒ္ဓါသည် သဘာဝအနက်ဟော
တည်း။ [အဘိဓာန်(၈၀၇)၌ ဘာဝသဒ္ဓါ၏ အနက်တို့တွင် သဘာဝ(သဘော)
အနက် ပါဝင်မှုကို သတိပြုပါ။] ဤသို့ကြံလျှင် “ပမဇ္ဇနသင်္ခါတော-မေုလျော့
ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော+ဘာဝေ၊ -သဘောတည်း။ ပမဇ္ဇနဘာဝေ-မေုလျော့
ခြင်း သဘော”ဟု အနက်မှန်ရနိုင်သည်။ “ထိုမေုလျော့ခြင်းသဘော”ဟူသည်
မေုလျော့ခြင်း ကြိယာပင်တည်း။

မုဋ္ဌသစ္စသင်္ခါတဏှ။ ။မုဋ္ဌ၌ မုသ နဏှနေ(ပျောက်ခြင်း)ဟူသော ဓာတ်
ထပစ္စည်းတည်း။ မုဏှဘိ-ပျောက်၏ (ကင်းကွာ၏)။ ဣတိမုဋ္ဌာ၊ မုဋ္ဌာ+သတိ
ယဏှာတိ မုဋ္ဌသတိ-ပျောက်သောသတိရှိသူ၊ မုဋ္ဌသတိနော+ဘာဝေ၊ မုဋ္ဌသစ္စံ၊
[ဏှပစ္စည်း၊ ဏအနုဗန်ချေ၊ တိ၌ ဣကိုချေ၊ တျကို စပြု၊ ခွေဘော်လာ။] မုဋ္ဌ
သစ္စံ ဣတိ သင်္ခါတော မုဋ္ဌသစ္စသင်္ခါတော၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝေ၊ သဂ္ဂဏှ၌ စပ်ပါ။
အချို့ စာအုပ်၌ “မုဋ္ဌဏှသတိသင်္ခါတဏှ”ဟု ရှိ၏။ မုဋ္ဌဏှစ၌ ပျောက်သော
သတိရသောကြောင့် အဓိပ္ပါယ် အတူပင်တည်း။

သတိသာဝေ၊ သဂ္ဂဏှ။ ။ “ပျောက်သောသတိရှိသူ၏ + ဖြစ်ကြောင်း
ဖြစ်ရာ”ဟူသည် သတိမရှိခြင်း သတိကို စွန့်လွှတ်ထားခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့်
“သတိယာ ဝေ၊ သဂ္ဂဏှ နာမံ”ဟု ဖွင့်သည်။ ဝေ၊ သဂ္ဂ၌ ဝိ+အဝ သဋ္ဌဘော်၊
ဏှပစ္စည်း၊ ဝေ၊ သဋ္ဌနံ-စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ ဝေ၊ သဂ္ဂေ-ခြင်း။

နာမံ။ ။ “သတိကို စွန့်လွှတ်ထားခြင်း”ဟူသည် စိတ်၌ သတိနှင့် မယှဉ်ခြင်း
တည်း။ သတိနှင့် မယှဉ်သောစိတ်ကား အကုသိုလ်စိတ်သာတည်း။ ထို့ကြောင့်
ပမာဒဒရ တွေဝေမိန်းမောသော အမေုမျိုးကို ယူမည်စိုး၍ “သတိယာ ဝေ၊
သဂ္ဂ နာမံ”ဟု နာမံသဒ္ဓါကိုပြုရသည်။ ပမာဒသဒ္ဓါသည် ပမာဒ၏အနက်များ
တွင် သတိကင်းသော အကုသိုလ်ပမာဒကို ယူရသော အထင်ရှဋ္ဌိသဒ္ဓါဖြစ်သည်
ဟု ဆိုလိုသည်။ [ရှေးနိယာမ်ကို ပြန်၍ သတိပြုပါ။]

ဗုဏ်ချဏ်။ ။ “မုဋ္ဌသတိ-မေုလျော့သော သတိ”ဟု ပေးကြ၏။ “မုသ
သမ္မောသေ-မေုလျော့ခြင်း”ဟုလည်း အနက်ပေးကြ၏။ သို့သော် မုသဓာတ်

မစူ၊ နောတိ-ကား၊ မရဏဿ-သေခြင်း၏၊ ပဒန္နိ-ကား၊ ဥပါယော-ကပ်
 ရောက်ကြောင်းတည်း၊ မဂ္ဂေါ-လမ်းကြောင်းတည်း၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တစ်နည်း)
 ဟိယသ္မာ-အကြင်ကြောင့်၊ ပမတ္တော-မေ့လျော့သူသည်၊ ဇာတိ - ဇာတိကို၊
 နာတိဝတ္ထတိ-မလွန်နိုင်၊ ဇာတော-ဖြစ်သူသည်၊ ဝါ-မှေးဖွားသူသည်၊ ဇီယတိ
 စေဝ-အိုလည်းအိုရ၏၊ ဝိယတိ စ-သေလည်းသေရ၏၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊
 ပမာဒေါ-မေ့လျော့ခြင်းသည်၊ မစူ၊ နော-သေခြင်း၏၊ ပဒံ နာမ-အကြောင်း
 မည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (မရဏံ-သေခြင်းသို့၊ ဥပေတိ - ကပ်ရောက်၏။)

၁ ည် “မေ့လျော့ခြင်း” အနက်ကို မဟောပါ။ သမ္မောသ၌ မုသလည်း မေ့
 လျော့ခြင်း အနက်ဟော မဟုတ်ပါ။ “သံ - ပြင်းစွာ၊ မောသ- တွေဝေခြင်း”
 အနက်ဟောသာ ဖြစ်ပါသည်။ သတိ ဘူသော သဘာဝဓမ္မကလည်း မေ့လျော့
 သော သဘာဝမဟုတ်ပါ။ မမေ့သည့်အပြင်-အမှတ်ရနေသော သဘာဝဖြစ်၏။
 ထို့ကြောင့် “မုဋ္ဌသတိ-မေ့လျော့သောသတိ” ဟု အနက်ပေးရာ၌ သဒ္ဓါအစား
 ဖြင့် လည်းကောင်း၊ သဘာဝအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ မသင့်ဟုမှတ်ပါ။ တချို့
 နေရာ၌ “မုဋ္ဌသတိသာတိ နုဋ္ဌသတိဿ” ဟုပင် ဖွင့်ကြပါသည်။ အချို့ကား
 မုဋ္ဌ၌ မုစစာတ်ကြ၍ “လူတ်သောသတိ” ဟု ပေးကြ၏။ မုစစာတ်က မုဋ္ဌ မဖြစ်
 နိုင်၊ “မုတ္တ” ဟုသာ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် မသင့်ပါ။

မစူ၊ နော။ ။ သက္ကတ၌ မြိတျု သည် ပါဠိ၌ “မစူ” ဟုဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်
 ဝဇာဒိဂိုဏ်းသွင်း၍ “ဝဇာဒိဟိ ပဗ္ဗဇာဒယော နိပစ္စန္ဓေ” သုတ်ဖြင့် မရဇာတ်
 နောင် တျုပစ္စည်းသက်၊ ဓာတုန်ချေ၊ တျုကို စပြု၊ ဒွေဘော်လာ၊ မရဏံ-
 သေခြင်း၊ မစူ-ခြင်း၊ ဤသို့ မစူနှင့်မရဏံသည် ပရိယာယ်ဖြစ်သောကြောင့်
 မစူ၊ နောကို “မရဏဿ” ဟု ဖွင့်တော်မူလေသည်။

၁၁။ ။ ပဒံ၏ဝိဂ္ဂိုဟ်မှာ “ပဒန္နိ ဣမိနာ” ဟု ပြခဲ့သည့်အတိုင်းပင်တည်း။
 “ဥပယတိ ဧတေနာတိ ဥပါယော-သေခြင်းသို့ကပ်ရောက်ကြောင်း” ဟု သဒ္ဓါ
 နက် ဖြစ်သော်လည်း “အကြောင်း-လမ်းကြောင်း” ဟု ဝေါဟာရ(ပြောရိုး
 အတိုင်း) အနက်ပေးစေလို၍ ဥပါယောကို “မဂ္ဂေါ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ ပမာဓ
 သည် သေခြင်းသို့ရောက်ဖို့ရာ လမ်းကြောင်းဖြစ်သည်-ဟူလို။

ဝမတ္ထော ထိ၊ ဝေ၊ ဇောထိ။ ။ “မေ့လျော့ခြင်းသည် သေခြင်း၏အကြောင်း
 ဖြစ်သည်” ဟူသောစကားကို ခိုင်မြဲစေလို၍ “ပမတ္တော ဟိ” စသည်ကိုမိန့်သည်။
 မေ့လျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဘာဝနာကို အားမထုတ်၊ ထိုသို့ အား
 မထုတ်သောကြောင့် အရဟတ္တဖိုလ်မရနိုင်၊ အရဟတ္တဖိုလ်မရသေးလျှင် ဇာတိ

အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိတိ-ကား၊ သတိယာ-သတိနှင့်၊ သမန္နာဂတာ-ပြည့်စုံ
 ကုန်သော၊ အပ္ပမတ္တာ-မမေမလျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ န မရန္တိ-မသေရ
 ကုန်၊ အဇရာ-မအိုကုန်သည်၊ အမရာ-မသေကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊
 ဣတိ-ဤသို့၊ န သလ္လကေတဗ္ဗိ-မမှတ်သိုက်၊ ဟိ-မှန်၏၊ အဇရော-မအိုသော၊
 အမရော-မသေသော၊ ကောစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်သော၊ သတ္တောနာမ-
 သတ္တဝါမည်သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိ၊ (တစ်နည်း) (ကဿာ-အဘယ်ကြောင့်၊)
 အဇရာ-ကုန်သည်၊ အမရာ-ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ-ဤသို့။

ကို မလွန်မြောက်နိုင်သေး၊ ဇာတိရှိလျှင် ကျိမ္မဇရာ၊ သေမှုမရဏသည် မုချ ရှိရ
 ဇာတိ၏ထို့ကြောင့် မေ့လျော့ခြင်းသည် သေခြင်း၏လမ်းကြောင်း ဖြစ်ရလေ
 သည်။ “မေ့လျော့ခြင်း၏ လမ်းစဉ်မှာ (လမ်းဆုံးလျှင် ရွာတွေ့ရသကဲ့သို့) အဆုံး
 ၌ သေခြင်းကိုသာ တွေ့ရမည်” ဟု ဆိုလိုသည်။

ဗုဒ္ဓိဗျာဓိ။ ။ ဗုဒ္ဓိဗျာဓိ “ပမာဒေါ” ဟု တရားသဘောကို အရကောက်
 ရသော ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကို ပြသော်လည်း ထိုစကားကို ခိုင်မြဲအောင် ပြသေအခါ
 ပုဂ္ဂိုလ်ကို ပြုမှ နားလည်လွယ်သောကြောင့် “ပမတ္တာ-မေ့လျော့သူ” ဟု ပုဂ္ဂလ
 ဓိဋ္ဌာန်စကားကို သုံးစွဲရသည်။ ထိုဗုဒ္ဓိဗျာဓိ ဝါကျတွင်လည်း “ပမတ္တာ၊ ပေ၊
 မိယတိ စ” သည် ကာရဏဝါကျ၊ “ဣတိ၊ ပေ၊ ပဒိ နာမ ဟောတိ” သည် ဖလ
 ဝါကျဟု ထပ်၍ ခွဲပါ။ ထို့ကြောင့် ဟိကို “ယသ္မာ” ဟု တစ်နည်း အနက်ဆို
 ရသည်။

မရဏံ ဥပေတိ။ ။ ဤ ဝါကျအတိုကလေးသည် စာအနေမကောင်းပါ။
 သာကြောင့်နည်း- ဥပေတိ၏ ကတ္တားသည် ပမတ္တာတည်း၊ ထိုပမတ္တာသည်
 ဣတိကို ကျော်လွန်၍ မစပ်နိုင်၊ ဣတိနောက်၌ “ပမာဒေါ” ဟု ကတ္တားရှိ၏။ ထို
 ကတ္တားသည် “မရဏံ ဥပေတိ” နှင့် မလျော်၊ “ပမာဒေါ မရဏံ ဥပေတိ-
 မေ့လျော့ခြင်းသည် သေခြင်းသို့ ကပ်ရောက်၏” ဟု အနက်အဓိပ္ပာယ် မဖြစ်နိုင်၊
 ထို့ကြောင့် “မရဏံ ဥပေတိ” ဝါကျသည် ပိုနေသော၊ သို့မဟုတ် စာပျက်နေ
 သော ဝါကျဖြစ်ဟန်တူသည်။

အပ္ပမတ္တာ။ ။ “ပမာဒေါ မဂ္ဂု နော ပဒိကို ဖွင့်ပြပြီး၍ “အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိ”
 ကို ဖွင့်သည်။ “အပ္ပမာဒ” အရ သတိကို အရကောက်ရသည်ဟု (ဥပဋ္ဌိတာယ
 သတိယာ စေတံ နာမံ၌) ဖွင့်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို အရကောက်ရသော
 “အပ္ပမတ္တာ” ပုဒ်အရ ထိုသတိနှင့် ပြည့်စုံသော (သတိရှိနော) ပုဂ္ဂိုလ်များကို
 ယူရမည်ဖြစ်၍ “သတိယာ သမန္နာဂတာ” ဟု အပ္ပမတ္တာ၏ ဝိသေသနကို ထည့်
 သည်။

န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ-မမှတ်ထိုက်သနည်း၊ ဟိ ယသ္မာ-အကြင်ကြောင့်၊ အလရော-
 သော၊ အမရော-သော၊ ကောစိ-သော၊ သတ္တော နာမ-သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိ၊
 တသ္မာ - ထို့ကြောင့်၊ (ထိုသို့ မအိုသော၊ မသေသော သတ္တဝါမည်သည်၏
 မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ အလရ-ကုန်သည်၊ အမရ-ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-
 ကုန်၏၊ ဣတိ-သို့၊ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ-မမှတ်ထိုက်။

သန္ဓောဝတာ ထိ ။ ။ ဤ“ဟိ”သည် “ပမာဒေါ မစ္စုနော ပဒံ”ကို
 ထောက်ခံသော ဒဠိကရဏလောတကတည်း၊ ထို့ကြောင့် “အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိ”
 ဟူသော ပါဠိတော်သည်လည်း “ပမာဒေါ မစ္စုနော ပဒံ”၏ ဒဠိကရဏဖြစ်
 သည်။

အာဇောဝေ၊ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ ။ ။ “အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိ-မမေ့သူများသည်
 မသေကုန်” ဟု မိန့်တော်မူသောကြောင့် “တကယံကို မအိုကြ၊ မသေကြ” ဟု
 မှတ်ထင်ဖွယ်ရှိရကား “မမေ့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မအိုကြ၊ မသေကြ”တော့
 ဟု မမှတ်ထိုက်ဟု ဆက်၍ ပြရသည်၊ ဥပနျာသဝါ ကျတည်း။

န ဟိ ။ ။ “န ဟိတက်ရာ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတံပါ ဒဠိစွဲ” နှင့်အညီ ရှေ့ဝါကျ
 ကို ဒဠိယ၊ နောက်ဝါကျကို ဒဠိကရဏဟု ယူဆ၍ “ဟိ-မှန်၏” ဟု ပဌမ ပေး
 သည်။ “အပ္ပမတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မအိုကြ၊ မသေကြတော့ဟု မမှတ်ထိုက်”
 ဟူသော စကားသည် မှန်၏။ “မအို၊ မသေသော သတ္တဝါ” ဟူ၍ လောက၌
 မရှိဟု ဒဠိကရဏဝါကျအတွက် အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ။

ထစ်နုဘိး ။ ။ ရှေ့ဝါကျကို ဖလဝါကျ၊ နောက်ဝါကျကို ဟေတုဝါကျဟု
 ယူဆ၍ “ဟိ ယသ္မာ” ဟု ဒုတိယပေးသည်။ ထိုသို့ ဟေတုဝါကျ ကြံသောအခါ
 သူတစ်ပါး၏ အမေးကို ဖြေရာ ရောက်သောကြောင့် “ကသ္မာ အလော၊ ပေ၊
 သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ” ဟု ပုစ္ဆာဝါကျအပိုထည့်၍ ဆရာတို့ ပေးလေ့ရှိကြသည်။ ပုစ္ဆာ
 ဝါကျ မထည့်ဘဲလည်း အလွယ်ပေးနိုင်ပါ၏။ “ဟိ ယသ္မာ” ဟု ဟေတုဝါကျ
 ကြံသောအခါ “တသ္မာ အလော၊ ပေ၊ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ” ဟူသော ဖလဝါကျ
 ကိုကား မထည့်၍ မဖြစ်၊ ထည့်မှ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံပါသည်။ ထို့ကြောင့် တသ္မာ
 စသော ဝါကျကို ကေနမသေ့ ထည့်ရပါသည်။

ဗုဏ်ဇျာဏ် ။ ။ “န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ” နေရာ၌ “န သလ္လက္ခေတဗ္ဗာ” ဟုလည်း
 ဗဟုဂု ရှိ၏။ ထိုသို့ ရှိရာ၌ “အပ္ပမတ္တာ-တို့ကို” ဟုထည့်၍ “အလော အမရတိ
 န သလ္လက္ခေတဗ္ဗာ” ဟု ပေးနိုင်ပါသည်။ “န သလ္လက္ခေတဗ္ဗံ” လည်း လူအများ၏

ပန-သို့ပါသော်လည်း၊ (မမေ့မလျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မအို၊ မသေ ဟု မမှတ်ထိုက်ပါကုန်သော်လည်း)၊ ပမတ္တဿ - မေ့လျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝဋ် နာမ-ဝဋ်မည်သည်ကို၊ အပရိစ္ဆိန္ဒ-မပိုင်းဖြတ်အပ်သေး၊ အပ္ပမတ္တဿ - မငေ့ မလျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ဝဋ် နာမ-ကို)၊ ပရိစ္ဆိန္ဒ-ပိုင်းဖြတ်အပ်ပြီ၊ တသ္မာ- ထို့ကြောင့် (ထိုသို့ မေ့လျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝဋ်မည်သည်၏ မပိုင်းဖြတ်အပ် သေးသည်၏ အဖြစ်၊ မမေ့မလျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝဋ်မည်သည်၏ ပိုင်းဖြတ် အပ်ပြီး၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ ပမတ္တာ-မေ့လျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ပမတ္တာနံ- မေ့လျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ (ဟိတ်၏ သမ္ပန်ထည့်သည်)၊ ဇာတိအာဒိဟိ-ဇာတိ အစရှိသည်တို့မှ၊ အပရိမုတ္တတ္တာ-မလွတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဇိဝန္တာပိ- အသက်ရှင်ပါကုန်သော်လည်း၊ မတာယေဝ နာမ-သေသူတို့သာ မည်၏။

မှတ်ထင်ခြင်းကို တားမြစ်ရာ ရောက်သောကြောင့် သူ့နည်းနှင့်သူ သင့်ပါ၏။ [သံ+လက္ခဏာတံ၊ ဇရာဒိဂုဏ်းဖြစ်၍ ဣပစ္စည်း၊ တဗ္ဗပစ္စည်း။]

မတ္တဿ ဝန ။ ။ ပြတ်ပြီးသော ရှေ့စကား၌ စောဒနာဖွယ် ရှိသော ကြောင့် ဤဝါကျကို “ဝါကျာရမ္မဝါကျ” ဟု မှတ်ပါ။ ပနသည် ဝါကျာရမ္မ ဇောတက၊ တစ်နည်း- အရုဗျတ္တဇောတကတည်း၊ “အရုစိ+အတ္တ-မနှစ်သက် အပ်သော အနက်” ဟူသည် ရှေ့၌ “အဇရာ အမရာတိ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗာ” ဟူသော အနက်တည်း၊ ထို့ကြောင့် ပနကို တစ်နည်း အနက်ပေးခဲ့ရသည်။ ထိုအနက်တို့တွင် “သော်” ဟူသော အနက်သည် လက္ခဏာအနက်၊ “လည်း” ဟူသော အနက်သည် မနှစ်သက်သံကို ပြသော အရုစိအနက်တည်း၊ ထို ၂ ရပ် ကို ပေါင်းစပ်၍ “လက္ခဏာရုစိတပ်သည်” ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။

စောဒနာ ကျမ်းတော် ။ ။ မမေ့မလျော့သူတို့ကို အဇရာ၊ အမရဟု မမှတ် ထိုက်လျှင် အဘယ့်ကြောင့် “အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိ-မမေ့မလျော့သူတို့သည် မသေ ကြသူတို့ မည်ပါသနည်း” ဟု မေးဖွယ် ရှိသောကြောင့် “အပ္ပမတ္တဿ ပန” စသည်ကို မိန့်သည်။ ထိုပါဌ၌ လိုရင်းကား “တသ္မာ တေ ဇိဝန္တာပိ မတာပိ န မိယန္တိယေဝ နာမ” တည်း၊ “မမေ့မလျော့သူတို့ကို မအို၊ မသေသူတို့ဟု မမှတ်ထိုက်ပါသော်လည်း ပြအပ်ခဲ့သော ထိုအကြောင်းကြောင့် အသက်ရှည် နေကုန်စဉ်ဖြစ်စေ၊ သေနေကုန်စဉ်ဖြစ်စေ မသေသူတို့ မည်သည်-ဟူလို။

မှတ်ချက်။ ။ပနသဒ္ဓါဖြင့် ရွှေဝါကျ၏ အနက်ကို လက္ခဏာအရစိတင်ရာ၌ ရွှေဝါကျတွင် ပဓာန-အပဓာန ၂ မျိုးရှိလျှင် ပဓာနဝါကျကိုလှမ်း၍ လက္ခဏာ အရစိတင်ရသည်။ ဤနေရာ၌ “န ဟိ ဝါကျသည် ရွှေဝါကျ၏ အနက်ကို ထောက်ခံရုံသာဖြစ်သောကြောင့် အပဓာနတည်း၊ “အဇရာ အမရာဟောန္တိတိ န သလ္လက္ခေတဗ္ဗာ”ကား ပဓာနဝါကျတည်း၊ ထို့ကြောင့် ပနသဒ္ဓါဖြင့် ထို ပဓာနဝါကျကို ပြန်၍ လက္ခဏာအရစိတင်ရသည်။

ဝဋ် နာမ၊ ဝေ၊ ဝရိစ္ဆိန္ဒ။ ။ဝဋ်တီတိ ဝဋ်-အဆက်မပြတ်လည်တတ်သော ဝဋ်၊ ထိုဝဋ်သည် ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်၊ ကိလေသဝဋ်ဟု ၃ မျိုးရှိ၏။ [အကျယ်ကို သဂြိုဟ်ပစ္စည်းပိုင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၌ ရှုပါ။] ထို ဝဋ်သုံးပါးလုံးကိုပင် မေ့ လျော့သူအတွက် (ဤမျှလောက်သာ လည်တော့လတဲ့ ဟု) မပိုင်းဖြတ်နိုင်၊ မမေ့ လျော့သူအတွက်သာ (သောတာပန်ဖြစ်လျှင် ၇ ဘဝသာ လည်ရတော့လတဲ့- စသည်ဖြင့်) ပိုင်းဖြတ်နိုင်သည်။ [“ပမတ္တဿ၊ ပေ၊ အပရိစ္ဆိန္ဒ” သည် ဗျတိရေက ဝါကျ၊ အပမတ္တဿ ပရိစ္ဆိန္ဒကား အနုယဝါကျ၊ အနုယဝါကျ၌ “ဝဋ် နာမ” ဟု မပါသော်လည်း အဓိကားရနည်းအားဖြင့် လိုက်စေနိုင်သည်။]

တဿာ၊ ဝေ၊ ဝေတာယေဝ နာမ။ ။ပမတ္တာ ဇီဝန္တာပိ မတာယေဝ နာမ- မေ့လျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသက်ရှည်စေကာမူ သေသူတို့ပင် (အသေ ကောင်းတို့ပင်) မည်၏။ ဘာကြောင့်နည်း- ဇာတိအာဒိဟိ အပရိမုတ္တတ္တာ- ဇာတိ ဇရာ မရဏတို့မှ မလွတ်ကုန်ခြင်းကြောင့်တည်း။

ထိတိ၏ သမ္ဗန်ထဉ်။ ။အပရိမုတ္တတ္တာသည် “မတာယေဝ နာမ (ဟောန္တိ)” ၏ ဟိတ်တည်း၊ ဤသို့ ဟိတ်၏ ဆိုက်ရာစပ်ရာ ကြိယာ၏ ကံဟောဝါကျ၌ ကံ သည်လည်းကောင်း၊ ကတ္တားဟောဝါကျ၌ ကတ္တားသည်လည်းကောင်း ဟိတ် ၏ သမ္ဗန်ဖြစ်ရိုးတည်း၊ “မလွတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်” ဟူရာ၌ “အဘယ်သူတို့၏ မလွတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ပါနည်း” ဟု သမ္ဗန်ကို ထိုပါဠိက ငဲ့လျက် ရှိ၏။ ထို့ ကြောင့် သမ္ဗန်တစ်ခုထည့်ရလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ ထည့်သောအခါ ဤကဲ့သို့သော ကတ္တားဟောဝါကျ၌ “ပမတ္တာ” ဟူသော ကတ္တားကိုပင် “ပမတ္တာန” ဟု သမ္ဗန် လုပ်၍ ထည့်ရသည်။ ထိုသို့ ထည့်မှ “မေ့လျော့သူတို့၏ မလွတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ပြည့်စုံသည်။

[ဆေးင်] ဟိတ်ဆိုက်လေရာ၊ ကြိယာ၏၊ ကံ ကတ္တားကို၊ ဟိတ်၏ သမ္ဗန်ခံမြဲ။

ဝါကျ၌။ ။“တဿာ၊ ပေ၊ မတာယေဝ နာမ” သည် ဖလဝါကျ၊ ဤဝါကျ ကို ထောက်၍ “ပမတ္တဿ၊ ပေ၊ ပရိစ္ဆိန္ဒ” ဟူသော ရွှေဝါကျသည် ဟေတုဝါကျ ဟု ခွဲပါ။ ထို့ကြောင့် ဟေတုဝါကျ၌ “ပသ္မာ” ဟု အပိုထည့်နိုင်သည်။ ပရိစ္ဆိန္ဒ၊ အပရိမုတ္တတ္တာတို့ကို ဓာတ် ပစ္စည်းခွဲ၍ ဝိဂြိုဟ်အပြုနိုင်ပါ။

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ အပ္ပမတ္တာ - မမေ့မလျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အပ္ပမာဒလက္ခဏံ-အပ္ပမာဒ၏ လက္ခဏာကို၊ ဝဇေတော-တိုးပွားစေ၍၊ ဝါ-တိုးပွားစေခြင်းကြောင့်၊ ခိပ္ပံ-လျင်မြန်စွာ၊ မဂ္ဂဖလသနိ-မဂ် ဖိုလ်တို့ကို၊ သစ္စိကတော-မျက်မှောက်ပြု၍၊ ဝါ- ကြောင့်၊ ဒုတိယတတိယ အတ္တဘာဝေသု-ဒုတိယအတ္တဘော, တတိယအတ္တဘောတို့၌၊ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ-မဖြစ်ကြရကုန်၊ တသ္မာထိ-ကြောင့် (ထိုသို့ အပ္ပမတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အပ္ပမာဒလက္ခဏာကို တိုးပွားစေသည့် အတွက် မဂ်ဖိုလ်တို့ကို မျက်မှောက်ပြု၍ ဒုတိယအတ္တဘော, တတိယအတ္တဘောတို့၌ မဖြစ်ရကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်)၊ တေ - ထိုအပ္ပမတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဇီဝန္တာပိ-အသက်ရှင်နေကုန်သော်လည်းကောင်း၊ ဝါ-အသက်ရှင်နေကုန်စဉ်လည်းကောင်း၊ မတာ-သေကုန်သည်၊ (သမာနာ)ပိ-ဖြစ်ကုန်သော် လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဖြစ်ကုန်စဉ်လည်းကောင်း၊ န မိယန္တိယေဝ နာမ-မသေသူတို့သာ မည်၏။

နာမထည့်ဝံ။ ။ “တကယ်သေသူတော့” မဟုတ်ပါ၊ သေသူနှင့် တူသောကြောင့် သဒိဿပစာရအားဖြင့် “မတ” ဟု ခေါ်ရကြောင်းကို ပြလို၍ “မတာယေဝ နာမ” ဟု နာမသဒ္ဓါထည့်၍ ဆိုရသည်။ [ဝုစ္စတိ-ဝုစ္စိ, နာမံ-ပရိယာယ, ရှိလတ်ကမ္မ, မှတ်ယူဥပစာ၊- ရှေးနိယာမ်။]

အပ္ပမတ္တာ ဝန။ ။ “ပမတ္တဿ၊ ပေ၊ မတာယေဝ နာမ” ဖြင့် ပမတ္တပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအရာကို ပြပြီး၍ အပ္ပမတ္တပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအရာကို ပြလိုသောကြောင့် အပ္ပမတ္တဿ ပန ပေ၊ န မိယန္တိယေဝ နာမ” ဟု မိန့်သည်။ ထို့ကြောင့် ပမတ္တဿစသော ရှေ့ ၂ ဝါကျသည် ပက္ခဝါကျ၊ အပ္ပမတ္တဿမှ စ၍ န မိယန္တိယေဝ နာမတိုင်အောင် ၂ ဝါကျသည် ပက္ခန္တရဝါကျ၊ ပနသည် ပက္ခန္တရဇောတကဟု ခွဲပါ၊ ဤပက္ခန္တရ ၂ ဝါကျတွင်လည်း “အပ္ပမတ္တဿ၊ ပေ၊ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ” သည် ဟေတုဝါကျ၊ “တသ္မာ၊ ပေ၊ နာမ” သည် ဖလဝါကျတည်း။

အဓာ။ ။ အပ္ပမတ္တာ၌ ပမတ္တပုဒ်ကို ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ, ဝိဂ္ဂဟပြု, အ + ပမတ္တ တွဲ, ပဒေဘော်လာရပုံကိုလည်းကောင်း၊ ဝဇေတော၌ ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲပုံကို လည်းကောင်း, မဂ္ဂဖလသနိ၌ သမာသ်တုံပုံကို လည်းကောင်း, ဒုတိယ တတိယ၏ သမာသ်, အတ္တဘာဝေသုနှင့် သမာသ်ကိုလည်းကောင်း, နိဗ္ဗတ္တန္တိ၌ ဓာတ်ပုဒ်ကိုလည်းကောင်း မေး၍ မသိလျှင် ဆရာက ပြောပြပါ။

အပ္ပမာဒလက္ခဏံ။ ။ အပ္ပမာဒဿ + လက္ခဏံ အပမာဒလက္ခဏံ၊ “အပ္ပမာဒ” ဟူသည် မမေ့မလျော့ကြောင်းဖြစ်သော သတိတည်း၊ ထိုသတိနှင့် မကင်းခြင်း

သည် အပ္ပမာဒ၏ အမှတ်လက္ခဏာတည်း။ “အပ္ပမာဒလက္ခဏံ ဝဇေတွာ” အရ “အပ္ပမာဒ လက္ခဏာကို တိုးပွားစေခြင်း”ဟူသည် ဘုရားအစရှိသော အာရုံ၊ အာနာပါန အစရှိသော အာရုံတို့၌ သတိစိုက်သောအားဖြင့် ထိုသတိတရား၏ မိမိသန္တာန်၌ တိုးပွားလာစေခြင်းတည်း။ ဝိပဿနာဉာဏ်သို့ ရောက်သောအခါ ရုပ်-နာမ် ခန္ဓာတို့၌ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် အတူ သတိစိုက်ခြင်းကား အပ္ပမာဒ လက္ခဏာကို တိုးပွားစေခြင်း အစစ်ဖြစ်တော့၏။

တွာဝေဇည်း၏ထိထိအနုဏ်။ ။ ထိုသို့ တိုးပွားစေခြင်းကြောင့် မဂ်ဖိုလ်တို့ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ပုဗ္ဗာပရ၊ သမာနနှင့် လက္ခဏဟေတု၊ ငါးခုအတ္ထ၊ သက်အပ်စွာ၊ တုနတွာနတွာ”ဟူသော အနက်တို့တွင် ဤနေရာ၌ ဟိတ်အနက်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။

ခိဠံ။ ။ ခိပဓာတ်၊ ရက်ပစ္စည်းဖြင့် “သို့ပြ”ဟု သက္ကတရှိ၏။ ပါဠိ၌ ခိပဓာတ် အပစ္စည်းတည်း။ ခိပတိ-(စေခိုင်းသကဲ့သို့) ဖြစ်တတ်၏။ ဝါ-လျှင်မြန်တတ်၏။ ဣတိခိပ္ပံ၊ ဤနေရာ၌ ကြိယာဝိသေသန အနက်ဝယ် ဒုတိယာဝိဘတ် သက်၍ “စွာ”ဟု အနက်ပေးရသည်။

သစ္စိဏတွာ။ ။ သစ္စိပစ္စက္ခေ၊ အဘိဓာန်(၁၁၆၀)၌ သစ္စိကို မျက်မှောက် အနက်ဟော အဗျာပပုဗ်ဟု ဆို၏။ သို့သော် “သဟ+အစ္စိ”ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ “သဟ+အစ္စိနာ ယံ ဝတ္တတိတိ သစ္စိ”ဟု ပြုနိုင်၏။ “မျက်စိနှင့်တကွဖြစ်သော(မျက်မြင်ဖြစ်သော) အမှု”ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။ “မျက်မှောက်”ကား အဓိပ္ပာယ်ထွတ်တည်း။ “သစ္စိ+ကတွာ သစ္စိကတွာ”ဟု ကမ္မဓာရည်းတို့ပါ။

ဇီဝန္တာပိ ဓဏာပိ။ ။ ဤပိသဒ္ဒါတို့သည် အချင်းချင်းဆည်းသော အညမည သမုစုည်းအနက်လည်း ရှိကြ၏။ “အသက်ရှင်နေကြစေကာမူ၊ သေနေကြစေကာမူ မသေသူတို့ပင် မည်၏”ဟု ဆိုသောကြောင့် ရှင်ခြင်း သေခြင်းကို နှိမ်ချသော ဂရဟာဇောတကတို့လည်း ဖြစ်ကြ၏။ “ဇီဝန္တာပိ-အသက်ရှင်နေကုန်သော်လည်းကောင်း၊ (ကုန်စဉ်လည်းကောင်း)”ဟု ပေးရသည်။ ဇီဝန္တာ၌ အန္တပစ္စည်းသည် လက္ခဏ (သော်) အနက်ကို ဟောသော်လည်း မတာ၌ တပစ္စည်းကား လက္ခဏအနက်ကို မဟောနိုင်။ ထို့ကြောင့် “မတာ(သမာနာ)ပိ”ဟု ထည့်၍ပေးရသည်။ [“န မိယန္တိယေဝ နာမ”ဟု နာမသဒ္ဒါ ထည့်ရပုံကို “မတာယေဝ နာမ”အတိုင်း သိပါ။]

ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာတိ-ကား၊ ပန-အဖိုတစ်ပါးကား၊ ယေ သတ္တာ-
 အကြင် သတ္တဝါတို့သည်၊ ပမတ္တာ - မေ့လျော့ကြကုန်၏၊ တေ(သတ္တာ) - ထို
 သတ္တဝါတို့သည်၊ ပမာဒမရဏေန-မေ့လျော့ခြင်းဟူသော သေခြင်းအားဖြင့်၊
 နောတ္တာ-သေကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (မတာ ယထာ-သေသူတို့နှင့် တူကုန်
 ၏) ဟိ-ချဲ့ဦးအံ့၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယူပစ္စေဒေန-ဇိဝိတိန္ဒြေ၏ ပြတ်စဲခြင်းကြောင့်၊ မဘာ-
 အစစ်အမှန် သေသူတို့သည်၊ ဒါရုက္ခန္ဓသဒိသာ - သစ်ထုံးနှင့် တူကုန်သည်၊
 အပဂတဝိညာဏာ - ကင်းသော ဝိညာဏ်ရှိကုန်သည်၊ (ဟောန္တိ) ယထာ-
 ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ တထေဝ-ထို့ အတူသာ ျပျင်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

သေ ဝမတ္တာ ယထာ မတာတိ။ ။ ပဌမဂါထာ၌ “အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိ”
 ဟူသော တဘိယပါဒကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ယခုအခါ “ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာ”
 ဟူသော စတုတ္ထပါဒကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာတိ”
 ဟု မိန့်သည်။

ယေ ဝန သတ္တာ ဝတ္တာ။ ။ ဤစကားသည် ယေ ပမတ္တာ၏ အဖွင့်တည်း၊
 ပနသည် အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိ၏ ပက္ခမ္မ တစ်ပါးသော ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာ
 ဟူသော တစ်ပက္ခကို ထွန်းပြသော ပက္ခန္ဓရဇောတကတည်း၊ ယေ သဒ္ဓါသည်
 ယှဉ်ဘက်ဘစ်ခုခု ရှိရသော ပယောဂဝန္တ သဗ္ဗနာမ်တည်း၊ ထို့ကြောင့်
 “သတ္တာ”ဟု ယှဉ်ဘက်ပုဒ်ကို ထည့်၍ဖွင့်ပြသည်။

တေ ဝေ၊ မေတ္တာ။ ။ “ရှေ့အနိယ၊ ရှိတုံက၊ နိယ နောက်နေစေ၊...
 အကယ်တိတိ၊ မရှိဘိ၊ ထည့်ရမည်ပုံသေ” ဟူသော ရှေးနိယာမ်နှင့်အညီ ရှေ့
 ဝါကျ၌ “ယေ”ဟု အနိယမရှိသောကြောင့် နောက်ဝါကျ၌ “တေ”ဟု နိယမ
 ထည့်သည်၊ ဤ “တေ”ကို ဂါထာ၌ပါသော “ယထာ မတာ”၌ စပ်ပါ။

ဝမာဒါဝေ၊ ဝေတ္တာ။ ။ ဤဟိတ်ကို “ယထာ မတာ”၌ပင် စပ်ပါ၊ “ထို
 သတ္တဝါတို့သည် လောကထုံးစံအတိုင်း မသေကြသေးသော်လည်း မေ့လျော့
 ခြင်း ဟူသော အသေအားဖြင့် သေကြသည့်အတွက် သေသူတို့နှင့်အတူပင် ဖြစ်
 ကြသည်”ဟုလို။

ယထာ တိ။ ။ ယထာ မတာကို ချဲ့ပြလို၍ “ယထာ ဟိ” ဟု မိန့်သည်၊ အခြား
 နေရာ၌ “ယထာ ဟိ” ဟု လာလျှင် ရှေ့စကားကို ထင်ရှားအောင်ပြုသော
 ထပ္ပပါကဋိကရဏဝါကျ ဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌ကား “ယထာ မတာ” ဟု
 ရှိပြီးသော ဥပမာကို ချဲ့ပြသောကြောင့် ဝိတ္တာရဝါကျသာဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့်
 ဟိကို ဝိတ္တာရဇောတက အနက်ပေးသည်။

ဟိ-မှန်၏။ (တစ်နည်း) ဟိ-ချဲ့ဦးအံ့၊ မတန် ဝိယ-သေသူတို့၏ကဲ့သို့၊ တေ
သမ္ဘိ-ထိုမေ့လျော့သော သတ္တဝါတို့၏လည်း၊ တာဝ - ရဟန်းတို့မှ ရှေးဦးစွာ၊
ဝါ-ရဟန်းတို့၏ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဒ္ဒိဋ္ဌာနံ-ညွှန်ပြအပ်ကုန်သော၊) ဂယဋ္ဌာနံ-အိမ်၌
တည်သူ လူဝတ်ကြောင်တို့၏၊ (ကေစိတ္တမိ၌စပ်၊) ဒါနံ-အသွကု၊ ဒဿာမ-
လှူကုန်အံ့၊ သီလံ-သီလကု၊ ရက္ခိယာမ-စောင့်ကုန်အံ့၊ ဥပေါသထကမ္မ-ဥပုသ်
စောင့်မှုကု၊ ကရိယာမ-ပြုကုန်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ကေစိတ္တမိ-တစ်မျိုးသောစိတ်
သည်လည်း၊ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ-မဖြစ်၊ ပဗ္ဗဇိတာနမ္မိ-ရဟန်းတို့၏လည်း၊ (ကေစိတ္တမိ၌
စပ်၊) အာစရိယုပဇ္ဇာယဝတ္ထာဒီနိ-ဆရာဥပဇ္ဇာယ်တို့၏ ကျင့်ဝတ်အစရှိသည်တို့
ကို၊ ပူရေယာမ-ဖြည့်ကုန်အံ့၊ ဓုတင်္ဂါနိ-ဓုတင်တို့ကို၊ သမာဒိယိယာမ-ဆောက်
တည်ကုန်အံ့၊ ဘာဝနံ-ဘာဝနာကို၊ ဝနေယာမ-ပွားစေကုန်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊
(ကေစိတ္တမိ - တစ်မျိုးသော စိတ်သည်လည်း၊) န ဥပ္ပဇ္ဇတိ - မဖြစ်၊ ဣတိ-
ထို့ကြောင့်၊ တေ-ထိုမေ့လျော့သောသတ္တဝါတို့သည်၊ မတေန-အသေကောင်

ဇီဝိ၊ ပေါဝိညာဏာ။ ။ “အသက်” ဟု ခေါ်အပ်သော ရုပ်ဇီဝိတ၊ နာမ်
ဇီဝိတ ၂ ပါးကို “ဇီဝိတိန္ဒြေ” ဟု ကျမ်းစာတို့၌ သုံးစွဲ၏။ ထိုဇီဝိတိန္ဒြေ ဟူသော
အသက်၏ (ဤဘဝအတွက် နောက်ထပ်မဆက်ဘဲ) ပြတ်ခြင်းကြောင့် အစစ်
အမှန် သေသူများ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုသေသူတို့သည် သစ်တုံးနှင့်တူကြကုန်၏။ တူဖို့
ကိုပင် “အပဂတဝိညာဏာ” ဟု ပြသည်။ သစ်တုံး၌ စိတ်ဝိညာဉ်မရှိသကဲ့သို့
သေသူတို့မှာလည်း “စိတ်ဝိညာဉ် မရှိကြတော့” ဟုလို့။ [ဇီဝိတိန္ဒြေယထာ+ဥပစ္စေ
ဒေါ- ပြတ်ခြင်းတည်း၊ ဇီဝိတိန္ဒြေယုပစ္စေဒေါ- ခြင်း၊ ဒါရုက္ခန္ဓေန+သဒိသာ
ဒါရုက္ခန္ဓသဒိသာ၊ အပဂတံ+ဝိညာဏံယေဟိတိ အပဂတဝိညာဏာ၊ “ယေဟိ-
အကြင်သေသူတို့မှာ၊ ဝိညာဏံ-သည်၊ အပဂတံ-ကင်းပြီ၊ ဣတိ၊ အပဂတဝိညာ
ဏာ-တို့မည်၏”။]

ဓာတေဝ ဓာတန္တိ။ ။ ဂါထာ၌ “ယထာမတာ” ဟု အနိယမဥပမာနဇောတက
ရှိသောကြောင့် “တထေဝ” ဟု နိယမ ဥပမေယျ ဇောတကထည့်၍ဖွင့်ပြသည်။

ဓာတေဝိ ဓိ။ ။ “ယထာ၊ ပေါတထေဝ ဟောန္တိ” ဟူသော ရှေ့စကားကို
ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် “တေသံ ဟိ” စသည်ကို မိန့်သည်။ ထို့ကြောင့်
“တေသံ” မှစ၍ “ကိ” နာနာကရဏာ ဟောန္တိ” တိုင်အောင် ဒဠိကရဏဝါကျတူ
မှတ်ပါ။ (တစ်နည်း) မေ့လျော့သွားသည့် သူသေနှင့်တူပုံကို ထပ်၍ချဲ့သောကြောင့်
ဝိတ္ထာရဝါကျဟုလည်း ဆိုသင့်၏။ ထို့ကြောင့် ဟိကို ဒဠိ၊ ဝိတ္ထာရ ၂ နည်း
အနက်ပေးသည်။

နှင့်၊ နာနာကရဏာ - အသီးအခြားပြုကြောင်း အထူးရှိကုန်သည်။ ကိံ ဝ
ဟောန္တိ-အဘယ်မှာသျှင် ဖြစ်ကုန်တော့အံ့နည်း။ (န ဟောန္တိ ဝေ - မဖြစ်ကုန်
သည်သာ။) တေန-ထို့ကြောင့်၊ ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာတိ-ဟူ၍၊ ဘဂ
ဝတာ-မြတ်စွာဘုရားသည်၊ ဝုတ္တိ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

ဇောနံ ဝိယ။ ။ ဤဥပမာနစကား၌ “မတာနံ ဒါနံ ဒဿာမ၊ ပေ၊ ဝဇေ
ယျာမ၊ ဣတိ (ကေစိတ္တဋ္ဌိ) န ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ဟူသော ပုဒ်များကို အပြည့်အစုံလိုက်၍
ပေးလိုကပေးနိုင်ပါ၏။ သို့သော် လွယ်ကူအောင် မလိုက်စေဘဲ ပေးထားသည်။

ဇောသံဝိ။ ။ ဤပုဒ်သည် ပမတ္တသာမညကို ပြသောပုဒ်တည်း။ ဂဟဋ္ဌာနံ၊
ပဗ္ဗဇိတာနံတို့ကား ပမတ္တဝိသေသကိုပြသော ပုဒ်တို့တည်း။ ထို့ကြောင့် တေသံ
အရ၌ ပမတ္တဖြစ်ကြသော ဂဟဋ္ဌတို့လည်းပါဝင်၊ ပဗ္ဗဇိတတို့လည်း ပါဝင်သည်
ဟု မှတ်ပါ။ ငါသဒ္ဓါကား မတာနံကို ပေါင်းသော သမ္ပိဏ္ဏနတ္ထတည်း။

ဇောဋ္ဌာနံ ဇာဝ။ ။ [ဂဟေ-အိမ်၌၊ တိဋ္ဌန္တိ-တည်နေတတ်ကုန်၏။ ဣတိ
ဂဟဋ္ဌာ။] တာဝသဒ္ဓါသည် ပဌမတ္ထ (ရှေးဦးစွာအနက်)၊ ကမတ္ထ (အစဉ်အတိုင်း
အနက်) ဝတ္တဗုဒ္ဓရပေက္ခာန (ဆိုထိုက်သော အခြားစကားတစ်ရပ်ကို ငဲ့ခြင်း
အနက်) အနုညာတ (ရှိပါစေတော့-ဟု ခွင့်ပြုခြင်းအနက်) ဟု ၄ နက်ရှိ၏။
ထိုတိုင် ဤနေရာ၌ ပဗ္ဗဇိတမေ့ပုံမှ ရှေးဦးစွာ ဂဟဋ္ဌတို့၏ မေ့ပုံကို ပြသော
ကြောင့် ပဌမတ္ထအနက်ဟောတည်း။

ပဌမတ္ထေ ကမတ္ထေ စ၊ ဝတ္တဗုဒ္ဓရပေက္ခာနေ၊
အနုညာတေ တေသု အတ္ထေသု၊ တာဝသဒ္ဓေါ ပဒီသတိ။

အဝါဒေါ သမ္ဗန်တစ်ခုခုထည်း။ ။ ဤသို့ ပဌမတ္ထ တာဝသဒ္ဓါရှိရာ၌ “ပဗ္ဗဇိ
တေဟိ-တိမ္မ၊ တာဝ-ရှေးဦးစွာ” ဟု အပါဒါနံသော်လည်း ထည့်ရ၏။ (သို့
မဟုတ်) “ပဗ္ဗဇိတာနံ-တို့၏၊ တာဝ-စွာ” ဟု သမ္ဗန်သော်လည်း ထည့်ရ၏။ ဤသို့
ထက်မ ကပ်ပါယ်ပြည့်စုံသည်။ ထိုသို့ တစ်ခုခုသည် ပိုးနောက် “နိဒ္ဒါနံ - ကုန်
သော” ဟု တာဝစပ်ရာပုဒ်ကို ထည့်ရ၏။ ဤသို့ထည့်မှလည်း “ပဗ္ဗဇိတတို့မှ
ရှေးဦးစွာညွှန်ပြအပ်သော ဂဟဋ္ဌတို့၏ ” ဟု စကားအဆက် ပြည့်စုံသည်။
[“ပဌမံ” ဟု ရှိရာ၌လည်း နည်းတူ။]

[ဆောင်] ပဌမံ-တာဝ၊ ရိုကကေဒ်၊ အပါဒါန်နှင့် သမ္ဗန်အနေ၊
ဤနစ်ထေ့ လာစေတစ်ခုခု။

န ဥပ္ပဇ္ဇတိဇီ။ ။ နောက်ဝါကျ၏ အကြောင်းပြဖြစ်သောကြောင့် ဘူဘိကို
ဟေတုအနက်ဟောဟု ကြံလိုက်ပါသည်။ ဤသို့ ဣတိကို ဟေတုအနက်ဟော
ကြံသည့်အခါ “တေသံပိ ဟိ၊ ပေ၊ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ” ။ ဝါကျကို ဟေတုဝါကျဟု
ဆိုနိုင် သည်။

ဧဝံ ဝိသေသတော ဥ တွာတိ-ကား၊ ပမတ္တဿ-မေ့လျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝဇ္ဇတော-ဝဋ်မှ၊ နိဿရဏံ-ထွက်မြောက်ခြင်းသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ အပမတ္တဿ-မမေ့မလျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ဝဇ္ဇတော နိဿရဏံ) အတ္ထိ-ရှိ၏၊ ဣတိ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝိသေသတောဝ - အထူးအားဖြင့် သာလျှင်၊ ဇာနိတွာ - သိပြီး၍၊

ဧတေန ဧဝါဝေ၊ဧတာန္တိ။ ။ဤဝါကျကား ဖလဝါကျတည်း၊ ထိုမေ့လျော့သော သတ္တဝါတို့မှ အသေကောင်တို့ကဲ့သို့ ဒါနကို ပြုကုန်အံ့စသည်ဖြင့် ပမတ္တဖြစ်သော လူဝတ်ကြောင့်တို့မှာလည်း စိတ်တစ်ခုမျှ မဖြစ်ကြ၊ အာစရိယဝတ်၊ ဥပဇ္ဈာယဝတ်စသည်ကို ဖြည့်ကုန်အံ့ စသည်ဖြင့် ပမတ္တဖြစ်သော ပဗ္ဗဇိတတို့မှာလည်း စိတ်တစ်ခုမျှ မဖြစ်ကြသောကြောင့်(ဟေဟုဝါကျ)၊ ထိုမေ့လျော့သော သတ္တဝါတို့သည် အသေကောင်တို့နှင့် ဘာထူးကြသေးသလဲ၊ မထူးကြတော့ ဟူလို(ဖလဝါကျ)။

နာနာကရဏာ။ ။ကရောတိ ဧတေနာတိ ကရဏံ၊နာနာ+ကရဏံ ဧတေ သံတိ နာနာကရဏာ=အသီးအခြားပြုကြောင်း အထူးရှိသူတို့၊ [တေနှင့် အရတူအောင် နာနာကရဏာကို ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ကြံရသည်၊ အခြားနေရာ၌ကား “ နာနာကရဏံ - အသီးအခြားပြုကြောင်း အထူး ” ဟု ရှိသောကြောင့် “နာနာ+ကရဏံ နာနာကရဏံ” ဟု ကမ္မဓာရဲသမာသံတွဲရသည်။]

ဣံ ဧတာန္တိ။ ။န, အ, နော, မာ, အလံ, ယဉ္ဇေ, ကိ ဤနိပါတ်ပုဒ်တို့သည် ပဋိသေမအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် နာနာကရဏာဝမှ ဝေကိုယူ၍ “ကိ” ဝ ဟောန္တိ-အံ့နည်း” ဟု အနက်ပေးပြီးနောက် “န ဟောန္တိ ဝေ” ဟု ဆိုလိုရင်းအနက်ပေါ်အောင် ထည့်၍ ပေးရိုးပြုကြသည်။ [နိသေမေ န အနော မာလံ, ယဉ္ဇေ ကိန္ဓ နိပါတကား-နစသော နိပါတ်တို့သည် တားမြစ်ခြင်းအနက်၌ ဖြစ်ကြကုန်၏။]

ဧတေန ဝုတ္တံ။ ။မိမိဖွင့်ဆိုအပ်ပြီးသော အနက်အဓိပ္ပါယ်၏ မှန်ကန်ကြောင်းကို ရဲရဲဝံ့ဝံ့ လက်သီးလက်ရိုးတမ်းသကဲ့သို့ပြသောကြောင့် “တေန ဝုတ္တံ, လက်ရိုးတမ်း” ဟု ရှေးဆရာတို့ မိန့်ကြသည်၊ ဤအလို လဒ္ဒဂုဏ်ပြဝါကျဟု ဆိုလိုဟန် တူသည်၊ အမှန်အားဖြင့် ဆိုအပ်ပြီးသော စကားကို နိဂုံးအုပ်သော နိဂမဝါကျသာတည်း။

[ဆောင်] တေန ဝုတ္တံ, တည်ပါ၌ပြန်က, လဒ္ဒဂုဏ်ပြ, ဆိုစကြ၏၊
နိဂုံးထင်လှ, နောတက္က။(စံကျောင်းနိယာမ်)။

ဧဝါဝေ၊ဥတ္တာဏိ။ ။ပဌမဂါထာကို ဖွင့်ပြပြီး၍ ဒုတိယဂါထာကို ဖွင့်ပြလိုသောကြောင့် “ဧဝံ ဝိသေသတော ဥ တွာတိ” ဟု မိန့်သည်၊ ဧဝံဖြင့် ပဌမဂါထာ၌ ပြအပ်ပြီးသော အနက်တို့ကို ပြန်၍ညွှန်းသည်၊ ထိုသို့ညွှန်းရာ၌ “အပူ

(အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တိ၌ စပ်) ပန-ပရိယာရပက္ခမှတစ်ပါး၊ စောဒနာပက္ခကို ဆိုဦးအံ့၊ ကေ-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ (တေဟုလည်းကောင်း၊ သေဟုလည်းကောင်း ရှိ၏) ဝိသေသံ-အထူးကို၊ ဇာနန္တိ-သိကုန်သနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊ အပ္ပမာဒမိ ပဏှိတာတိ-ကား၊ ပဏှိတာ-ကြောင်းကျိုး မြင်သိ၊ သဘာဝ ပညာရှိကုန်သော၊ မေဓာဝိနော - လျင်စွာ သိတတ်သော ပညာရှိကုန်သော၊ သပ္ပညာ-အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော ပညာရှိကုန်သော၊ ယေ-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ အပ္ပမာဒေ-အပ္ပမာဒတရား၌၊ ငှတော-စတည်၍၊ အပ္ပမာဒံ-မိမိ၏ အပ္ပမာဒတရားကို၊ ဝဇေန္တိ-တိုးပွားစေကြကုန်၏၊ တေ-အပ္ပမာဒတရား တိုးပွားစေကြသော ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝိသေသကာရဏံ - ထူးသော အကြောင်းကို၊ ဇာနန္တိ - သိကြကုန်၏၊ (ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း။)

မာဒေါ အမတံ ပဒံ၊ အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိ”အတွက် “အပ္ပမတ္တဿ ဝဇေတော (နိဿရဏံ)အတ္ထိ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ပမာဒေါ မဇ္ဈုနော ပဒံ၊ ယေ ပမတ္တာ ယထာ မတာ”အတွက် ပမတ္တဿ ဝဇေတော နိဿရဏံ နတ္ထိ”ဟုလည်းကောင်း လိုရင်းအနက်ကိုသာ ချူး၍ ညွှန်ပြသည်။

ဝိသေသတောဝ ဇာနိတွာ။ ။ ပမတ္တ(ပမာဒ)နှင့် အပ္ပမတ္တ(အပမာဒ) တို့၏ထူးပုံမှာ “တစ်ဖက်က ဝဋ်မှ မလွတ်မြောက်စေနိုင်ခြင်း၊ အခြားတစ်ဖက်က ဝဋ်မှလွတ်မြောက်စေနိုင်ခြင်းအားဖြင့် အလွန်ထင်ရှားသောကြောင့် “ဝိသေသ တောဝ”ဟု ဝေသဒ္ဓါထည့်၍ ဖွင့်သည်။ ဇာနိတွာကား ဥ တွာ၏အဖွင့်တည်း။

ဧဝ ပန ဝေ၊ ဇာနန္တိတိ။ ။ ဤကား အပိုထည့်အပ်သော ပုစ္ဆာဝါကျ တည်း၊ ဤသို့ ပုစ္ဆာဝါကျထည့်ခြင်းမှာလည်း “အပ္ပမာဒမိ ပဏှိတာ”ဟု အဖြေ သဘောပါသော ကတ္တားပုဒ်ကို မြင်ရသောကြောင့် ထည့်ခြင်းတည်း။ [“ကေ ပနေတံ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ကေ ပနေသံ”ဟုလည်းကောင်း မူကွဲရှိ၏၊ နောက်၌ “တေ ဧဝံ ဝိသေသကာရဏံ ဇာနန္တိ”ဟု အဖြေကို ရှု၍ ကေ ပနေဝံ (ပန+ဧဝံ)ဟု ရှိမှ စာသွားမှန်သည်။

အပ္ပမာဒေ မိ ပဏှိတာ။ ။ ပဏှိတာကို “မေဓာဝိနော သပ္ပညာ”ဟုဖွင့်၏၊ တစ်ပုဒ်နှင့် တစ်ပုဒ်သည် ပရိယာယ်ပုဒ် (အလဲအလှယ်) သုံးနိုင်သောပုဒ် ဖြစ် သော်လည်း : သဒ္ဓါအနက်အားဖြင့် ကွဲသောကြောင့် အနက်ခွဲ၍ ပေးထား သည်၊ အပ္ပမာဒမိကို “အတ္တနော အပ္ပမာဒေ”ဟုဖွင့်၏၊ သူတစ်ပါး၏ အပ္ပမာဒ

အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တိတိ-ကား၊ တေ-ထိုပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဧဝံ-ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်၊ ဥ တွာ-သံပြီး၍၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ တသ္မိံ” အပ္ပမာဒေ-ထိုအပ္ပမာဒတရား၌၊ ပမောဒန္တိ-အပြားအားဖြင့် ဝမ်းမြောက်ကြ ကုန်၏၊ ပဟံသိတမုခါ-အပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်းသောမျက်နှာရှိကုန်သည်၊ တုဋ္ဌ ဟဋ္ဌာ-နစ်သက် ရွှင်လန်းကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ အရိယာနံ ဂေါစရေ ရတာတိ-ကား၊ တေ-ထို ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့သည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ အပ္ပ မာဒေ-အပ္ပမာဒတရား၌၊ ပမောဒန္တိ-ဝမ်းမြောက်ကုန်သည်၊ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍၊) တံအပ္ပမာဒံ-ထိုအပ္ပမာဒတရားကို၊ ဝဇေတွာ-တိုးပွားစေ၍၊ အရိယာနံ-အရိယာ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဗုဒ္ဓသာဝကာနံ - ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ဗုဒ္ဓ သာဝကတို့၏၊ ဂေါစရသင်္ခါတေ - ကျက်စားရာဟု ဆိုအပ်သော၊ စတုသတိ

မဟုတ် မိမိမှာရှိနေသော အပ္ပမာဒ(သတိ)၌” ဟူလို။ [မေဓဓာတ်သည် သျှင်စွာ မှတ်ယူခြင်းအနက်၌ ဖြစ်၏၊ မေဓာ+ယေသန္တိ မေဓာဝိနော။]

၄ တွာ ၊ ဝေ၊ ဇာနန္တိ ။ ။ “အပ္ပမာဒမိ” ဟူသော အာဓာရ၏ စပ်ဖိုရာ ဂါထာ၌ တိုက်ရိုက်မပါသောကြောင့် “၄ တွာ” ဟု ထည့်၍ ဖွင့်သည်။ ပညာရှိ တို့သည် မိမိ၏ အပ္ပမာဒ(သဘိ) ၌ အခြေတည်၍ ထို အပ္ပမာဒသတိကိုပင် ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံတစ်ပါးပါး၌ မပြတ်အောင် တိုးပွားစေကြသည်-ဟူလို။

ထေ၊ ဝေ၊ ဇာနန္တိ ။ ။ ဤဝါကျသည် “ဧဝံ ပန ၊ ပေ၊ ဇာနန္တိ” ဟူသော ပုစ္ဆာဝါကျ၏ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနဝါကျပင်တည်း။ ဂါထာပါဠိကို အနက်ပေး သောအခါ၌ကား ဤပုစ္ဆာဝါကျ၊ ဝိသဇ္ဇနဝါကျတို့ကို ထည့်ဖွယ်မလိုပါ။ “ပဏ္ဍိတာ အပ္ပမာဒမိ (၄ တွာ အပ္ပမာဒံ ဝနေန္တိ - တိုးပွားစေကုန်လသော်) ဧဝံ ဝိသေသတော ဥ တွာ” ဟု ထည့်သင့်ရာကို ထည့်ရ်ပေးပါ။ ရှေးဦးစွာ အပ္ပမာဒတရားနည်းနည်းမှ စ၍ အပ္ပမာဒတရား များလာအောင် တိုးပွားစေ လျှင် “ပြုအပ်ခဲ့သော အပ္ပမာဒနှင့် ပမာဒ၊ အပ္ပမတ္တနှင့် ပမတ္တဘူ၏ ထူးပုံကို ကိုယ်တိုင်သိနိုင်ပါသည်” -ဟူလို။

အဋ္ဌဓာဒေ ဝဇောဒန္တိတိ ။ ။ “ဧဝံ ဝိသေသတော ဥ တွာ” ဟူသော ရှေ့ပါဒနှင့် ဆက်၍ “အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တိ” ၌ အနက်ယူရကြောင်းကို သိစေ လိုသောကြောင့် “ထေ ဧဝံ ဥ တွာ” ဟုလည်းကောင်း၊ “အပ္ပမာဒေ” အရ၌ လည်း “အပ္ပမာဒမိ ပဏ္ဍိတာ” ၌ ပြခဲ့သော “မိမိ၏ အပ္ပမာဒပင် ရသည်” ဟု သိစေလို၍ “တသ္မိံ အတ္တနော အပ္ပမာဒေ” ဟု လည်းကောင်း တ သဒ္ဓါဖြင့် ညွှန်ပြ၍ ဖွင့်သည်။

ပဋ္ဌာနာဒိဘေဒေ - လေးပါးသော သတိပဋ္ဌာန် အစရှိသော အပြားရှိသော၊ သတ္တတ္ထိံသ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မေ(စ) - ၃၇ ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရား၌ လည်းကောင်း၊ နဝဝိဓလောကုတ္တရဓမ္မေစ - ၉ ပါးအပြားရှိသော လောကုတ္တရတရား၌လည်းကောင်း၊ ရတာ-မေ့လျော့ကုန်၏၊ နိရတာ - အမြဲ မေ့လျော့ကုန်၏၊ အဘိရတာ-အလွန် မေ့လျော့ကုန်သည်၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။

ဝဓောဒန္တိ။ ။ ပပုဗ္ဗ မုဒဓာတ်သည် ဟာသ-ရွှင်လန်းခြင်း အနက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ‘ပဟံသိတမုခါ တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ ဟောန္တိ’ ဟု ဖွင့်သည်။ ပဟံသိတမုခါ ဖြင့် ကိုယ်၏ ရွှင်လန်းပုံကို ပြ၍ ‘တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ’ ဖြင့် စိတ်၏ ရွှင်လန်းပုံကိုပြသည်။ ထိုသို့ပြခြင်းမှာလည်း ပ ဥပသာရအတွက် အမျိုးမျိုးအပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်းပုံကို ပြလိုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ပဟံသိတမုခါ တုဋ္ဌာဋ္ဌာ။ ။ ဟံသဓာတ်သည် ရွှင်လန်းခြင်း အနက်ကို ဟော၏။ ပဟံသတိ-အပြားအားဖြင့် ရွှင်လန်း၏။ ဣတိ ပဟံသိတံ၊ ပဟံသိတံ မုခံ ယေသန္တိ ပဟံသိတမုခါ၊ တုသဓာတ်သည် နှစ်သက်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ တုဏန္တိတိ တုဋ္ဌာ၊ ဟံသန္တိတိ ဟဋ္ဌာ၊ တုဋ္ဌာ စ+တေ+ဟဋ္ဌာစာတိ တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ။ [တပစည်းသက်၍ သာဒိသန္တစသော သုတ်ဖြင့် စီရင်ပါ။]

ဓုဏ်ချဏ်။ ။ တုဋ္ဌ၌ တုသဓာတ်သည် နှစ်သက်ခြင်းအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ဟဋ္ဌ၌ ဟံသဓာတ်လည်း နှစ်သက်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ဤသို့ အနက်တူသဒ္ဒါ ၂ ချက်တွဲ၍ ငြုခြင်းဖြင့် ‘အလွန်နှစ်သက်’ ဟု အတိသယအနက်ကို သိစေပြီး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဟဋ္ဌ၌ ပ ဥပသာရ ကုစွက်ဖွယ် မလိုရကား ‘ပဟဋ္ဌ’ ဟု စာအုပ်တို့၌ ရှိသည်ကို စဉ်းစားပါ။ များစွာသော ဌာနတို့၌လည်း ‘တုဋ္ဌဟဋ္ဌာ’ ဟုချည်း သုံးစွဲလေ့ရှိပါသည်။

အဓိထာနံ၊ ဝေ၊ ရတာ။ ။ ‘အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တိ’ ဟူသော ရွှေပါဒနှင့် ဆက်၍ အနက်ယူစေလိုသောကြောင့် ‘တေ ဝေ အပ္ပမာဒေ ပမောဒန္တာ’ ဟု တသဒ္ဒါဖြင့် ညွှန်ပြပြန်သည်။ ပြအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် အပ္ပမာဒ၌ ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ဖြစ်နေကြသော ပညာရှိ သူတော်ကောင်းတို့သည် မိမိ၏ အပ္ပမာဒတရားကို တစ်ဆင့်ထက်တစ်ဆင့် တိုးပွားစေ၍ အရိယာတို့၏ ဂေါစရဖြစ်သော တရား၌ မေ့လျော့ကြသည်-ဟူလို။

တေ ဈာယိနောတိ-ကား၊ အပ္ပမတ္တာ-မမေမလျော့ကုန်သော၊ တေ ပဏ္ဍိတာ-
ထို ပညာရှိတို့သည်။ အဋ္ဌသမာပတ္တိသင်္ခါတေန-ရှစ်ပါးသော သမာပတ်ဟု ဆို
အပ်သော၊ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနေန စ-ကသိုဏ်း အစရှိသော အာရုံကို စူးစိုက်စွာ
ရှုတတ်သော အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလသင်္ခါတေန-

အရိယာနံ။ ။ ကိလေသေဟိ အာရကောတိ အရိယာ-ကိလေသာတို့မှ ဝေး
ကွာသောကြောင့် အရိယတို့မည်၏။ [အာရကောပုဗ္ဗိမ အာကို ရဿ၊ ရ၏ အကို-
ကကို ယပြု၍ “အရိယ” ဟု နိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် ပြီး၏။ (တစ်နည်း) “အယေ-
ကြီးပွားကြောင်းကိစ္စ၌+ဣရိယန္တိ-ဖြစ်တတ်ကုန်၏” နှင့် အညီ အယသဒ္ဓူပပဒ
ဣရိယဓာတ်ဖြင့် “အသိရိယ” ဟု ဖြစ်ပြီးမှ နိရုတ္တိနည်းအားဖြင့် ယ နှင့် ရ ရှေ့
နောက်ပြန်၊ ဣယကိုချေ၍ “အရိယ” ဟု ပြီး၏။ ထိုသို့ပြီးသော အရိယအရ ဗုဒ္ဓ၊
ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၊ ဗုဒ္ဓသာဝက ဖြစ်တော်မူကြကုန်သော အရိယာတို့ကို ယူပါ-ဟူလို။]

ဂေါစရေ။ ။ ဂါဂေါ+စရန္တိ ဣတ္ထောတိ ဂေါစရေ-များသောအားဖြင့်
နွားတို့၏ ကျက်စားရာဖြစ်သော စားကျက်သည် ဂေါစရမည်၏။ ထိုဂေါစရ
ကဲ့သို့ များသောအားဖြင့် အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့၏ ကျက်စားရာ ဖြစ်သော
ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇ ပါးကိုလည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာတရား ၉ ပါးကို
လည်းကောင်း ဤနေရာ၌ “ဂေါစရ” ဟု ခေါ်သည်။ “ဂေါစရော ဝိယာတိ
ဂေါစရော” ဟု ဥပမာတဒ္ဓိတ်သော်လည်း ဆင့်ပါ။ သို့မဟုတ် သဒ္ဓိသုပစာရ
သော်လည်း ကြပါ။

အချုဇ်။ ။ ပမတ္တနှင့် အပ္ပမတ္တတို့၏ အထူးကို သိပြီးသော ပညာရှိသူတော်
ကောင်းတို့သည် ရှေးဦးစွာ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ တစ်မျိုးမျိုး၌ သတိစိုက်ခြင်း
ဟူသော အပ္ပမာဒ တရား၌ တည်ကြပါစေ။ ထိုသို့ စတည်မိသောအခါ အဆန့်
ဆင့် တိုးပွားအောင် ကြိုးစားကြပါ။ ထိုသို့ ကြိုးစားမိသောအခါ ကိုယ်ထော
စိတ်ပါ ရှင်လန်းလာလိမ့်မည်။ ထိုသို့ ရှင်လန်းသောအခါ အရိယဂေါစရ ဖြစ်
သော တရားထူး တရားမြတ်၌ မပြတ် မေ့ လျော်နိုင်ကြပါလိမ့်မည်-ဟူလို။

တေ ဈာယိနော။ ။ တတိယဂါထာကို ဖွင့်ပြလို၍ “တေ ဈာယိနော”
စသည်ကို မိန့်သည်။ တေကို “တေ အပ္ပမတ္တာ ပဏ္ဍိတာ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်
သဖြင့် “အပ္ပမတ္တာ ပဏ္ဍိတာ” ဟု ရှေ့ ၂ ဂါထာ၌လာသော ပုဒ်တို့ကို တေန္တ
တသဒ္ဓါဖြင့်ပြန်၍ ညွှန်ပြသည်ဟု သိစေသည်။

ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနေန ၈ - အနိစ္စ အစရှိသော လက္ခဏာ၊ နိဗ္ဗာန်၏ တထလက္ခဏာကို စူးစိုက်စွာရှုတတ်သော လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန် လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဒုဝိဓေနပိ-၂ ပါး အပြားရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဈာနေန-ဈာန်ဖြင့်၊ ဈာယံနော-ရှုတတ်ကုန်သည်။

ဈာယိနော။ ။ အပ္ပမတ္တ ဖြစ်ကြသော ထိုပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကိုအားထုတ်၍ လောကီဈာန်သမာပတ်ကိုဝင်စားကာ ပထဝီကသိုဏ်းစသော အာရုံကိုသော်လည်း ရှုလေ့ရှိကြ၏။ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကိုအားထုတ်၍ မဂ်ဖိုလ်မရသေးမီ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာကိုသော်လည်းကောင်း၊ မဂ်ဖိုလ်ရသောအခါ မဂ်ဘဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်၏ တထလက္ခဏာကိုသော်လည်းကောင်း ရှုလေ့ရှိကြ၏။ ဤသို့ ရှုလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များကို “ဈာယိနော” ဟု ခေါ်ရသည်။ [ဈာယန္တိ ဥပနိဇ္ဈာယန္တိ- (ဆိုရာအာရုံကို) စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုတတ်ကုန်၏၊ ဣတိဈာယိနော။]

အာရမဏူပနိဇ္ဈာနေန။ ။ ဈာယိနော၌ ဈေဓာတ်သည် (ဥဇ္ဈာယန္တိကဲ့သို့) ဩလောကန အနက်ဟောတည်း။ ထိုသို့ကြည့်ရှုရာ၌ ကသိုဏ်းစသော အာရုံကို ဗဒ္ဓမသော် မျက်စိဖြင့်ရှု၏။ အတော်အသားကျသောအခါ စိတ်ဖြင့်ရှု၏။ ထိုသို့ရှုရာ၌ သာမန်ရှုခြင်းမဟုတ်၊ “စူးစူးစိုက်စိုက်ရှုခြင်း” ဟု သိစေလို၍ ဥပ+နိ+ ဥပသာရ ထည့်စွက်ကာ “ဥပနိဇ္ဈာန်” ဟု ဖွင့်သည်။ ဥပနိဇ္ဈာယတေ-စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုခြင်း၊ ဥပနိဇ္ဈာန်-ခြင်း၊ အာရမဏဏာ - ကသိုဏ်းအစရှိသော သမထအာရုံကို+ဥပနိဇ္ဈာန်-ခြင်း၊ အာရမဏူပနိဇ္ဈာန်-ခြင်း၊ ဤ “အာရမဏူပနိဇ္ဈာန်” အရ လောကီဈာန်သမာပတ်ကို ရသောကြောင့် “အဋ္ဌသမာပတ္ထိသင်္ခါတေန” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။

လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနေန။ ။ ဝိပဿနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာကို အာရုံပြု၍ရှုရ၏။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်မည်၏။ နိဗ္ဗာန်သည် ဖဖောက်မပြန် မှန်ကန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော တထလက္ခဏာရှိ၏။ မဂ်ဖိုလ် ရသောအခါ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရသောကြောင့် တထလက္ခဏာကို ရှုရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် မဂ်ဖိုလ်သည်လည်း လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန် မည်၏။ [လက္ခဏဏဏ-အနိစ္စ အစရှိသော လက္ခဏာ၊ နိဗ္ဗာန်၏ တထလက္ခဏာကို + ဥပနိဇ္ဈာန် လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်။] ဤ “လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်” အရ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဘဏ်၊ ဖိုလ်ဗျူဟာ ရသောကြောင့် “ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလသင်္ခါတေန” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။

သာတတိကာတိ-ကား၊ အဘိနိက္ခမနကာလတော-တောသို့ ရှေးရှုထွက်ရာ
 ကာလမှ၊ ပဋ္ဌာယ - စ၍၊ ယာဝ အရဟတ္တမဂ္ဂါ - အရဟတ္တမဂ်တိုင်အောင်၊
 သတတံ-အမြဲ၊ ပဝတ္ထကာယိကစေတသိကဝီရိယာ- ဖြစ်သော ကာယိကဝီရိယ
 စေတသိက ဝီရိယရှိကုန်သည်၊ နိစ္စဒဠ္ဍပရက္ကမာတိ-ကား၊ ယံ တံ-အကြင်အရာသို့၊
 (အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရည်ရွယ်သည်၊) ပုရိသတ္ထာမေန - ယောက်ျားတို့၏ အစွမ်း
 ဖြင့်၊ ပုရိသဝီရိယေန-ယောက်ျားတို့၏ဝီရိယဖြင့်၊ ပုရိသပရက္ကမေန-ယောက်ျား
 တို့၏လုံ့လဖြင့်၊ ပတ္ထဗ္ဗံ - ရောက်ချိန်၏၊ တံ - ထိုအရာသို့၊ အပါပုဏိတော-
 မရောက်မူ၍၊ ဝါ - မရောက်မချင်း၊ င်ရိယဿ - ဝီရိယ၏၊ သဏ္ဌာန်-ရပ်တန့်

မှတ်ချက်။ ။ “နိဇ္ဈာနေန” ဟု နာဝိဘတ်ဖြင့် ဆိုအပ်သော်လည်း ဣတိန္ဒ
 သာ စပ်ရသောကြောင့် “ဖြင့်” ဟု ကရိုဏ်းအနက်မပေးရ၊ မှန်၏။- ကရိုဏ်း
 စသော အနက်များသည် ကြိယာစသော ပုဒ်သို့၌ စပ်မှရနိုင်သော အနက်မျှ
 တည်း၊ ဣတိကား ညွှန်ပြခြင်း နိဒဿနအနက်သာရှိ၏၊ ဣတိ၏ အညွှန်ပြကို ခံရ
 သော နိဒဿတဗ္ဗပုဒ် ဟူသမျှ၌ မည်သည့်ဘတ်နှင့် တွဲရစေကာမူ ဝိဘတ်
 အနက်မရနိုင်၊ လိန်အနက်ကိုသာ ထွန်းပြနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် “သည်-ကို-ဖြင့်”
 စသော ဝိဘတ်အနက် မပေးဘဲ “ဈာန်လည်းကောင်း” ဟုသာ ပေးရသည်၊
 ဤသို့ လိန်အနက်ပေးရသော်လည်း ဝိဘတ်ကိုကား “ဒုဝိဇ္ဇေန” ကဲ့သို့သော
 နိဒဿနဝန္တပုဒ်၌ရှိသော ဝိဘတ်ကိုသာ သက်စေရသည်ဟု ပုံသေမှတ်ပါ။

ဒုဝိဇ္ဇေနဝိ၊ ဝေ၊ ဈာယိဇေန။ ။ ပိသဒ္ဓါသည် ဈာန် ၂ မျိုးလုံး အပေါင်း
 နောင်ထိုင်၍ အစိတ်ကိုဆည်းသော အဝယဝသမုစ္စယတ္ထတည်း၊ ဈာနေနကား
 ဈာယိဇေန၌ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် စပ်ရသောပုဒ်တည်း၊ ဈာန် ၂ မျိုးဖြင့် ရှုတတ်
 သူလည်း ဈာယိ မည်၏၊ ပိသဒ္ဓါ၏ အဝယဝ သမုစ္စည်းအနက်ကြောင့် ဈာန်
 တစ်မျိုးတည်းဖြင့် ရှုတတ်သူလည်း ဈာယိ မည်၏ဟု မှတ်ပါ။

ဓာတတိကာ။ ။ သံ+တန(တန)ဓာတ် တပစ္စည်းဖြင့် “သတတ” ဟုဖြစ်၏၊
 သမ္ပန္နံ-ဆက်စပ်လျက်၊ တနောတိ-ချွဲတတ်၏၊ ဣတိ သတတံ၊ သန္တတိပုဒ်ကဲ့သို့
 အဆက်မပြတ် ဖြစ်ခြင်းမြဲခြင်းကို “သတတ” ဟု ခေါ်၏၊ နိဂ္ဂဟိတံ၊ န တို့ ဘုံ သုတ်
 ကြီးဖြင့် ချေ၊ သတတံ-အမြဲမပြတ်+ပဝတ္ထံ-ဖြစ်သော ဝီရိယတည်း၊ သာတတံ-
 အမြဲဖြစ်သောဝီရိယ၊ စိတ်အားထက်သန်အောင် စကြိုလျှောက်ရာအခါစသည်၌

ခြင်းသည်၊ န ဘဝိဏတိ-မဖြစ်လတ်၊ ဣတိဝေဇ္ဈပေန- ဤသို့သဘောရှိသော၊
ဝီရိယေန-ဝီရိယဖြင့်၊ အန္တရာ-အရတ္တဖိုလ်သို့ မရောက်မီအကြား၌၊ အနော
သက္ကိတော-မဆုတ်နစ်မှု၌၊ နိစ္စပ္ပဝတ္တေန-အမြဲဖြစ်သော၊ ဒဠ္ဗပရက္ကမေန-ခိုင်မြဲ
သော လုံ့လနှင့်၊ သမန္နာဂတာ-ပြည့်စုံကုန်သည်၊ (ဟုတော့) (ဖုသန္တိ-၌စပ်)။

ဖြစ်သော ဝီရိယကို ကာယိကဝီရိယဟုခေါ်၏။ ကိုယ်၏လှုပ်ရှားမှုမှ တစ်ပါး
သော ဝီရိယကို စေတသိကဝီရိယဟု ခေါ်၏။ “သတတ”အရ ထိုဝီရိယ ၂မျိုး
ထုံးကို ယူစေလို၍ “သတတံ+ပဝတ္တကာယိကစေတသိကဝီရိယာ” ဟု ဖွင့်သည်။
ထို့နောက် “သတတံ+ယေသံ အတ္ထိတိ သာဓတိကာ” ဟု အဿတ္ထိပြုပါ။

အဘိနိက္ခမေဝေ၊ ဓဋ္ဌဂါ။ ။ ဤစကားတို့ကား ထိုဝီရိယ၏ ဖြစ်ရာကာလကို
ပြသော စကားတည်း။ ရဟန်းပြုဖို့ရန် တောထွက်သည်မှစ၍ အရဟတ္တမဂ်
ထိုင်အောင်သော ကာလသည် ထိုဝီရိယ ၂မျိုးကို အမြဲဖြစ်စေရမည့်ကာလ ဖြစ်
သည်-ဟုလို။ [အရဟတ္တမဂ်ရသောအခါ အရဟတ္တဖိုလ်မှာ အထူးအားမထုတ်
ရွာဘဲ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဝီရိယအဆုံးသတ်ရာ ကာလကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်
ပြသည်။]

နိစ္စံဒဠ္ဗပရက္ကမာ။ ။ “နိစ္စပ္ပဝတ္တေန ပေ၊ သမန္နာဂတာ” သည် လိုရင်း
အဖွင့်တည်း။ နိစ္စပ္ပဝတ္တေနကို ကြည့်၍ ပဝတ္တပုဒ်အကြေကြပ်ပါ။ ဒဠ္ဗော-ခိုင်မြဲ
သော+ပရက္ကမော-လုံ့လတည်း။ ဒဠ္ဗပရက္ကမော - ခိုင်မြဲသောလုံ့လ၊ သမန္နာ
ဂတာကို ကြည့်၍ “နိစ္စံ+ပဝတ္တော+ ဒဠ္ဗပရက္ကမော ယေသံတိ နိစ္စံဒဠ္ဗပရက္ကမာ”
ဟု ဗဟုဗ္ဗိတိပြုပါ။ နိစ္စံ၌လည်း နိဂ္ဂဟိတံမချေရဟု မှတ်ပါ။

ဇံ တံ၊ ဝေ၊ ဘဝိဏတိ။ ။ ဤဝါကျတို့ကား ပရက္ကမဝီရိယဖြစ်ပုံ အခြင်း
အရာကို ပြသော အာကာရဝါကျတို့တည်း။ ထိုတွင် “ဇံ တံ၊ ပေ၊ ပတ္တဗ္ဗိ” သည်
အနိယမဝါကျ၊ “န တံ၊ ပေ၊ ဘဝိဏတိ” သည် နိယမဝါကျတည်း။ ပုရိသတ္တာ
ဇမနကို “ပုရိသဝီရိယေန” ဟု ဖွင့်၍ ပုရိသဝီရိယေနအရ ဤဝါထာ၌ပါသော
ပရက္ကမဝီရိယကို ယူဖို့ရန် “ပုရိသပရက္ကမေန” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။

န တံ၊ ဝေ၊ ဘဝိဏတိ။ ။ “ပုရိသပရက္ကမဖြင့် ရောက်ထိုက်သောအရာ”
ဟူသည်ပြအပ်ခဲ့သော အရဟတ္တမဂ်တည်း။ “ထိုအရဟတ္တမဂ်သို့ မရောက်မချင်း
ဝီရိယ၏ ရပ်တန့်ခြင်း မဖြစ်လတ်” ဟု ကြုံးစားသော ဝီရိယကို “ဝေဗ္ဗပေန ဝီရိ
ယေန” ဟု ဖွင့်ဆိုလေသည်။

ဖုသန္တီတိ ဣတ္ထ-ဖုသန္တီဟူသော ဤပါဠိ၌ (လဗ္ဗမာနာ-ကုန်သော၊) ဖုသနာ-
 ဖုသနာတို့သည်၊ ဉာဏဖုသနာစ-ဉာဏဖုသနာလည်းကောင်း၊ ဝိပါကဖုသနာစ-
 ဝိပါကဖုသနာလည်းကောင်း၊ (ဣတိ-သို့၊) ဒွေ-နှစ်မျိုးတို့တည်း၊ တတ္ထ-ထို ၂
 မျိုးသော ဖုသနာတို့တွင်၊ စတ္တာရော-လေးပါးကုန်သော၊ မဂ္ဂါ-မဂ်တို့သည်၊
 ဉာဏဖုသနာ နာမ - ဉာဏဖုသနာမည်၏၊ ဝါ-ထိတွေ့ကြောင်း ဉာဏ်မည်၏၊
 စတ္တာရိ-ကုန်သော၊ ဖလာနိ-ဖိုလ်တို့သည်၊ ဝိပါကဖုသနာ နာမ-ဝိပါကဖုသနာ
 မည်၏၊ ဝါ-ထိတွေ့ကြောင်း အကျိုးမည်၏၊ တေသု(တာသု)-ထိုနှစ်မျိုးသော
 ဖုသနာတို့တွင်၊ ဣဗ-ဖုသန္တီ ဝိဓု နိဗ္ဗာန်ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဝိပါကဖုသနာ-
 ဝိပါကဖုသနာကို၊ အဓိပ္ပေတာ-အလိုရှိအပ်၏၊ အရိယဖလေန-အရိယာဖိုလ်ဖြင့်၊

အန္တရာ အနောသက္ကိတွာ။ ။ အန္တရာသဒ္ဓါသည် နိပါတ်ပုဒ်တည်း၊ သက္ကိ
 တွာ၌ သက္ကဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကို ဟော၏၊ အဝ ဥပသာရကြောင့်
 “အောက်ကျခြင်း၊ ဆုတ်နှစ်ခြင်း” အနက်ကို ယူရ၏၊ အရဟတ္တမဂ်သို့ မရောက်
 မချင်း အကြား၌ မဆုတ်နှစ်-ဟူလို၊ ဝေဇ္ဇပေန ဝီရိယေနကို အနောသက္ကိတွာ၌
 စပ်၍၊ အနောသက္ကိတွာကို ပဝတ္ထေန၌ စပ်ပါ၊ “အရဟတ္တမဂ်သို့ မရောက်
 မချင်း အကြား၌ မဆုတ်နှစ်ဘဲ အမြဲဖြစ်သော ဝီရိယ” ဟူလို။

ဝရတ္ထမေန။ ။ “ပရာ+ကမေန” ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ ပရာသဒ္ဓါသည် အဘိဓာန်
 (၁၁၆၄) လာ အနက်တို့တွင် “ဝိက္ကမ (အားထုတ်ခြင်း)” အနက်ဟောတည်း
 ဟု သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ဆိုကြ၏၊ သို့သော် အဋ္ဌသာလိနီ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၊ ပဌမ
 ကုသိုလ်စိတ်၏ ဝီရိယိန္ဒြိယနိဋ္ဌေသ၌ကား “ပရံ ပရံ ဌာနံ အက္ကမနဝသေန ပရ
 က္ကမော” ဟု ဖွင့်၏၊ ထိုအလို “အာသဒ္ဓါပပဒ ကမုဓာတိ” ဟုကြံ၍ “ပရံ ပရံ+
 အက္ကမတိ ဧတေနာတိ ပရက္ကမော” ဟု ကြံသင့်၏၊ “အဆင့်ဆင့် မြင့်သော
 အရာသို့+ ရှေးရှုသွားကြောင်း (တက်သွားကြောင်း) ဝီရိယ” ဟု သဒ္ဓါတ္ထပေးပါ။

ဖုသန္တီ။ ။ ဖုသဓာတ်သည် တွေ့ခြင်း၊ ထိခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ “နိဗ္ဗာန်
 ကို ထိ” ဟုသည် သိခြင်းပင်တည်း၊ ထိုသိခြင်းသည် ဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်း၊ အကျိုး
 ဝိပါကအဖြစ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုကာ ဖလသမာပတ် ဝင်စားသော
 အားဖြင့် သိခြင်းဟု ၂ မျိုးပြားသောကြောင့် “ဣတ္ထ ဒွေ ဖုသနာ” ဟု မိန့်သည်။

နိဗ္ဗာန်-နိဗ္ဗာန်ကို၊ သစ္စိကရောက္ခန္ဓာ-မျက်မှောက်ပြုကုန်လျက်၊ ဓီရာ၊ ပဏှိတာ-
ပညာရှိတို့သည်။ တာယ ဝိပါကဗုဒ္ဓနာယ - ထို တွေ့ထိကြောင်းဖြစ်သော
အကျိုးဝိပါကဖြင့်၊ ဗုဒ္ဓန္တိ-ထိရောက်ကုန်၏။ နိဗ္ဗာန်-နိဗ္ဗာန်ကို၊ သစ္စိကရောက္ခန္ဓာ-
မျက်မှောက်ပြုကုန်၏။

အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ။ ။ ဤသို့ ရသင့်သမျှအနက်တို့ကို ထုတ်ခြင်းကို “အတ္ထု
ဒ္ဓါရ” ဟု ခေါ်၍ ထိုဝါကျကို “အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ” ဟု ခေါ်သည်။ [အတ္တာနံ-
ရနိဝိသမျှ အနက်တို့ကို+ဥဒ္ဓါရေ-ထုတ်ပြခြင်းတည်း၊ အတ္ထုဒ္ဓါရေ - ခြင်း၊
အတ္ထုဒ္ဓါရဿ+ပကာသကံ+ဝါလျံ အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျ။]

အတ္ထုဝေဝိဝါကဗုဒ္ဓနာနာမ။ ။ ဤဝါကျသည် ပြအပ်ခဲ့သော ဗုဒ္ဓနာ
၂ ပါး၏ အရကောက်ကိုပြသော ဝါကျတည်း၊ ရွှေဝါကျသည် သင်္ခေပဝါကျ၊
ဤဝါကျသည် အနည်းငယ် ချဲ့ပြသော ဝိတ္ထာရဝါကျတည်း။ [တတ္ထချီလျက်၊
စကားတက်မှု၊ မှတ်ယူဝိတ္ထာရ။]

ဗုဒ္ဓနာ။ ။ “ဗုဒ္ဓိယတေ-တွေ့ထိခြင်း၊ ဗုဒ္ဓနာ-ခြင်း” ဟု ဘာဝသာဓန
ပြုလျှင် “ဉာဏေန+ဗုဒ္ဓနာ ဉာဏဗုဒ္ဓနာ၊ ဝိပါကေန(အကျိုးအဖြစ်ဖြင့်)+ဗုဒ္ဓ
နာ ဝိပါကဗုဒ္ဓနာ” ဟု တတိယာတပျုရိသံ တွဲပါ။ “ဗုဒ္ဓိယတိ တောယာတိ
ဗုဒ္ဓနာ” ဟု ကမုဏသာဓနပြုလျှင် ဉာဏဝိပါကတို့နှင့် အရတူသောကြောင့်
“ဉာဏဉ္စ+တံ+ဗုဒ္ဓနာစာတိ ဉာဏဗုဒ္ဓနာ၊ ဝိပါကော စ + သော+ဗုဒ္ဓနာ
စာတိ ဝိပါကဗုဒ္ဓနာ” ဟု ဝိသေသနပုဒ် နောက်ကျသော ဝိသေသနပရပဒ
ကမ္မဓာရဲပြုပါ။

ဧတသုတ္တံ အဓိပ္ပေတာ။ ။ [ဗုဒ္ဓနာဖုဒ်က ဣတ္ထိလိန်ဖြစ်သောကြောင့်
“တာသု” ဟု ရှိမှကောင်းသည်။] ဤဝါကျသည် ဤနေရာ၌ ယူရမည့်အနက်ကို
ပြသောကြောင့် အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျမည်၏။ အတ္ထုသ-ဤနေရာ၌ ယူထိုက်သော
အနက်ကို+ဥဒ္ဓေသော-ထုတ်ပြခြင်းတည်း၊ အတ္ထုဒ္ဓေသော-ခြင်း၊ အတ္ထုဒ္ဓါရ
ရှိရာ၌ ဤနေရာဝယ် အလိုရှိအပ်သော အဓိပ္ပေတ-အနက်ကိုလည်း ကောက်ပြ
ရမြဲ ဖြစ်သည်။ [အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ ရှိလတ်က၊ အဓိပ္ပေတတ္ထ ကောက်မြဲမှတ်။]

အရိယဗလေန၊ ဝေဗုဒ္ဓန္တိ။ ။ ဤဝါကျမျိုးသည် ရွှေစကားကို ခိုင်မြဲစေ
သောကြောင့် ဒဋ္ဌိကရဏဝါကျမည်၏။ ထို့ကြောင့် ဒဋ္ဌိကရဏဇောတက
ဟိသဒ္ဓါပါလေ့ရှိ၏။ ဤ၌ မပါသော်လည်း ဒဋ္ဌိကရဏဝါကျဟုသာ မှတ်ပါ။

ယောဂက္ခေမမနုတ္တရန္တိ - ကား၊ စတ္တာရော - လေးပါးကုန်သော၊ ယေ
 ယောဂါ-အကြင်ယောဂတို့သည်၊ မဟာဇနံ-များစွာသော လူအပေါင်းကို၊
 ဝဇ္ဇေ-ဝဋ်၌၊ ဩသီဒါပေန္တိ-နှစ်မြုပ်စေကြကုန်၏၊ တေဟိပိ-ထိုယောဂ ၄ပါး
 တို့ဖြင့်သော်မှလည်း၊ ခေမံ-ဘေးမရှိသော၊ နိဗ္ဗယံ-ဘေးမရှိသော၊ သဗ္ဗေဟိ-
 အလုံးစုံကုန်သော၊ လောကီယတောကုတ္တရဓမ္မေဟိ - လောကီ လောကုတ္တရာ
 တရားတို့ထက်၊ သေဠတ္တာ - မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အနုတ္တရံ - မိမိထက်
 မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ-အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ (နိဗ္ဗာန် ဖုသန္တိ၌စပ်၊)
 ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဒေသနာပရိယောသာနေ-ဒေသနာတော်၏ အဆုံး၌၊ ဗဟူ-များစွာသော
 သတ္တဝါတို့သည်၊ သောတာပန္နာဒယော-သောတာပန်အစရှိသော အရိယာတို့
 သည်၊ အဟေသု-ဖြစ်ကုန်ပြီ၊ ဒေသနာ-ဒေသနာတော်သည်၊ မဟာဇနထ-
 များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ သာတ္ထိကာ - အကျိုးနှင့်တကွ ဖြစ်သည်၊
 ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ ဇာတာ - ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ - ဤတွင် သာမာဝတီဝတ္ထု
 အပြီးတည်း။

ပါဠိတော်၌ ဓီရာကို ပဏှိတာဟု ဖွင့်သည်။ ဤ ပဏှိတဟူသည် အရိယဖိုလ်ကို
 ရပြီးသော လောကုတ္တရပညာရှိများတည်း၊ ထိုပညာရှိတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်
 မှောက်ပြုကာ ဝိပါကဖုသနာဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ထိနိုင်၊ သိနိုင်ကြသည်။ နိဗ္ဗာန်
 ဖုသန္တိကိုပင် “နိဗ္ဗာန် သစ္စကရောန္တိ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။

ဇောဝဇ္ဇေမံ။ ။ ကာမယောဂ၊ ဘဝယောဂ၊ ဒိဋ္ဌိယောဂ၊ အဝိဇ္ဇာယောဂ
 အားဖြင့် ယောဂ ၄ ပါးရှိကြောင်းနှင့် ထိုယောဂတို့က သံသရာဝဋ်၌ ယှဉ်စေ
 ပုံကို အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ-သမုစ္စည်းပိုင်းအဖွင့်၌ ကြည့်ပါ။ ထိုယောဂတို့သည်ပင်
 သံသရာဝဋ်၌ များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်းကို နှစ်မြုပ်စေတတ်ကုန်၏။
 ထို့ကြောင့် “ယေ၊ ပေ၊ ဩသီဒါပေန္တိ”ဟု အနိယမဝါကျထည့်၍ ဖွင့်သည်။

ဇေထိဝိ ခေမံ။ ။ ဤအဖွင့်ကို ကြည့်၍ “ယောဂေဟိ+ခေမံ ယောဂ
 က္ခေမံ”ဟု ပြုပါ။ တေဟိပိ၌ ဝိသန္ဒါသည် သမ္မာဝနာဇောတကတည်း၊ ထို

ပိဖြင့် “သတ္တဝါတိုင်းကို ဝဋ်၌ နှစ်မြုပ်စေတတ်သော ထိုယောဂဝတ်ဖြင့်သော် မှလည်း ဘေးမရှိတုံသေး၏။ (သမ္ဘာဝနာ) အခြား လောကီဘေးကြောင့် ဘေးမရှိပုံမှာ ဆိုဖွယ်ရာပင် မလိုတော့” ဟု ဂရဟာကို ဆည်းပါ။

နိဗ္ဗယံ ။ ။ “ဝိယန္တိ ဥပဒ္ဒဝါ ဣတ္ထာတိ ခေမံ” အရ ခေမသဒ္ဒါ၏ သဒ္ဒါ နက်မှာ “ဘေးဥပဒ်တို့၏ ကုန်ခန်းရာ” ဟု ဖြစ်၏။ သို့သော် ဤနေရာ၌ သဒ္ဒါ နက်ကို မယူဘဲ “ခေမံ-ဘေးမရှိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်အနက်ကို ယူစေလိုသောကြောင့် ခေမံကို “နိဗ္ဗယံ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်ပွင့်သည်။

သဗ္ဗေထိ၊ ဝေ၊ သေ ဋ္ဌတ္တာ ။ ။ ဤပုဒ်တို့ကား အနတ္တရုံ၏ အနက်ဖွင့်ရာ ညည်း၊ လောကီတရား၊ လောကုတ္တရာစိတ် စေတသိက်တရား၊ ဤအားလုံးတို့ထက် သန္တိ သူ့ အမတ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည်မြတ်၏။ ထို “အမြတ်တရားတို့၏ ထိပ်ဆုံး = အမြတ်ဆုံးဖြစ်သည်” ဟု ဆိုလိုသည်။ ဤစကားအရ “နတ္ထိ၊ ဥတ္တရော ယဿာတိ အနတ္တရုံ (နိဗ္ဗာန်)” ဟု ဝစနတ္တပြု၍ အနတ္တရုံကို “မိမိထက် မြတ်သော တရား မရှိ” ဟု သဒ္ဒတ္ထလည်းကောင်း၊ “အမြတ်ဆုံး” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်လည်းကောင်း ပေးရကြောင်းကို သိပါ။

အပ္ပမာဒေါ အမတံ ပဒံ, ဝမာဒေါ မဇ္ဈေနာ ဝဒံ၊
အပ္ပမတ္တာ န မိယန္တိ, ယေ ဝမတ္တာ ယထာ မတာ။

အပ္ပမာဒေါ-မမေ့မလျော့, မပေါ့မဆ, နေထိုင်ရကြောင်း, ကောင်းသော သတိသည်။ အမတံ ပဒံ-မအိုမသေ, အမြဲနေရန်, နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း, ကောင်းသော အကျင့်တည်း။ ပမာဒေါ - မေ့လျော့ ပေါ့ဆ, နေထိုင်ရကြောင်း, မကောင်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည်။ မဇ္ဈေနာ-ထပ်တူလဲ, တသေထဲ သေရခြင်း၏။ ပဒံ-အကြောင်းတည်း။ အပ္ပမတ္တာ-မမေ့မလျော့, မပေါ့မဆ, နေထိုင်ကြတောင်း, သူတော်ကောင်းတို့သည်။ န မိယန္တိ - မကြာမီဘဝ, မဂ် ဖိုလ် ရသဖြင့်, မသေကြရတော့ကုန်။ ယေ (သတ္တာ)-အကြင်သတ္တဝါတို့သည်။ ပမတ္တာ-မေ့လျော့ပေါ့ဆ, နေထိုင်ကြကုန်၏။ (တေ သတ္တာ)-မေ့လျော့ပေါ့ဆ, နေထိုင်ကြရှာ, ထိုသတ္တဝါတို့သည်။ မတာ ယထာ - သေသူများနှင့်, မခြားတစ်မူ, အလားတူကြလေကုန်၏။

ဝေဝိသေသတော ဥတုာ, အပ္ပမာဒဓိ ဝဿိတာ၊
အပ္ပမာဒေ ဝဓောဒန္တိ, အရိယာနံ ဝေါစရေ ရတာ။

ပဏ္ဍိတာ - လောကအကြောင်း ဓမ္မကြောင်းကို ကောင်းကောင်းမြင်သိ
ပညာရှိတို့သည်။ ဝေဝိသေသတော-မမေ့သောသူ မေ့သောသူတို့ မတူ ကွဲပြား
ဤကဲ့သို့သော အထူးအားဖြင့်၊ ဥတုာ-နိဗ္ဗာန်အထိ အပါယ်ထိအောင် မိမိရရ
သိကြကုန်သည်ဖြစ်၍၊ အပ္ပမာဒဓိ-မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆ နေထိုင်ရကြောင်း
ကောင်းသောသတိ၌၊ (ဌတုာ-နောက်ပြန်မသည် အခြေတည်၍၊ အပ္ပမာဒံ-
စ၍တည်မိ ထိုသတိကို၊ ဝဓေန္တာ - တစ်ဆင့်ထက်တစ်ဆင့် ရင့်ထက်ရင့်အောင်
မလင့်ပုံသေ တိုးပွားစေကုန်လသော်)၊ အပ္ပမာဒေ - မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆ
နေထိုင်ရကြောင်း ကောင်းသောသတိ၌၊ ပဓောဒန္တိ - ဝမ်းမြောက် ရှင်ဖျံ
နှစ်သက်ကြကုန်၏၊ အရိယာနံ - ဘုရားပစ္စေကာ အရိယာသာဝကတို့၏၊
ဝေါစရေ-ကျက်စားရာမှန် သတိပဋ္ဌာန်စရှိ ဗောဓိပက္ခိယတရား လောကုတ္တရာ
တရား၌၊ ရတာ-အမြဲရွှင်ပျော် မွေ့လျော်တော်မူကြကုန်၏။

တေ ဈာယိနော သာတတိကာ, နိစ္စံဒဠ္ဗပရက္ကမော၊
ဗုသန္တိ ဝီရာ နိဗ္ဗာနံ, ယောဂက္ခေမမနုတ္တရံ။

တေ ဝီရာ-အပ္ပမာဒ အခြေရ၍ အပ္ပမာဒ၌ နှစ်ခြိုက် မွေ့လျော် ရှင်ပျော်ကြ
တောင်း ထိုပညာရှိသူသော်ကောင်းတို့သည်၊ ဈာယိနော-ကသိုဏ်းအစရှိသော
အာရုံ အနိစ္စစသော လက္ခဏာ, နိဗ္ဗာန်၏တထလက္ခဏာကို စူးစိုက်စွာရှုလှန်
သည်၊ သာတတိကာ-မပြတ်ဖြစ်ဘိ ကာယိကစေတသိက ဝီရိယရှိကြကုန်သည်၊
နိစ္စံ ဒဠ္ဗပရက္ကမာ-အမြဲခိုင်တင့် အဆင့်ဆင့်လျှင် အမြင့်တက်ကြောင်း ကောင်း
သော ဝီရိယ ရှိကြကုန်သည်၊ (ဟုတုာ)၊ ယောဂက္ခေမံ-ယောဂလေးပါးတို့ဖြင့်
ဘေးမရှိသော၊ အနုတ္တရံ-မိမိထက်လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော၊ ဝါ-အမြတ်
ဆုံးဖြစ်သော၊ နိဗ္ဗာနံ-အသင်္ခတ အမတဓာတ် နိဗ္ဗာန်မြတ်ကို၊ ဗုသန္တိ-ဖလသမာ
ဝင်စားကာဖြင့် ကောင်းစွာပိုင်ပိုင် ထိရောက်နိုင်ကြကုန်၏။

သာမာဝတီ ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ကုမ္ဘဿောသကသေဋ္ဌိ ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊(ကိ-နည်း၊) ဥဋ္ဌာနဝတော ၊ပေ၊ ယသောဘိဝဇ္ဇတီတိ - ဟူ၍၊ အာဟ - ဟောတော်မူပြီ။ [အခြားနည်းများကိုလည်း ပေးနိုင်သည်။]

တတ္ထ- ဌိ၊ ဥဋ္ဌာနဝတောတိ-ကား၊ ဥဋ္ဌာနဝီရိယဝန္တဿ - ထကြွကြောင်း ထို့လ ဝီရိယရှိသော၊ ဝါ - ထကြွလုံ့လဝီရိယ ရှိသော၊ သတိမတောတိ- ဣာ၊ သတိသမ္ပန္နဿ-သတိနှင့်ပြည့်စုံသော၊ သုစိကမ္မဿာတိ-ကား၊ နိဒ္ဒေ၊ သေဟိ- အပြစ်မရှိကုန်သော၊ နိရပရာဇေဟိ - ချွတ်ယွင်းချက် မရှိကုန်သော၊ ဘာယကမ္မာဒိဟိ - ကာယစံအစရှိသော ကံတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတဿ-ပြည့်စုံသော။

ဥဋ္ဌာနဝတော။ ။“ဥဋ္ဌာန” အရ ထကြွခြင်း ကြိယာစသည်ကို ယူမည် စိုး၍ “ဥဋ္ဌာနဝီရိယ” ဟု ဖွင့်၏။ ဝီရိယကို အရကောက်ပါ-ဟူလို၊ ဝတောဌိ “အကျင့်” စသော အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ “ဥဋ္ဌာနဝ” ၏ နောက်၌ တော ပစ္စည်းဟုလည်းကောင်း ယူမည်စိုး၍ “ဝန္တဿ” ဟု ဖွင့်သည်။ “ဥဋ္ဌာနဝန္တ” နောင် သဝိဘတ်နှင့်တကွ န္တုကို “တော” ပြုထားသည် ဟူလို၊ ဥဋ္ဌဟတိ တေ နာတိ ဥဋ္ဌာနံ - ထကြွကြောင်းဝီရိယ၊ ဥဋ္ဌာနံ+ယဿ အတ္ထိတိ ဥဋ္ဌာနဝါ-ထကြွကြောင်း ဝီရိယရှိသူ၊ ဥဋ္ဌာနနောင် အဿတ္ထိအနက်၌ ဝန္တုပစ္စည်း၊ ဂုဏဝါဒိဂိုဏ်း ရုပ်စဉ်ခိုင်းပါလေ။

သတိမတော။ ။ “သမ္ပန္နဿ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “သတိ+ယဿ အတ္ထိတိ သတိမာ” ဟု ပြုရသည်။ သတိနောင် အဿတ္ထိအနက်၌ မန္တုပစ္စည်း၊ ဂုဏဝါဒိဂိုဏ်းပင်၊ ရုပ်စဉ်ခိုင်းပါ၊ မှန်၏။ - “သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ” ဟု ခေါ်ရသော ဖွင့်ထိုက်သော ပုဒ်၏ တစ်ပုဒ်တည်းဖြစ်ရာ၌ “ပရိပုဏ္ဏ၊ သမ္ပုဏ္ဏ၊ သမ္ပန္န” စသည်တို့၌ ဖွင့်သောအခါ၌လည်းကောင်း၊ ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံဖြင့် ဖွင့်သောအခါ၌လည်းကောင်း၊ အဿတ္ထိတစ္ဆိတ်သော် လည်းကောင်း၊ ကိတ်ပုနည်းဖြင့်လျှင် ကဏ္ဍ၊ သာဓနသော် လည်းကောင်း ကြံရသည်။ ဤ၌ မန္တုပစ္စည်းဖြစ်၍ အဿတ္ထိတစ္ဆိတ် ကြံရ၏။ [“သဘောတိ သတိသမ္ပန္နော” ဟု အခြားနေရာ၌ဖွင့်လျှင် ကိတ်ပုဒ်ဖြစ်သောကြောင့် “သရတီတိ သဘော” ဟု ကဏ္ဍ၊ သာဓနကြံရသည်။]

သုစိကမ္မဿ။ ။ ဝိဂါဒိ သစဓာတ်သည် စင်ကြယ်ခြင်းစသော အနက်ကို ဟော၏။ “စင်ကြယ်” ဟူသည် အကုသိုလ်အပြစ်တို့၏မရှိခြင်းတည်း။ ထို့ကြောင့် သုစိကို “နိဒ္ဒေ၊ သ” ဖွင့်၍ “ဒေါသ” ဟူရာ၌ ဒေါသစေတသိက်ကို ယူမည်စိုး

နိသမ္မကာရိနောတိ - ကား၊ ဧဝံ - ဤသို့၊ ဝါ - သည်ပုံသည်နည်း၊ စေ
 ဘဝိဏတိ - အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ (ဧဝံ သတိ - သော်၊) ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-သည်ပုံ
 သည်နည်း၊ ကရိယာမိ- ပြုအံ့၊ ဣတိ ဝါ-ဤသို့သော်လည်းကောင်း၊ ဣမံ သို့
 ကမ္မေ - ဤအလုပ်ကို၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ဝါ-သည်ပုံသည်နည်း၊ ကတေ-ပြုအပ်ပြီး
 သော်၊ ဣဒံ နာမ-ဤမည်သောအကျိုးသည်၊ ဘဝိဏတိ-ဖြစ်သတုံ၊ ဣတိ ဝါ-
 ဤသို့သော်လည်းကောင်း၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ နိဒါနံ-ရောဂါ၏အကြောင်းကို၊ သဏ္ဍ
 ကေတွာ-မှတ်သား၍၊ ရောဂတိကိစ္ဆနံ-ရောဂါကို ဆေးကုမှုကို၊ (ကရောတိ)
 ဝိယ-ပြုသကဲ့သို့၊ (ဧဝံ-ဤအတူ၊) သဗ္ဗကမ္မာနိ-အလုံးစုံသောအမှုတို့ကို၊ နိသာ
 မေတွာ ဥပစာရေတွာ-စူးစမ်းနှိုင်းချိန်၍၊ ကရောန္တဿ-ပြုထသော။

သောကြောင့် “နိရပရာဓ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ အပရဇ္ဈတိ တေေနာတိ အပရာ
 ဓော- ချွတ်ယွင်းကြောင်း အပြစ်၊ အပ+ရဓဓာတ်+ဏပစ္စည်း၊ နတ္ထိ+အပရာ
 ဓော ယေသံတိ နိရပရာဓာနိ(ကာယကမ္မာဒိနိ)၊ “ကမ္မ”အရ ကာယကံအစရှိ
 သော ကံ ၃ ပါးကို ယူစေလို၍ “ကာယကမ္မာဒိဟိ”ဟု ဖွင့်၏။

သမန္နာဝတဿ။ ။ဤ၌ သုစိနှင့် ကမ္မ ၂ ပုဒ်ကို “သမန္နာဂတ” ဟု ဖွင့်
 သောကြောင့် ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ကြံရသည်။ သုစ္စန္ဒိတိ သုစိနိ၊ သုစဓာတ် ဣ
 ပစ္စည်း၊ ကရိယန္တေတိ ကမ္မာနိ၊ [“ကာယကမ္မာဒိဟိ” ဟူသော ဗဟုဝစ်ကို
 ကြည့်၍ ဗဟုဝစ်ဝိဂ္ဂဟိ ပြုရသည်။] သုစိနိ + ကမ္မာနိ ယဿာတိ သုစိကမ္မော
 (ပုဂ္ဂလော)၊ သမန္နာဂတ၌ သံ+အနု+အာ+ဂမ္မဓာတ် တပစ္စည်း၊ “ကောင်း
 စွာ+အချော်အားဖြင့်+ ရှေးရှုရောက်” ဟု တစ်ပုဒ်စီ အနက်ဖြစ်သော်လည်း
 “ပြည့်စုံ”ဟု ဝေါဟာရ (ပေးရိုး)အနက်ကိုသာ ပေးရသည်။

[ဆောင်] သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပုဗ်ဇေကို၊ သမ္ပန္နန္တံ၊ သမန္နာဂတတစ်လီ၊ သမဂီတိ၊
 ပရိပုဏ္ဏံ၊ သံပုဏ္ဏပင်္ဂု၊ သမာသံဗဟုဗိ၊ ဖြင့် ဖွင့်ထုတ်မှု၊ တဒ္ဒြတံ
 အဿတ္ထိ၊ ကတ္တား သိလော့ ...သံဝဏ္ဏိယာ၊ ဒွိပဒါကို၊ သမ္ပန္နာဒိ၊
 အဿတ္ထိဖြင့်၊ ဖွင့်ရှိသည့်ပုဒ်၊ ဗဟုဗိသမာသံ၊ ပြုရမှတ်လေ။

နိသမ္မကာရိနော။ ။နိသမ္မကို “နိသာမေတွာ”ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ နိသာ
 မေတွာဟု ဖွင့်သဖြင့် နိသမ္မဓရာဒိသမဓာတ်ဟု လည်းကောင်း၊ တွာကို မှ ပြု
 ထားသည်ဟု လည်းကောင်း သိစေ၏။ ကာရိနောကို “ကရောန္တဿ”ဟု ဖွင့်
 သောကြောင့် ကာရိ၌ တဿိလအနက် မပါသော ကတ္တားဟော ဏိပစ္စည်းဟု
 သိစေ၏။ “နိသမ္မ+ကာရိ နိသမ္မကာရိ”ဟု ပြုပါ။ “ဥပစာရေတွာ”ကား နိ+
 သမဓာတ်၏ စူးစမ်းနှိုင်းချိန်ခြင်း အနက်ကို ဖွင့်ခြင်းတည်း။

ဧဝံ ဧဝေပဝေ၊ ဘဝိဿတီတိ။ ။ ဤဝါကျတို့ကား နိသာမနာကာရ(စူးစမ်း
 နှိုင်းချိန်ပုံ အခြင်းအရာ)ကို ပြသော အတွင်းအာကာရ ဝါကျ ၂-ဝါကျတည်း။
 “ဧဝံ စေ ဘဝိဿတိ၊ ဧဝံ ကရိဿာမိ” သည် တစ်ဝါကျ၊ “သည်ပုံသည်နည်း
 ဖြစ်လို ရှိလျှင်၊ သည်ပုံသည်နည်း ဆက်၍လုပ်မည်” ဟုလို၊ ဤအာကာရဝါကျ
 ၌လည်း “ဧဝံ စေ ဘဝိဿတိ” သည် ပရိကပ္ပ(ကြံဆပုံကို ပြသော) ဝါကျဖြစ်၍
 “ဧဝံ ကရိဿာမိ” ကား ပြုလုပ်ဖို့ရန် ဆုံးဖြတ်သော နိစ္ဆယဝါကျတည်း။

နောက်၌ “ဣမသ္မိံ ကမ္မေ ဧဝံ ကတေ ဣဒံ နာမ ဘဝိဿတိ” လည်း ပရိကပ္ပ
 ဝါကျ နိစ္ဆယဝါကျ ၂ ပါးလုံးကို တစ်ဝါကျတည်း ဖြစ်အောင် ပေါင်းစပ်ထား
 သော အာကာရ ဝါကျပင်တည်း။ ၂ ဝါကျဖြစ်အောင် ခွဲလိုလျှင် “ဣဒံ ကမ္မ
 ဧဝံ စေ ကတံ ဟောတိ၊ ဣဒံ နာမ ဘဝိဿတိ” ဟု ခွဲနိုင်ပါသည်။ ရှေ့ ၂ ဝါကျ
 တို့လည်း “ဧဝံ ဟောန္တေ ဧဝံ ကရိဿာမိ” ဟု တစ်ဝါကျတည်းပေါင်းနိုင်ပါ
 သည်။ ရှေ့အာကာရဝါကျ၌ “ဧဝံ စေ ဘဝိဿတိ” ဟု ဖြစ်ပုံကိုရှေ့ထား၍ “ဧဝံ
 ကရိဿာမိ” ဟု ပြုရမည့်အလုပ်ကို နောက်ထား၏။ ဤအာကာရဝါကျ၌ကား
 “ဣမသ္မိံ၊ ပေ၊ ဧဝံ ကတေ” ဟု အပြုကို ရှေ့ထား၍ “ဣဒံ နာမ ဘဝိဿတိ” ဟု
 အဖြစ်ကို နောက်ထားသည်။

ဗုဇိဇျဇိ။ ။ “စေ ဘဝိဿတိ” ဟု အနာဂတ်ဝိဘတ် ရှိသော်လည်း “ဖြစ်
 လတံ” ဟု မပေးရ။ “စေ ဘဝိဿတိ-အကယ်၍ဖြစ်အံ့” ဟု ပရိကပ္ပ(ကြံဆခြင်း)
 အနက်ကိုသာ ပေးရသည်။ “အကယ်၍ဖြစ်အံ့၊ တကယ်လို ဖြစ်လျှင်၊ တကယ်
 ဖြစ်ခဲ့သော်” ဟု စဉ်းစားကြံစည်ပုံ အဓိပ္ပာယ်မှတ်ပါ။ စေသဒ္ဒါသည် ပရိကပ္ပ
 ဇောတက နိပါတ်ပုဒ်တည်း။ စေ အရာဝယ် သစေ၊ ယဒိ ဟူသော ပရိကပ္ပ
 ဇောတက နိပါတ်ပုဒ်တို့ကိုလည်း သုံးစွဲနိုင်ပါသည်။

သစေ စေ ယဒိ သဒ္ဓေန၊ သတ ယုတ္တံ ကြိယာဝဒံ၊
 သတတ္ထံ ဝရိဝဇ္ဇေတွာန၊ ဝရိကပ္ပတ္ထဝါစကံ။

နိဒါနံ၊ ဧဝေ၊ တိဇ္ဇနံ ဝိယ။ ။ ဤစကားသည် ဝါကျကြီးတစ်ခု၌ အတွင်း
 နေသော ဥပမာနဝါကျတည်း။ နောက်၌ ကရောန္တဿကိုကြည့်၍ “တိကိစ္စနံ
 ကုရောတိဝိယ” ဟု ကြိယာထည့်ရသည်။ “ဆေးဆရာသည် သူ့နာကို ဆေးကုခွင့်
 ကြုံသောအခါ ထိုရောဂါ၏အကြောင်းရင်းကို စစ်ဆေးမေးမြန်း၍ အကြောင်း
 ရင်းကို သိပြီးမှ သင့်တော်သောဆေးကို တိုက်ကျွေးသကဲ့သို့။

ထို့အတူ “ဧဝံ စေ ဘဝိဿတိ-ဤသို့ဖြစ်လျှင်” ဟု အကြောင်းကို စဉ်းစား
 ပြီးမှ “ဧဝံ ကရိဿာမိ-ဤသို့ပြုလုပ်မည်” ဟု လုပ်ရမည့်အကျိုးကို စဉ်းစားသည်။
 “ဧဝံ ကတေ” ဟု ပြုလုပ်ရမည့်အကြောင်းကို စဉ်းစားခြင်း “ဣဒံ ဘဝိဿတိ” ဟု

သညတထာတိ-ကား၊ ကာယာဒီဟိ-ကယအစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ သညတထာ-
 စောင့်စဉ်းထသော၊ နိစ္စိဒ္ဓဿ-အပေါက်မရှိထသော၊ ဓမ္မဇီဝိနောတိ-ကား၊
 အဂါရိကထာ-အိမ်ယာရှိသည်ဖြစ်၍၊ ဝါ - လူဝတ်ကြောင်ဖြစ်၍၊ (ဇီဝိကံ
 ကပ္ပေန္တဿန္တိ စပ်) တုလာကုဋ္ဌာဒီနိ-ချိန်ခွင်ဖြင့် စဉ်းလဲကောက်ကျစ်ခြင်း အစ
 ရှိသော အမှုတို့ကို၊ ဝဇ္ဇေတွာ-ရှောင်ကြဉ်၍၊ ကသိဂေါရက္ခာဒီဟိ - လယ်ယာ
 လုပ်ခြင်း၊ နွားကို စောင့်ရှောက်မွေးမြူခြင်း အစရှိသော အမှုတို့ဖြင့် လည်း
 ကောင်း၊ အနဂါရိကထာ-အိမ်ယာမရှိသည်ဖြစ်၍၊ ဝါ-ရှင်ရဟန်းဖြစ်၍၊ (ဇီဝိကံ
 ကပ္ပေန္တဿန္တိ စပ်) ဝေဇ္ဇကမ္ပဒုတကမ္မာဒီနိ-ဆေးဆရာ၏အလုပ်၊ တမန်သည်၏
 အလုပ် အစရှိသော အမှုတို့ကို၊ ဝဇ္ဇေတွာ-ရှောင်ကြဉ်၍၊ ဓမ္မေန-တရားသဖြင့်၊
 သမေန-ကိုယ်ဖို့ သူ့ဖို့ ညီမျှသဖြင့်၊ ဘိက္ခာစရိယာယ - ဆွမ်းခံလှည့်လည်ခြင်း
 ဖြင့်၊ ဇီဝိကံ-အသက်မွေးမှုကို၊ ကပ္ပေန္တဿ - ပြုထသော၊

အကျိုးကို စဉ်းစားခြင်း၌လည်း နည်းတူ၊ ပရိကပ္ပဝါကျကို နောက်၌ ဆုံးဖြတ်
 ခြင်း၏ အကြောင်းပြု ဖြစ်သောကြောင့် ကာရဏဝါကျဟုလည်း မှတ်ပါ။
 နောက် နိစ္စယဝါကျကိုလည်း ဖလဝါကျဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် ထိုသို့ ဝါကျ
 နာမည်ကား ပေးလေ့မရှိကြ။

သညတထာ။ ။ “ကာယာဒီဟိ”ဟု ကရို.စ်းထည့်၍ ဖွင့်သည်။ အာဒီဖြင့်
 ဝါစာ မနုတို့ကို ယူပါ။ နောက် (၂၅) ဘိက္ခုဝဂ်၌ ပဉ္စဘိက္ခုဝတ္ထုဝယ်
 “ကာယေန သံဝရော သာဓု၊ သာဓု ဝါစာယ သံဝရော၊ မနသာ သံဝရော
 သာဓု” နှင့် သဘောတူပင်တည်း။ ကာယဒ္ဓါရဖြင့် ပါဏာတိပါတစသော
 ဒုစရိုက်အမှုကိုလည်းကောင်း၊ ဝစီဒ္ဓါရဖြင့် မုသာဝါဒစသော ဒုစရိုက်အမှုကို
 လည်းကောင်း၊ မနောဒ္ဓါရဖြင့် အဘိဇ္ဈာစသော ဒုစရိုက်အမှုကိုလည်းကောင်း
 မပြုမိအောင် စောင့်စဉ်းသူကို “ကာယာဒီဟိ သညတ”ဟု ဆိုသည်။

သညတ ။ ။ သံယမုဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ သံရှေးရှိသော ယမုဓာတ်သည်
 ဣန္ဒြိယနိဂ္ဂဟ-စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ကို နှိပ်ခြင်းအနက်ကို ယော၏၊ ထိုနှိပ်ခြင်း
 ကိုပင် “စောင့်စဉ်းခြင်း”ဟု ခေါ်ကြသည်။ သမညတိ-စောင့်စဉ်းတတ်၏။
 ဣတိ သညတော၊ ဤသို့ ကတ္ထုသာဓနပြုပါ။ [သံ၌ နိဂ္ဂဟိတံနှင့် ယကို ဥပြု၊
 ဒွေဘော်လာ။]

နိစ္စိဒ္ဓဿ ။ ။ တံခါးပေါက်ကို စောင့်စဉ်း ပိတ်ဆို ထားသောအခါ
 အပေါက် အကြားမရှိသကဲ့သို့ ကာယဒ္ဓါရစသည်တို့ကို စောင့်စဉ်းထားသော
 အခါ အကုသိုလ်ဝင်လာဖို့ရာ အပေါက် အကြားမရှိသည်ကို ရည်ရွယ်၍
 “နိစ္စိဒ္ဓဿ”ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဟန်တူသည်။ ရှေးစာအုပ်များ၌ “နိစိတထာ”ဟု
 မှုကွဲစေရ၏။

ဓမ္မဇီဝိနော။ ။ဇီဝတိ-အသက်မွေးတတ်၏၊ ဣတိ ဇီဝိ၊ ဓမ္မေန-တရားနည်းလမ်းဖြင့်+ဇီဝိ - အသက်မွေးတတ်သူတည်း၊ ဓမ္မဇီဝိ-သူ၊ ဤသို့ သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏၊ “ဓမ္မေန၊ပေ၊ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တဿ”ကား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်တည်း။

အဂါရိကဿ။ ။ထိုဓမ္မဇီဝိပုဂ္ဂိုလ်သည် လူဝတ်ကြောင် ရဟန်းဟု ၂မျိုးရှိ၏၊ ထိုတွင် လူဝတ်ကြောင်ဖြစ်လျှင် ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲမှု မပြုဘဲ ကသိ-လယ်ယာလုပ်ကိုင်ခြင်း၊ ဂေါရက္ခ-နို့ စားဖို့ရန်လည်းကောင်း၊ နွားတိုးပွားဖို့ရန်လည်းကောင်း၊ နွားမွေးခြင်း၊ ဂေါရက္ခာဒိဟိန္ဒိ အာဓိပြင့် ဝါဏိဇ္ဇ-ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းစသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း အလုပ်များကို ယူပါ။

ဗုလောက္ခဌာဒီနိ။ ။ထိုသို့ အသက်မွေးရာ၌ ရောင်းဝယ်သောအခါ ချိန်ခွပ်ဖြင့် ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း-တုလာကုဋ၊ ရွှေခွက်အစစ်မဟုတ်ဘဲ ရွှေခွက်အစစ်လုပ်၍ ရောင်းခြင်း-ကံသက္ခဋ၊ ချင့်တောင်းချင့်ခွက် တိုင်းတာသော ကြိုးတို့ဖြင့် ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခြင်း-မာနက္ခဋတို့တို့လည်းကောင်း၊ တရားသူကြီးလုပ်ရာ၌ တံစိုးလက်ဆောင်ယူခြင်း စသည်ကိုလည်းကောင်း၊ အခြားနည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်းတို့ကိုလည်းကောင်း ယူပါ။

အနဂါရိကဿ။ ။ရသေ့ရဟန်းဖြစ်လျှင် ဆေးကုမှု၊ တစ်ရပ်မှတစ်ရပ်သို့ စေခိုင်းအပ်သည်ဖြစ်၍ တမန်သည်အလုပ် အစေအပါးအလုပ်ကို လုပ်မှု၊ အာဓိပြင့် သစ်သီးပေးခြင်း ပန်းပေးခြင်းစသော ကုလဒ္ဒသကအမှုများကို ယူပါ။ [ထိုအမှုတို့ကို မိဘစသူတို့အတွက် ပြုကောင်းသောအချက်များ ရှိပါသေး၏၊ ထိုခြင်းချက်များကို တတိယ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ ဝိဇ္ဇိတ္ထိဝတ္ထု၌ ရှုပါ။]

ဓမ္မေန သမေန ။ ။ ဝိနည်းတရားတော်၊ သုတ္တန်တရားတော်နှင့်အညီ အသက်မွေးသူကို “ဓမ္မေန” ဟု ဆိုသည်၊ သမေနသည် ဓမ္မေနကို ထပ်ဖွင့်သော ပုဒ်တည်း။ [ဓမ္မေန- စရတိတိ ဓမ္မိကော၊ ဉာယေန (နည်းလမ်းအားဖြင့်)၊ သမေန (ညီညီမျှမျှဖြင့်) ဝတ္တတိတိ အတ္ထော၊-သီလက္ခန္ဓ အဓမ္မဋ္ဌသုတ် အဋ္ဌကထာ။]

ဘိက္ခာစရိယာယ ။ ။ မတရားအမှုတို့ကို ရှောင်ကြဉ်၍ ဆွမ်းခံစားခြင်းအားဖြင့် အသက်မွေးသော ရဟန်းကို “ဓမ္မဇီဝိ” ဟု ဆိုသည်၊ ဘိက္ခာယ-ဆွမ်းအလို ငှာ+စရိယာ-လှည့်လည်ခြင်း၊ ဘိက္ခာစရိယာ-ခြင်း၊ (ဆွမ်းခံခြင်း)။ [ဝိနည်းတရားတော်အားဖြင့် အပြစ်မရှိသော သံဃာဘတ္တစသည်ဖြင့် အသက်မွေးသူလည်း ဓမ္မဇီဝိပင် ဖြစ်ပါသည်။]

အပ္ပမတ္တဿာတိ-ကား၊ အဝိပ္ပုဂုတ္တဿတိနော-ကင်း၍ နေသော သတိရှိသူ မဟုတ်ထသော၊ ဝါ-သတိကင်းသူမဟုတ်ထသော၊ ယသောဘိဝဇ္ဇတိတိ-ကား၊ ဣသရိယဘောဂသမ္ပန္နသင်္ခါတော-အစိုးရသူ၏ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရာဇာဏှ ဂုဏ် သိရိ စည်းစိမ်နှင့် ပြည့်စုံသူဟု ဆိုအပ်သော၊ ယသောစေဝ-ပရိဝါရယသသည် လည်းကောင်း၊ ဝါ-အမြဲအရံသည်လည်းကောင်း၊ ကိတ္တိဝဏ္ဏဘဏနသင်္ခါတော- ချီးမွမ်းအပ်သော ဂုဏ်သတင်းကို ပြောဆိုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ ယသော စ- ကိတ္တိယသသည်လည်းကောင်း၊ ဝါ - အကျော်အစောသည်လည်းကောင်း၊ အဘိဝဇ္ဇတိ-တိုးပွား၏၊ ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-၌၊ ကုမ္မဗောသကော - သည်၊ သောတာပတ္တိ ဖလေ-၌၊ ပတိဋ္ဌဟိ-တည်ပြီ၊ အညေပိ-ကုမ္မဗောသကမှ အခြားလည်း ဖြစ် ကုန်သော၊ ဗဟူ-တို့သည်၊ သောတာပတ္တိဖလာဒိနိ-တို့သို့၊ ပါပုဏိံ-သု - ပြီ၊ ဝေ-ဤသို့၊ မဟာဇနဿ-၏၊ သာဏိကာ-အကျိုးနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါ- အကျိုးရှိသော၊ ဓမ္မဒေသနာ - သည်၊ ဇာတာ - ပြီ၊ ဣတိ - ဤတွင် ကုမ္မ ဗောသကသေဋ္ဌိဝတ္ထု အပြီးတည်း။

အဝိပ္ပုဂုတ္တဿတိနော ။ ။ “အပ္ပမတ္တ-မမေမလျော့” ဟုရာ၌ “သတိနှင့် မကင်းဘဲ အမြဲသတိရှိသူကို ဆိုသည်” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။ ဝိပ္ပုဂုတ္တ၌ ဝိ+ပ+ ဝသဓာတ်, တပစ္စည်းကို ဝသတော ဥတ္တ(ဥဋ္ဌ)သုတ်ဖြင့် စီရင်ထားသည်။ [ကို သုတ်ကို ကြည့်ပါ။] “ဝိ-ကင်း၍+ပ-အရပ်တစ်ပါး၌+ဂုတ္တ-နေသူ” ဟု သဒ္ဒယ ဖြစ်၏။ အဓိပ္ပါယ်မှာ “ကင်း၍+နေ” ဟုသာတည်း။ ထိုသို့ ကင်း၍ နေသူကဲ့သို့ စိတ်နှင့် သတိ၏ မယှဉ်ခြင်းကိုလည်း “ဝိပ္ပုဂုတ္တ” ဟု ဆိုရသည်။

ဝေနတ္ထံ ။ ။ ဝိပ္ပဝသတိ - ကင်း၍ အခြားအရပ်၌ နေတတ်၏။ ဣတိ ဝိပ္ပ ဝုတ္တော၊ ဝိပ္ပဝုတ္တော ဝိယာတိ ဝိပ္ပဝုတ္တာ၊ ဝိပ္ပဝုတ္တာ+ သတိ ယဿာတိ ဝိပ္ပဝုတ္တ ဿတိ၊ န+ဝိပ္ပဝုတ္တဿတိ အဝိပ္ပဝုတ္တဿတိ - ကင်းသော သတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ် “မကင်းသော သတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်, အမြဲသတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်” ဟုလိ။ [ရှေ့ သတိမတောဖြင့် သတိရှိကြောင်းကိုသာ ပြ၍ ဤ ဧပုမတ္တဿဖြင့် ထို သတိ၏ အမြဲရှိနေကြောင်းကို ပြသည်။]

ဗုဇ်ချက် ။ ။ ရူပသိဒ္ဓိအလိုအားဖြင့် ဒန္တဇ(တ္တ)ဖြင့် ဝုတ္တဟုရိသော်လည်း ကစ္စည်းသုတ်စဉ် စာတိုင်းမှာ မုဒ္ဒဇ(ဋ)ဖြင့် “ဝုဒ္ဓ” ဟု ရှိသင့်ကြောင်းကို

မောဂ္ဂလာန်နိဿယသစ်၌ ဆရာတို့ ဆုံးဖြတ်တော်မူကြသည်။ ကစုည်းသုတ်စဉ်၌ ရွှေသုတ်များဝယ် “ရိဋ္ဌော စ, ဟံသာဒီဟိ ဋ္ဌော” စသည်ဖြင့် ရှိပုံကိုထိတပြုပါ။

ဃသောသိဝဇ္ဇတိ။ ။ ယသသည် ပရိဝါရယသ, ကိတ္တိယသဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ ဣဿရိယဘောဂသမ္ပန္နသင်္ခါတော စေတဖြင့် ပရိဝါရယသကို ပြ၏။ ချဲ့ဦးအံ့- “ဣဿရဿ+ဘာဝေါ ဣဿရိယံ” နှင့်အညီ “အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ” ဟူသည် ရာထူးဌာနန္တရတည်း။ ဘောဂဟူသည် စည်းစိမ်ဥပမာ အသုံးအဆောင်တည်း။ ဣဿရိယန္တ + ဘောဂါစ ဣဿရိယဘောဂါ။ ဣဿရိယဘောဂေဟိ+သမ္ပန္နော ဣဿရိယဘောဂသမ္ပန္နော။ ရာထူးလည်းရှိ, စည်းစိမ်လည်း ရှိသူမှာ အခြေအရဟူသော ပရိဝါရယသသည် တိုးပွားလေတော့၏။ ဝဏ္ဏဘဏနသင်္ခါတောဖြင့် ကိတ္တိယသကို ပြ၏။ ဥဋ္ဌာနဝန္တစသောဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ထိုယသ ၂ မျိုး တိုးပွားနိုင်သည်-ဟူလို။

ဥဋ္ဌာနဝတော သတိဓတော, သုစိကမ္ဘဿ နိသမ္ပတာရိနော၊
သညတဿ ဓမ္မဇီဝိနော, အပ္ပမတ္တဿ ဃသောသိဝဇ္ဇတိ။

ဥဋ္ဌာနဝတော-ထိုင်းမှိုင်း ဖျင်းအ, မပျင်းရအောင်, ထကြွတက်ကြောင်း, ကောင်းသော လုံ့လလည်း ရှိထသော၊ သတိမတော-ကိစ္စခပင်း, မလစ်ဟင်းအောင်, စင်းစင်းမှတ်မိ, ကောင်းသော သတိလည်း ရှိထသော၊ သုစိကမ္ဘဿ-အပြစ်ကင်း၍, သန့်ရှင်းစင်ကြယ်, ဥ သွယ်သော ကံလည်း ရှိထသော၊ နိသမ္ပတာရိနော - ကိစ္စအများ, မယွင်းမှားဖို့, စဉ်းစား၍ ပြုလေ့ရှိထသော၊ သညတဿ-ကိုယ် နှုတ်စိတ်တွင်း, အပြစ်ရှင်းအောင်, အလျင်းပုံသေ, စောင့်စည်း၍ နေထသော၊ ဓမ္မဇီဝိနော-လူဝတ်ကြောင်များ, မတရားကို, ရှောင်ရှားသောအား, လုပ်ကိုင်စား၍, တရားသဖြင့်, အသက်မွေးထသော၊ ဓမ္မဇီဝိနော-ရဟန်းတော်များ, မတရားကို, ရှောင်ရှားသောအား, ဆွမ်းခံစား၍, တရားသဖြင့်, အသက်မွေးထသော၊ အပ္ပမတ္တဿ - မမေ့မလျော့, မပေါ့မသွမ်း, ရဟန်းရှင် လူ့, ခပ်သိမ်းသူ၏။ ဃသော-ရာထူး ဌာနန်, စည်းစိမ်မှန်ကြောင့်, ခြေရံသင်းပင်း, ဂုဏ်သတင်းသည်။ အဘိဝဇ္ဇတိ-လဆန်း ပကွ, လရောင်ကြည့်, နိစ္စဖြိုးဝေ, တိုးတက်ပေထတည်း။

ကုန္တ ဝေသာသကသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

စူဠပန္နကတ္ထေရ ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်။ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) ဥဋ္ဌာနေနပုမာဒေ၊ ပေ၊ ယံ ဩဗော နာဘိကီရတိတိ - ဟူ၍၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။ [အခြားနည်းများကိုလည်း ပေးနိုင်သည်။]

တတ္ထ-၌၊ ဒီပံ ကယ် ရာဇာဘိ-ကား၊ ဝိရိယသင်္ခါတေန - ဝိရိယဟု ဆိုအပ်သော၊ ဥဋ္ဌာနေန - ထကြွခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ-ထကြွ တိုးတက်ကြောင်းတရားလည်းကောင်း၊ သတိယာ- သတိနှင့်၊ အဝိပ္ပဝါသာကာရသင်္ခါတေန- မကင်းသောအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော၊ အပုမာဒေန - မမေ့မလျော့ခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ-မမေ့မလျော့ကြောင်းတရား လည်းကောင်း၊ စတုပါရိ သုဒ္ဓိသီလ သင်္ခါတေန- လေးပါးသောထက်ဝန်းကျင် စပ်ကြယ်သော သီလဏှဆိုအပ်သော၊ သံယမေန - စောင့်စည်းခြင်းလည်းကောင်း၊ ဝါ-စောင့်စည်းကြောင်း သီလလည်းကောင်း၊ ဣန္ဒြိယဒမေန စ - ဣန္ဒြေတို့ကိုဆုံးမခြင်း လည်းကောင်း၊ ဝါ-ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမကြောင်းတရား လည်းကောင်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ကရဏဘူတေဟိ-ကရိုဏ်းဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ စတုဟိ - လေးပါးကုန်သော၊ ဣမေဟိ ဓမ္မေဟိ-ဤတရားတို့ဖြင့်၊ (ကယ်ရာထ၌စပ်၊) ဓမ္မောဇပညာယ-တရားတို့တွင် အဆီအနှစ်ဖြစ်သော ပညာနှင့်၊ ဝါ-တရားတည်းဟူသော အဆီအနှစ်ဖြစ်သောပညာနှင့်၊ သမန္နာဂတော-ပြည့်စုံသော၊ မေခာဝီ-အဆီအနှစ်ပညာစစ်

ဒီပံ ကယ်ရာဇာ။ «ဥဋ္ဌာနေန - စသောပုဒ်တို့၏ အဖွင့်သည် ရှေ့ ကမ္မသောသက ဝတ္ထုဂါထာ၏ အဖွင့်နှင့်တူ၏။ ထို့ကြောင့် ဥဋ္ဌာနေန စသည်တို့ကို သီးခြား အကျယ်မဖွင့်ဘဲ ဒီပံ ကယ်ရာထကို ဖွင့်ရာဝယ် အကျဉ်းမျှသာ ထည့်သွင်း ဖွင့်ပြတော့သည်။ မှန်၏။-ထို၌ ဥဋ္ဌာနဝတောစသည်တို့အရ ဥဋ္ဌာန ဝိရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ် စသည်ကို ကောက်ရသော ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနံ ဒေသနာဖြစ်ခြင်း၊ ဤ၌ ဥဋ္ဌာနေန စသည်တို့အရ ဝိရိယစသည်ကို ကောက်ရသော ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနံ ဒေသနာဖြစ်ခြင်းသာထူး၏။ [ပုဂ္ဂလော+အဓိဋ္ဌာနံ ယဿာတိ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာ-ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသော တည်ရာရှိသော ဒေသနာ၊ ဓမ္မော+အဓိဋ္ဌာနံ ယဿာတိ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာ-တရားဟူသော တည်ရာရှိသော ဒေသနာ။]

ဝိရိယသင်္ခါတေန ဥဋ္ဌာနေန။ «ဤသို့ သင်္ခါတပုဒ်ကို အလယ်၌ထား၍ ဖွင့်ခြင်းဖြင့် ဝိရိယနှင့်ဥဋ္ဌာနတို့ အရတူကြောင်းကို ပြ၏။ ဥဋ္ဌာနေနကိုလည်း ဣတိ၌ စပ်ရသော(ဣတိဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော)နိဒဿေတဗ္ဗပုဒ်ဟု မှတ်ပါ။

ကာရကအစည်ဇရ။ ။ ထိုသို့ ဣတိ၌ စပ်ရသောကြောင့် ကရိုဏ်းအနက် မရနိုင်၊ ကရိုဏ်းဟူသည် ကာရကတည်း၊ ကာရကဟူသမျှသည် “ကရေတိ ကြိယံ အဘိနိပ္ပာဒေတိတိ ကာရကံ” နှင့်အညီ ကြိယာကို ပြီးစေနိုင်သော သတ္တိရှိရ၏။ ဤဥဋ္ဌာနေနသည် ကြိယာ၌မစပ်နိုင်ရကား ကြိယာဘိနိပ္ပာဒန သဗ္ဗမရှိ၊ ထိုသို့ မရှိသောကြောင့် ကရက ကာရက အမည်မရ၊ ဣတိ၌ စပ်ရသော ပုဒ်ဟူသ ။ လည်းမည်သည့်ငိဘတ်ဖြင့် နေနေ လိန်အနက်ကို ထန်းပြရုံသာ ထွန်းပြနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် တတိယဘတ်ဖြင့် နေစေကာမူ “ဖြင့်” ဟုဝိဘတ်အနက်မပေးဘဲ “ဥဋ္ဌာနေန-ထကြခြင်းလည်းကောင်း” စသည်ဖြင့် လိန်အနက်သာပေးရသည်။ နာဝိဘတ်လည်း လိန်အနက်ကို ထွန်းပြရုံသာတည်း၊ ဒုတိယာစသော ဝိဘတ် ရှိရာ၌လည်း နည်းတူ။

သတိယာ၊ ဝေ၊ အပ္ပဓာဒေန။ ။ ရွှေဂါထာ၌ အပ္ပမတ္တဿပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ယူ၍ “အပ္ပမာဒေန” အရ သတိတရားရအောင် ဖွင့်သည်။

သံသဓေန။ ။ ရွှေဂါထာ၌ သညတဏှကို “ကာယာဒိဟိ သညတဏှ” ဟု ဖွင့်ခဲ့၏။ ကာယဒ္ဓါရ ဝစီဒ္ဓါရ မနောဒ္ဓါရကို စောင့်စည်းလျှင် စတုပါရိသုဒ္ဓိ သီလသည် လုံခြုံပြီးဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် ဤဂါထာ၌ “စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ သင်္ခါတေန သံသဓေန” ဟု ဖွင့်ပြသည်။

ဒဓေန။ ။ ဒမနံ - စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ကိုဆုံးမခြင်း၊ ဒမော - ခြင်း၊ (တစ်နည်း) ဒဓိယန္တိ တေနာတိ ဒမော - ဣန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမကြောင်း သံဝရ။ [ဤပုဒ်သည် ရွှေဂါထာ၌ တိုက်ရိုက်မပါ။]

ဓုတိဇျတိ။ ။ ဣန္ဒြေ ဇပါးကို ဆုံးမကြောင်း ဝ ရားဟူသည် ဣန္ဒြိယသံဝရ သီလပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ရွှေ၌ပါပြီးဖြစ်သော ဤသီလကို သီးခြား ဟော တော်မူခြင်းသည် အရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် မြှော်မှန်းသော ယောဂီအတွက် မပါလျှင် မပြီး အရေးကြီးသော သီလဖြစ်ကြောင်းကို သိစေတော်မူလိုသော ကြောင့် ဖြစ်ဟန်တူသည်။ [ဒမသဒ္ဓေါ ဟိ ဣန္ဒြိယသံဝရဿ ဥပေါသတဿ စ ဝါဝကော၊ - သီလကွန်၊ သာမညဖလသုတ်ဋီကာ၊ ဤသို့ ၂ နည်းရှိသော်လည်း ဤ၌ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလကိုသာ ယူထားသည်။]

ဝေဒ္ဓါသားဝံ။ ။ “ဣန္ဒြိယဒမေန စ” ဟူသောနောက်ဆုံးပုဒ်ကျမှ စသ၌ တစ်ပုဒ်သာ ပြထားရာ၌ အန္တဒီပကနည်းဟု မှတ်ပါ။ [အန္တ-အဆုံး၌ + ဒီပက-မီး ထွန်းသကဲ့သို့ ထွန်းပြသောပုဒ်။] ထိုသို့ အန္တဒီပကနည်းအားဖြင့် ပြရာ၌ ငရူပုဒ် များဝယ် စသ၌ မလိုက်စေဘဲ စစ်အနက်ကိုယူ၍ “ငင်း=လည်းကောင်း” ဟု

ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ အတိဝိယ-အလွန်အကဲသာလျှင်၊ ဒုလ္လဘပတိဋ္ဌတာယ-
ခဲယဉ်းသဖြင့်ရအပ်သော တည်ရာရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-တည်ရာမရနိုင်
သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အတိဂမ္ဘီရေ - အလွန်နက်သော၊ ဣမသ္မိံ သံသာရ

ပေးပါ။ (တစ်နည်း) ထိုစသဒ္ဓါကို အဓိကာရနည်းဟု ယူ၍ “ရှေ့သို့လိုက်၍လည်း
အနက်ပေးနိုင်၏” ဟု မှတ်ပါ။

ဏရဏဘူတေထိ။ ။ စာအုပ်တို့၌ “ကာရဏဘူတေဟိ” ဟု တွေ့ရ၏။ ဥဋ္ဌာန
စသော တရား ၄ ပါးသည် ဒီပ ကိုပြုရာ၌ ကြိယာသာဓကဘမ သတ္တိ ရှိကြ၏။
မှန်၏။-ဥဋ္ဌာနစသော အကြောင်း ၄ ပါးတွင် ၁ ပါးမပါလျှင် ဒီပကိုပြု၍မဖြစ်၊
ထို့ကြောင့် ထိုအကြောင်း ၄ ပါးသည် မပါလျှင်မပြီး အရေးကြီးသော
ကရိုဏ်းများဖြစ်ရကား “ကရဏဘူတေဟိ” ဟုသာ ရှိသင့်ပါသည်။ အနက်ပေး
သောအခါ၌လည်း “ဥဋ္ဌာနေန-ဖြင့်လည်းကောင်း” ဟု ကရိုဏ်းအနက်ပေးစ
သည်။

ဓမ္မောဇပညာယ။ ။ စုရာဒိဂိုဏ်း ဩဇာတည်သည် ဗလ (စွမ်းနိုင်ခြင်း)၊
တေဇ(ထက်မြက်ခြင်း) အနက်တို့ကို ဟော၏။ ရုပ်တို့၌ ဩဇာရုပ်သည် ရုပ်အသစ်
ကို ဖြစ်စေနိုင်လောက်အောင် အစွမ်းသတ္တိရှိ၏၊ ထက်လည်းထက်၏။ ထိုဩဇာကို
အတူဖြစ်သောရုပ်တို့၏ “အဆီ အနှစ် အစေး” ဟု ခေါ်ရ၏။ ထို့အတူ ပညာ
သည်လည်း ယှဉ်ဘက် စိတ်စေတသိက်တို့၏ အဆီဩဇာပင်တည်း။ ထို့ကြောင့်
“ဩဇာ ဝိယာတိဩဇာ၊ ဓမ္မာနံ+ဩဇာ ဓမ္မောဇာ၊ (တစ်နည်း) ဓမ္မသင်္ခါတာနံ
ဩဇာ ဓမ္မောဇာ၊ ဓမ္မောဇာ စ+သာ+ပညာ စာတိ ဓမ္မောဇပညာ” ဟု ပြုပါ။

ဓမ္မောဝီ။ ။ “ဓမ္မောဇသင်္ခါတာယ ပညာယ” ဖြင့် မေဓာဝီ၌ မေဓာ၏
သရုပ်ကိုပြု၏။ “မေဓာ” ဟု ခေါ်ရသော ပညာဟူသည် “သာမန်ပညာမဟုတ်၊
အဆီအနှစ်ဖြစ်သော ပညာဖြစ်သည်” ဟူလို၊ မေဓတိ-သိဖွယ်အာရုံကို လျှင်စွာ
ယူဘတ်၏။ ဣတိ မေဓာ၊ (မေဓာတ်-အပစ္စည်း)၊ “မေဓတိ ဟိ သတိ-ကိလေ
သာတို့ကို ဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဣတိ မေဓာ” ဟုလည်း ပြုနိုင်၏။ သမန္နာဂတောဖြင့်
ဝိပစ္စည်း၏ အဿတ္တိအနက်ကို ပြု၏။ ထိုပညာသည် အတိသယ (သာလွန်သော)
ပညာဟု သိစေလို၍ “ပဟူတေ စ ပသံသာယံ” စသော အနက်တို့တွင် အတိသယ
အနက် အပိုပါသော အဿတ္တိအနက်ဟု မှတ်ပါ။ မေဓာ (လွန်ကဲသော အဆီ
အနှစ် ပညာသည်) ယဿ အတ္ထိတိ မေဓာဝီ။

ဒုလ္လဘပတိဋ္ဌတာယ။ ။ ဒုလ္လဘပတိဋ္ဌတာယသည် အတိဂမ္ဘီရေ၏အကြောင်း
ပြတည်း။ “ထောက်ရာတည်ရာရဖို့ရန် မလွယ်ကူသောကြောင့် အတိဂမ္ဘီရဖြစ်

သာဂရေ-ဤ သံသရာတည်းဟူသော သမုဒ္ဒရာ၌၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ပတိဋ္ဌာ ဘူတံ-တည်ရာဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ အရဟတ္တဖလံ - အရဟတ္တဖိုလ်တည်းဟူသော၊ နိဝံ- ကျန်းကို၊ ကယိရာထ ကရေယျ - ပြုစွမ်းနိုင်ရာ၏၊ ကာတုံ - ပြုခြင်းငှာ၊ သက္ကုဏေယျ-စွမ်းနိုင်ရာ၏၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။

သည်” ဟူလို၊ ဒုက္ခေန + လဘိတဗ္ဗာတိ ဒုဏ္ဏဘာ- ခဲယဉ်းသဖြင့် ရအပ်သော (ရုနိဝံခဲသော) ထောက်စရာတည်စရာအရပ်၊ ပတိ+တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ပတိဋ္ဌာ၊ ဒုဏ္ဏဘာ+ပတိဋ္ဌာ ယဿာတိ ဒုဏ္ဏဘပတိဋ္ဌော (သံသာရသာဂရော)။

အဘိဂမ္ဘီဇေ။ ။ဂမ္ဘီရပုဒ်ပြီးပုံကို အဋ္ဌသာလိနီနှင့် မူလဋီကာ ဘာသာဋီကာ နိဒါနကထာအပွင့်၌ ရှုပါ။ အတိဝိယ+ဂမ္ဘီရော အတိဂမ္ဘီရော(သံသာရသာဂရော)။

သံသာရသာဂရော။ ။ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုပြီးတစ်ခု လည်းကောင်း၊ စိတ်စေတသိက် တစ်တို့ပြီးတစ်တို့ လည်းကောင်း ဆက်၍ဆက်၍ဖြစ်သော အစဉ်ကို “သံသာရ” ဟု ခေါ်၏။ သံ-ဆက်စပ်၍+သာရ-ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အစဉ်၊ ထိုသံသာရ (သံသရာ)သည် သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ (သမုဒ္ဒရာလောက်မျှမက) ကျယ်ပြန့်ရကား သာဂရနှင့်တူ၏။ ထို့ကြောင့် “သံသာရသာဂရော-သံသရာ ဟုဆိုအပ်သော၊ သာဂရော-သမုဒ္ဒရာတည်း၊ သံသာရသာဂရော-ခြာ။

ဓမ္မဇီဆူဇာ။ ။ “ထိုသမုဒ္ဒရာကို သာဂရမင်းသည် ဖြစ်စေအပ်၏” ဟု လောကီ လူတို့ကယူဆကြ၏။ ထို့ကြောင့် “သာဂရေန+ နိဗ္ဗတ္တောသာဂရော” ဟု ထောမနီနှင့် ဝိဂ္ဂဟပြု၏။ သ+ဂရ - အဆိပ်နှင့်တကွ ဖြစ်သောမင်း၊ “သမုဒြ ” ဟု သက္ကတ၌ရှိသောကြောင့် “သမုဒြာ” ဟု မြန်မာပြန်သည်။

ပတိဋ္ဌာဘူတံ။ ။ စာအုပ်တို့၌ “ပတိဋ္ဌာနဘူတံ” ဟု ရှိသော်လည်း “သာအနေ ကုလပုတ္တာနံ၊ ပတိဋ္ဌာ နတ္ထိ ယံ ဝိနာ” စသည်ဖြင့် “ပတိဋ္ဌာ” အသုံးကို သာ တွေ့ရသောကြောင့် လည်းကောင်း၊ ရှေ့၌ “ဒုဏ္ဏဘပတိဋ္ဌ” ဟု သုံးစွဲသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ “ပတိဋ္ဌာဘူတံ” ဟု ရှိသင့်၏ဟု မှတ်ပါ။

ဓာတုဗျာဓိ။ ။ ကရောတ်၊ ယိရပစုည်း၊ ထေဝိဘတ် ကော်အာပြု၍ ရကို ချေလျှင် “ကယိရာထ” ဟု ပြီး၏။ [ဗုပသိဒ္ဓိ အာချာတ် ကရဿာကာရော စ သုတ် ဘာသာဋီကာ၌ကြည့်ပါ။] ထေဝိဘတ်ကို ယျေဝိဘတ်ဖြင့်လဲ၍ “ကရေယျ” ဟု ဖွင့်၏။ “ယျေဝိဘတ်လည်း သက္က(သတ္တိ)အနက်၌ သက်သည်” ဟု သိစေလို၍ “ကာတုံ သက္ကုဏေယျာတိ အပ္ပော” ဟုဖွင့်သည်။ ယျေဝသောသတ္တမိဝိဘတ်၏

ကိဒိသံ-အဘယ်ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ ဝါ-အဘယ်သို့ သဘောရှိသော၊ (ဒိပံ-ကျွန်းကို၊ ကယ်ရာထ - ပြုစွမ်းနိုင်ရာသနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အမေးတည်း၊) ယံ သြဗော နာဘိကိရတိတိ-ကား၊ ယံ-အကြင်အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ စတုဗ္ဗိဓော ပိ-လေးပါးအပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ကိလေသောသော - ကိလေသာ ရေအယဉ်သည်၊ အဘိကိရိတုံ-လွှမ်းမိုး၍ ဖြန့်ခြင်းငှာ၊ ဝိဒ္ဓိသေတုံ - ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ၊ န သက္ကောတိ - မစွမ်းနိုင်၊ (တာဒိသံ-ထိုကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ ဝါ-ထိုသို့သဘောရှိသော၊ ဒိပံ - ကျွန်းကို၊ ကယ်ရာထ - ပြုစွမ်းနိုင်ရာ၏၊ ဣတိ-ဤကား အဖြေတည်း၊) ဟိ-မှန်၏၊ အရဟတ္တံ-အရဟတ္တဖိုလ်ကို၊ သြဗော-လေးပါးသော သြဗသည်၊ အဘိကိရိတုံ-လွှမ်းမိုး၍ ဖြန့်ခြင်းငှာ၊ န သက္ကာ-မတတ်နိုင်၊ ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-၌၊ ဗဟူ-များစွာသော သတ္တဝါတို့သည်၊ သောတာပန္နာဒယော-သောတာပန်အစရှိသော အရိယာတို့သည်၊ အဟေသု-ပြီ၊ ဝေ-ဤသို့၊ ဒေသနာ-ဒေသနာတော်သည်၊ သမ္ပတ္တပရိသာယ-၏၊ သာထိကာ-အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ ဇာတာ-ပြီ၊ ဣတိ - ဤတွင် စူဠပန္နကတ္ထေရဝတ္ထုအပြီးတည်း။

အနက်များကို ကစွည်းဘာသာဋီကာအဘျောက် အနုမတိပရိကပ္ပတ္ထေသု သတ္တမိ သုတ်၌ ကြည့်ပါ။ ငယ်ရွယ်သူများကို ထို၌ ပါသော ဂါထာကိုပါ အရကျက်ပါစေ။

နာဘိကိရတိ။ ။ ဂါထာ၌ ဆန်းတဲ့အောင် ကိ၌ ဒိဗပြုထား၏၊ ဓာတ်ရင်းမှာ အဘိ+ကိရဓာတ်တည်း၊ ထိုကိရဓာတ်သည် “ဝိကိရ-ကြဖြန့်ခြင်း” အနက်ကို ဟော၏၊ “အဘိ-လွှမ်းမိုး၍+ကိရ-ကြဖြန့်” ဟူသည် ကျွန်းငပေါ်သို့ ပျံ့နှံ့ခြင်းတည်း၊ ထိုသို့ လွှမ်းမိုး၍ ပြန့်သောအခါ ကျွန်းသည် ဖျက်စီးသွားသောကြောင့် အဘိကိရိတုံကို ဝိဒ္ဓိသေတုံဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်၊ န သက္ကောတိကား တိဝိဘတ်၏ ကတ္ထုသတ္တိကို ဖွင့်ပြခြင်းတည်း၊ “မလွှမ်းမိုးတတ်”ဟု ဆိုလျှင် “လွှမ်းမိုးနိုင်သော သတ္တိမရှိ”ဟု ဆိုရာရောက်၏။

စတုဗ္ဗိဓောပိ ။ ။ အဘိဓမ္မတ္တသင်္ဂဟကိ သင်ပူးသူတို့သည် ကာမောဃ၊ ဘဝေါဃ၊ ဒိဋ္ဌောဃ၊ အဝိဇ္ဇောဃအားဖြင့် သြဗ ၄ပါးရှိကြောင်းကို နားလည်ပြီး ဖြစ်ကြ၏၊ ထို သြဗဟု ခေါ်အပ်သော ကိလေသာတို့တွင် ဒိဋ္ဌောဃသည် သောတာပန်ဖြစ်လျှင် ကုန်၏၊ ကာမောဃသည် အနာဂါမ်ဖြစ်လျှင် ကုန်၏၊

ဘဝေါဗ၊ အဝိဇ္ဇောဘတ္တိကား ရဟန္တာဖြင့်မှ ကုန်၏။ ထိုသို့ မကုန်သေးသမျှ လွမ်းမိုးခံရသည်သာ။ ထို့ကြောင့် အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသာ ဩဆရေအယဉ်သည် မလွမ်းမိုးနိုင်ဟု ဆိုသည်။

န ဟိ၊ ဝေ၊ အဘိ၊ ဘိ၊ ခိ၊ တုံ။ ။ ဤဝါကျသည် ရှေ့စကားကို ခိုင်မြဲစေသော အဋ္ဌကရဏဝါကျတည်း။ အခြားနေရာ၌ န ဟိ ဟုလာလျှင် “န ဟိတက်ရာ၊ ဟိ နက်မှာ၊ ဟိတံပါ ဒဠိစုံ” ဟု ဆို၍ “ဟိ ယသ္မာ” ဟု ဟေတုဝါကျလည်း ပေးကြ၏။ ဤ၌ကား ဟေတုဝါကျ မဖြစ်နိုင်ပါ။

န သက္ကာ၊ ဝေ၊ ဩဇော။ ။ စာအုပ်၌ သြသေနဟု တွေ့ရသော်လည်း န သက္ကာ၌ ပဓာနစပ်ရမည် အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ သက္ကာပုဒ်က ကံ ဟော မဟုတ်၊ ကတ္တားဟောဖြစ်သော ကိသန္တပဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ်နိပါတ်ပုဒ် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “ဩဇော” ဟု ရှိမှ သဒ္ဓါသွား ဖြောင့်ပါသည်။ [ကိတန္တ-ကိတ်ပစ္စည်း အဆုံးရှိသော ကိတ်ပုဒ်၏+ပဒ္ဓိပုဂ္ဂိုလ် - အတူဖြစ်သော နိပါတ်ပုဒ်။]

ဥဋ္ဌာနေနု၊ ဗ္ဗခာဒေန၊ သံသဒေန ဒဒေန စ၊
ဒိပံ ထထိရာထ ဓမ္မောဝီ၊ ယံ ဩဇော နာဘိဘိရတိ။

(သံသာရသာဂရေ-သမုဒ္ဓရာ၊ မကသာသည့်၊ သံသရာပြင်ကျယ်၊ ပင်လယ် ကြီးထဲ၌) ယံ ဒိပံ-အရဟတ္တဖိုလ်၊ ဝေါဆိုပေါ်ထွန်း၊ အကြင် ကျွန်းကို၊ ဩဇော-ကာမဩဇာ၊ စသည်လေးအင်၊ ရေအယဉ်သည်။ နာဘိဘိရတိ-ကျွန်းတစ်ခုလုံး၊ အစတုံးအောင်၊ မလွမ်းဖုံးမဖျက်ဆီးနိုင်၊ မေဓာဝီ-အဆီအနှစ်၊ ပညာစစ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ဥဋ္ဌာနေနု-ထိုင်းမှိုင်း ဖျင်းအ၊ မပျင်းရအောင်၊ ထကြွတက်ကြောင်း၊ ကောင်းသော ဝီရိယဖြင့်လည်းကောင်း၊ အပ္ပမာဒေန-မမေ့ မလျော့၊ မပေါ့ဆကြောင်း၊ ကောင်းသော သဘိဖြင့် လည်းကောင်း၊ သံသဒေန-ကိုယ် နှုတ် နှလုံး၊ သုံးပါးလုံးကို၊ စောင့်သုံးနေကြောင်း၊ ကောင်းသော သီလဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဒဒေန စ-ဗုဒ္ဓန္တေခြောက်ဝ၊ မပေါက်ရအောင်၊ ဆုံးမနိုင်ကြောင်း၊ ကောင်းသော သံဝရဖြင့်လည်းကောင်း၊ (တံ ဒိပံ-ဩဇာ ၄ ရပ်၊ မလွမ်းအပ်သည့်၊ အရဟတ္တဖိုလ်၊ ဝေါဆိုပေါ်ထွန်း၊ ထိုသည့် ကျွန်းကို) ကထိရာထ-ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ၊ ဒုလ္လဘ၌၊ ကြံရခိုက်မှာ၊ ပြုနိုင်ရာသတည်း။

ပုဗ္ဗပဿိကတ္တေရဝတ္ထု ဝါထာအပ္ပင် ဖြီး၏။

ဗာလနက္ခတ္တသင်္ဃဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ဣမာဂါထာ-တို့ကို၊ အဘာသိ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိ-
နည်း၊) ပမာဒမနုယုဉ္ဇန္တိ၊ ပေ၊ ပပေဂါထိ ဝိပုလံ သုခန္တိ-ဟူ၍၊ အဘာသိ-ဟော
တော်မူပြီ။

တတ္ထ-ထိုဂါထာတို့၌၊ ဗာလာတိ-ကား၊ ဗာလျေန-ဗာလ၏ဖြစ်ကြောင်း
ဖြစ်ရာ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့်၊ သမန္နာဂတာ-ပြည့်စုံကုန်သော၊ ဣလောက
ပရလောကတ္ထံ- ဤလောက၌ ဖြစ်သောစီးပွား၊ နောက်လောက၌ ဖြစ်သော
စီးပွားကို၊ အဇာနန္တာ-မသိကုန်သော။

ဗာလာ။ ။ ဧဒု အနတ္ထေ-ပစ္စုပ္ပန် တမလွန်၊ ၂ တန်သော စီးပွားမဲ့တို့ကို၊
ဝါ-မိမိတွက်တာ၊ သူ့-တွက်တာဟု၊ ၂ ဖြာသော စီးပွားမဲ့တို့ကို၊ လန္တိ ဂဏန္တိ-
ယူတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ဗာလာ၊ ဤဝိဂြိုဟ်ကို ရည်ရွယ်၍ “ဣလောကပရ
လောကတ္ထံ အဇာနန္တာ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်သည်။ [ဒွိ သဒ္ဒါပပဒ + လာဇာတ်၊
အပစ္စည်း၊ ဒွိကို ဗာပြု။]

ဗာလျေန သမန္နာဂတာ။ ။ “ထိုစီးပွားမဲ့ ၂ မျိုးကို ယူတတ်သူ ” ဟု
သည် ဗာလျမည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်(စိတ် စေတသိက်)နှင့် ပြည့်စုံသူ
များတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဗာလျေန+သမန္နာဂတာ” ဟု သဘာဝတ္ထ (အစစ်
အမှန် အနက်)ကို ဖွင့်သည်၊ ဝိဂြိုဟ်ကိုကား “သမန္နာဂတာ” ဟု ဖွင့်သော်လည်း
အဿတ္ထိပြု၍ မဖြစ်၊ ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကိတန္တသမာသံဝိဂြိုဟ်သာ ပြုရသည်ဟု
မှတ်ပါ။

ဗာလျေ။ ။ ဗာလာနံ-ဗာလတို့၏+ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အကု
သိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တည်း၊ ဗာလျ-ပွါဒ်၊ ဘာဝအနက်၌ ဣပစ္စည်းသက်၊ မှန်၏၊-
အတွင်းစိတ်၌ အကုသိုလ် ဖြစ်နေသောကြောင့်သာ မကောင်းသော ကိုယ်မှု
နှုတ်မှု စိတ်မှုတို့ကို ပြုနေကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဗာလ၏ ဖြစ်ကြောင်း (ဖြစ်ခဲ့ရာ
အကြောင်း) ရင်းမှာ အကုသိုလ်စိတ်စေတသိက်သာ ဖြစ်သည်။

ဓမ္မာတ လူ။ ။ မောဟပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ပြည့်စုံသူ(မောဟ
စိတ် ဖြစ်နေသူ)သည် အသိဉာဏ် အလွန်နည်းသောကြောင့် ထိုင်းမှိုင်း ဖျင်းအ
၏၊ ထိုသူများကို “လူဖျင်း၊ လူအ၊ လူန၊ လူထိုင်း၊ လူ့-အရိုင်းအစိုင်း၊ လူနဲ့
လူနုတ်” ဟု ခေါ်ကြလေသည်။

ဒုဗ္ဗေမိနောတိ-ကား၊ နိပ္ပညာ-ပညာမရှိကုန်သော၊ (ဇနာ၌ စပ်၊) တေ-ထို ပညာမဲ့သူ၊ လူပြိန်းတို့သည်။ ပမာဒေ-ပမာဒ၌၊ ဝါ-မေ့လျော့ပေါ့ဆ၊ နေထိုင် ရကြောင်း၊ မကောင်းသော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၌၊ အာဒိနဝံ - အပြစ်ကို၊ အပဿန္တာ-မမြင်ကုန်သည်၊ (ဟုတ္တာ-ဖြစ်၍၊ ဝါ-ဖြစ်ခြင်းကြောင့်၊) ပမာဒ- ပမာဒကို၊ အနယုဉ္ဇန္တိ - ဖန်ဖန်ကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်ကြကုန်၏၊ ပဝတ္ထန္တိ- ဖြစ်စေကြကုန်၏၊ ပမာဒေန-ပမာဒဖြင့်၊ ဝါ-အားဖြင့်၊ ကာလံ-အချိန်ကို၊ ဝိတိနာမေန္တိ-လွန်စေကြကုန်၏။

လောဘ လူ ။ ။ လောဘပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ပြည့်စုံသူ (လောဘစိတ်ဖြစ်နေသူ) သည် သူတစ်ပါးကို လိမ်လည်လှည့်စား၏၊ ကာမဂုဏ် လိုက်စား၏၊ ကြားဝါ၏၊ ထိုသူကို “လူလိမ်၊ လူညာ၊ လူစဉ်းလဲ၊ လူယုတ်မာ၊ လူညစ်၊ လူရမ်းကား၊ လူကြား၊ လူဗော်ကျော့” ဟု ခေါ်ကြသည်။

ဒေါသ လူ ။ ။ ဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ပြည့်စုံသူ (ဒေါသ စိတ်ဖြစ်နေသူ) သည် ရှူးရှူးရှဲရှဲနှင့် အမြှစ်တို၏၊ ကြမ်းတမ်း၏၊ ရမ်းကား လည်း ရမ်းကားတတ်သေး၏၊ ထိုသူကို “လူငိုက်တို၊ လူကြမ်း၊ လူရမ်း” ဟု ခေါ်ကြသည်။

လူမိုက် ။ ။ ထိုလူအားလုံးသည် ဉာဏ်မျက်စိ အသိအလင်း အမြော်အမြင် အဆင်အခြင် မရှိသောကြောင့် မိုက်နေသော မဲနေသော အရပ်နှင့် တူရကား “လူမိုက်” ဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။

လူမိုက်၏ လက္ခဏာ ။ ။ လူမိုက်ဟု သိရကြောင်း အထိမ်းအမှတ်ကို “လက္ခဏာ” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုလူမိုက်၏ လက္ခဏာကား (၁) မကောင်းသော အကြံကို ကြံစည်ခြင်းဟူသော မနောကံ ၃ ပါးကို ပြုခြင်း၊ (၂) မကောင်းသောစကား ကို ပြောခြင်းဟူသော ဝစီကံ ၄ ပါးကို ပြုခြင်း၊ (၃) မကောင်းသော အလုပ် ကို လုပ်ခြင်းဟူသော ကာယကံ ၃ ပါးကို ပြုခြင်းတည်း။

ဒုစ္စန္တိတဿ ဓိန္ဒြာ စ, ဒုဗ္ဗာသိတဿ သာသနံ၊
 ဒုတ္တမ္ဘဿ ကထံ ဓာတိ, ဧထံ ဗာဓဿ လက္ခဏံ။

ဒုဗ္ဗေမိနော ။ ။ ဒု+မေဓာ ၂ ပုဒ်နောင် အဿတ္တိ ဤပစ္စည်း မသက်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် “မေဓာ+ယေသံ အတ္တိတိ မေမိနော” ဟု ရှေးဦးစွာ တစ္ဆိတ်ပုဒ်ဖြစ် ပါစေ၊ ထို့နောက် ဒုသဒ္ဓါကို အဘာဝအနက်ဟောကြ၍ “န+မေမိနော ဒုဗ္ဗေမိ

မေဓာဝီတိ- ကား၊ ဓမ္မောဇပညာယ-တရားတို့တွင် အဆီအနှစ် ဖြစ်သော ပညာနှင့်၊ ဝါ-တရားတည်း ဣသော အဆီအနှစ်ဖြစ်သောပညာနှင့်၊ သမန္နာဂ တော-ပြည့်သော၊ ပဏ္ဍိတော ပန-ပညာရှိသည်ကား၊ ကုလဝံသာနဂတံ-အမျိုး အနွယ်အားဖြင့် လာသော၊ သေဋ္ဌံ - ချီးမွမ်းအပ်သော၊ ဥတ္တမံ-မြတ်သော၊ သတ္တရတနဓနံ - ၇ ပါးသော ရတနာဥပွာကို၊ (ရက္ခတိ)ဝိယ-စောင့်ရှောက် သကဲ့သို့၊ (တထာ-ထိုအတူ၊) အပ္ပမာဒံ-အပ္ပမာဒကို၊ ဝါ-မမေ့မလျော့ မပေ့ မဆ၊ နေထိုင်ရကြောင်း၊ ကောင်းသောသတိကို၊ ရက္ခတိ-စောင့်ရှောက်၏။

နော - ပညာရှိမဟုတ်သလို၊ ဝါ - ပညာမရှိသလို ” ဟု ပြုပါ။ ထို့ကြောင့် “နိပ္ပညာ” ဟု ဖွင့်သည်။ [နတ္ထိ+ပညာ ယေသံတိ နိပ္ပညာ။]

အနုသုန္ဒန္တိ။ ။ ယုဇဓာတ်သည် အားထုတ်ခြင်းအနက်ကိုဟော၏။ “အနု- အဖန်ဖန်+ယုဇ-အားထုတ်” ဟူသည် ပမာဒ တရားကို ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ပဝတ္ထန္တိ” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွ ဖွင့်သည်။

အဝဿန္တာ။ ။ ဤပုဒ်သည် တေနှင့်အရတူ၏။ “ဟုတွာ” ဟု ထည့်၍၊ ထို ဟုတွာ၌ တွာပစ္စည်းကို ကြိယာဝိသေသနအနက် လည်းကောင်း၊ ဟိတ်အနက် လည်းကောင်း၊ ၂ နက်ပေးသည်။ ပမာဒ၏ အပြစ်ကို မမြင်ကုန်သည် ဖြစ်၍၊ (မမြင်ခြင်းကြောင့်) ပမာဒကို အဖန်ဖန် အားထုတ်ကြသည်-ဟူလို။

ပမာဒေန၊ ဝေဝိတိနာစေန္တိ။ ။ ဤ ဝါကျကား ဆိုလိုရင်းကို ပြသော ဥဇကတ္တပြ တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျတည်း။ “ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ” ဟု အစချီသော ဝါကျမျိုးပင်ဖြစ်သည်။ ပညာမဲ့သူ လူပြိန်းတို့သည် အပ္ပမာဒဖြစ်သော ကုသိုလ် တရားကို မကြိုးစားကြဘဲ ပမာဒဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်ဖြင့် နေ့-ညအချိန်ကို ကုန်စေကြသည်။ ထိုသို့အကျိုးမဲ့ အချိန်ဖြုန်းကြပုံကိုလည်း မေးမလျော့လျော့ နေကြသော လူဝတ်ကြောင်များနှင့် ရှင်ရဟန်းတို့၏ နံနက်အိပ်ရာထမှ စ၍ အိပ်ရာဝင်သည့် တိုင်အောင် ကိုယ်မှု စိတ်မှု နှုတ်မှုများကို အချိန်ဇယားချ၍ စဉ်းစားကြပါလေ။

မေဓာဝီ။ ။ “အပ္ပမာဒဉ္စ ဓေဝာဝိ၊ ဓနံ သေဋ္ဌံစ ရက္ခတိ” ဟူသော ဂါထာ ပါဒကို ဖွင့်ပြလို၍ “မေဓာဝီ” ဟု အစချီသည်။ ဂါထာ ၂ ပါဒလုံးကို ဖွင့်ရာ၌ အစိတ်အစိတ် တစ်ပုဒ်စီဖွင့်ဖွယ် မလိုသောကြောင့် အပေါင်းအနက်ကိုသာ ပြတော့သည်။

ဓမ္မောဇ၊ ဝေဝါန ဝတ္ထိဇော။ ။ ဤ စကားရပ်သည် မေဓာဝီ၏ အဖွင့် တည်း။ ပနသည် ပမာဒပုဂ္ဂိုလ်၏ ပက္ခမ္ပတစ်ပါး အပ္ပမာဒပုဂ္ဂိုလ်၏ ပက္ခမ္ပ

ဟိ-ချဲ့ဦးအံ့၊ ဥတ္တမံ - ကောင်းမြတ်သော၊ ဓနံ-ဥစ္စာကို၊ နိဿာယ-မှီ၍၊
 (မယံ-ငါတို့သည်၊) ကာမဂုဏသမ္ပတ္တိံ - ကာမဂုဏ်၏ ပြည့်စုံခြင်းသို့၊ ပါပု
 ထိဿာမ-ရောက်နိုင်ကုန်လိမ့်အံ့၊ ပုတ္တဒါရုံ-သားမယားကို၊ ပေါသေဿာမ-
 မွေးမြူနိုင်ကုန်လိမ့်အံ့၊ ပရလောကဂမနမဂ္ဂံ-နောက်လောကသို့ သွားကြောင်း
 သမ်းကို၊ သောဓေဿာမ-သုတ်သင်နိုင်ကုန်လိမ့်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဓနေ-ဥစ္စာ၌၊

ပြသော ပက္ခန္ဓရဇောဘကဘည်း၊ သို့သော် “တစ်ပါးအဖို့ကား” ဟု သီးခြား
 အနက် မပေးတော့ဘဲ “ပဏ္ဍိတော ပန” ဟု ပေါင်း၍ ပေးရိုးပြုကြသည်။
 [ဓမ္မောဇပညာ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ရွှေဂါထာအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။]

ဣလင်္ခံသာ၊ ဝေ၊ ရဇ္ဇတိ။ ။ ဤစကားသည် “ဓနံ သေဋ္ဌိဝ ရက္ခတိ” ၏ အဖွင့်
 တည်း၊ သေဋ္ဌိကို “ဥတ္တမံ” ဟုလည်းကောင်း၊ ဓနံကို “သတ္တရတနဓနံ” ဟုလည်း
 ကောင်း၊ ဝ (ဣဝ) ကို ဝိယဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ ဤသိ “ဓနံ ဝိယ” ဟု
 ကြိယာစပ်ပုဒ်မပါဘဲ ပြရာ၌ “ဓနံ ဝိယ-ကဲ့သို့” ဟု ပါဠိရှိအတိုင်း အနက်ပေးနိုင်
 ၏။ နောက်ရက္ခတိကို လိုက်စေ၍ “ဓနံ ရက္ခတိ ဝိယ” ဟုလည်း ပေးနိုင်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓိဗျုတ္တံ။ ။ ဤသို့ ဥပမာန တစ်ဖက်၌ စပ်ပုဒ်မပါဘဲ ဥပမေယျ တစ်ဖက်
 ၌သာ စပ်ပုဒ်ပါခြင်းကို “ဧကပက္ခဒဿနနည်း” ဟု ခေါ်သည်။ [ဧကပက္ခ-
 ဥပမာန ဥပမေယျ ၂ ပက္ခရှိသည်တွင် တစ်ခုသော ဥပမေယျပက္ခ၌ + ဒဿန-
 စပ်ပုဒ်ကို ပြသောနည်း။] ထိုသို့ တစ်ဖက်၌သာ ပြထားအပ်သော ပုဒ်များကို
 အဓိကရနည်းအားဖြင့် ဥပမာနဖက်၌လည်း လိုက်စေနိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဣလင်္ခံသာ ဝေ။ ။ သတ္တရတနဓနံ၏ ဝိသေသနတည်း၊ ဤဝိသေသနဖြင့်
 အလွန်မြတ်နိုးစွာ စောင့်ရှောက်ထိုက်သော ဥစ္စာဖြစ်ကြောင်းကို ပြ၏။ မှန်၏။
 ရတနာ ဥစ္စာပင်ဖြစ်သော်လည်း မိမိလက်ထက်မှဖြစ်သော ဥစ္စာဖြစ်လျှင် အလွန်
 မှစောင့်ရှောက်ကြ၊ မိဘဘိုးဘွားတို့မှ ဆင်းသက်လာသော အမွေအနှစ် ၃ စွာ
 ဖြစ်လျှင်ကား မိဘဘိုးဘွားတို့ကို ရှိသေလေးစားသော သားသမီးတို့သည် ထို
 အမွေအနှစ်ကို မိဘဘိုးဘွားကို ရှိသေသောအားဖြင့် လေးလေးစား စောင့်
 ရှောက် ထိန်းသိမ်းလေ့ရှိကြသည်။ [ရတနာ ၇ ပါးကို အဘိဓာန်နိဿယသစ်
 ဂါထာနံပါတ် ၄၉၀ ၌ ကြည့်ရှုပါလေ။]

ယထာ ဟိ၊ ဝေ၊ အတ္ထော။ ။ ယထာ ဟိမှ စ၍ အတ္ထော တိုင်အောင်သော
 ဝါကျသည် ဆိုအပ်ပြီးသော ဝါကျကို ချဲ့ပြသော ဝိတ္ထာဝဂါကျတည်း၊ “ယထာ
 ဟိ” ဟု လာလျှင် များသောအားဖြင့် မထင်ရှားသော အနက်ကို ထင်ရှား

အာနိသံသံ- အကျိုးဆက်ကို၊ ပဿန္တာ-မြင်ကုန်သည်၊ (ဟုတော-၍၊) တံ-
 ထိုကောင်းမြတ်သော ဥစ္စာကို၊ ရက္ခန္တိ ယထာ-စောင့်ရှောက်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-
 ဤအတူ၊ ပဏှိတောပိ-ပညာရှိသည်လည်း၊ အပ္ပမတ္တော-မမေ့မလျော့သည်၊
 (ဟုတော-၍၊ အဟံ-ငါသည်၊) ပဌမဇ္ဈာနာဒိနိ-ပဌမဈာန် အစရှိသော အကျိုး
 တို့ကို၊ ပဋိလဘိဿာမိ-ရနိုင်လိမ့်အံ့၊ မဂ္ဂဖလာဒိနိ-မဂ်ဖိုလ် အစရှိသော အကျိုး
 တို့သို့၊ ပါပုဏိဿာမိ-ရောက်နိုင်လိမ့်အံ့၊ တိဿော-ခု ပါးကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာ-
 ဝိဇ္ဇာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဆ-၆ ပါးကုန်သော၊ အဘိညာ-အဘိညာဉ်တို့ကို
 လည်းကောင်း၊ သမ္မာဒေဿာမိ-ပြီးစီးစေအံ့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ အပ္ပမာဒေ-အဂ္ဂ
 မာဒေ၊ အာနိသံသံ-အကျိုးဆက်ကို၊ ပဿန္တာ-မြင်သည်၊ (ဟုတော-၌၊) သေဇ္ဇ-
 ကောင်းမြတ်သော၊ ဓနံ-ဥစ္စာကို ကဲ့သို့၊) အပ္ပမာဒံ-အပ္ပမာဒကို၊ ရက္ခတိ-
 စောင့်ရှောက်၏၊ ဣတိအတ္ထော- ဤကား အနက်။ [“သေဋ္ဌံ ဓနံ” သည်
 ဥပမာနဝါကျနှင့်ဆိုင်သော စကားဖြစ်၍ ဤဥပမေယျဘက်၌ပိုဟန်တူသည်။]

အောင် ဥပမာဖြင့် ပြသောကြောင့် တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျဟု နာမည်တပ်ရိုး
 ရှိသော်လည်း ဤနေရာ၌ကား ရွှေဝါကျမှပင် ဥပမာစကား ပါပြီးဖြစ်သော
 ကြောင့် ထိုဥပမာန ဥပမေယျ ၂ ရပ်ကို ချဲ့ပြသော ဝိတ္ထာရသာ ဖြစ်သည် တု
 မှတ်ပါ။

ဝါကျခွဲ။ ။ယထာမှစ၍ “ပဿန္တာ တံ ရက္ခန္တိ” တိုင်အောင် ဥပမာန
 ဝါကျ၊ “ဧဝံ ပဏှိတောပိ၊ ပေ၊ အတ္ထော” သည် ဥပမေယျဝါကျ၊ ဥပမာနဝါကျ
 တွင်လည်း “ဥတ္တမံ ဓနံ နိဿာယ၊ ပေ၊ သောဓေဿာမ” တို့သည် ထိုသူတို့၏
 နှလုံးသွင်းပုံ အခြင်းအရာကိုပြသော အာဘောဂ အာကာရ ဝါကျတို့တည်း၊
 ဣတိကား အာကာရဇောတက နိဒဿနတ္ထတည်း။

ထိုအာကာရဝါကျတွင်လည်း “ပါပုဏိဿာမ” စသော ကြိယာ ၃ ရပ်ဖြင့်
 ဖြတ်ထားရာ ဝါကျတို့သည် စောင့်ရှောက်မုံ အခြင်းအရာတစ်ဖို့မှ အခြားတစ်ဖို့
 ကို ပြသောကြောင့် ရွှေရွှေဝါကျသည် ပက္ခ၊ နောက်နောက်ဝါကျသည် ပက္ခ
 နှုရတည်း၊ ဥပမေယျဝါကျတွင်လည်း “ပဌမဇ္ဈာနိနိ၊ ပေ၊ သမ္မာဒေဿာမိ”
 တို့သည် အာဘောဂ အာကာရဝါကျ၊ ရွှေရွှေဝါကျသည် ပက္ခ၊ နောက်နောက်
 ဝါကျသည် ပက္ခနှုရဟု ခွဲရပါမည်။

ဆာနိသံသံ။ ။ဥပမာဘက်၌ ဥစ္စာကြောင့်ရအပ်သော စားဝတ်နေစရာ
 အစာအဝတ် အိမ်တို့ကို “အကျိုးရင်း” ဟု ခေါ်၏၊ ရူပါရုံလှလှပပကို ကြည့်ရ

မာပမာဒန္တိ-ကား၊ (ယသ္မာ-အကြင်ကြောင့်၊ ဒုမ္ပေဓိနော-အသိအနှစ်
 ပညာစစ် မရှိကုန်သော၊ ဗာလာ-လှူပြုန်း လူအ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနာ- လူတို့
 သည်၊ ပမာဒံ-မေ့လျော့ပေါ့ဆ နေထိုင်ရကြောင်း၊ မကောင်းသော အကုသိုလ်
 ဝိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၊ အနုယုဉ္ဇန္တိ- ဖန်ဖန်ကြိုးကုတ် အားထုတ်ကြကုန်၏၊ မေဓာဝိ စ-
 အဆီအနှစ် ပညာစစ်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ အပ္ပမာဒံ-မမေ့မလျော့ မပေါ့
 ဖဆ နေထိုင်ရကြောင်း ကောင်းသော ကုသိုလ်ဝိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၊ သေဋ္ဌံ-ချီးမွမ်း
 အပ် ကောင်းမြတ်သော၊ ဓနံ-ရတနာဥစ္စာကိုကဲ့သို့၊ ရက္ခတံ-သတိတရား အမြဲ
 ထား၍ ကြိုးစားပုံသေ စောင့်ရှောက်ပေ၏၊) တသ္မာ - ထိုသို့ လှူပြုန်းတို့သည်
 မမာဒကို အားထုတ်ကြကုန်သည်၏အဖြစ်၊ ပညာရှိသည် အပ္ပမာဒကို အားထုတ်
 သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ တုမေ-သင်တို့သည်၊ ပမာဒံ-ပမာဒကို၊ ဝါ-မေ့လျော့
 ပေါ့ဆ နေထိုင်ရကြောင်း မကောင် သော အကုသိုလ်ဝိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၊ မာ အနု
 ယုဉ္ဇေထ-ဖန်ဖန်ကြိုးကုတ်အားမထုတ်ကြကုန်လင့်၊ ပမာဒေန-မေ့လျော့ပေါ့ဆ
 ခြင်းအားဖြင့်၊ ကာလံ-အချိန်ကို၊ မာ ဝိတိနာမယိတ္ထ-မလွန်စေကြကုန်လင့်။

ခြင်း စသော အဆက်ဆက်အကျိုးကို “အကျိုးဆက်” ဟု ခေါ်၏။ ဥပမေယျ
 ဘက်၌ မမေ့လျော့ခြင်းဟူသော အပ္ပမာဒကြောင့်ရအပ်သော သုစရိုက် ၁၀
 ပါး၊ ငါးပါးသီလစသည်ကို အကျိုးရင်း၊ ပဌမဈာနစသည်ကို အကျိုးဆက်ဟု
 ဖွဲ့တ်ပါ။

၀၈နတ္ထ။ ။ အာ+နိ ဥပသာရ ရှေးရှိသော သံသဓာတ်တည်း၊ သံသဓာတ်
 သည် ကထာ၊ ထောမန၊ ဟိံ သန ခံ နက်ကိုဟော၏။ အာ+နိ ရှေးရှိသော
 ဧကြောင့် ကထာ၊ ထောမန အနက်တို့ကိုယူ၍ မကောင်းသော အာနိသံသုကို
 “အာ+နိ သံသီယတေ - ရှေးရှု+ထုတ်ဆောင်၍ +ပြောပြအပ်၏။ ဣတိ အာနိ
 သံသော” ဟု ကြံ၍ ကောင်းသောအာနိသံသုကို “အာ + နိ + သံသီယတေ-
 ရှေးရှု+ထုတ်ဖော်၍ +ပြောဆိုအပ်၊ ချီးမွမ်းအပ်၏။ ဣတိ အာနိသံသော” ဟု
 ကြံပါ။ “အာနိသံ” ဟု လည်းကောင်း၊ “အကျိုးဆက်” ဟု လည်းကောင်း
 အနက်ပေးကြ၏။ အကျိုးရင်းကိုကား ဖလ-ဝိပါကဟု ခေါ်သည်။

ထသ္မာ။ ။ ရွေ့ဂါထာသည် အကြောင်းပြု ကာရဏဝါကျ ဖြစ်၍ ဤ
 ဂါထာ၌ ရွေ့ပါဒ်သည် အကျိုးပြုဖလဝါကျ ဖြစ်သောကြောင့် “တသ္မာ” ဟု
 ထည့်၍ ဖွင့်သည်။ ထို့ ကြောင့် တသ္မာဟူသော နိယမနှင့်လျော်အောင် “ယသ္မာ”
 ဟု ထည့်၍ ရွေ့ဂါထာတစ်ပုဒ်လုံးကို အနက်ပေးကာ ဒုတိယဂါထာ၏ ရွေ့
 ပါဒ်တိုင်အောင် မြန်မာပြန်ကြည့်ပါစေ။ [“ယသ္မာ ဗာလာ ပေါ ရက္ခတံ၊
 ထသ္မာ မာ ပမာဒံ အနုယုဉ္ဇေထ၊ မာ ကာမရတိသန္တံ” ကို အနက်ပေး မြန်မာ
 ပြန်ပါစေ” ဟုလို့။]

မာ ကာမရတိသန္တဝန္တိ-ကား၊ဝတ္ထုကမကိလေသကာမေသု-ဝတ္ထုကမ၊
ကိလေသာကာမတိန္ဒါ၊ ရတိသင်္ခါတံ-မေ့ လျော်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ တဏှာ
သန္တဝမ္ဗိ-တဏှာအားဖြင့် ပေါင်းသင်းခြင်းကိုလည်း၊ မာ အနုယုဇေထ-အား
မထုတ်ကြကုန်လင့်၊ မာ စိန္တဒိတ္ထ - မကြံစည်ကြကုန်လင့်၊ ဝါ- စိတ်မကူးကြ
ကုန်လင့်၊ မာ ပဋိသဘိတ္ထ-မရကြကုန်လင့်။

ဓာ၊ဝေ၊ဝိတိနာမေထိတ္ထ။ ။တုမေ့ကိုထောက်၍ “အနုယုဇေထ” ၌ အနု+
ယုဇေဓာတ်နှောင် ယျော့ထဝိဘတ်၏ ယျာကိုချေထားသည်ဟု မှတ်ပါ။ [ကစုဉ်း
ဘာသာဋီကာ အာချာတ် ကုစိဓာတုဘုတ်၌ ကြည့်ပါ။] “မာနုယုဇေထ-အဖန်
ဖန် အားမထုတ်ကြလင့်” ဟုရာ၌ “ မေ့မေ့လျော့လျော့ ပေါ့ပေါ့ဆဆဖြင့်
အချိန်ကာလကို မလွန်စေကြနှင့်” ဟု မိန့်တော်မူလိုကြောင်းကို သိစေလို၍ “မာ
ပမာဒေန ကာလံ ဝိတိနာမယိတ္ထ” ဟု အဓိပ္ပာယ်တူဖွင့်သည်။

ဝိတိနာမေထိတ္ထ ။ ။ ဝိ+အတိ + နမုဓာတ်, ကာရိတ်ဏယပစုဉ်း၊ မာ
ဟူသော ပဋိသေဓနိပါတ်နှင့် ယှဉ်သောကြောင့် အဒုတ္တနီ(တ္ထ)ဝိဘတ်ဖြင့် ထား
သည်၊ “ဝိ+အတိ+နာမယ-ကျော်လွန်၍+ညွတ်စေ” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်သော်လည်း
“မလွန်စေကြနှင့်” ဟု ဝေါဟာရတ္ထပေးပါ။ [မာနိပါတ်နှင့် ယှဉ်ရာ၌ မှတ်ဖွယ်
ကိ ကမုဉ်းဘာသာဋီကာ, အာချာတ်, မာယောဂေ သဗ္ဗကာလေ စ သုတ်၌
ကြည့်ပါ။]

ဓာ ကာမရတိသန္တဝံ။ ။ ကာမရတိ၌ ကာမအရ ဝတ္ထုကမ-ကိလေသာ
ကာမ ၂ မျိုးလုံးကို ယူ၍ “ဝတ္ထု ပေ၊ ကာမေသု” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝတ္ထုကမ
ဟူသည် ရူပါရုံ၊ပေ၊ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဟူသော ကာမဂုဏ်ငါးပါးတည်း၊ ကိလေသာ
ကာမကား ထိုကာမဂုဏ်ကို အလိုရှိနေသော တဏှာလောဘတည်း။

ဝဇနတ္ထ။ ။ ကာမိယတေ-အလိုရှိအပ်, တောင်တအပ်၏၊ ဣတိ ကာမော၊
ဝတ္ထု စ-ကိလေသာကာမ၏ တည်ရာလည်း ဟုတ်၏၊ တံ - ထိုတည်ရာဟူသည်၊
ကာမော စ-လိုလားတောင့်တအပ်သည်လည်း ဟုတ်၏၊ ဣတိ ဝတ္ထုကာမော၊
ထိုဝတ္ထုကာမကိုပင် “ကာမဂုဏ(ကာမဂုဏ်)” ဟု ခေါ်၏၊ [ဂုဏသဒ္ဒါသည်
ဗန္ဓနအနက်ကို ဟော၏၊ ကာမော စ+သော+ဂုဏော စာတိ ကာမဂုဏော-
သတ္တဝါတို့ကို ဖွဲ့ဘုပ်ချည်နှောင်၍ ထားတတ်သော ကာမ။] ကာမေတိ-လိုလား

အပ္ပမတ္တော ဟိတိ-ကား၊ ဟိ-တားဖြစ်သင့်၏။ ဥပဋ္ဌိတဿတိတယ-အာရုံ၌ ကံ၍ တည်သော သတိရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အပ္ပမတ္တော-မမေ့မလျော့ စသော၊ ဈာယန္တော - ကသိုဏ်း အစရှိသော အာရုံ၊ အနိစ္စစသော လက္ခဏာ၊ နိဗ္ဗာန်၏ တထလက္ခဏာကို စူးစိုက်စွာ ရှုတတ်သော၊ ပုဂ္ဂလော-ပုဂ္ဂိုလ်သည်။

တောင်တတ်၏။ ဣတိ ကာမော၊ ကိလေသော စ-(စိတ်ကို ညစ်ညူးစေတတ်သော)ကိလေသာလည်း ဟုတ်၏။ သော-ထိုကိလေသာဟူသည်။ ကာမော စ-လိုလား တောင့်တတတ်သည်လည်း ဟုတ်၏။ ဣတိ ကိလေသကာမော။

ဇာမရထိ။ ။ ကာမေသု-ဝတ္ထု ကာမ ကိလေသာကာမတို့၌+ရတိ-မွေ့လျော်ခြင်းတည်း၊ ကာမရတိ ခြင်း၊ ဝတ္ထုအာရုံ ကာမာဏ်တို့၌ ပျော်မြူး၍ နေခြင်း(ကာမလိုက်စားခြင်း)ကိုလည်း ကာမရတိဟု ခေါ်၏။ ထိုသို့ ပျော်မြူးသောအခါ ကိလေသာကာမဖြစ်၏။ ထို ကိလေသာကာမကိုလည်း နောက်နောက် တဏှာဖြင့် သာယာ၏။ ထိုသို့ သာယာသောကြောင့်ပင် ထိုကိလေသာအမျိုးအစားတွေ ထပ်၍ထပ်၍ တိုးပွားအောင် ကြိုးစားကြလေသည်။

ဆန္ဒဝံ။ ။ အဘိဓာန်(၇၆၉)၌ “သန္တဝေါ တု ပရိစယော” ဟု ပရိယာယ်ရှိသည်။ “ပရိစယ” ဟူရာ၌ “ပရိ - ထက်ဝန်းကျင်+စယ - စီခြင်း” ဟု သဒ္ဒတ္ထဖြစ်၏။ “အလေ့အကျက်များခြင်း” ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်ဖြစ်၏။ သံ+ထု ဓာတ်သည် ချီးမွမ်းခြင်းအနက်ကို ဟောသော်လည်း ဤနေရာ၌ လေ့ကျက်ခြင်း၊ လိုက်စားခြင်း၊ အကျွမ်းတဝင် ရောနှောခြင်းအနက်ကို ယူပါ။

ဆန္ဒဝံ ၂ မျိုး။ ။ ထိုသန္တဝံသည် မိတ်ဆွေအဖြစ်ဖြင့် ရင်းနှီးရောနှောခြင်း ဟူသော မိတ္တ သန္တဝံ၊ တဏှာဖြင့် ရောနှောခြင်းဟူသော တဏှာသန္တဝံ ဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ ဤနေရာ၌ တဏှာသန္တဝံကို ယူရမည်ဖြစ်သောကြောင့် “တဏှာသန္တဝံ” ဟု ဖွင့်သည်။ “တဏှာယ - တဏှာအားဖြင့်+သန္တဝေါ-ရောနှော ရင်းနှီးခြင်းတည်း၊ တဏှာသန္တဝေါ- ခြင်း၊ အပီဖြင့် ပမာဒကို ပေါင်းသည်။ “ပမာဒကိုသာ အားမထုတ်ကုန်ရာသည် မဟုတ်သေး၊ ကာမရတိသန္တဝံကိုလည်း အားမထုတ်ကြနှင့်” ဟူလို။

ဓာ စိန္တယိတ္ထ၊ ဓာ ဝေဇလသိတ္ထ။ ။ အားထုတ်ဟူရာ၌ “ထိုကာမရတိရအောင် မကြိုးစားနှင့်” ဟု မိန့်တော်မူလိုသောကြောင့် “ဓာ စိန္တယိတ္ထ၊ ဓာ ပဋိလသိတ္ထ” ဟု ဖွင့်သည်။ ရှေးစာအုပ်တို့၌ [“ဓာ ဝိန္ဒထ၊ ဓာ ပဋိလသိတ္ထ” ဟု ရှိသည်ကား မကောင်းပါ။]

ဝိပုလံ-ပြန်ပြောသော၊ ဥဋ္ဌာရံ-မွန်မြတ်သော၊ နိဗ္ဗာနသုခံ-နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာသို့၊ ပါပုဏာတိ-ရောက်ရ၏၊ ဣတိ-ဤတွင် ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ၊ ပေ၊ ဓမ္မဒေသနာ ဇာတာ၊ ဣတိ-ဤတွင် ဗာလနက္ခတ္တသင်္ဃိဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ဥပဋ္ဌိတဿတိကာယ ။ ။ ဥပဂန္ဓာ+ဌိတာ ဥပဋ္ဌိတာ၊ ဥပဋ္ဌိတာ+သတိ ယဿာတိ ဥပဋ္ဌိတဿတိ၊ ဥပဋ္ဌိတဿတိနော+ဘာဝေါ ဥပဋ္ဌိတဿတိတာ။

ထိ။ ။ ဂါထာ၌ “မာ ပမာဒမနုယုဉ္ဇေထ၊ မာ ကာမရတိသန္တဝံ” ဟု ပမာဒကို အားမထုတ်ဖို့ရန် လည်းကောင်း၊ ကာမရတိသန္တဝံကို အားမထုတ်ဖို့ရန် လည်းကောင်း တားမြစ်ခဲ့၏။ ထိုတားမြစ်မှုကြောင့် “အပ္ပမာဒကိုသာ ကြွီးစားကြ” ဟု တိုက်တွန်းရာရောက်၏။ ဤ “အပ္ပမတ္တော ဟိ” စသော ဂါထာပါဒသည် ထိုသို့ တားမြစ်ခြင်း၊ တိုက်တွန်းခြင်း၏ မှန်ကန်သင့်လျော်ကြောင်းကို ပြသော ယုတ္တိဒဠိကရုဏာဇောတက ဝါကျဖြစ်၍ ဟိကား ယုတ္တိဒဠိကရုဏာဇောတက တည်း။ ထို့ကြောင့် “ဟိ-တားမြစ်သင့်၏” ဟု ပေးရသည်။

ထစ်နည်း။ ။ ထိုတားမြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးရပုံကို ပြသော ဂါထာပါဒဖြစ်ရကား “ဟိ - အကျိုးကား” ဟုလည်း ပေးနိုင်၏။ ဤသို့ ပေးလျှင် ဆက်၍ပြသော ဥပဇ္ဈာသဝါကျတည်း။

အဗ္ဗမတ္တော။ ။ ဂါထာ၌ပါသော အပ္ပမတ္တောကို “ဈာယန္တော ပုဂ္ဂလော” ဟုဖွင့်သည်။ “မမေမလျော့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ဈာယန္တပုဂ္ဂိုလ်တည်း” ဟူလို၊ “ဈာယန္တ” အရ အာရမဏူပနိဇ္ဈာန်ဖြင့် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်နေသူ၊ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန်ဖြင့် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်နေသူရ၏။ ထို ၂ မျိုးကို “တေ ဈာယိနော သာတတိကာ” ဂါထာ၌ ပြခဲ့ပြီ။ ထိုသို့ ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်မျိုးမျိုး အားထုတ်နေသူကိုသာ ဤဂါထာ၌ အပ္ပမတ္တပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုလိုသည်။

ဝိပုလံ သုခံ။ ။ ဝိပုလံကို “ဥဋ္ဌာရံ” ဟုလည်းကောင်း၊ သုခံကို “နိဗ္ဗာနသုခံ” ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ ထိုဈာယန္တ (ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သော အပ္ပမတ္တ) ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ ဤနိဗ္ဗာန်ချမ်းသာဟူသော ဝိပုလသုခကို ရနိုင်သည်။ ပရိယတ်သင်ရုံ၊ ပို့ချရုံသာဖြစ်သော အပ္ပမတ္တပုဂ္ဂိုလ်ကား ဝိပုလသုခကို ယခုဘဝ မရနိုင်သေး-ဟူလို။

ဝမာဒဓနုယုဇ္ဇန္တိ၊ စာလာ ဒုမ္မေခိနော ဝနာ၊
အပ္ပမာဒဉ္စ ဝေဓာဝီ၊ ဓနံ သေဋ္ဌံ ဓရက္ခိယံ။

ဒုမ္မေခိနော-အဆီအနှစ်၊ ပညာစစ်မရှိကုန်သော၊ ဗာလာ-ကိုယ့်ကျိုးကိုမျှ၊
စသိကြ၍၊ လူအ လူပြိုန်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဇနာ-သတ္တဝါတို့သည်၊ ပမာဒံ-မေ့
လျော့ပေါ့ဆ၊ နေထိုင်ရကြောင်း၊ မကောင်းသော အကုသိုလ်အလုပ်ကို၊ အနု
ယုဇ္ဇန္တိ-ဖန်ပန်ကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်ကြကုန်၏၊ မေဓာဝီ စ-အဆီအနှစ်၊ ပညာစစ်
ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား၊ အပ္ပမာဒံ - မမေ့မလျော့၊ မပေါ့မဆ၊ နေထိုင်
ရကြောင်း၊ ကောင်းသော သတိကို၊ ဓနံ သေဋ္ဌံ-မျိုးရိုးစဉ်လာ၊ ကောင်းမြတ်
သော ဥစ္စာကိုကဲ့သို့၊ ဓရက္ခိယံ-အမြဲပုံသေ၊ စောင့်ရှောက်ပေ၏။

ဓာ ဝမာဒဓနုယုဇ္ဇေထ၊ ဓာ ကာမရတိသန္တဝံ၊
အပ္ပမတ္ထော ထိ ဈာယန္တော၊ ဝပ္ပေါထိ ဝိဝုလံ သုခံ။

(တသွာ-ထိုသို့ လူမိုက်တိုက်၊ ပမာဒကို၊ အားထုတ်ကြဘိ၊ ပညာရှိက၊ အပ္ပ
မာဒကို၊ စောင့်ရှောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တုမေ - အပ္ပမာဒ၊ ပမာဒကို၊
ကျနသိမြင်၊ အသင် သူတော်စင်တို့သည်၊) ပမာဒံ-မေ့လျော့ပေါ့ဆ၊ နေထိုင်
ရကြောင်း၊ မကောင်းသော အကုသိုလ်အလုပ်ကို၊ မာ အနုယုဇ္ဇေထ-ကာလ ချိန်
ဖြိုး၊ လူညွန့်တုံးအောင်၊ လုံးလုံးကြိုးကုတ်၊ အားမထုတ်ကြကုန်လင့်၊ ကာမရတိ
သန္တဝံ-ဝတ္ထုကြီးလေသာ၊ ၂ ဖြာကာမ၊ မေ့ လျော့ကြသဖြင့်၊ တဏှာဖြစ်ခြင်း၊
ပေါင်းသင်းမှုကို၊ မာ အနုယုဇ္ဇေထ-လူဝတ်ကြောင်များ၊ ပုံအလားသို့၊ အမှား
ကြိုးကုတ်၊ အားမထုတ်ကြကုန်လင့်၊ ဟိ-တားမြစ်သင့်၏၊ အပ္ပမတ္ထော-မမေ့
မလျော့၊ မပေါ့မဆသည်၊ (ဟုတွာ၊) ဈာယန္တော - သမထ ဝိပဿနာ၊ ၂ ဖြာ
သောလမ်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဝိပုလံ-ကာမချမ်းသာ၊ အဖြာဖြာ
ထက်၊ ကံသာမြတ်မှုနှင့်၊ တုဘက်လွန်သော၊ သုခံ-ဈာန်မဂ် ၂ တန်၊ ချမ်းသာ
စံ၍၊ နိဗ္ဗာန်တုလွန်၊ ချမ်းသာမှုနှင့်သို့၊ ပပ္ပေါထိ-မှန်စွာထုတ်ချောက်၊ ရောက်ရ
ပေသတည်း။

ဗာလနက္ခတ္တသင်္ခန္ဓဝတ္ထု ဂါထာအပ္ပင် ပြီး၏။

မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) ပမာဒံ အပ္ပမာဒေန၊ ပေ၊ ဓိရော ဗာလေ အဝေက္ခတိတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ။ [အခြားနည်းများကိုလည်း ပေးနိုင်သည်။]

တတ္ထ - ထိုဂါထာ၌၊ နုဒတိတိ - ဟူသည်ကား၊ ယထာ နာမ-ဥပမာ မဉ္ဇည်သည်ကား၊ ပေါက္ခရဏိ - ရေကန်သို့၊ ပဝိသန္တံ - ဝင်သော၊ နဝေ၊ ဒကံ-အသစ်ဖြစ်သောရေသည်၊ ပုဏဏောဒကံ-အဟောင်းဖြစ်သောရေကို၊ ခေါဘေတွာ- လှုပ်ရှားစေ၍၊ ဝါ-ချောက်ချားစေ၍၊ တဿ-ထိုရေဟောင်းအား၊ ဩကာသိ-တည်နေခွင့်ကို၊ အဒတွာ-မပေးမူ၍၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ မတ္ထကမတ္ထကေန-အထက်အထက်ဖြင့်၊ ပလာယန္တံ - ပြေးသော၊ တံ- ထိုရေဟောင်းကို၊ နုဒတိ ယထာ-ဖယ်ရှားသကဲ့သို့၊ နိဟရတိ ယထာ-ဖယ်ထုတ်သကဲ့သို့။

နုဒတိတိ။ ။ ပမာဒစသော ပုဒ်များကို ရွှေ၌ ဖွင့်အပ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ “ယဒါ” ကဲ့သို့သော ပုဒ်များမှာ လွယ်ကူသောကြောင့် လည်းကောင်း အထူးမဖွင့်တော့ဘဲ အသစ်ဖြစ်သော “နုဒတိ” ကိုဖွင့်လိုသောကြောင့် “နုဒတိတိ” စသည်ကိုမိန့်သည်။ နုဒခေတ်သည် ခေပ(ပစ်ခြင်း၊ ပယ်ခြင်း)အနက်ကို ဟောသောကြောင့် “နိဟရတိ-ဖယ်ထုတ်၏” ဟု ဓာတ်နက်ကိုဖွင့်သည်။

ယထာ နာမ ၂၀၀၊ နိသရထိ။ ။ ဤဝေါကျသည် ဥပမာနဝါကျတည်း။ ဆိုလိုရင်းမှာ- “ရေကန်သို့ဝင်လာသော ရေအသစ်သည် ရေအဟောင်းကိုကန်ထဲ၌ နေခွင့်မပေးဘဲ ဖယ်ထုတ်သည်” ဟူလို၊ ရေသစ်ဝင်လာသောအခါ ရေသစ်သည် အောက်၌ဖြစ်၍ ရေဟောင်းက ရေသစ်၏အထက်၌ဖြစ်သောကြောင့် “အတ္တနော (မိမိဟူသော ရေသစ်၏) မတ္ထကမတ္ထကေန ပလာယန္တံ” ဟု ဝိသေသန ပြုသည်။ “ရေသစ် ဝင်လာသည့်အတွက် နေစရာမရသောကြောင့် မိမိ၏ ဦးထိပ် ဦးထိပ်ဖြင့် ပြေးနေသော ထိုရေဟောင်းကို ဖယ်ထုတ်သည်” ဟူလို။

ခေါဘေတွာ။ ။ ဒိ၊ ဘူ၊ ကိ ဥ ဂိုဏ်းရှိသော ခုဘခေတ်သည် သဗ္ဗလန-ပြင်းစွာ လှုပ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ ကာရိတ်ဏေပစ္စည်းကြောင့် “ပြင်းစွာ လှုပ်စေ၍” ဟု သဒ္ဒတ္ထ၊ “ချောက်ချားစေ၍” ဟု ဝေါဟာရတ္ထ (ပြောရိုး) အနက်ပေးပါ။ [နဝေ၊ ဒကံ ပုဏဏောဒကံ တို့ကို ဝိဂ္ဂဟပြုပါစေ။]

ဝေမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ ပဏှိတော-ပညာရှိသည်၊ အပ္ပမာဒလက္ခဏံ-
 အပ္ပမာဒလက္ခဏာကို၊ ဝါ-အပ္ပမာဒကို မှတ်သားကြောင်းဖြစ်သော ကောင်း
 သော ကိုယ် နှုတ်စိတ် အမှုအရာကို၊ မြူဟေန္တော - တိုးပွားစေလျက်၊ ပမာ
 ဒဿ-ပမာဒအား၊ ဩကာသံ-ဖြစ်ခွင့်ကို၊ အဒတွာ-မပေးမူ၍၊ ယဒါ-အကြင်
 အခါ၌၊ အပ္ပမာဒဝေဂေန - အပ္ပမာဒအဟုန်ဖြင့်၊ တံ- ထိုပမာဒကို၊ နုဒတိ-
 ဖယ်ရှား၏၊ နိဟရတိ-ဖယ်ထုတ်၏။

အထ-ထိုအခါ၌၊ ပနန္ဒပမာဒေါ - ပယ်အပ်သော ပမာဒရှိသော၊ ဝါ-
 ဗမာဒကိုပယ်ပြီးသော၊ သော-ထိုပညာရှိသည်၊ အစ္စုဂ္ဂတထ္ထေန-အလွန်စွင့်စွင့်
 မြင့်တက်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ ပရိသုဒ္ဓံ - ထက်ဝန်းကျင်
 စင်ကြယ်သော၊ ဝါ-ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိ၊ နဝသတ္တပါတုဘာဝဒိဋ္ဌိတို့၏ စင်ကြယ်ကြောင်း
 ဖြစ်သော၊ ဒိပ္ပံကုသင်္ခါတံ-စိပ္ပစက္ခုဟုဆိုအပ်သော၊ ပညာပါသားခံ-ပညာ
 တည်းဟူသော ပြာသာဒ်သို့၊ (အာရဟန္တစပ်) တဿ-ထို ပညာတည်းဟူသော
 ပြာသာဒ်အား၊ အနုစ္စဝိကံ - လျောက်ပတ်သော၊ ပဋိပဓံ - အကျင့်ကို၊ ပရိ

ဝေဓေဝ၊ ဝေ၊ နိဗ္ဗာနဇာတိ။ ။ ဤဝါကျကား ဥပမေယျဝါကျတည်း၊ အပ္ပမာဒ
 တရားသည် ရေကန်သို့ဝင်လာသော ရေသစ်နှင့်တူ၏၊ ပမာဒကား ရေဟောင်း
 နှင့်တူ၏။ “ရေသစ်သည် ရေဟောင်းကို ရေကန်တွင်း၌ တည်ခွင့်မပေးဘဲ ဖယ်
 ထုတ်သကဲ့သို့ ပညာရှိသည် တည်ပွားနေသော အပ္ပမာဒအဟုန်ဖြင့် ပမာဒကို
 ခန္ဓာအစဉ်၌ ဖြစ်ခွင့်မပေးဘဲ ဖယ်ထုတ်သည်” ဟူလို။

အပ္ပမာဒလက္ခဏံ။ ။ “အပ္ပမာဒဿ-၏၊ + လက္ခဏံ - မှတ်သားကြောင်း
 အထိမ်းအမှတ်” ဟူသည် ကောင်းသော ကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုတည်း၊ ပညာရှိ
 သည် ထိုကောင်းသော ကိုယ်မှု နှုတ်မှု စိတ်မှုကို အမြဲတိုးပွားစေရ၏၊ ထိုသို့
 တိုးပွားစေမှသာ ပမာဒကို ဖယ်ထုတ်နိုင်သည်။ [မြူဟေန္တော၌ မြူဟ-ဝစုနေ
 ဟူသောဇာတ်၊ ကာရိတ် ဇာတ်ပစ္စည်း အန္တပစ္စည်းတည်း၊ ဇယပစ္စည်းဖြင့် “မြူဟ
 ယံ” ဟု ပုဒ်ထား၍ ဆိုင်ရာဂိုဏ်းသို့ သွင်းစေပြီးလျှင် ပဒမာလာအစဉ်ခိုင်းပါ။]

ပနန္ဒဝေဒေါ။ ။ ပ+နုဒ ခေပေ’ ဟူသောဇာတ်၊ တပစ္စည်းကို အနုပြု၍
 “ပနန္ဒ” ဟု ဖြစ်၏။ “ပနုဇိတ္တာတိ ပနန္ဒော၊ ပနုဇန္တာ+ပမာဒေါ ယေနာတိ
 ပနန္ဒပမာဒေါ”။

အစ္စုဂ္ဂတထ္ထေန။ ။ အတိ+ဥဂ္ဂတ - အလွန်စွင့်စွင့်+မြင့်တက်၊ ဘာဝပုဒ်
 မပါသော်လည်း ဘာဝအနက်ပေးရသော အဋ္ဌာနာဒ္ဓိ၌ ဘာဝအနက်ကို

ပူရေန္တော-ဖြည့်ကျင့်လျက်၊ နိဿေဏိယာ - ပကတိလှေခါးဖြင့်၊ ပါသာဒံ-
 ပြာသာဒ်သို့၊ (အာရဟတိ ဝိယ-တက်သကဲ့သို့၊ တထာ-ထို့အတူ၊) တာယ
 ပဋိပဒါယ-ထို အကျင့်ဖြင့်၊ အာရုယ-တက်ပြီး၍၊ ပဟိနသောကသလ္လဘာယ-
 ပယ်အပ်ပြီးသော သောကတည်းဟူသော ငြောင့်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-
 သောကတည်းဟူသောငြောင့်ကိုပယ်ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အသောကော-
 သောကမရှိသည်၊ (ဟုတူ) အပ္ပဟိနသောကသလ္လဘာယ - မပယ်အပ်သေး
 သော သောကတည်းဟူသော ငြောင့်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ-သောက
 တည်းဟူသော ငြောင့်ကို မပယ်ရသေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သောကိနိ-
 သောကရှိသော၊ စဝမာနဉ္စေဝ-စုတေခါနီးလည်းဖြစ်သော၊ ဥပပဇ္ဇမာနဉ္စ-
 ပဋိသန္ဓေနေပြီးခါစလည်းဖြစ်သော၊ ပဗ္ဗ သတ္တနိကယံ-သတ္တဝါအပေါင်းကို၊
 ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ-ဒိဗ္ဗစက္ခုဖြင့်၊ အဝေက္ခတိ-ကြည့်ရှုနိုင်၏၊ ပဿတိ-မြင်နိုင်၏။

ပဓာနယူ၍ ဘာဝပုဓာနကြံရသည်၊ တစ်နည်း- ဘာဝပုဗ်ကို ချေထားသော
 ဘာဝလောပ ကြံရသည်၊ ထို့ကြောင့် နိဿယ၌ “အဖြစ်”ဟု အနက်ပို ပေး
 ထားသည်။

ဆက်ဦးဆုံး-“အစူဂ္ဂတတ္ထ” ကို အလွန်မြင့်တက်သော အနက်ဟု ပါဠိရှိ
 အတိုင်း အနက်ပေးလျှင် အလွန်မြင့်တက်သော အရာဝတ္ထုသာရ၏၊ ဤနေရာ၌
 ပညာ၏မြင့်ခြင်းဂုဏ်ကို ဆိုလိုသောကြောင့် “အစူဂ္ဂတဘာဝ-အလွန်မြင့်တက်
 သော ပညာ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ အလွန်မြင့်ခြင်းဂုဏ်” ဟူသော အနက်ကို
 အရကောက်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဤနေရာမျိုးဝယ် ဘာဝပုဓာန၊ တစ်နည်း-
 ဘာဝလောပကြံရသည်၊ ဤပါဠိကို ပညာပါသာဒ်၌ ဟေတု + ဖလအဖြစ်ဖြင့်
 စပ်ပါ။

ဝရိသုန္ဒံ။ ။ ပညာတည်းဟူသော ပြာသာဒ်ဟူရာ၌ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်
 ပညာကို အရကောက်စေလိုသောကြောင့် “ဒိဗ္ဗစက္ခု သင်္ခါတ”ဟု ဖွင့်သည်၊ လို
 ဒိဗ္ဗစက္ခုကို ပါဠိတော်များ၌ “သော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာန
 သကေန”ဟု ဝိသေသနပြုသောကြောင့် ထိုပါဠိတော်၌ ဝိသုဒ္ဓေနကို ဤ၌ ပရိ
 သုန္ဒံဟု ဆိုထားသည်၊ ထိုဒိဗ္ဗစက္ခုသည် ရာဂအစရှိသော အညစ်အကြေးတို့မှ
 စင်ကြယ်သောကြောင့် ပရိသုဒ္ဓ-ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်၏။

ဆန်နည်း။ ။ ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဉ်ကိုရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်
 ဖြင့် သတ္တဝါတို့၏ အဆင်းရူပါရုံကိုသာ မြင်နိုင်၏၊ ထို့နောက် စုတုပပါရာ
 ဉာဏ်ဖြင့် စုတိပဋိသန္ဓေကိုလည်း ဆက်၍မြင်နိုင်၏၊ စုတိကိုမြင်ပြီးနောက် ပဋိ

သန္ဓေကို မြင်သောကြောင့် “သတ္တဝါတစ်ယောက်သည် သေလျှင် ပြတ်၏” ဟု ယူမှားသော ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိ မဖြစ်တော့၊ “သေလျှင်မပြတ်၊ ကံအားလျော်စွာ ပဋိသန္ဓေဆက်၍ နေသည်” ဟု မြင်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ဒိဗ္ဗစက္ခုသည် ဥစ္စေဒဒိဋ္ဌိ၏ စင်ကြယ်ကြောင်းလည်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

နဝသတ္တဝါတုဘဝဒိဋ္ဌိ ။ ။ “သတ္တဝါ တစ်ယောက်သည် သေလျှင် ပြတ်၏” ဟု ယူဆသောပုဂ္ဂိုလ်သည် “သတ္တဝါတစ်ယောက်သည် ဆက်၍မဖြစ် အခြားတစ်ယောက်သာ အသစ်ဖြစ်လာ၏” ဟု ယူ၏။ ထိုအယူကို “နဝ+သတ္တ ဖါတုဘဝဒိဋ္ဌိ” ဟု ခေါ်သည်။ [နဝ - အသစ်ဖြစ်သော+သတ္တဝါတုဘဝ- သတ္တဝါ၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ “အဟောင်းသတ္တဝါသည် သေလျှင် ပြတ်၏၊ အခြားသတ္တဝါတစ်ယောက် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်” ဟူလို။]

ဗုဒ္ဓိဗျုတ္တိ ။ ။ ထိုအယူကို အကြောင်းပြု၍ ယခုကလ၌ အချို့က “ဤဘဝ ဤကိလိယံမယ်၊ နောက်ဘဝ နောင်ကိလိယံခံလိမ့်မည်” ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။ အမှန်မှာ “နောင်ကိလိယံ” ဟူသည်လည်း ဤဘဝ၊ ရှေးဘဝတို့က ကံတစ်ခုခု ကြောင့် ဖြစ်ရသောကိလိယံပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် သူများမဟုတ် မိမိခန္ဓာအစဉ် ပင် ဖြစ်ရကား “ဤဘဝ၌ မကောင်းမှုပြု၍ စံစားလေသမျှ၊ နောက်နောက် ဘဝ၌ ထိုမကောင်းမှုအပြစ်ကို မိမိသည်ပင် ခံစားရလိမ့်မည်” ဟု မှတ်ပါ။

ဒိဗ္ဗစက္ခုသင်္ခါတံ ။ ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုပုဒ်၏ အဖွင့်ကို ထိုထို အဋ္ဌကထာများ၌ ရှုပါ။ သင်္ခါတံကိုကား များသောအားဖြင့် နောက်ပုဒ်နှင့် လိန်မတူရာဝယ် ဆက်သွယ်သောဝိသေသနပုဒ်တို့၌ သုံးစွဲလေ့ရှိကြ၏။ ဤ၌ ပညာပါသာခံသည် ပုံထိန်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုကား နပုံလိန်ဖြစ်သောကြောင့် “ဒိဗ္ဗစက္ခုသင်္ခါတံ” ဟု သုံးစွဲသည်။ “ဒိဗ္ဗစက္ခု + ဣတိ+သင်္ခါတော ဒိဗ္ဗစက္ခုသင်္ခါတော” ဟု သမ္ဘာဝနာ ကမ္မဇာရဲသမာသံ တို့ပါ။ “ဒိဗ္ဗစက္ခု+ဟု+ ဆိုအပ်သော” ဟု အနက်ပေးရာ၌ အလယ်က “ဟု” သည် ဣတိသဒ္ဒါ၏ အနက်ပင်တည်း။

ပညာဝါသာခံ ။ ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာကိုပင် သတ္တဝါတွေကို အမြင်ကနေ၍ ခြင်္ခိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်ရကား မြင့်သောပြာသာဒ်နှင့် တူသောကြောင့် ရူပက အလင်္ကာဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသောစကားဖြစ်၏။ “ပညာ+ဝေ+ပါသာဒေါ ပညာပါသာဒေါ-ပညာသာလျှင် ပြာသာဒ်၊ “ပညာတခြား၊ ပြာသာဒ်တခြား မှတ်” ဟု ကန့်သည်။ ထို့ကြောင့် “ပညာတည်းဟူသောပြာသာဒ်” ဟု အနက်ပေးရသည်။

ပတိနုသောဓာသတ္ထဓာသ ။ ။ ပဟိယိတ္တာတိ ပဟိနံ၊ ပ+ဟာဓာတ်၊ တ ပစ္စည်းကို ဤနပြု၊ သောကသင်္ခါတံ+သလ္လံ သောကသလ္လံ၊ ပဟိနံ+သောက သလ္လံ ယေနာတိ ပဟိနုသောကသလ္လော၊ တဏှ+ဘာဝေါ ပဟိနုသောကသလ္လ

တာ၊ ဤပုဒ်သည် သောကမရှိခြင်း၏ အကြောင်းပြ ပုဒ်တည်း။ “သောက တည်းဟူသော ခြေခံကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ပယ်နှုတ်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အသောကဖြစ်သည်-ဟူလို။

အသောကော ။ ။ နတ္ထိ သောကော ယဿာတိ အသောကော။ “သောကော - စိုးရိမ်ခြင်း”ဟု အနက်ပေးရုံ ရှိ၏။ “စိုးရိမ်”ဟူသည် တစ်စုံ တစ်ခုဖြစ်မည်ကို ကြိုတင်၍ ပူပန်ခြင်းတည်း။ ဤ သောကကား ထိုကဲ့သို့ ပူပန် ခြင်း မဟူတ်။ ဆွေမျိုးစည်းစိမ်၊ ဂုဏ်သိရ်စသည်တို့၏ ပျက်စီးခြင်းကြောင့် ဝမ်းနည်းခြင်းတည်း။ တရားကိုယ်မှာ ဒေါမနဿ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် “အသောကော-ဝမ်းနည်းခြင်း မရှိသည်”ဟု ပေးသည်။

အဗ္ဗတိနုသောကဿတ္ထကာယ။ ။ နပုဟိနိ အပုဟိနိ၊ အပုဟိနိ + သောကသလ္လိ ယာယာတိ အပုဟိနသောကသလ္လာ(ပလာ)။ တဿာ + ဘာဝေါ အပုဟိန သောကသလ္လာတာ၊ ဤဟိတ်သည် သောကိနိ ၏အကြောင်းပြတည်း။ “သောက တည်းဟူသော ခြေခံကို မပယ်ရသေးခြင်းကြောင့် သတ္တဝါအပေါင်းမှာ သောကရှိနေကြသည်”ဟူလို။

ဇောဏိနိ ဝဇံ။ ။ သောကော တေဿာ အတ္ထိတိ သောကိနိ၊ တဒ္ဓိတိ ဤပစ္စည်းနှင့် ဣတ္ထိဇောတက ဣနိပစ္စည်းသက်။ ကမ္မက်လေသေဟိ ပကာရေန ဇာယတိတိ ပလာ။ “အဝိဇ္ဇာတဏှာတည်းဟူသော ကိလေသာနှင့် ကံအမျိုးမျိုး ကြောင့် တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက်၊ တစ်မျိုးနှင့်တစ်မျိုး မတူကွဲပြားသည်ကို “ပ-အရ ပကာရ”ဟုဆိုသည်။ ပပုဗ္ဗ ဇနဓာတ်၊ ကိပ္ပစ္စည်း၊ ဓာတုန်နကို ချေ၊ ကိ ကိုချေပြီးနောက် ဣတ္ထိဇောတကအာပစ္စည်းသက်။ သိပလာအရ သတ္တဝါအများ ရသော်လည်း သတ္တဝါဇာတ်ကိုင့်၍ ဇာတျာပေက္ခနည်းအားဖြင့် ကေဝုဇ်ထား နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် “သတ္တန်ကာယံ-သတ္တဝါအပေါင်း”ဟု ဖွင့်သည်။

ဓဝမာနံ ဥဝဇ္ဇမာနံ။ ။ မာနပစ္စည်းသည် ပစ္စုပ္ပန်အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် ဓဝမာန(စုတိဆဲ၊ စုတိတုန်း)သတ္တဝါကိုလည်းကောင်း၊ ဥပပဇ္ဇ မာန(ပဋိသန္ဓေနေဆဲ၊ ပဋိသန္ဓေနေတုန်း)သတ္တဝါကိုလည်းကောင်း သဒ္ဓါအလို အားဖြင့် ယူရ၏။ သို့သော် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ဓူပါရုံကို အာရုံ ပြု၏။ ထိုအာရုံလည်း ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဌိအခိုက်ထောက်မှ ထင်လာနိုင်၏။ ပဋိ သန္ဓေနေစ ပုပါဒ်ဓဏ္ဍိလည်းကောင်း၊ စုတိတုန်းဆဲဆဲဖြစ်သော ဘင်ဓဏ္ဍိ လည်းကောင်း မထင်နိုင်။ သို့ဖြစ်၍ ဓဝမာနံဖြင့် စုတေခါနီးသတ္တဝါကို လည်း ကောင်း၊ ဥပပဇ္ဇမာနံဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေပြီးခါစ သတ္တဝါကိုလည်းကောင်း ယူ ရသည်။ ထိုသို့ ယူရာ၌ “အနီးရှိသော ဓဝမာန၊ ဥပပဇ္ဇမာနတို့၏ အမည်ကို အနီးဖြစ်သော စုတေခါနီး သတ္တဝါ၊ ပဋိသန္ဓေနေပြီးခါစ သတ္တဝါ၌ တင်စား၍ ခေါ်ထားသောကြောင့် “သမိပ္ပူပစာရ”ဟု မှတ်ပါလေ။

ယထာ ကိ - ဥပမာအဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊ တင်နည်း ကိ - အဘယ်ကို၊ အဝေကွတိ
 မထာ - ကြည့်ရှုနိုင်သကဲ့သို့နည်း၊ (ဣတိ - ဤကား အမေးတည်း၊) ပဗ္ဗတဋ္ဌောဝ
 ဣမဋ္ဌေ - တောင်၌ တည်သော ယောက်ျားသည်၊ မြေ၌တည်သော သတ္တဝါတို့
 ကို ကြည့်ရှုနိုင်သကဲ့သို့တည်း၊ (ဣတိ - ဤကား ဒ ဖြေတည်း၊) ပဗ္ဗတမုဒ္ဒနိ -
 တောင်ထိပ်၌၊ ဌိတော - တည်သောယောက်ျားသည်၊ ဘူမိယံ - မြေ၌၊ ဌိတေ -
 တည်သောသတ္တဝါတို့ကို၊ အကိစ္ဆေန - မပင်ပန်းသဖြင့်၊ အဝေကွတိ ဣဝ - ကြည့်
 ရှုနိုင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဝါပန - သည်သာ မကသေး၊ ဥပရိပါသာဒေ -
 ပြာသာဒ်၏ အထက်၌၊ ဌိတော - တည်သော ယောက်ျားသည်၊ ပါသာဒပရိ
 ဝေဏေ - ပြာသာဒ်၏ ပရိဝုဏ်၌၊ ဌိတေ - တည်သော သတ္တဝါတို့ကို၊ အကိစ္ဆေန -
 မပင်ပန်းသဖြင့်၊ အဝေကွတိ ဣဝ - ကြည့်ရှုနိုင်သကဲ့သို့လည်းကောင်းတည်း။

ဝိသုဒ္ဓိဓမ္မိ။ ။ စုတိက္ခဏေ ဥပပတ္တိက္ခဏေ ဝါ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဒဋ္ဌံ န သက္ကာ၊ ယေ
 ပန အာသန္နစုတိကာ ဣဒါနိ စဝိဿန္တိ၊ တေ စဝမာနာ၊ ယေ စ ဂဟိတပဋိ
 သန္တိကာ သမ္ပတိနိဗ္ဗတ္တာဝ၊ တေ ဥပပဇ္ဇမာနာတိ အဓိပ္ပေတာ။ [ဒိဗ္ဗစက္ခု
 အဖွင့်။]

အဝေကွတိ ပဿထိ။ ။ အဝေကွတိ၌ အဝ + ဣက္ခဓာတ်၊ ဣကို အေသဝဏ်
 ပြု၍ “ကျေ” ဟု ဖြစ်၏၊ အဝသည် အစောတာဂ (အောက်အဖို့) အနက်ဟော၏၊
 ဣက္ခဓာတ်သည် ကြည့်ရှုခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ “ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏ်ပညာတည်းဟူ
 သော ပြာသာဒ်ထက်တို့ တက်၍ သောကကင်းသော ရဟန်းတော်သည်
 သောကရှိနေသော အောက်က သတ္တဝါအပေါင်းကို ကြည့်ရှုနိုင်၏” ဟု ဆိုလို
 သည်၊ ပဿတိကား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်တည်း၊ “မြင်နိုင်၏” ဟူလို။

ယထာ ကိ ။ ။ အကျဉ်းချုပ်ပြသော ဥပမာနပုစ္ဆာဝါ ကျတည်း၊ ထိုအကျဉ်း
 ပုစ္ဆာအတိုင်းပင် “ပဗ္ဗတဋ္ဌောဝ ဘူမဋ္ဌေတိ” ဟု အကျဉ်းဖြေသည်၊ ထို့ကြောင့်
 “ပဗ္ဗတဋ္ဌောဝ ဘူမဋ္ဌေတိကို ယထာကိ ၊ ၎်၏ အဖြေဝါကျ” ဟု မှတ်ပါ။

ဝဗ္ဗတမုဒ္ဒနိ၊ ဝေ၊ ဌိတေ။ ။ ဤစကားသည် အကျယ်ပြသော ဥပမာနဝါကျ
 တည်း၊ ပဗ္ဗတဋ္ဌောကို “ပဗ္ဗတမုဒ္ဒနိ ဌိတော” ဟုလည်းကောင်း၊ ဘူမဋ္ဌေကို “ဘူမိ
 ယံ ဌိတေ” ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်၊ ကြိယာမပါသောကြောင့် စပ်ပုဒ်
 ကြိယာကို နောက်ဝါကျမှယူ၍ “အကိစ္ဆေန အဝေကွတိ” ဟု ထည့်ရသည်။

ဝဗ္ဗတဋ္ဌော။ ။ “ပဗ္ဗတေ တိဋ္ဌတိတိ ပဗ္ဗတဋ္ဌော” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုပါ၊ ပဗ္ဗတ
 သဒ္ဒါပပဒ ဌာဓာတ်၊ ပဗ္ဗတနောင် သို့ ဝိဘတ်သက်၍ “ပဗ္ဗတေ” ဟု ပြီးပါစေ။

ထို့နောက် ဌာဓာတ်၏ နောက်၌ အပစ္စည်း ဘက်ပြီးလျှင် “ပဗ္ဗတေ ဌ” ဟု ပဗ္ဗတေနှင့် ဌကို တပျူရိသံမည့်၍ သမာသံစပ်ပါ။ သို့ဝိဘတ်ကို ချေ၊ “ပဗ္ဗဘ” ဟု ပကတိပြု။ “ဋ” ဒွေဘော်လာ၍ “ပဗ္ဗတဋ” ဟု ဖြစ်၏။ နာမ်၌၊ သိသက်၊ ဩပြု။ “ပဗ္ဗဘဋော” ဟု ပြီး၏။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ သမာသံမျိုးကို “နိစ္စသမာသံ” ဟု ခေါ်၏။ ဘာကြောစီနည်း “တိဋ္ဌတီတိ ဌော” ဟု ဌ ချည်းသက်သက် မနေနိုင်ဘဲ ပဗ္ဗတကဲ့သို့ ပုဒ်တစ်မျိုးမျိုးနှင့် အမြဲတွဲ၍ နေရသောကြောင့်တည်း။ ဝိဂြိုဟ်ပြုသောအခါ “ပဗ္ဗတေ ဌော” ဟု မိမိပုဒ်ရင်းဖြင့် မပြုနိုင်ဘဲ “ပဗ္ဗတေ တိဋ္ဌတီ” ဟု ဌာဓီအနက်ကို ဟောသော ကြိယာပုဒ်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်လုပ်ရသည်။ “ကိကန္တသမာသံ” ဟုလည်း ခေါ်၏။ “ကိတံပစ္စည်း အဆုံးရှိခိုက်၌ စပ်ရသော သမာသံ” ဟု ဆိုလိုသည်။ ဘူမဋ္ဌော၌လည်း နည်းတူ။ “ဘူမိယံ တိဋ္ဌတီတိ ဘူမဋ္ဌော” ဟုပြု။ “ဘူမိဋ္ဌော” ဟု ဖြစ်သောအခါ သုတ်ကြီးဖြင့် ဣကို အပြု။

ဥပရိဝါသဒေဝါ ဗန။ ။ ဤစကားလည်း တစ်နည်းပြသော ဥပမာနဝါကျပင်တည်း။ ရှေး ဥပမာနသည် ပဗ္ဗတဋ္ဌောဝ ဘူမဋ္ဌောအတွက် တိုက်ရိုက်ပြသော ဥပမာနဖြစ်၏။ ဤဥပမာနကား ‘ပညာပါသာဒံ’ ဟူသော စကားကို ယူ၍ ပြအပ်သော ဥပမာနဝါကျတည်း။ ဝါသည် ရှေ့နည်းမှ တစ်နည်းကို ပြသော ဝိကပ္ပနတ္ထနိပါတ်၊ ပနကား ရှေ့အဖို့မှ နောက်အဖို့ကို ပြသော ပက္ခန္ဓရတ္ထနိပါတီတည်း။ “ဝါပန-သည်သာမကသေး၊ နောက်တစ်နည်းလည်း ရှိသေး၏” ဟူလို။

ဥပရိဝါသဒေဝါ ။ ။ ပါသာဒဿ+ဥပရိ ဥပရိပါသာဒံ။ အဗျယိဘော သမာသံ။ ထိုသမာသံ၌ “အကာရန္တနောင် ဝိဘတ်ကို အပြုရမည်” ဆိုသော်လည်း အံအပြု မမြဲသောကြောင့် “ဥပရိပါသာဒေ” ဟု ရှိနိုင်သည်။ “အံဝိဘတ္တိနမကာရန္တာ အဗျယိဘာဝါ” သုတ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကိုကြည့်။

ဝါသဒေဝရိဝေဏေ ။ ။ ပရိဝေဏ၌ ပရိသည် ပရိစ္ဆေဒအနက်ဟော၊ ဝေဏဓာတ်သည် နိသာမန-ကြည့်ရှုခြင်းအနက်ဟော၊ ပရိစ္ဆေဒေန-ပတ်ဝန်းကျင် အပိုင်းအခြားအားဖြင့်၊ ဝေဏိယတိ-ကြည့်ရှုအပ်၏။ ဣတိ-ထိုသို့ ပတ်ဝန်းကျင် အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ကြည့်ရှုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တံ-ထိုအရပ်သည်၊ ပရိဝေဏံ - ပရိဝေဏမည်၏။ ပတ်ဝန်းကျင် ကာရံထားသော အရပ်တည်း။ ပါသာဒဿ+ပရိဝေဏံ ပါသာဒပရိဝေဏံ။

အထိစ္စေန။ ။ ဝိစိကိစ္စာပုဒ်ကို ဝိဂူဟပြုရာ၌ “ဝိစိနန္ဒော+ကိစ္စတိ ကိလမတိ ဇောယ” ဟု ပြု၏။ ထို၌ ကိတဓာတ်သည် ပင်ပန်းခြင်းအနက်ကို ဟောသကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “ကိစ္စတိ ကိလမတိ ဇောနာတိ ကိစ္စံ - ပင်ပန်းကြောင်း ဒုက္ခ၊ န+ကိစ္စံ အကိစ္စံ-မပင်ပန်းကြောင်း(သုခ)၊ “အကိစ္စေန - မပင်ပန်း

တထာ-ထိုအတူ၊ ဝိရော - ပညာဖြင့် ၂ ပါးသော စီးပွားတို့ကို ယူတတ်သော၊ ပဏ္ဍိတော-ပညာရှိသော၊ သောပိ မဟာဝိဇ္ဇာသဝေါ-ထိုမြတ်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း၊ အသမုတ္တိန္ဒဝရူပိဇေ - မဖြတ်အပ်သေးသော ဝဋ်မျိုးစေ့ရှိကုန်သော၊ စဝန္တေစ-စုတေခါနီးလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဥပပဇ္ဇန္တေစ-ပဋိသန္ဓေနေပြီးခါစလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဗာလေ - လူပြန်၊ လူအတို့ကို၊ အကိစ္ဆေန-မပင်ပန်းသဖြင့်၊ အဝေက္ခတိ - ကြည့်ရှုနိုင်၏၊ ဣတိ - ဤကား၊ ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ - ဌံ၊ ဗဟူ-တို့သည်၊ သောတာပတ္တိဖလာဒိနိ-သောတာပတ္တိဖိုလ် အစရှိသည်တို့ကို၊ သစ္စိကရိ-သု-မျက်မှောက်ပြုကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ဤတွင် မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထုအပြီးတည်း။

သဖြင့်၊ ဝါ-ချမ်းချမ်းသာသာ”ဟု ပေးပါ၊ “တောင်ပေါ်ကနေ၍ သို့မဟုတ် ပြာသာဒ်ပေါ်က နေ၍ ကြည့်ရသောကြောင့် မပင်မပန်း ချမ်းချမ်းသာသာ ကြည့်ရသည်”ဟူလို။

တထာ ဝိရော။ ။တထာမှစ၍ အဝေက္ခတိတိုင်အောင် ဥပမေယျဝါကျ၊ ဝိရောကို “ပဏ္ဍိတော” ဟုဖွင့်သည်၊ ဝိရော၌ “ဝိ ယထာ အတ္ထိတိ ဝိရော” ဟု ပြုလျှင် “ပညာရှိသော” ဟုအနက်ပေးရ၏၊ အသတ္တိအနက်၌ ရပစ္စည်း၊ ဓိယာ-ပညာဖြင့်၊ ဥဘော အတ္ထေ-ပစ္စုပ္ပန်၊ သံသရာ ၂ ဖြာသော စီးပွားတို့ကို၊ ရုတိ ဂဏှာတိ-ယူတတ်၏၊ ဤသို့ ဝိပြိုဟ်ပြုလျှင် နိဿယအတိုင်း အနက်ပေးရ၏၊ ဝိသဒ္ဓါပပဒ ရာဇာတ်၊ အပနည်း၊ ဓာရေတိ - မိမိသုတစ်ပါး၊ အစီးအပွားကို ဆောင်တတ်၏၊ ဣတိ ဝိ၊ ဓာ-ဓာရဏေဟူသော ဓာတ်၊ ကိံ၊ (ဤ)ပနည်း။

အပ္ပမတ္တော ဥဘော အတ္ထေ၊ အဓိဝ္ဋက္ခာတိ ပဏ္ဍိတော၊
 ဒီဠေ ဓမ္မေ စ ယော အတ္တော၊ ယော စတ္ထော သမ္မဓုထိဇကော၊
 အတ္တာဘိသယော ဝိရော၊ ဝဏ္ဍိတောတိ ဝဂ္ဂန္တိ။
 [သဂါထာဝဂ္ဂ၊ ဧကသလသံယုတ်။]

တောဝိဇ္ဇာသဝေါ ။ ။ ဝိဇ္ဇာ+အာသဝါ ယဿာတိ ဝိဇ္ဇာသဝေါ၊ မဟန္တော စ+သော+ဝိဇ္ဇာသဝေါ စာတိ မဟာဝိဇ္ဇာသဝေါ။

အသမုတ္တိန္ဒဝရူပိဇေ။ ။အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာတည်းဟူသော ဝဋ်၏ အမြစ်တို့ကိုပင် ဤနေရာ၌ “ဝဋ်ပိဇ-ဝဋ်၏မျိုးစေ့” ဟု သုံးစွဲသည်၊ သမ္မာ ဥစ္စိဋ်-သုတိ သမုတ္တိန္ဒာနိ၊ န+သမုတ္တိန္ဒာနိ အသမုတ္တိန္ဒာနိ၊ ဝဋ်ဿ+ပိဇာနိ ဝဋ်ပိဇာနိ၊ အသမုတ္တိန္ဒာနိ+ဝဋ်ပိဇာနိ ယေဟိတိ အသမုတ္တိန္ဒဝဋ်ပိဇာ၊(ဗာလာ)။

ဝေခံ အပ္ပမာဒေန၊ ယဒါ နူဒတိ ဝတ္ထိတော၊

၂ ဩဠာဂါထာဒါရိယ၊ နေဝေ-ကြော မဟာဣန္ဒြိယံဝဇ္ဇါ

ဓမ္မတဋ္ဌောဝ ဣမဋ္ဌေ၊ ဝီရော ဗျာလော အဝေက္ခတိ။

ပဏ္ဍိတော-အမာဒ၊ ပမာဒ၏ ဖလအကျိုး ကောင်း-အဆိုးကို မျှော်ကိုး
 သိမြင် ပညာရှင်သည်။ ယဒါ-ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ၊ ဒုလ္လဘနှင့် ကြံရလေရာ အကြင်
 ဒိဋ္ဌိခါ၌၊ ဝါ-မိကောင်း၊ ဖကောင်း၊ ဆရာကောင်းနှင့် ပူပေါင်းသင်းရရာ
 အကြင်အခါ၌၊ ပမာဒ - မေ့လျော့ပေါ့ဆ၊ နေထိုင်ရကြောင်း၊ မကောင်း
 သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပာဒကို၊ အပ္ပမာဒေန - မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆ
 နေထိုင်ရကြောင်း၊ ကောင်း-သောသံတိဖြင့် နုဒတိ- မိမိသန္တာန်၊ မဖြစ်ရန်ဖို့
 မှန်မှန်ပုံသေ ဖယ်ထုတ်ပေး၏၊ အထ-ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒ၊ ဒုလ္လဘနှင့် ကြံရလေရာ ထို
 နှစ်ခါ၌၊ ဝါ - မိကောင်း၊ ဖကောင်း၊ ဆရာကောင်းနှင့် ပူပေါင်းသင်းရရာ
 ထိုအခါ၌၊ နုသာပိ-ပဏ္ဍိတော-ပမာဒယုတ်၊ တရားနပ်ကို ဖယ်ထုတ်သန့်စင်
 ထိုပညာရှင်သည်၊ ပညာပါသား-အထက်စွင်စွင် မြင့်သည်ပမာ ဒိဋ္ဌစက္ခု ပညာ
 တည်းဟူသော ပြာသာဒ်ကက်သို့၊ အာရယု-သမာပတိရှစ်စုံ အခြေရသဖြင့်
 ကျန်ခိုင်ဖြိုး တက်ရောက်ပြီး၍၊ အသောကော - ဝမ်းနည်းဖယ်ရာ ကိုယ်တွက်
 ရာဖြင့် စိတ်မှန်မွေ့နှောင့် သောကတည်းဟူသော ငြောင့်မရိသည်၊ (ဟုတွံ)၊
 ဝေခံကိန္နိ - ဉာတိဗျာနုန စသည့် မွေ့နှောက် သောကငြောင့်ရှိ၍ နေသော
 ပုဇွန်သေ့တပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ယကဒါဂါမ်တိုင် မွေ့နှိမ်စရာ များစွာသောင်းသောင်း
 ယတ္ထဝါအပေါင်းကို၊ အဝေက္ခတိ-မပင်မပန်း၊ ချမ်းချမ်းသာသာ ကောင်းစွာ
 ထင်ထင် ကြည့်မြင်နိုင်၏၊ ပဗ္ဗတဋ္ဌော-တောင်၌တည်သော ယောဂျီဝါးသည်၊
 ဣမဋ္ဌေ-မြေပြင်၌တည်သော သတ္တဝါတို့ကို၊ အဝေက္ခတိ ဣဝ-မပင်မပန်း၊
 ချမ်းချမ်းသာသာ ကောင်းစွာထင်ထင် ကြည့်မြင်နိုင်သကဲ့သို့၊ တထာ-ထို
 အတူ၊ ဝီရော = ပစ္စုပ္ပန် သံဆရာ ၂ ဖြာမြင်သိ ပညာရှိသည်၊ ဗျာလော -
 ပစ္စုပ္ပန်ရေး သံသာရေးကို မတွေးနိုင်ကြ လူပြိုင်း လူအတိုက်၊ အဝေက္ခတိ-
 မပင်မပန်း၊ ချမ်းချမ်းသာသာ ကောင်းစွာထင်ထင် ကြည့်မြင်နိုင်သတည်း။

မဟာကဿပတ္ထေရ ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ပမတ္တာပမတ္တဒွေသဟာယကဝတ္ထု၊ ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိံ -နည်း)၊ အပ္ပမတ္တော ပမတ္တေသု၊ ပေ၊ ဟိဘူာ ယာတိ သုမေသောတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-တော်မူပြီ။

တတ္ထ - ဌှိ၊ အပ္ပမတ္တောတိ - ကား၊ သတိဝေပုဏ္ဏပ္ပတ္တတာယ - သတိ၏ ပြန့်ပြောသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ အပ္ပမာဒသမ္ပန္နော- အပ္ပမာဒနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ခိဏာသဝေဂါ-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (ဟိတွာ ယာတိဌှိ စပ်)၊ ပမတ္တေသုတိ- ကား၊ သတ္တေသု - သတ္တဝါတို့သည်၊ သတိဝေဂါသဂ္ဂေ- သတိကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၌၊ ဌှိတေသု - တည်ကုန်လသော်၊ သုတ္တေသုတိ - ကား၊ (သတ္တေသု-သတ္တဝါတို့သည်)၊ သတိဇာဂရိယာဘာဝေန-သတိတည်းဟူသော နိုးကြားသူတို့၏ အဖြစ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ သဗ္ဗိရိယာပထေသု-အလုံးစုံသော ဣရိယာပုထ်တို့၌၊ နိဗ္ဗာနိယန္တေသု - အိပ်ပျော်ကုန်လသော်၊ ဗဟုဇာဂရေတိ- ကား၊ မဟန္တေ - ကြီးစွာသော၊ သတိဝေပုဏ္ဏေ - သတိ၏ ပြန့်ပြောသည်၏ အဖြစ်ဟူသော၊ ဇာဂရိယေ - နိုးကြားသူ၏ အဖြစ်၌၊ ဌှိတော-တည်သော၊ (ခိဏာသဝေဂါဌှိ စပ်)။

သတိဝေပုဏ္ဏပ္ပတ္တတာယ ။ ထောမနိဓိဌှိ “ဝိ + ပုလ-ဝိတ္တာရေ-(ကျယ်ပြန့်ခြင်းအနက်၌ ကပစူဉ်း” ဟု ရှိ၏၊ (ကံ အနုဗန်ချေ)၊ ဝိသေသေန ပုလတိ- အထူးအားဖြင့် ကျယ်ပြန့်တတ်၏၊ ဣတိ ဝိပုလာ[သုံးလိန်ရှိသောကြောင့် ဤနေရာ၌ သတိနှင့် အရတူအောင် “ဝိပုလာ” ဟု ဣတ္ထိလိန်ထားသည်]၊ ဝိပုလာယ+ဘာဝေဂါဝေပုဏ္ဏံ၊ သတိယာ+ဝေပုဏ္ဏံ သတိဝေပုဏ္ဏံ၊ သတိဝေပုဏ္ဏံ+ပမတ္တော သတိဝေပုဏ္ဏပ္ပတ္တော၊ [ပပဗ္ဗ အပခတ်ဖြစ်သောကြောင့် ပဒွေဘော်ရှိရသည်၊] တဿ+ဘာဝေဂါ သတိဝေပုဏ္ဏပ္ပတ္တတာ၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သတိသည် ဆိုင်ရာ အာရုံတိုင်း၌ ပြန့်နှံ့လျက်၊ ကျယ်ပြန့်လျက်ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ “သတိဝေပုဏ္ဏပ္ပတ္တ” ဟု ဝိသေသနပြုနိုင်သည်။

အဗ္ဗမာဒသမ္ပန္နော။ ။ အပ္ပမာဒဒေန+သမ္ပန္နော အပ္ပမာဒသမ္ပန္နော၊ ပြုအပ်
နဲ့ သော ဟိတ်သည် အပ္ပမာဒသမ္ပန္န ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းပြုတည်း။ “ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ဆိုင်ရာအာရုံတိုင်း၌ သတိ ပြန်လှန်လျက်ရှိသောကြောင့် အပ္ပမာဒဒ
ေ ၏ အပ်သော သတိတရားနှင့် ပြည့်စုံသည်၊ ကုံလုံသည်၊ ကြွယ်ဝသည်” ဟုလို။

မှတ်ချက်။ ။ အပ္ပမတ္တောကို “အပ္ပမာဒသမ္ပန္နော” ဟု သမ္ပန္နသဒ္ဒါဖြင့် ဖွဲ့
သောကြောင့် “ပမတ္တတိတိ ပမတ္တော” ဟု ကတ္ထုသင်္ဂ ဝိဂ္ဂိုဟ်ပြု၍ “န+ပမတ္တော
အပ္ပမတ္တော” ဟု ကမ္မဓာရသင်္ဂဟပါ။ ဤနေရာ၌ အဿတ္တိတဓိတိ၊ ဗဟုဗ္ဗိတိ
သမာသင်္ဂဟိကား မရနိုင်။

ဇီကာသဝေဝါ ။ ။ အပ္ပမတ္တအရ အခြားနေရာ၌ မမေ့မလျော့သော
ပုထုဇဉ် သေက္ခတို့ကိုပါ ယူနိုင်သော်လည်း ဤနေရာ၌ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသအားဖြင့်
အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြသည်။ ထို့ကြောင့် နောက်
သုမေဓသောအရ၌ ပိဋကတိပညာရှိဖြစ်သော ပုထုဇဉ်တို့ကိုပါ ဖွင့်ပြလိမ့်မည်။

သတိဝေဝါသဓဋ္ဌေ။ ။ ဝိ+အဝ ရှေးရှိသော သဇဇာတ်သည် စွန့်လွှတ်ခြင်း
အနက်ကို ဟော၏။ ဇာပစ္စည်း၊ ဇကို ဂပြု၊ သက္ကတ၌ “သရ်” ဟုရှိသောကြောင့်
ပျောက်သောရအစား ဒွေဘော်လာ၊ ဝေဝါသဇနံ-စွန့်လွှတ်ခြင်း၊ ဝေဝါသဂ္ဂေ၊
သတိယာ + ဝေဝါသဂ္ဂေ၊ သတိဝေဝါသဂ္ဂေ - သတိကိုစွန့်လွှတ်ခြင်း၊ [ဘာဝ
သာဓန၊ နောက်ပုဒ်ပြု ကမ္မတ္ထ ဆဋ္ဌိ]၊ ဌိတေသုဖြင့် “ပမတ္တအရ သတိကို စွန့်
လွှတ်ခြင်း (မေ့လျော့ခြင်း)၌ အမြတ်ဆုံးသော သတ္တဝါတွေ” ဟု ပြသည်။
“ပမတ္တနိ-အမြဲ မေ့လျော့ကြကုန်၏၊ ဣတိ ပမတ္တာ” ပြုပါ။ သတ္တေသုဖြင့်ကား
ပမတ္တ၏ အရကောက်ကို ဖော်ပြသည်။

မှတ်ချက်။ ။ “ပမတ္တေသု-မေ့လျော့သော သတ္တဝါတို့တွင်” ဟု နိဒ္ဒါရဏ
သမုဒါယ အနက် မပေးနိုင်။ ဘာဝကြောင့်နည်း- ထို ပမတ္တတို့အထဲ၌ အပ္ပမတ္တ
ပုဂ္ဂိုလ်တို့က မပါဝင်သောကြောင့်တည်း။ အာဓာရအနက်မှာ သာ၍မသင့်။
ထို့ကြောင့် “ပမတ္တေသု-မေ့လျော့ကုန်လသော်” ဟု လက္ခဏအနက်ပေးသည်။
သုတ္တေသု၌လည်း နည်းတူပင်။

သတိဇာဝဓိယာဘာဝေန။ ။ ဇာဂရဇာတ်သည် ဝိပုဓ-(အိပ်ရာမှနိုးခြင်း)
အနက်ကို ဟော၏။ တနာဒိ၊ ဘူဝါဒိဂိုဏ်းတည်း။ ဇာဂရေတိတိ ဇာဂရော၊
ဇာဂရဏ+ဘာဝေဝါဇာဂရိယံ၊ ဘာဝအနက်၌ ဣပစ္စည်း၊ သုတ်ကြီးဖြင့် အကို
ဣပြု။ “နိုးကြားသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ” ဟူသည် ထိုထိုအာရုံ၌ သတိရဒန
သော သတိ စေတသိက်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “သတိဇာဂရိယ” ဟုဖွင့်သည်။

အပလသံဝါတိ-ကား၊ ကုဏ္ဍပါဒ်-ဆွဲသောခြေ ရှိသော၊ ဝါ-သွဲသောခြေ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဆိန္ဒုဇဝံ - ပြတ်သောအဟုန်ရှိသော၊ ဒုဗ္ဗလသံ - အားမရှိသောမြင်းကို၊ သိသဇဝေ - လျှင်မြန်သောအဟုန်ရှိသော၊ သိန္ဒဝါ ဇာနိယော - အာဇာနည်သိန္ဒောမြင်းသည်၊ (ဟိတုာ - စွန်၍၊ ယာတိ ဝိယ- သူ့အသက်သို့)။

သတိသင်္ခါတံ+ဇာဂရိယံ သတိဇာဂရိယံ၊ သတိဇာဂရိယုဿ+အဘိဒဝေ၊ သတိဇာဂရိယာသာဝေ။

နိန္ဒါယန္တေသု။ နိပ္ပဗ္ဗဒါဓာတ်သည် သောဝိဒ္ဓ (အိပ်ပျော်ခြင်း) အနက် ကို ဟော၏။ ဗဝါဒီ ယပစ္စည်းတည်း၊ နိန္ဒါယန္တိ နိန္ဒါယန္တံ၊ သက္ကတန္တံ “နိဒြ” ဟု ရှိသောကြောင့် ရှေးပျောက်၍ မမြင့်၍ နေအော်ရောက်ရသည်။ နိဒြကြောင့် ခြေရောက်ရောက်ခြင်းမဟုတ်၊ သဒ္ဓါရိယာပထအရ- သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်း ဟူသော ရိယာပုထိ-၄ ပါးတည်း၊ သို့ရာတွင် သွားရာအခါ၌ အိပ်ပျော်နိုင် သောကြောင့် ငိုက်မျဉ်းခြင်းကို ယူပါ။

ဗတုဇာဝဇာရာ။ ဇာဂရဏံ- နိုးကြားခြင်း၊ ဇာဂရဏေ- နိုးကြားခြင်း၊ “ဗဟု (မဟန္တော) + ဇာဂရဏေ ယဿာတိ ဗဟုဇာဂရဏေ” ဟု မြို့စေရိ၍ ဗဟုကို “မဟန္တေ” ဟု လည်းကောင်း၊ ဇာဂရဏေကို “ဇာဂရိယေ ဌိတော” ဟု လည်း ကောင်း ဖွင့်သည်။ သတိဝေပုလ္လေကာ၊ ဇာဂရိယ၏ အရကောက်ကို ပြသော ဝိသေသနတည်း။

ဗုန္တဝါဒါ။ ကုဋ္ဌိဓာတ် အပစ္စည်းဖြင့် “ကုဏ္ဍ” ဟု ဖြစ်၏။ ဣကာရန္တ ဇေတံ ဖြစ်၍ နိဂ္ဂဟိတိလ္လာ၊ ကုဋ္ဌိဓာတ်သည် ငွေကလ္လ-ချို့ တံခြင်း၊ အာလသိယ ပျဉ်းရှိခြင်း၊ သောကာဝမီးနည်းခြင်းအနက်တို့ကို ဟော၏။ ဤနေရာ၌ ငွေကလ္လ အနက်တည်း၊ ခြေ၌ ချီနာရှိသောကြောင့် ဖြစ်စေ၊ တစ်စုံတစ်ခုရောဂါကြောင့် ဖြစ်စေ၊ ချို့တဲ့နေသောခြေကို “ကုဏ္ဍ” ဟု ဆို၏။ ကုဏ္ဍစိတိ ကုဏ္ဍာ၊ ကုဏ္ဍော + ပါဒေ ယဿာတိ ကုဏ္ဍပါဒေ - ချို့တဲ့သောခြေရှိသောမြင်း၊ “ဆွဲ သော ခြေရှိသော” ဟု ပေးကြ၏။ အဓိပ္ပာယ် အတူပင်တည်း။

ဆိန္ဒုဇဝံ။ ဇေသဒ္ဓါသည် လျှင်မြန်သော အဟုန်အနက်ကို ဟော၏။ “ချို့တဲ့သောခြေ ရှိသောကြောင့် ပြတ်သောအဟုန်ရှိသည်၊ အဟုန်ပြင်းပြင်း မပြေးနိုင်” ဟု ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် ကုဏ္ဍပါဒ်ကို “ဟေတမန္တဝိသေသန” ဟု မှတ်ပါ။ [အန္တ-အတွင်း၌၊ ဟေတမာ-ဟိတ်အနက်ရှိသော ဝိသေသန]၊ ဆိန္ဒု တိတိ ဆိန္ဒော၊ ဆိန္ဒော + ဇဝေ ယ ဘာတိ ဆိန္ဒုဇဝေ။

သုမေဓသောတိ - ကား၊ ဥတ္တမပညော - မြတ်သော ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
 တထာဂုပ - ထိုသို့ ပမတ္တသဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလံ - ကို၊ အာဂမေနပိ - အာဂ
 အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝါ-ပိဋကတ်ပါဠိအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဓိဂမေဓ
 မြိ - သိအပ်သော တရားထူးအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဟိတ္ထံ - စွန့်၍၊ ဝါ-ကျော်
 လွန်၍၊ ယာတိ - သွားနိုင်၏၊ ဟိ-ချိုးအံ့၊ မန္တပညာသို့ - သော ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်
 သည်၊ ဧကံ သတ္တံ - တစ်ခုတည်းကို၊ ဂဟေတံ - သင်ယူခြင်းငှာ၊ ဝါယမန္တေယေဝ -
 အားထုတ်စဉ်ပင်၊ သုမေဓသော - ကောင်းသော ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဧကံ ဝဂ္ဂံ -
 တစ်ဝဂ်ကို၊ ဂဏှာတိ - သင်ယူနိုင်၏၊ ဝေ - ဤသို့လျှင်၊ ဝါ - ဤနည်းအားဖြင့်၊

ဒုဗ္ဗလဿ။ ။ ဒုသဒ္ဓါသည် အဘာဝအနက်ကို ဟော၏။ နတ္ထိ + ဗလံ
 ယဿာတိ ဒုဗ္ဗလော၊ အသတိ(ခိပတိ) - ပစ်ပယ်တတ်၏၊ ကြောက်ကင်တတ်၏၊
 တ္တိ အဿော၊ အသဓာတ်၊ သက္ကတ၌ ကွန်ပဇည်းဖြင့် ‘အသွ’ ဟု ရှိ၏၊ ပါဠိ၌
 ‘အပစုဉ်း’ သ လာ’ ဟု ကြံပါ။ ဒုဗ္ဗလော စ + သော + အဿော စာတိ
 ဒုဗ္ဗလဿော။

သိတ္တဇဝေဝါ။ ။ ဇဝတိတိ ဇဝေဝါ - အလျင်အမြန်ဖြစ်သော အဟုန်၊ ဇုဓာတိ
 အပစုဉ်း၊ သိသော + ဇဝေဝါ - ယဿာတိ သိသဇဝေဝါ - လျင်မြန်သော အဟုန်
 ရှိသော မြင်း။

သိန္ဓဝါ ဇာနိယော။ ။ နာဂဝဂ် အတ္တဒန္တဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်၌ “သိန္ဓဝါတိ
 သိန္ဓဝရဋ္ဌေဇာတာ” ဟု ဖွင့်၏။ သိန္ဓဝတိုင်း၌ ဖြစ်သော မြင်းတို့၊ ထောင့်မန်ခိဉ်းကား
 “သိန္ဓုအရပ်၌ ဖြစ်သော မြင်း” ဟု ဆို၏။ သို့ဖြစ်လျှင် “သိန္ဓဝရဋ္ဌေ” ဇနရာ၌
 “သိန္ဓုရဋ္ဌေ” ဟု ရှိမှ သင့်မည်။ “အာဇာနိယာတိ ယံ အဿဒမ္ပသာရထိ ကာရဏီ
 ကာရေတိ၊ တဿ ခိပ္ပံ ဇာနနသမတ္တာ” ဟု ဖွင့်၏။ “မြင်းဆရာက ပြုစေအပ်သမျှ
 ကို လျင်မြန်စွာ နားလည်သော မြင်း” ဟု ဆိုလိုသည်။ အာ + ဉာဓာတ်၊ အနိယံ
 ပစုဉ်း၊ ကတ္တားဟော၊ အာကို “ခိပ္ပံ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ခိပ္ပံ ဇာနာတိတိ
 အာဇာနိယော” ဟု ပြုပါ။ သိန္ဓဝေဝါ စ + သော + အာဇာနိယော စာတိ သိန္ဓဝါ
 ဇာနိယော - သိန္ဓုတိုင်း၌ ဖြစ်သော အာဇာနည်းမြင်း၊ ဝါ - သိန္ဓောမျိုး ဖြစ်
 သော အာဇာနည်းမြင်း။

သုမေဓသော။ ။ သပစုဉ်း သက်၍ ပြီးသော တဒ္ဓိတိစင်ဖြစ်သောကြောင့်
 “သန္တရာ + မေဓာ သုမေဓာ” ဟု ရှေးဦးစွာ တစ်ပုဒ်တည်းဖြစ်အောင် ကမ္မဓာ - ဓွ
 တွဲပြီးမှ “သုမေဓာ ယဿ အတ္ထိတိ သုမေဓသော” ဟု တဒ္ဓိတိဝိပြုဟ်ပြုပါ။ ဥတ္တမ
 ပညောကား အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်တည်း၊ သုမေဓသောအရ “ပါဠိအဋ္ဌကထာဟူသော
 အာဂမ္ပန္တလည်းကောင်း၊ မဂ်ဖိုလ်ဟူသော အဓိဂမ္ပန္တလည်းကောင်း သိတတ်
 သော မြင်မြတ်သော ပညာရှိကို ယူပါ” ဟုလို။

တာဝ-အဓိဂမမှ ရှေးဦးစွာ၊(နိဗ္ဗိဇ္ဇေန-ညွှန်ပြအပ်သော၊) အာဂမေန-အာဂုံ အားဖြင့်၊ ဝါ-ပိဋကတ်ပါဠိအားဖြင့်၊ ဟိတွာ - စွန့်၍၊ ဝါ - ကျော်လွန်၍၊ ယာတိ-သွားနိုင်၏။

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ မန္တပညေ-နံ့ သော ပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ရတ္တိဋ္ဌာန ဝါဋ္ဌာနာနိ-ညဉ့်နေရာအရပ်၊ နေနေရာအရပ်တို့ကို၊ ကာတုံ-ပြုခြင်းငှါ၊ ဝါယမန္တေယေဝ စ-အားထုတ်စဉ်သာလျှင်သော်လည်းကောင်း(စကို ဝါသဒ္ဓါ အနက်ကြွပါ)၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ-ကို၊ ဥဂ္ဂဟေတွာ-သင်ယူ၍၊ သဗ္ဗာယန္တေယေဝ စ-သရဉ္စာယ်စဉ်သာလျှင်သော် လည်းကောင်း၊ သုမေဓသော-ကောင်းသော ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပုဗ္ဗဘာဂေပိ-ရှေ့အဖို့၌လည်း၊ (တရားအားမထုတ်မီ ရှေ့

အာဝဓေန။ ။အာဂစ္ဆန္တိ အတ္တတ္ထပရတ္တာ ဧတ္ထ ဧတေန ဝါတိ အာဂမော-မိမိစီးပွား၊ သူတစ်ပါးစီးပွားတို့၏ လာရာ လာကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် သုတ္တန်ပါဠိတော်ကို “အာဂမ” ဟု ခေါ်၏။ ထို့ ကြောင့် နောက်၌ “ဧကံ သုတ္တံ ဧကံ ဝဂ္ဂံ” ဟု ဆိုလိုမည်။ သို့သော် ပိဋကတ်ပါဠိ အဋ္ဌကထာကိုလည်း “အာဂမ” ဟု ခေါ်နိုင်ပါ၏။ ထိုအာဂမကို “အာဂုံ” ဟု မြန်မာပြန်ကြသည်။

အဓိဂမေန။ ။အဓိပုဗ္ဗ ဂမုဓာတ်သည် သိခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ အဓိဂမ္ပုတေတိ အဓိဂမော-သိအပ်သော မဂ်တရား ဖိုလ်တရား၊ ထို သိခြင်းကိုပင် “မဂ်ဖိုလ်ရ၏” စသည်ဖြင့် “ရခြင်း” ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ ပိသဒ္ဓါတို့ကား အချင်းချင်းဆည်းသော အညမည သမုစုည်းတည်း။

မန္တပညသ္မိံ ဟိ။ ။ဤ ဝါကျသည် အာဂမ-အဓိဂမအားဖြင့် လွန်သွားဖို့ကို အကျယ်ပြသော ဝိတ္ထာရဝါကျတည်း။ ဤဝိတ္ထာရဝါကျ၏နယ်သည် “အဓိဂမေနပိ ဟိတွာ ယာတိ” တိုင်အောင်တည်း။ ထိုဝိတ္ထာရဝါကျတွင် “မန္တပညသ္မိံ” ပေ၊ အာဂမေန ဟိတွာ ယာတိ” သည် အာဂမေနပိ ဟိတွာ ယာတိ၏ ဝိတ္ထာရတည်း။ မန္တာ+ပညာ ယထာတိ မန္တပညော။

ဧကံသုတ္တံ၊ ဝေ၊ ဝဏ္ဏာတိ။ ။မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်က တစ်သုတ်လောက်ကို သင်ယူအားထုတ်စဉ် သုမေဓသပုဂ္ဂိုလ်က တစ်ဝင်လုံးကို သင်ယူနိုင်သည်။ [ဝင်တစ်ခုလျှင် များသောအားဖြင့် ဆယ်သုတ်ပါဝင်၏]။ ဤမန္တပညသ္မိံ ပုဒ်ကို ဝါယမန္တေ၌ လက္ခဏဝန္တ+လက္ခဏစပ်၊ ဝါယမန္တေကို ဂဏှာတိ၌ လက္ခဏ+လက္ခဏစပ်။

ဧဝံ တာဝ၊ ဝေ၊ ယာတိ။ ။ဤဝါကျသည် ရှေးဝါကျကို ပြန်၍ အုပ်သော နိဂုံးဝါကျတည်း။ ရှေးဝါကျကို “နိဂမိတဗ္ဗဝါကျ” ဟု နာမည်မှည့်ပါ။ ဝိဂ္ဂဟကို ယမကဝဂ် ပဌမဂါထာအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။

မန္တပညေ ဝန။ ။အာဂမအားဖြင့် လွန်သွားပုံကို ပြပြီး၍ အဓိဂမအားဖြင့် လွန်သွားပုံကို ပြလိုသောကြောင့် “မန္တပညေ ပန” စသည်ကို မိန့်သည်။ မန္တ

အဖွင့်လည်း၊) ပရေန-သူတစ်ပါးသည်၊ ကတံ-ပြုအပ်သော၊ ရတ္တိဋ္ဌာနံ ဝါ-
ညဉ့် နေ့ အရပ်သို့လည်းကောင်း၊ ဒိဝါဋ္ဌာနံ ဝါ - နေ့နေရာအရပ်သို့ လည်း
ကောင်း၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ-ကို၊ သမ္ပသန္တော-သုံးသပ်လျက်၊ သဗ္ဗ
ကိလေသေ-အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို၊ ခေပေတွာ-ကုန်ခန်းစေ၍၊ နဝ-
ကိုးပါးကုန်သော၊ လောကုတ္တရဓမ္မေ-လောကုတ္တရာတရားတို့ကို၊ ဟတ္ထဂတေ-
လက်၌ ရောက်သည်တို့ကို၊ ကရောတိ - ပြု၏၊ ဝေ-ဤသို့လျှင်၊ ဝါ-အားဖြင့်၊
အဓိဂမေနပိ-အားဖြင့်လည်း၊ ဟိတွာ-စွန့်၍၊ ဝါ - ကျော်လွန်၍၊ ယာတိ-
သွားနိုင်၏၊ ပန-ဆက်ဦးအံ့၊ ဝဇ္ဇေ-သံသရာဝဋ်၌၊ နံ - ထို မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်ကို၊
ဟိတွာ ဆဋေတွာ-စွန့်၍၊ ဝဋ္ဋတော-သံသရာဝဋ်မှ၊ နိဿရန္တော-ထွက်ပြောက်
လျက်၊ ယာတိယေဝံ-ကော်န်သွားနိုင်သည်သာ၊ ဣတိ - ဂါထာအဖွင့် အပြီး
တည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ ပေ၊ ပါပုဏိံ သု၊ ဣတိ - ဤတွင် ပမတ္တာပမတ္တ
ဒွေသဟာယကဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ပညသ္မိံ စသော ဝါကျသည် ပက္ခဝါကျ၊ ဤ “မန္တပညေ ပေ၊ ကရောတိ” တို့ဝိ
အောင်သော ဝါကျသည် ပက္ခန္တရဝါကျ၊ ပနကား ပက္ခန္တရဇောတကတည်း၊
မန္တပညေကို ဝါယမန္တေ၌ ရှေးနည်းအတိုင်းစပ်ပါ၊ “စဉ်” ဟု ပေးရသော်လည်း
မလေးစားခြင်းအနက် အပိုမပါသောကြောင့် ဝါယမန္တေ၌ အနာဒရမ ဘုက်၊
လက္ခဏသာတည်း။

ရတ္တိဋ္ဌာနံဒိဝါဋ္ဌာနာနိ။ ။ တိဋ္ဌတိ ဣတံတိ ဌာနံ၊ ရတ္တိယံ + ဌာနံ ရတ္တိ
ဋ္ဌာနံ-ညဉ့်အခါ၌ တည်ရာအရပ်၊ ဝါ-ညဉ့်နေရာအရပ်၊ ဒိဝါကား နိပါတ်ပုစ်
တည်း၊ ဒိဝါ + ဌာနံ ဒိဝါဋ္ဌာနံ၊ စိတ်ကို သန့်စင်အောင် ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် နေရာ
ဌာနဖြစ်သောကြောင့် “ညဉ့်သန့်ရာ အရပ်၊ နေ့သန့်ရာအရပ်” ဟု ရှေးက
အနက်ပေးကြသည်။

ဝါယမန္တေသေဝ သဗ္ဗာယန္တေသေဝ စ။ ။ စကို ဝါယမန္တေယေဝဋ်လည်း
လိုက်ပါ၊ “ဝါယမန္တေ သဗ္ဗာယန္တေ” ဟူတော့ ၂ မျိုးလုံးသည် တစ်ပြိုင်နက် လက္ခဏ
အနက် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် စသဒ္ဓါကို ဝါသဒ္ဓါ၏အနက် (ဝိသုဒ္ဓိအနက်)
ကြံလိုက်သည်။

သုမေမေသော၊ ဝေ၊ ကရောတိ။ ။ မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်သည် ရတိုဋ္ဌာန ဒိဝါဋ္ဌာန
ကို ပြုလုပ်ဖို့ရန် အားထုတ်စဉ်ပင် သုမေမသပုဂ္ဂိုလ်သည် သူတစ်ပါးလုပ်အပ်
ပြီးသော ရတ္တိဋ္ဌာနသို့ ဝင်၍၊ သို့မဟုတ် ဒိဝါဋ္ဌာနသို့ ဝင်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းသုံးသပ်
လျက် လောကုတ္တရာတရားကို ရသည်။

ဆန်နည်း။ ။ မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်သည် ရတ္တိဋ္ဌာန ဒိဝါဋ္ဌာနကို ပြုလုပ်ပြီးနောက်
ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရွတ်အံ သရဇ္ဈာယ်စဉ်ပင် သုမေမသပုဂ္ဂိုလ်သည် သူတစ်ပါး

ပြုလုပ်အပ်ပြီးသော ရတ္တိဋ္ဌာန၊ သို့မဟုတ် စိဝါဋ္ဌာနသို့ဝင်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းသုံးသပ်လျက် လောကုတ္တရာတရားထူးကို ရသည်ဟူလို၊ လောကုတ္တရာတရားထူးရခြင်းကိုပင် “ဟတ္ထဂတေ ကရေတီ” ဟု သုံးစွဲသည်။ ဟတ္ထေ-၌ + ဂတာ-ရောက်သော လောကုတ္တရာတရား ၉ ပါးတို့တည်း။ ဟတ္ထဂတာ-တို့၊ ဧဝံ ၊ ပေ၊ ယာတိကား နိဂုံးဝါကျတည်း။

ဝဇေ ဝန၊ ဝေ၊ ယာတိဇေဝ။ ။ ရှေ့ဝါကျတို့၌ “ယာတိ ဧဝံ” ဟု ဝေသဒ္ဓါ မထည့်ဘဲ ဤဝါကျ၌သာ ဝေသဒ္ဓါကို ထည့်ထား၏။ ထိုသို့ထည့်သဖြင့် မနုပည ပုဂ္ဂိုလ်ကို သုမေဓသပုဂ္ဂိုလ်က တစ်ဘဝတည်း၌ အာဂမ အဂေါမအားဖြင့် လွန် သွားဖို့ရာ မသေချာသော်လည်း သံသရာဝဋ်အတွက် လွန်သွားဖို့ရာမှာ သေချာသောကြောင့် ဝဇေ ပန ၊ ပေ၊ ယာတိဇေဝ” ဟု ဝေသဒ္ဓါ ဖြင့် မိန့်သည်။ ဤဝါကျသည် ရှေ့ပြတ်ပြီးစကားကို ပြန်၍ ဆက်သောကြောင့် ဝါကျာရမ္မဝါကျ တည်း။ ဟိတွာကို “ဆန္တော” ဟု ဖွင့်သည်။ နိဿရန္တော၌ သရဓာတ်သည် ဂတိ အနက်ဟောတည်း။ ထို့ကြောင့် “နိဂစ္ဆန္တောနှင့် အနက်တူ” ဟု မှတ်ပါ။

အပ္ပမတ္တော ဝမတ္တေသု၊ သုတ္တေသု ဗတုဇာဝရော၊
 အဗလသံဝ သီဇာသော၊ ဟိတွာ ယာတိ သုမေဓသော။

သီဇာသော-အားအင်စိတ်မာန်၊ ဇွဲသန်သန်ဖြင့်၊ လျှပ်မြန်ဖြတ်လတ်၊ မြင်းကောင်း မြင်းမြတ်သည်။ အဗလသံ-ချည့်နဲ့ ပိန်ဖျင်း၊ အားမရှိသောမြင်းကို၊ ဟိတွာ-ခရီးအခွန်၊ ပယ်ခွာစွန့်၍၊ ယာတိ ဣဝ-လိုရာ ထုတ်ချောက်၊ ရောက် နိုင်သကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤ၊ အတူ၊ (သတ္တေသု-သူသူငါငါ၊ သတ္တဝါဟူသမျှတို့သည်။) ပမတ္တေသု - မေ့လျော့ပေး၊ နေထိုင်ကြကုန်လသော်၊ အပ္ပမတ္တော - မမေ့မလျော့၊ မပေးမဆသော၊ သုမေဓသော-ကောင်းမြတ်စွာဘိ၊ ပညာရှိသည်။ ဟိတွာ-လောကသံသရာ၊ ၂ ဖြာအခွန်၊ ပယ်ခွာစွန့်၍၊ ယာတိ-အထက်တန်း ပေါက်၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်အောင်၊ ထုတ်ချောက်မသွေ၊ သွားနိုင်ပေ၏၊ (သတ္တေသု-သူသူငါငါ၊ သတ္တဝါဟူသမျှတို့သည်။) သုတ္တေသု-သတိကင်းရိပ်၊ အပျင်းစိတ်ဖြင့်၊ အိပ်၍နေကုန်လသော်၊ ဗဟုဇာဂရေ-သတိတရား၊ အမြဲထား၍၊ များသော နိုးကြားခြင်းရှိသော၊ သုမေဓသော-ကောင်းမြတ်စွာဘိ၊ ပညာရှိသည်။ ဟိတွာ-လောကသံသရာ၊ ၂ ဖြာအခွန်၊ ပယ်ခွာစွန့်၍၊ ယာတိ-အထက်တန်း ပေါက်၊ နိဗ္ဗာန်ရောက်အောင်၊ ထုတ်ချောက်မသွေ၊ သွားနိုင်ပေ၏။

ပမတ္တာပမတ္တ ဒွေသဟာယကဝတ္ထု ဂါထာအစွင့် ဖြီး၏။

မဃဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်။ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-မူပိ၊(ကိ-နည်း)၊ အပ္ပမာဒေန-
မဃာ၊ ပေပမာဒေါ ဂရဟိတော သဒါတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-မူပိ။

တတ္ထ-၌၊ အပ္ပမာဒေနာတိ-ကား၊ မစလဂါမေ-မစလရွာ၌၊ ဘူမိပ္ပဒေသ
သောခနံ-မြေအရပ်ကို သုတ်သင်ခြင်းကို၊ အာဒိံ ကတွာ-အစပြု၍၊ ကတေန-
ပြုအပ်သော၊ အပ္ပမာဒေန-အပ္ပမာဒကြောင့်၊ ဝါ-မမေမလျော့ကြောင်း ဖြစ်
သော သတိကြောင့်၊(ဂတော၌စပ်) မဃဝါတိ-ကား၊ ဣဒါနိ-ယခုအခါ၌
(သိကြားဖြစ်ရာအခါ၌)၊ မဃဝါတိ-မဃဝါဟူ၍၊ ပညာတော-ထင်ရှားသော၊
မဃော-မဃမည်သော၊ မာဏဝေါ-လုလင်သည် (ရေးလူ့ ဘဝတုန်းက မဃ
မည်သော လုလင်သည်)၊ ဒွိန္ဒံ - ၂ ထပ်ကုန်သော၊ ဒေဝလောကနံ - စာတူ
မဟာရာဇ်၊ တာဝတိံသာ နတ်ပြည်တို့၏၊ ရာဇဘာဝေန - မင်း၏အဖြစ်ဖြင့်၊
ဒေဝါနံ - နတ်တို့တွင်၊ ဝါ-နတ်တို့ထက်၊ သေဋ္ဌတံ-အမြတ်ဆုံး၏အဖြစ်သို့၊
ဂတော-ရောက်ရပြီ။ [ဤဝါကျတို့၌ ခက်ခဲသောပုဒ်မရှိ၊ သေဋ္ဌတံကို ဝိပျုဟ်
ပြုပါစေ၊ မဃဝါပုဒ်၏ ဂုဏဝါဒိဂိုဏ်းလည်း ရှိနိုင်ပုံကို ရူပသိဒ္ဓိ ဘာသာဋီကာ
ပုမာဒိဂိုဏ်းအဖွင့်၌ ကြည့်ပါ။]

ပသံသန္တိတိ - ကား၊ ဗုဒ္ဓါဒယော - ဘုရားအစရှိကုန်သော၊ ပဏ္ဍိတာ-
ပညာရှိတို့သည်၊ အပ္ပမာဒမေဝ- အပ္ပမာဒကိုသာ၊ ထောမေန္တိ-ချီးမွမ်းတော်
မူကြကုန်၏၊ ဝဏ္ဏယန္တိ - ချီးမွမ်းတော်မူကြကုန်၏၊ (တစ်နည်း) ဝဏ္ဏယန္တိ-
အကျယ်တဝင့်၊ ဖွင့်ပြတော်မူကြကုန်၏၊ ကိံ ကာရဏာ - အဘယ်အကြောင်း
ကြောင့်၊ (ပသံသန္တိ - ချီးမွမ်းတော်မူကြကုန်သနည်း)၊ (အပ္ပမာဒဿ- ၏)၊
[ဟိတ်၏သမ္ပန်ထည့်သည်] သဗ္ဗေသံ-အလုံးစုံကုန်သော၊ လောကီယလောကုတ္တ
ရာနံ-လောကီ လောကုတ္တရာ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝိသေသာနံ-အကျိုးထူးတို့ကို၊
ပဋိလာဘကာရဏတ္တာ - ရခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (ပသံသန္တိ-
ချီးမွမ်းတော်မူကြကုန်၏)။

ထောမေန္တိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ *ပပပဗ္ဗ သံသဇာတ်၏ ချီးမွမ်းခြင်း အနက်ကို
“ထောမေန္တိ” ဟု ဖွင့်၏၊ စုရာဒိထောမဇာတ်သည် ချီးမွမ်းခြင်း အနက်ဟော
တည်း၊ စုရာဒိဝဏ္ဏဇာတ်လည်း ချီးမွမ်းခြင်းအနက်ဟောပင်တည်း၊ ထို့ ကြောင့်
ထောမေန္တိကို “ဝဏ္ဏယန္တိ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။

ပမာဒေါ ဂရဟိတော သဒါတိ - ကား၊ ပမာဒေါ ပန - ပမာဒကိုကား၊
 တေဟိ အရိယေဟိ - ထိုဘုရားအစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ နိစ္စံ-အမြဲ၊
 ဂရဟိတော နိန္ဒိတော - ကဲ့ရဲ့တော်မူအပ်ပြီ၊ ကိံကာရဏာ-ကြောင့်၊ (ဂရဟိ
 တော-ကဲ့ရဲ့တော်မူအပ်သနည်း)၊ (ပမာဒဿ-ပမာဒ၏)၊ သဗ္ဗဝိပတ္တိနံ-အလုံး
 စုံသော ပျက်စီးခြင်းတို့၏၊ မူလဘာဝတော-အကြောင်းရင်း၏အဖြစ်ကြောင့်၊
 (ဂရဟိတော-တော်မူအပ်ပြီ)၊ ဟိ - မှန်၏၊ မနုဿဒေါဘဂ္ဂံဝါ-လူ၌ ဘုန်းကံ
 မရှိသူ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ အပါယုပ္ပတ္တိံဝါ - အပါယ်၌ ဖြစ်ရခြင်း
 သည်လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗာ - အလုံးစုံသော ဝိပတ္တိတို့သည်၊ ပမာဒမူလိကာ
 ယေဝ - ပမာဒလျှင် အရင်းခံရှိကုန်သည်သာလျှင်တည်း၊ ဣတိ- ဂါထာအဖွင့်
 အပြီးတည်း။

ဂါသာပရိဒယာသာနေ၊ ပေ၊ ဇာတာ၊ ဣတိ-မဆဝတ္ထုအပြီးတည်း။

တစ်နည်း။ ။ဝဏ္ဏဓာတ်သည် ဝိတ္တာရအနက်ကိုလည်းဟော၏။ “ချီးမွမ်း”
 ဟူရာ၌ “အကျယ်တဝင့်ဖွင့်ပြခြင်းကို ဆိုလိုသည်” ဟု သိစေလို၍ ထောမေန္တိကို
 “ဝဏ္ဏယန္တိ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ အပ္ပမာဒ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အကျယ်တဝင့် ဖွင့်
 ပြခြင်းကိုလည်း အပ္ပမာဒဝဂ် တစ်ဝက်လုံးကို ဟောတော်မူခြင်းဖြင့် သိနိုင်ပါ
 သည်။

သဗ္ဗေသံ၊ ဇေ၊ တာရဏတ္ထာ။ ။ဤဟိတ်ကား ချီးမွမ်းရခြင်း၏အကြောင်း
 ကို ပြသော ဟိတ်တည်း။ လောကီအကျိုးကို ဖြစ်စေ၊ လောကုတ္တရာအကျိုးကို
 ဖြစ်စေ မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆသော သတိရှိသူတို့သာ ရနိုင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့်
 “အပ္ပမာဒဟူသော သတိကို ချီးမွမ်းတော်မူသည်” ဟူလို၊ ဤဝတ္ထု၌ မဆ
 လှလင်၏ သိကြားအဖြစ်ကို ရခြင်းသည် လောကီအကျိုးထူးကို ရခြင်းတည်း။
 “အပမာဒေါ အမတံ ပဒံ” စသော ဂါထာ၌ အပ္ပမာဒကြောင့် အမတပဒကို
 ရခြင်းသည် လောကုတ္တရာ အကျိုးထူးကို ရခြင်းတည်း။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အပ္ပ
 မာဒ၏ အကျိုးထူးရပုံကို သိပါ။

ဓရဗိဇော နန္ဒိဇော။ ။ “ဂရဟ-နိန္ဒာယံ” ဟု ဓာတ်နက်ရှိသောကြောင့်
 ဂရဟိတောကို “နိန္ဒိတော” ဟု ဖွင့်သည်။ တေဟိဖြင့် ပဏှိတာကို ညွှန်းသည်။
 မေ့မေ့လျော့လျော့ ပေါ့ပေါ့ဆဆ နေခြင်းကို ဘုရားအစရှိသော ထိုအရိယာတို့
 ကဲ့ရဲ့တော်မူအပ်ပြီး ဖြစ်သည်။

ဣံ၊ ပေ၊ ဓုလဘာဝဇော။ ။ ကိံကာရဏာသည် ပုစ္ဆာဝါကျ တစ်ဝါကျ၊
 သဗ္ဗဝိပတ္တိနံ မူလဘာဝတောသည် ဝိသဇ္ဇနဝါကျ တစ်ဝါကျတည်း။ ပမာဒ၏
 အလုံးစုံသော ဝိပတ္တိတို့၏ အရင်းခံဖြစ်သောကြောင့် ဘုရားအစရှိသော အရိ
 ယာတို့က ပမာဒကို ကဲ့ရဲ့တော်မူကြသည်။

ဝေဇာဒဿ။ ။ ဤ“မူလဘာဝဘော” ဟူသော ဟိတ်သည် “အဘယ်၏+ မူလဘာဝနည်း” ဟု သမ္မုန်ကိုလျက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ပမာဒဿ” ဟု ဟိတ်၏ သမ္မုန်ထည့်ရသည်။ [ဟိတ်ဆိုက်လေရာ၊ ကြိယာ၏၊ ကံ ကတ္တားကို၊ ဟိတ်၏ သမ္မုန်ခံမြဲ]။ ကြိယာနှင့်တကွ ဝါကျတစ်ခုလုပ်လျှင် “ပမာဒေါ သဗ္ဗဝိပတ္တိနိ မူလံ ဟောတိ” ဟု ပမာဒေါကိုကတ္တားအဖြစ်ဖြင့်သုံးစွဲရ၏။ ထို့ကြောင့် ကြိယာ ၏ ကတ္တားဖြစ်သော ပမာဒေါကို “ပမာဒဿ” ဟု ဟိတ်၏ သမ္မုန်ခံရသည်။ ရှေး ဝါကျဝယ် “အပ္ပမာဒဿ” ဟု ထည့်ခြင်း၌လည်း ဤအဓိပ္ပာယ်ပင်တည်း။

ဓနုဿဒေါဘဂ္ဂံ ဝါ ဝိ။ ။ ဟေတုဝါကျ၏နောက်၌ ဟိသဒ္ဓါဖြင့် တက် လာလျှင် “ဝိတ္ထာရ” ဟု ဆိုရိုးရှိ၏။ [ဟေတုနောက်မှ၊ ဟိနှင့်ပြု၊ ရှဲထထညီ၊ ဝိတ္ထာ ရိ]။ သို့သော် ဤနေရာ၌ ဝိတ္ထာရဆိုလောက်အောင် မကျယ်သောကြောင့် “ဒဗ္ဗိ ကရဏဝါကျ” ဟုသာ ကြံရ၏။ ဘဂသဒ္ဓါသည် ဣဿရိယစသော ဘုန်းကို လည်းကောင်း၊ ရှေးကောင်းမှုကို လည်းကောင်း၊ တင့်တယ်ခြင်းကို လည်း ကောင်း ဟော၏။ ဒုဋ္ဌံ+ဘဂံ (ဘာဂျံ) ယဏာတိ ဒုဗ္ဗဂေါ-ပျက်သော ဘုန်းကံ ရှိသူ၊ (ထောမနိဓိဝိဂ္ဂဟ)။ ဒုဗ္ဗဂဿ+ဘဂေါ ဒေါဘဂ္ဂံ-ပျက်သော ဘုန်းကံ ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ဘုန်းကံမရှိခြင်း၊ ကြက်သရေ မရှိခြင်းတည်း။ မနု ယေသု+ဒေါဘဂ္ဂံ မနုဿဒေါဘဂ္ဂံ” [အဋ္ဌသာလိနိ မာတိကာအဖွင့်၌ “မနုဿ သု ဒေါဘဂ္ဂံယံ စ” ဟု ရှိသောကြောင့် သတ္တမိတပျုရိသံ တွဲရသည်။ ဗုဒ္ဓ်လည်း ဗထက်ခြိုက်ကို ချေပါ။ ဥပမာ- “ဒုမ္မနုဿ+ဘဂေါ ဒေါမနုဿ” ၌ မဘစ်လုံး ချေရသကဲ့သို့တည်း။]

ဝေဇာဒမူလိကာ။ ။ ပမာဒေါ+မူလံ ယာသံတိ ပမာဒမူလာ၊ သုတ္တံ၌ ဣက ပစ္စည်းသက်၍ “ပမာဒမူလိကာ” ဟု ဖြစ်၏။ (တစ်နည်း) “ပမာဒေါ+မူလံ ပမာဒမူလံ၊ ပမာဒမူလံ တေသံတိ ပမာဒမူလိကာ” ဟု ပြုပါ။ သဗ္ဗဝိပတ္တိနိကို ထောက်၍ သဗ္ဗာ၊ ပမာဒမူလိကာတို့ကို ဗဟုဝစ်ကြံရသည်။

အပ္ပမာဒေန ဗေဝါ၊ ဒေဝါနံ သေဋ္ဌတံ ဝတော၊
 အပ္ပမာဒံ ဝသံသန္တိ၊ ပမာဒေါ ဝရထိတေ သဒါ။

မဆဝါ-လူ့ဘဝတုန်းက မဆအမည်ရှိသော လူလင်သည်။ အပ္ပမာဒေန- ကျင့်ဝတ် ၇ ပါး၊ ကျင့်သောအားဖြင့်၊ အမှားမရှိ၊ ကောင်းမြတ်သော သတိ ကြောင့်၊ ဒေဝါနံ - စာတုမဟာ၊ ဝတိ သာဟု၊ နတ်ရွာပျော်အောင်း၊ နတ် အပေါင်းတို့ထက်၊ သေဋ္ဌတံ-အမြတ်ဆုံး၏အဖြစ်သို့၊ ဂဘော- ရှေးကံအလျောက် ရောက်ရပေပြီ။ အပ္ပမာဒံ - မမေ့မလျော့၊ မပေါ့မဆ၊ နေထိုင်ကြကြောင်း၊ ကောင်းသောသတိကို၊ ပသံသန္တိ - ဘုရားစသား၊ ပုဂ္ဂိုလ်များတို့၊ လေးစား

ကြည်ဖြူ၊ ချီးမွမ်းတော်မူကြကုန်၏။ ပမာဒေါ-မေ့မေ့လျော့လျော့၊ ပေါ့ပေါ့ဆာဆာ၊ နေထိုင်ကြကြောင်း၊ မကောင်းသော အကုသိုလ်တရားကို၊ သဒ္ဓါ ဂရဟိတော-ပညာရှိဝင်၊ သူတော်စင်တို့၊ အစဉ်မပြတ်၊ ကဲ့ရဲ့အပ်လေသတည်း။

သိကြားဖြစ်ကြောင်း ကျင့်ဝတ် ၇ ပါး

- ဓမ္မတာပေတ္တိဘရံ ဇန္တံ၊ တုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိနံ၊
- သဏှံ သဒ္ဓါသဗ္ဗာသံ၊ ပေသုဏေယျုပ္ပတာယိနံ။
- ဓစ္ဆေရဝိနယေ ယုတ္တံ၊ သစ္စံ ဧကောဘိဘုံ နရံ၊
- တံ ဝေ ဒေဝါ တာဝတိံသာ၊ အာတု သဗ္ဗုရိသော ဣတိ။

မာတာပေတ္တိဘရံ - မိဘ ၂ ပါး၊ အရေးထားလျက်၊ လေးစားသမှု၊ ပြုစုလုပ်ကျွေးတတ်တသော။ ကုလေ - မိဘက် ဘဘက်၊ အဘက်ဘက်က၊ အဆက်အသွယ်၊ အမျိုးအနွယ်၌၊ ဇေဋ္ဌာပစာယိနံ-ကိုယ့်ထက်ကြီးရင့်၊ ဂုဏ်ဝါမြင့်မှု၊ အသင့်စိတ်ထား၊ ရှိသေးလေးစားလေ့ရှိတသော။ သဏှံ - စိတ်ရင်းပြုကတေ့၊ လွန်သိမ်မွေ့ သည်ဖြစ်၍၊ သဒ္ဓါသဗ္ဗာသံ-ပြေပြစ်ညက်ညော့၊ အားလုံးချောအောင်၊ ပြောတတ် ဆိုတတ်၊ သုံးနှုန်းတတ်တသော။ ပေသုဏေယျုပ္ပတာယိနံ-ချစ်သူ ၂ ယောက်၊ ကဲ့ပြားလောက်အောင်၊ ကောက်ကျစ်စိတ်ထား၊ ဂုံးချောစကားကိုလည်း ပယ်တသော။ မစ္ဆေရဝိနယေ-မပေးရက်ချေ၊ ဝန်တိုစေသည့်၊ မစ္ဆေရတရား၊ ဖယ်ရှားခြင်း၌၊ ယုတ္တံ - လူရေး စွန့်ရေး၊ ပေးကမ်းရေးဝယ်၊ လေးလေးပင်ပင် အမြဲယှဉ်တသော။ သစ္စံ-မိမိနှုတ်မှာ၊ ကြက်သရေဖြာအောင်၊ မေတ္တာပြည့်ပြည့်၊ သစ္စာလည်းရှိတသော။ ဧကောဘိဘုံ - ရံခါဒေါသ၊ ဖြစ်ပေါ်ကလည်း၊ ထကြွမတိုး၊ လွှမ်းမိုးနိုင်တသော။ ဇန္တံ - ရှေးကောင်မှူးကံ၊ ပြုစီမံသဖြင့်၊ လူ့ထံရောက်လာ၊ သတ္တဝါတစ်ယောက်ဖြစ်သော။ တံနရံ-တော်ရုံမာ၊ ကောင်းမွန်လှသဖြင့်၊ လောကထင်ပေါ်၊ ထို လူတော်လူကောင်းကို၊ ဒေဝါ တာဝတိံသာ-ဝတီ စံစား၊ နတ်အများထိုသည်။ သဗ္ဗုရိသော ဣတိ-ချီးမွမ်းဖွယ်တောင်း၊ ကောင်းထက်ကောင်းမည့်၊ အလောင်းလျာဝင်၊ သူတော်စင် ဟူ၍၊ ဝေ-စင်စစ်ကေန်၊ အမှန်အားဖြင့်၊ အာဟု - တအံ့တဩ၊ တသောစောဖြင့်၊ ပြော၍မပြီး၊ ချီးမွမ်းကြလေကုန်သတည်း။

မဃဝတ္ထု ဂါထာအစွင့် ပြီး၏။

အညတရဘိက္ခု ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ပေ၊ ဣမံ ဩဘာသဂါထံ-ဤ ဩဘာသဂါထာကို၊ ဝါ-
ဤရောင်ခြည် လွတ်ကြောင်းဖြစ်သော ဂါထာကို၊ အာဟ-ပြီ၊ (ကိ-နည်း)၊
အပ္ပမာဒရတော ဘိက္ခု ၊ပေ၊ ဥဟံ အဂ္ဂိဝ ဂစ္ဆတီတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-ပြီ။

တတ္ထ-၌၊ အပ္ပမာဒရတောတိ-ကား၊ အပ္ပမာဒေ - မမေ့မလျော့ကြောင်း
ဖြစ်သော သတိ၌၊ ရတော-မွေ့လျော်သော၊ အဘိရတော-အလွန်မွေ့လျော်
သော၊ အပ္ပမာဒေန-အပ္ပမာဒတရားဖြင့်၊ ဝီတိနာမေန္တော-အချိန်ကို ကုန်လွန်
စေသော၊ (ဘိက္ခု၌ စပ်) ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။

ပမာဒေ ဘယဒသိဝါတိ - ကား၊ နိရယုပ္ပတ္တိအာဒိကံ-ရေ၌ ဖြစ်ရခြင်း
အစရှိသော၊ ပမာဒေ-မေ့လျော့ခြင်း၌၊ ဝါ-မေ့လျော့ကြောင်း ဖြစ်သော
အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပုဗ္ဗိ၌၊ ဘယံ-ဘေးကို၊ ဘယတော-ဘေးအားဖြင့်၊ ပဿန္တော-
ရွတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ (ဘိက္ခု၌ စပ်) ဝါ-တစ်နည်း၊ ပမာဒေသ-၏။

အဋ္ဌမာဒေ ခဇော။ ။ ရမုဓာတ်သည် အာဓာရကို ငဲ့၏၊ “ဥယျာ၌+မွေ့
လျော်၏” ဟုဆို၍ အပ္ပမာဒ၌ မွေ့လျော်သူကို “အပ္ပမာဒရတော” ဟု ဆို
သည်။ “ရတော” အရ သာမန်မွေ့လျော်ခြင်းကို ယူမည်စိုး၍ “အဘိရတော”
ဟုဖွင့်သည်။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “အပ္ပမာဒေန+ရတော” တွေ့ရ၏။ မကောင်း
ပါ။ မွေ့လျော်ခြင်းကြိယာသည် မွေ့လျော်ရာဌာနအာဓာရကိုသာ ငဲ့သည်။]

အဋ္ဌမာဒေန၊ ပေ၊ အတ္ထော။ ။ “အပ္ပမာဒ၌ မွေ့လျော်” ဟု ဆိုသော်လည်း
လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ရှာလျှင် အပ္ပမာဒသည် မွေ့လျော်ရာဌာန မဟုတ်၊ ထို့
ကြောင့် “အပ္ပမာဒေန ဝီတိနာမေန္တော” ဟုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။ “မမေ့မလျော့
မပေါ့မဆသော အကုသိုလ်စိတ်ဖြင့် အချိန်ကာလကို ကုန်လွန်စေသော
ပုဂ္ဂိုလ်ကို ‘အပ္ပမာဒရတ’ ဟု ခေါ်ရသည်” ဟူလို။

ဘယဒသိဝါ။ ။ ကျေးဇူးရှင် အဘယာရာမဆရာတော်၏ မောဂ္ဂုတ္တန်
နိဿယ ကာဒိကဏ္ဍ(၇၉) သူ၏ ဤပုံစံကို ဝန္တုပစ္စည်းဟု မိန့်၏။ အဋ္ဌကထာ၌
ဝါ သဒ္ဓါ၏ အနက်မဖွင့်သောကြောင့် ထို အမိန့်အတိုင်းပင် သင့်ဖွယ်ရှိသည်။
ဒိသနောင် ဘောဇာနက်၌ ပုပစ္စည်း၊ အထာတ္ထိအနက်၌ ဝန္တုပစ္စည်းသက်ပါ။

(မိမိ၏သမ္မုန်တည်း။) တာသံ ဥပတ္တိနံ - ထို ငရဲစသည်ဝယ် ဖြစ်ရခြင်းတို့၏၊ မူလတ္တာ-အကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ပမာဒံ-မေ့လျော့ခြင်းကို၊ ဝါ - မေ့လျော့ကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို၊ ဘယတော-ဘေးအားဖြင့်၊ ပဿန္တော-ရှုတတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ (ဘိက္ခု၌ စပ်။)

သံယောဇနန္တိ-ကား၊ ဝဇ္ဇဒုက္ခေန-ဝဋ်ဆင်းရဲနှင့်၊ သဒ္ဓိံ-တကွ၊ ယောဇနံ-ယှဉ်စေတတ်သော၊ ဗန္ဓနံ-နှောင်မွဲတတ်သော၊ ပဇာနံ-သတ္တဝါတို့ကို၊ ဝဇ္ဇေ-ဝဋ်ဆင်းရဲ၌၊ ဩသီဒါပနသမတ္ထံ-နစ်မြုပ်စေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ ဒသဝိခံ-ဆယ်ပါးအပြားရှိသော၊ သံယောဇနံ-သံယောဇနံကို၊ (ဥဟံ၌ စပ်။)

ဘယံ ဝဿန္တော။ ။ ငရဲ၌ ဖြစ်ရခြင်းအစရှိသည်ကို “ဘေး” ဟု ဆိုလို၏။ “ဒသိ+ယထ အတ္ထိတိ ဒသိဝါ၊ ဘယံ+ဒသိဝါ ဘယဒသိဝါ”၊ ဘယကို ကံအဖြစ်ဖြင့် ယူပါ။ “မေ့လျော့ခြင်း၌ ဘေးကိုရှုတတ်သော ရဟန်း” ဟူလို။

ဘယတော ဝဿန္တော။ ။ ဤနည်း၌ “ဘယတော+ဒသိဝါ ဘယဒသိဝါ” ဟု ဘယကို ငိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ယူပါ။ ဤသို့ယူလျှင် ပမာဒေ၌ ဆွံ့ကိုလည်း ကံအနက် သက်စေရလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် “ပမာဒံ ဘယတော ပဿန္တော” ဟု ဖွင့်ဆိုရလေသည်။

တာသံ ဥပတ္တိနံ မူလတ္တာ။ ။ “အဘယ်ကြောင့် ပမာဒကို ကြောက်ဖွယ် ဘေးဟု ရှုပါသနည်း” ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “တာသံ ဥပတ္တိနံ မူလတ္တာ” ဟု မိန့်သည်။ ငရဲ၌ ဖြစ်ရခြင်း၊ တိရစ္ဆာန် ငြိတ္တာဖြစ်ရခြင်း၊ လူနဲ့လူမဲ့ လူဆင်းရဲ ဖြစ်ရခြင်းတို့သည် “ပမာဒ” အရင်းခံသော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်ကြရ၏။ ဤသို့ ပမာဒသည် ထိုနိရယုပ္ပတ္တိစသည်တို့၏ အရင်းခံဖြစ်သောကြောင့် “ပမာဒ ကို ကြောက်စရာဘေး” ဟု ရှုပါသည်-ဟူလို။

မူတွေ။ ။ ရှေးရိုက်စာအုပ်များ၌ “နိရယုပ္ပတ္တိံ - (ငရဲ၌ ပဋိသန္ဓေ နေရခြင်းကို) အာဒိံ ကတွာ” ဟုလည်းကောင်း၊ “တာသံ ဝါ ဥပပတ္တိနံ မူလတ္တာ - (ထိုနိရယုပ္ပတ္တိတို့၏ အရင်းခံ၏အဖြစ်ကြောင့်” ဟုလည်းကောင်း မှုကွဲရှိ၏။ အဓိပ္ပါယ်မပျက်သော်လည်း မူသစ်လောက် စာသွားမကောင်းပါ။ ဤနိဿယ၌ မူသစ်အတိုင်း ရေးပါသည်။

သံယောဇနံ။ ။ “ဒသဝိခံ သံယောဇနံ” သည် လိုရင်းအဖွင့်တည်း၊ ထိုသံယောဇနံတို့၏ သဘောသတ္တိကို ပြလိုသောကြောင့် “ ဝဇ္ဇဒုက္ခေန ပေ၊ သမတ္ထံ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ ထိုသံယောဇနံ ၁၀ ပါးသည် ဝဋ်ဒုက္ခနှင့်တကွ

အထုံ ထူလန္တီ-ကား၊ မဟန္တဉ္စ-ကြီးသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ခုဒ္ဒကဉ္စ-ငယ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ (သံယောဇနံ၌ စပ်၊)

ဥဟံ အဂ္ဂိဝ ဂစ္ဆတိတိ-ကား၊ အယံ အဂ္ဂိ-ဤမီးသည်၊ မဟန္တဉ္စ-ကြီးသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ခုဒ္ဒကဉ္စ - ငယ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဧတံ ဥပါဒါနံ-ဤလောင်စာကို၊ ဥဟန္တော-လောင်လျက်၊ ဂစ္ဆတိ ယထာ-သွားသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤ အတူ၊ အပ္ပမာဒရတော-အပ္ပမာဒ၌ မွေ့လျော်သော၊ ဧသော ဘိက္ခု-ဤရဟန်းသည်၊ အပ္ပမာဒါဂိဂကေန-အပ္ပမာဒကြောင့် ရအပ်သော၊ ဉာဏဂ္ဂိနာ-ဉာဏ်တည်းဟူသော မီးဖြင့်၊ ဧတံ သံယောဇနံ-ဤ သံယောဇနံတောကြီးကို၊ ဥဟန္တော-လောင်မြိုက်လျက်၊ အဘဗျုပ္ပတ္တိကံ-မထိုက်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်ကို၊

သတ္တဝါတို့ကို ယှဉ်စေတတ်၊ နှောင်ဖွဲ့တတ်၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝဇ္ဇဒုက္ခေ သတ္တိံ သံယောဇေတိတိ သံယောဇနံ”ဟုပြုပါ၊ ယောဇနံကို “ဗန္ဓနံ”ဟု ဖွင့်သည်၊ “ကြိုးဖြင့် ဖွဲ့ချည်သကဲ့သို့ ဝဇ္ဇဒုက္ခနှင့် သတ္တဝါတို့ကို အတူဘွဲ့၍ ဖွဲ့ချည်တတ်သည်”ဟုလို၊ ထို့ကြောင့်ပင် သတ္တဝါတို့သည် ဝဇ္ဇဒုက္ခမှ မလွတ်နိုင်ဘဲ ရှိနေကြရသည်၊ “ပဇာနံ ဝဇ္ဇေ ညသိဒါပနသမတ္ထံ”ကား သံယောဇနံတို့၏ အစွမ်းသတ္တိကို ပြသော စကားတည်း၊ သဒ္ဓါအနက်ကို ပြသော စကားမဟုတ်။

ဩသီဒါပနသမတ္ထံ။ ။ ဩသီဒါပီယတေ ဩသီဒါပနံ-နစ်မြုပ်စေခြင်း၊ ဩသီဒါပနေ+သမတ္ထံ ဩသီဒါပနသမတ္ထံ - နစ်မြုပ်စေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော တရား၊ ဝါ-နစ်မြုပ်တတ်သော တရား၊ ဤအနက်မှာ ဩသသဒ္ဓါ၏ အနက်သာတည်း၊ တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မောဟအတွက် သံယောဇနံနှင့် ဩသလည်း သဘောတူပင် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုအနက်ကို ယူထားဟန်တူသည်။

အထုံ ထူလံ။ ။ အာဏုသဒ္ဓါသည် ခုဒ္ဒကအနက်ကို ဟော၏၊ (အဘိဓာန် ၇၀၅)၊ ထူလသဒ္ဓါကား မဟန္တအနက်ကို ဟော၏၊ (အဘိဓာန်-၁၀၆၆)၊ ထို့ကြောင့် အစဉ်အဆိုင်းကျအောင် “ခုဒ္ဒကဉ္စ မဟန္တဉ္စ”ဟု ဖွင့်သင့်၏၊ သို့သော် ပစ္စာသတ္တန်အားဖြင့် ထူလံကို “မဟန္တဉ္စ”ဟု အနီးကစ၍ ပြောင်းပြန် ဖွင့်ထားဟန် တူသည်။

ယထာ အယံ ခဋ္ဌိ။ ။ ယထာသည် ဣဝ၏အဖွင့်တည်း၊ ထိုဂါထာကို နာယူချိန်၌ မီးသည် ရဟန်း၏အနီး တောင်အောက်၌ ရှိနေသောကြောင့် “အယံ”ဟု ဣမသဒါဖြင့် ဆိုသည်၊ “ဤမီးသည် ကြီးသော လောင်စာ၊ ငယ်သော လောင်စာ ဖြစ်သော သစ်ပင်အမှိုက်တို့ကို လောင်မြိုက်လျက် သွားသကဲ့သို့”ဟုလို။

ဝါ-နောက်ထပ် မဖြစ်ထိုက်သည်ကို၊ ကရောဇ္ဇော - ပြုလျက်၊ ဂစ္ဆတိ - ခ်၊
ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။

ဂါထာပရိယောသာနေ-၌၊ သော ဘိက္ခု - သည်၊ ယထာ နိသိန္ဓောဝ-
အကြင်အကြင် ထိုင်နေလျက်သာလျှင်၊ ဝါ-ထိုင်နေမြဲတိုင်းပင်၊ သဗ္ဗသံယော
ဇနာနိ-အလုံးစုံသော သံယောဇဉ်တို့ကို၊ ဈာယိတွာ-လောင်မြိုက်၍၊ ပဋိသမ္ဘိ
ဒါဟိ-တို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ အရဟတ္တံ-သို့၊ ပတွာ-ရောက်ပြီး၍၊ အာကာသေ
န-ကောင်းကင်ဖြင့်၊ အာဂန္ဓာ-လာ၍၊ တထာဂတဿ-၏၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ-
ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းတော်ရှိသော၊ သင်္ခါရံ-ကိုယ်တော်ကို၊ ထောမေ
တွာ-ချီးမွမ်း၍၊ ဝဏ္ဏေတွာ - ဖွဲ့နွဲ့၍၊ ဝန္တမာနောဝ - ရှိခိုးလျက်သာလျှင်၊
ပက္ကမိ-ဖဲသွားပြီ၊ ဣတိ-အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ဓမ္မိဇ္ဈိကံ။ ။ သုပဓာတ်သည် သကမ္မကဓာတ် ဖြစ်သောကြောင့် “တေ
ပေ၊ ဥပါဒါနံ” ဟု ကံပုဒ်ထည့်၍ ဖွင့်သည်။ “လောင်စာကို လောင်သည်၊
လောင်စာကို မြိုက်သည်” ဟူလို၊ ဥပါဒါနံ သဒ္ဓါကား မီးသည် ကပ်၍ ယူအပ်
သောကြောင့် “လောင်စာ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ [ဥပ-ကပ်၍၊ အာ
ဒါနံ-ယူအပ်သော လောင်စာ။]

ဝေဓေသော၊ ဝေ၊ ဂစ္ဆတိ။ ။ အပ္ပမာဒ၌ မွေ့လျော်သော ရဟန်းတော်
သည် ထိုအပ္ပမာဒကို အခြေခံ၍ ပရိယတ်ကို အားထုတ်မှု၊ သမထဝိပဿနာကို
အားထုတ်မှုကြောင့် ဉာဏ်တည်းဟူသော မီးတောက်မီးလျှံသည် တိုးတက်၍
လာ၏။ ထိုဉာဏ်တည်းဟူသော မီးလျှံဖြင့် ဤပြုအပ်ခဲ့သော သံယောဇဉ် ၁၀-
ပါး အလွန်ကြီးမားသော တောကို လောင်မြိုက်လျက် သွားသည်။

အသမ္ဗုဒ္ဓတ္တိကံ။ ။ အဘဗ္ဗာ+ဥပ္ပတ္တိ ယဿာတိ အဘဗျုပ္ပတ္တိကံ၊ (သံယော
ဇနံ)။ “မထိုက်သော ဖြစ်ခြင်း” ဟူသည် နောက်ထပ် မဖြစ်ထိုက်ခြင်းတည်း။
“သံယောဇဉ်အားလုံးကို အရဟတ္တမဂ်တည်းဟူသော မီးတောက်မီးလျှံဖြင့်
ကုန်စင်အောင် လောင်လိုက်ပြီ” ဟူလို။

ဈာယိတွာ။ ။ ဈေဓာတ်သည် ဒဟနအနက်ကိုဟောရာ၌ သကမ္မကတည်း။
ထို့ကြောင့် “ဈာယိတွာ-လောင်မြိုက်၍” ဟုအနက်ပေးလိုက်ပါသည်။ စာအုပ်
တို့၌ “ဈာပေတွာ” ကာရိတ်နှင့်တကွ တွေ့ရ၏။ “သံယောဇဉ်တို့ကို လောင်စေ”
ဟုဆိုလျှင် ကတ္တားလည်းရ၊ ကလည်းရသော ပုဒ်တစ်ခုကို ရှာရလိမ့်ဦးမည်။ ထို

ပုဂံကို အဘယ်မှရမည်နည်း။ “ဉာဏဂ္ဂိ” ဟု ထည့်ပြန်လျှင် “ဉာဏဂ္ဂိနာ” ဟု ကရိုဏ်းအဖြစ်ဖြင့် ရွှေ၌ သုံးစွဲခဲ့ပြီ။ ထို့ကြောင့် “ဈာပေတွာ” နေရာဝယ် ကာရိတ်မပါသော “ဈာယံတွာ” ကို သုံးစွဲလိုက်ပါသည်။ ထိုသို့နေရာ၌လည်း “ဈာပေတွာ” ဟု အရိုများ၏ စဉ်းစားကြပါလေ။ [ဘုန်းကြီး၌ “အဂ္ဂိဈာပန” ဟု သုံးစွဲရာဝယ် “အဂ္ဂိဈာယန” ဟုသာ သုံးစွဲလိုက်ပါသည်။ “အဂ္ဂိ-မီးဖြင့်၊ ဈာယန - လောကံမြှောက်၊ ဝါ - ဖုတ်ကြည်းသဉ္ဇိတ်” ဟု အဓိပ္ပာယ်မှန် ရနိုင်ပါသည်။]

အပ္ပမာဒရတော သိက္ခ၊ ဝမာဒေ ဘယဒသိဝါ၊
 သံယောဇနံ အဏုံ ထူလံ၊ ခုဟံ ဆဂ္ဂိဝ ဝတ္ထတိ။

အပ္ပမာဒရတော-မပေါ့မဆ၊ နေထိုင်ရမှ၊ နေညရွှင်ပျော်၊ မွေ့လျော်ထ သော၊ ပမာဒေ - တရားမတွေ့၊ အမှားလေ့ဖြင့်၊ မေ့လျော့ပေါ့ဆ၊ နေထိုင်ရ ခြင်း၌၊ ဘယဒသိဝါ-သံသရာရေး၊ လာမည့်ဘေးကို၊ တွေးကာအစဉ်၊ မြော် မြင်ထသော၊ (တစ်နည်း) ပမာဒေ-တရားမတွေ့၊ အမှားလေ့ဖြင့်၊ မေ့လျော့ ပေါ့ဆ၊ နေထိုင်ရခြင်းကို၊ ဘယဒသိဝါ-သံသရာလမ်းကြောင်း၊ ဒုက္ခပေါင်း၏၊ အကြောင်းဖြစ်မှု၊ ဘေးအားဖြင့်ရှုမြင်ထသော၊ သိက္ခ-သံသရာလမ်းကြောင်း၊ စခန်းကောင်းဖို့၊ အကြောင်းမြော်မြင်၊ သူတော်စင်ရဟန်းသည်၊ အဂ္ဂိ-ယဇ အခါ၊ လောင်မြိုက်လာသော၊ တောမီးကြီးသည်၊ ခုဟံ (ခုဟန္တော) ထူ- သစ်ပင်ကြီးငယ်၊ အသွယ်သွယ်ကို၊ ဘယ်ဝယ်မရှောင်၊ တောလုံးပြောင်အောင်၊ လောင်မြိုက်သကဲ့သို့၊ (ဝေ-ဤ၊ အတူ) အဏုံထူလံ-အငယ်အကြီး၊ အသီးသီး သော၊ သံယောဇနံ-သံသရာဝဋ်၊ ဘဝညွတ်မှ၊ မလွတ်ရအောင်၊ ချည်နှောင် တားဆီး၊ သံယောဇဉ်တောကြီးကို၊ ခုဟံ (ခုဟန္တော)-အလှူစုံညီ၊ ဣဏ်ဟုန် မီးဖြင့်၊ အပြီးလောင်မြိုက်၊ ပြောင်အောင်တိုက်လျက်၊ ဝတ္ထတိ - အေးမြ ငြိမ်းချမ်း၊ နိဗ္ဗာန်နန်းသို့၊ ဖြောင့်တန်းမသွေ၊ သွားနိုင်ပေသတည်း။

အညတရဘိက္ခု ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရ ဝတ္ထုဂါတာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ပေ၊ ဣဒံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-မူဠိ၊ (ကိံ-နည်း၊) အပ္ပမာဒ ရံတော ဘိက္ခု၊ပေ၊နိဗ္ဗာနဿေဝ သန္တိကေတိ-ဟူ၍၊ အာဟ-မူဠိ။

တတ္ထ-ထိုဂါထာ၌၊ အဘဗ္ဗောပရိဟာနာယာဘိ-ကား၊ ဝေရူပေါ-ဤသို့ အဘောရိသော (အပ္ပမာဒရတ၏အဖြစ်၊ ပမာဒေ ဘယဒဿိဝန္တ၏ အဖြစ် ဣသော သဘောရိသော) သော ဘိက္ခု - ထိုရဟန်းသည်၊ သမထဝိပဿနာ ဓမ္မေဟိ ဝါ-သမထဝိပဿနာ တရားတို့မှလည်းကောင်း၊ မဂ္ဂဖလေဟိ ဝါ- မဂ် ဖိုလ်တို့မှလည်းကောင်း၊ ပရိဟာနာယ-ယုတ်လျော့ခြင်းငှါ၊အဘဗ္ဗော-မထိုက်၊ ဝတ္ထေဟိပိ - ရောက်အပ် ရအပ်ပြီးသော တရားတို့မှလည်း၊ န ပရိဟာယတိ- မဆုတ်ယုတ်၊ အပ္ပတ္တာနိ-မရောက်အပ်၊ မရအပ်သေးသော တရားတို့သို့လည်း၊ န န ပါပုဏာတိ - မရောက်နိုင်သည်မဟုတ်၊ ရောက်နိုင်သည်သာ၊ (တစ်နည်း) န ပါပုဏာတိ-မရောက်နိုင်သည်ကား၊ န-မဟုတ်၊ ပါပုဏာတိ ဝေ-ရောက်နိုင် သည်သာ။

ဝဓိဇာနာယ။ ။ပရိ+ဟာဓာတ် ယုပစ္စည်း၊ ပဟာယနံ ပရိဟာနံ၊ တဒတ္ထ သမ္ပဒါနံအနက်၌ သက်သော သဝိဘတ်ကို အာယ ပြု၊ “ယုတ်လျော့ခြင်း” ဟူသည် သမထဝိပဿနာတို့မှ လည်းကောင်း၊ ထိုမှ တစ်ဆင့်တက်၍ ရထိုက် သော မဂ်ဖိုလ်တို့မှလည်းကောင်း ယုတ်လျော့ခြင်းတည်း၊ ဝေရူပေါဖြင့် “အပ္ပ မာဒရတ၊ ပမာဒေ ဘယဒဿိဝါ”ကို ပြန်၍ ညွှန်းသည်။

နာဝိ၊ဝေ၊န ဝါပုဏာတိ။ ။ဤဝါကျသည် “ပရိဟာနာယ အဘဗ္ဗော” ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်တည်း၊ “အပ္ပမာဒရတ၊ ပမာဒေ ဘယဒဿိဝန္တ ဖြစ်သော ရဟန်းမှာ ထို ၂ မျိုးသော ယုတ်လျော့ခြင်းငှါ မထိုက်ပါ” ဟူလို၊ ဝါ သဒ္ဓါ သည် ဝိကပ္ပနတ္ထမဟုတ်၊ ဝိကပ္ပနတ္ထဖြစ်လျှင် တစ်မျိုးချိုးမှသာ မယုတ်လျော့ဘဲ အခြားတစ်မျိုးမှ ယုတ်လျော့ရလိမ့်မည်၊ ထို့ ကြောင့် ၂မျိုးလုံးရအောင် သမုစ္စ ယတ္ထ ကြံလိုက်ပါသည်။ နာပိမ အပိသဒ္ဓါကို “ပတ္ထေဟံအပိ” ဟု ရွှေ့၍စပ်ပါ၊ “ပတ္ထ ရောက်အပ်”ဟူသည် ရအပ်ပင်တည်း၊ “မယုတ်လျော့”ဟူသည် ရအပ် ပြီးသော သမထဝိပဿနာ တရားတို့မှလည်း မယုတ်လျော့ရုံမက၊ မရအပ်သေး သော တရားထူးတို့သို့လည်း ရောက်နိုင် ရနိုင်၏” ဟူလို။

၂ ခု ဝဋီသေ။ ။ “န အပ္ပတ္တာနိ န ပါပုဏာတိ” ဟု ပဋိသေ ၂ခုရှိသော ကြောင့် မူလအနက်အတိုင်းပြန်၍ ရသည်၊ “န န ပါပုဏာတိ- ရောက်နိုင်၏” ဟူလို၊ ရှေးဆရာတို့ကား “၂ ခု ပဋိသေ နှင့် ဝေမရိ၊ နက်ပေးသိမှု ပကတိအနက်၊ ထွက်အောင် သမ္ပန်မြဲ” ဟု နိယာမဆို၍ “န န ပါပုဏာတိ-ရောက်နိုင်၏” ဟု

နိဗ္ဗာနဿေဝ သန္တိကေတိ - ကား၊ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဿာပိ - ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်၏ လည်းကောင်း၊ ဝါ - ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း၏ လည်းကောင်း၊ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနဿာပိ - အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်၏ လည်းကောင်း၊ ဝါ - တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုသောအာရုံကို မစွဲလမ်းမူ၍ ငြိမ်းအေးခြင်း၏ လည်းကောင်း၊ သန္တိကေယေဝ - နီးတော့သည်သာ၊ ဣတိ - ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-၌၊ နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရေ - နိဂမဝါသိတိဿထေရ်သည်၊ ဝါ - နိဂုံး၌နေလေ့ရှိသော တိဿထေရ်သည်၊ အရဟတ္တံ - သို့၊ ပါပုဏ် - ပြု၊ အညေပိ၊ ပေ၊ ကာတာ၊ ဣတိ - နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ပေးကြသည်၊ ဆရာတို့ကား “န န ပါပုဏာတိ - မရောက်နိုင်မဟုတ်” ဟု ပေးတော်မူကြသည်၊ မရောက်နိုင်မဟုတ်လျှင် “ရောက်နိုင်သည်သာ” ဟု အဓိပ္ပါယ်အနက်ကိုလည်း ထပ်၍ ဆက်လေ့ရှိကြ၏၊ နိဿယအနက်ပေးပုံကြည့်ပါ၊ ထို့ပြင် “မပေါင်းရောဘဲ၊ ခွဲ၍တစ်ခါ၊ သမ္ပန်ပါမူ၊ ကြိယာနောင်၊ ဝေဆောင်မြဲ” ဟု နိယာမဆို၍ နိဿယအတိုင်းလည်း တစ်နည်းပေးကြသည်။

ဗုဒ္ဓိဇ္ဇာန်။ ။ ဤဝါကျတို့၌ “နာပိ” ဟု ရွှေဝါကျ၌ အပိသဒ္ဒါရှိခြင်းသည့် စာသွားမကောင်းပါ။ “န အပုတ္တာနိ န ပါပုဏာတိ၊ နာပိ ပတ္တေဟိ ပရိဟာယတိ” ဟု ဝါကျကို ရွှေနေောက်ပြောင်း၍ ထားမှ အပိသဒ္ဒါ ထားရိုးထုံးစံနှင့်ညီပါသည်။

နိဗ္ဗာနဿ။ ။ နိဗ္ဗာနဿကို “ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနဿာပိ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနဿာပိ” ဟု ၂ နက်ဖွင့်၏၊ ထိုတွင် “ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်” ဟူသည် ရဟန္တာအဖြစ်၌ ကိလေသာကုန်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်တည်း၊ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို “သဉ္စပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်” ဟု ခေါ်၏၊ ပရိနိဗ္ဗာန် စံသော အခါ သင်္ခါရမှန်သမျှကို တစ်စုံတစ်ခုမျှ မကျန်ရအောင် လုံးဝမယူတော့ဘဲ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို “အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်” ဟု ခေါ်၏၊ အနုပါဒိသေသပရိနိဗ္ဗာန်နှင့် သဘောတူပင်တည်း၊ သဉ္စပါဒိသေသ အနုပါဒိသေသ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို သပြိုင်ဘာသာဠိကာ ရုပ်ပိုင်းအဆုံး နိဗ္ဗာန်ခန်း၌ ရှုပါ။

သန္တိကေ။ ။ သို့ဝိဘတ်ဖြင့် “သန္တိကေ” ဟု ဖြစ်သော်လည်း ထိုသို့ဝိဘတ်ကို လိင်္ဂတ္ထ၌ သက်စေရသည်၊ ထို့ကြောင့် ကြိယာမသတ်ဘဲ “သန္တိကေ” ဟု ပင်ဖွင့်သည်၊ “နိဗ္ဗာနဿေဝ” ၌ ဝေ သည် အဋ္ဌာနပုယုတ္တ-ထားသင့်ရာ မဟုတ်သော ဌာန၌ ယှဉ်စပ်သော သဒ္ဒါတည်း၊ ထိုဝေကို “သန္တိကေ၌ ယှဉ်စေပါ” ဟု သိစေလိုသောကြောင့် “သန္တိကေယေဝ” ဟု ဖွင့်သည်၊ သတ္တမိဝိဘတ်၏ လိင်္ဂတ္ထ၌ သက်ရပုံကို ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဠိကာ ကာရက ဒုရန္တိကပုန်အဖွင့်၌ ရှုပါ။

အဋ္ဌာနဝယုဏ်။ ။ပုဒ်ကို တင်တယ် စံပယ်စေလိုခြင်း ဆင်းဂိုဏ်းတဲ့စေလိုခြင်း စသော အကြောင်းတို့ကြောင့် ထားသင့်ရာဌာန၌ မယှဉ်စပ်အပ် မသုံးစွဲအပ်ဘဲ မထားသင့်ရာဌာန၌ ယှဉ်စပ်အပ် သုံးစွဲအပ်သောပုဒ်ကို “ အဋ္ဌာနပ္ပယုတ္တံ” ဟုခေါ်၏။ [အဋ္ဌာနေ+ပယုတ္တံ အဋ္ဌာနပ္ပယုတ္တံ။] အနက်ပေးသောအခါ ထိုပုဒ်မျိုးကို ယှဉ်သင့်ရာဌာန၌ ပြောင်းရွှေ့၍ ယှဉ်စေရသည်။ ထို့ကြောင့် “နိဗ္ဗာနဿေဝ” မှ ဝေကို “သန္တိကေယေဝ” ၌ ပြောင်းရွှေ့၍ ယှဉ်စေရသည်။

ပဒလီဋ္ဌာဒိနာ.ဌာနေ, ပယုတ္တံဝိ ဝေယာဇေယေ။

ဌာနေ ဌာနေ ပယုတ္တံ စ, နော စာ.ဌာနေ နိယောဇေယေ။

ပဒလီဋ္ဌာဒိနာ-ပုဒ်၏တင်တယ်စံပယ်ခြင်း အစံရှိသော အကြောင်းကြောင့်၊ အဋ္ဌာနေ-မထားသင့်ရာဌာန၌၊ ပယုတ္တံဝိ - ယှဉ်စပ်အပ်သော ပုဒ်ကိုလည်း၊ ဌာနေ - အနက်အားဖြင့် သင့်လျော်ရာဌာန၌၊ ပယောဇေယေ - ယှဉ်စေရာ၏၊ ဌာနေ- သင့်လျော်ရာဌာန၌၊ ပယုတ္တံစ-ယှဉ်စေအပ်ပြီးပုဒ်ကိုကား၊ အဋ္ဌာနေ- မသင့်သောအရာ၌၊ နော နိယောဇေယေ-မယှဉ်စေရာ၊ သဒ္ဒတ္ထဘေဒစိန္တာဒိကာ။

အပ္ပမာဒရဇော သိက္ခာ, ဝမာဒေ ဘယဒသိဝါ။

အဘဗ္ဗော ဝရိတာနာယ, နိဗ္ဗာနဿေဝ သန္တိကေ။

အပ္ပမာဒရဇော-မပေါ့မဆ, နေထိုင်ရမှု, နေ့ညရွှင်ပျော်, မေ့လျော်ထသော၊ ပမာဒေ-တရားမတွေ့, အမှားလေ့ဖြင့်, မေ့လျော့ပေါ့ဆ, နေထိုင်ရခြင်း၌၊ ဘယဒသိဝါ-သံသရာရေး, လာမည့်ဘေးကို, တွေးကာအစဉ်, မြော်မြင်တသော၊ (တစ်နည်း) ပမာဒေ-တရားမတွေ့, အမှားလေ့ဖြင့်, မေ့လျော့ပေါ့ဆ, နေထိုင်ရခြင်းကို၊ ဘယဒသိဝါ-သံသရာလမ်းကြောင်း, ဒုက္ခပေါင်း၏, အကြောင်းဖြစ်မှု, ဘေးအားဖြင့် ရှုတတ်ထသော၊ သိက္ခာ-သံသရာ လမ်းကြောင်း, စခန်းကောင်းဖို့, အကြောင်းမြော်မြင်, သူတော်စင်ရဟန်းသည်။ ပရိဟာနာယ-သမထဝိပဿနာတရားတို့မှ, ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ-မဂ်ဖိုလ်တရားတို့မှ, ဆုတ်ယုတ်ခြင်းငှါ၊ အဘဗ္ဗော-မထိုက်တော့, နိဗ္ဗာနဿ-ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်, အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်၏၊ သန္တိကေယေဝ-တဖြည်းတဖြည်း, နီးတော့သည်သာ။

နိဂမဝါသိတိ သတ္တေ ရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

အပ္ပမာဒဝဂ် ဂါထာများ၏ အဖွင့် ပြီးပြီ။

မေပိယတ္တေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ပေ၊ ဣမာ ဂါထာ - တို့ကို၊ အဘာသိ - ဟောတော်မူပြီ၊
(ကိ-နည်း၊) ဖန္ဒနံ စပလံ စိတ္တံ ၊ပေ၊ မာရဓေယျံ ပဟာတဝေတိ - ဟူ၍၊
အဘာသိ-ဟောတော်မူပြီ။

တတ္ထ-တို့၌၊ ဖန္ဒနန္တိ-ကား၊ ရူပါဒိသု-ရူပအစရှိကုန်သော၊ အာရမဏေသု-
အာရုံတို့၌၊ ဝိပုန္ဒမာနံ-တုန်လှုပ်ထသော၊ စပလန္တိ-ကား၊ ဧကဗျရိယာပထေ
န-တစ်ခုတည်းသော ဣရိယာ ပုထ်ဖြင့်၊ အသဏ္ဍဟန္တော-မတည်နိုင်သော၊ ဂါမ
ဒါရကော ဝိယ-ရွာ၌ ကလေးငယ်သည်ကဲ့သို့၊ ဝါ-ရွာသူ သားငယ်သည်ကဲ့သို့၊
ဧကသ္မိံ အာရမဏေ-တစ်ခုတည်းသော အာရုံ၌၊ အသဏ္ဍဟနတော-မတည်
နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ စပလံ-အလွန် လှုပ်ရှားထသော၊ ဝါ-လျှပ်ပေါ်လော်လည်၊
မတည်ကြည်ထသော၊ စိတ္တန္တိ-ကား၊ ဝိညာဏံ-ဝိညာဉ်ကို၊ (ဥဇုံ ကရေတိ၌စပ်၊)
ပန-ဆက်ဦးအံ့၊ ဘူမိဝတ္ထု-အာရမဏကိရိယာစိဝိတ္တတယ - ဘုံ ဝတ္ထု အာရုံ
အမူအရာ အစရှိသည်တို့အားဖြင့် ဆန်းကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တေ-ဤ
ဝိညာဉ်ကို၊ စိတ္တန္တိ-စိတ္တဟူ၍၊ ဝုစ္စတိ-ဟောတော်မူအပ်၏။

ဝိပုန္ဒမာနံx ။ ဖန္ဒနံကို “ဝိပုန္ဒမာနံ” ဟု ဖွင့်သောကြောင့် “ဖဒိဓာတ်၊
တသီလအနက်၌ သက်သော ကတ္တားဟော ယုပစ္စည်း” ဟု သိစေ၏၊ ပဒေဘော်
ရှိခြင်းကား သက္ကတ၌ “သုန္ဒ” ဟု ရိုရို သ အစား ဒေဘော်လာရခြင်းတည်း၊
“ဖဒိ-ကိပ္ပိစလနေ” ဟု ဓာတ်ကျမ်း၌ ရှိသောကြောင့် ရူပစသော အာရုံတို့၌
တုန်လှုပ်တတ်သည်ကို “ဖန္ဒနံ” ဟု ဆိုသည်။

စပလံ ။ ။ စပသဒ္ဒူပပာ လာဓာတ် အပစ္စည်း၊ စပံ-ချစ်ခင်ဖွယ်ရာ လျော်
စွာသော အပြုအမူကို၊ လာတိ-ယူတတ်၏၊ ဣတိ စပလော၊ ဤကဲ့သို့ သဒ္ဒတ္ထ
ဖြစ်သော်လည်း ချစ်ခင်ဖွယ်ရာကို ပြုမူတတ် ယူတတ်သူသည် မတည်ကြည်သကဲ့
သို့ ဤနေရာဝယ် အာရုံတင်ခွင့် မငြိမ်မသက် လှုပ်လှက်တတ်သော စိတ်ကို
“စပလံ” ဟု ယူပါ။ ထို့ကြောင့် “ဧကဗျရိယာပထေန အသဏ္ဍဟန္တော ဂါမ
ဒါရကော ဝိယ” ဟု ကလေးငယ်၏ ဣရိယာပုထ်တစ်ခုတည်း၌ ငြိမ်သက်စွာ
မတည်နိုင်ပုံကို ဥပမာပြု၍ ‘အာရုံတစ်ခုတည်း၌ ငြိမ်သက်စွာ မတည်နိုင်သော

တရား”ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ မတည်နိုင်သည်ကိုပင် “လျှပ်ပေါ် လော်လည်၊ မတည်ကြည်”ဟု သုံးစွဲကြသည်။

ဇုတ်ချက်။ ။ တစ်ဝါကျအတွင်း၌ ဥပမာနနှင့် ဥပမေယျသည် ဝိဘတ်တူမြဲ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် စပလံသည် စိတ္တံ၌ စပ်ရ၏။ စိတ္တံကား ဥဇုံ ကရောဘိ၏ ကံပုဒ်တည်း။ ထို စပလံဟူသော ဒုတိယန္တနှင့် ဝိဘတ်ချင်းတူအောင် “ဂါမ ဧါရ ခံ ဝိယ”ဟု ရှိမှ စာသွားထုံးစုံကျသည်။ ဒုရက္ခံအဖွင့်၌ “ကိဋ္ဌခါဒကဂေါဏံ ဝိယ”ဟု ဒုတိယန္တထားပုံကို နည်းမှီးပါ။

စိတ္တံ ဝိညာဏံ ။ ။ စိတ္တသဒ္ဓါသည် ဝိညာဏအနက်၊ ပန်းချီဆေးရေးမှု အနက်၊ အဆန်းတကြယ်အနက်များကို ဟော၏။ [အဘိဓာန်-ဂဉဂ] ထိုအနက် ထို့တွင် ဤနေရာ၌ “စိတ်”ဟု ခေါ်အပ်သော ဝိညာဉ်အနက်ကို ယူစေလို၍ “စိတ္တန္တိ ဝိညာဏံ”ဟု ဖွင့်သည်။ အာရမဏံ+စိန္တေတိဘိ စိတ္တံ၊ စိန္တဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ န ကို ချေ။

ဘူမိ၊ ဝေ၊ စိတ္တန္တိ။ ။ အဘယ့်ကြောင့် ဤဝိညာဉ်ကို “စိတ္တ”ဟု ဆိုအပ်ပါ အနည်း၊ ဤသို့ မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဘူမိ၊ ပေ၊ စိတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ”ဟု မိန့်သည်။ “ဘူမိစသော အားဖြင့် ဆန်းကြယ်သောကြောင့် ဤဝိညာဉ်ကို စိတ္တ”ဟု ခေါ်ဆိုရသည်-ဟူလို။

ဒွေဦးအံ ။ ။ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ လာသည့်အဘိုင်း စိတ်သည် ကာမာဝစရ စသော ဘုံအားဖြင့်လည်း စိတ်ဘိမ်းမျိုးနှင့်တစ်မျိုး ထူးခြားကွဲလွဲ၏။ စက္ခု၊ ဝတ္ထု၊ စသော ဝတ္ထုအားဖြင့်လည်း ထူးခြားကွဲလွဲ၏။ ရူပ၊ ချေစသော အာရုံအားဖြင့် လည်း ထူးခြားကွဲလွဲ၏။ အာဒိဖြင့် အဋ္ဌသာလိနီ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ ကာမာဝစရ ကုသိုလ်၊ စိတ္တပုဒ်၏အဖွင့်၌ ပြုအပ်သော ဆန်းကြယ်ပုံကိုယူ၍ စိတ်သည် ပြုအပ် သော အကျိုးတရားတို့၏ ဆန်းကြယ်ပုံ၊ ဂတိ၏ ဆန်းကြယ်ပုံ၊ ကံ၏ဆန်းကြယ်ပုံ စသောအားဖြင့်လည်း ထူးခြား ဆန်းကြယ်၏။ ဤသို့ ဘူမိစသောအားဖြင့် ထူးပြားဆန်းကြယ်သောကြောင့် ဝိညာဉ်ကို “စိတ္တ”ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည်။

ဝုစ္စတိ။ ။ “ဘူမိ၊ ပေ၊ စိတ္တန္တိတယ”ဟူသော ဟိတ်သည် သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိနိမိတ် (စိတ္တသဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း)ကို ပြသော ဟိတ်ဘည်း။ ဤသို့ သဒ္ဓပ္ပဝတ္တိ နိမိတ်ကို ပြရာ၌ “ဝုစ္စတိ”ဟု ထားလေ့ရှိသည်။ ရှေးဆရာဘို့ကား စိတ္တအမည် ရခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသောကြောင့် “နာမလာဘာဘိတ်”ဟုလည်း ခေါ် ကြသည်။ [ရှေးစာအုပ်များ၌ “ဝုစ္စတိ”ဟု ရှိ၏။ နောက်ပြင် စာအုပ်များ၌ “ဝုတ္တိ”ဟု ထွေရ၏။] ဤနည်း၌ စိတ္တသဒ္ဓါသည် ဝိစိတ္တအနက်ကို ဟောသော ရုဋ္ဌိအနိပ္ပန္နပေါင်္ဂိပဒိကပုဒ်တည်း။ (အနိပ္ပန္န-ဓာတ် ပစ္စည်းတို့ဖြင့် ပြီးစေအပ်သည်

ဒုရက္ခန္တိ - ကား၊ ကိဋ္ဌသမ္မာဓေ - ကောက်ပင်တို့ဖြင့် ကျဉ်းမြောင်းသော၊
 ဌာနေ-အရပ်၌၊ ကိဋ္ဌခါဒကဂေါဏံဝိယ-ကောက်ကို စားသော နွားကိုကဲ့သို့၊
 ဧကေကသ္မိံ - တစ်ခုတစ်ခုသော၊ သပ္ပါယာရမဏေယေဝ-လျှောက်ပတ်သော
 တရားအာရုံ၌ သာလျှင်၊ ဒုဋ္ဌပနတော - ခဲယဉ်းသဖြင့် ထားအပ်သည်၏ အဖြစ်
 ကြောင့်၊ ဝါ-ထားနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒုရက္ခံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် စောင့်
 ရှောက်အပ်ထသော၊ ဝါ-စောင့်ရှောက်နိုင်ခဲ့ထသော၊ ဒုဋ္ဌဝါရယန္တိ - ကား၊
 ဝိသဘာဂါရမဏံ - သဘောမတူသော အာရုံသို့၊ ဂစ္ဆန္တံ-သွားသော စိတ်ကို၊
 ပဋ်သေဓေတုံ-တားမြစ်ခြင်းငှါ၊ ဒုက္ခတ္တာ-ခဲယဉ်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒုဋ္ဌ
 ဝါရယံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် တားမြစ်အပ်ထတော့၊ ဝါ - တားမြစ်နိုင်ခဲ့ထသော။

မဟုတ်သော+ပါဠိပဒိက-နာမ်ပုဒ်တစ်မျိုး၊ ဤပုဒ်မျိုး၌ ဝိဂြိုဟ်မလှုပ်ရ၊ ဝိစိတ္တ
 အနက်ပေါ်၌ တက်ရောက်နေသော “ရဋ္ဌိပုဒ်” ဟု မှတ်ပါ။)

ကိဋ္ဌသမ္မာဓေ။ ။ ကိဋ္ဌသမ္မာဓိသည် “ကောက်ပင်” ဟူသော အနက်ကို ဟော
 ၏။ ကိဋ္ဌံ တု သဿံ ဝိညေယျံ၊ [အဘိဓာန်-၄၅၂] ကဏထေ-ထွန်အပ်၏။ ဣတိ-
 ကိဋ္ဌံ၊ ကသဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ သာဒိသန္တစသော သုတ်ဖြင့် စီရင်၊ သုတ်ကြီးဖြင့်
 က၏ အကို ဣပ္ပံ၊ ဤဝိဂြိုဟ်အရ ထွန်အပ်သော လယ်ကို ရသော်လည်း
 အကြောင်း၏ အမည်ကို အကျိုး၌ တင်စားသော ကာရကုပစာရအားဖြင့်
 (တစ်နည်း) ဌာနူပစာရအားဖြင့် ကောက်ပင်ကို “ ကိဋ္ဌ ” ဟု ခေါ်ရသည်။
 သမ္မာဓေဒ္ဓါကား “ကျဉ်းမြောင်းကြပ်တည်းခြင်း” အနက်ကိုဟော၏။ သမ္မာ+
 ဗာဓတိတိ သမ္မာဓော - သွားလာသူတို့ကို လှန်စွာ နှိပ်စက်တတ်သော ကျဉ်း
 ကြပ်သော အရပ်၊ ကိဋ္ဌေဟိ - ကောက်ပင်တို့ဖြင့်၊ သမ္မာဓော - ကျဉ်းမြောင်း
 သော အရပ်တည်း၊ ကိဋ္ဌသမ္မာဓော - ကောက်ပင်တို့ဖြင့် ကျဉ်းမြောင်းသော
 အရပ်၊ ထိုလယ်ကြား၌ နွားကို လွှတ်ထားလျှင် ကောက်ပင်တွေကို မစား
 အောင် စောင့်ရှောက်ဖို့ ခဲယဉ်းသကဲ့သို့ ထိုအတူ လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်တို့
 ဖြင့် ကျဉ်းမြောင်း၍နေသော လောကကြီးဝယ် စိတ်ကို ထိုအာရုံသို့ မသွား
 စေဘဲ တစ်ပါးပါးသော မိမိအား လျှောက်ပတ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံ၌
 ထားသောအားဖြင့် စောင့်ရှောက်ဖို့ခဲယဉ်းသောကြောင့် “ဒုရက္ခ” ဟုဆိုသည်။

ဒုရက္ခန္တိ။ ။ ဒုက္ခေန+ရက္ခိတဗ္ဗိတိ ဒုရက္ခံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် စောင့်ရှောက်အပ်
 သောစိတ်၊ ဒုနောက်ဖြစ်၍ ရက္ခေနာဝိ ကံဟော ခပစ္စည်းသက်၊ သက္ကတ၌ “ဒုရံ”
 ဟုရှိသော ဥပသာရပုဒ်သည် ပါဠိသို့ ရောက်သောအခါ နောက်ပုဒ်၌ ဒွေဘော်
 ရောက်စရာရှိလျှင် “ဒုက္ကတံ၊ ဒုဂ္ဂတံ” စသည်ဖြင့် ဒွေဘော်ရှိရ၏။ ဒွေဘော်ရောက်

ဥသုကာရောဝ တေဇနန္တိ-ကား၊ ယထာ နာမ - ဥပမာမည်သည်ကား၊ ဥသုကာရော-မြားလုပ်သမားသည်၊ အရညတော-တောမှ၊ ကေ-တစ်ချောင်းသော၊ ဝက်ဒဏ္ဍကံ-ကောက်သော တုတ်ငယ်ကို၊ အာဟရိတွာ-ဆောင်ယူ၍၊ နိတ္တစံ-အပေ၍ မရှိသည်ကို၊ ကတွာ-ပြုပြီး၍၊ ကဋိယ တေလေန-ပအုံးရည်ရောအပ်သော ဆီဖြင့်၊ မက္ခေတွာ-သုတ်လိမ်းပြီး၍၊ အင်္ဂါရကပလ္လေ - မီးကျီးအိုးကင်း၍၊ တာပေတွာ-ပူစေပြီး၍၊ ဝါ-ကင်ပြီး၍၊ ရုက္ခာလကေ-သစ်သားညှပ်၍၊ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ-အပေ၍ က ဖိနှိပ်၍၊ နိဝကံ-အကောက်မရှိသည်ကို၊ ဥဇု-ဖြောင့်မတ်သည်ကို၊ ဝါလဝိဇ္ဇနယောဂံ - သားမြီးကို ပစ်ခွင်းခြင်း၍ လျောက်ပတ်သည်ကို၊ ကရောတိ ယထာ-ပြုသကဲ့သို့။

ဇိုရာ အက္ခရာမနှောင်းလျှင် ဒု၏ ဥကို ခီဆပြုရသည်။ ထို့ကြောင့် “ဝိဝေကေ ယတ္ထ ဒူရမံ” ကဲ့သို့ ဤ၌လည်း “ဒူရက္ခံ” ဟု ရှိရသည်။

ဒုန္တိဝါရယံ ။ ။ ဒု+နိ+ဝရဓာတ်၊ ဧရာဒိဏယ, ကံဟော ဣပစ္စည်း၊ ဒုက္ခေန+နိဝါရိယတေတိ ဒုန္တိဝါရယံ၊ (ဇိတ္တံ)၊ ခဲယဉ်းသဖြင့် တားမြစ်အပ်သော စိတ်၊ တားမြစ်ဖို့ မလွယ်ကူသော စိတ်။

ဝိသဘာဝါရဏေ။ ။ ယောကျ်ားအချင်းချင်းသည်လည်းကောင်း၊ မိန်းမအချင်းချင်းသည်လည်းကောင်း သဘာဝအာရုံ မည်၏။ “သဘောတူသော အာရုံ” ဟူလို၊ မိန်းမသည် ယောကျ်ားအတွက် ဝိသဘာဝအာရုံ ဖြစ်သကဲ့သို့ ယောကျ်ားသည်လည်း မိန်းမအတွက် ဝိသဘာဝအာရုံဖြစ်၏။ သမာနော+ဘာဂေါ ယထာတိ သဘာဝံ၊ နှ+သဘာဝံ ဝိသဘာဝံ-တူသော အဖို့ရှိသည် မဟုတ်သော(သဘော မတူသော)အာရုံ၊ ဝိသဘာဝံ စ+တံ+အာရမဏံ စာတိ ဝိသဘာဝါရမဏံ။

ဝဋိသေဓေတံ ဒုက္ခတ္ထာ။ ။ ဤဟိတ်သည် ဒုန္တိဝါရယဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းကို ပြသော ဟိတ်တည်း။ ပဋိသေဓေတံဖြင့် နိဝါရယ၏ အနက်ကိုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခတ္ထာဖြင့် ဒု၏ အနက်ကိုလည်းကောင်း ပြသည်။

ရုက္ခာသထေ ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ ။ ။ မီးဖြင့် ပူစေပြီးသောအခါ အနည်းငယ် ပျော့၍ လာသော မြားကို သစ်သားညှပ်၍ ကောက်သောနေရာကို ဖြောင့်၍ပေးခြင်းကို “ဥပ္ပိဋ္ဌေတွာ” ဟုဆိုသည်။ “ဥ-အပေ၍၊ ဝါ-အပေ၍၊ က၊ ပိဋ္ဌေတွာ-ဖျစ်ညှစ် ဖိနှိပ်၍” ဟူလို။

စ ပန- ထပ်၍ဆက်ဦးအံ့၊ ကတော - ပြုပြီး၍၊ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာနံ-မင်း၊ မင်း၏အမတ်ကြီးတို့အား၊ သိပ္ပံ - လေးအတတ်ကို၊ ဒဿေတော - ပြုပြီး၍၊ မဟန္တံ - ကြီးစွာသော၊ သက္ကာရသမ္မာနံ - ကောင်းစွာ ပြုအပ်သော လာဘ်၊ ကောင်းစွာ မြတ်နိုးခြင်းကို၊ လဘတိ ယထာ-ရသကဲ့သို့။

ဝေမေဝ - ဤအတူသာလျှင်၊ မေဓာဝီ - အဆီအနှစ်၊ ပညာစစ်ရှိသော၊ ပဏ္ဍိတော - ကြောင်းကျိုးမြင်သိ၊ သဘာဝပညာရှိသော၊ ဝိညူ - အထူးသဖြင့် သိမြင်ဘတ်သော၊ ပုရိသော - ယောက်ျားသည်၊ ဖန္နနာဒိသဘာဝံ - တုန်လှုပ်ခြင်း အစရှိသော သဘောရှိသော၊ တေ စိတ္တံ - ဤစိတ်ကို၊ ဓုတင်္ဂါရညာဝါ သဝေေန - စုတင်ဖြစ်သော တော၌ နေခြင်း၏အစွမ်းအားဖြင့်၊ နိဗ္ဗတံ - အခွံ့မရှိသည်ကို၊ အပဂတဩဋ္ဌာရိကကိလေသံ - ကင်းသော ရုန့်ရင်းသော ကိလေသာ ရှိသည်ကို၊ ဝါ - ရုန့်ရင်းသော ကိလေသာမှ ကင်းသည်ကို၊ ကတော-

နိဝဏ္ဏံ ။ ။နတ္ထိ+ဝကော ယဿာတိ နိဝကော၊ ဝကို ဗပြု ဒွေဘော်လာ၍ “နိဗ္ဗတံ” ဟု ရှိလျှင် သာကောင်းသည်၊ ဥဇုံကား နိဝဏ္ဏံ ။ အဓိပ္ပာယ်အဖွင့်တည်း။

ဝါလဝိဇ္ဈနယောဂံ ။ ။ဤပုဂံလည်း “ဥဇုံ” ။ ။၏ အဖွင့်တည်း၊ သားမြီးကို ပစ်ခွင်းဖို့ရန် လျှောက်ပတ်မှ “ဥဇုံ” ဟု ဆိုနိုင်သည်၊ ထင်ရှားစေအံ့-တစ်ဥသဘလောက် ဝေးသောအရပ်၌ သားမြီးဖြင့်ရစ်ပတ်၍ ခရမ်းသီးကို တွဲလျားချထားရာဝယ် သားမြီးကို မှန်အောင် ပစ်ခွင်းနိုင်သော လေးသမားကို “ဝါလဝေဓိလေးတော်သား” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုကဲ့သို့ပစ်ခွင်းရာ၌ အသုံးပြုထိုက်သောမြားကို “ဝါလဝိဇ္ဈနယောဂံ” ဟု ခေါ်သည်၊ ဝါလဿာဝိဇ္ဈနံ ဝါလဝိဇ္ဈနံ၊ ဝါလဝိဇ္ဈနေ+ယောဂါ ဝါလဝိဇ္ဈနယောဂေါ။

သတ္တာရသမ္မာနံ ။ ။သမ္မာ+ကရိယတေတိ သက္ကာရေ-ကောင်းစွာပြုအပ်သော၊ အထူးတလည်ပြုအပ်သော လာဘ်၊ “ သာမန်လာဘ် မဟုတ်၊ အလွန်ကောင်းသော လာဘ်” ဟူလို၊ သမ္မာ+မာနိယတေ သမ္မာနံ-ကောင်းစွာ မြတ်နိုးခြင်း။

မေဓာဝီ ။ ဝေ၊ ဝိညူ ။ ။ ဂါထာ၌ မေဓာဝီကို ပဏ္ဍိတော ဝိညူဟု ဖွင့်၏၊ ဤ ဥ ပုဂံလုံးပင် “ပညာရှိ” ဟူသော အနက်ကိုဖော၏၊ သို့သော် တစ်ပုဂံနှင့် တစ်ပုဂံ သဒ္ဒတ္ထမတူသောကြောင့် ဥပုဂံလုံးကိုပင် ပုရိသော၏ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် ပြထား၏၊ နိဿယ၌လည်း သဒ္ဒတ္ထ မတူအောင် အနက်ပေးထားသည်။

ပြုပြီး၍၊ သဒ္ဓါသိနေဟေန-သဒ္ဓါတည်းဟူသော အစိုးအစေးဖြင့်၊ တေမေတွာ- စိုစေ၍၊ ဝါ-နုး၍၊ ကာယိကစေတသိကဝီရိယေန - ကိုယ်၌ဖြစ်သောဝီရိယ၊ စိတ်၌ဖြစ်သော ဝီရိယဖြင့်၊ တာပေတွာ- ပူစေပြီး၍၊ ဝါ-မီးကင်ပြီး၍၊ သမထဝိပဿနာလကေ-သမထဝိပဿနာတည်းဟူသော ညှပ်၌၊ ဥပ္ပိဇ္ဇေတွာ- ဖြစ်ညှစ်၍၊ ဝါ- ဖိနှိပ်၍၊ ဥဇုံ- ဖြောင့်မတ်သည်ကို၊ အကုဋိလံ - မကောက်သည်ကို၊ နိဗ္ဗိသေဝနံ - အာရုံသို့ဖြောင့်မတ်စွာ သွားအောင် ထိုးဆွရခြင်း မရှိသည်ကို၊ ကရေတိ-ပြု၏။

ဓုတင်္ဂါရညာဝါသဝသေန။ ။တော၌နေခြင်းသည် အာရညကင်ဓုတင် မဆောင်ဘဲ နေခြင်းလည်း ရှိသောကြောင့် “ဓုတင်္ဂ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ “အာရညကဓုတင် ဆောင်သောအားဖြင့် တော၌နေခြင်း” ဟုလို့၊ ဤပုဒ်ကို “နိတ္တစံ၊ ပေ၊ ကိလေသံ” တို့၌ ဝိသေသနအဖြစ်ဖြင့် စပ်။

နိတ္တစံ၊ ပေ၊ ကိလေသံ။ ။နိတ္တစံကို “အပဂတဩဠာရိကကိလေသံ” ဟု ထပ်၍ ဖွင့်သည်။ ကာမဂုဏ်တို့၌ စိတ်ရောက်၍နေသော ကာမရာဂကိလေသာ၊ ကြမ်းတမ်းသော ဒေါသ၊ မာနကိလေသာ စသည်တို့ကို “ဩဠာရိက ကိလေသာ” ဟု ဆိုသည်။ ထိုကိလေသာတို့မှ ကင်းခြင်းသည် မြားလုပ်မည့်ဒုတ်တံ၌ အပေါ်ခွံကို ခွါထားခြင်းနှင့် တူ၏။ “ထိုအာရညကင်ဓုတင် ဆောင်သောအားဖြင့် ကာမရာဂ ကိလေသာ၊ ဒေါသဗျာပါဒ ကိလေသာ၊ မာန်မာနကိလေသာ စသော အပေါ်ခွံများကို ကင်းအောင် ပြုလိုက်ပြီ” ဟုလို့။

သဒ္ဓါ၊ ပေ၊ တေမေတွာ။ ။သဒ္ဓါ၏ ယုံကြည်မှုသဘောသည် အာရုံတို့ အပေါ်၌ စိုစိုဖပ်ဖပ်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် သဒ္ဓါကို “သိနေဟ - အစိုးအစေး” ဟု ဆိုသည်။ “ထိုသဒ္ဓါတည်းဟူသော အစိုးအစေးဖြင့် စိတ်ကို စိုစေ၊ နူးစေ၊ နှပ်စေသည်” ဟုလို့။

ကာယိက၊ ပေ၊ တာပေတွာ။ ။ဝီရိယသည် အပူတပြင်း အတင်းအားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်ရကား “ကာယိကဝီရိယ၊ စေတသိကဝီရိယဖြင့် စိတ်ကို မီးကင်သကဲ့သို့ ကင်ပေးသည်” ဟုလို့။

သမေ၊ ပေ၊ ဥပ္ပိဇ္ဇေတွာ။ ။သမထဝိပဿနာ ၂ ရပ်ကား ညှပ်နှင့်တူ၏။ “ထိုသမထဝိပဿနာ ညှပ်ထည်း၌ စိတ်ကိုထည့်၍ ဖိနှိပ်သည်” ဟုလို့။

ဥဇုံ၊ ပေ၊ နိဗ္ဗိသေဝနံ။ ။ဥဇုံကို “အကုဋိလံ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ အကုဋိလံ ကိုလည်း “နိဗ္ဗိသေဝနံ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။

စပန-ထပ်၍ဆက်ဦးအံ့၊ ကတွာ - ပြုပြီး၍၊ သင်္ခါရေ - တေဘူမက သင်္ခါရ တို့ကို၊ သမ္ပသိတွာ - အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု သုံးသပ်၍၊ မဟန္တံ-ကြီးစွာသော၊ အဝိဇ္ဇာက္ခန္ဓံ - အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အစုံးအခဲကို၊ ပဒါလေတွာ-ဖောက်ခွဲ၍၊ တိဿော-၃ပါးကုန်သော၊ ဝိဇ္ဇာ-ဝိဇ္ဇာတို့လည်းကောင်း၊ ဆ-၆ပါးကုန်သော၊ အဘိညာ-အဘိညာဉ်တို့ လည်းကောင်း၊ နဝ-၉ ပါးကုန်သော၊ လောကုတ္တရ ဓမ္မေ-လောကုတ္တရာတရားတို့ လည်းကောင်း၊ ဣတိ ဤသို့၊ ဣခံ ဝိသေသံ-ဤ တရားထူးကို၊ ဟတ္ထဂတမေဝ-လက်၌ရောက်သည်ကိုသာ၊ ကတွာ-၍၊ အ ဒက္ခိဏေယျဘာဝံ-မြတ်သည်ဖြစ်၍ အလှူခံသိုက်သူးအဖြစ်ကို၊ လဘတိ-၏။

နိဗ္ဗိသေဝနံ။ ။ဝိပုဗ္ဗသေဝဓာတ်သည် တုဒန-ထိုးဆွခြင်းအနက်ကို ဟော ၏။ မယဉ်ကျေးသောမြင်းကို ရသားတပ်၍ မောင်းနှင်သောအခါ ဖြောင့် ဖြောင့်မတ်မတ် သွားအောင် ထိုးဆွပေးရ၏။ ယဉ်ကျေးသောမြင်းကိုကား ထိုသို့ ထိုးဆွခြင်းမရှိ။ အလိုအလျောက် ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် သွားနေ၏။ ထိုကဲ့သို့ လိုအပ်သော အာရုံသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ် သွားဖို့ရန် ထိုးဆွခြင်း မရှိသော စိတ်ကို “နိဗ္ဗိသေဝနံ” ဟု ဆိုသည်။

ဇီကာဗျား။ ။နိဗ္ဗိသေဝနတာ ဝိဂတတုဒနံ၊ မာနဒဗ္ဗဝသေန အပဂတ ဝိပုဗ္ဗနံတိ အတ္ထော၊ သီလက္ခန္ဓ အမ္မဋ္ဌသုတံ ဋီကာဟောင်း၊ နိဗ္ဗိသေဝနတ္ထာယာ တံ ဝိသေဝနဿ ဝိပုဗ္ဗိတဿ နိဗ္ဗာဓနာယ၊ သဠာယတနသယုတ်၊ အာသီဝိသ ဝဂ္ဂ၊ ၂ သုတ် ဋီကာ၊ ဝိသေဝနစာရန္တိ အဒန္တကိရိယံ၊ ဝိသေဝနကို “အဒန္တ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သော မဇိမပံ၊ ဘဒ္ဒါလိသုတ်ဋီကာ၊ ဝိသကိုကြည့်၍ “အဆိပ် အတောက် မရှိသည်ကို” ဟု အနက်ပေးမှားကြသည်။

ထိဿော ဝိဇ္ဇာ။ ။“တိဿော ဝိဇ္ဇာ၊ ပေ၊ ဓမ္မေ” ပုဒ်တို့ကို ကြိယာ၌မစပ်ရ။ ဣတိ၌သာ စပ်ရသည်။ ကြိယာ၌ မစပ်ရလျှင် ကံအနက် ကတ္တားအနက် ကရိုဏ်း အနက် စသည်ကိုလည်း မဟောနိုင်၊ မည်သည့်ဝိဘတ်မဆို လိန်အနက်ကိုသာ ထွန်းပြုနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “တို့ကိုလည်းကောင်း” ဟု ကံအနက်မပေးဘဲ လိန် အနက်သာ ပေးရသည်။ ဤပုဒ်များကို “ဣတိ၌ နိဒဿောဘဗ္ဗ၊ ဣတိ ကား နိဒဿနံ” ဟု စပ်ပါ။ စပန၏ အဓိပ္ပာယ်ကို နိဒါန်း၌ ရေးခဲ့ပြီ။

အဒ္ဓဒက္ခိဏေယျဘာဝံ။ ။ဒက္ခန္တိ ဝနန္တိ သတ္တာ တောယာတိ ဒက္ခိဏာ၊ “ဒက္ခ ဝနိယံ” ဟူသော ဓာတ်နောင် ဣဏ ပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတက အာပစ္စည်း ဟု အဘိဓာနပုဒ်ဝိကာ၌ ဆို၏။ ဒက္ခိဏံ+အရဟတီတိ ဒက္ခိဏေယျော၊ အရဟတီ

ဝါရီဇောဝါတိ-ကား၊ မစ္ဆော ဝိယ-ငါးကဲ့သို့၊ ထလေ ခိန္တော-ကား၊
 ဖာတ္ထေန ဝါ-လက်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပါဗေဒန ဝါ-ခြေဖြင့်သော်လည်း
 ကောင်း၊ ဇာလာဒီနံ-ပိုက်ကွန်အစရှိသည်တို့တွင်၊ အညတရေန ဝါ-တစ်မျိုး
 မျိုးဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ထလေ - ကုန်း၌၊ ဆဒ္ဓိတော-ပစ်ချအပ်သော၊
 (ဝါရီဇော၌စပ်)။

ဩကမောကတ ဥပ္ပဘောတိ-ကား၊ ဩကပုဏ္ဏေဟိ - ရေတို့ဖြင့်ပြည့်ကုန်
 သော၊ စီဝရေဟိ-သင်္ကန်းကိုဖြင့်၊ (ဥပသင်္ကမိံ သု-ချဉ်းကပ်ကြကုန်ပြီ၌စပ်။)
 ဣတိ ဧတ္ထ-ဤပါဠိရပ်၌ (မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ကထိနက္ခန္ဓကဉ္စ၊) ဥဒကံ-သည်၊
 ဩကံ-ဩကမည်၏၊ ဩကံ-ဝိညာဉ်၏တည်ရာ ရူပါရုံ စက္ခုဝတ္ထု အစရှိသော
 အရပ်ကို၊ ပဟာယ-ပယ်စွန့်၍၊ အနိကေတသာရိ-ရူပနိမိတ်စသော အိမ်ကို
 အမှတ်မရသော၊ (မုနိ-ရဟန်းတော်သည် ၌ စပ်။) ဣတိ ဧတ္ထ -ဤပါဠိရပ်၌

အနက်၌ ဣယျပစ္စည်းသက်၊ ဣ အနုဗန်ချေ၊ သတ္တဝါတို့၏ တမလွန်ဘဝ၌
 ကြီးပွားကြောင်းဖြစ်သော အလ္လုဒါနကို ခံထိုက်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ အဂ္ဂေါ ဟုတွာ+
 ဒက္ခိဏေယျော အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော၊ “အယူခံပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် အမြတ်ဆုံးသော
 ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်” ဟူလို၊ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော+ကာဝေါ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျောဘာဝေါ၊
 “အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ရဟန္တာအဖြစ်” ဟူသော
 ဂုဏ်ကို “ဘဝအနက်” ဟု ယူပါ။

ဝါရီဇော။ ။ ဝါရီမှီ-ရေ၌၊ ဇာတော-ဖြစ်သောငါးတည်း၊ ဝါရီဇော၊
 ဝါရီသဒ္ဓါသည် ရေ၌ဖြစ်သောကြာ စသည်ကိုလည်းဟော၏၊ ထို့ကြောင့် ဤ
 နေရာ၌ ကေဒေသယျူပစာရ အားဖြင့်(အပေါင်း၏ အမည်ကို အစိတ်၌ တင်
 စားသော အားဖြင့်) “ငါး” ဟူသော အနက်ကိုသာ ယူစေလိုသောကြောင့်
 “မစ္ဆော ဝိယ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ဝိယ ကား ဣဝ ခါ အဖွင့်တည်း။

ထလေ ခိတ္တော။ ။ ခိယိတ္တာတိ ခိတ္တော၊ ဆဒ္ဓိတောကား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်
 တည်း၊ ရေထဲမှငါးကို ကုန်းပေါ်၌ ချထားအပ်သည်ကို “ထလေ ခိန္တော” ဟု
 ဆိုသည်၊ ထိုသို့ချထားရာ၌ လက်ဖြင့်ယူ၍ ဖြစ်စေ၊ ခြေဖြင့်ကော်၍ ဖြစ်စေ၊
 ပိုက်ကွန်စသည်တို့ဖြင့် ဖမ်း၍ဖြစ်စေ ချထားနိုင်သောကြောင့် “ဖာတ္ထေန ဝါ”
 စသည်ဖြင့် ကရိဏ်းကိုထည့်ပြသည်၊ ဝါသဒ္ဓါသည် ဝိကပ္ပနုတ္တ။

ဩကမောကတော။ ။ ပါဠိ၌ ဆန်းဂိုဏ်းသင့်အောင် “ဩကမောကတ” ဟု
 ရှိ၏၊ ဩကိုချေ၊ ထိုကြောရာ၌အလော၊ “ဩကမောကတော” ၌လည်း “မ” သည်
 ဝါစာသိလိဋ္ဌအကျိုးငှါ လာသောအက္ခရာတည်း၊ “ဩက ဩကတော” သာ

(သုတ္တန်ပါတပဋိ၊ အဋ္ဌကဝဂ်၊ မာဂဏ္ဍိယသတ်၌၊) အာလယော-ငါးကပ် တွယ်
 တာရာ အာရုံ ဝတ္ထုဟူသော အိမ်သည်၊ (ဩကော-ဩကမည်၏၊) ထွေ-ဤ
 ဩကမောကတောဟူသော ပါဠိ၌၊ ဥဘယဗ္ဗိ- ၂ ပါးစုံကိုလည်း၊ လဗ္ဗတိ-ရအပ်
 ရနိုင်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ ဩကမောကတ ဥဗ္ဗတောတိ ထွေ - ဩကမောကတ ဥဗ္ဗ
 တော ဟူသော ဤပါဠိ၌၊ ဩကမောကတောတိ ပဒဿ-ဩကမောကတော
 ဟူသော ပုဒ်၏၊ ဥဒကာသီတာ-ရေဟုဆိုအပ်သော၊ အာလယာ-တည်ရာအိမ်
 မှ၊ ဣတိ အယံ-ဤသည်ကား၊ အတ္ထော-အနက်တည်း၊ ဥဗ္ဗဘောတိ-ကား၊
 ဥဒ္ဓဇော-ထုတ်ဆောင်အပ်သည်၊ (ဟုတော့-၍၊)

ပရိပုဗ္ဗတိဒံ စိတ္တန္တိ-ကား၊ ဥဒကာလယတော-ရေတည်းဟူသော တည်ရာမှ၊
 ဝါ-ရေတည်းဟူသော အိမ်မှ၊ ဥဗ္ဗတော-ထုတ်ဆောင်အပ်သည်၊ (ဟုတော့)၊
 ထလေ-ကုန်း၌၊ ခိတ္ထော-ခုတ်ထားအပ်သော၊ သော မစ္ဆော - ထို ငါးသည်၊
 ဥဒကံ-ကို၊ အလဘန္တော-မရသည်၊ (ဟုတော့)၊ ပရိပုဗ္ဗတိ ယထာ-ထက်ဝန်းကျပ်
 တုန်လှုပ်သကဲ့သို့၊ ဝါ-တဖျတ်ဖျတ် လူးနေသကဲ့သို့၊ ဝေ- တူ၊ ပဉ္စကာမဂုဏာ
 လယာဘိရတံ-၅ ပါးသော ကာမဂုဏ်တည်းဟူသော အိမ်၌ အလွန်မေ့ လျော်
 သော၊ ဣဒံ စိတ္တံ-သည်၊ ဝါ-ကို၊ တတော-ထိုကာမဂုဏ်တည်းဟူသော အိမ်မှ၊

လိုရင်းဖြစ်သည်၊ ထိုတွင် ပဉ္စမဩကသဒ္ဓါသည် “ရေ” ဟူသော အနက်ကို ဟော
 ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဩကပုဗ္ဗေဟိ စိဝရေဟိ” ဟုပုံစံပြုသည်၊ “ဥစ-သမဝါယေ”
 ဟူသော ဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ကျနေ၊ ကွဲပြားနေသော အရာဝတ္ထုကို ပေါင်းစု
 ကြောင်း ရေ။

ဒုတိယ ဩကသဒ္ဓါကား “တည်ရာ” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့်
 “ဩကံ ပဟာယ အနိဂေတသာရံ” ဟု ပုံစံပြု၍ “အာလယော” ဟု အနက်ဖွင့်
 သည်၊ အာလယော၌ အာပုဗ္ဗ လိဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ အဇ္ဈိယတိ တောတိ အာ
 လယော-ကပ်ငြိရာ ရူပစသော အာရုံ၊ ကပ်ငြိရာအိမ်၊ ဤပါဠိ၌ကား “ရေ
 တည်းဟူသော တည်ရာအိမ်” ဟု ပေးပါ။

ဥဗ္ဗတော။ «ဥပုဗ္ဗ ဘရဓာတ်၊ တပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသော “ဥဗ္ဗတော” ကို
 ဥပုဗ္ဗ ဓရဓာတ်၊ တပစ္စည်းဖြင့် “ဥဒ္ဓဇော” ဟု သဒ္ဓတ္ထဖွင့်သည်။ “ဥဗ္ဗရိယိတ္တာတိ
 ဥဗ္ဗတော၊ ဥဒ္ဓရိယိတ္တာတိ ဥဒ္ဓဇော” ဟု ပြုပါ။

ယထာ၊ ဝေ၊ ဝရိပုဗ္ဗတိ။ «ဥပမာနဝါကျတည်း၊ ဤဥပမာနဝါကျ၌ အနက်
 အတိုင်း အဓိပ္ပာယ်ထင်ရှားသည်၊ ဥဒကာလယတောဝယ် “အာလယ” ဟူသည်
 ကပ်ငြိ တည်နေရာ အိမ်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ရေတည်းဟူသော အိမ်မှ” ဟု
 ပေးသည်။

ဥဒ္ဓရိတွာ-ထုတ်ဆောင်၍၊ မာရဓေယျသင်္ခါတံ - မာရဓေယျဟု ဆိုအပ်သော၊
 ဝါ-ကိလေသမာရ်သည် ထားအပ်သည်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ဝဋ္ဋံ - ဝဋ္ဋဒုက္ခကို၊
 ပဟာတုံ-ပယ်ခြင်းငှါ၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနေ-ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌၊ ဝိတ္ထံ-ချ
 ထားအပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ကာယိကစေတသိကဝီရိယေန - ကိုယ်၌ ဖြစ်သော
 ဝီရိယ, စိတ်၌ဖြစ်သော ဝီရိယဖြင့်၊ သန္တာပိယမာနံ-ကောင်းစွာ ပူလောင်စေ
 ချင်သော်၊ ပရိပ္ပန္နတိ-ထက်ဝန်းကျင်-တုန်လှုပ်၏၊ သဏ္ဌာတုံ-ကောင်းစွာ တည်
 ခြင်းငှါ၊ န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်။

ဧဝံ သန္တေပိ-ဤသို့ပင် ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဓုရံ-လုံ့လဝီရိယကို၊ အနိက္ခိပိတွာ-
 မလျော့ဘူးချမှ၍၊ မေဓာဝိ-ကြောင်းကျိုးမြင်သိ, ပညာရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော-သည်။

ဧဝမိဒါဝေ၊ ဝဋ္ဋဒုပ္ပန္နတိ။ ။ ကာမဂုဏ် ၅ ပါးသည် စိတ်၏ မွေ့လျော်ရာ
 ထည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပဉ္စကာမဂုဏာလံယာဘိရတံ စိတ္တံ” ဟု ဆိုသည်။

မာရဓေယျသင်္ခါတံ ဝဋ္ဋံ။ ။ ဝိယတိ ထပိယတိဘိ ဓေယျံ၊ ဓာဓာတ်, ဣ
 ပစ္စည်း၊ မာရေန+ဓေယျံ မာရဓေယျံ၊ မာရဓေယျံ+ဣတိ+သင်္ခါတံ မာရဓေယျ
 သင်္ခါတံ-မာရ်မင်းသည် ထားအပ်သည်ဟုဆိုအပ်သော ဝဋ္ဋဒုက္ခကို၊ ထိုဝဋ္ဋဒုက္ခ
 ကို အမှန်အားဖြင့် မာရ်မင်းသည် ထားအပ်သည် မဟုတ်၊ “အဝိဇ္ဇာ တဏှာ”
 ဟူသော ဝဋ္ဋ်မြစ်ကို အကြောင်းပြု၍ဖြစ်သော ဝဋ္ဋဒုက္ခတည်း၊ ထို့ကြောင့်
 “မာရဓေယျံ” ဟု မှဆိုဘဲ “မာရဓေယျသင်္ခါတံ” ဟု ဆိုသည်၊ “လူအများက
 မာရ်မင်းထားအပ်သော ဝဋ္ဋံ” ဟု ထင်မှတ်ပြောဆိုကြသည်-ဟူလို။

ဝဏာတုံ။ ။ ဤ မာရဓေယျသင်္ခါတံ ဝဋ္ဋံ ပဟာတုံ” သည် “မာရဓေယျ
 ပဟာတဝေ”၏ အဖွင့်တည်း၊ ထိုဝဋ္ဋံကို “ပယ်ခြင်း” ဟူသည် ကိလေသဝဋ္ဋံကို
 ဝိပဿနာ မဂ်တို့ဖြင့် ပယ်ခြင်းတည်း၊ ကိလေသဝဋ္ဋံကို ပယ်လိုက်လျှင် ကမ္မဝဋ္ဋံ,
 ဝိပါကဝဋ္ဋံကိုလည်း နောက်ထပ်မဖြစ်အောင် ပယ်ရာရောက်၏။

ဝိပဿနာ၊ ဝေ၊ သန္တာပိယမာနံ။ ။ ထိုသို့ မာရဓေယျဝဋ္ဋံကို-ပယ်ခြင်းငှါ
 ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ချထား၍ ကာယိကဝီရိယ, စေတသိကဝီရိယဖြင့် အပူ
 တပြင်း အားထုတ်အပ်သည်ရှိသော် စိတ်သည် ထို ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ မပျော်နိုင်ဘဲ
 တဖျတ်ဖျတ် လူးနေသကဲ့သို့ တုန်လှုပ်၍ နေ၏၊ “တုန်လှုပ်” ဆိုသည်ကား ထို
 ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ကောင်းစွာ မတည်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်၊ ထို့ကြောင့် “ပရိပ္ပန္နတိ”
 ကိုပင် “သဏ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။

ဧဝံ သန္တေပိ။ ။ “စိတ်သည် ထက်ဝန်းကျင် တုန်လှုပ်၍ မတည်တုံနိုင်လျှင်
 ဆက်၍ အားမထုတ်တော့ဘဲ ဝီရိယကို သျော့ဘူးချ၍ ပြောဝတ်အောင် မပြု

တံ-ထို စိတ်ကို၊ ဝတ္ထုနယေနေဝ-ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်သာ၊ ဥဒုံ-ဖြေ့၍ မတ်သည်ကို၊ ကမ္မနိယံ-ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်မှု၌ ကောင်းသည်ကို၊ ကရောတိ-၏၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်။

အပရော နယော-တစ်နည်းကား၊ (တစ်နည်း)ပုဗ္ဗနယတော-ရှေးနည်းမှ၊ အပရော-တစ်ပါးသော၊ နယော-နည်းကို၊ ဝေ-ဤဆိုအပ်လတံသော နည်းဖြင့်၊ ဝေဒိတဗျော-သိထိုက်၏၊ မာရဓေယျံ - မာရ်မင်းသည် ထားအပ်သော၊ ကိလေသဝဋ်-ကိလေသဝဋ်ကို၊ အဝိဇ္ဇာတော-မစွန့်မူ၍၊ ဝိတံ-တည်သော၊ ဣဒံ စိတ္တံ-သည်၊ သော ဝါရိဇော ဝိယ-ထို ငါးကဲ့သို့၊ ပရိပုဗ္ဗတိ-အဖန်ဖန် တုန်လှုပ်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ အဖန်ဖန်တုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မာရဓေယျံ-မာရ်မင်းသည် ထားအပ်သော ကိလေသဝဋ်ကို၊ ပဟာတဝေ -

ပြီလော”ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဝေ သန္တေပိ”ဟု မိန့်သည်။ “ဤသို့ တုန်လှုပ်၍ မတည်တံ့နိုင်သော်လည်း ဝီရိယကိုမလျှော့ချဘဲ ပြောင့်မတ်အောင် ပြုသည်”ဟုလို။

ဆက်ဦးအံ့။ ။ဤပုဒ်မျိုးကို“လက္ခဏာရူပိပုဒ်”ဟု ဆို၏။ သန္တေ၌ သ္ဗိဝိဘတ်သည် လက္ခဏာအနက်ဟောတည်း၊ ပိကား အရူပိအနက်ဟောတည်း၊ ထို ၂ ခုကို ပေါင်း၍“လက္ခဏာရူပိ”ဟု ခေါ်သည်။ စိတ်ကို ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ချထားအပ်သည်ရှိသော် ထက်ဝန်းကျင် တုန်လှုပ်ခြင်း၊ မတည်တံ့နိုင်ခြင်းကို မနှစ်သက်သောကြောင့် “ဝေ သန္တေပိ”ဟု ဆိုသည်။

ဓုရံ အနိက္ခိဓိတ္တာ။ ။ဓုရသဒ္ဓါသည်“ပဓာနေ စာန္တိကေ”ဟူသော အဘိဓာန် [၁၀၀၄] လာ အနက်တို့တွင် ပဓာန (ဝီရိယ) အနက်ဟောတည်း၊ ဓရဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ဓ၏ အကို ဥပြု၊ ဓာရေတိ အနေနာတိ ဓုရော-“အားသုတ်ကြောင်း ဝီရိယကို မလျှော့ချဘဲ”ဟုလို။

ဝတ္ထုနယေနေဝ။ ။ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ထပ်၍ ချထားခြင်း ကာယိက၊ စေတသိကဝီရိယဖြင့် အပူတပြင်း ထပ်၍ အားထုတ်ခြင်းကို “ဝတ္ထုနယေနေဝ”ဟု ဆိုသည်။

ဥဒုံ ကမ္မနိယံ။ ။ဥဒုံကိုပင် “ကမ္မနိယံ”ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ ကမ္မနိယံ+သာဓု ကမ္မနိယံ၊ “ဇာတာဒိနမိမိယာ စ သုတ်၌ အာဒိသဒ္ဓါဖြင့် သာဓုအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်၊ နအာဂုံ”ဟု ဂ္ဂပသိဒ္ဓိဆို၏။ မောဂ္ဂလ္လာန်၌ကား နိယပစ္စည်း သက်သည်။

ဆာဓရော နယော။ ။ရွှေ့နည်း၌ “မာရဓေယျံ ပဟာတဝေ”၏ စပ်ဖို့ရာ “ဥဒုံ ကရောတိ မေဓာဝိ”ဟု ရွှေ့ဂါထာ၏ တတိယပါဒကို ယူ၍ စပ်ရသော

ပယ်ထိုက်၏။ ကိလေသဝဋ်သင်္ခါတေန-ကိလေသဝဋ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ ယေန
 မာရဓေယျေနဝ - အကြင်မာရ်မင်းသည် ထားအပ်သော တရားကြောင့်
 သာလျှင်၊ (စိတ္တံ-သည်။) ပရိပ္ပန္နတိ-၏။ တံ(မာရဓေယျံ)- ထို မာရ်မင်းသည်
 ထားအပ်သော ကိလေသဝဋ်ကို၊ ပဟာတဗ္ဗံ - ပယ်ထိုက်၏။ ဣတိ - ဤကား
 အနက်၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဂါထာပရိယောသာနေ-၌ ၊ပေ၊ ဇာတာ၊ ဣတိ-မေဃိယတ္ထေရ ဝတ္ထု
 အပြီးတည်း။

ကြောင့် အစပ်ဝေးရံကား ပါဠိတော်ရှိသည့်အတိုင်း တစ်နည်း အနက်ကို
 ပြလို၍ “အပရော နယော” ဟု မိန့်သည်။

ဗဏာထဝေ။ ။ ပဟာတဝေကို “ပဟာတဗ္ဗံ” ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့်
 “တဝေပစည်းသည် ဟောရိုးဖြစ်သော ဘောအနက် သမ္ပဒါနိအနက်မှတစ်ပါး
 တဗ္ဗပစည်း၏ အရဟတ္တအနက်ကိုလည်း ဟောသေး၏” ဟု ယူကြသည်။ ထိုအယူ
 အပြင် တစ်နည်းကြံမိသည်ကား “ပဟာတဗေ” ဟု ဗထက်ခြိုက်ဖြင့် မူရင်းရှိ၍
 ဗကို ဝပြုလျက် “ပဟာတဝေ” ဟု ဖြစ်ရသည်။ ထို “ဗ” ၌လည်း ဂါထာဖြစ်၍
 ဗတစ်လုံးကို ချေထားသည်။ ကောင်း “တိလိဂံတော ဌာနေ သိယောနမေ” ဟု
 သော သဒ္ဒနိတိ၊ နာမကဏ္ဍ(၆၄) နံပါတ်သုတ်ဖြင့် နပုလိနံ “ပဟာတဗ္ဗံ” နောင်
 သိဝိဘတ်ကို ပြုထားသည်။ ဤသို့ကြံလျှင် “ပဟာတဗေ - ပယ်ထိုက်၏” ဟု
 လည်း အနက်ဖြစ်နိုင်သည်။

ယေန၊ ဓေ၊ ဗဏာတဗ္ဗံ။ ။ ဤဝါကျသည် ရှေ့ဝါကျ၏ အနက်ကို ထပ်၍
 အဖြောင့်အားဖြင့် ဖွင့်ပြသော ဥဇုကတ္တဝါကျတည်း။ ဝါကျာရမ္မမျိုးပင်ဖြစ်
 သည်။ စိတ်တုန်လှုပ်ခြင်း အကြောင်းရင်းကိုရှာလျှင် ကိလေသဝဋ်ဟု ဆိုအပ်
 သောမာရဓေယျကိုတွေ့ရ၏။ မာရဓေယျကိုမပယ်နိုင်သမျှ စိတ်သည် တုန်လှုပ်၍
 နေမည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် “တုန်လှုပ်ခြင်း၏အရင်းခံဖြစ်သော မာရဓေယျ
 ကိုသာ ပယ်ထိုက်သည်” ဟုလို့ ဤပဟာတဗ္ဗံသည် ပဟာတဝေ၏အဖွင့်တည်း။

ဖန္ဒနံ ဓဝလံ စိတ္တံ, ခုရက္ခံ ခုန္နိဝါရယံ၊

ဥဇုံ ကဏောထိ မေဓာဝီ, ဥသုကာဧရာဝ ထေဇနံ။

ဖန္ဒနံ-ရှုပသဒ္ဒ, စသည့်အာရုံ, ကာမဂုဏ်တို့၌ တုန်လှုပ်တတ်ထသော၊ ဓပလံ-
 တရားနှင့်စပ်, အာရုံမြတ်၌ မရပ်မတည်, လျှပ်ပေါ်လော်လည်ထသော၊ ဒုရက္ခံ-
 ကောက်ပင်တွေကြား, နွားအလားသို့ တရားကိုဖောက်, မသွားရောက်အောင်,

စောင့်ရှောက်နိုင်ခဲ့တယ်။ ဒုနိဝါရယံ- ဝိသဘာဂ၊ ခေါ်ဆိုရသည့် မိန်းမ ယောက်ျား၊ အာရုံများသို့ သွားမိ နှဲလစ်၊ မသွားဖြစ်အောင်၊ တားမြစ်နိုင်စေ တယ်။ စိတ္တံ - အာရုံသောင်းပြောင်း၊ အကြောင်းကြောင်းကြောင့်၊ ဆိုး ကောင်း ၂ သွယ်၊ ဆန်းကြယ်သောစိတ်ကို၊ ဥသုကာရော - မြားလုပ်သမား သည်၊ တေဇန် - ကောက်သောမြားကို၊ ဥဇုံ - ဖြောင့်မတ်အောင်၊ ကရောတိ ဣဝ-ပြုသကဲ့သို့၊ ဝေ-တုံ၊ မေဓာဝီ-အဆီအနှစ်၊ ပညာစစ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဥဇုံ-ဖြောင့်မတ်အောင်၊ ကရောဘိ-ပြု၏။

ဝါရိဇောဝ ထလေ ခိတ္တော၊ ဩကဓေကတ ဥဗ္ဘတော၊
 ဝရိပ္ပန္နတိဒံ စိတ္တံ၊ ဓာရဓေယျံ ဝဘာတဝေ။

ဝါရိဇော - ရေ၌ ပေါက်ဖွားသော ငါးသည်၊ ဩကဓေကတော - ရေ တည်းဟူသော နေရာအိမ်မှ၊ ဥဗ္ဘတော - ထုတ်ဆောင်အပ်သည်၊ (ဟုတွာ)၊ ထလေ-ကြည်းကုန်း၌၊ ခိတ္တော - ချထားအပ်သည်၊ (သမာနော - သော်)၊ ပရိပ္ပန္နတိ ဣဝ-အဖန်ဖန်တုန်လှုပ်သကဲ့သို့၊ ဝါ-တစ်ဖျတ်ဖျတ် တုန်လှုပ်သကဲ့သို့၊ ဝေ - တူ၊ ဣဒံ စိတ္တံ-ကာမဂုဏ်ကြား၊ အာရုံများသို့၊ လှည့်သွားလိုရိပ်၊ ဤ ကောက်သောစိတ်သည်၊ မာရဓေယျံ-မာရ်မင်းသည် ထားအပ်သော ကိလေသ ဝဋ်ကို၊ ပဟာတဝေ-ပယ်ခြင်းငှာ၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနေ-ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း၌၊ ခိတ္တံ-ချထားအပ်သည်၊ (သမာနံ - သော်)၊ ပရိပ္ပန္နတိ-အဖန်ဖန် တုန်လှုပ်၏၊ ဝေ သန္တေပိ - ဤသို့ပင် ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ မေဓာဝီ - ကြောင်းကျိုးမြင်သိ၊ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဥဇုံ - ကမ္မဋ္ဌာန်းပုံပေ၊ အာရုံမြတ်၌၊ ဖြောင့်မတ်လေ အောင်၊ ကရောတိ - ဝီရိယ ၂ ပါး၊ ရွှေဆောင်ထား၍၊ ဣဓိဓာအားထုတ်၊ ပြုလုပ်လေသတည်း။

(တစ်နည်း) ဝေ - တူ၊ ဣဒံ စိတ္တံ- ဤစိတ်သည်၊ ပရိပ္ပန္နတိ-မာရ်မင်းတည် ထား၊ ဝဋ်တရားကြောင့်၊ မနားမနေ၊ တုန်လှုပ်လေ၏၊ (တသ္မာ-ကြောင့်)၊ မာရဓေယျံ-မာရ်မင်းတည်ထား၊ ကိလေသဝဋ်တရားကို၊ ပဟာတဝေ-မချွတ် ကေန်၊ အမှန်ပယ်ထိုက်သတည်း။

မေတ္တိယတ္ထေရ ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏

အညတရတိက္ခ ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ - သည်၊ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-တော်မူပြီ၊ (ကိ - နည်း၊) ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနော၊ ပေ၊ စိတ္တံ ဒန္တံ သုခါဝဟန္တိ-ဟူ၍၊ အာဟ- ဟောတော်မူပြီ။

တတ္ထ - ထိုဂါထာ၌၊ ဧတံ စိတ္တံ နာမ - ဤစိတ်မည်သည်၊ ဒုက္ခေန-ခဲယဉ်းသဖြင့်၊ နိဂ္ဂယတိ - နှိပ်အပ်၏၊ ဣတိ - ထိုသို့ ခဲယဉ်းသဖြင့် နှိပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝါ - ထိုသို့ နှိပ်နိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒုန္နိဂ္ဂဟံ-ဒုန္နိဂ္ဂဟမည်၏၊ လဟု-လျှင်စွာ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်လည်းဖြစ်တတ်၏၊ နိရုဇ္ဈတိ စ-ချုပ်လည်းချုပ်တတ်၏၊ ဣတိ-ထိုသို့ လျှင်စွာ ဖြစ်တတ် ချုပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ လဟု-လဟုမည်၏၊ ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ-ခဲယဉ်းသဖြင့် နှိပ်အပ်ထသော၊ ဝါ-နှိပ်နိုင်ခဲ့ထသော၊ လဟုနော-အဖြစ်အချုပ်အားဖြင့် လျှင်ထသော၊ တဿ-ထိုစိတ်ကို၊ (ဒမထော၌စပ်)။

ဒုန္နိဂ္ဂဟံ။ ။ ဒုက္ခကို “ဒုက္ခေန” ဟု လည်းကောင်း၊ နိဂ္ဂဟံကို “နိဂ္ဂယတိ” ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ နိဂ္ဂယတေဟိ နိဂ္ဂဟံ၊ နိ + ဂဟဒ္ဒာတ်, ကံဟော အပစ္စည်း၊ “ဒုက္ခေန+နိဂ္ဂဟံ ဒုန္နိဂ္ဂဟံ” ဟု တပျူရိသ် သမာသ်ပြု။

လဟု။ ။ လံသဓာတ်, ဂတိအနက်ဟော၊ ဥပစ္စည်း၊ နိဂ္ဂဟိတံကိုချေ၊ ဃကိုဟပြု၍ “လဟု” ဖြစ်သည်။ လံသတိ လဟုဘာဝေန ပဝတ္တတိတိ လဟု-လျှင်မြန်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်သောစိတ်၊ “လဟံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ နိရုဇ္ဈတိ စ” ကား အဓိပ္ပါယ်ထွက်တည်း၊ “စိတ်သည် အဖြစ်အပျက် အလွန်မြန်သည်” ဟူလို။

ဓုတိချက်။ ။ လဟု ပုဒ်သည် လံသဓာတ်မှ ဖြစ်သောကြောင့် သက္ကတ၌ “လဗု” ဟုရှိ၏၊ လဗုကိုပင်ယူ၍ “လဗုနော+ဘာဝေါ လဗိမာ” ဟု ဘဂဝါဂုဏ်တော်ဖွင့်၌ ဣဿရိယဂုဏ်တော် တစ်ပါးအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်သည်။ လံသဓာတ်မှ ဖြစ်သောကြောင့် အချို့က “လဗိမာ” ဟု ရွတ်ဆိုကြသည်။

တဿ၊ ပေ၊ လဟုနော။ ။ ဤဝါကျသည် မူလပါဠိတော်ဝါကျ အတိုင်း ပြုအပ်သော ဝါကျာဝတ္ထိကန္တနည်းတည်း၊ ဝါကျဿ - ဝါကျ၏၊ အဝတ္ထာ- အခိုက်အတံ့တည်း၊ ဝါကျာဝတ္ထာ-ဝါကျ၏အခိုက်အတံ့၊ ဝါကျာဝတ္ထာယံ+ ပဝတ္ထံ ဝါကျာဝတ္ထိကံ-ဝါကျ၏ အခိုက်အတံ့၌ဖြစ်သော ဝိဘတ်အဆုံး၊ ဝါကျာဝတ္ထိကံ+အန္တယဿာတိ ဝါကျာဝတ္ထိကန္တံ - ဝါကျ၏အခိုက်အတံ့၌ ဖြစ်သော ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော ပုဒ်။

ယတ္ထကာမနိပါတိနောတိကား၊ ယတ္ထကတ္တစိဒေဝ-အမှတ် ၁၀၁: တစ်ပါး ပါးသော အာရုံ၌ပင်၊ နိပတနသီလဿ - ကျရောက်ခြင်း အလေ့ရှိထသော၊ (စိတ္တဿ၌စပ်) ဟိ-ချဲ့၊ တေ-ဤဝိတ်ကို၊ (ဝုဇ္ဇတိ၌စပ်) ဝါ-သည်၊ (န ဇာနာတိ စသည်၌စပ်) လဘိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဝါ - ရထိုက်သော အရာဋ္ဌာနကိုလည်းကောင်း၊ အလဘိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဝါ - မရထိုက်သော အရာဋ္ဌာနကိုလည်းကောင်း၊ ယုတ္တဋ္ဌာနံ ဝါ - သင့်လျော်သော အရာဋ္ဌာနကိုလည်းကောင်း၊ အယုတ္တဋ္ဌာနံ ဝါ - မသင့်လျော်သော အရာဋ္ဌာနကိုလည်းကောင်း၊ န ဇာနတိ - မသိတတ်၊ ဇာတိ - အမျိုးဇာတ်ကို၊ နေဝဩဒလောကေတိ-မကြည့်တတ်၊ ဂေါတ္ထိ-အနွယ်ကို၊ န ဩလောကေတိ-မကြည့်တတ်၊ ဝယံ-အရွယ်ကို၊ န ဩလောကေတိ-မကြည့်တတ်၊ ယတ္ထ ယတ္ထ - အကြင်အကြင်အာရုံ၌၊ ဣစ္စတိ - အလိုရှိ၏၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ-အလိုရှိရာ ထိုထိုအာရုံ၌သာ၊ နိပတတိ-ကျတတ်၏၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ ယတ္ထကာမနိပါတိတိ-ယတ္ထကာမနိပါတိ ဟူ၍၊ ဝုဇ္ဇတိ-အပ်၏။

ဝေဝါဝတ္ထိကန္တပုဒ်။ ။ ရှေ့ဒုန္နိဂုဟံ လဟုတို့ကား ပုဒ်အချိန်အဘ၌ ဖြစ်သော ဝိဘတ်အဆုံးရှိသောကြောင့် ပဒါဝတ္ထိကန္တပုဒ် မည်၏၊ မှန်၏။ “ပုဒ်” ဟူသမျှသည် မည်သည့်ကြိယာနှင့်မှ မစပ်ရလျှင်လည်းကောင်း၊ သမုန္နိပုဒ်တို့နှင့် မစပ်ရလျှင်လည်းကောင်း ပဌမာဝိဘတ်သာ ရှိရိုးတည်း၊ ဘာကြောင့်နည်း၊ ပဌမာဝိဘတ်က လင်္ဂအနက်ကိုမျှသာ ထွန်းပြနိုင်သောကြောင့်တည်း၊ အဝိဘတ္တိကနိဒ္ဒေသပုဒ် တချို့ မှတစ်ပါး ဝိဘတ်မပါလျှင် ပုဒ်ရာမဝင်သောကြောင့် ဝိဘတ်မပါဘဲ မနေရ၊ “ဝိဘတျန္တံ ပဒံ” ဟူသော ပရိဘာသာနှင့်အညီ ဝိဘတ်အဆုံးရှိမှ ပုဒ်ရာမဝင်သည်၊ ထို့ကြောင့် ပုဒ်အရာဝင်အောင် ပဌမန္တထားရသည်။

ဒန္တစ္ဆေဒန၊ ဒန္တသောဓနနည်း။ ။ ဝါကျအတွင်း၌ရှိသော ပုဒ်တို့ကိုဖြတ်၍ ပဌမန္တဖြင့် ပြအပ်သောနည်းကို (ချွန်နေသောဆင်စွယ်ကိုဖြတ်ခြင်းနှင့်တူသောကြောင့်) “ဒန္တစ္ဆေဒနနည်း” ဟု ခေါ်၍ မူလဝါကျအတိုင်း ပြန်၍ ထားအပ်သောနည်းကို (ဆင်စွယ်ကိုပြန်၍ ချွန်ခြင်းနှင့်တူသောကြောင့်) “ဒန္တသောဓနနည်း” ဟု ခေါ်ကြသည်၊ ဤ၌ “ဒုန္နိဂုဟံ လ ဟုတို့သည် ဒန္တစ္ဆေဒနနည်း၊ တဿ၊ ပေါလဟုနောတို့ကား ဒန္တသောဓနနည်း” ဟု မှတ်ပါ။

ယတ္ထကာမနိပါတိနော။ ။ နောက်၌ “ယတ္ထ ယတ္ထ ဣစ္စတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိပတတိ” သည် ဤပုဒ်၏ အဖွင့်တည်း၊ ကာမိယဂေတိ ကာမော-အလိုရှိအပ်

ဝေရူပဿ- ဤသို့သဘောရှိသော၊ တဿ စိတ္တဿ - ထိုစိတ် ၊ ဒမထော- ဆုံးမနိုင်ခြင်းသည်၊ သာဓု-ကောင်း၏၊ စတူဟိ- သေးပါးကုန်သော၊ အရိယ မဂ္ဂေဟိ - အရိယမဂ်တို့ဖြင့်၊ ဒန္တဘာဝေါ - ဆုံးမအပ်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ (သာဓုဉ်စပ်၊) ယထာ - အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ (ကရိယမာနံ-ပြုအပ် သော်၊ ဝါ-ပြုအပ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊) နိဗ္ဗိသေဝနံ-ထိုးဆွေခြင်းမရှိသည်၊ ဝါ-ယဉ်ကျေးသည်၊ ဟောတိ-၏၊ တထာ-ထိုယဉ်ကျေးလောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ကတဘာဝေါ - ပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်သည်၊ သာဓု- ကောင်း၏။

သော အာရုံ၊ “ယတ္ထယတ္ထကာမော” ဟု ဆိုလိုလျက် ဝိစ္ဆာအကြေကြံ၍ “ယတ္ထ ဣာမ” ဟု ဆိုထားသည်၊ “ယတ္ထယတ္ထ+ကာမော ယတ္ထကာမော” ဟု ပြုပါ။ အလိုရှိအပ်ရာ အကြင်အကြင် အာရုံ၊ “ရွှေပုစ်ပဓာနဖြစ်သော အဗျယိဘော သမာသံ” ဟု မှတ်ပါ။ နိပတတိသီလေနာတိ နိပါတိ၊ တဿိလတ္ထဏိပစ္စည်း၊ “စိတ္တံ” ဟူသော နပုံလိန်ကို အရကောက်ရသောသောကြောင့် ဤကို ရဿပြု၊ သိဗယာယံ စိတ္တံကဲ့သို့တည်း၊ ယတ္ထကာမံ+နိပါတိ ယတ္ထကာမနိပါတိ၊ “ယတ္ထ ကတ္ထစိဒေဝ နိပါတနသိလဿ” ကား အဓိပ္ပာယ်အဖွင့် ဖြစ်သည်။

ဇေံ ထိ၊ ဝေ၊ ဝေ၊ ဝေ၊ ဝေ။ ။ ရွှေဝါကျကိုချဲ့ပြသော ဝိတ္တာရဝါကျတည်း၊ စိတ် သံသံ အလိုရှိအပ်ရာ အာရုံတိုင်းသို့ ကျရောက်တတ်သောကြောင့် “မိမိအလိုရှိ အပ်သော အာရုံက ရထိုက်၊ မရထိုက်” ကိုလည်းကောင်း၊ “မိမိနှင့် သင့်တော်၊ မသင့်တော်” ကို လည်းကောင်း မသိတတ်တော့၊ မိမိအလိုရှိအပ်သူ၏ အမျိုး ဇာတ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနွယ်ကိုလည်းကောင်း၊ အရွယ်ကိုလည်းကောင်း မကြည့်တတ်၊ မိမိလိုချင်လျှင် ထိုအလိုရှိအပ်သော အာရုံသို့ ကျရောက်တော့ သည်သာ၊ ထို့ကြောင့် စိတ်ကို “ယတ္ထကာမနိပါတိ” ဟု ဆိုရသည်။

စိတ္တဿ ဒေထော။ ။ “စတူဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ ဒန္တဘာဝေါ” ကို ကြည့်၍ ဧမထော၌ ဘာဝသာဓနပြုရသည်၊ ဒမိယယေ ဒမထော-ဆုံးမခြင်း၊ ဒမုခာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ထိုသို့ ဘာဝသာဓနရှိရာ၌ စိတ္တဿကို “ဆဋ္ဌိကံ” ဟု ယူရသည်၊ ဤ ဖါဠိသွားကိုကြည့်၍ “ဘာဝသာဓန၊ နေနာက်ပုစ်ပြ၊ ကမ္မတ္ထဆန္ဒိတံ၊ မြေ” ဟု ရှေးဆရာတို့ နိယာမဆိုကြသည်။

ဒန္တဘာဝေါ။ ။ “ဒန္တဿ-ယဉ်ကျေးသူ၏၊ ဘာဝေါ-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ယည်း၊ ဒန္တဘာဝေါ-ရာ” ဤသို့ ဘာဝတဒ္ဓိတ်ပြုသောအခါ “ယဉ်ကျေးခြင်း ကြိယာရ၏၊ ထိုသို့ ကြိယာကို အရကောက်သောကြောင့်ပင် ဘာဝတဒ္ဓိတ်နှင့်

ကိ* ကာရဏာ-အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ (ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ ကရိယမာနံ ပြုအပ်သော်၊ ဝါ-ပြုအပ်သော၊ စိတ္တံ-သည်၊ နိဗ္ဗိသေဝနံ- ထိုးဆွဆုံးမ ရခြင်း မရှိသည်၊ ဝါ-ယဉ်ကျေးသည်၊ ဟောတိ-၏၊ တထာ-ထို ယဉ်ကျေးလောက်အောင်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ ကတဘာဝေါ-ပြုအပ် သည်၏ အဖြစ်သည်၊ သာဓု-ကောင်းသနည်း၊ ဣတိ-ဤကား အိမေးတည်း၊) ဟိ-အဖြေကား၊ (တစ်နည်း) ဂိ ယသ္မာ-အကြင့်ကြောင့်၊ ဣဒံ စိတ္တံ-ဤစိတ် သည်၊ ဒန္တံ-ဆုံးမအပ်ပြီးသည်၊ ဝါ-ယဉ်ကျေးပြီးသည်၊ (သမာနံ-သော်၊) သုခါဝဟံ - ချမ်းသာကို ဆောင်နိုင်၏၊ နိဗ္ဗိသေဝနံ-ထိုးဆွ ဆုံးမရခြင်း မရှိ လောက်အောင်၊ ကတံ-ပြုအပ်ပြီးသည်၊ (သမာနံ-သော်)၊ မဂ္ဂဖလသုခံ-မဂ်

ဘာဝသာဓနကိတ်ပုဒ်သည် အရတူနေရကား ဘာဝတဒ္ဓိတ်ဖြင့် ဖွင့်အပ်သော ကိတ်ပုဒ်ကို ဘာဝသာဓနလုပ်ရသည်ဟု ဥပဒေသပြုကြရသည်။

စတူဟိ အရိယဓေတုဟိ။ ။ စိတ်၏ ယဉ်ကျေးခြင်းသည် ပုထုဇဉ်ဘဝ၌ မမြဲ၊ ယခု ယဉ်ကျေးသော်လည်း ခဏကြာလျှင် ရိုင်းနိုင်၏၊ မဂ်ရသော အခါ၌ကား ထိုကဲ့သို့ မရိုင်းတော့၊ ထို့ကြောင့် “စတူဟိ အရိယဓေတုဟိ” ဟု ထည့်၍ ဖွင့်သည်။

တထာ၊ ဝေါ၊ ကတဘာဝေါ။ ။ [နိဗ္ဗိသေဝနံပုဒ်၏ အနက်မှန်ကို ရှေ့ မေဃိယ ထွေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီ။] “ယထာ တထာ” ရှိရာ၌ ဥပမာဇောတက မဟုတ်ဘဲ အာကာရ အနက်ပေးရလျှင် တထာ၏စပ်ရာ ကြိယာကို လက္ခဏပြင်၍ ထည့်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် “ယထာ-အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့်” ဟု အာကာရ အနက်ပေး၍ တထာစပ်ရာ “ကတ” ဟူသော ကြိယာကို “ကရိယမာနံ” ဟု စိတ္တံ နှင့် အရတူအောင် ပဌမန္တလက္ခဏပုဒ်လုပ်၍ ထည့်ပါသည်။ ဤသို့ အရတူ မဖြစ် နိုင်ရာ၌ကား သတ္တမ္ပန္တလက္ခဏပုဒ် လုပ်၍ ထည့်ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ၌ကား လက္ခဏပုဒ်ကို မထည့်ဘဲ လွယ် နှုအောင် လက္ခဏ အနက်ကိုသာ ထည့်၍ ပေး သည်။ ထို့ကြောင့် “ယထာ-အကြင် အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြုအပ်သော်” ဟု အခြားနေရာ၌ ပေးထားသည်ကို တွေ့ရပါလိမ့်မည်။

[ဆောင်] ယထာ တထာ, ပမာမဟုတ်, အာကာရထုတ်မှု, တထာစပ်ရာ, ကြိယာသည်, မှန်စွာ လက္ခဏ ဖြစ်မြဲတည်း။

ချမ်းသာ၊ ဖိလ်ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း၊ ပရမတ္ထနိဗ္ဗာနသုခဉ္စ - ပရမတ္ထဖြစ်
 သော နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကိုလည်းကောင်း၊ အာဝတတိ - ဆောင်နိုင်၏၊ ဣတိ-
 ထို့ကြောင့်၊ (ယထာ-အားဖြင့်၊ ကရိယမာနံ-သော်၊ ဝါ-သော၊ စိတ္တံ-သည်၊
 နိဗ္ဗိသေဝနံ-ထိုးဆွ ဆုံးမခြင်း မရှိသည်၊ ဝါ-ယဉ်ကျေးသည်၊ ဟောတိ-၏၊
 တထာ-အားဖြင့်၊ ကတဘာဝေါ-သည်၊ သာဓု-ကောင်း၏၊ ဣတိ - ဤကား
 အဖြေတည်း၊) ဒေသနာပရိယောသာနေ-၌၊ သမ္ပတ ပရိသာယ-ရောက်လာ
 သော ပရိသတ်၌၊ ဝါ-တွင် ၊ ပေ၊ ဇာတာ၊ ဣတိ- ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း။

ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ လဟုနော၊ ယတ္ထကာမနိဝါတိနော၊
 စိတ္တဿ ဒေသော သာဓု၊ စိတ္တံ ဒန္တံ သုခါဝဟံ။

ဒုန္နိဂ္ဂဟဿ-ဝိသဘာဂ၊ ခေါဆိုရသည့်၊ မိန်းမ ယောက်ျား၊ အာရုံများသို့၊
 မသွားဖို့ရာ၊ ခဲယဉ်းစွာ နှိပ်အပ်ထသော၊ လဟုနော-မိုးကျရေပွက်၊ အမြန်ပျက်
 သို့၊ ဖြစ်ပျက် ၂ တန်၊ လျင်မြန်ထသော၊ ယတ္ထကာမနိဝါတိနော-အရွယ် မျိုး
 ဇာတ်၊ မကြည့်တတ်ဘဲ၊ လိုအပ်ဘိတ်၊ အာရုံဟူသမျှ၌၊ ကျရောက်လေ့ ရှိထ
 သော၊ စိတ္တဿ - အာရုံသောင်းပြောင်း၊ အကြောင်း ကြောင်းကြောင့်၊ ဆိုး
 ကောင်း ၂ သွယ်၊ ဆန်းကြယ်သော စိတ်ကို၊ ဒေသော-သူတော်ဖြစ်ရေး၊ အမြဲ
 တွေး၍၊ ယဉ်ကျေးအောင် ဆုံးမနိုင်ခြင်းသည်၊ သာဓု - ခုဘေး မခ၊ နောင်
 အေးမြသဖြင့်၊ ဘဝတာရှေ့ ကောင်းမြတ်လှပေ၏၊ ဒန္တံ-သူတော်နှလုံး၊ အမြဲ
 သုံးအောင်၊ ဆုံးမအပ်ပြီး၊ ယဉ်ကျေးပြီးသော၊ စိတ္တံ-ဖြစ်ပျက် လျင်မြန်၊ ကိုယ့်
 သန္တာန်၌၊ ဖန်ဖန်ပေါ်ထင်၊ စိတ်အစဉ်သည်၊ သုခါဝဟံ - လူနတ် ၂ တန်၊
 စည်းစိမ်စံလျက်၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်၊ ချမ်းသာကို ဆောင်နိုင်ပေသတည်း။

အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

အညတရဥက္ကဏ္ဍက္ခိတဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တဝံ-သည် ၊ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊(ကိ-နည်း) သုဒ္ဓဒ္ဓသံ သုနိပုဏ်၊ပေ၊စိတ္တံ ဂုတ္တံ သုခါဝဟန္တိ-ဟူ၍၊(အာဟ-တော်မူပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ သုဒ္ဓဒ္ဓသန္တိ-ကား၊ သုဠ-လွန်စွာ၊ ဒုဒ္ဓသံ-ခဲယဉ်းသဖြင့် မြင်အပ်
ထသော၊ ဝါ- မြင်နိုင်ခဲ့ထသော၊ သုနိပုဏန္တိ-ကား၊ သုဠ-လွန်စွာ၊ နိပုဏ်-
သိမ်မွေ့ ထသော၊ပရမသဏ်-အလွန်သိမ်မွေ့ ထသော၊ယတ္ထကမာမနိပါတိနန္တိ-
ကား၊ ဇာတိအာဒိနိ-ဇာတ်အစရှိသည်တို့ကို၊ အနောလောကေတွာ - မကြည့်
တတ်မူ၍၊ လဘိတဗ္ဗာလဘိတဗ္ဗယုတ္တာယုတ္တဋ္ဌာနေသု-ရထိုက်သော အရာဌာန၊
မရထိုက်သော အရာဌာန၊ သင့်လျော်သော အရာဌာန၊ မသင့်လျော်သော
အရာဌာနတို့တွင်၊ ယတ္ထ ကတ္တစိ-အမှတ်မထား၊ တစ်ပါးပါးသော အရာဌာန
၌၊ နိပတနသီလံ-ကျရောက်လေ့ရှိထသော။(စိတ္တံ၌ စပ်)။

စိတ္တံ ရက္ခေထ မေဓာဝီတိ-ကား၊ အန္ဓဗာလော-ကန်းမိုက်သော၊ဒုမ္မေဓော-
ပညာမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ စိတ္တံ-စိတ်ကို၊ ရက္ခိတံ-စောင့်

သုဒ္ဓဒ္ဓသံ ။ ။ သုကို “သုဠ”ဟု ဖွင့်သည်။ ဒုဒ္ဓသံ၌ ဒုဥပသာရကြောင့်
ခပစူဠ်းသက်၊ မောဂ္ဂုလ္လာန်အလို ဒိသကို ဒသံပြု၊ ကစွဉ်းအလို ဒိ၏ ဣကို ကူစိ
ဓာတုဖြင့် အပြု၊ ခ် အနုဗန်ကို ချေ၊ ဒုက္ခေန+ပဿီယတေတိ ဒုဒ္ဓသံ၊ သုဠ+
ဒုဒ္ဓသံ သုဒ္ဓဒ္ဓသံ။

သုနိပုဏ်။ ။နိပုဗ္ဗ ပုဏဓာတ်သည် “ဓမ္မကိစ္စကရဏ(တရားသဖြင့် ကိစ္စကို
ပြုလုပ်ခြင်း)အနက်ဟော”ဟု ထောမနိဝိဆို၏ “နိသေသံ-အကြွင်းမရှိအောင်၊
ပုဏတိ-ဓမ္မကိစ္စကို ပြုတတ်၏၊ ဣတိ နိပုဏော”ဟု ပြု၍ လူကြီး လူကောင်း
လူလိမ္မာ အနက်ကို ဟော၏၊ ထို လူကြီးလူကောင်းသည် သိမ်မွေ့သက်သို့
သိမ်မွေ့သော တရားများကို “နိပုဏ”ဟု ခေါ်ရ၏၊ သဏ္ဍဝါစီ ရှဋ်အနိပုဗ္ဗ
ပါဠိပဒိကလည်း ကြံကြသေး၏၊ သုဠ+နိပုဏံ သုနိပုဏံ။

ယတ္ထကမာမနိပါတိနန္တိ။ ။ရှေ ဂါထာအဖွင့်၌ ပြအပ်ပြီးသော ပုဒ်တို့ကိုပင်
ဤဂါထာ၌ အကျဉ်းချုပ်၍ ဖွင့်ပြခြင်းသာ ထူး၏၊ အခြားသော သဒ္ဓါနည်း
မှာ ရှေးအတိုင်းပင် ဖြစ်၏။

အန္ဓဗာလော။ ။အန္ဓောဝ+သော+ဗာလောစာတိ အန္ဓဗာလော၊ ပညာ
မျက်စိ မရှိသောကြောင့် ဘူလည်း ဟုတ်၏၊ ပစ္စုပ္ပန်ကျိုး တမလွန်ကျိုးကို

ရှောက်ခြင်းငှါ၊ သမတ္တော နာမ - စွမ်းနိုင်သူမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ စိတ္တဝသိ
 ကော-စိတ်၏ အလို၌ ဖြစ်သည်။ ဝါ-စိတ်၏ အလိုသို့ လိုက်သည်။ ဟုတော့-၍၊
 အနယဗျသနံ-ကိုယ်စိတ် ၂ ဖြာ၊ ချမ်းသာမှုကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဆုတ်ယုတ်
 ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ဝါ-ကြီးပွားမဲ့ ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ပါပုဏာတိ-ရောက်ရ၏။ ပန-
 အနွယ်ကား၊ မေဓာဝီ-အဆီအနှစ်၊ ပညာစစ်ရှိသော၊ ပတ္တိတောဝ-ကြောင်း
 ကျိုး မြင်သိ၊ ပညာရှိသည်သာ၊ စိတ္တံ-ကို၊ ရက္ခိတံ-ငှါ၊ သက္ကာတိ-စွမ်းနိုင်၏။

မသိတတ်ဘဲ ထိုအကျိုးမဲ့ ၂ မျိုးကိုသာ ယူဘတ်သောကြောင့် ဗာလလည်း
 ဟုတ်၏။ သာမန် ဉာဏ်မရှိရုံမက ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးမဲ့ တမလွန်အကျိုးမဲ့ကို ပြုနေ
 သော လူမိုက်ကို “အန္ဓဗာလ” ဟုခေါ်သည်။ ထိုအန္ဓဗာလလူမိုက်သည် မိမိစိတ်
 ကို စောင့်စည်းရမှန်းလည်း မသိ၊ သိစေကာမူ မငစာင်နိုင်၊ [အမတ် ရုဇ္ဇတီတိ
 အန္ဓော၊ ခါဒါမဂမာနံ စသော ဥဏာဒ်သုတ်ဖြင့် ရုပ်ပြီးပါစေ၊ ဒေ့ အနတ္တေ
 လာတိ၊ ဂဏှာတိတိ ဗာလော၊ ဒိန္နိကို ဗာပြု၊ လာဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊] ဒုဗ္ဗေဓောကို
 ရှေ့ ဗာလနက္ခတ္တသင်္ချိဋ္ဌဝတ္ထု၊ ဂါထာအဖွင့်၌ ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

သမတ္တော နာမ ။ ။ ဒုဗ္ဗေဓောသည် သာမညကတ္တား၊ သမတ္တောကား
 ဝိသေသကတ္တားတည်း၊ ထို့ကြောင့် ကတ္တား ၂ ပုဒ်နေနိုင်သည်။ သမတ္တေတိတိ
 သမတ္တော၊ သမတ္တဓာတ်သည် သတ္တိ (စွမ်းနိုင်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။
 အပစ္စည်း။

စိတ္တဝသိကော ။ ။ စိတ္တဿ + ဝသော စိတ္တဝသော-စိတ်၏အလို၊ စိတ္တဝသေ +
 ဝတ္တတိတိ စိတ္တဝသိကော-စိတ်၏ အလို၌ ဖြစ်ရသည်။ ဝါ-စိတ်အလိုသို့ လိုက်ရ
 သည်။

အနယဗျသနံ ။ ။ အနယောတိ အဝုဒ္ဓိ (ကြီးပွားခြင်းမရှိသော ဆုတ်ယုတ်
 ခြင်း)၊ ကာယိကံ စေတသိကံ စ သုခံ ဗျဿတိ ဝိက္ခိပတိ ဝိနာသေတိတိ ဗျသနန္တိ
 ဒုက္ခံ ဝုဇ္ဇတိ၊ (ဒုက္ခကို ဗျသနဟု ဆိုအပ်၏)၊ -ပါရာဇိက ဗာဟိရနိဒါန်း၊ သာရတ္ထ
 ဋီကာ၊ ဤအလို “ကိုယ်စိတ် ၂ ဖြာ ချမ်းသာမှုကို ဖျက်ဆီးတတ်သော ဆုတ်ယုတ်
 ပျက်စီးခြင်းကို ဗျသန” ဟု ခေါ်ပါ။

ဆစ်နည်း ။ ။ ဝိသေသေန + အသနံ ဝိက္ခိပနံ ဝိနာသနံ ဗျသနံ - ချမ်းသာကို
 အထူးသဖြင့် ပစ်ပယ်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း၊ ဝိ + အသ - ခေပေဟူသော ဓာတ်၊ ယု
 ပစ္စည်း၊ န + အယော အနယော - မကြီးပွားခြင်း၊ ဝါ - စီးပွားမဲ့ခြင်း၊ အနယော +
 ဟုတော့ + ဗျသနံ အနယဗျသနံ - ကြီးပွားမဲ့ (စီးပွားမဲ့) ပျက်စီးခြင်း၊ ဤသို့ ဘာဝံ

တသွာ-ထို့ကြောင့်၊ တွမ္မိ-သည်လည်း၊ စိတ္တမေဝ-ကိုသာ၊ ဂေါပဟိ-လုံခြုံစေလော့၊ ဟိ - တိုက်တွန်းသင့်၏။ ဣဒံ စိတ္တံ-သည်၊ ဂုတ္တံ-စောင့်ရှောက်အပ်သည်။ (သမာနံ-သော်)၊ သုခါဝဟံ-ချမ်းသာကို ဆောင်နိုင်၏။ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသုခါနိ-မံ-ချမ်းသာ ဖိုလ်သျှမ်းသာ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာတို့ကို၊ အာဝဟတိ-ဆောင်နိုင်၏။ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့် အပ္ပိ-တည်း။ (တစ်နည်း) ကသွာ-အဘျဿံကြောင့်၊ စိတ္တမေဝ-ကိုသာ၊ ဂေါပဟိ - လော့၊ ဣဘိ - သို့၊ ဥယျောဇေတိ-တိုက်တွန်းတော်မူသနည်း။ ဟိ ယ သွာ-အကြွင်းကြွင်း၊ ဣဒံ စိတ္တံ-သည်၊ ဂုတ္တံ-သည်၊ (သမာနံ - သော်)၊ သုခါဝဟံ - ချမ်းသာကို ဆောင်နိုင်၏။ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသုခါနိ - တို့ကို၊ အာဝဟတိ-နိုင်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ စိတ္တမေဝ-ကိုသာ၊ ဂေါပဟိ-လော့၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဥယျောဇေတိ-တိုက်တွန်းတော်မူ၏။

ဒေသနာပရိယောသာနေ-၌၊ သောဘိက္ခု-သည်၊ သောတာပဋ္ဌိဖလံ-သို့၊ ပါပုဏိ-ရောက်ပြီ ၊ ပေ၊ သာတ္ထိကာ-အကျိုးနှင့်တကွ ဖြစ်သည်။ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ အဟောသိ-ပြီ၊ ဣတိ-အညတရဥက္ကဋ္ဌတဘိက္ခု ဝတ္ထု အပြီးတည်း။

သာဓန ကြံရလျှင် “အသနံ ဗျသနံ ဝိက္ခေပေါ ဝိဒ္ဓံသနံ ဝိနာသောတိ တေ သဗ္ဗဇကတ္ထံ၊ ဉာတိနံ+ဗျသနံ ဉာတိဗျသနံ” ဟူသော ပဌမပါရာဇိက (ဝဇ္ဇိပုတ္တက ဝတ္ထု) အဋ္ဌကထာနှင့် ညီပါသည်။ ဤအတိုင်း နိဿယ၌ အနက်ပေးပါသည်။

စိတ္တမေဝ။ ။ “စိတ္တမေဝ” ၌ ဝေဖြင့် ကိုယ် နှုတ်တို့ကို ကန့်၏။ သို့သော် “ကိုယ် နှုတ်တို့ကို မစောင့်စည်းရ” ဟု မိန့်တော်မူလိုရင်းမဟုတ်။ စိတ်ကို စောင့်စည်းလျှင် ကိုယ်နှုတ်စောင့်စည်းမှုလည်း ပြီးစီးသောကြောင့် “စိတ်ကိုသာ” ဟု မိန့်သည်။

ဣဒံ ဟိ။ ။ ဤဂါထာသည် “ဂေါပဟိ” ဟု တိုက်တွန်းသင့်ကြောင်းကို ထောက်ခံသော ယုတ္တိဒဋ္ဌိကရဏဂါထာတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဟိ- တိုက်တွန်းသင့်၏” ဟု ပဌမအနက်ပေးသည်။

တစ်နည်း။ ။ တိုက်တွန်းရခြင်း၏ အကြောင်းကိုပြသော ဟေဘုဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ စောင့်ရှောက်အပ်သော စိတ်သည် သုခကို ဆောင်နိုင်သောကြောင့် “စိတ်ကိုသာ စောင့်ရှောက်လော့” ဟု တိုက်တွန်းတော်မူသည် ဟူလို၊ ထို့ကြောင့် ဒုတိယတစ်နည်း အနက်ပေးသည်။

သုခါဝတံ။ ။ သုခါဝဟံကိုပင် “မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသုခါနိ အာဝဟတိ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ ထို့ကြောင့် “အာဝဟတီတိ အာဝဟံ၊ သုခံ+အာဝဟံ သုခါဝဟံ” ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ သုခအရ မဂ်ချမ်းသာ၊ ဖိုလ်ချမ်းသာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ တို့ကို ယူပါ။

ဓုတိချစ်။ ။ ပါဠိတို့၌ “သုခါဝဟံ အတ္တာဝဟံ ဟိတာဝဟံ” ဟု အာဝဟ နှင့် ရှေ့ပုဒ်ကို သမာသံတွဲရိုးရှိ၏။ ထို့ကြောင့် “ဣဒံ မေ ပုညံ အာသဝက္ခယံ ဝဟံ ဟောတု” ဟု ဆိုကြရာ၌ “အာသဝက္ခယာဝဟံ” ဟု သမာသံပုဒ်ဖြင့် သို့မှ ပါဠိ ထုံးစံကျသည်။ ပုညံကိုင့်၍ “အာသဝက္ခယာဝဟံ” ဟု နပုံလိန်ချသည်။ တချို့က “အာသဝက္ခယံ-အာသဝေါတို့၏ ကုန်ရာကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့၊ ဝဟံ ဝဟန္တော-ပို့ ဆောင်နိုင်သည်” ဟု အနုပစ္စည်း အနေအားဖြင့် အနက်ပေးကြသည်မှာ သဒ္ဓါ၊ အနက် ၂ မျိုးလုံး မသင့်ပါ။

ဆင်ဦးဆံ့။ ။ သုခါဝဟံ၌ “သုခကိုဆောင်” ဟူသည် စိတ်ကိုစောင့်ရှောက် သူ၏ အထံ၌ သုခဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူး ပြုပေးခြင်းတည်း။ ထို့အတူ “ပုညကအာသဝက္ခယကိုဆောင်” ဟူရာ၌လည်း ကောင်းမှုရှင်၏ သန္တာန်ဝယ် မဂ်ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်လာအောင် လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ရအောင် လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းတည်း။

သုဒ္ဓန္ဓသံ သုနိပုဏံ၊ ယတ္ထကာဓနိဝါထိနံ၊
စိတ္တံ ရဇေဓထ ဇေဝေဝိံ၊ စိတ္တံ ဝုတ္တံ သုခါဝတံ။

သုဒ္ဓန္ဓသံ - ဉာဏ်စက္ခုဖြင့်၊ ကြည့်ရှုသောခါ၊ လွန်စွာ မြင်နိုင်ခဲ့သော၊ သုနိပုဏံ-လူသူသာမန်၊ မမြင်တန်အောင်၊ အလွန်သိမ်မွေ့ ထသော၊ ယတ္ထကာမ နိပါတိနံ - အနှယ်မျိုးဇာတ်၊ မကြည့်တတ်ဘဲ၊ လိုအပ်ဘိတုံ၊ အာရုံဟူသမျှ၌၊ ကျရောက်လေ့ရှိထသော၊ စိတ္တံ- အာရုံသောင်းပြောင်း၊ အကြောင်းကြောင်း ကြောင့်၊ ဆိုးကောင်း ၂ သွယ်၊ ဆန်းကြယ်သောစိတ်ကို၊ မေဓာဝီ-အဆီအနှစ်၊ ပညာစစ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ရက္ခေထ-သတိတရား၊ အမြဲထားလျက်၊ ကြိုးစား ပုံသေ၊ စောင့်ရှောက်၍ နေရာ၏၊ ဝုတ္တံ-အမြဲမပြတ်၊ စောင့်ရှောက်အပ်သော၊ စိတ္တံ-ဖြစ်ပျက်လျှင်မြန်၊ ကိုယ်သန္တာန်ဝယ်၊ ဖန်ဖန်ပေါ်ထင်၊ စိတ်အပြင်သည်၊ သုခါဝဟံ-လူနတ် ၂ တန်၊ စည်းစိမ်စံလျက်၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်၊ ချမ်းသာကို ဆောင်နိုင်ပေသတည်း။

အညတရဥက္ကဏ္ဍိတဘိက္ခု၊ ဣတ္ထဂါထာအဖွင့် ဖြီး၏။

သံဃာရက္ခိတဘာဂိနေယျဗျတ္တရ ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ - သည်၊ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-တော်မူပြီ၊ (ကိံ - နည်း၊) ဒုရင်္ဂမံ ကေစရံ၊ ပေ၊ မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနာတိ-ဟူ၍၊ (အာဟ-တော်မူပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ ဒုရင်္ဂမန္တိ - ကား၊ ဟိ-ချဲ့၊ (တစ်နည်း) ဒုရင်္ဂမန္တိ ပဒဿ-ဒုရင်္ဂမံ ဟူသောပုဒ်၏၊ ဝိတ္ထာရံ - အကျယ်ကို၊ ဟိ ဥဒ္ဒရိတွာ ဒဿေမိ-ထုတ်၍ပြုဦးအံ့၊ စိတ္တဿ-၏၊ မက္ကဋ္ဌသုတ္တမတ္တကမ္ပိ- ပင့်ကူချည်မျှင်လောက်မျှလည်း၊ ပုရတ္ထိမာဗီဇိ သာဘာဂေန-အရွှေအစရှိသော အရပ်အဖို့ဖြင့်၊ ဂမနာဂမနံ နာမ-သွားခြင်း ပြန်လာခြင်း မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ပန-ထိုသို့ပင် သွားခြင်း ပြန်လာခြင်း မရှိ ပါသော်လည်း၊ ဒုရေ - အဝေး၌၊ သန္တမ္ပိ - ထင်ရှား-ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ အာရမဏံ-အာရုံကို၊ သမ္ပဋိစ္ဆတိ-ခံယူနိုင်၏၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ သွားခြင်း လာခြင်း မရှိစေကာမူ အဝေး၌ရှိသော အာရုံကို ခံယူနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဒုရင်္ဂမံ နာမ - ဒုရင်္ဂမမည်သည်၊ ဝါ-အဝေးသို့ သွားနိုင်သည် မည်သည်၊ ဇာတံ-ဖြစ်ပြီ။

ဗန္ဓုရသုတ္တမတ္တကမ္ပိ။ ။ ပင့်ကူသည် မိမိ အထက် အောက် ဘေးအားဖြင့် ၁၀ ပါးသော အရပ်မျက်နှာတို့သို့ ချည်မျှင်တို့ကို ဖြန့်၍ ထား၏၊ ထိုပင့်ကူ ချည်မျှင် ပတ်ဝန်းကျင်သည် အလွန်မကျယ်ပြန့်ချေ၊ စိတ်ကား အရပ် ၁၀ မျက်နှာသို့ ထိုပင့်ကူချည်မျှင်လောက်မျှလည်း မသွားနိုင်၊ ပြန်၍ မလာနိုင်။ [ပင့်ကူ ချည်မျှင်၏ အရပ် ၁၀ မျက်နှာသို့ ဖြန့်ခြင်းနှင့် စိတ်၏ အရပ် ၁၀ မျက်နှာ၌ ရှိသော အာရုံတို့ကို ယူခြင်း၏ တူသောကြောင့် “မက္ကဋ္ဌသုတ္တ” ကို ဥပမာပြသည်။]

ဝဇနတ္ထ။ ။ မက္ကဋ္ဌသဒ္ဓါသည် “မျောက်” ဟူသော အနက် “ပင့်ကူ” ဟူသော အနက် ၂ မျိုးလုံးကို ထောမနိဓိ၌ ပြ၏၊ အချို့ နေရာ၌ကား ပင့်ကူကို “မက္ကဋ္ဌက” ဟု သုံးစွဲထားသည်ကို တွေ့ရ၏၊ ထိုပုဒ်မျိုး၌ “မက္ကဋ္ဌော ဝိယာတိ မက္ကဋ္ဌကော” ဟု ပြုပါ၊ မျောက်နှင့်တူသော ပင့်ကူ၊ သဒ္ဓိသအနက်၌ ကပစ္စည်း သက်၊ “မျောက်သည် သစ်ကိုင်း၌ လျှောက်၍ သွားသကဲ့သို့ ပင့်ကူလည်း မိမိ၏ ချည်မျှင်တို့၌ လျှောက်၍ သွားတတ်သောကြောင့် မျောက်နှင့်တူသည်” ဟူလို၊

မက္ကဋ္ဌဿ+သုတ္တံ မက္ကဋ္ဌသုတ္တံ၊ မက္ကဋ္ဌသဒ္ဓါသည် အပ္ပအနက်ကိုဟော၏။ ထို့ကြောင့် “မျှ” ဟုလည်းကောင်း၊ “လောက်” ဟုလည်းကောင်း အနက်ပေးရ၏။ မက္ကဋ္ဌ အတ္တယေဝ+မတ္တံ မက္ကဋ္ဌသတ္တမတ္တံ၊ ကပစ္စည်းသုတ္တံ၊ ပိ(အပိ)သဒ္ဓါကား အနည်း နောင်ထိုင်သောကြောင့် ဂရဟာဇောတကတည်း။ “စိတ်သည် ပင့်ကူချည်မျှင် လောက်မျှလည်း အရပ် ၁၀ မျက်နှာသို့ မသွားနိုင်၊ မလာနိုင်” ဟုလို။

ဒုဇ္ဈေ သန္တမ္ဘိ ဝန။ ။ ပနသဒ္ဓါသည် စိတ်၏ “ဂမနာဂမန မရှိခြင်း” ဟူသော အနက်ကို နှစ်သက်ဖွယ်မဟုတ်ကြောင်း ပြသော အရုဗျတ္တဇောတကနိပါတ်ပုဒ် တည်း။ ထို့ကြောင့် ရှေ့ဝါကျကို “အရုဗျတ္တဝါကျ၊ ဂရဟာဝါကျ” ဟုမှတ်ပါ။ စိတ်၏ အဝေးအာရုံကို ခံယူနိုင်ခြင်းကား ချီးမွမ်းဖွယ်ကောင်းသော အနု ဠာတ္တ၊ သမ္ဘာဝနတ္တတည်း။ ထို့ကြောင့် “ဒုဇ္ဈေ သန္တမ္ဘိ” စသော ဝါကျကို “အနုဂ္ဂဟဝါကျ၊ သမ္ဘာဝနာဝါကျ” ဟု မှတ်ပါ။

ဒုရင်္ဂမံ နာမ။ ။ “ဝုစ္စတိဝုတ္တံ၊ နာမံ ပရိယာယ၊ ရှိလတ်ကမ္မ ဥပစာ” ဟု လည်းကောင်း၊ “နိသတ္တိကို၊ သတ္တိရှိစွာ၊ ကျမ်း၌မှာ၊ ဥပစာဥပရိက်၊ ကျမ်းရိပ် သောက်ဆ၊ ရူပက” ဟုလည်းကောင်း ရှေးဆရာတို့ မိန့်တော်မူကြသည်နှင့်အညီ စိတ်မှာ အဝေးသို့ သွားနိုင်သောသတ္တိ မရှိပါဘဲ သတ္တိရှိသကဲ့သို့ တင်စား၍ ဆိုအပ်သောကြောင့် တဒ္ဓမ္မူပစာစကား၊ ဥပရိက္ခာစကားတည်း။ ထိုသို့ ဥပစာ ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားအောင် “ဒုရင်္ဂမံ နာမ” ဟု နာမသဒ္ဓါနှင့်တကွ ဆိုထား သည်။ “စိတ်သည် အဝေးသို့ သွားနိုင်သောသတ္တိ မရှိသော်လည်း အဝေးအာရုံ ကို ယူနိုင်၊ လက်ခံနိုင်သောကြောင့် ဒုရင်္ဂမ အမည်ရသည်” ဟု ဆိုလိုပါသည်။

ဣဇ္ဈာပိထညိဝံ။ ။ “ပနတထာပိ၊ နောက်မှာရှိ၊ ကိဉ္ဇာပိထုတ်လေ” ဟူသည် နှင့်အညီ “ကိဉ္ဇာပိ စိတ္တဿ မက္ကဋ္ဌသုတ္တမတ္တကမ္ပိ ပုရတ္ထိမာဒံ ဒိသာဘာဂေန ဂမနာဂမနံနာမ နတ္ထိ၊ ဒုဇ္ဈေ သန္တမ္ဘိ ပန အာရမဏံ သမ္ပုဋ္ဌိစ္စတိဘိ ဒုရင်္ဂမံ နာမ ဇောတံ” ၊ [ကိဉ္ဇာပိ နတ္ထိ-အကယ်၍ကား မရှိပါပေ” ဟု အနက်ပေး၍သာယူ၏။ အခြားအနက်မှာ နိဿယအတိုင်းသာတည်း။]

ဝါကျခွဲ။ ။ ကိဉ္ဇာပိဆိုင်ရာဝါကျသည် ထိုဝါကျ၌ ရှိသော အနက်ကို မြောက်ပင် (ချီးမြှောက်)ရာ ရောက်သောကြောင့် အနုဂ္ဂဟတ္ထဝါကျ မည်၏။ သမ္ဘာဝနာဝါကျဟုလည်း ခေါ်၏။ “ဒုဇ္ဈေ သန္တမ္ဘိ ပန” စသော ဝါကျကား ထိုရွှေအနက်၏ နှစ်သက်ဖွယ်မဟုတ်ကြောင်းကို ပြု၍ နှိမ်ချသောကြောင့် အရ ဗျတ္တဝါကျ မည်၏။ ဂရဟာဝါကျဟုလည်း ခေါ်၏။

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ သတ္တဋ္ဌစိဒ္ဓ - နိ - ၇ ပါး၊ ၈ ပါးကုန်သော စိတ်တို့သည်၊ ဧကတော-တစ်ပေါင်းတည်း၊ ကဏ္ဍိကဗဒ္ဓါနိ-ကြာအချက်ကဲ့သို့ ဖွဲ့အပ်ကုန်သည်။ (ဟုတွာ)၊ ဧကက္ခဏေ-တစ်ပြိုင်နက်သော ခဏ၌၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ-ဖြစ်ခြင်းငှါ၊ သမတ္တာနိနာမ-စွမ်းနိုင်သည်တို့မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်၊ ဥပ္ပတ္တိကာလေ-ဖြစ်ခြင်း၏အခါ၌၊ ဝါ-ဖြစ်ရာအခါ၌၊ ဧကမေဝ-တစ်ပါးတည်းသာလျှင် ဖြစ်သော၊ စိတ္တံ-သည်၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ-ဖြစ်၏၊ တသ္မိံ-ထိုဖြစ်သော စိတ်သည်၊ နိရုဒ္ဓေ-ချုပ်ပြီးလသော်၊ ဝါ-ချုပ်ခြင်းကြောင့်၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ ဧကမေဝ-တစ်ပါးတည်းသာလျှင် ဖြစ်သော၊ (ဗိတ္တံ-သည်)၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ - ဖြစ်၏၊ တသ္မာ-ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ စိတ်တစ်ပါးချုပ်ပြီးမှ စိတ်တစ်ပါးဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဧကစရံနာမ-ဧကစရမည်၏၊ ဝါ-တစ်ပါးတည်း လှည့်လည်တတ်သည် မည်သည်၊ ဇာတံ-ပြီ။

ကဏ္ဍိကဗဒ္ဓါနိ။ ။ ကဏ္ဍိကသဒ္ဓါသည် ပန်းပွင့်စသည်တို့ကို စု၍ ပြုအပ်သော အချက်အခြာကိုဟော၏။ “ကဏ္ဍိကာ ဝိယာတိ ပုပ္ဖမယကဏ္ဍိကာဝိယ”-ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလဋီကာ၊ ဒုကအဖွင့်၊ ဤအလို ပန်းပွင့်တွေ တစ်ပွင့်နှင့်တစ်ပွင့်စု၍ နေသော ပန်းအချက်အခြာကို “ကဏ္ဍိကာ” ဟု မှတ်ပါ။ “ဗီဇကောသော တုကဏ္ဍိကာ” ဟူသော အဘိဓာန်-[၆၈၇] ၌ကား ကြာစေ့အိမ်ကို “ကဏ္ဍိကာ” ဟု ဆို၏။ ကြာစေ့အိမ်၌ ကြာစေ့တွေ စု၍ နေသည်”-ဟူလို၊ ကဏ္ဍိကာ ဝိယ + ဗဒ္ဓါနိ ကဏ္ဍိကဗဒ္ဓါနိ၊ ပန်းအချက်အခြာကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကြာစေ့အိမ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း စိတ်အမျှားစုပေါင်း ဖွဲ့ထားအပ်သည်ကို “ကဏ္ဍိကဗဒ္ဓ” ဟု ဆိုသည်။

ဥပ္ပတ္တိကာလေ၊ ဝေ၊ ဧကစရံ နာမ။ ။ ဥပ္ပတ္တိယာ + ကာလော ဥပ္ပတ္တိကာလော-ဖြစ်ခြင်း၏ အခါ၊ တစ်နည်း- ဥပ္ပဇ္ဇတိ တွေ့တိ ဥပ္ပတ္တိ၊ ဥပ္ပတ္တိ စ + သာ + ကာလောစာတိ ဥပ္ပတ္တိကာလော-ဖြစ်ရာအခါ၊ [“ဖြစ်သောအခါ” ဟု အနက်မပေးမိစေနှင့်၊ အခါသည် ဖြစ်သော ကတ္တာမဟုတ်]၊ စရတိတိ စရံ၊ စရဓာတ်၊ အပစ္စည်းဖြစ်သောကြောင့် “စာရံ” ဟု မရှိရ၊ ဧကံ + ဟုတွာ + စရံ ဧကစရံ၊ နာမကား တကယ်လှည့်လည်နိုင်သော သတ္တိမရှိဘဲ လှည့်လည်နိုင်သကဲ့သို့ ဆိုသောကြောင့် တဒ္ဓမ္မပစာရ ဟို ပြသော သညာဝါစကနိပါတ်တည်း။

ဝါဠုခွဲ။ ။ ဒုရဂ်မံပုန်ကို ဖွင့်ပြီ ၍ ဧကစရံပုန်ကိုဖွင့်ပြသောကြောင့် “သတ္တဋ္ဌစိတ္တာနိမ္မ စု၍ ဇာတံတိုင်အောင်သည် ပက္ခန္ဓရဝါကျ၊ ရှေ့ ဒုရဂ်မံအဖွင့်ဝါကျကို ပက္ခန္ဓဝါကျ” ဟု ခွဲ၍ ပနကို “ပက္ခန္ဓရဓောတက” ဟု မှတ်ပါ။ ဤပက္ခန္ဓရဝါကျ

စိတ္တဿ-၏၊ ဝါ-မှ၊ သရီရသဏ္ဌာန် ဝါ-ကိုယ်သဏ္ဌာန်သည်လည်းကောင်း၊ နီလာဒိပုကာရေ - အညိုအစရှိသော အပြားရှိသော၊ ဝဏ္ဏဘေဒေါ ဝါ- အဆင်း၏ အပြားသည်လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဝါ- ထိုသို့ ကိုယ်သဏ္ဌာန်၏ မရှိသည်၏အဖြစ်၊ အဆင်းအပြား၏ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အသရီရနာမ-အသရီရမည်သည်၊ ဇာတံ-ပြီ။

ဂုဟာ နာမ-ဂုဟာမည်သည်ကား၊ စတုမဟာဘူတဂုဟာ - ၄ ပါးသော မဟာဘူတဟူသော လိုဏ်ဂူတည်း၊ ဣဒဉ္စ - ဤ စိတ်သည်လည်း၊ ဟဒယရူပံ- ဟဒယရူပကို၊ နိဿာယ-မိ၍၊ ပဝတ္တတိ-ဖြစ်၏၊ ဣတိ - ထို့ကြောင့်၊ ဝါ- ထိုသို့ ဟဒယရူပကိုမိ၍ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဂုဟာသယံ နာမ-ဂုဟာ သယမည်သည်၊ ဇာတံ-ပြီ။

တွင်လည်း “သတ္တဋ္ဌစိတ္တာနိ၊ ပေ၊ နတ္ထိ” တိုင်အောင်သည် အာရဒ္ဒဝါကျ၊ “ဥပ္ပတ္တိ ကာလေ၊ ပေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” တိုင်အောင်သည် ဥပဒျာသဝါကျ၊ ထို ၂ ဝါကျသည် ကာရဏဝါကျ၊ “တသ္မာ ကေစရံ နာမ ဇာတံ” သည် ဖလဝါကျ။ ။ မူလ- တသ္မာနေရာ၌ “ဥပ္ပဇ္ဇတိတံ” ဟု ဣတိသဒ္ဓါဖြင့်လည်း ရှိ၏၊ ထိုဣတိသဒ္ဓါလည်း တသ္မာအနက်ဟောပင်တည်း၊ “ကေကမေဝ” ဟုလည်း မူကွဲရှိ၏၊ “ကေမေဝ” ဟုရှိမှ ကောင်းသည်၊ “တစ်ခုစီတစ်ခုစီ” ဟုပြောဖွယ်မလိုသောကြောင့် “ကေ မေဝ” ဟု ရှိသောပါဠိသာ ကောင်းသည်။

စိတ္တဿ၊ ဝေ၊ ဇာတံ။ ။ ကေစရံပုဒ်ကို ဖွင့်ပြုပြီး၍ အသရီရပုဒ်ကို ဖွင့်ပြု သော ပက္ခန္ဓာဝါကျတည်း၊ “စိတ္တဿ၊ ပေ၊ နတ္ထိ” တိုင်အောင်သည် ကာရဏ ဝါကျ၊ “ဣတိ၊ ပေ၊ ဇာတံ” ကား ဖလဝါကျတည်း၊ [သရီရသင်္ခါတံ+သဏ္ဌာန် သရီရသဏ္ဌာန်၊ နီလံ အာဒိ ယဿာတိ နီလာဒိ၊ နီလာဒိ+ပကာရေ ယဿာတိ နီလာဒိပုကာရေ၊ (ဝဏ္ဏဘေဒေါ) ဝဏ္ဌာန်+ဘေဒေါ ဝဏ္ဏဘေဒေါ]။

ဇုဇာ။ ။ “ဂုဟူ(ဂုဟ)-သံဝရဏေ” ဟု ဓာတ်ကျမ်းရှိသောကြောင့် ဝင် လာသူ့ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော လိုဏ်(ဂူ)ကို “ဂုဟာ” ဟု ခေါ်၏၊ ဂုဟ တီတိ ဂုဟာ၊ ဂုဟူ(ဂုဟ)ဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ဣတ္ထိဇောတကအပစ္စည်းထပ်သက်၊ လိုဏ်ကူသည် အများ၏ ခိုအောင်းမိခိုရာ ဖြစ်သကဲ့သို့ မဟာဘူတ ၄ ပါးလည်း ဥပါဒါရုပ်တို့၏ မှီခိုရာဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် “စတုမဟာဘူတဂုဟာ” ဟု ဆိုသည်။

ယေ စိတ္တန္တိ-ကား၊ ပုရိသာ ဝါ-ယောကျ်ားမူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဣတ္ထိ
ယော ဝါ-မိန်းမမူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ငဟဋ္ဌာ ဝါ-အိမ်၌တည်သူ လူဝတ်
ကြောင်မူလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ပဗ္ဗဇိတာ ဝါ- ရသေ့ ရဟန်းမူလည်း ဖြစ်ကုန်
သော၊ ယေ ကေစိ-အမှတ်မရှိ ကြွင်းမဲ့ဥဿုံ အလုံးစုံတို့သည်၊ အနုပ္ပဇ္ဇကကိလေ
သဿ-မဖြစ်သေးသော ကိလေသာအား၊ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ-ဖြစ်ခြင်းငှါ၊ ဝါ-ဖြစ်ခွင့်
ကို၊ အဒေန္တာ-မပေးကုန်သည်၊ (ဟုတုာ-၍လည်းကောင်း)၊ သတိသမ္မောသေ
န - သတိပျောက်ကင်း၊ မေ့လျော့ခြင်းကြောင့်၊ ဥပ္ပန္နကိလေသံ - ဖြစ်သော
ကိလေသာကို၊ ပဗဟန္တာ - ပယ်စွန့်ကုန်သည်၊ (ဟုတုာ-၍လည်းကောင်း)၊
စိတ္တံ-ကို၊ သံယမိဿန္တိ-စောင့်စည်းကုန်လတံ၊ သံယတံ-စောင့်စည်းအပ်သည်
ကို၊ အဝိက္ခိတ္တံ-ထိုထိုအာရုံ၌ အထူးထူးအပြားပြား မပစ်လွှင့်အပ်သည်ကို၊
ဝါ-မပျံ့လွင့်သည်ကို၊ ကရိဿန္တိ-ပြုနိုင်ကုန်လတံ။

ဣဒဇ္ဇ၊ ဝေ၊ ဇာတံ။ ။ ရှေ့ဝါကျကို ဆက်ပြသော ဥပနျာသဝါကျတည်း။
“စ”ကား ဥပနျာသဇောတက၊ ဤဝါကျတွင် “ဣဒဇ္ဇ၊ ဝေ၊ ပဝတ္တတိ”ကား
ကာရဏဝါကျ၊ “ဣတိ ဂုဟာသယံ နာမ ဇာတံ”သည် ဖလဝါကျ၊ စိတ်သည်
ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်၏၊ ဟဒယဝတ္ထုကလည်း မဟာဘုတ် ၄ ပါးတည်းဟူ
သော လိက်ဂူကို မှီ၍ ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အဆက်ဆက် မှီရာအားဖြင့် စိတ်
သည်လည်း မဟာဘုတ် ၄ ပါးကို မှီရာရောက်၏၊ ထို့ကြောင့် ဂုဟာသယအမည်
ရသည်၊ ဂုဟာသယံ+အာသယတိတိ ဂုဟာသယံ၊ ဂုဟသဒ္ဓူပပဒ၊ အာပုဗ္ဗ သိ
ဇာတ်၊ အပစ္စည်း။ [ထောမနိဓိ၌ “ဂုဟာသယံ အာသေတေ”ဟု အနက်ဖွင့်၏၊
အာပုဗ္ဗ၊ သိဇာတ်၊ အစိပစ္စည်း]။

ဇေတေဓိ။ ။ “ယေ စိတ္တံ”၌ ယေသည် “မည်သူမည်ဝါ”ဟု မသတ်မှတ်
အပ်သော အနိယမအနက်ကို ဟော၏၊ ထို့ကြောင့် အနိယမအနက်၊ သကလ
အနက်ကို ပြသော “ယေ ကေစိ” သဒ္ဓါဖြင့် ဖွင့်သည်၊ [“ကိ”သဒ္ဓါ၊ နောက်၊
စိလျှင် ရောက်က”စသော နိယာဉ်၌ “သကလဝါစက”ဟူသော ပိုဒ်ကို သတိ
ပြုပါ]၊ “ပုရိသာ ဝါ” စသည်တို့ကား ထိုယေကေစိအရ သရုပ်ကို ဖော်ပြသော
ပုဒ်တို့တည်း။ ဝါသဒ္ဓါသည် ဝိဘင်္ဂရိုးရိုးမဟုတ် တိုက်ရိုက်မဆိုအပ်သော အနက်
ကို ပြုစီရင်ခြင်း အဝတ္ထဝိကပုဒ်အနက် ရှိ၏၊ [အဝတ္ထ-တိုက်ရိုက်မဆိုအပ်သော
အနက်ကို၊ ဝိကပုဒ် - ပြုစီရင်ခြင်း]၊ ထို့ကြောင့် ပုရိသစသည်မှတစ်ပါး
အခြားသော ပုဂ္ဂိုလ်များကိုလည်း ယူပါ။

မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနဘာဝိ-ကား၊ သဗ္ဗေ-အလုံးစုံကုန်သော၊ တေ-ထိုစိတ်ကို စောင့်စဉ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်။ ကိလေသဗန္ဓနဘာဝေန - ကိလေသာ အနှောင်အဖွဲ့၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ မာရဗန္ဓနသင်္ခါတာ-မာရ်မင်း၏ အနှောင် အဖွဲ့ဟု ဆိုအပ်သော၊ တေဘူမကဝဏှာ - ဘုံ၃ ပါး၌ ဖြစ်သော ဝဋ်ဒုက္ခမှ၊ မုစ္ဆိဿန္တိ-လွတ်မြောက်ရကုန်လတံ့၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဒေသနာပရိယောသာနေ-၌ ၊ပေ၊ အဟောသိ-ပြီ၊ ဣတိ - သံဆရက္ခိတ အာဂိနေယျဇ္ဈေရဝတ္ထု အပြီးတည်း။

အနုပ္ပဇ္ဇန၊ပေ၊သံဃမိဿန္တိ။ ။စိတ်ကို စောင့်စဉ်းရာ၌ “မဖြစ်သေးသော ကိလေသာကို ဖြစ်ခွင့်မပေးဘဲ စောင့်စဉ်းခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးသော ကိလေသာကို ပယ်စွန့်သောအားဖြင့် စောင့်စဉ်းခြင်း”ဟု ၂မျိုးရှိ၏။ [“ဥပ္ပန္နာနံ ပါပကာနံ ပဟာနာယ”စသော သမ္ပပဇာန်ပီရိယအခံန်းကို သတိပြုပါ]။ ဤသို့ ၂မျိုး ရှိ သောကြောင့် “အနုပ္ပဇ္ဇန၊ပေ၊အန္တေန္တာ”ဟုလည်းကောင်း၊ “သတိသမ္မော သေန၊ပေ၊ပဇဟန္တာ”ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်။ သတိသမ္မောသေန၌ သံပုဗ္ဗ မုသခတ်သည် နဿန-(ပျောက်ခြင်း)အနက်ကို ဟော၏။ထိုသတိ၏ ပျောက် ခြင်းကိုပင် “မေုလျော့ခြင်း”ဟု ဝေ၊ဟာရတ္ထ(ပြောရိုးအနက်)ဖြစ်သည်။ သမ္မု ဘာနံ သမ္မောသော - ပျောက်ခြင်း၊ သတိယာ+သမ္မောသော သတိသမ္မော သော။

သံဃမိဿန္တိ။ ။စာအုပ်တိုဝယ် “မေ”ဟု တွေ့ရ၏။ သံပုဗ္ဗ၊ယမုခတ်သည် စောင့်စဉ်းခြင်းအနက်ကို ဟောရာ၌ ဘူဝါဒ်ဖြစ်၍ စုရာဒိမဟုတ်သောကြောင့် ဣအာဂုံဖြင့် “သံဃမိဿန္တိ”ဟုရှိမှ သဒ္ဒါနည်းကျနသည်။ တချို့ နေရာ၌ ဣ ကို ပြေလျက်လည်း ရှိတတ်ပါသည်။ “သံဃတံ အဝိက္ခိတ္တံ ကရိဿန္တိ”ကား အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်တည်း။ သညမိယတေတိ သံဃတံ စောင့်စဉ်းအပ်သော စိတ်၊ ဝိဝိဓိ ခိပိယတေတိ ဝိက္ခိတ္တံ-အာရုံအများ၌ အထူးထူးအပြားပြား ပစ်လွှတ်အပ် သော စိတ်၊ ဝိပုဗ္ဗ၊ ခိပဓာတ်၊ တပစည်း၊ န+ဝိက္ခိတ္တံ အဝိက္ခိတ္တံ။

ကိလေသဗန္ဓနဘာဝေန။ ။ဤပုဒ်ကို မုပ္ပိဿန္တိ၌ စပ်၊ ကိလေသာအနှောင် အဖွဲ့မရှိလျှင် ကိလေသဝဋ်မှ လွတ်ပြီးဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာကိလေသာမရှိလျှင် က.လည်း အကျိုးမပေးနိုင်တော့ရကား ကမ္မဝဋ်မှလည်းလွတ်ပြီးဖြစ်၏။ ကမ္မဝဋ်မှ

လွတ်လျှင် ထိုကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော ဝိပါကဝဋ်မှလည်း လွတ်ပြီး ဖြစ်တော့၏။ ထို့ကြောင့် “တေဘူမကဝဋ္ဌာ” ဟု ဆိုသည်။ ကာမဘုံ၌ဖြစ်သော ကာမဝဋ် ၃ မျိုး၊ ရူပဘုံ၌ဖြစ်သော ရူပဝဋ် ၃ မျိုး၊ အရူပဘုံ၌ဖြစ် အရူပဝဋ် ၃ မျိုး၊ ဤ အားလုံးသည် မာရ်မင်း၏ ထောင်နှင့်တူသောကြောင့် “မာရဗန္ဓနသင်္ခါဘဒ တေဘူမကဝဋ္ဌာ” ဟု ဆိုသည်။ ကိလေသာအနှောင်အဖွဲ့မရှိလျှင် ထို “တေဘူမကဝဋ်” ဟူသော မာရ်မင်း၏ ထောင်မှ လွတ်ကြရလိမ့်မည်။ မုတ္တိဿန္တိကံအ မောက္ခန္တိ၏ အဖွင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် မောက္ခန္တိ၌ “မုဗေတ်၊ သန္တိဝိဘတ်” ဟု မှတ်ပါ။ ရုပ်ပြီးပုံကို “ကရဿ သပစ္စယဿ ကာဟော” သုတ်၌ ကြည့်ပါ။

ဣရင်မံ ဧထဓရံ၊ အသရီရံ ဝုဏာသထံ၊
ယေ စိတ္တံ သံယမိဿန္တိ၊ မောက္ခန္တိ မာရဗန္ဓနာ။

ဣရင်မံ-အဝေးအရပ်၊ မသွားတတ်လည်း၊ ဝေးရပ်အာရုံ၊ ယူနိုင်တုံသဖြင့်၊ ဣရင်မံ၊ အမည်ရထသော၊ ကေစရံ-တစ်စိတ်ချုပ်လစ်၊ တစ်စိတ်ဖြစ်၍၊ စင်စစ် ကွဲပြား၊ တစ်ပါးတည်းသာ လှည့်လည်တတ်ထသော၊ အသရီရံ - ညိုရွှေဖြူနီ၊ ကိုယ်ထည်ပုံဟန်၊ သဏ္ဌာန်လည်းမရှိထသော၊ ဂုဟာသယံ-ဟဒယဝတ္ထု၊ အမှီ ပြု၍၊ ဝု ခုဒသာရုပ်၊ မဟာဘုတ်လိုက်ဂုဋ်လည်း ကိန်းထသော၊ စိတ္တံ - အာရုံ သောင်းပြောင်း၊ အကြောင်းကြောင်းကြောင့်၊ ဆိုးကောင်း ၂ သွယ်၊ ဆန်း ကြယ်သော စိတ်ကို၊ ယေ(ဇနာ)-သံသရာရေး၊ လာမည့်ဘေးကို၊ မြှော်တွေးနိုင် စွမ်း၊ ရဟန်းရှင်လူ၊ အကြင်ခပ်သိမ်းသူတို့သည်၊ သံယမိဿန္တိ-မကောင်းမဖြစ်၊ အကောင်းဖြစ်အောင်၊ စင်စစ်ပုံသေ၊ စောင့်စည်း၍နေကုန်လတံ့၊ ဧထ(ဇနာ)- စိတ်နေထောင့်၊ အမြဲဖြောင့်ဖို့၊ ကြောင့်ကြောင့်ကြကြ၊ ဗျာပါရဖြင့်၊ လူ့လ ရှိသူ၊ ထိုရဟန်းရှင်လူတို့သည်၊ မာရဗန္ဓနာ-တေဘူမကံ၊ ဝဋ်ဒုက္ခဟု ကိလေသာ နှောင်၊ မာရ်မင်းထောင်မှ၊ မောက္ခန္တိ-ဝမ်းမြောက်ချစ်ပျ၊ လွတ်မြောက်ရကုန် လိမ့်သတည်း။

သံသရာကွဲတဘာဂိနေယျတ္ထေရ ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏

စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ပေ၊ ဣမာ ဂါထာ-တို့ကို၊ အာဟ-တော်မူပြီ၊ (ကိ-နည်း)၊ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ၊ ပေ၊ နတ္ထိ ဇာဂရတော ဘယန္တိ-ဟူ၍၊ (အာဟ-တော်မူပြီ)။

တတ္ထ-တို့၌၊ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿာတိ-ကား၊ ဧတံ စိတ္တံ နာမ-ဤစိတ်မည်သည်၊ ကံဿစိ-တစ်စုံတစ်ယောက်၏၊ ဝါ-မည်သူမဆို၊ နိဗ္ဗဒံ ဝါ-အမြဲမပြတ် ဖွဲ့စပ်အပ်သော စိတ်သည်လည်းကောင်း၊ ထာဝရံ ဝါ - ခိုင်မြဲသော စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ပန-ဆက်၊ ယော ပုဂ္ဂလော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အဿ ပိဋ္ဌေ-မြင်းကျောက်ကုန်း၌၊ ထပိတကုမ္မဏ္ဍံဝိယ စ-ထားအပ်သော ဖရံ သီးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ထုသရာသိမှိ-ဖွဲ့အစဉ်၊ ဝါ-ဖွဲ့ပုံပေါ်၌၊ ကောဋိတခါဏုကောဝိယ စ-စိုက်နှက်အပ်သော ငုတ်တိုင်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ခလ္လာဋ္ဌသီသေ-ဆံပင်မရှိသော ဦးခေါင်း၌၊ ဝါ - ထိပ်ပြောင်ပြောင်၌၊ ထပိတကဒမ္ပပုပ္ဖံ ဝိယ စ-ထားအပ်သော ထိမ်ပန်းပွင့်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ကတ္ထစိ- တစ်စုံတစ်ခုသော အရာဌာန၌၊ န သတ္တာတိ-ကောင်းစွာမတည်၊ ဝါ-ခိုင်မြဲစွာ မတည်တံ့၊ ကဒါစိ-တစ်ရံတစ်ခါ၌၊ ဗုဒ္ဓသာဝကော-ဗုဒ္ဓ၏သာဝကသည်၊ ဟောတိ-၏၊ ကဒါစိ-၌၊ အာဇီဝကော-အာဇီဝကတက္ကဒန်းသည်၊ (ဟောတိ)၊ ကဒါစိ-၌၊ နိဂဏ္ဍော-နိဂဏ္ဍသည်၊ (ဟောတိ)၊ ကဒါစိ-၌၊ တာပသော-ရသေ့သည်၊ (ဟောတိ)၊ ဧဝရူပေါ-ဤသို့သဘောရှိသော၊ ပုဂ္ဂလော-သည်၊ အနဝဋ္ဌိတနတ္ထော နာမ-အနဝဋ္ဌိတ စိတ္တမည်၏၊ ဝါ-မတည်တံ့သော စိတ်ရှိသူမည်၏၊ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ-ဧတည်တံ့သော စိတ်ရှိသော၊ တဿ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ပညာစသည်၌စပ်)။

နိဗ္ဗဒံ ထာဝရံ။ ။ ဤပုဒ်တို့သည် “စိတ္တံ နာမ” နှင့် အရတူသောကြောင့် ငိတ်ကိုချည်း အရကောက်သော ပုဒ်များတည်း၊ နိပုဗ္ဗ ဗန္ဓဓာတ်၊ တပစုည်း၊ နိစ္စံ+ဗန္ဓိယတေတိ နိဗ္ဗဒံ-တစ်စုံတစ်ခုသော အာရုံ၌ အမြဲမပြတ်ဖွဲ့စပ်သော စိတ်၊ မည်သူ တစ်ဦးတစ်ယောက်မျှ အာရုံတစ်ခုခု၌ အစွဲအမြဲ ဖွဲ့စပ်ထားအပ်သော စိတ်လည်း မရှိ၊ အကယ်၍ ဖွဲ့စပ်ထားပြန်လျှင်လည်း ထာဝရခိုင်မြဲသော စိတ် ဖြစ်မရှိ၊ ထောမနိဗ္ဗိန္ဒိ “ညာဓာတ်၊ ဝရစ်ပုဏ်း” ဟု ဆို၏၊ အစဉ္ဇလ-မလှုပ်ရှားခြင်း၊ ခိုင်မြဲခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊ ညာဓာတ်သည် ပါဠိ၌ ထာဓာတ်ပင်တည်း။

ဇော ဝန၊ ဧဝ၊ န သတ္တာထိ။ ။ နိဗ္ဗဒံ ထာဝရမရှိမုံကို ဆက်၍ ပြလိုသောကြောင့် “ယော ပန” စသည်ကိုမိန့်၊ ပနသည် ဝါကျာရမ္မဇောတက၊ မြင်း

သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတောတိ-ကား၊ သတ္တတ္ထိံ သဗောဓိပက္ခိယမ္မဘေဒံ-၃၇ပါး
 သော ဗောဓိပက္ခိယ တရားအပြားရှိသော၊ ဣမံ သဒ္ဓမ္မံ-ဤ သူတော်ကောင်း
 တို့၏ တရားကို၊ အဝိဇာနန္တဿ-မသိသောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (ပညာ န ပရိပူရတိဉ္စစပ်)၊
 ပရိတ္တသဒ္ဓတယ ဝါ-နည်းသော သဒ္ဓါရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သော် လည်း
 ကောင်း၊ ဥပပူဝသဒ္ဓတယ ဝါ-ပေါ်လှင်သော သဒ္ဓါရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်

ကျောက်ကုန်း၌ တင်ထားအပ်သော ဖရုံသီးသည် လိမ့်ဘိန့်လိမ့်တိန့်နေသကဲ့သို့
 လည်းကောင်း၊ ဖွဲ့ပုံပေါ်၌ စိုက်ထားအပ်သော သစ်ဂုတ်သည် မခိုင်မြဲသကဲ့သို့
 လည်းကောင်း၊ [ဆံပင်မငါးပါးကံသောဦးခေါင်းကို “ခလ္လောဋ္ဌသီသ” ဟုခေါ်၏၊
 ထိုဦးခေါင်းပေါ်၌ တင်ထားအပ်သော ထိမ်ပွင့်သည် မငြိမ်မသက် လှုပ်လှက်
 သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ထို့အတူ ထိုသူ၏စိတ်သည် မငြိမ်မသက်သောကြောင့်
 ခိုင်မြဲစွာ မတည်နိုင်။

ဏဒေါစိ၊ ဝေပတပသော။ ။ ခိုင်မြဲစွာမတည်ပုံကို ဆက်၍ပြသော စကား
 ပင်တည်း။ “တစ်ခါတစ်ရံ ဗုဒ္ဓသာဝကလုပ်လိုက်၊ သို့မဟုတ်အာဇီဝက၊ သို့မဟုတ်
 နိဂဏ္ဌ၊ သို့မဟုတ် ရသေ့လုပ်လိုက်ခြင်းအားဖြင့် မည်သည့်အဖြစ်၌မျှမတည်တံ့”
 ဟုလို၊ “အာဇီဝက” ဟူသည် အဝတ်မဝတ်သော ပရိပိုင်တည်း။ တက္ကဒ္ဓန်းဟု
 ခေါ်ကြ၏။ နိဂဏ္ဌတို့ကား အဝတ်ဝတ်သော ပရိပိုင်တည်း။ နတ္ထိံ + ဂဏ္ဍော
 ယဿာတိ နိဂဏ္ဍော။ “ငါတို့မှာ ကိလေသာအထုံးအဖွဲ့၊ သိယောဇဉ်အဖုံးအဖွဲ့
 မရှိ” ဟု ပြောလေ့ရှိသောကြောင့် “နိဂဏ္ဌ” ဟု အမည်ရသည်။ အာဇီဝကတို့
 ကား ခေါင်းခေါင်းပါးပါး အသက်မွေးသူများတည်း။

ဝေရူပေါ၊ ဝေ၊ အနဝဋ္ဌိဏဓိတ္ထော နာမ။ ။ ဤဝါကျလည်း ဆက်၍ပြသော
 ဝါကျာရမ္မပင်တည်း။ အဝတိဋ္ဌတိတိ အဝဋ္ဌိတံ-အာရုံ၌ သက်ဝင်၍တည်သော်
 စိတ်၊ အဝဋ္ဌိတံ+စိတ္တံ အဝဋ္ဌိတစိတ္တံ၊ နတ္ထိံ+အဝဋ္ဌိတစိတ္တံ ယဿာတိ အနဝဋ္ဌိတ
 စိတ္ထော။ “တဿ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ” ကား ပါဠိတော် ရှိရင်း ဝါကျအတိုင်း
 ပြသော ဝါကျာဝတ္ထိကန္တ၊ ဒန္တသောဓနနည်းတည်း။ “အနဝဋ္ဌိတစိတ္ထော နာမ
 ကို ပဒါဝတ္ထိကန္တ၊ ဒန္တဇ္ဇေဒနနည်း” ဟု မှတ်ပါ။

သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတော။ ။ သဒ္ဓမ္မံကို “သတ္တတ္ထိံ သဗောဓိပက္ခိယမ္မဘေဒံ”
 ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ “သတံ+ဓမ္မော သဒ္ဓမ္မော-သူတော်ကောင်းတို့၏တရား”
 ဟူသည် ‘သတိပဋ္ဌာန်အစရှိသော ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇ပါး’ ဟုလို၊ အဝိဇာ
 နန္တဿ ဖြင့် “အဝိဇာနတောဝယ် တောပစ္စည်းမဟုတ်၊ န္တုပစ္စည်းနှင့်တကွ ဆဋ္ဌိ
 ဝိဘတ်၏ ကာရိယ” ဟု သိစေသည်။

သော်လည်းကောင်း၊ ပရိပုပ္ဖဝေပသာဒဏ္ဍိယ-ပေါ်လွင်သော ယုံကြည်ခြင်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ကာမာဝစရဂ္ဂပါဝစရာဒိဘေဒါ - ကာမာဝစရ ရ္ဂပါဝစရ အစရှိသော အပြားရှိသော၊ ပညာ-ပညာသည်၊ န ပရိပုရတိ-မပြည့်၊ (ဣမိနာ-ဤ ပညာ န ပရိပုရတိဟူသော ပါဠိဖြင့်၊ ဒီပေတိ၏ ကရိုဏ်းထည့်သည်။) ကာမာဝစရာယပိ-ကာမာဝစရ ပညာသော်မှလည်း၊ အပရိပုရယမာနာယ-မပြည့်လ သော်၊ ကုတောဝ - အဘယ်မှာလျှင်၊ ဝါ-အဘယ်အကြောင်းကြောင့်လျှင်၊ ရ္ဂပါဝစရာဂ္ဂပါဝစရ လောကုတ္တရပညာ - ရ္ဂပါဝစရပညာ အရ္ဂပါဝစရပညာ လောကုတ္တရပညာသည်၊ ပရိပုရိဿတိ-ပြည့်တော့လတ်နည်း၊ ဣတိ-ဤအနက် ကို၊ ဒီပေတိ-ပြစ်။

ဝရိတ္တသဒ္ဓတာယ၊ ဝေပသာဒဏ္ဍိယ။ ။ ဤဝါကျကား “ပရိပုပ္ဖဝေပသာဒဏ္ဍိယ န ပရိပုရတိ” ၏ အဖွင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အဝိဇာနန္တဿ” ၏ နောက်၌ ပိုမိုရှိလျှင် ကောင်းသည်၊ ပရိပုပ္ဖဝေပသာဒဏ္ဍိယ ပြုစာတ်၊ အပစ္စည်း၊ ပြုစာတ်သည် ရေပေါ်၌ ဗူးတောင်းမျော၍ သွားသကဲ့သို့ ပေါ်လော ပေါ်ထင်အောင် သွားခြင်းအနက်ရှိ၏။ ထိုအနက်တစ်စုံတစ်ခု ပုဂ္ဂိုလ်သည် သူတော်ကောင်းတရားကို မသိရကား “ရတနာ ၃ ပါးကို ကြည်ညိုပါသည်” ဟု ဆိုသော်လည်း နှက်နှက်နဲ့နဲ့အထဲ သက်ဝင်၍ ယုံကြည်သူမဟုတ်၊ သဒ္ဓါတရားနည်းသောကြောင့် ဖြစ်စေ၊ ရှိသမျှ သဒ္ဓါတရားသည်ပင် လေးလေးနက်နက် မဟုတ်ဘဲ ပေါ့ပေါ့ဆဆ ရှိသောကြောင့်ဖြစ်စေ ပေါ်လောပေါ် သက်သို့ ကြည်ညိုခြင်းရှိသူတည်း၊ ထို့ကြောင့် “ပရိပုပ္ဖဝေပသာဒဏ္ဍိယ၊ ဝေပသာဒဏ္ဍိယ” ဟု ဖွင့်သည်၊ ပရိပုပ္ဖဝေပသာဒဏ္ဍိယ၊ ပရိပုပ္ဖဝေပသာဒဏ္ဍိယ+ပသာဒဏ္ဍိယဿာတိ ပရိပုပ္ဖဝေပသာဒဏ္ဍိယ။

ပညာ န ဝရိပုရတိ။ ။ ပညာအရ “ကာမာဝစရဂ္ဂပါဝစရာဒိဘေဒါ” ဟု သရုပ်ဖော်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပရိပုပ္ဖဝေပသာဒဏ္ဍိယမှာ ဆရာကောင်းတို့ အထံ၌ ကြာရှည်စွာ မဆည်းကပ်သောကြောင့် “ကာမာဝစရ ရ္ဂပါဝစရ အစရှိသည် ဖြင့်ပြားသော ပညာသည် မပြည့်စုံနိုင်” ဟူလို။

ကာမာဝစရာယပိ၊ ဝေပသာဒဏ္ဍိယ။ ။ “ပညာ န ပရိပုရတိ” ဟူသောပုဒ်၏ ဒီပနတ္ထ(အပိုပြအပ်သော အဓိပ္ပါယ်)ကို ပြလို၍ “ကာမာဝစရပညာယပိ၊ ပေ၊ ဒီပေတိ” ဟု မိန့်သည်။ ပိသည် ဂရဟာဇောတက သမ္မာဝနာသမုဿ်းတည်း၊ “အောက်တန်းကျသော ကာမာဝစရပညာလောက်သော်မှမပြည့်စုံတုံသေး၏။ ရ္ဂပါဝစရပညာ အထက်တန်းပညာ၏ မပြည့်စုံခြင်းမှာ ဆိုးဒုဟ်ဗုဒ္ဓမလိုပါ” ဟူလို။

အနဝဿတစိတ္တဿာတိ-ကား၊ ရာဂေန-ရာဂဖြင့်၊ အတိန္တစိတ္တဿ-မစိုစွတ်
 သော စိတ်ရှိသော၊ အနန္တဟတစေတသောတိ - ကား၊ အာဟတစိတ္တော-
 ဒေါသသည် ဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသူ၊ ခိလဇာတော-ငြောင့် တံသင်းကဲ့သို့
 ဖြစ်သော စိတ်ရှိသူ၊ ဣတိ-သို့၊ အာဂတဋ္ဌာနေ-လာရာဌာန၌၊ [ပါရာဇိက၊ ဒုဋ္ဌ
 ဒေါသသိက္ခာပုဒ်၊] ဒေါသေန-ဒေါသသည်၊ စိတ္တဿ-၏၊ ဝါ-ကို၊ ပဟတ
 ဘာဝေါ-ပုတ်ခတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဝုတ္တော - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣဓ
 ပန-ဤ ပါဠိရပ်၌ကား၊ ဒေါသေန-သည်၊ အပ္ပဋိဟတစိတ္တဿ-မထိပါးအပ်
 သော စိတ်ရှိသော၊ (ခိဏာသဝဿ၌ စပ်၊) ဣတိ အတ္ထော - ဤကား အနက်၊
 ပုညပါပပဟိနဿာတိ-ကား၊ စတုတ္ထမဂ္ဂေန-သည်၊ ဝါ - အရဟတ္တမဂ်သည်၊
 ပဟိနပုညဿစေဝ-ပယ်အပ်ပြီးသော ကောင်းမှုရှိသည်လည်းဖြစ်သော၊ ဝါ-
 ကောင်းမှုကို ပယ်ပြီးသည်လည်းဖြစ်သော၊ ပဟိနပါပဿ စ-ပယ်အပ်ပြီးသော
 မကောင်းမှုရှိသည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝါ-မကောင်းမှုကို ပယ်ပြီးသည်လည်း ဖြစ်
 သော၊ ခိဏာသဝဿ-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏။

အနဝဿတစိတ္တဿ။ ။အဝ+သုဓာတ်သည် စိုစွတ်ခြင်းအနက်ကို ဟော၏။
 ထို့ကြောင့် “တိန္တ” ဟုဖွင့်သည်။ တိန္တသဒ္ဓါလည်း တိမ(တိမ)ဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊
 ကိလေဒ(စိုစွတ်ခြင်း) အနက်ဟောပင်တည်း။ ရာဂေနကို ကရိုဏ်းကြံလျှင် “အဝ
 ဿတ၊ တိန္တ” တို့၌ တပစ္စည်းကို ကတ္တားဟောကြံပါ။ ရာဂဖြင့် စိုစွတ်သော စိတ်၊
 (တစ်နည်း) ရာဂေနကို ကတ္တားကြံလျှင် “အဝဿတ၊ တိန္တ” တို့၌ တပစ္စည်းကို
 ကံဟောဟု ကြံပါ။ ရာဂသည် စိုစွတ်အပ်သော စိတ်၊ ရာဂ နှင့် ယှဉ်သောစိတ်ကို
 ပင် ဆိုသည်။ အဝဿတတိတိ အဝဿတံ၊ အဝသုယတေ ဝါ အဝဿတံ၊ န+
 အဝဿတံ အနဝဿတံ၊ အနဝဿတံ+စိတ္တံ ယဿာတိ အနဝဿတစိတ္တော၊
 တဿ အနဝဿတစိတ္တဿ၊ တေမတိတိ တိန္တံ၊ (ကတ္တားဟော)၊ တေမိယတေတိ
 တိန္တံ၊ (ကံဟော)၊ န+တိန္တံ အတိန္တံ၊ အတိန္တံ+စိတ္တံ ယဿာတိ အတိန္တစိတ္တော။

အနန္တဟတစေတသော။ ။ “န+အန+အာဟတ” ဟု ခွဲ၊ “ဟတဝိဒ္ဓော
 ခိလဇာတော” တို့ကား “အန္တာဟတ” ၌ အာဟတ၏အနက်ကို ထင်ရှားအောင်
 ပါရာဇိက၊ ဒုဋ္ဌဒေါသသိက္ခာပုဒ် ပါဠိတော်ကို ဆောင်ပြုခြင်းတည်း။ အာဟည

နတ္ထိဇာဂရတော ဘယန္တိ(ဣမိနာ) - နတ္ထိ ဇာဂရတော ဘယံ ဟူသော ဤပါဠိဖြင့်၊ ခိဏာသဝဿ-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-သည်၊ ဇာဂရန္တဿေဝ-နိုး နေစဉ်သာလျှင်၊ အဘယဘာဝေါ-ဘေးမရှိသည်၏အဖြစ်ကို၊ ကထိတောဝိယ-

တေတိ အာဟတော၊ ပုနပုနံ+အာဟတော အန္တာဟတော-အဖန်ဖန် ထိပါး နှိပ်စက်အပ်သော စိတ်၊န+အန္တာဟတော အနန္တာဟတော၊ အနန္တာဟတော+ စေတော ယထာတိ အနန္တာဟတစေတော၊ “စေတသော”ကား သဝိဘတ်ကို ဩပြု၍(သ်)လာထားသော ပုဒ်တည်း။

ဣဓ ဝန၊ဇေ၊အဇ္ဈော။ ။အာဟတစိတ္တမှတစ်ပါး အန္တာဟတစေတသော၏ အနက်ကို ပြသောကြောင့် ပနသည် ပက္ခန္ဓရဇောတက၊ “ဒေါသေန အပ္ပဋိ ဟတစိတ္တဿ”ကား အနန္တာဟတစေတသော၏ အပြောင့်အနက်ကို ပြသော ဥဇကတ္တအဖွင့်တည်း၊ အနန္တာဟတစေတသော-ဒေါသသည် အဖန်ဖန် မဖျက် ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏။

ပုညဝါဝဇီနဿ။ ။ပုညနှင့် ပါပကို ဒွန်သမာသ်တွဲစေလို၍ “ပဟိန ပုညဿ ပဟိနပါပဿ”ဟု ဖွင့်၍ ပဟိနပုဒ်လည်း “ဝိသေသနုနောကံကျသော ဝိသေသနုပရပဒပုဒ်တည်း”ဟု သိစေသည်၊ ပုညံ စ+ပါပံ စ ပုညပါပံ၊ ပဟိ ယိတ္တာတိ ပဟိနံ၊ ပုညပါပံ + ပဟိနံ ယေနာတိ ပုညပါပပဟိနော၊(ခိဏာ သဝေါ)၊ အရဟတ္တမဂ်ရသောအခါ နောက်ထပ်ဖြစ်သမျှ ကောင်းမှုတွေသည် ပုညအမည် မရတော့၊ ကြိယာအမည်သာ ရတော့၏၊ ထို့ကြောင့် “ပဟိန ပုည”ဟု ဆိုသည်၊ အရဟတ္တမဂ်ရသောအခါ အကုသိုလ်အားလုံး ကုန်သော ကြောင့် “ပဟိနပါပ”ဟုလည်း ဆိုသည်၊ဇာနည်း- ရဟန္တာဖြစ်ပြီးသောအခါ ရှေးက ရှိခဲ့သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်သည် နောက်ဘဝအသစ်ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ အဘယ့်ကြောင့်ပါနည်း၊ အဝိဇ္ဇာ တဏှာဟူသော ကိလေသာအဖော်မရှိသော ကြောင့်တည်း၊ထိုသို့ ရှေးက ရှိပြီးသော ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဘို့ကို ပယ်ပြီးသော ကြောင့်လည်း ပုညပါပပဟိနဟု ဆိုရသည်။

ဇာတိဇောဝိယ။ ။“နတ္ထိဇာဂရတော ဘယံ”ဟု မိန့်ဘော်မူသောကြောင့် “ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် နိုးနေစဉ်သာ (နိုးနေတုန်းသာ)ဘေးမရှိ”ဟု ဟော တော်မူသကဲ့သို့ ထင်ရ၏။

ဟောထော်မူအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ပန-စင်စစ်ကား၊ သော-ထို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်။ သဒ္ဓါဒိဟိ-သဒ္ဓါအစရှိကုန်သော၊ [အာဒိဖြင့် ဝိရိယိန္တေစသော ကျန် ၄ ပါးကို ယူပါ။] ပဇ္ဇဟိ-၅ ပါးကုန်သော၊ ဇာဂရဓမ္မေဟိ-နိုးကြားကြောင်း တရားတို့နှင့်၊ သမန္နာဂတတ္တာ-ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဇာဂရေနာမ-ဇာဂရမည်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဇာဂရဓမ္မတို့နှင့် ပြည့်စုံသည့်အတွက် ဇာဂရမည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တဿ-ထို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဝါ-သည်၊ ဇာဂရန္တဿာပိ-နိုးနေစဉ်လည်းကောင်း၊ အဇာဂရန္တဿာပိ-မနိုးစဉ်လည်းကောင်း၊ ကိလေသဘယံ-ကိလေသဘေးသည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်နည်း။) ကိလေသာနံ-ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့၏၊ အပစ္စာဝတ္တနဘော-နောက်ပြန် မလည်ခြင်းကြောင့်တည်း၊ ဝါ - နောက်၌ မဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။

ဟိ-မှန်၏၊ (တစ်နည်း) ဟိ-ချဲ့၊ တံ-ထို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သို့၊ ကိလေသာ-တို့သည်၊ န အနုပန္နန္တိ-အစဉ် မလိုက်ကုန်၊ (ကသ္မာ-ကြောင့်) တံ-သို့၊ ကိလေသာ-တို့သည်၊ န အနုပန္နန္တိ-ကုန်သနည်း၊ ဘေန တေန မဂ္ဂေန-ထိုထိုမဂ်သည်၊ ပဟိ

သော ဝန ၂၀၀၊ ၁၀၀ ရော နာမ။ ။ ပနသည် ကေသတ္တနိပါတ်၊ ဝါကျ အားဖြင့် မပြတ်သေးဘဲ ဆက်၍ ပြသောကြောင့် ဥပနျာသဇောတကတည်း။ ထို ဝိဏာသဝပုဂ္ဂိုလ်သည် နိုးကြားကြောင်းတရား ၅ ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောကြောင့် အမြဲပင် နိုးနေသည် မည်၏။

တသ္မာ ၂၀၀၊ ၀တ္တနတော။ ။ ထို့ကြောင့် ထို ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် နိုးနေသည်ဖြစ်စေ၊ မနိုးဘဲ အိပ်ပျော်နေသည်ဖြစ်စေ ကိလေသာဘေးကား မရှိတော့၊ ဘာကြောင့်နည်း၊ ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့၏ မပြန်လည်ခြင်း၊ နောက်ထပ် မဖြစ်ခြင်းကြောင့်တည်း။

ဒုတိယျဗျာဏံ။ ။ “ဇာဂရတရား ၅ ပါး” ဟူသည် သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြိယ ၅ ပါး ပင်ဖြစ်ကြောင်း (သံ၊ ၁။ ၂။ သံ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃-၂၄။) ၌ မိတော်မူထားသည်။

န ထိ ၂၀၀၊ ၁နုဖန္နန္တိ။ ။ “န ဟိတက်ရာ၊ ဟိနက်မှာ၊ ဟိတ်ပါဒဠိစ္စ” ဟု နိယာမ်ဆိုသော်လည်း ဟိတ်နုနု ဟိတ်တပ်၍ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဒဠိ

နာနံ-ပယ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ ကိလေသာနံ-တို့၏၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ အနုပဂမန
 တော-မကပ်ရောက်ခြင်းကြောင့်၊ တံ-သို့၊ ကိလေသာ-တို့သည်၊ န အနုဗန္ဓန္တိ-
 ကုန်၊ တေနေဝ - ထို့ကြောင့်ပင်၊ ဝါ-ထိုသို့ ထိုထိုမင်သည် ပယ်အပ်ပြီးကုန်
 သော ကိလေသာတို့၏ ထိုရဟန္တာသို့ အစဉ်မလိုက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်
 ပင်၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန ယေ ကိလေသာ ပဟိနာ ၊ ပေ၊ န ပစ္စာဂစ္ဆတိတိ-
 ဟူ၍၊ (ဘဂဝါ-သည်၊ အာဟ- [စူဠနိဒ္ဒေသ, ပါရာယနဝဂ်, မေတ္တဂူမာဏဝပစ္စာ
 နိဒ္ဒေသ၌] ဟောတော်မူပြီ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေန-သောတာပတ္တိမဂ်သည်၊ ယေ
 ကိလေသာ-တို့ကို၊ ပဟိနာ-ကုန်ပြီ၊ တေ ကိလေသေ-တို့သို့၊ (သောတာပန္နော-
 သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည်)၊ န ပုနေတိ-တစ်ဖန်မရောက်၊ န ပစ္စေတိ- တစ်ဖန်
 မကပ်၊ န ပစ္စာဂစ္ဆတိ-တစ်ဖန်မလာ၊ (တစ်နည်း) တေ ကိလေသာ-တို့သည်၊ န
 ပုနေန္တိ-ကုန်၊ န ပစ္စေန္တိ-ကုန်၊ န ပစ္စာဂစ္ဆန္တိ-ကုန်၊ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန ၊ ပေ၊
 အနာဂါမိမဂ္ဂေန၊ ပေ၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေန-သည်၊ ပေ၊ န ပစ္စာဂစ္ဆန္တိ-ကုန်။

ဒေသနာ-သည်၊ သာတ္တိကာ-သည်၊ သဖလာ-သည်၊ အဟောသိ-ဖြစ်ပြီ။

ဝါကျ၊ ဝိတ္ထာရဝါကျ ၂ မျိုးသာ ဖြစ်နိုင်၏။ ဤဝါကျတွင်လည်း “န၊ ပေ၊ အနု
 ဗန္ဓန္တိ” သည် ဖလဝါကျ၊ တေန ၊ ပေ၊ အနုပဂမနတော” သည် ဖောတုဝါကျ၊
 “တေနေဝါဟ” စသည်ကား သာဓကဝါကျတည်း။ ဤ သာဓကဝါကျကို
 ထောက်လျှင် “န ဟိ၊ ပေ၊ အနုဗန္ဓန္တိ” သည် သာဓကဝါကျဖြစ်၏၊ “တေနေဝ”
 ကိုလည်း ရှေ့ဖောတုဝါကျ၊ ဖလဝါကျ ၂ မျိုးလုံးကိုပင် ပြန်၍ ညွှန်းသည်ဟု
 မှတ်ပါ။

တေ ကိလေသေ န ပုနေတိ။ ။ စာအုပ်တို့၌ “တေ ကိလေသေ န ပုနေတိ” ဟု
 ရှိ၏။ “ထိုကိလေသာတို့သို့ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်က မကပ်ရောက်” ဟု အဓိပ္ပာယ်
 ဆိုသတတ်သို့သော် “ကိလေသာနံ အနုပဂမနတော” ၌ အနုပဂမန၏ကတ္တား
 သည် “ကိလေသာ” တည်း၊ ထို့ကြောင့် “တေ ကိလေသာ န ပုနေန္တိ၊ န ပစ္စေန္တိ၊
 န ပစ္စာဂစ္ဆန္တိ” ဟု ရှိမှ “ကိလေသာနံ အနုပဂမနတော” ၏ သာဓကဖြစ်နိုင်
 သည်။ “ထို ကိလေသာတို့သည် ထိုသောတာပန်စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သို့ တစ်ဖန်
 မရောက်တော့” ဟူလို၊ “န ပုနေတိ” စသော ကြိယာ ဥ ပုန်ကား ပရိယာယ်

တည်း၊ “ပုန တေ-တစ်ဖန်ရောက်” ဟူသည်နှင့် “ပတိတေ၊ ပတိအာဂစ္ဆတိ-
တစ်ဖန်ရောက်” ဟူသည်လည်း အနက်ဘူပင်တည်း၊ သို့သော် နိဿယ၌ သဒ္ဓါ
အသံကဲ့သည့် အားလျော်စွာ မြန်မာအသံကဲ့အောင် မြန်မာပြန်လိုက်ပါသည်။

အနဝဠိတစိတ္တဿ၊ သဒ္ဓမ္မံ အဓိဿနုတော၊
ပရိပ္ပဝေသာဒဿ၊ ဗညာ န ဝရီဗူရတိ။

အနဝဠိတစိတ္တဿ- ကောင်းကျိုးရှိသဲ၊ အလုပ်ထဲ၌၊ စိတ်ဇွဲမတည်၊ မကြည့်
သော စိတ်ရှိတသော၊ သဒ္ဓမ္မံ - ရှင်တော်ဘုရား၊ ဟောမြှောက်ထားသည့်၊ သတိ
ပဋ္ဌာန်စသား၊ ဗောဓိပက္ခိယတရားကို၊ အဝိဇာနတော-ဆရာ့အထံ၊ နည်းမခံဘဲ၊
ကိုယ့်ဉာဏ်ကိုယ်ပိုင်၊ မသိနိုင်တသော၊ ပရိပ္ပဝေသာဒဿ-ဗူးတောင်းသဘော၊
ရေ၌မျောသို့၊ မလေးနက်သော သဒ္ဓါရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဗညာ-လောကုတ်
လောကီ၊ ၂ လီဒသာ ပညာသည်၊ န ပရိပ္ပရတိ-အာရုံအရှိ၊ ကောင်းစွာသိဖို့
ထိမိကုံလုံ၊ မပြည့်စုံနိုင်ချေ။

အနဝဿုတစိတ္တဿ၊ အနန္တာဟတစေတသော၊
ဝုညဝါဝဇေနဿ၊ နတ္ထိ ဇာဝရထော ဘယံ။

အနဝဿုတစိတ္တဿ-ရာဂနှင့်စပ်၊ မစိုစွတ်အပ်သော စိတ်ရှိတသော၊ အနန္တာ
ဟတစေတသော-ဒေါသနှင့်စပ်၊ မထိခိုက်အပ်သော စိတ်ရှိတသော၊ ဝုညပါပ-
ပဟိနဿ-အရဟတ္တမဂ်၊ ဉာဏ်လက်နက်ဖြင့်၊ ပယ်ဖျက်အပ်ပြီးသော ကောင်းမှု
မကောင်းမှု ရှိတသော၊ ဝါ - အရဟတ္တမဂ်၊ ဉာဏ်လက်နက်ဖြင့်၊ ကောင်းမှု
မကောင်းမှုကို၊ ပယ်ဖျက်ပြီးတသော၊ ဇာဝရတော-သဒ္ဓါစသား၊ တရားများ
ဖြင့်၊ နီးကြား၍နေသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏၊ ဘယံ-ကိလေသာရေး ကိုယ်တွင်း
ဘေးသည်၊ နတ္ထိ-အိပ်ပျော်နေရင်း၊ နီးနေရင်း၌၊ အလျှင်းပုံသေ၊ မရှိတော့ချေ။

စိတ္တဟတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ပဉ္စသတဘိက္ခု ဝတ္ထုဂါထာအဖွင့်

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ-သည်။ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-တော်မူပြီ၊ (ကိ-နည်း)၊ တုမ္ဘူပမံ ကာယမိမံ ဝိဒိတွာ၊ ပေ၊ ဇိတဉ္စ ရက္ခေ အနိဝေသနေော သိယာတိ-ဟူ၍၊ (အာဟ-ဟောတော်မူပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ ကုမ္ဘူပမန္တိ-ကား၊ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန- အားမရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ အပလံ-အားမရှိသော၊ တာဝကာလိကဋ္ဌေန- ထိုမျှလောက်သော ကာလ၌သာတည်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ ဝါ- အခိုက်အတန့်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်ကြောင့်၊ အနဒ္ဒနိယံ- ရှည်သောကာလ၌ မခံသော၊ ဝါ- အရှည်မခံသော၊ ကေသာဒိသမူဟသင်္ခါတံ - ဆံ အစရှိသော ကောဋ္ဌာသတို့၏ အပေါင်းဟုဆိုအပ်သော၊ ဣမံ ကာယံ- ဤကိုယ်ကို၊ ကုမ္ဘူပမံ- အိုးဟူသော ဥပမာရှိသည်ကို၊ ကုလာလဘာဇနသဒိသံ- အိုးထိန်းသည်တို့၏ အိုးခွက်နှင့် တူသည်ကို၊ ဝိဒိတွာ- သိ၍လည်းကောင်း၊ နဂဗ္ဗပမံ စိတ္တမိဒံ တပေတုာတိ-ကား၊ နဂရံ နာမ- မြို့မည်သည်၊ ဗဟိဒ္ဓါ- အပ၌၊ ထိရံ- ခိုင်မြဲသည်၊ ဂမ္ဘီရ (ရိခံ - နက်သောကျုံး ရှိသည်၊ ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ- မြို့ရိုးဖြင့် ကာရံအပ်သည်၊ နှိုရုဏာလကယုတ္တံ- တံခါးမ ပြအိုးတို့နှင့်ယှဉ်သည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်ရ၏၊ အန္တော- ပေပွင်း၌၊ သုဝိတတ္ထဝိစိတုက္ကသိဗ်ာဋကသမ္ပန္နံ - ကောင်းစွာ ဝေပန်အပ်သော လမ်းမ၊ လမ်း ၄ ခုအဆုံ လမ်း ၃ ခုအဆုံတို့နှင့် ပြည့်စုံသည်၊ အန္တရာပဏံ- အကြားအပြား၌ ဈေးရှိသည်၊ (ဟောတိ- ဖြစ်ရ၏)။

အပလံ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန။ ။ “အပလံ”ကို “ဣမံ ကာယံ”၌ စပ်၊ အပလံအရ “လုံးလုံးအားမရှိ”ဟူသောအနက်ကို ယူမည်စိုး၍ “ဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန”ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ အားရှိတန်သလောက် ရှိသော်လည်း အားမများသောကြောင့် “အပလံ”ဟု ဆိုရသည်- ဣလိ၊ နောက်ပြင်စာအုပ်များ၌ “အပလဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန”ဟု တွေ့ရ၏၊ ကောင်းမည်မထင်။

အနဒ္ဒနိယံ တာဝကာလိကဋ္ဌေန။ ။ “အနဒ္ဒနိယံ”ကိုလည်း “ဣမံ ကာယံ”၌ စပ်၊ “တာဝကာလိကဋ္ဌေန”ကား ခန္ဓာကိုယ်၏ အခိုက်အတန့်မျှသာသာသန်၍ ပိုကို ပြသော ဝိသေသနတည်း။ “အခိုက်အတန့်မျှသာ တည်သောကြောင့်”

အရှည်မခံနိုင်၊ ဝါ-အရှည်မခံ၊ ပျက်စီးလွယ်၏” ဟူလို၊ [တာဝကာလံ+တိဋ္ဌတိတိ တာဝကာလံကော-ဥပါဒိ၊ ဌိ၊ ဘင် ကာလတိုင်ရုံသာ တည်သောကိုယ်၊ (အဘိဓမ္မာနည်း)၊ ဝါ-မွေးသည်မှစ၍ သေသည်တိုင်ရုံသာ တည်သောကိုယ်၊ (သုတ္တန်နည်း)၊ ဤကား သဒ္ဓတ္ထ၊ အခိုက်အတန့်မျှသာ တည်သော ကိုယ်၊ ဤကအဝေါဟာရတ္ထတည်း၊ အဒ္ဓနိ+ခမော အဒ္ဓနိယော-ရှည်သော အခွန်၌ ခံသော ကိုယ်၊ (အရှည်ခံသောကိုယ်)၊ ခမအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်၊ န အာဂုံ၊ “အဒ္ဓနိ+ဂမိတုံ အလံတိ အဒ္ဓနိယော” ဟုပြု၍ ဂမိတုံအလံအနက်၌လည်း ဣယပစ္စည်းသက်၊ ရှည်သော အခွန်သို့ရောက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သောကိုယ်၊ [န+အဒ္ဓနိယော အနဒ္ဓနိယော] ဤ၌လည်း နောက်ပြင် စာအုပ်၌ “အနဒ္ဓနိယတာဝကာလံကော-ဌေန” ဟု သမာသံရှိ၏၊ ကောင်းမည်မလင်။

ကေသာဒိသဇုတသင်္ခါတံ ကာသံ။ ။ “ကေသာဒိသမူဟ” ဖြင့် ကာယသဒ္ဓါသည် “ဆံအစရှိသော ကောဠာသတို့၏ အပေါင်း” ဟူသော အနက်ဟော ဟု သိစေ၏၊ “ကာယသဒ္ဓါ သမူဟဝါစက” ဟူလို၊ အဘိဓာန် (၁၀၈၄) ၌ “ကာယော တု ဒေဟရာသိသု” ဟူသော အနက်တို့တွင် ရာသိအနက်ကိုရည်ရွယ်သည်၊ ဒေဟအနက်လည်း သင့်ပါသည်။

ဣဒ္ဓူပဝံ။ ။ ကုမ္မော + ဥပမာ ယထာတိ ကုမ္မူပမော၊ (ကာယော)၊ “ကုလာလဘာဇနသဒိသံ” ကား ထိုကုမ္မူပမံကို ထပ်၍ ဖွင့်သော ပုဒ်တည်း၊ ကုလာလ သဒ္ဓါသည် ကုမ္မကာရနှင့် အနက်တူ၊ “အိုးထိန်းသည်” ဟူသော အနက်ကို ဟော၏၊ “ဤကိုယ်ကို အိုးထိန်းသည်တို့၏ အိုးခွက်နှင့်တူသည်” ဟု သိ၍ ဟူလို။

“ယထာပိ ဣဥဏာရဿ၊ ဓတံ ဓတ္ထိကာဘဇနံ၊

ဓုဒ္ဓကဒ္ဓ ဓေတန္တိဉ္စ၊ ယံ ဝတ္ထံ ယံ စ အာဓကံ၊

သဗ္ဗံ သေဒနဝင်္ဂယန္တိ၊ ဧဝံ ဓဇ္ဇာန ဂီဝိတံ” ဟူသည်နှင့်အညီ “ကိုယ်ကိုလည်းကောင်း၊ ကိုယ်နှင့်စပ်သော အသက်ကိုလည်းကောင်း အိုးထိန်းသည့် တို့၏ ငယ်သောအိုး၊ ကြီးသောအိုး၊ ဖုတ်ပြီးအိုး၊ မဖုတ်ရသေးသောအိုးနှင့် တူသည်” ဟု သိ၍။

ဗေဒိဒ္ဓါ ယိရံ။ ။ “မြို့” ဟူသည် အပြင်ဘက်၌ ခိုင်ခံ့ရိုးတည်း၊ ထိရ ဖြစ်ပုံကိုပင် “ဂမ္ဘီရပရိခံ၊ ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ၊ ဒွါရနာလကယုတ္တံ” ဟု ပြသည်။

အန္တောဝေ၊ အန္တရာဝဏံ။ ။ မြို့တွင်း၌လည်း သုဝိဘက္ကပီထိ-လမ်းမကြီးများကို သူ့ နေရာ၌သူ ကောင်းစွာ ဝေဘန်အပ်ပြီးရှိရသည်၊ သုဝိဘက္ကဘုက္က-လမ်း၄ခု ဆိုရာ၌လည်း သူ့ နေရာ၌ သူ ခွဲခြားဝေဘန်အပ်ပြီးရှိရသည်၊ [စတုန္နံ+သမူဟော စတုက္ကံ]၊ သုဝိဘက္ကသိသာဓုက-လမ်း၃ခု ဆိုရာ၌လည်း သူ့ နေရာ၌သူ ဝေဘန်အပ်ပြီး ရှိရသည်။

တံ-ထိုမြို့ကို၊ ဝိလုပ္ပိဿာမ-လုယူကုန်အံ့၊ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍၊ ဗဟိဒ္ဓါ-ပြင်ပ၌၊ ဝါ-ပြင်ဘက်က၊ စောရာ-သူပုန်တို့သည်၊ အာဂန္ဓာ-လာ၍၊ ပဝိသိတံ-ထိုင်ခြင်းငှါ၊ အသက္ကေခန္ဓာ-မစမ်းနိုင်ကုန်သည်၊ (ဟုတူ)၊ ပဗ္ဗတံ-တောင်ကို၊ အာသဇ္ဇ-ကပ်ရောက်၍၊ မဋ္ဌိဟတာဝိယ-ထိခိုက်အပ်သူတို့ကဲ့သို့၊ ဂစ္ဆန္တိ-ပြန်သွားကြရကုန်၏။

ဝေမေဝ-ဤအတူသာလျှင်၊ ပဏ္ဍိတော- ရှိသော၊ ကုလပုတ္တော-အမျိုးကောင်းသားသည်၊ အတ္တနော-၏၊ ဝိပဿနာစိတ္တံ-ဝိပဿနာစိတ်ကို၊ ထိရံ-ခိုင်မြဲသော၊ နဂရသဒိသံ-မြို့နှင့်တူသည်ကို၊ ဝါ-မြို့နှင့်တူအောင်၊ ကတွာ-၍၊

ဓုတိဗျတံ။ ။အဘိဓာန်၌ “စတုက္ကနှင့်သိဃိဇ္ဇာကို သဘောတူ” ဟုဆို၏။ ဤ၌ “စတုက္က” ဟု သီးခြားရှိသောကြောင့် ဥဒ္ဓ ဆိုရာ ဌာနကို “သိဃိဇ္ဇာ” ဟု ယူပါ။ [သိဃိဇ္ဇာကန္တိ စတုက္ကောဏံ ဝါ တိကောဏံ ဝါ မဂ္ဂသမောဓာနဌာနံ၊ ငှထောင့် ငှခွ ဖြစ်စေ၊ ဥထောင့် ဥဒ္ဓဖြစ်စေ လမ်းဆုံရာဌာနသည် သိဃိဇ္ဇာမည်၏။ ပါဠိဒေသနိယ အဋ္ဌကထာ။

အန္တရာဝဏံ။ ။မြို့၏အတွင်းဝယ် ဈေးရုံကြီးသာမက ရပ်ကွက် ထော်ထော် များများ စုမိလျှင် အရောင်းအဝယ် လွယ်ကူအောင် အိမ်ဈေးငယ်ကလေးများ ထည်း ရှိရသည်။ အန္တရေ+အာပဏံ တ္ထောတိ အန္တရာပဏံ (နဂရံ)။

တံ ဝိလုပ္ပိဿာမ။ ။ “ခိုင်မြဲသော ထိုမြို့ကို တိုက်ခိုက်လုယူမည်” ဟု အပြင်ဘက်က သူပုန်တို့ လာသည်ရှိသော် မြို့က ခိုင်မြဲသည့်အတွက် အတွင်းသို့ မဝင်နိုင်ဘဲ ပြန်သွားကြရကုန်၏။ ဝိပုဗ္ဗ၊ ရုဓာဒိ လုပဓာတ်သည် “တိုက်ခိုက်လုယူခြင်း” အနက်ကို ဟော၏။

ဝဗ္ဗတံ၊ ဝေ၊ ဝဇိတတာ ဝိဿ။ ။ဤစကားကား ပြန်သွားရပုံကို ဥပမာပြသော စကားတည်း။ “ကျောက်တောင်ကိုထိခိုက်မိ၍ ကျောက်တောင်၏ ပြန်၍ ရိုက်ခတ်မှုကို ခံရသူတို့ကဲ့သို့ ထို့အတူ ထိုမြို့တွင်းမှ အပစ်အခတ်ကိ ခံရ၍ ပြန်သွားကြရသည်” ဟူလို။ [အာသဇ္ဇ၌ အာရှေးရှိသော သဒဓာတ်သည် နိကဇ္ဇ (နီးကပ်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ တွာပစ္စယန္တပုဒ်တည်း။ ပဋိဟတာ၌ ပဋိ (တစ်ဖန်၊ ဝါ-ပြန်၍) +ဟညန္တေတိ ပဋိဟတာ၊ “ပြန်၍ အပစ်အခတ် ခံရသူတို့ကဲ့သို့” ဟူလို]

ထပေတွာ။ ။ “ကတွာ” ကိုပင် “ထပေတွာ” ဟု ထပ်ဖွင့်သည့် ဟု ကြံဆင်၏။ သို့သော် ထပေတွာ၏ ဆိုင်ရာ အာဓာရကား ရွေ့၍ မရှိ၊ ယိုးဒယားမူ၌

(ထပေတွာ၌ စပ်)။ ထပေတွာ-ထား၍၊ နဂရေ - ၌၊ ဌိတော-တည်သော၊ ဧကော-တစ်ယောက်သော၊ ပုရိသယောဓော-ယောက်ျားကောင်း စစ်သားသည်။ ဧကတောဓာရာဇိနာနပ္ပကာရာဇုဓေန - တစ်ဖက်၌ အသွားရှိသော လက်နက်အစရှိသော အထူးထူးသော အပြားရှိသော လက်နက်ဖြင့်၊ စောရဂဏ်-ခါးပြအပေါင်းကို၊ ယောဓေတိဝိယ-တိုက်ခိုက်ပုတ်ခတ်သကဲ့သို့၊ ဝိပဿနာမယေန-ဝိပဿနာဉာဏ် အတိပြီးသော၊ ပညာဓုဓေန စ - ပညာလက်နက်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အရိယမဂ္ဂမယေန-အရိယမဂ် အတိပြီးသော၊ ပညာဓုဓေန စ-ဖြင့်လည်းကောင်း၊ တံတံ မဂ္ဂဝဇ္ဇံ-ထိုထိုမဂ်သည် သတ်ထိုက်သော၊ ကိလေသံ-ကို၊ ပဋိဗာဟန္တော-တားမြစ်လျက်၊ တံတံ ကိလေသမာရိ-ထိုထိုကိလေသမာရိကို၊ ယောဓေထ-ထိုးခတ်သတ်ဖြတ်၊ ပုတ်ခတ်ရာ၏၊ ပဟရေယျ - ထိုးခတ် သတ်ဖြတ်၊ ပုတ်ခတ်ရာ၏၊ ဣတိ အတ္ထော - ဤကားအနက်။

“ထကေတွာ” ဟု ရှိသတတ်၊ “မြို့ကို လုံခြုံအောင် ပိတ်ထားသကဲ့သို့ ဝိပဿနာစိတ်ကိုလည်း အာရုံအမျှား ဝင်မလာစေဘဲ လုံခြုံအောင် ပိတ်ထားသည်” ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသောကြောင့် “ထကေတွာ” ဟူသော မူကွဲသည် ကောင်းသကဲ့သို့ ထင်၏။

နုဓရေဌိဇော ။ “မြို့ကို ပိတ်ဆို့ပြီးလျှင် မြို့တွင်းက အခိုင်အမာ ရပ်တည်နေသည်” ဟူလို၊ “ဌိတော” ၏ နောက်၌ ရှေးစာအုပ်များဝယ် “ဧကော ပုရိသယောဓော” ဟု ရှိသေး၏။

ဧကတောဓာရာဇိနာနပ္ပကာရာဇုဓေန ။ ။ ဧကတော+ဓာရာ ယဿာတိ ဧကတောဓာရံ၊ (အာဓုဓိ)။ တစ်ဖက်၌ အသွားရှိသော ခါးကဲ့သို့သော လက်နက်၊ ဧကတောဓာရံ+အာဒိ ယဿာတိ ဧကတောဓာရာဒိ၊ ဧကတောဓာရာဒိ စ+တံ+နာနာပွကာရာဇုဓေန စာတိ ဧကတောဓာရာဇိနာနပ္ပကာရာဇုဓေန၊ အာဒိဖြင့် ဥဘတောဓာရစသော လက်နက်တို့ကို ယူပါ။

ဝိပဿနာမယေန၊ ဝေပညာဓုဓေန ။ ကိလေသာကိုပယ်ရာ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် တရားပဟာနံအားဖြင့် ပယ်နိုင်၏၊ မဂ်ဉာဏ်ကား ဆိုင်ရာကိလေသာကို သမုဇ္ဈေဒပဟာနံအားဖြင့် ပယ်နိုင်သည်၊ မဟဂ္ဂုတ်ဈာန်တို့ကား ဝိက္ခမ္ဘနပဟာနံအားဖြင့် ပယ်နိုင်၏၊ သို့သော် ဤနေရာ၌ ဈာန်လာဘိမဟုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အများနှင့် ဆိုင်အောင် “ဝိပဿနာမယေန အရိယမဂ္ဂမယေန” ဟု မိန့်တော်မူသည်၊ ဝိပဿနာ+ပကတိ ယဿာတိ ဝိပဿနာမယံ-ဝိပဿနာဟူသော အထည်

ဇိတဉ္စရက္ခေဘိ-ကာ၊ ဇိတံ-အောင်အပ်ပြီးသော၊ ဥပ္ပါဒိတံ-ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော၊ တရုဏဝိပဿနံ စ-နုသော ဝိပဿနာကိုလည်း၊ အာဝါသသပ္ပာယ်ဥတုသပ္ပာယ်ဘောဇနသပ္ပာယ်ပုဂ္ဂလသပ္ပာယ်ဓမ္မသဝနသပ္ပာယ်ဒါနိ - လျှောက်ပတ်သောနေရာ၊ လျှောက်ပတ်သောဥတု၊ လျှောက်ပတ်သော ဘောဇန၊ လျှောက်ပတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ လျှောက်ပတ်သော တရားနာခြင်း အစရှိသည်တို့ကို၊ အသေဝန္တော-အဖန်တလဲလဲ၊ မှီဝဲလျက်၊ အန္တရန္တရာ-မဂ်ဖိုလ်မရောက်မီ အကြားအကြား၌၊ သမာပတ္တိံ - သမာပတ်သို့၊ ဝါ-ကို၊ သမာပဇ္ဇိတွာ-ကောင်းစွာရောက်၍၊ ဝါ-ဝင်စား၍၊ တတော-ထိုသမာပတ်မှ၊ ဝုဋ္ဌာယ - ထ၍၊ သုဒ္ဓစိတ္တေန-စင်ကြယ်သော စိတ်ဖြင့်၊ သင်္ခါရေ - တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို၊ သမ္ပသန္ဓော-အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု သုံးသပ်လျက်၊ ရက္ခေယျ-စောင့်ရှောက်ရာ၏။

ကိုယ် ပျံသော ပညာလက်နက်၊ မယသဒ္ဓါ ပကဘိအနက်၌ သက်၊ (ယဝနည်း)- “မယသဒ္ဓါအနက် သီးခြားမရှိ” ဟုကြံ၍ “ဝိပဿနာယေဝ ဝိပဿနာမယံ” ဟု သူတ္တတဋ္ဌိတ်လည်း ပြုပါ။ အရိယမဂ္ဂမသေန၌လည်း နည်းတူ။

မှတ်ချက်။ ။ “တံတံမဂ္ဂဝဇ္ဇံ” ၏နောက်၌ “ကိလေသမာရံ” ဟု နောက်ပြင်စာအုပ်များ၌ ရှိ၏။ ရှေးစာအုပ်များ၌ကား “မာရံ” ပုဒ်မပါ။ “ကိလေသံ” ဟုသာ ရှိသည်။ နောက်၌ “တံတံ ကိလေသမာရံ” ဟု “ကိလေသမာရံ” ပုဒ်ကို သီးခြား ဆိုလတ်ဖြစ်သောကြောင့် ဤ၌ “ကိလေသံ” ဟု ရှိသော ပါဠိသာကောင်းမည်ထင်သည်။ ဂါထာ၌ “မာရံ” ကို “ကိလေသမာရံ” ဟုဖွင့်သည်။

သောဓေထ။ ။ ယုဓမာတ်သည် ဘူဝါဒိ ဒိဝါဒိတည်း၊ ဤ၌ ဘူဝါဒိဖြင့် “ယောဓေထ” ဟု ဆိုသည်။ “ယောဓေထ” ကို “ပဟရေယျ” ဟုဖွင့်သည်။ ထိုသို့ဖွင့်သဖြင့် ယောဓေထ၌ “ယုဓမာတ်သည် ပဟရဒနက်ကိုဟောင်း” ဟုလည်းကောင်း၊ “ထေဝိဘတ်သည် ယျောထမှ ယျာကို ဂျေထားသော ပုဒ်မဟုတ်၊ သတ္တမိ အတ္တနောပုဒ် ထေဝိဘတ်” ဟုလည်းကောင်း သိစေသည်။ စာအုပ်တို့၌ “ပဟရေယျာထ” ဟု တုမယောဂဗဟုဝစ်ကြိယာကို တွေ့ရ၏။ ရှေ့၌ “ပဏ္ဍိတော ကုလပုတ္တော” ဟု ကေဝုဇ်နာမသဒ္ဓါ မှီခိုသောကြောင့် “ပဟရေယျာထိ အတ္တော” ဟု နာမယောဂကြိယာသာ ရှိသင့်ပါသည်။

ဝိတဉ္စ။ ။ “ဥပ္ပါဒိတံ တရုဏဝိပဿနံ” သည် ဇိတံ၏ အပွင့်တည်း၊ “အောင်အပ်ပြီး” ဟူသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအား ဘုတ်၍ ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော (ရအပ်ပြီးသော) နုသော ဝိပဿနာတည်း၊ “နုသောဝိပဿနာ” ဟူသည် “အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ” ဟု ရုပ်နာမ်ဘို့အပေါ်၌ ထင်ကာစဖြစ်၍ မရင့်ကျက်သေးသော ဝိပဿနာတည်း။

အာဝါသ၊ ဝေ၊ သင်္ခါရေ သဗ္ဗသန္တော။ ။ ထိုတရုဏဝိပဿနာကို စောင့်ရှောက်နည်းကို ပြလို၍ “အာဝါသ၊ ပါသင်္ခါရေ သဗ္ဗသန္တော” ဟု မိန့်သည်။ ထိုတရုဏဝိပဿနာကို စောင့်ရှောက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် သပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးကို မှီဝဲရ၏။ ထိုတွင် မိမိနှင့် သင့်တော်သော ကျောင်း၊ ကျောင်းတိုက်သည် အာဝါသသပ္ပာယ်တည်း။ ထိုအာဝါသကား “မဝေ၊ နိမော၊ မရောလူရှင်၊ မှက်ခြင် ပါးနည်း၊ ပစ္စည်းမိတ်ဆွေ၊ ရလွယ်လေ၊ ၅ ထွေ ကျောင်းအင်္ဂါ” ဟူသည်နှင့် အညီ အင်္ဂါ ၅ ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ကျောင်းကို “အာဝါသသပ္ပာယ်” ဟု ခေါ်၏။

ဥတု၊ ဘောဇနသဗ္ဗာယ။ ။ အအေး၊ အပူအားဖြင့် မိမိနှင့် သင့်မြတ်သော ဥတုသည် ဥတုသပ္ပာယ်တည်း။ မိမိနှင့် သင့်မြတ်သော အစာအာဟာရသည် ဘောဇနသပ္ပာယ်တည်း။

ဗုဒ္ဓလသဗ္ဗာယ။ ။ ပီယ-သီလအတွက် နှစ်သက်စရာလည်း ဖြစ်သော၊ ဂရု-လေးစားလောက်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဘာဝနီယ-အများ၏ မေတ္တာစိတ်ဖြင့် တိုးပွားစေအပ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝတ္ထာ-မတော်တာတွေ့လျှင် ပြောဆိုဆုံးမတတ်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဝစနက္ခမ-သူတစ်ပါးက အပြစ်မြင်၍ ပြောလျှင် သည်းခံနိုင်သည်လည်း ဖြစ်သော၊ ဂမ္ဘီရဉ္စ ကထံ ကတ္တာ-လေးနက်သော တရားစကားကို (သစ္စာ ၄ ပါး၊ ပဋိဒ္ဓသဗ္ဗပု၌၊ ဗောဓိပက္ခိယ တရားစကားကို) ပြောဟောနိုင်သူလည်း ဖြစ်သော၊ နော စာဋ္ဌာနေ နိယောဇကော-မသင့်တော်သော အရာဋ္ဌာန၌ ကိုယ်ကျိုးအတွက် မစေခိုင်းတတ်သူလည်း ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပုဂ္ဂလသပ္ပာယ်ဖြစ်၏။

ဝိဇော ဝရူ ဘာဝနီဇော၊ ဝတ္ထာ စ ဝစနက္ခမော။
 ဂမ္ဘီရဉ္စ ကထံ ကတ္တာ၊ နော စာဋ္ဌာနေ နိယောဇကော။

ဓမ္မဿဝနသဗ္ဗာယ။ ။ ဘာဝနာစိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ လုံ့လဝီရိယကိုလည်းကောင်း၊ သံဝေဂဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း၊ တိုးပွားစေနိုင်သော တရားသည် ဓမ္မဿဝနသပ္ပာယ်တည်း။ ဤသို့ စသည်ကို အဖန်တလဲလဲ မှီဝဲသော အားဖြင့် တရုဏဝိပဿနာကို စောင့်ရှောက်ရ၏။

အန္တရန္တရာ၊ ဝေ၊ ဝုဋ္ဌာယ။ ။ ဈာန်သမာပတ်ရသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် မကြာမကြာ ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားပေးရ၏။ ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားထိုက်သောအခါ စိတ်သည် ငြိမ်သက်၍ ငြိမ်သက်၍ သွား၏။ သမာဓိ ပို၍ ပို၍ ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဈာန်သမာပတ်မှ တသောအခါ စိတ်သည် ကြည်လင်သန့်ရှင်းနေ၏။ ဤသို့ ဖြစ်နေသည်ကို “သဒ္ဓစိတ္တေန” ဟု ဆိုသည်။

အနိဝေသနော သိယာတိ-ကား၊ အနာလယော-ကပ်ငြိတွယ်တာရာ အိမ်
မရှိသည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာ၏၊ ယတာနာမ-ဥပမာမည်သည်ကား၊ ယောဓော-
သူရဲကောင်းသည်၊ သင်္ဂါမသိသေ-စစ်မြေပြင်ဦး၌၊ ဗလကောဋ္ဌကံ - ဗိုလ်ပါ
ဗို၏ စုဝေးရာအရပ်ကို၊ ဝါ-ဗိုလ်တဲကို၊ ကတွာ-ပြု၍၊ အမိတ္တေဟိ-ရန်သူတို့နှင့်၊
သဒ္ဓိ-တကွ၊ ယုဇ္ဈန္တော-စစ်တိုက်လသော်၊ ဝါ-စစ်တိုက်စဉ်၊ ဆာတော-
ဆာလောင်သည်၊ ဟုတွာ ဝါ-ဖြစ်၍သော်လည်းကောင်း၊ ပိပါသိတော-လွန်စွာ
ဖြစ်သော မှတ်သိပ်ခြင်းရှိသည်၊ ဝါ-ရေတော်သည်၊ ဟုတွာ ဝါ-ဖြစ်၍ သော်
လည်းကောင်း၊ သန္ဓာဟေ - တင်းကြပ်စွာ ဖွဲ့အပ်သော စစ်ဝတ်တန်ဆာကို၊
သေထိလေ ဝါ - လျော့အောင် ပြုအပ်ပြီးသော်လည်းကောင်း၊ အာရုဇေ-
လက်နက်ကို၊ ပါတိတေ ဝါ-ချအပ်ပြီးသော်လည်းကောင်း၊ ဗလကောဋ္ဌကံ-
ဗိုလ်တဲသို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ ဝိဿမိတွာ-အပန်းဖြေ၍၊ ဘုဉ္ဇိတွာ - စားပြီး၍၊
ပိဝိတွာ-သောက်ပြီး၍၊ သန္ဓဟိတွာ - စစ်ဝတ်တန်ဆာကို တင်းကြပ်စွာ ဖွဲ့၍၊
အာရုဓိ-ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ပုန-တစ်ဖန်၊ နိက္ကမိတွာ-ထွက်၍၊ ယုဇ္ဈန္တော-
စစ်တိုက်လျက်၊ ပရသေနံ-တစ်ဖက်စစ်တပ်ကို၊ မဒ္ဓတိ-နှိမ်နင်းနိုင်၏၊ အဇိတံ-
မအောင်အပ်သေးသော နယ်ပယ်ကို၊ ဇိနာတိ-အောင်နိုင်၏၊ ဇိတံ-အောင်အပ်
ပြီးသော နယ်ပယ်ကို၊ ရက္ခတိ-စောင့်ရှောက်နိုင်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ သော - ထို
သူရဲကောင်းသည်၊ ဗလကောဋ္ဌကေ-ဗိုလ်တဲ၌၊ ဌိတော-တည်လျက်၊ ဝေ-ဤ

သင်္ခါရေ သမ္ပသန္တော ။ ။ ဤသို့ သုဒ္ဓစိတ်ဖြင့် တေဘူမကသင်္ခါရတို့ကို
“အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ”ဟု အဖန်ဖန် သုံးသပ်သောအားဖြင့်လည်း တရုဏ
ဝိပဿနာကို စောင့်ရှောက်ရာ၏၊ “ထိုသို့ စောင့်ရှောက်ထားသဖြင့် နောက်
မဆုတ်တော့ဘဲ တစ်ဆင့်တစ်ဆင့် တက်၍ လာသည်”ဟူလို။

အနိဝေသနော ။ နိဝေသနသဒ္ဓါသည် “တည်နေရာအိမ်”ဟူသော အနက်
ကို ဟော၏၊ ထိုအိမ်သည်ပင် ကပ်ငြိတွယ်တာရာ ဌာနဖြစ်သောကြောင့် အာ
လယလည်း မည်၏၊ ထို့ကြောင့် အဘိဓာန်[၂၀၅, ၂၀၆]၌ အာလယနှင့် နိ
ဝေသနကို ပရိယာယ်အဖြစ်ဖြင့် ဆိုထားသည်၊ နိဝိသန္တိ တ္ထောတိ နိဝေသနံ-ကပ်
ဝင်တည်နေရာအိမ်၊ ဝိသဘေတံ, ယုပစ္စည်း၊ အဇ္ဈိယတိ တ္ထောတိ အာလယော-

ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းဖြင့်၊ (စစ်ဝတ်ကိုလျှော့ လက်နက်ကို ချထားပြီး ဗိုလ်တဲသို့ ဝင်၍)၊ ဝိဿမန္တော-အပန်းဖြေစဉ်၊ တံ-သိုဗိုလ်တဲကို၊ အဿာဒေန္တော-သဒ ယာလျက်၊ သစေ အစွေယျ - အကယ်၍နေအံ့၊ (ဝေ သတိ - သော်)၊ ရဇံ- တိုင်းပြည်ကို၊ ပရဟတ္တဂတံ - သူတစ်ပါးလက်၌ ရောက်သည်ကို၊ ကရေယျ (ယထာ)-ပြုရာသကဲ့သို့။

ကပ်ငြိတယ်တာရာအိမ်၊ အာပုဗ္ဗလီဓာတ်၊ အပစ္စည်း၊ နတ္ထိ+နိဝေသနံ ယဿာတိ အနိဝေသနော၊ နတ္ထိ+အာလယော ယဿာတိ အနာလယော။

ယထာ နာမ၊ ဝေ၊ နိဝေသေယျ။ ။ အနိဝေသနံဖြစ်ပုံကို ထင်ရှားအောင် ပြလို၍ “ယထာ နာမ” စသည်ကို မိန့်၊ “တတ္ထ န နိဝေသေယျ” တိုင်အောင်သည် တပွါကဋီကရဏဝါကျတည်း၊ ဝိတ္တာရဝါကျလည်း ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ သင်္ဂါမဿာ သိသံ သင်္ဂါမသိသံ-စစ်မြေပြင်၏ ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်သော ရှေးဦးအစအရပ်၊ ကောဠကသဒ္ဓါသည် “ဒွါရကောဠက - တံခါးမုခ်၊ ဥဒကကောဠက - ရေချိုး အိမ်” စသည်၌ကဲ့သို့ တည်နေရာအိမ်ကို လည်းကောင်း၊ တဲကိုလည်းကောင်း ဟော၏။ စစ်သည်ဗိုလ်ပါတို့ ခေတ္တဘည်နေရာဗိုလ်တဲကို “ဗလကောဠက” ဟု ဆိုသည်။ “စစ်မြေပြင်၏ အစအရပ်၌ ဗိုလ်တဲဆောက်ပြီး၍” ဟုလို။

ဆာဇော။ ။ ဆာဇာတ်၊ ခုဒါအနက်ဟော၊ တပစ္စည်း၊ ဆာတိတိဆာတော ဆာလောင်သူ၊ “ခါဒဇာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ဇာတုန်ချေ၊ ခကို ဆပြ” ဟုလည်း အဘိဓာနပုဒ်ပိကာသုစိ၌ ရုပ်စီရင်သည်။ သက္ကတ၌ “ပွါဇောတ်” ဟု ဆို၏။

ပိပါသိဇော။ ။ ပါတုံ + ဣစ္ဆာ ပိပါသာ - သောက်လိုခြင်း၊ သဉ္ဇာတ အဿအတ္ထိအနက်၌ ဣတပစ္စည်းသက်၍ “ပိပါသာ+သဉ္ဇာတာ အဿ အတ္ထိတိ ပိပါသိဇော” ဟု ဝိပျိဟ်ပြုပါ။

သန္နာထေ သေထိလေ ဝါ။ ။ သန္နာဟသဒ္ဓါသည် ချပ်ဝတ်တန်ဆာ(စစ်ဝတ် တန်ဆာ)ကို ဟော၏။ သန္နာဟော ကင်္ဂဇော ဝမ္ပံ၊- အဘိဓာန်[၃၇၇]၊ သန္န ယုတေတိ သန္နာဟော - ကောင်းစွာဖွဲ့အပ်သော (တင်းကြပ်စွာ ဖွဲ့အပ်သော) “စစ်ဝတ်တန်ဆာ”၊ သိထိလသဒ္ဓါသည် “အလျော့” ဟုသော အနက်ကို ဟော၏။ “သိထိလံ+ကတံ သေထိလံ” ဟု ကြံ၍ ကတအနက်၌ ကပစ္စည်းသက်။

ဝေမေဝ - ဤအတူသာလျှင်၊ ဘိက္ခု-သည်၊ ပဋိလခွံ - ရအပ်ပြီးသော၊ တရုဏဝိပဿနံ - နုသောဝိပဿနာကို၊ ပုနပျုန် - အဖန်ဖန်၊ သမာပတ္တိ - သို့၊ ဝါ-ကို၊ သမာပတ္တိတွာ-ကောင်းစွာရောက်၍၊ ဝါ-ဝင်စား၍၊ တတော-ထိုသမာ

ဓုတိဗျဏ်။ ။ စာအုပ်တို့၌ “သိထိလေ” ဟုချည်း ရှိ၏။ သို့သော် “သိထိလန္တိ ဩလိယိတွာ ကရဏေန သိထိလဂ္ဂါဟံ ကတွာ ကတံ ယံကိဉ္စိ ကမ္မံ” ဟု နိရယဝဂ်၊ ဒုဗ္ဗဓဘိက္ခုဝတ္ထု၌ ဖွင့်သောကြောင့် “သိထိလံ ကတံ သေထိလံ” ဟု ဣပစ္စည်း သက်၍ ဖြစ်စေ၊ “သေထိလံ” ဟု ဣပစ္စည်း သက်၍ ဖြစ်စေ ပါ၍ ရှိသင့်သည်။ ဝိမတိဉ္စိကာ စတုတ္ထပါရာဇ်ကဋ်ကား “သထေန ဝါ သာထေယျေန - ကောကံ ကျစ် စဉ်းလဲသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်၊ အာစိဏ္ဏော-လေ့ကျင့်အပ်သောအကျင့်၊ “သထိ ကော” ဟု တစ်နည်း ဖွင့်သေး၏။

အာဝုဇေ ဝါ ဝါထိတေ။ ။ စာအုပ်တို့၌ “ပတိတေ” ဟုချည်း ရှိ၏။ “အောက်သို့ချထားအပ်” ဟုသော အနက်ကို ဆိုလိုသောကြောင့် “ပ တိတေ- ကျစေအပ်၊ ဝါ-ချထားအပ်” ဟုသာ ရှိသင့်သည်။ ဆိုလိုရင်းကား- “စစ်ဗိုလ် သည် စစ်တိုက်စဉ် ထမင်းဆာ၍ သို့မဟုတ် ရေတော်၍ စားသောက်ဖို့ရန် ဗလ ကောဋ္ဌကသို့ ဝင်သည်။ ထိုသို့ ဝင်ရာ၌ တင်းကြပ်စွာ ဖွဲ့ထားအပ်သော စစ်ဝတ် ကိုလည်း ခပ်လျော့လျော့ဖြစ်အောင် ပြုထား လျော့တားသည်။ ကိုင်ထားအပ် သော လက်နက်ကိုလည်း ချထားသည်” ဟူလို။

ဝိဿမိတ္တာ၊ ဝေ၊ ခန္ဓတိ။ ။ ဗိုလ်တဲသို့ ဝင်ပြီးနောက် အပန်းဖြေ၏။ အပန်း ငြေသောအခါ အစာစား၍ သောက်ဖွယ်ကို သောက်၏။ ထိုကိစ္စများပြီးလျှင် အင်အားတောင့်လာပြီဖြစ်၍ စစ်ဝတ်တန်ဆာကို တင်းကြပ်စွာဖွဲ့၏။ လက်နက်ကို ကိုင်၏။ ထို့နောက် တစ်ဖန် စစ်တိုက်ပြန်သော် တစ်ဖက်စစ်တပ်ကို နှိမ်နင်းနိုင် သည်။

အဓိတံ၊ ဝေ၊ ရတန္တိ။ ။ မအောင်အပ်သေးသော နယ်မြေကိုလည်း အောင် ၏။ အောင်အပ်ပြီးသော နယ်မြေကိုလည်း လက်လွှတ်အောင် စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်းနိုင်၏။

သော ထိ၊ ဝေ၊ ကချေယျ။ ။ ထို စစ်ဗိုလ်သည် ဗိုလ်တဲ၌ တည်နေလျက် အပန်းဖြေ၍ ထိုဗိုလ်တဲကို သာယာနေလျှင် တိုင်းပြည်သည် သူတစ်ပါးလက်သို့ ရောက်သွားရာ၏။ ဤကား ဥပမာတည်း။

ဝေမေဝ၊ ပေ၊ န သက္ကောတိ။ ။ န သက္ကောတိတိုင်အောင် ဥပမေယျဝါကျ တည်း။ ယောဂီရဟန်းသည် သမာပတ်ကို အထပ်ထပ်ဝင်စား၍ ထိုသမာပတ်မှ

ငါ့မှာ၊ ဝုဋ္ဌာယ-၍၊ သုဒ္ဓစိတ္တေန - စင်ကြယ်သောစိတ်ဖြင့်၊ သင်္ခါရေ - တေဘူ
 ကေ သင်္ခါရတို့ကို၊ သမ္မသန္တော-သုံးသပ်လသော်၊ ရက္ခိတုံ-စောင့်ရှောက်ခြင်း
 ငှာ၊ သက္ကောတိ-စွမ်းနိုင်၏၊ ဥက္ခရိ-အလွန်၊ ဝါ-တိုး၍၊ မဂ္ဂဖလပဋိသာဘေန-
 မဂ်ဖိုလ်ကိုရခြင်းအားဖြင့်၊ ကိလေသမာရ်-ကိလေသမာရ်ကို၊ ဇိနာတိ-အောင်
 နိုင်၏၊ ပန-ဗျတိရိက်ကား၊ သော-ထိုရဟန်းသည်၊ သမာပတ္တိမေဝ-သမာပတ်
 ကိုသာ၊ သစေ အာသဒေတိ - အကယ်၍ သာယာနေအံ့၊ သုဒ္ဓစိတ္တေန - ဖြင့်၊
 ပုနပျုနံ - အဖန်ဖန်၊ သင်္ခါရေ-တို့ကို၊ သစေ န သမ္မသတိ-အကယ်၍ မသုံးသပ်
 အံ့၊ (ဝေ သတိ - သော်)၊ မဂ္ဂဖလပဋိဝေခံ-မဂ်ဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကို၊
 ကာတုံ-ငှာ၊ န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ တသ္မာ - ကြောင့် (သမာပတ်ကိုသာ
 သာယာနေ၍ သင်္ခါရတို့ကိုမသုံးသပ်သည့်အတွက် မဂ်ဖိုလ်ကိုထိုးထွင်း၍မသိနိုင်
 ခြင်းကြောင့်)၊ ရက္ခိတဗ္ဗယုတ္တကံ-စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော တရုဏဝိပဿ
 နာကို၊ ဝါ-စောင့်ရှောက်သင့် စောင့်ရှောက်သိုက်သော တရုဏဝိပဿနာကို၊
 ရက္ခန္တော-စောင့်ရှောက်လျက်၊ အနိဝေ သနော-ဝင်စားဖို့ရာ သမာပတ်အိမ်ရာ
 မရှိသည်၊ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏၊ သမာပတ္တိ-ကို၊ နိဝေ သနံ-ဝင်စားရာနေအိမ်ကို၊
 ကတော-၍၊ တတ္ထ-ထိုသမာပတ်၌၊ န နိဝေ သေယျ-မသက်ဝင်ရာ၊ ဝါ-မဝင်စား
 ရာ၊ (သမာပတ္တိ-ကို)၊ အာလယံ-ငြိကပ်တွယ်တာရာကို၊ န ကရေယျ-မပြုရာ၊
 ဣတိ အတ္ထော-ဤကားအနက်၊ အဗ္ဗါ-မချွတ်ကေန်၊ တုမ္ပေပိ-သင်တို့သည်လည်း၊

ထပြီးလျှင် စင်ကြယ်သော စိတ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို သုံးသပ်မှသာ ထိုရအပ်ပြီး
 သော တရုဏဝိပဿနာကို စောင့်ရှောက် နိုင်၏၊ တိုးတက်၍ မဂ်ဖိုလ်ကို ရခြင်း
 အားဖြင့် ကိလေသမာရ်ကို အောင်နိုင်၏။

မှတ်ချက်။ ။ ဤစကားရပ်၌ သမာပတ်ဝင်စားခြင်းသည် သူ့ရဲကောင်း၏
 ဗိုလ်တဲသို့ဝင်၍ စားသောက်ခြင်းနှင့်တူ၏၊ သမာပတ်မှထ၍ စင်ကြယ်သောစိတ်
 ဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို သုံးသတ်ခြင်းသည် သူ့ရဲကောင်း၏ စားသောက်ပြီးနောက်
 စစ်တိုက်ခြင်းနှင့်တူ၏၊ တရုဏဝိပဿနာကို စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်းသည် သူ့ရဲ
 ကောင်း၏ အောင်အပ်ပြီးသော နယ်မြေကို စောင့်ရှောက်နိုင်ခြင်းနှင့် တူ၏။

ဝေ-ဤသို့ သမာပတ်ကို ဝင်စားရာအိမ် မဟုတ်သည်ကို၊ ကရောထ-ကုန်လော၊ ဣတိ ဝေ-ဤသို့၊ သတ္ထာ-သည်၊ တေသိ ဘိက္ခုနံ-ကိုအား- ဓမ္မ-ကို၊ ဒေသေသိ-ဟောတော်မူပြီ။

ဒေသနာဝသာနေ-၌၊ ပဉ္စသဘာ - ၅၀၀ ကုန်သော၊ ဘိက္ခု-တို့သည်၊ နိသိန္ဒဋ္ဌာနေ-ထိုင်နေရာအရပ်၌၊ နိသိန္ဒာ-ထိုင်နေကုန်သည်၊ (ဟုတွာ)ယေဝ-ဖြစ်လျက်ပင်၊ (တစ်နည်း)နိသိန္ဒာယေဝ-ထိုင်နေကုန်လျက်ပင်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ-တို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ အရဟတ္ထိ-သို့၊ ပတွာ-၍၊ တထာဂတဿ-၏၊ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏ-ရွှေအံ့ဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းတော်ရှိသော၊ သင်္ခါရ-ကိုယ်တော်ကို၊ ဝဏ္ဏယန္တာ-ချီးမွမ်းကုန်လျက်၊ ဝေထာမေန္တာ-ထောမနာကုန်လျက်၊ ဝန္တန္တာဝ-ရှိခိုးကုန်လျက် သံ၊ အာဂစ္ဆိံ-သု-လာကြကုန်ပြီ၊ ဣတိ-ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထုအပြီးတည်း။

မဂ်ဖိုလ်ကိုရ၍ ကိလေသမာရ်ကို အောင်နိုင်ခြင်းသည် သူရဲကောင်း၏ မအောင် အပ်သေးသော နယ်မြေကို အောင်ခြင်းနှင့်တူသည်။

သဓေ ဝနု ဣဝ၊ န သတ္ထောတိ။ ။ ယောဂီရဟန်းသည် သမာပတ်ကိုသာ ဝင်စား၍ ထိုသမာပတ်ကို သာယာနေလျှင် သုဒ္ဓစိတ်ဖြင့် သင်္ခါရတို့ကို မသုံး သပ်လျှင် မဂ်ဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း၍မသိနိုင်။

ဓုတိချုဏ်။ ။ ဤကောင်းရပ်၌ သမာပတ်ကို သာယာနေခြင်းသည် သူရဲ ကောင်း၏ဖိုလ်တံ၌ တည်နေလျက် ထိုဖိုလ်တံကိုပင်သာယာ၍ နေခြင်းနှင့်တူ၏။ သင်္ခါရတို့ကို မသုံးသပ်ခြင်းသည် သူရဲကောင်း၏ စစ်ထွက်၍ မတိုက်ခြင်းနှင့် တူ၏။ မဂ္ဂဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း၍မသိခြင်းသည် နယ်မြေအသစ်ကို မရခြင်းနှင့်တူ၏။ နယ်မြေအသစ်ကို မရရုံသာမက တရုဏဝိပဿနာပင် ပျောက်ကွယ်၍ သွားတတ် ခြင်းသည် တိုင်းပြည်ကို ရန်သူ့ လက်ရောက်အောင် ပြုခြင်းနှင့်တူ၏။

ရက္ခိဓမ္မ ယုတ္တိကံ။ ။ ယုတ္တသဒ္ဓါနှင့်ယှဉ်သော တဗ္ဗပစ္စည်းကို “ဘောဟော” ဟု ကြံ၍ “စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သည်ကို” ဟု ပေးရသည်။ ဘာဝပ္ပဓာန ကြံ၍ “စောင့်ရှောက်သိုက်သည်၏ အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သည်ကို” ဟု ပေးလျှင်လည်း အဓိပ္ပါယ်အတူပင် ရသည်။

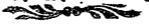
သမာဝတ္ထိံ ၊ဝေ၊ န နိဝေသေဗျံ ။ ။ “အနိဝေသနော သိယာ” ကို အဓိပ္ပါယ်ပေါ်အောင် ထပ်ဖွင့်သည်။ သမာပတ်ကို မကြာမကြာ ဝင်စားနေလျှင် သမာပတ်ကို နေအိမ်ကဲ့သို့ ပြုရာရောက်၏။ ထိုသို့ မရောက်အောင် “သမာပတ်ကို မကြာမကြာ မဝင်စားဘဲ သင်္ခါရတို့ကိုသာ သုံးသပ်ပါ” ဟူလို၊ “အာလယ် န ကရေယျာတိ အတ္ထေ” ကား ဥဇုကတ္ထအဖွင့်တည်း။ “သမာပတ်ကို ကပ်ငြိတွယ်တာရာအိမ် မပြုပါနှင့်” ဟူလို။

အဒ္ဓါ ၊ဝေ၊ ဓဇေယျံ ။ ။ ဤစကားကား ထိုတော၌ နေသော ရဟန်း ၅၀၀ တို့ကို တိုက်တွန်းတော်မူသော စကားတည်း။

ကုဗ္ဗူဝဓံ ကာယဓိမံ ဝိဒိက္ခာ၊ နာဂဇ္ဈဝဓံ စိတ္တဓိမံ ထဝေက္ခာ၊
 ယောဓေထ မာရံ ပညာဝုဇ္ဇေန၊ ဝိတဇ္ဇ ရက္ခေ အနိဝေသနော သိယာ။

(ပဏှိတော—သီလ ပညာ၊ ပြည့်စုံစွာဖြင့်၊ သံသရာ လွတ်ကြောင်း၊ ပညာရှိ သူရဲကောင်းသည်။) ဣမံ ကာယံ-ကေသာ လောမာ၊ ပေါင်းစုကာဖြင့်၊ ရောဂါ မြားမြောင်၊ ဤကိုယ်ကောင်ကို၊ ကုမ္ဘူပမံ - မြေအိုးသဖွယ်၊ ပျက်စီးလွယ်၏ ဟူ၍၊ ဝိဒိက္ခာ-ဉာဏ်ဖြင့်ဆင်ခြင်၊ သိမြင်ပြီး၍လည်းကောင်း၊ လူဒံ စိတ္တံ-ကိုယ်ဝယ် ကိန်းဝပ်၊ ဤစိတ်ဓာတ်ကို၊ နဂဇ္ဈပမံ - မြို့ရိုးကျုံးပြု၊ လမ်း ၃ ခုနှင့်၊ လမ်းမ လမ်းသွယ်၊ ခုံထယ်သော မြို့နှင့်တူအောင်၊ ထပေတွာ - အာရုံများစွာ၊ မဝင် လာဖို့၊ လုံခြုံစွာ ထားပြီး၍လည်းကောင်း၊ (အစံနည်း) ထကေတွာ-အာရုံများ စွာ၊ မဝင်လာဖို့၊ လုံခြုံစွာ ပိတ်ဆို့ပြီး၍လည်းကောင်း၊ ပညာဝုဇ္ဇေန-ဝိပဿနာ၊ မဂ်ပညာဟု၊ ကိလေသာပယ်ကြောင်း၊ လက်နက်ကောင်းဖြင့်၊ မာရံ-ကိလေသာ မာရ်၊ သူပုန်ရန်ကို၊ ယောဓေထ-တွန်းလှန်တိုက်ခတ်၊ သတ်ဖြတ်ရာ၏။ ဇိတဇ္ဇ-အောင်အပ်ပြီးလတ်၊ ဖြစ်စေအပ်သည့်၊ နုဖတ်လှစွာ၊ တရုဏဝိပဿနာကိုလည်း၊ ရက္ခေ-သမာပတ်ချာန်၊ ဝင်စံပြီးကာ၊ သင်္ခါရစု၊ ကောင်းစွာရှုလျက်၊ ဥတု နေရာ၊ အစာဓမ္မ၊ သပ္ပာယ်ဖြင့်၊ ယုယဒံသေ၊ စောင့်ရှောက်၍ နေရာ၏။ အနိဝေသ နော-ချာန်သမာပတ်၊ မပြတ်ဝင်ကာ၊ အိမ်နေရာသို့၊ အတွယ်အတာမရှိသည်။ သိယာ-ဖြစ်ရာ၏။

ပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထုဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ပူတိဂတ္တတိဿတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) အစီရံ ဝတယံ ကာယော၊ ပေ၊ နိရတ္ထံ ဝ ကလိင်္ဂရန္တိ-ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ အစီရံ ဝတတိ-ကား၊ သိက္ခု-ရဟန်း၊ န စိရဿေဝ-မကြာမြင့် မိသာလျှင်၊ အယံ ကာယော-ဤ ကိုယ်သည်၊ ပထဝိ- အမိ-မြေ၌၊ သေဿတိ- အိပ်ရတော့လတုံ၊ (တစ်နည်း) ပထဝိ- မြေ၏၊ အမိ-အထက်၌၊ သေဿတိ- အိပ်ရတော့လတုံ၊ ပကတိသယနေန-ပကတိအိပ်ခြင်းအားဖြင့်၊ သယံတာယ- အိပ်အပ်ရာဖြစ်သော၊ ဝါ-အိပ်ရာဖြစ်သော၊ ဣမိဿာ ပထဝိယာ-ဤမြေ၏၊ ဥပရိ-အထက်၌၊ သယံဿတိ-အိပ်ရတော့လတုံ။

ဆုဇ္ဈောတိ-ကား၊ အပဝိဇ္ဈော-စွန့်ပစ်အပ်သည်၊ (ဣမိနာ-ဤအမိသေဿတိ ဆုဇ္ဈော အပေတဝိညာဏောဟူသော ပါဠိဖြင့်၊) အပဂတဝိညာဏတာယ-ကင်း သော ဝိညာဉ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တုစ္ဆော-အချည်းနီးသည်၊ ဟုတွာ-၍၊ သေဿတိ-အိပ်ရလတုံ၊ ဣတိ-ဤ အနက်ကို၊ ဒဿေတိ-ပြတော်မူ၏၊ ယထာ

ဝေဓိဿာ ဥပရိ။ ။ “ပထဝိ- အမိ”ကို “ပထဝိယာ ဥပရိ”ဟုဖွင့်သည်။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် အမိသည် ဥပရိအနက်ဟောတည်း၊ ထိုအမိသဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်သော ကြောင့် “ကွစိ ဒုတိယာ ဆဋ္ဌိနမတ္ထေ” သုတ်ဖြင့် ဆဋ္ဌိအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်ရသည်။ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ကား အမိအနက်မရှိကြ၍ “တတိယာသတ္ထမိနဉ္စ” သုတ်ဖြင့် သတ္ထမိအနက်၌ ဒုတိယာဝိဘတ်သက်၍ “ပထဝိ- မြေ၌၊ အမိ သေဿတိ-အိပ်ရလတုံ” ဟု ပုံစံထုတ်သည်။

ဆုဇ္ဈော။ ။ ဆုဘဓာတ်၊ နိဋ္ဌါဘန-တံတွေးထွေးခြင်းအနက်ဟော တပစ္စည်း၊ လုဇ္ဈော၊ ကဲ့သို့ ရုပ်ပြီးပါစေ၊ “တံတွေးထွေးအပ်” ဟူသည် စွန့်ပစ်အပ်ပင်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “အပဝိဇ္ဈော” ဟု ဖွင့်သည် ဝိဇ္ဈော၌ “ဝိဓဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ အပဥပ သာရကြောင့် စွန့်ပစ်အပ်ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်” ဟု ကြံပါ။ ထောမနိဓိ ၌ အပ + ဗျဓဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ တျတ္ထ စွန့်အပ်” ဟု အနက်ဖွင့်၏။ [အာယုဥသ္မာ

ကိ - ဥပမာ အဘယ်ကဲ့သို့နည်း၊ နိရတ္တိ - အကျိုးမရှိသော၊ ဝါ-အသုံးမကျ
သော၊ ကလိင်္ဂရံ ဣဝ - ထင်းပိုင်းထင်းပြတ် ကဲ့သို့တည်း၊ နိရူပကာရံ-လျော်
သော ကျေးဇူးမရှိသော၊ နိရတ္တကံ-အကျိုး မရှိသော၊ ဝါ-အသုံး မကျသော၊
ကဋ္ဌခဏ္ဍံ ဝိယ-ထင်းပိုင်းထင်းပြတ်ကဲ့သို့တည်း။

စ ဝိညာဏံ၊ ယဒါ ကာယံ ဇဟန္တိမံ၊ အပဝိဒ္ဓေါ တဒါ သေတိ၊ နိရတ္တံ
ကလိင်္ဂရံ” ဟူသော ခန္ဓသံယုတ်၊ ပုပ္ဖဝဂ်၊ ပေဏဝိဏ္ဏူပမာသုတ်၌ ဆုဒ္ဓေါနေရာ
ဝယ် အပဝိဒ္ဓေါဟု သုံးစွဲထားသည်။]

အဝဝဏ၊ ဝေ၊ ဒေသေထိ။ ။ ဒေသေတိ၏ ကရိုဏ်းကို “ဣမိနာ” ဟု ထည့်လိုက်
ပါသည်။ ဤ “အဓိသေသတိ ဆုဒ္ဓေါ အပေတဝိညာဏော” ပါဠိဖြင့် “စိတ်
ဝိညာဉ်ကင်းသည့်အတွက်ကြောင့် အချည်းနှီးဖြစ်၍ အိပ်ရတော့လတု” ဟု ပြု
တော်မူသည်။

နိရတ္တံ ဝိယ ဝိယံ။ ။ “ယထာ ကိ” ကို “ပုစ္ဆာဝါကျ၊ တစ်ဝါကျ” ဟု
မှတ်၍ “နိရတ္တံ ကလိင်္ဂရံ” ကို “ဝိသဇ္ဇနံဝါကျ၊ တစ်ဝါကျ” ဟုမှတ်ပါ။ “နိရူပ
ကာရံ၊ ပေ၊ ကဋ္ဌခဏ္ဍံ ဝိယ” တို့ကား ထိုဝိသဇ္ဇနံဝါကျသည်ပင် အဖြောင့်အနက်
ကို ဖွင့်ပြသော ဥဇုကတ္တံဝါကျတည်း။ နိရတ္တံကို “နိရူပကာရံ နိရတ္တကံ” ဟု ဖွင့်၍
ဣဝနှင့် ကလိင်္ဂရံကို “ကဋ္ဌခဏ္ဍံ ဝိယ” ဟု ဖွင့်သည်။

ကလိင်္ဂရံ။ ။ “ကလံ-အစိတ်အပိုင်းကို၊ ဂီရတိ-မျိုတတ်၏” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍
ကလသဒ္ဓူပပဒ ဂီရဓာတ်၊ အပစ္စည်းဖြင့် ဣကို အ ပြု၍ “ကလင်္ဂရံ” ဟု အမရ
ကောသ၌ ရှိ၏။ လ ဝယ်နှင့် ငွေကြီးမှာ အနက်မထူးခြားသောကြောင့် “ကဋ္ဌင်္ဂရံ”
ဟု ငွေကြီးဖြင့်လည်း ရှိ၏။ သက္ကတ၌ “ကဋ္ဌင်္ဂရံ” ဟု ရှိ၏။ သုဒ္ဓသာလိတော-သန္ဓ်
ရှင်းသော သလေးမှာ၊ ကေန (ဝါတေန) - လေကြောင့်၊ ဣဂံတိ အပဂစ္ဆတိ-ကင်း
တတ် (လွင့်သွားတတ်) ။ ဤသို့ သီဟိုဠ်အဘိဓာန်၌ ကာဠိ ဝိဂြိုဟ်ပြုသတတ်၊ ဤ
အလို “ကသဒ္ဓူပပဒ + ဣဂံဓာတ်၊ ဇ-ရပစ္စည်း၊ ငွေကြီး အာဂုံလာ၍ “ကဋ္ဌင်္ဂရံ” ဟု
ရှိရလိမ့်မည်။ နောက်လာမည့် ဝိဇ္ဇာရဝါကျကို ထောက်၍ အပုပ်အဆွေးဖြစ်
သော ထင်းအပိုင်းအပြတ်ကို ဟောသည်ဟု မှတ်ပါ။ “ကလင်္ဂရော ဘုသံ ကလိ
ဝေ” ဟု ဖွင့်သော အမရကောသ၌ ကား ဘသ-ဖွဲ့ (အဖျင်း) ဟူသော အနက်ကို
မော၏။ ထို့ကြောင့် “ကဋ္ဌင်္ဂရံ-အနုပ်အဖွဲ့” ဟုလည်း အခြားနေရာ၌ အနက်
ပေးရသည်။

ဟိ-ချဲ့ဦးအံ့၊ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရတ္ထိကာ - သစ်သား အဆောက်အဦးဖြင့် အလိုရှိ ကုန်သော၊ ဝါ-သစ်သားအဆောက်အဦးကို အလိုရှိကုန်သော၊ မနုဿာ-လူတို့ သည်၊ အရည်-တောသို့၊ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍၊ ဥဇုကံ-ဖြောင့်သော သစ်သားကို၊ ဥဇုကသက္ကာနေန - ဖြောင့်သော သက္ကာန်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဝင်္ဂ - ကောက်သော သစ်သားကို၊ ဝင်္ဂသက္ကာနေန-ကောက်သောသက္ကာန်အားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဆိန္ဒိတွာ-ဖြတ်၍၊ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ-သစ်သားအဆောက်အဦးကို၊ ဂဏ္ဍန္တိ-ယူကြကုန်၏၊ ငန - အဖို့တစ်ပါးကား၊ အဝသေသံ-ယူအပ်ပြီးမှ ကြွင်း ကျန်သော၊ သုသိရဉ္စ-အခေါင်းရှိသော သစ်သားကိုလည်းကောင်း၊ ပူတိကဉ္စ- ပုပ်ဆွေးသော သစ်သားကိုလည်းကောင်း၊ အသာရကဉ္စ-အနှစ်မရှိသော သစ် သားကိုလည်းကောင်း၊ ဂဏ္ဍိဇာတဉ္စ-ဖြစ်သော အဖုအထစ်ရှိသော သစ်သား ကိုလည်းကောင်း၊ ဆိန္ဒိတွာ-ဖြတ်၍၊ တတ္ထေဝ-ထိုတောအရပ်၌ပင်၊ ဆဇ္ဇန္တိ- စွန့်ပစ်ကြကုန်၏၊ အညေ-ပဌမလူတို့မှ တစ်ပါးကုန်သော၊ ဒဗ္ဗသံမ္ဘာရတ္ထိကာ- ကုန်သော၊ ဝါ-ကုန်သော၊ (မနုဿာ-တို့သည်၊) အာဂန္ဓာ-လာ၍၊ တံ-ထို စွန့်ပစ်အပ်သော အပုပ်အဆွေး အဖုအထစ်သစ်သားကို၊ ဂဟေတာရော နာမ- ယူချင်သူတို့မည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်၊ ဩလောကေတွာ-ကြည့်၍၊ အတ္တနော- မိမိအား၊ ဥပကာရကမေဝ-လျော်သော ကျေးဇူးကို ပြုတတ်သော သစ်သား ကိုသာ၊ ဂဏ္ဍန္တိ-ယူကြကုန်၏၊ ဣတရံ-ယူအပ်ပြီးမှ တစ်ပါးသော သစ်သား သည်၊ ပထဝီဂတမေဝ-မြေ၌ ရောက်နေသည်သာ၊ ဟောတိ - ဤ။

ဒဗ္ဗသမ္ဘာရတ္ထိကာ။ ။ “အတ္တိက သဒ္ဓါရှိရာ၌ ရွှေပုဒ်တွင် ဒုတိယသက်လျှင် အန္တတ္ထ (အတ္တဟူသော အတွင်းနက်) ၌သာ စပ်ပါ၊ “သစ်အဆောက်အဦး ကို+လိုလား” ဟူလို၊ တတိယာဝိဘတ်သက်လျှင်ကား အတ္တဟူသော အန္တတ္ထ၌ လည်းကောင်း၊ ဣကဟူသော ဗာဟျတ္ထ၌ လည်းကောင်း စပ်ပါ၊ “သစ် အဆောက်အဦးဖြင့်+အလို+ရှိ” ဟူလို။

[နိဿာန်] အတ္တိကအယှဉ်၊ ရွှေပုဒ်စဉ်မှာ ဒုတိယာဝိဘတ် သက်တုလတ်က, အန္တတ်တွင်သာ စပ်လေပါ၊... တတိယာကား, ၂ ပါး အန္တတ်, စပ်ဗာဟျတ်။

မှထံချက်။ ။ ဤသို့ နိဿာန်ဆိုကြသော်လည်း ရှုပသိဒ္ဓိ ကာရကအခန်း၌ တတိ ယာ ဝိဘတ်သက်၍ “ဓနေန+အတ္ထော-ဥစ္စာဖြင့်+လိုလားသူ” ဟု ပုံစံထုတ်၏။

ပန-ဆက်ဦးအံ၊ တံ-ထိုထင်းတုံးကလေးသည်၊ ဝါ-ထိုထင်းတုံးကလေးကို၊
 တေန တေန ဥပါယေန - ထိုထိုဥပါယ်တံမျှ၍ဖြင့်၊ ဝါ-ထိုထိုနည်းလမ်းဖြင့်၊
 မဉ္ဇပဋိပါဒကံ ဝါ- ညောင်စောင်း အခြေခံကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပါဇ
 ကထလိကံ ဝါ-ခြေပွတ်အိုးခြမ်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဖလကပိဋံ ဝါ-ပျဉ်ချပ်
 အင်းပျဉ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ကာတံပီ - ပြုခြင်းငှာလည်း၊ သက္ကာ-တတီ
 ကောင်းသည်၊ ဘဝေယျ-ဖြစ်ရာပါသေး၏။

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ-ဤအတ္တဘော၌၊ ဣတ္ထိံ သာယ-
 ခု၂ပါးသော၊ ကောဋ္ဌာသေသု-အဖို့အစုတို့တွင်၊ ဧကောဋ္ဌာသောပိ-တစ်စု
 သော အဖို့အစုသည်သော်မှလည်း၊ (ပိသည် ဂရဟာဇောတက၊) မဉ္ဇပဋိပါဇ
 ကာဒိဝသေန - ညောင်စောင်းအခြေခံ စသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်သော် လည်း
 ကောင်း၊ အညေန-အခြားသော၊ ဥပကာရမုခေန ဝါ-လျော်သော ကျေးဇူး
 ပြုခြင်းကို အဦးပြုသဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဂယျူပဂေါ နာမ - ယူအပ်သည်၏
 အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သော ကောဋ္ဌာသမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိ၊ ဧကဝလံ-အကျိုး
 မုဖက် သက်သက်၊ နိရတ္ထံ- အကျိုးမရှိသော၊ ဝါ-အသုံးမကျသော၊ ကလိဂံရံ
 ဣဝ-ပုပ်ဆွေးသော ထင်းဘုံးကလေးကဲ့သို့၊ အယံ ကာယော - ဤကိုယ်သည်၊
 အပဂတဝိညာဏော-ကင်းသော ဝိညာဉ်ရှိသည်၊ (ဟုတွာ- ရှိ) ကတိပါဇော
 နေဝ-အနည်းငယ်သော ရက်ဖြင့်သာလျှင်၊ ပထဝိယံ-မြေ၌၊ သေသတိ-အိမ်
 ရတော့လတ်၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

တတိယာဝိဘတ်ကို အတ္တဟူသော အန္တတ္ထ၌သာ စပ်စေလို၏၊ ဒုတိယာသက်ရာ၌
 လည်း “ ပဋိပက္ခံ + အတ္တယန္တိတိ ပစ္စတ္တိကာ-ဆန့်ကျင်ဘက်ကို + လိုလား ” ဟု
 အန္တတ္ထဘွင်ပင် စပ်ရသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးနိယာမ်ကိုစဉ်းစားပါ၊ ကြွင်းသော
 မှတ်ဖွယ်ကို ပါရာဇိကဏ်ဘာသာဋီကာ ပဏာမကုသလတ္ထိကာနံ ပုဒ်အဖွင့်၌
 ရှိပါ။

ဓံ ဝနုဇေ၊ ဥပါယေန။ “ ဥပဂန္ဓာ အယတိ (ပဝတ္တတိ) တေေနာတိ
 ဥပါယော ”၊ ဥပ+အယဓာတ်+ဇာပစ္စည်း၊ မဉ္ဇပဋိပါဒကစသော အရာဝတ္ထုသို့
 ကပ်၍ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ပြုလုပ်မှုကို “ ဥပါယ ” ဟု ခေါ်သည်။ [တချို့
 နေရာ၌ကား တိုက်ရိုက်ပြအပ်သော အနက်ကို ကပ်၍ သိကြောင်းဖြစ်သော

ဒေသနာဝသာနေ-ဒေသနာတော်၏ အဆုံး၌၊ ပူတိဂတ္တဝိသထွေထွေရာ-
 ပုပ်သောကိုယ်ရှိသော တိဿထေရ်သည်၊ ပဒိုသမ္ဘိဒါဟိ-ပဒိုသမ္ဘိဒါ လေးပါး
 တို့နှင့်၊ သဟ-တက္ခ၊ အရဟတ္တံ-အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပါပုဏိ-ပြီ၊ အညေ-အရှင်
 တိဿမှ တစ်ပါးကုန်သော၊ ဗဟူပိ - များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း၊
 ဇေသာတာပန္နာဒယော - သောတာပန် အစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊
 အဟေသံ-ပြီ၊ ထေဇောပိ-အရှင်တိဿထေရ်သည်လည်း၊ အရဟတ္တံ-သို့ ပတောဝ-
 ဇာနက်ပြီး၍သာလျှင်၊ ဝါ- ဇောက်ပြီးလျှင် ဇောက်ပြီးခြင်းပင်၊ ပရိနိဗ္ဗ-ယိ-
 ဖရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီ၊ သတ္တာ-သည်၊ တဿ-ထို အရှင်တိဿ၏၊ သရီရကိစ္စ-
 ကိုယ်ကိစ္စကို၊ ဝါ-အလောင်းကို သင်္ဂြိုဟ်မှုကို၊ ကာရာပေတွာ-ပြုစေတော်မူပြီး
 ၍၊ ဓာတုယော-ဓာတ်တော်တို့ကို၊ ဂဟေတွာ-ယူတော်မူ၍၊ စေတိယံ-စေတီ
 ကို၊ ကာရာပေသိ-ပြုစေတော်မူပြီ။

နည်းကို “ဥပါယ” ဟု ခေါ်၏၊ ထိုသို့ခေါ်ရာ၌ အယဓာတ်ကို ဂတိအနက်ကြံ၍၊
 ထိုဂတိအနက်ကို “ဗုဒ္ဓိအနက်” ဟု ယူပြီးလျှင် “ဥပယိယတေ (ဥပဂန္ဓာ ဥယ
 တေ)ထေနောတိ ဥပါယော-ကပ်၍ သိအပ်ကြောင်းနည်း” ဟု ဝစနတ္ထပြုပါ။

ဓမ္မဝဋီဝါဒကံ၊ ဝေ၊ ဝိဋ္ဌ ဝါ။ ။ ညောင်စောင်းခြေအောက်က ခံထားအပ်
 သော တုံးကလေးကို (ခွက်ကလေးကို) မဉ္ဇူပဋိပါဒကဟု ခေါ်၏၊ ပါဒကထလိက
 ၌ “ကထလိက” သဒ္ဓါသည် အိုးခြမ်းကဲ့ဟူသော အနက်ကို ဟောသော်လည်း
 ဤနေရာ၌ သစ်တုံးကလေးကိုပင် အိုးခြမ်းကဲ့ကဲ့သို့ ခြေကို ပွတ်တိုက်ရသော
 ကြောင့် သဒ္ဓါသုပစာရအားဖြင့် “ပါဒကထလိက” ဟု သုံးစွဲထားသည်၊ “ဖလက
 ပီဋ္ဌ” ဟူသည် ဖင်ထိုင်ခုံစသော ပျဉ်ချပ်ထိုင်ခုံတည်း။

ဓာထံ၊ ဝေ၊ ဘဝေ ယျ။ ။ “ထိုသစ်တုံးကလေးသည် မဉ္ဇူပဋိပါဒက စသည်
 ကို ပြုဖို့ရန် အသုံးကျသည့်လည်း ရှိပါသေး၏” ဟုလို့၊ သက္ကာပိဋ္ဌ “ပိ” ဖြင့်
 အသုံးမကျမှုကို ပေါင်းသည်၊ “အလွန်ဆွေးလှပြီဖြစ်၍ အသုံးမကျသည်လည်း
 ရှိပါလိမ့်မည်” ဟုလို့။

ဓမ္မဝဋီဝါဒကာဒိဝသေန။ ။ ဤ၌ ဝသေနကို “ဘာဝအနက်ဟော” ဟု
 ကြံပါ၊ ဥပကာရမုခေန၌ “ဥပကာရ-လျော်သောကျေးဇူးကို ပြုခြင်း” ဟူသည်
 မဉ္ဇူပဋိပါဒက စသည်မှတစ်ပါး ထိုသစ်တုံးကလေးကို မီးထည့်ရခြင်း၊ နောက်ဖေး

သွားရာ၌ အသုံးပြုရခြင်း စသည်တည်း၊ ထိုသို့ ဥပကာရကို ပမာနပြုရခြင်းကို “ဥပကာရမုခေန” ဟု ဆိုသည်ဟုမှတ်ပါ။

ဝဿူဝဇေ နာမ။ ။ ဂဟေဘဗ္ဗတိ ဂယံ၊ ဘာဝပုဇေနကြံ၍ “ယူထိုက်သည်၏ အဖြစ်” ဟု အနက်မှတ်ပါ။ ဥပဂစ္ဆတိတိ ဥပဂေါ၊ ဂယံ+ ဥပဂေါ ဂယူပဂေါ၊ သစ်တုံးကလေးမှာ မဉ္ဇူပဋ်ပါဒက စသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသော ဥပကာရပမာန အားဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ ယူထိုက်သောအရာ ရှိသေးပါသော်လည်း “ခန္ဓာကိုယ်၌ကား ၃၂ ကောဋ္ဌာသ တွင် ကောဋ္ဌာသတစ်ခုတစ်လေသော်မှ ယူစရာ မကောင်းတော့ပါ” ဟူလို။

ဓတိဝါဇေန။ ။ ကတိပီ + အဟံ၊ ကတိသဒ္ဓါသည် သူချည်း သက်သက် ဖြစ်လျှင် “ဘယ်လောက်နည်း” စသည်ဖြင့် သင်္ချာအပိုင်းအခြားကို မေးခြင်း အနက်၌ ဖြစ်၏။ “ကတိ+ပီ” ဟု ပိနိပါတ်နှင့်တူသောအခါ “ကိဉ္စပီ” ကဲ့သို့ အနည်းငယ် အနက်ဟောဟု ကြံသင့်၏။ “၂ရက် ၃ရက်” ဟု ပေးကြသည်ကား အဓိပ္ပာယ်ထွက်တည်း။

အစိရံ ဝတ.ထံ ကာယော, ဝထဝိ' အဓိသေသထိ၊
ဆုဒ္ဓေါ အပေထဝိညာဏော, နုရတ္ထံ ဓလိဝံရံ။

အယံ ကာယော - ထက်အောက် ဤထို့ အရည်သိုလျက်၊ ပြည်စိုတွေဖုံး၊ ဤတစ်ကိုယ်လုံးသည်၊ အစိရံ-ချိန်ခါမတည်၊ မကြာမီပင်၊ ဝတ-စင်စစ်ကေန်၊ အမှန်အားဖြင့်၊ ဆုဒ္ဓေါ-လှူ၌မစပ်၊ စွန့်ပစ်အပ်သည်၊ အပေထဝိညာဏော- ကိုယ်ဝယ်ဆက်ဆက်၊ အသက်ခေါ်တွင်၊ ကင်းသောဝိညာဉ်ရှိသည်၊ (ဟုတူ-၍) နိရတ္ထံ - လူဝယ်လုံးလုံး၊ အသုံးမကျသော၊ ကလိဂံရံ ဣဝ - အပုပ် အဆွေး၊ ထင်းတုံးကလေးကဲ့သို့၊ ပထဝိ' အဓိ - သုသာန်ဟုခေါ်၊ မြေကြီးပေါ်၌၊ သေသတိ-စင်းစင်းမသွေ၊ အိပ်နေရတော့လတုံး။

ပူတီဂတ္တတိသတ္တေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ဖြီး၏။

နန္ဒဂေါပါလကဝတ္ထု ဝါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကို-နည်း၊) ဒေသာ ဒိသံ ယံ တံ ကယိရာ၊ ပေ၊ ပုပိဗ္ဗော နံ တတော ကရေတိ- ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ) တတ္ထံ-၌၊ ဒိသော ဒိသန္တိ-ကား၊ စောရော-ခိုးသူတစ်ယောက်သည်၊ စောရံ- ခိုးသူတစ်ယောက်ကို၊ ဒိသော-မြင်၍၊ (ကယိရာ၌စပ်)၊ ဣတိ (အယံ)-ဤဒိသောဟူသော ပါဠိသည်၊ ပါဠိသေသော-ကြွင်းသောပါဠိကည်း။

ယံတံ ကယိရာတိ-ကား၊ တဿ- ထိုခိုးသူ၏၊ ယံ တံ အနုယဗျသနံ-အကြင်တို့ပွားခြင်းမရှိသော ပျက်စီးခြင်းကို၊ ဝါ-အကြင်စီးပွားမဲ့ ပျက်စီးခြင်းကို၊ ဣရေယျ-ပြုရာ၏၊ ဒုတိယပဒေဝီ-ဝေရီ ဝါ ပန ဝေရီနံ ဟူသော ဒုတိယပုဒ်၌-

ဒိသော ဒိသံ။ ။ ဣဝါဒိ ဒိသောတိသည်၊ ပေကုဏ- (ကြည့်ရှုခြင်း) ဟိံသာ-(ညှိုးဆဲခြင်း)၊ အပ္ပိတိ-(မချစ်ခြင်း-မုန်းခြင်း)၊ ဝါနိ-(ပေးခြင်း)၊ ဗောနေ-(သိစေခြင်း)တို့၌ ဖြစ်၏။ ဤနေရာ၌ ဟိံသာအနက် အပ္ပိတိအနက်ကို ယူ၍ ခိုးသူကို “ဒိသံ” ဟု ခေါ်သည်။ ဒိသတိ-ညှိုးဆဲတတ်၏၊ ဝါ-မုန်းတတ်၏။ ဣတိ-ထို့ကြောင့်၊ ဒိသော-မည်၏။ အပစ္စည်း။

ဒိသောတိ ဝါဠိသေသော။ ။ ဒိသံ၏ စပ်ဖို့ရာ ကြိယာ တိုက်ရိုက် မရှိသောကြောင့် “ဒိသော” ဟု ထည့်၍ စပ်ရသည်။ ထိုသို့ ထည့်ရသော ပါဠိကို မူလပါဠိ၌ မပါဘဲ ကြွင်းကျန်သောကြောင့် “ဝါဠိသေသော” ဟု ခေါ်သည်။ ပြည့်စုံစေရန် ဖတ်ဖတ်အပ်၏။ ဣတိ ပါဠော၊ ပဋ္ဌဓာတ် ဣပစ္စည်း၊ သိသတိ (အဝသိသတိ) ကြွင်းကျန်၏။ ဣတိ သေသော၊ သိသဓာတ် ဣပစ္စည်း၊ သိသဓာတ်သည် ဒံ ဝါ ဒံ၊ ဂိုဏ်းဖြစ်မှု အသဗ္ဗယုဇ္ဇန-အလုံးစုံမယှဉ်ခြင်း (ကြွင်းကျန်ခြင်း) အနက်ကို ဟော၏။ ပါဠော စ+သော+သေသော စာတိ ပါဠိသေသော-ကြွင်းကျန်သောပါဠိ၊ [ဝိသေသနပုဒ် နောက်ကနေသော ဝိသေသန ပရပဒ ကမ္မဓာရည်းသမာသံ]။

အနုယဗျသနံ။ ။ အနုယော-အရခို-မကြီးပွားခြင်း၊ ကာယိကံ စေတသိကဉ္စ သုခံ ဗျသတိ (ဝိ+အသတိ) ဝိက္ခိပတိ ဝိနာသေတိ ဖျက်ဆီးတတ်၏။ ဣတိ ဗျသနံ၊ အနုယော (ဟုတွာ) ဗျသနံ အနုယဗျသနံ၊ - သာရတ္ထဋီကာ၊ မာဟိရနိဒါန်း အဖွင့်။

လည်း၊ ဝါ-ဝေရီ ဝါ ပန ဝေရီနံ ဟူသော ဒုတိယဝါကျ၌လည်း၊ ဒေသေဝ (ဒေသေဝ+ဝေ)-ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်ပင်၊ နယော-သိကြောင်း အစီအရင်တည်း၊ (တစ်နည်း) ဒေသေဝ နယော-ဤနည်းပင်တည်း။

ဣဒံ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ဤ အနက်ကို၊ ဝတ္ထံ ၊ ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (ကိ- အဘယ်အနက်သည်၊ ဝါ-ဘယ်အနက်ကို၊ ဝတ္ထံ- ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်သည်)၊ ကော-တစ်ယောက်သော သူသည်၊ ကေဿ-အခြားတစ်ယောက်သောသူ၏၊ (တစ်နည်း) ကော ကေဿ - တစ်ယောက် တစ်ယောက်၏၊ မိတ္တဒုဗ္ဗိ - မိတ်ဆွေကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ ကော-တစ်ယောက်သော၊ စောဓော-ခိုးသူသည်၊ ပုတ္တဒါရခေတ္တဝတ္ထု ဂေါမဟိံ သာဒီသု-သား၊ သမိး၊ မယား၊ လယ်၊ ယာ၊ နွား၊ ကျဲ အစရှိသော ပစ္စည်းတို့၌၊ အပရဇ္ဈန္တာ-ဖျက်ဆီးလသော်၊ ယဿ-အကြင် သူအား၊ ဝါ-အကြင်သူ၏ ဥစ္စာကို၊ အပရဇ္ဈတိ-ဖျက်ဆီး၏၊ တထေဝ-ထို အတူပင်၊ အတ္တနိ-စီမံ၍၊ အပရဇ္ဈန္တံ-ဖျက်ဆီးသော၊ တပ္ပိ စောရံ-ထိုခိုးသူကိုလည်း၊ စိသွာ-မြင်၍ လည်းကောင်း၊ ပန-ထိုမှတစ်ပါး၊ ဝေရီ ဝါ-ရန်သူတစ်ယောက်သည်မူလည်း။

ဒေသေဝ နယော။ ။ “ရွှေ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်” ဟူသည် “ဒိသွာ” ဟု ပါဠိသေသယဉ်ရခြင်း၊ ယံ တံ ကယ်ရာအတွက် အနက်ဖွင့်ခြင်းဟူသော အစီအရင်တည်း၊ ဝေရီ ဝါ ပန ဝေရီနံပုဒ် (ဝါကျ)၌လည်း ဒိသွာပုဒ်ကို ထည့်ရခြင်း၊ ယံ တံ ကယ်ရာကို လိုက်စေ၍ ထိုအနက်အတိုင်း သိရခြင်းကို “နယော” ဟု ဆိုသည်။

နယော၏ ဝေဒနတ္ထံ ။ ။ နိယုတေ အတ္ထော ဧတေနာတိ နယော-ဆောင်ယူအပ်ကြောင်းနည်း၊ “ဆောင်ယူ၍ သိအပ်ကြောင်းနည်း” ဟု ဆိုလိုသည်၊ ထိုကြောင့် “နယော-သိကြောင်း နည်းတည်း” ဟု ပေးကြမ်း၊ နိဝတ်၏ သိခြင်း အနက်ဟုလည်း ဆိုကြ၏၊ သို့သော် ဒုကနိပါတ် အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ အဓိကရုဏဝဂ် သဒ္ဓမ္မသမ္မောသသုတ်၌ “ဒုန္နယဿ” ကို “ဒုန္နိဟာရ” ဟု ဆောင်ခြင်းအနက်ကိုသာ ဖွင့်သည်။

ဣဒံ-ဝုတ္ထံ ဧတဒတိ။ ။ ကော ကေဿမှစ၍ ဝေါရောပေယျတိုင်အောင် သော ဤဝါကျသည် ဆိုအပ်ပြီးသော စကားရပ်၏ ဆိုလိုရင်းအနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြသောကြောင့် တပျာဏဒီကရုဏဝါကျတည်း၊ ထိုသို့ ဖွင့်ပြရာဝယ် “ဣဒံ ဝုတ္ထံ ဟောတိ” သည် အစချီးသော စကားတည်း၊ ထိုသို့ စချီ၍ ဖွင့်အပ်သော စကားရပ်ကို ဥဇုကတ္ထု (အဖြောင့်အနက်) ကိုဖွင့်ပြသော စကားရပ်ဟု ဆရာတို့

ကေနစီဒေဝ - တစ်စုံတစ်ခုသာလျှင် ဖြစ်သော၊ ကာရဏေန - အကြောင်းကြောင့်၊ ဗဒ္ဒဝေရံ-ပွဲအပ်သော ရန်ရှိသော၊ ဝေရီ-ရန်သူကို၊ ဒိသ္မာ-မြင်၍ လည်းကောင်း၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ကက္ခန္ဓတယ - ကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒါရုဏတယ-ရန်ရင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ တဿ-ထိုခိုးသူ၏၊ ဝါ-ထိုရန်သူ၏၊ ယံ တံအနယဗျသနံ-အကြင် တိုးပွားခြင်း မရှိသော ဖျက်ဆီးမှုကို၊ ဝါ-အကြင်စီးပွားမဲ့ဖျက်ဆီးမှုကို၊ ကရေယျ-ပြုရာ၏၊ ပုတ္တဒါရံ ဝါ-သား မယားကိုမူလည်း၊ ဝိဋ္ဌေယျ-နှိပ်စက်ရာ၏၊ ခေတ္တာ ဒီနိ ဝါ-လယ်အစရှိသော ပစ္စည်းတို့ကိုမူလည်း၊ နာသေယျ-ဖျက်ဆီးရာ၏၊ နံ-ထိုခိုးသူကို၊ ဝါ-ထိုရန်သူကို၊ ဇိဝိတာ ဝါ-အသက်မှမူလည်း၊ ဝေါရောပေယျ-ခွင်းရာ၏၊ (ဣတိ ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊) [ဤသို့ ဝုတ္တံ ဟောတိကို ပြန်၍အုပ်ဖို့ရာ ဣတိသဒ္ဓါ ပါသင့်၏၊ မပါလျှင် ထည့်ရရိုး ထုံးစံတည်း။]

မိန့်တော်မူကြသည်။ ဝါကျနာမည်အားဖြင့်ကား တပ္ပါကဋီကရဏဝါကျပင် တည်း၊ ရှေ့၌ ဆိုအပ်ပြီးဘော “ဒံသော ဒိသန္နိ စောရော စောရံ” စသော ဝါကျကား ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်ကို မထင်ရှားစေနိုင်သောကြောင့် အပါကဋ (တပ္ပါကဋီကရဏံ) ဝါကျတည်း၊- [“ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတံ , စကားရှိက, ဥဇ္ဇက” - ရှေးဆရာတော်]။

ဒုတိယဇာတ် ။ ။ အချို့နေရာ၌ကား ငှေ့၌ တစ်ပုဒ်စီ အကျယ်ဖွင့်ပြအပ်ခဲ့သော အနက်ကို ပေါင်းရုံး၍ ဆိုလိုရင်း အနက်ချုပ်ကို ပြသောကြောင့် “ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတံ” အစချီသော ဝါကျသည် သင်္ခေပဝါကျ၊ ရှေ့ ဝါကျသည် ဝိတ္တာရဝါကျဟု ခွဲကြ၏။ မိမိကား စကားအနက်ကျဉ်းသော်လည်း ဆိုလိုရင်းကို ထင်ရှားပြသောကြောင့် တပ္ပါကဋီကရဏပင် ယူလိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် “ဣဒံ ဝုတ္တံ, ဟောတံခံက, ဝုဋ္ဌတံဖော်ပြ, ငံဏ္ဍတ္ထ” ဟု ရှေးဆရာတို့ နိယာမ ဆိုတော်မူကြသည်။

ဒိန္တဒုဗ္ဗိ ။ ။ ထောမဒိဓိန္ဒြ ခြဟ-အနိဋ္ဌစိန္တနေ (အနိဋ္ဌဖြစ်အောင် ကြံစည်ခြင်း) ဟု ရှိ၏။ ပါဠိ၌ ဟကို ဘပြု, ခြါအတွက် နောက်၌ (ဗိ) နွေဘော်လာ, ဒုဗ္ဗ-မကောင်းကြံစည်ခြင်း (ဖျက်ဆီးခြင်း) ဟု ဖြစ်၏။ မိတ္တဿ + ဒုဗ္ဗော - (ဖျက်ဆီးခြင်း) မိတ္တဒုဗ္ဗော-ခြင်း၊ မိတ္တဒုဗ္ဗော ယဿ အတ္ထိတိ မိတ္တဒုဗ္ဗိ၊ အဿတ္ထိအနက်၌ ဤပစ္စည်းသက်၍ ပြီးသည်။

ကော ကေယျ။ ။ ကော ကောယပုဒ်ကဲ့သို့ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ဖြစ်ကြောင်းကို သိစေလို၍ “ကော ကေယျ” ဟု တစ်ဆက်တည်း ထားသည်။ ထို့ကြောင့် “ကော ကေယျ - တစ်ယောက်သည် တစ်ယောက်၏” ဟုလည်း ပေးပါ။

ဗုတ္တံ ဝေဝေ ဇတိံ သာဒိသု ။ ။ ပုဆွဒါရခေတ္တဝတ္ထုဂေါမဟိံ သတ္တိကို အသမာဟာရဒွန်တွဲ၍ အာဒိနှင့် ဗဟုဗ္ဗိဟိံသမာသံ ထပ်၍ တွဲပါ။

အဝရဇ္ဈန္တော။ ။ အပပုဗ္ဗ ဒိဝါဒိ ရာဇဓာတ်သည် ဖျက်ဆီးခြင်းအနက်ကို ဟော၏။ အပရဇ္ဈတိတိ အပရဇ္ဈန္တော။ [ရာဇဓာတ်၏ ယှဉ်ရာ၌ သမ္မဒါန်ကို ငဲ့သောကြောင့် “ယဿ အပရဇ္ဈတိ” ဟုသမ္မဒါန်ပုဒ်ဖြင့် တူထားသည်။ ဤယဿ သည် အပရဇ္ဈန္တော၌လည်း စပ်ရသောကြောင့် ဥဘယာပေက္ခ-(၂ ဖက်ကို ငဲ့သော) ကာကောလောကနနည်းတည်း။]

ဝေရီ ဝါ ဝန။ ။ ဝေရံ ယဿ အတ္ထိတိ ဝေရီ - ရန်ရှိသော သူ၊ ဝါ-ရန်သူ၊ ပနသဒ္ဓါသည် ပက္ခန္ဓာရဇောတက၊ ဒိသပက္ခမ္ဘတစ်ပါး ဝေရီပက္ခကို ထွန်းပြုသည်။ ဝါသဒ္ဓါကား နည်းတစ်မျိုးကို ပြသော ဝိကပ္ပနတ္ထဇောတကတည်း။ “ခိုးသူတစ်ယောက်သည် ခိုးသူတစ်ယောက်ကို မြင်၍ အကြင်အကျိုးမဲ့ဗျသနကို ပြု၏။ (တစ်နည်း)- ရန်သူတစ်ယောက်သည် ရန်သူတစ်ယောက်ကို မြင်၍ အကြင်အကျိုးမဲ့ဗျသနကို ပြုသည်” ဟူထို။

ဗဒ္ဓိ ဝေရံ။ ။ ဗဒ္ဓတေတိ ဗဒ္ဓိ-ဒေါသကြောင့် ဖြေ၍ မရနိုင်အောင် ဖွဲ့ထား အပ်သောရန်။ ထိုရန်ဟူသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် အထပ်ထပ်ဖြစ်သော ဒေါသ ပင်တည်း။ ဗဒ္ဓိ+ဝေရံ ယဿ အတ္ထိတိ ဗဒ္ဓိဝေရော-ဖွဲ့အပ်သော ရန်ရှိသူ၊ ဝါ-ရန်ငြိုးဖွဲ့ထားသူ။

ကက္ခဠတာယ ဒါရုဏတာယ။ ။ ကက္ခဠ ဒါရုဏ ၂ ပုဒ်လုံးပင် ရန်ရင်း ကြမ်းတမ်းအနက်ကို ဟောသော ပရိယာယ်ပုဒ်တည်း။ ကက္ခ-ဟသနေ(ရယ်ခွင်ခြင်း)၊ အလပစ္စည်း၊ လကို ငွေပြု၍ “ကက္ခဠ” ဟု ဖြစ်၏။ ကက္ခိယတေတိ ကက္ခဠော-ကြမ်းတမ်းသောကြောင့် သူတစ်ပါး ရယ်စရာကောင်းသူ။ (တစ်နည်း)- ကိစ္စိသံ ကရောတိတိ ကက္ခဠော-မဒကောင်းမှုကို ပြုတတ်သူ ဟု မောဂ္ဂလ္လာန် ဣာဒိ ဝုတ္တိ၌ ဆို၏။ [ကရဓာတ်၊ ဝေ-ဂ္ဂလ္လာန် ဣာဒိ(၂၂၇)သုတ်ဖြင့် ငွက်ပစ္စည်းသက်၊ ရှေ့၌ ခလာ၊ ရ်ကို ကပြ]။ ဒါရေတိ- ဖောက်ခွဲတတ်၏။ ဣာဒိ ဒါရုဏော - ဒရဓာတ်၊ ဥဏပစ္စည်း၊ တစ်ပါးသော အရာအတ္တုကို ဖောက်ခွဲလောက်အောင် ကြမ်းတမ်းသော အရာဝတ္ထု။ တစ်ပါးသူကို ဖျက်ဆီးလောက်အောင် ကြမ်းတမ်းသော လူ၊ ထို့နောက် ဘာဝအနက်၌ တာပစ္စည်းသက်၍ “ကက္ခဠတာ ဒါရုဏတာ” ဟု ဖြစ်သည်။

ဒသသု - ဆယ်ပါးကုန်သော၊ အကုသလကမ္မပထသု-အကုသလကမ္မပထ တရားတို့၌၊ ဝါ-အပါယ်လမ်းကြောင်း၊ မကောင်းသော အကုသိုလ်ကံတို့၌၊ မိစ္ဆာထပိတတ္တာ-မှားသောအားဖြင့် ထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မိစ္ဆာပဏိဟိတံ-မိစ္ဆာပဏိဟိတ မည်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊ (ကရေ၌ စပ်)။

ပါပိယော နံ တတော ကရေတိ-ကား၊ တံ ပုရိသံ - ထို ယောက်ျားကို၊ တတော-ထိုခိုးသူ၊ ရန်သူတို့ပြုအပ်သော အမှုထက်၊ ပါပတရံ-သာ၍ ယုတ်မာသော အမှုကို၊ ကရေယျ - ပြုနိုင်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ (တစ်နည်း) ဟိ - ချွဲဦးအံ့၊ ဝုတ္တပ္ပကာရော-ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော၊ ဒိသော - ခိုးသူတစ်ယောက်သည်၊ ဒိသဿ ဝါ-ခိုးသူတစ်ယောက်၏မူလည်း၊ ဝေရီ-ရန်သူတစ်ယောက်သည်၊ ဝေရီနော ဝါ-ရန်သူတစ်ယောက်၏မူလည်း၊ ဣမသ္မိံ ယေဝ အတ္တဘာဝေ-ဤ

အကုသလကမ္မပထသု။ ။ပထသဒ္ဓါသည်“မဂ္ဂေါပန္နောပထော အဒ္ဓါ” အဘိဓာန်(၁၉၀)ဂါထာနှင့်အညီ လမ်းခရီးဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ဤ အကုသိုလ်ကံများလည်း အပါယ်သို့ သွားကြောင်း မကောင်းသော လမ်းပင်တည်း၊ အကုသလကမ္မာနိယေဝ+ပထာ အကုသလကမ္မပထာ-အကုသိုလ်ကံတို့သည်ပင် အပါယ်သို့ သွားကြောင်း မကောင်းသော လမ်းတို့။

မိစ္ဆာပဏိဟိတံ။ ။ပ+နိ+ဓာဓာတ်, တပုဇည်း, ထပနအနက်ဟော၊ ဓာ၏ အာကို ဣပြု, ပ(ပြု)ဥပသာရကြောင့်-နကို ဣပြန်ရသည်၊ ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာထပိတတ္တာကို မိစ္ဆာပဏိဟိတံ၏ အနက်ကို ပြသော ဟိတ်ဟု မှတ်ပါ၊ ပဏိဓိယတေတိ ပဏိဟိတံ(စိတ္တံ)၊ မိစ္ဆာ+ပဏိဟိတံ မိစ္ဆာပဏိဟိတံ၊ ချွဲဦးအံ့-ပါဏာတိပါတနှင့် စပ်၍ သူ့ အသက်ကို သတ်မည်ဟု စိတ်ထားလျှင် မိစ္ဆာပဏိဟိတဖြစ်၏၊ သူ့ အသက်ကို မသတ်ဘဲ ရှောင်မည်ဟု စိတ်ထားလျှင် သမ္မာပဏိဟိတဖြစ်သည်၊ အဓိန္နာဒါနစသည်တို့၌လည်း နည်းတူ၊ ထိုသို့ သမ္မာစိတ်, မိစ္ဆာစိတ် ၂ မျိုးထားခြင်းသည် သူတော်ကောင်းနှင့် ပေါင်းမှု မပေါင်းမှုနှင့် ဆိုင်ပြန်၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် စက် ၄ ပါး ဆက်သွယ်ပုံကို သတိထား၍ စဉ်းစားပါလေ။

ဝါပိဇေဃော။ ။ဝိသေသေ တရတမိသိကိယိဋ္ဌာသုတ်ဖြင့် ဝိသေသအနက်၌ ဣယပစ္စည်းသက်ထားသော ပုစ်တည်း၊ ထို့ကြောင့်“ပါပတရံ”ဟု ဣယပစ္စည်း၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော တရပစ္စည်းဖြင့် ဖွင့်သည်၊ သို့သော် ပါပတရံဟု ဒုတိယာ ကေဝုစ်ဝိဘတ်ဖြင့် ဖွင့်သောကြောင့် ပါပိယော၌ ပဌမာဝိဘတ်ကို ဒုတိယာ

အတ္တဘောဋ္ဌိသာ၊ ဒုက္ခံ ဝါ-ကိုယ်ဆင်းရဲမှု စိတ်ဆင်းရဲမှုကိုလည်း၊ ဥပ္ပါဒေယျ-
 ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဇိဝိတက္ခယံ ဝါ-အသက်၏ကုန်ခြင်းကိုလည်း၊ ကရေယျ-ပြုနိုင်
 ၏။ ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ အကုသလကမ္မပထေသု-အကုသလကမ္မပထဘာဝ
 တို့၌၊ ဝါ-အပါယ်လမ်းကြောင်း မခကောင်းသော အကုသိုလ်ကံတို့၌၊ မိစ္ဆာ
 ထပိတံ-မှားသောအားဖြင့် ထားအပ်သော၊ ဣဒံ စိတ္တံ-ဤစိတ်သည်၊ ဒိဋ္ဌေဝ
 ဓမ္မေ-မျက်မှောက်ထင်ထင် ရှုမြင်အပ်သော သဘော၌ပင်၊ ဝါ-ပစ္စက္ခအတ္ထ
 ဘောဋ္ဌိပင်၊ အနယဗျသနံ-တုံးပွားခြင်းမရှိသော ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ဝါ-စီးပွား
 ပျက်စီးခြင်းသို့၊ ပါပေတိ-ရောက်စေနိုင်၏။ အတ္တဘာဝသတသဟဿေသုပိ -
 အတ္တဘောတစ်သိန်းတို့၌သော်မှလည်း၊ စတုသု-၄ ပါးကုန်သော၊ အပါယေသု
 အပါယ်တို့၌၊ ခိပိတော - ပစ်ချ၍၊ သိသံ - ဦးခေါင်းကို၊ ဥက္ခိပိတုံ-မြှောက်ပင့်
 ခြင်းငှာ၊ ဝါ-မော်ခွင့်ကို၊ န ဒေတိ-မပေး၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း။

ဒေသနာပရိယောသာနေ-ဒေသနာတော်၏အဆုံး၌၊ ဗဟူ-များစွာသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သောတာပတ္တိဖလာဒီနိ-သောတာပတ္တိဖိုလ်အစရှိသော အကျိုး
 တို့သို့၊ ပတ္တာ-ရောက်ကြကုန်ပြီ၊ မဟာဇနဿ-များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်
 ၏၊ သတ္ထိကာ-အကျိုးနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါ-အကျိုးရှိသော၊ ဒေသနာ-
 ဒေသနာတော်သည်၊ ဇာတာ-ဖြစ်ပြီ၊ ပန-ဆက်ဦးအံ့၊ ဥပါသကေန-နန္ဒ ဥပါ
 သကာသည်၊ ဘဝန္တရေ-ဘဝတစ်ပါး၌၊ ဝါ-ရှေးဘဝတုန်းက၊ ကတကမ္မံ ပြုအပ်
 ပြီးသောကံကို၊ ဝါ-ပြုအပ်ခဲ့သောကံကို၊ ဘိက္ခုဟိ-ရဟန်းတို့သည်၊ န ပုစ္ဆိတံ-
 မမေးမလျှောက်အပ်၊ တသွာ - ထို့ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ ရဟန်းတို့က မမေး
 မလျှောက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သတ္တာရာ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊
 န ကထိတံ-ဖြေတော်မမူအပ်၊ ဣတိ-နန္ဒဂေါပါလက ဝတ္ထုအပြီးတည်း။

အနက်၌ သက်ရသည်ဟု ကြံပါ။ (တစ်နည်း) ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ (ဒုတိယာ
 ဝိဘတ်မှ ပဌမာဖောက်ပြန်နေသော)ပုဒ်ဟု မှတ်ပါ။

ဝုတ္တပ္ပကာရော ဟိ။ ။ မိစ္ဆာပဏိဟိတံ စိတ္တံ ပါပိယော နံ တတော ကရေ
 ဟူသော စကားကို ခိုင်မြဲစေလိုသောကြောင့် “ဝုတ္တပ္ပကာရော ဟိ” စသည်ကို
 မိန့်သည်။ (တစ်နည်း) ချဲ့ပြလိုသောကြောင့် “ဝုတ္တပ္ပကာရော ဟိ” စသည် ကို မိန့်
 သည်။ ဥက္ခိပိတုံ န ဒေတိတိုင်အောင် ဒဠိကရဏဝါကျ၊ (တစ်နည်း) ဝိတ္ထာရ
 ဝါကျဟု မှတ်ပါ။

ဆိုလိုရင်းကား-ခိုးသူ(သို့မဟုတ်)ရန်သူက ဖျက်ဆီးရာ၌ တစ်ဘဝအတွက် သာ ဒုက္ခကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ သေအောင် သတ်နိုင်၏။ ထို့ထက်ပို၍ မဟတ်နိုင်။ မိစ္ဆာပဏိဟိတစိတ်ကား ပါဏာတိပါဘကို ပြုမိ၍ ဤဘ၌ ပြန်၍ ဘဝသံသရာ ခြင်း၊ အချုပ်အနှောင်ခံရခြင်း၊ ထောင်ကျခြင်း၊ ငွေကုန်ခြင်းအားဖြင့် ဤဘဝ၌ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်စေ၏။ နောက်နောက်ဘဝ၌ကား ဘဝပေါင်းများစွာပင် အပါယ်၌ဖြစ်၍ ဦးခေါင်းမော်ခွင့် မရတော့ချေ။ အဒိန္နာဒါန စသည် တို့၌လည်း နည်းသူ၊ ထို့ကြောင့် မိစ္ဆာပဏိဟိတစိတ်၏ ယုတ်မာဆိုးဝါးအောင် ပြုခြင်းသည် ခိုးသူ ရန်သူတို့ ပြုခြင်းထက် သာ၍ ဆိုးဝါးသည်ဟူလို။

ဒိသော ဒိသံ ယံ တံ ကယိဇု၊ ဝေရီ ဝါ ဝန ဝေရိနံ၊
 မိစ္ဆာဝဏိတိတံ စိတ္တံ၊ ဝါဒိသော နံ တထော ကရေ။

ဒိသော-မြင်လျှင်ကြားလျှင်၊ မရွှင်နှလုံး၊ မုန်း၍နေသော ခိုးသူတစ်ယောက်သည်။ ဒိသံ-မြင်လျှင်ကြားလျှင်၊ မရွှင်နှလုံး၊ မုန်း၍နေသော ခိုးသူတစ်ယောက်ကို။ (ဒိသွာ-အကြောင်းတိုက်ဆုံ၊ တွေ့ကြုံရသည်ဖြစ်၍။) ယံ တံ(အနုယဗျသနံ) ဟိတသုခ၊ အဝဝကို၊ လုံးဝဖျက်ငြား၊ အကြင်သို့သော စီးပွားမဲ့ကို၊ ကယိဇု-ကိုယ်တိုင်လည်းကောင်း၊ ဖော်အပေါင်းဖြင့်၊ အကြောင်းအားလျော်စွာ၊ ပြုလုပ်ရာ၏။ ဝေရီ ဝါ-အချင်းချင်းမာန်၊ မကောင်းကြံ၍၊ ရန်ရှိနေသူ၊ တစ်ယောက်သည်မူလည်း။ ဝေရိနံ - အချင်းချင်းမာန်၊ မကောင်းကြံ၍၊ ရန်ရှိနေသူတစ်ယောက်ကို။ (ဒိသွာ-၍။ ယံ တံ အနုယဗျသနံ-ကို၊ ကယိဇု-၏။) မိစ္ဆာပဏိဟိတံ စိတ္တံ - အကုသိုလ်ကံ၊ တွေ့ကြုံပြန်သော်၊ မမှန်ဖောက်ပြား၊ မှားယွင်းစွာ ထားအပ်သောစိတ်သည်။ နံ(ပုရိသံ)-ကိုယ်မှုနှုတ်မှု၊ စိတ်မှုယုတ်မာ၊ ထိုသတ္တဝါကို။ တတော-ထိုခိုးသူ ရန်သူ၊ ဆန့်ကျင်သူတို့၊ ပြုမူလုပ်ကြံ၊ နှိပ်စက်အပ်သော ဒဏ်ထက်။ ပါပိယော-တစ်ဘဝမက၊ သံသရာကျလည်း၊ ဒုက္ခတွေ့တိုး၊ သာ၍ ဆိုးအောင်။ ကရေ(ကရေယျ)-ဝန်ဆောင်နွား၌၊ လှည်းဘီးလိုက်သို့၊ စိုက်စိုက်မကွာ၊ ပြုလုပ်ရာသတည်း။

နန္ဒဂေါပါလကဓမ္မေ၊ ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏

သောရေယျတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊(ကိ°-နည်း၊)
န တံ မာတာ ပိတာ ကယ်ရာ ၊ပေ၊ သေယျသော နံ တတော ကရေတိ-ဟူ၍၊
(အာဟ-ပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ န တန္တိ-ကား၊ တံ ကာရဏံ-ထိုအကြောင်းကို၊ မာတာ-အမိသည်၊
နေဝ ကရေယျ- မပြုနိုင်၊ ပိတာ - အဖသည်၊ န ကရေယျ-မပြုနိုင်၊ အညေ-
မိဖမ္မအခြားကုန်သော၊ ဉာတကာ-ဆွေမျိုးတို့သည်၊ န ကရေယျ-မပြုနိုင်ကုန်၊
သမ္မာပဏိဟိတန္တိ - ကား၊ ဒသသု-၁၀ ပါးကုန်သော၊ ကုသလကမ္မပထေသု-
ကုသလကမ္မပထတို့၌၊ ဝါ-သုဂတိလမ်းကြောင်း ကောင်းသောကုသိုလ်ကံတို့၌၊
သမ္မာ-ကောင်းစွာ၊ ထံ တံ-ထားအပ်သော၊ (စိတ္တံ၌စပ်)၊ သေယျသော နံ
တတော ကရေတိ-ကား၊ တတော ကာရဏတော-ထိုအကြောင်းထက်၊ နံ-ထို
ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ သေယျသော-သာ၍မြတ်သည်ကို၊ ဝရတရံ-သာ၍မြတ်သည်ကို၊
ဥတ္တရိတရံ-သာ၍လွန်သည်ကို၊ ကရေယျ-ပြုနိုင်၏၊ ကရေတိ-ပြုနိုင်၏၊ ဣတိ
အတ္ထော-ဤကားအနက်၊ [ဟိ - ချဲ့ဦးအံ့၊ မာတာပိတရော-အမိအဖတို့သည်၊
ပုတ္တာနံ-သားသမီးတို့အား၊ ဓနံ - ဥစ္စာကို၊ ဒမာနာ-ပေးကုန်လသော်၊ ဧက
သ္မိံ-ယေဝ အတ္တဘာဝေ-တစ်ခုသော အတ္တဘော၌သာ(တစ်ဘဝ၌သာ)၊ ကမ္မံ-
အလုပ်ကို၊ အကတွာ-မလုပ်မူ၍၊ သုခေန-ချမ်းသာသဖြင့်၊ ဇီဝိကကပ္ပနံ-အသက်
မွေးမှုကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ ဓနံ-ဥစ္စာကို၊ ဒါတုံ-ပေးခြင်းငှာ၊ သက္ကောန္တိ-
စွမ်းနိုင်ကြကုန်၏။]

နေဝ ဓာတာ ကရေယျ။ “စေဝနှင့်စု၊ စုဏ္ဏိယမှာ၊ ရွှေမှာစေဝ၊ နောက်
မှာစ၊ ဂါထာဟူက၊ မမြဲကြ ” ဟူသကဲ့သို့ နေဝနှင့် နတို့လည်း ရွှေ၌ နေဝ၊
နောက်၌နဟု ရှိရသည်။ ဤကရေယျကို န ပိတာ န အညေ ဉာတကာတို့၌လည်း
လိုက်စေရသည်။ ထိုသို့လိုက်စေခြင်းကို အဓိကာရနည်းဟု ခေါ်၏။ ထိုသို့လိုက်
ရာရာဝယ် အညေ ဉာတကာတို့၌ ဝစ်ချင်းတူအောင် “ကရေယျ” ဟု ပြင်၍
လိုက်စေရသည်။ “အတ္ထဝသာ လိင်္ဂဝိဘတ္တိဝစနပိပရိဏာမော ကာတဗ္ဗော -
အနက်နှင့်စပ်သဖြင့် လိင်္ဂဝိဘတ်ဝစ်တို့၏ ပြောင်းလွဲခြင်းကို ပြု ” ဟူသော ပရိ
ဘာသာနှင့် အညီတည်း။

ဝိသာခါယ - ဝိသာခါ၏၊ တာဝ မဟာဒ္ဒနာ-ထိုမျှလောက်များသော ဥစ္စာ
 ကုန်သော၊ (တာဝ) မဟာဘောဂါ- ထိုမျှလောက်များသော စည်းစိမ်ရှိကုန်
 သော၊ မာတာပိတရောပိ-အမိအဖတို့သော်မှလည်း၊ တဏှာ-ထိုဝိသာခါအား၊
 ဧဝံ သို့ ယေဝ အတ္တဘာဝေ-တစ်ခုသော အတ္တဘာဝ၌သာ (တစ်ဘဝ၌သာ)၊
 သုခေန - ချမ်းသာသဖြင့်၊ ဗီဝိကကပ္ပနံ - အသက်ကို ပြုစုကြောင်း ဖြစ်သော
 (အသက်မွေးကြောင်းဖြစ်သော)၊ ဓနံ-ဥစ္စာကို၊ အဒံသု-ပေးနိုင်ကြကုန်ပြီ။

သေဿုသော၊ ပေ၊ ကဇေ၊ ။ ။ ရှေ့၌ “တန္တိ တံ ကာရဏံ” ဟု ဖွင့်ခဲ့သော
 ကြောင့် ဤ၌ တတောကို “တတော ကာရဏတော” ဟု ဖွင့်သည်။ သေဿုသော
 ကား သေဿုနောင် သောပစ္စည်း အပိုသက်သားသော အဗျယပုဒ်တည်း။
 “ပသဋ္ဌာနံ ဝိသေသောတိ သေဿော” ဟု သော အနက်ကို ပြုလို၍ “ဝရတရံ၊
 ဥတ္တရိတရံ” ဟု ဖွင့်သည်။ ဤ ပုဒ်သည် ပရိယာယ်တည်း။ ကရေကို “ကရေယျ”
 ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် ကရေဝယ် “ယျေဝိဘတ်၏ ကာရိယဖြစ်သော ဧ” ဟု
 ဝေ၏။ “ကရေ (ကရေယျ) - ပြုရာ၏” ဟု အဋ္ဌိဋ္ဌ အနက်ကို ယူမည်စိုး၍
 “ကရောတိ-ပြုနိုင်၏” ဟု ဝတ္ထုမာန်ဝိဘတ်ဖြင့် ဖွင့်သည်။

ဓာတာပိတရောပိ၊ ။ “မိဖတို့ပြုအပ်သော အကြောင်းထက် သာ၍ ပြု
 နိုင်၏” ဟူသော စကားကို ချဲ့ပြုလိုသောကြောင့် “မာတာပိတရောပိ” စသည်
 ကို မိန့်သည်။ မိဖတို့သည် သားသွီးတို့အား အမွေဥစ္စာကို ပေးကုန်လသော်
 တစ်ဘဝတစ်ဘဝအတွက် ချမ်းသာအောင်သာ ပေးနိုင်ကြ၏။

ဝိသာခါယ ဓာတာပိတရောပိ၊ ။ ပိသဒ္ဓါသည် သမ္ဘာဝနာဇောတက၊
 ငဟောသမုစုဉ်းတည်း။ သာသနာတော်၌ ဝိသာခါ၏ မိဖတို့ ချမ်းသာပုံမှာ
 အလွန်ထင်ရှားသောကြောင့် ဝိသာခါ၏မိဖတို့ကို ထုတ်ပြသည်။ “ထိုမျှလောက်
 ချမ်းသာသော မိဖတို့သော်မှ သို့ ဖြစ်သော ဝိသာခါအား တစ်ဘဝမျှ အသက်
 ၎င်းမှ ချမ်းသာအောင် ပေးနိုင်ကြတုံသေး၏။ အခြားမိဖဘုံမှာ ပြောဖွယ်ရာ
 မလိုတော့ပါ” ဟူလို။

တာဝ ဓေဒ္ဒနာ ။ ။ တာဝသဒ္ဓါသည် အတိဝိယ အနက်ဟောတည်း။
 တာဝ-အလွန်အကဲသာလျှင်” ဟူလို၊ ဝိသာခါ၏မိဖတို့ ပေါများပုံမှာ အများ
 သိပြီးဖြစ်သောကြောင့် နိဿယ၌ “တာဝ မဟာဒ္ဒနာ - ထိုမျှလောက်” ဟု ပေး
 ငိုက်ပါသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ အလွန်အကဲပင် ဖြစ်သည်။

ပန-ဗျုတိရိက်ကား၊ စတူသု ဒီပေဘု-ကျွန်းကြီး လေးကျွန်းတို့၌၊ ပုတ္တဘနံ-
 သးတို့အား၊ စက္ကဝတ္တိသီရိ-စကြာမင်း၏ အသရေကို၊ ဒါတုံ- ပေးခြင်းငှါ၊
 သမတ္တာ-စွမ်းနိုင်ကုန်သော၊ မာတာပိတရောပိ နာမ - အမိအဖတို့ မည်သည်
 လည်း၊ နတ္ထိ-မရှိကုန်၊ ဧဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ ဝါ-နတ်စည်းစိမ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ပဌမ
 ဣာနာဒိသမ္ပတ္တိံ ဝါ-ပဌမဈာန်အစရှိသော စည်းစိမ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊
 (ဒါတုံ-ငှါ၊ သမတ္တာ-ကုန်သော၊ မာတာပိတရောပိ နာမ-သည်လည်း၊) ပဝေဂ-
 အဘယ်မှာ ရှိနိုင်ပါအံ့နည်း၊ လောကုတ္တရသမ္ပတ္တိဒါနေ-လောကုတ္တရစည်းစိမ်
 ကို ပေးခြင်း၌၊ ကထာဝ-ပြောဆိုဖွယ်သည်ပင်၊ နတ္ထိ - မရှိတော့၊ ပန - အဖို့
 တစ်ပါးကား၊ သမ္မာပဏိဟိတံ- ကောင်းစွာ ထားအပ်သော၊ စိတ္တံ-စိတ်သည်၊
 သဗ္ဗပိ-အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော၊ ဧတံ သမ္ပတ္တိံ-ဤစည်းစိမ်ကို၊ ဒါတုံ-ပေးခြင်း
 ငှါ၊ သက္ကောတိ - စွမ်းနိုင်၏၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ (ဘဂဝတာ-မြတ်စွာဘုရား
 သည်၊) သေယျသော နံ တတော ကရေတိ-သေယျသော နံ တတော ကရေ
 ဟူ၍၊ ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဒေသနာဝသာနေ-ဒေသနာတော်၏အဆုံး၌၊ ဗဟူ-များစွာသောပုဂ္ဂိုလ်တို့
 သည် သောတာပတ္တိဖလဒါနိ-သောတာပတ္တိဖိုလ်အစရှိသောအကျိုးထူးတို့သို့၊
 ပတ္တာ- ရောက်ကြကုန်ပြီ၊ မဟာဇနဿ-များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏၊
 သာထိကာ-အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သော၊ ဝါ-အကျိုးရှိသော၊ ဒေသနာ-ဒေသနာ
 တော်သည်၊ ဇာတာ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-သောရေယုတ္တေရဝတ္ထုအပြီးတည်း။

စတူသု ပန၊ ဝေ၊ နတ္ထိ။ ။ ပေးနိုင်သည်ကို ပြုပြီး၍ မပေးနိုင်သည်ကို ပြုသော
 ကြောင့် ဗျုတိရေကဝါကျတည်း၊ ပနသည် ဗျုတိရေကဇောတက၊ မာတာ
 ပိတရောပိ၌ပီသည် သမ္မာဝနာဇောတကတည်း၊ အခြားဉာတကတို့ကို ဂရဟတ္တ
 ဖြင့် ဆည်းပါ၊ “ မိ တို့သော်မှ မတတ်နိုင်တုံသေး၏၊ အခြားဉာတကတို့၏
 မတတ်နိုင်ပုံမှာ အထူးပြောဖွယ် မလိုတော့ပါ” ဟူလို။

ဝေဝေ၊ ဝေ၊ သမ္ပတ္တိံ ဝါ။ ။ သမ္မာဝနာဝါကျတည်း၊ စတူသု၊ ပေ၊ နတ္ထိ ဟူ
 သော ရှေ့ဝါကျသည် ဤဝါကျကို ထောက်၍ ဂရဟာဝါကျဖြစ်ပြန်၏၊ ဧဗ္ဗ
 သမ္ပတ္တိံ၊ ပဌမဣာနာဒိသမ္ပတ္တိကို ချီးမြှောက်၍ (မြှင့်တင်၍) စက္ကဝတ္တိသီရိကို နှိမ့်
 ချသော စကားတည်း၊ “ စက္ကဝတ္တိသီရိကိုသော်မှ မပေးနိုင်တုံသေး၏၊ ထိုထက်
 အထက်တန်းကျသော ဧဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ၊ ပဌမဣာနာဒိသမ္ပတ္တိတို့ကို ရှေးဦးမဆွ့

အစကပင် မပေးနိုင်တော့” ဟူလို။ [ပဂေဝပုန်၏ အဆုံးအဖြတ်ကို ကစွည်း
ဘာသာဋီကာ၊ သန္နိ၊ ကုစိ ဩ ဗျဉ္ဇနေသုတ်၌ ကြည့်ပါ။]

ဇောကုတ္တရ၊ ဝေ၊ နုတ္တိ။ ။ ဤဝါကျလည်း ရွှေဂရဟာဝါကျ၏ တွဲဘက်ဖြစ်
သော သမ္ဘာဝနာဝါကျပင်တည်း။ “လောကုတ္တရသမုတ္တိကို ပေးခြင်း၌ မိဖတို့
မစွမ်းနိုင်ပုံမှာ စကားတစ်ခုပင် ပြုလုပ်၍ ပြောဆိုဖွယ် မလိုတော့ပါ” ဟူလို။

ဇောနု ဝုတ္တံ။ ။ ဤ တေန ဝုတ္တံမျိုးကို မိမိဆိုအပ်ခဲ့သော စကားတို့၏ မှန်ကန်
ကြောင်း လဒ္ဒဂုဏ်ကို ပြသော ဝါကျဟု ယူဆ၍ “တေန ဝုတ္တံ လက်ရုံးတန်း” ဟု
ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။ (လဒ္ဒဂုဏ်ဝါကျဟု ဆိုလိုသည်။) တချို့ ဆရာများကား
မူလတည်ပါဠိကို ပြန်၍ ညွှန်ပြသောကြောင့် နိဂုံးဝါကျဟု ယူလိုကြသည်။

[ဆောင်] တေန ဝုတ္တံ၊ တည်ပါဠိပြန်က၊ လဒ္ဒဂုဏ်ပြု၊ ဆိုကုန်ကြ၏။
နိဂုံးထင်လှ၊ နောတက္က၊ - [စံကျောင်းနိယာမ်]။

န တံ ဓာတာ ပိတာ ကယိရာ၊ အညေဝါ ပိ ဓ ဉာဏကာ၊

သမ္မာပဏိဟိတံ စိတ္တံ၊ သေယျသော နံ တတော ကဓရ။

မာတာ-မွေးသမိခင်၊ ကျေးဇူးရှင်သည်။ တံ(ကာရဏံ)-တစ်ဘဝတစ်ခါ၊
ကြီးပွားရာဖို့၊ လျော်စွာမြော်တောင်း၊ ထိုအကြောင်းကို၊ န ကယိရာ-ကရုဏာ
ရှု၊ မေတ္တာရှုလည်း၊ အမှုပိုင်ပိုင်၊ မပြုနိုင်ရာ၊ ပိတာ - မွေးသမိခင်၊ ကျေးဇူး
ရှင်သည်။ (တံ ကာရဏံ-ကို၊ န ကယိရာ-ရာ)၊ အညေ-မိဖမှ တစ်ပါး၊ အခြား
ကုန်သော၊ ဉာဏကာ ပိ ဝါ - သွေးသား စပ်လျဉ်း၊ ဆွေရင်း မျိုးရင်းတို့သည်
လည်း၊ (တံ ကာရဏံ-ကို၊ န ကယိရာ-ရာ)၊ သမ္မာပဏိဟိတံ စိတ္တံ-ကုသိုလ်
ပြုရန်၊ ဧက္ခကြံပြန်လျှင်၊ မှန်ကန်ရိုးသား၊ ထားအပ်သောစိတ်သည်။ နံ(ပုရိသံ)-
ကိုယ်မှုနှုတ်မှု၊ စိတ်မှုပျော့ပျောင်း၊ ထို သူတော်ကောင်းကို၊ တတော(ကာရဏ
တော)-မိဖဆွေည၊ မပြုသာအောင်၊ များစွာ ခက်တောင်း၊ ထိုအကြောင်း
ထက်၊ သေယျသော-တစ်ဘဝမက၊ သံသရာကျလည်း၊ သုခတွေ့ဖို့၊ သာ၍
တိုးအောင်၊ ဂ၊ ရေ(ကရေယျ)-လူ၏ နောက်၌၊ အရိပ်လိုက်သို့၊ စိုက်စိုက်မကွာ၊
ပြုနိုင်ရာသတည်း။

သော ရေယျဧက္ခရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

စိတ္တဝဂ်ဂါထာများ၏ အဖွင့် ပြီးပြီ။

ပထဝိကထာပသုတပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ပေ၊ ဣမံ ဂါထာ - တို့ကို၊ အဘာသိ - ဟောတော်မူပြီ၊
(ကိ-နည်း)၊ ကော ဣမံ ပထဝိ ဝိစေထတိ၊ပေ၊ကုသလော ပုပ္ဖမိဝ ပစေထ
တိတိ-ဟူ၍၊ (အဘာသိ-ပြီ)။

တတ္ထ-တို့၌၊ ကော ဣမန္တိ-ကား၊ ကော-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္တဘာဝ
သင်္ခါတ-အတ္တဘောဟု ဆိုအပ်သော၊ ဣမံ ပထဝိ -ဤအတွင်းမြေကို၊ (ဝိစေထ
တိ၌စပ်)ဝိစေထတိတိ-ကား၊အတ္တနော-မိမိ၏၊ဉာဏေန-ဉာဏ်ဖြင့်၊ဝိစိနိဿတိ-
စိစစ်နိုင်လတုံနည်း၊ ဝိဇာနိဿတိ-သိနိုင်လတုံနည်း၊ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ - ထိုးထွင်း
နိုင်လတုံနည်း၊ သစ္စိကရိဿတိ-မျက်မှောက်ပြုနိုင်လတုံနည်း၊ ဣတိ အတ္ထော-
ဤကားအနက်။

ဝိစေထတိ ။ ။ ဝိပုဗ္ဗ+စိဓာတ်, သွာ, ကီ, ဘူ, စု လေးဂိုဏ်းရှိ၍ ဤ၌
ဘူဝါဒိဟု မှတ်ပါ၊ စိ၏ ဣကို ပြေ၊ ဘာတိဝိဘတ်။

ဝိစိနိဿတိ ။ ။ဝိစေထတိကို ဝိပုဗ္ဗ စိဓာတ်, ကိယာဒိနာပစ္စည်းဖြင့်“ဝိစိ
နိဿတိ”ဟု ဖွင့်သည်၊ “ဝိစေထတိ-စိစစ်နိုင်လတုံနည်း”ဟု အနက်ပေးဟူလို။

ဝိဇာနိဿတိစသည် ။ ။ထိုဝိစိနိဿတိအရ စိစစ်ခြင်းဟူသည်“သိခြင်းပင်
တည်း”ဟု ပြလို၍ ဝိဇာနိဿတိဟုလည်းကောင်း, ထိုဝိဇာနအရ ဝိညာဉ်သိကို
ယူမည်စိုး၍ ပဋိဝိဇ္ဈိဿတိ-ထိုးထွင်း၍ သိဟုလည်းကောင်း ဖွင့်သည်၊ထိုးထွင်း၍
သိခြင်းဟူသည်လည်း မျက်စိအောက်၌ ရောက်နေသော ဝတ္ထုကို မြင်ခြင်းကဲ့သို့
ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း, ဉာဏ်မျက်စိအောက်၌ ရောက်နေခြင်းဟု သိစေ
လို၍ “သစ္စိကရိဿတိတိ အတ္ထော”ဟု အပြီးသတ်အနက်ကို ဖွင့်သည်။

ဝေဂါဇောနည်း ။ ။ဤကဲ့သို့ မထင်ရှားသော ပုဒ်၏အနက်ကို ထင်ရှားသော
ပုဒ်၏ အနက်ဖြင့် ဖွင့်ခြင်းကို ဝေဂါဇောနည်း(ရိုင်းသော နွားကို ယဉ်သော နွား
ဖြင့် ဖမ်းယူနည်း)ဟု ဝေဂါသည်၊ ဤနေရာမျိုးကိုပင် “ပစ္စိမံ ပစ္စိမံ ပုရိမဿ

ယမလောကဉ္စာတိ - ကား၊ စတုဗ္ဗိဓံ - လေးပါးအပြားရှိသော၊ အပါယ
 လောကဉ္စ-အပါယ်လောကကိုလည်းကောင်း၊ ဣမံ သဒေဝကန္တိ-ကား၊ ဒေဝ
 လောကေန - နတ်လောကနှင့်၊ (နတ်ပြည်နှင့်၊) သဒ္ဓိံ-တကူ၊ ဣမံ မနုဿ
 လောကဉ္စ-ဤ လူ့လောကကိုလည်းကောင်း၊ ကော - အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊
 ဝိစေဿတိ ဝိစိနိဿတိ-စိစစ်နိုင်လတ်သည်၊ ဝိဇာနိဿတိ-သိနိုင်လတ်သည်၊ ပဋိ
 ဝိဋ္ဌိဿတိ-ထိုးထွင်းနိုင်လတ်သည်၊ သစ္စိကရိဿတိ - မျက်မှောက် ပြုနိုင်လတ်
 နည်း၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ပုစ္ဆိ-မေးတော်မူပြီ။

ကော ဓမ္မပဒံ သုဒေသိတန္တိ-ကား၊ ယထာသဘာဝတော - အကြင်အကြင်
 သဘောအားဖြင့်၊ ဝါ - အကြင်အကြင် မိမိ၏ အမှတ်လက္ခဏာအားဖြင့်၊
 ကထိတတ္ထာ-ဟောတော်မူအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သုဒေသိတံ-ကောင်းစွာ
 ဟောတော်မူအပ်သော၊ သတ္တတ္ထံ သဗောဓိပက္ခယဓမ္မသင်္ခါတံ - ၃၇ပါးသော
 ဗောဓိပက္ခယတရားဟု ဆိုအပ်သော၊ ဓမ္မပဒံ-တရားအစုကို၊ ကုသလော-ကျွမ်း
 ကျင်သော၊ မာလာကာရော-ပန်းကုံးကို ပြုလုပ်သူသည်၊ ဝါ-ပန်းသည်သည်၊
 ပုပ္ဖံ-ပန်းကို၊ ဝိစိနန္တော ဝိယ-ရွေးချယ်စိစစ်သကဲ့သို့၊ (တထာ-ထိုအတူ၊)

ပုရိမဿ အတ္ထဝစနံ-နောက်နောက်ပုဒ်သည် ရှေးရှေးပုဒ်၏ အနက်ကို ဟော
 သော ပုဒ်ဖြစ်သည်” ဟုလည်း ဖွင့်ကြသည်။

ဃဓဇာဏဉ္စ။ ။ စတုမဟာရာဇ်နတ်တို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော ဝေမာ
 နိက ပြိတ္တာမင်းကိုပင် ယမမင်းဟု ခေါ်၏။ တစ်ရံတစ်ခါ နတ်စည်းစိမ်ခံစား၍
 တစ်ခါတလေမှာမူ အခြားပြိတ္တာများကဲ့သို့ ခံစားရရှာလေသည်။ [ယမရာဇာ
 နာမ ဝေမာနိကပေတရာဇာ၊ ကေသ္မိံ ကာလေ၊ ပေါဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ အနဘဝတိ၊
 ကေသ္မိံ ကာလေ ကမ္မဝိပါကံ၊-ဥပရိပတ္တာသ၊ ဒေဝဒုတသုတိ၊] ဣယမမင်းသည်
 ငရဲသို့ ရောက်လာသူတို့၏ ကောင်းမှု မကောင်းမှုကို စစ်ဆေးမေးမြန်းတတ်
 သောကြောင့် ငရဲလောကကို ယမလောကဟု ခေါ်ရင်းဖြစ်၏။ တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာ
 လောကကိုကား ဒုဂ္ဂတိဘဝချင်း တူသောကြောင့် “ယမလောက” ဟု ခေါ်
 သည်။ ထို့ကြောင့် ယမလောကကို “စတုဗ္ဗိဓံ အပါယလောက” ဟုဖွင့်သည်။

ယထာသဘာဝေတော။ ။ သ-မိမိ၏+ဘာဝ-မှတ်သားကြောင်း အမှတ်
 အသား၊ ဗောဓိပက္ခယတရား ၃၇ပါးတွင် သတိပဋ္ဌာန်၏ အမှတ်အသား၊ သမ္ပပ္ပ
 ဓာန်၏ အမှတ်အသား ဤသို့စသော မိမိဆိုင်ရာအမှတ်အသားကို “သ+ဘာဝ”

ကော-အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ပဓေသာဘိ ဝိစိနိဿတိ-စိစစ်နိုင်လတုံနည်း၊ ဝိဇာ
နိဿတိ-သိနိုင်လတုံနည်း၊ ဥပပရိက္ခိဿဘိ-စူးစမ်းနိုင်လ တုံနည်း၊ ပဒ္ဓိဝိဇ္ဈိ ဘဘိ-
ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်လတုံနည်း၊ သတ္တိကရိဿတိ - မျက်မှောက်ပြုနိုင်လတုံနည်း၊
ဇုတိ အတ္ထော- ဤကားအနက်။

သေခေါက်စက္က - သေခေါဟူသော ဤပါဠိ၌၊ လဗ္ဗမာနာ - ရထိုက်ကုန်
သော၊ သိက္ခာ-တို့သည်၊ အဓိသီလသိက္ခာ - အဓိသီလသိက္ခာ လည်းကောင်း၊
(ငါးပါး၊ ရှစ်ပါး၊ ဆယ်ပါးသီလတို့ထက် သာလွန်သော ပါတိမောက္ခသံဝရ
သီလဟူသော သိက္ခာလည်းကောင်း၊ အဓိစိတ္တသိက္ခာ- အဓိစိတ္တသိက္ခာ လည်း
ကောင်း၊(ဝိပဿနာအခြေမခံသော လောကီဈာန်သမာဓိထက် သာလွန်သော
ဝိပဿနာ အခြေခံသော ဈာန်သမာဓိ ဟူသော သိက္ခာလည်းကောင်း)၊ အဓိ
ပညာ သိက္ခာ - အဓိပညာသိက္ခာ လည်းကောင်း၊ (ကမ္မဿကတာ ဉာဏ်ပညာ
ထက် သာလွန်သော ဝိပဿနာ ဉာဏ်ပညာဟူသော သိက္ခာ လည်းကောင်း)၊
ဇုတိ-ဤသို့၊ ဇုမာ တိဿော-ဤ၃ပါးတို့တည်း၊ ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာနံ-အကြင်
အကြင် ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော သိက္ခာ ၃ ပါးတို့ကို၊ သိက္ခာတော-
ကျင့်ခြင်းကြောင့်၊ ဝါ-ကျင့်တတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌ-
သောတာပတ္တိမဂ်၌ တည်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို၊ အာဒိကတော-အစပြု၍၊ ယာဝ
အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌ-အရဟတ္တမဂ်၌ တည်သောပုဂ္ဂိုလ်တိုင်အောင်၊ သတ္တဝိဓော-

ဟု ခေါ်၏။ ထိုသဘာဝကိုပင် အမှန်ထင်ရှား ရှိသောကြောင့် “ဟုတ်မှန်သော
သဘော”ဟု ခေါ်ကြသည်။ “ယော ယော+သဘာဝေါ ယထာသဘာဝံ”ဟု
ဝိစ္စာအဗျယ်ဘောပြုပါ။

ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာနံ။ ။ “ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာ”ဟု ရှေးစာအုပ်တို့၌ ရှိ၏။
“ယထာဝုတ္တပ္ပကာရာနံ”ဟုရှိမှ “သိက္ခာတော”ဟူသော ယုပစ္စယန္တုပုဒ်နှင့်လိုက်
သည်။ [ယုဏှ၊ တုမ္ပိ၊ ပစ္စည်းပြု၊ ဆဋ္ဌိကံနေစေ]၊ နောက်စာအုပ်တို့၌ကား ဤပုဒ်
မပါ။ တိဿော သိက္ခာပုဒ်က သိက္ခာတော၏ကံ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ပါမှ
ကောင်းသည်။

သိက္ခာတော။ ။ ဤပုဒ်သည် သေခေါ၏ သံဗ္ဗပုဝတ္တိနိမိတ်ကို ပြသော
နာမလာဘဟိတ်တည်း။ ဤဟိတ်ကိုကြည့်၍ “သိက္ခာတိဘိ သေခေါ” ဟု ပြုရ
သည်။ ဤသို့ သေခါအမည်ရခြင်း၏ ဟိတ်ဖြစ်သောကြောင့် “ သိက္ခာ - ကျင့်
တတ်သည်၏အဖြစ်”ဟု ကတ္ထုသာနေဘာဝပဗ္ဗခာန တစ်နည်းကြံရသည်။ [သိက္ခ
ဇာတ်, ဏပစ္စည်း, ကကိုချေ, ဝုဒ္ဓိပြု၍ “သေခေါ”ဟု ပြီးသည်၊ ကမချေ ဗျင်
“သေက္ခော”ဟုလည်း ရှိ၏။]

၇ပါး အပြားရှိသော၊ ဖေခေါ-သေခပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ အတ္တဘာဝသင်္ခါတံ-အတ္တဘောဟု ဆိုအပ်သော၊ ဣမံ ပထဝီ - ဤမြေကြီးကို၊ အရဟတ္တမဂ္ဂေန-အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်၊ တတော-ထိုအတ္တဘောတည်းဟူသောမြေကြီးမှ ဆန္ဒရာဂ-ဆန္ဒရာဂကို၊ ဝါ-နှစ်သက်တတ် တပ်မက်တတ်သော လောဘကို၊ အပကမုန္တော - ပယ်နုတ်လျှက်၊ ဝိစေဿတိ ဝိစိနိဿတိ - ရွေးချယ်စိစစ်နိုင်လတုံ၊ ဝိဇာနိဿတိ-သိနိုင်လတုံ၊ ပရိဝိဇ္ဇိဿတိ-ထိုးထွင်းနိုင်လတုံ၊ သစ္စိကရိဿတိ-ဈာန်မှောက်ပြုနိုင်လတုံ။

ယမလောကဉာတိ - ကား၊ ယထာဂုတ္တပ္ပကာရံ- အကြပ်အကြပ် ဆိုအပ်ပြီးသော အပြားရှိသော၊ တံ ယဒလောကဉာ - ထိုယဒလောကကိုလည်းကောင်း၊ ဝေဝေဟိ-နတ်တို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ (ဝတ္ထမာနံ-ဖြစ်သော)၊ သဒေဝကံ-နတ်တို့ နှလုံးတည်းဖြစ်သော၊ ဣမံ မနုဿလောကဉာ-ဤလူ့ လောကကိုလည်းကောင်း၊ ငေဝ-ထိုသေခပုဂ္ဂိုလ်သည်ပင်၊ ဝိစေဿတိ ဝိစိနိဿတိ-လတုံ၊ ဝိဇာနိဿတိ-လတုံ၊ ပရိဝိဇ္ဇိဿတိ-လတုံ၊ သစ္စိကရိဿတိ-လတုံ၊ သေခေါတိ ကား၊ ဘတ္တဝိဇော-၇ ပါး အပြားရှိသော၊ ဝေဝေဟိ- ထိုသေခပုဂ္ဂိုလ်သည်ပင်၊ (ပစေဿတိ၊ ဝိစေဿတိတို့၌စပ်)။

ယထာ နာမ-ဥပမာမည်သည်ကား၊ ကုသလော-ကျွမ်းကျင်သော၊ မာလာကာရော-ပန်းကုံးကိုပြုလုပ်သော ပန်းသည်သည်၊ ပုပ္ဖါရာမံ-ပန်း အာရာမံသို့၊ ဝါ-ပန်းခြံသို့၊ ပဝိသိဓာ-ဝင်၍၊ တရုဏမက္ခန္ဓာနိ နသော-အင်္ဂုလ်ကုန်သော၊ (ပုပ္ဖါနိ) စ-ပန်းတို့ကိုလည်းကောင်း၊ [အင်္ဂုလ်ကုန်သော ခူးယူမည် ဖြစ်သောကြောင့် တရုဏမက္ခန္ဓာကိုသာ ရှောင်ကြဉ်စရာအဖြစ်ဖြင့်ပြသည်၊] ပါဏကဝိဒ္ဓါနိ-ပိုးဖောက်အင်္ဂုလ်ကုန်သော၊ (ပုပ္ဖါနိ) စ-ပန်းတို့ကိုလည်းကောင်း မိလာတာနိ-

ဝိစိနိဿတိ။ ။ မာလာကာရ - ပန်းသည်သည် ကောင်းသော ပန်းနှင့် မကောင်းသော ပန်းကို ခွဲခြား၍ ကောင်းသော ပန်းကိုသာ သိကုံးသကဲ့သို့ “သေခပုဂ္ဂိုလ်လည်း အတ္တဘောတည်းဟူသော မြေကြီးမှ ဆန္ဒရာဂကို တဖြေးဖြေး ဖယ်ထုတ်၍ လာခဲ့ရာ အရဟတ္တမဂ်ရောက်သော အခါ မကောင်းသော ပန်းနှင့် တူသော ဆန္ဒရာဂကို အပြီးသတ် ဖယ်ထုတ်သောအားဖြင့် ရွေးချယ်နိုင်စိစစ်နိုင်ပါလိမ့်မည်” ဟုလို့။

နန္ဒ၊ ဣမံ။ ။ ယမလောက (အပေါ်လောက) သည် အဝေးမျက်ကွယ် ဖြစ်သောကြောင့် “တံ” ဟုလည်းကောင်း၊ မနုဿလောကသည် အနီး မျက်မှောက်

ညှိုးနွမ်းကုန်သော၊ (ပုပ္ဖါနိ) ဝ-ကဏ္ဍိကဇာတာနိ - ဖြစ်သော အထုံးအဖွဲ့ရှိကုန်
သော၊ (ပုပ္ဖါနိ) ဝ-ပိုးအိမ်စသည်ဖြစ်၍ တစ်ပွင့်နှင့်တစ်ပွင့် ဆုံးပွဲနေဆော့ပန်းတို့
ကိုလည်းကောင်း၊ ဝဇ္ဇေတွာ-ရှောင်ကြဉ်၍၊ သောဘနာနိ-တင့်တယ်ကုန်သော၊
သုဇာတသုဇာတာနဝ-ကောင်းစွာဖြစ်ကုန် ကောင်းစွာဖြစ်ကုန်သည်သာလျှင်
ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုပ္ဖါနိ-ပန်းတို့ကို၊ ဝိဓိနာတိ ယထာ - ရွေးချယ်သကဲ့သို့၊ ဇေ-
မေဝ - ဤအတူသာလျှင်၊ သကထိတံ - ကောင်းစွာ ဟောတော်မူအပ်သော၊
သုနိဗ္ဗိန္ဒ-ကောင်းစွာ အကျယ်ပြုတော်မူအပ်သော၊ ဣမံ ဗောဓိပက္ခယဓမ္မပဒမ္ပိ-
ဤဗောဓိပက္ခယတရားအစုကိုလည်း၊ ပညာယ - ပညာဖြင့်၊ ပစေထတိ ဝိစိနိ-
ထာတိ-လတ်၊ ဥပပရိက္ခိထာတိ-လတ်၊ ပဋိဝိနန္တိထာတိ-လတ်၊ သစ္စိကရိထာတိ-လတ်၊
ဣတိ-ဤသို့၊ သတ္တာ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ သယမေဝ - ကိုယ်တော်တိုင်သာ
လျှင်၊ ပဉ္စ-ပြဿနာကို၊ ဝိသဇ္ဇေသိ-ဖြေတော်မူပြီ၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့် အပြီး
တည်း။

ဒေသနာဝသုာနေ-၌၊ ဗညသတပိ-ငါးရာ အတိမ်းအရှည် ရှိသည်လည်
ဖြစ်ကုန်သော၊ (“သတာနိ” ဟုမရှိဘဲ “သတာ” ဟု ရှိသောကြောင့် ဗဟုဗ္ဗိဟိ
တွဲရသည်၊ ပဉ္စ+သတာနိ ယေသံတိ ပဉ္စသတာ) ဘိက္ခု-တို့သည်၊ ပဋိသမ္ပိဒါဟိ-
ပဋိသမ္ပိဒါ ငှ ပါးတို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ အရဟတ္တ-သို့၊ ပါပုဏီ သု-ကုန်ပြီ၊
သမ္ပတ္တပရိသာယပိ-ရောက်လာသော ပရိသတ်၏လည်း၊ ဓမ္မဒေသနာ-တရား
ဒေသနာတော်သည်၊ သာဏိကာ-သည်၊ ဝါ-သည်၊ အဟောသိ ပြီ၊ ဣတိ-
ပထဝိကထာပသုတပဉ္စသတဘိက္ခုဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ဖြစ်သောကြောင့် “ဣမံ” ဟုလည်းကောင်း ဆိုသည်၊ ထိုယမလောကကို “စတု
ဗ္ဗိမံ အပါယလောကံ” ဟု ဖွင့်ခဲ့သောကြောင့် “ဝုတ္တပ္ပကာရံ” ဟု ဝိသေသန
ပြုသည်။

သထ ဒေဝေတိ။ ။ ဤပါဌ်ဖြင့် သဒေဝကံပုန်၏ ဝစနတ္ထကိုပြသည်၊ ထိုသို့
ပြရာ၌ အလွယ်တကူ လဟုကနည်းအားဖြင့် ပြသောကြောင့် “သဟ+ဒေဝေ
ဟိ” ဟု ဆိုသည်၊ ဝိဂ္ဂိုဟံပြုသောအခါ “သဟ+ဒေဝေဟိ ယော ဝတ္တတီတိ
သဒေဝကော” ဟု ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ ပြုရ၏၊ ထို့ကြောင့် “ဝတ္တမာနံ” ဟု
ထည့်၍ နိဿယ အနက်ပေးရလေသည်။

ဇေဝ။ ။ ရွှေ၌ “သေခေါ” ဟု ပါပြီးဖြစ်၍ ထိုသေခေါကို ပြန်၍ ညှိုး
ကြောင်းကို သိစေလိုသောကြောင့် “သေဝ(သော+ပေ)” ဟု ဝေထည့်၌
ဖွင့်သည်၊ နောက်၌ “သေဝ သေခေါ” ဟု ဆိုသုံးလည်း နည်းဘူ။

ဧဝံ ဣမံ ပထဝီံ ဝိစေဿတိ၊ ယမလောကဉ္စ ဣမံ သဒေဝကံ၊
 ဧဝံ ဓမ္မပဒံ သုဒေသိတံ၊ ကုသလော ဝုပ္ပဓိဝ ဝစေဿတိ။

ကော - ဘယ်နတ်ဘယ်လူ၊ အဘယ်သူသည်၊ ဣမံ ပထဝီံ - ခန္ဓာငါးထွေ၊ အတ္တဘောတည်းဟူသော ဤမြေကို၊ ဝိစေဿတိ - ရွေးချယ်မှုနှောက်၊ သဘောပေါက်အောင်၊ မျက်မှောက်ထင်ထင်၊ သိမြင်နိုင်လတုံနည်း။ ကော - သည်၊ ယမလောကဉ္စ - ယမမင်းမျိုး၊ ကိုယ့်တန်ခိုးဖြင့်၊ အုပ်စိုးပိုင်သ၊ အပါယ်လောကကို ထည်းကောင်း၊ သဒေဝကံ - နတ်ဗြဟ္မာတို့နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဣမံ (မနုဿလောကဉ္စ) - ဤလူ့ လောကကိုလည်းကောင်း၊ ဝိစေဿတိ - နည်း၊ ကုသလော - ပန်းကုံးမှု၌၊ ကျွမ်းကျင်သောပန်းသည်သည်၊ ပုပ္ဖ - ကုံးဖိုရာမှန်း၊ ရှေးရှုပန်းကို၊ ဝိစိနာတိ ဣဝ - ပယ်သင့် ယူသင့် နှိုင်းချင့်ရွေးချယ်သကဲ့သို့၊ (ဝေ - ဤအတူ)၊ ကော - သည်၊ သုဒေသိတံ - ဟုတ်တိုင်းမှန်ရာ၊ ကောင်းစွာကျန၊ ဟောပြတော်မူအပ်သော၊ ဓမ္မပဒံ - ၃၇ ပါးသော၊ ဗောဓိပက္ခိယ တရားအစုံကို၊ ပစေဿတိ - ရွေးချယ်မှုနှောက်၊ သဘောပေါက်အောင်၊ မျက်မှောက်ထင်ထင်၊ သိမြင်နိုင်လတုံနည်း။

သေခေါ ဝထဝီံ ဝိစေဿတိ၊ ယမလောကဉ္စ ဣမံ သဒေဝကံ၊
 သေခေါ ဓမ္မပဒံ သုဒေသိတံ၊ ကုသလော ဝုပ္ပဓိဝ ဝစေဿတိ။

သေခေါ - သိက္ခာသုံးဝ၊ ကျင့်ဖော်ရသဖြင့်၊ သေခေါဆို၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ ဣမံ ပထဝီံ - ကို၊ ဝိစေဿတိ - အတ္တဘာဝ၊ ဤကာယမှ၊ ရာဂကိုပယ်၊ မကပ်တူယ်ဖို့၊ ရွေးချယ်မှုနှောက်၊ သဘောပေါက်အောင်၊ မျက်မှောက်ထင်ထင်၊ သိမြင်နိုင်လတုံ၊ သေခေါ - သည်၊ ယမလောကဉ္စ - ကိုလည်းကောင်း၊ သဒေဝကံ - သော၊ ဣမံ (မနုဿလောကဉ္စ) - ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိစေဿတိ - လတုံ၊ ကုသလော - သည်၊ ပုပ္ဖ - ကို၊ ဝိစိနာတိ ဣဝ - သို့၊ (ဝေ - တူ)၊ သေခေါ - သည်၊ သုဒေသိတံ - သော၊ ဓမ္မပဒံ - ကို၊ ပစေဿတိ - လတုံ။

ပထဝီကထာပသုတမဉ္စသတဘိက္ခု ဝတ္ထု ဂါထာအစွင့် ပြီး၏။

မရီစိကမ္မဋ္ဌာနိကတ္ထေရဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ ကံ၊ အာဟ-ယောတော်မူပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) ဖေဏူပမံ ကာယမိမံ ဝိဒိတွာ၊ ပေ၊ အဒဿနံ မဇ္ဈဗုဒ္ဓဗျာဓိကတ္ထေရဝတ္ထု - ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ ဖေဏူပမန္တိ-ကာ၊ ကေသာဒိသမူဟသင်္ခါတံ - ဆံ အစရှိသော ကောဋ္ဌာသတို့၏အပေါင်းဟု ဆိုအပ်သော၊ ဣမံ ကာယံ-ဤကိုယ်ကို၊ (ဝိဒိတွာ၌ စပ်၊) အပလဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန-အားမရှိ၊ အလွန်အားမရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ အနန္ဒနိယတာဝကာလိကဋ္ဌေန - အရှည်မခံသည်၏ အဖြစ်၊ အခိုက်အတန့်မျှ တည်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ (အယံ ကာယော-သည်၊) ဖေဏူပိဏ္ဍသရိက္ခကော - ရေမြှုပ်စိုင့်နှင့် တူ၏၊ ဣတိ-ဤသို့၊ ဝိဒိတွာ-သိ၍ လည်းကောင်း။

အဗလဒုဗ္ဗလဋ္ဌေန။ ။နတ္ထိ+ဗလံ ယဿာတိ အပလော၊ နတ္ထိ+ဗလံ ယဿာတိ ဒုဗ္ဗလော၊ အပလသင်္ခါတော+ဒုဗ္ဗလော အပလဒုဗ္ဗလော၊ “ဒုဗ္ဗလ” အရ “မကောင်းသော အား” ဟု အနက်ထင်မည်စိုးသောကြောင့် “အပလ” ဟု ဝိသေသနပြုသည်။ “ဒုသဒ္ဓါသည် အဘာဝအနက်ကို ဟောသောကြောင့် အပလနှင့် အနက်အတူပင် ဖြစ်သည်” ဟုလှို၊ [“ဤသို့ အနက်တူ သဒ္ဓါ ၂ ချက် ဆင့်ရာ၌ အတိသယ (အလွန်) အနက်ကို ယူရမည်” ဟု ပြောရိုးရှိသည်။] အပလ ဒုဗ္ဗလော စ+သော+ အတ္ထောစာတိ အပလဒုဗ္ဗလဋ္ဌော၊ တွက်ကို ဌပြု၊ အပလ ဒုဗ္ဗလ၌လည်း ဘာဝပမ္မဓာနကြံပါ။

အနန္ဒနိယတာဝကာလိကဋ္ဌေန။ ။အဒ္ဓနိ+ခမော အဒ္ဓနိယော၊ န+အဒ္ဓနိ ယော အနန္ဒနိယော (ကာယော၊) တာဝကာလော ယဿာတိ တာဝကာလိ ကော၊ “ထိုကာလရှိ” ဟူသည်ကိုပင် “အခိုက်အတန့်မျှ တည်သည်” ဟု အနက် ဆိုသည်။ “တာဝကာလံ တိဋ္ဌတိတိ တာဝကာလိကော” ဟုလည်း ပြုသင့်ပါ၏၊ ထို ၂ ပုဒ်ကို ကမ္မဓာရဲတွဲ၊ ဘာဝပမ္မဓာနလည်း ကြံ၍ “အနန္ဒနိယဘာဝ၊ တာဝ ကာလိကဘာဝ” ဟု အနက်မှတ်ပါ။ အနန္ဒနိယတာဝကာလိကော စ+သော+ အတ္ထော စာတိ အနန္ဒနိယတာဝကာလိကဋ္ဌော။

ဖေဏပိဏ္ဍသရိက္ခကော။ ။ဖေဏူပမံ၏ အနက်ဖွင့်တည်း၊ သရိက္ခကသဒ္ဓါ သည် ဥပမာသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူတည်း၊ “ဖေဏ” အရ ရေမြှုပ်ကလေးတစ်ခုကို သာ ယူမည်စိုး၍ “ဖေဏပိဏ္ဍ” ဟု ပိဏ္ဍသဒ္ဓါထည့်၍ဖွင့်သည်။ ဖေဏော+ဥပမာ ယဿာတိ ဖေဏူပမော (ကာယော)၊ [“ဖေဏပိဏ္ဍသရိက္ခကောတိ” ဟု ဣတိ သဒ္ဓါထည့်၍ ဖွင့်သောကြောင့် ဖေဏူပမံ၌လည်း ဣတိအနက်ထည့်၍ ပေးရ သည်ဟု သိစေသည်။]

မရိစိဓမ္မန္တိ-ကား၊ မရိစိ-တံလှုပ်သည်၊ ဒုရေ-အဝေး၌၊ ပြိတာနံ-တည်သူတို့၏၊ ဝါ-တည်သူတို့အတွက်၊ ရူပဂတာ ဝိယ-အဆင်းပုံသဏ္ဍာန်သည်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ဂယူပဂါ ဝိယ- ကိုင်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ သန္တိကေ-အနီး၌၊ ဥပဂစ္ဆန္တာနံ-ကပ်ရောက်သူတို့၏၊ ဝါ-ကပ်ရောက်သူတို့အတွက်၊ ရိတ္တာ-ပုံသဏ္ဍာန်မှ ကင်းဆိတ်သည်၊ ဣစ္ဆာ-အချည်းနှီးသည်၊ အဂယူပဂါ- ကိုင်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ မကပ်ရောက်သည် (ဟုတ္တာ-၍) သမ္ပဇ္ဇတိ ယထာ-ဖြစ်သကဲ့သို့။

ထံသွင်။ ။ တံ-ရေ+လှုပ်-အရောင်၊ ရေ၏အရောင်ကို “တံလှုပ်” ဟုခေါ်၏။ ညဉ့်၌ဖြစ်စေ၊ နံနက်စောစော၌ဖြစ်စေ အဝေးသို့ လှမ်း၍ ကြည့်သောအခါ တချို့နေရာ၌ ရေတွေကဲ့သို့ ထင်ရသော အရောင်တစ်မျိုးဖြစ်နေ၏။ ထိုအရောင်သည် အဝေးက နေ၍ ကြည့်လျှင် ရေ၏ ပုံသဏ္ဍာန်အတိုင်း မြင်ရ၏။ ရေကို ခပ်ယူ၍ ရသကဲ့သို့ ယူ၍ရကောင်းသော အရာဝတ္ထုဟု ထင်ရ၏။ အနီးသို့ ရောက်လာသူတို့ကား ရိတ္တ-ထိုပုံသဏ္ဍာန်မှ ကင်းဆိတ်သော၊ တုစ္ဆ-အချည်းနှီး သာမျှ မရှိသော၊ အဂယူပဂါ-ကိုလျှင်၊ ယူ၍ မရနိုင်သော အရာသာ ဖြစ်တော့သည်။

ရူပဓာနာ ဝိသ။ ။ “ရူပသဒ္ဓါသည် ဤနေရာ၌ ရုပ်ပုံသဏ္ဍာန်အနက်ဟောတည်း၊ ဂတသဒ္ဓါကား ဒိဋ္ဌိဂတပုဒ်၌ကဲ့သို့ အနက်သီးခြားမရှိသော သဒ္ဓါတည်း။ ထိုသဒ္ဓါမျိုးကို “တဗ္ဗာဝဂုတ္တိ” ဟု ခေါ်၏။ တဗ္ဗာဝေ-ထိုရူပသဒ္ဓါ၏ အနက်၌ (ထိုဒိဋ္ဌိသဒ္ဓါ၏ အနက်၌ + ဝဂုတ္တိ-ဖြစ်ခြင်းသည်။ ယံဃ အတ္ထိတိ တဗ္ဗာဝဂုတ္တိ-ထိုရူပသဒ္ဓါ (ဒိဋ္ဌိသဒ္ဓါ) ၏ အနက်၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော သဒ္ဓါ၊ ရူပဂတာကိုလည်း “ရူပမေဝ+ရူပဂတာ” ဟု တဗ္ဗာဝဂုတ္တိ ကမ္မဓာရဲသမာသ်တွဲရသည်။

ဓယူပဂါ။ ။ ဂယုတေတိ ဂယံ- [ဂဟဓာတ်၊ ဣပစ္စည်း၊ ဓာတုန်နှင့်တကွ ယူပြု၊] ယူအပ်ယူကောင်းသော အရာဝတ္ထု၊ ဘာဝပဓာနကြံ၍ “ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်” ဟု အနက်မှတ်ပါ။ ဂယံ + ဥပဂစ္ဆတိတိ ဂယူပဂါ-လက်ဖြင့် ကိုင်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သောအရာ (လက်ဖြင့် ကိုင်ယူ၍ ဖြစ်လောက်သော အရာ) ဥပဂါ၌ ဥပ+ ဂမု+ ကို့ပစ္စည်း။

ဝိသ။ ။ ပုံသဏ္ဍာန်သည် ကိုင်ယူ၍ ဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ တံလှုပ်ကား ကိုင်ယူ၍ မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ဝိယသည် ဥပမာဇောတကမဟုတ်၊ အလွန်အကျွံ ပြောအပ်သော ဥပရိက္ခာအနက်ကို ထွန်းပြသော ဥပရိက္ခာဇောတကတည်း။ [ဥပရိ-အလွန်+ချာ-ပြောအပ်သောစကား]၊ ဥပစာအားဖြင့် တဒ္ဓမ္မူပစာ၊ အလင်္ကာနည်းအားဖြင့် ရူပကတည်း။

[ဆေးငါ] နိသတ္တိကို၊ သတ္တိရှိစွာ၊ ကျမ်း၌မှာ၊ ဥပစာ-ဥပရိက်၊ ကျမ်းရိပ်ထောက်ဆ၊ ရူပက။

ဝေမေဝ-ဤ အတူသလျှင်၊ (ဣမဿ ကာယဿ-ဤကိုယ်၏) [ဟိတ်၏ သမ္ပန်ကို ထည့်၍ အနက်ပေးသည်။] ခဏိကဏ္ဍရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌေန-ခဏမျှတည်သော တိုသော ကာလရှိသော ကိုယ်ဟု ရှေးရှုထင်လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ အယံ ကာယောပိ-ဤကိုယ်သည်လည်း၊ မရီစိမေဓာ-တံလှုပ်သဘောရှိ၏၊ ဝါ-တံလှုပ်နှင့် တူ၏၊ ဣတိ - ဤသို့၊ အဘိသမ္မုဓာနော - ကောင်းစွာ သိသည်၊ ဗုဇ္ဈန္တော-သည်၊ ဇာနန္တော-သိသည်၊ (ဟုတော့-၍) (ဂစ္ဆေယျံ စပ်) ဣဘိ အတ္ထော-အနက်။

မာရဿ ပပုပ္ဖကာနိတိ-ကား၊ မာရဿ-မာရ်မင်း၏၊ ပပုပ္ဖကသင်္ခါတာနိ-များပြားသော ပန်းပွင့်ဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ တေဘူမကာနိ-ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်ကုန်သော၊ ဝဇ္ဇာနိ-ဝဋ်တို့ကို၊ အရိယမဂ္ဂေန-အရိယာမဂ်ဖြင့်၊ ဆိန္ဒိတူ-ဖြစ်၍၊ (ဆေတွာအဖွင့်)၊ ဝိဏာသဝေဂါ-ကုန်ပြီးသော အာသဝေဂါရှိသော၊ ဝါ-ရဟန္တာ ဖြစ်သော၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းသည်၊ မစ္စုရာဇဿ-သေမင်း၏၊ အဒဿနံ-မမြင်အပ်ရာ ဖြစ်သော၊ အဝိသယံ-အရာမဟုတ်သော၊ အမတမဟာနိဗ္ဗာနံ-အငြိမ်းဖြစ်သော ပြတ်သော နိဗ္ဗာန်သို့၊ ဂစ္ဆေယျ-ဆောက်ရာ၏၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့်အပြီးသည်။

ဂါထာပရိယောသာနေ-ဂါထာ၏ အဆုံး၌၊ ထေရော-မရီစိကမုဋ္ဌာနိက ထေရ်သည်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ-ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးတို့နှင့်၊ သဟ-တကွ၊ အရဟတ္တံ-အရဟတ္တဖိုလ်သို့၊ ပတော-ရောက်၍၊ သတ္ထု-မြတ်စွာဘုရား၏၊ သုဝဏ္ဏဝတ္ထံ-ရွှေအဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိတော်မူသော၊ သရိရံ-ကိုယ်တော်ကို၊ ထောမေန္တော-ထောမနာလျက်၊ ဝဏ္ဏေန္တော-ချီးမွမ်းလျက်၊ ဝန္ဒန္တောစ-ရှိခိုးလျက် သာလျှင်၊ အာဂတော-လာပြီပေ၊ ဣတိ မရီစိကမုဋ္ဌာနိကတ္ထေရဝတ္ထု အပြီးတည်း။

ခဏိကဏ္ဍရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ ။ ခဏေန- ဥပါဒ် ၌ တင်ခဏအားဖြင့်၊ ဝါ-တစ်ခဏလျှင်၊ တိဋ္ဌတိ-တည်တတ်၏၊ ဣတိ ခဏော၊ ထိုခဏတ္ထယကာလသည် အလွန်တို၏၊ ထို့ကြောင့် “ဣတ္ထရ”ဟု ဆိုသည်၊ ဣတ္ထရသဒ္ဓါသည် “အယုတ်၊ အညံ့၊ အသေး၊ အနည်း၊ အတို”ဟူသော အနက်ကို ဟောသော အနိပ္ပန္နပါဠိပဒိကတည်း၊ [ပတိကိဋ္ဌံ နိကိဋ္ဌံ စ၊ ဣတ္ထရာဝဋ္ဌကုစ္ဆိတာ၊ - အဘိဓာန် (၆၉၉)၊] ဤနေရာ၌ တိုသော ကာလရှိသော ကိုယ်ကာယတိုင်အောင် ဟု မှတ်ပါ။

ဇရိ စိဓမ္မံ။ ။ ခန္ဓာကိုယ်သည် ဥပါဒ် ၌ တင်ဟူသော ခဏတ္ထယမျှ တည်ရကား အလွန်တိုလျှသော ဖြစ်ရာကာလရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် အပေါင်း တစ်ကိုယ်လုံးကို ကြည့်လျှင် ခိုင်မြဲသော ပုံသဏ္ဍာန်ကဲ့သို့ ထင်ရသော်လည်း အစိတ်အစိတ် ရုပ်

နာမ် တရားကို ကြည့်လျှင် ပုံသဏ္ဍာန်လည်း မရှိ၊ ယူ၍ ကိုင်၍လည်း မရနိုင်၊ ထို့ကြောင့် တံလှုပ်နှင့် သဘောချင်း တူသည်။

အဘိသမ္ဗုဓာနော။ ။ အဘိ+သံ+ဗုဒ္ဓဓာတ်+အာနပစ္စည်းကို ဗုဒ္ဓဓာတ်၊ အန္တပစ္စည်းဖြင့် “ဗုဇ္ဈန္တော” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် အဘိ+သံ ဥပသာရတို့ အနက်မရှိဟုလည်းကောင်း၊ မာန အန္တတို့နှင့် အနက်တူသော အာနပစ္စည်းဟုလည်းကောင်း သိစေ၏။ ဇာနန္တောဟု ထပ်၍ ဖွင့်သောကြောင့် ဗုဒ္ဓဓာတ်၏ ဇာဂရဏ-(နိုးခြင်း)၊ ဝိကသန-(ပွင့်ခြင်း) အနက်တို့ကို တားမြစ်၍ ဉာဏအနက်ကို သိစေသည်။

ဓဥပ္ပကာသင်္ခါတာနိ။ ။ ပ-အပြားအားဖြင့်+ပုပ္ဖက-ပွင့်သော ပန်းများ၊ “တေဘူမကဝဋ်တရားတို့သည် မာရ်နတ်၏ ပန်းပွင့်များနှင့် တူသည်” ဟု ဆိုလိုဟန်တူ၏။ ဤအသုံးမျိုးကို အခြားနေရာ၌ ရှာကြပါဦး။

အဒဿနံ။ ။ ပဿိယတိ တွေ့တိ ဒဿနံ၊ န+ဒဿနံ အဒဿနံ၊ မမြင်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခဏာသဝတည်း၊ နိဗ္ဗာန်ကား ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှာ၍ မတွေ့ရာ (သေမင်းက မမြင်နိုင်ရာ) အရပ်တည်း၊ “အဝိသယံသည် အဒဿနံ၏ အဝိပုလိယံ ဖွင့်တည်း၊ “မမြင်အပ်ရာ” ဟူသည် “သေမင်း၏ အရာမဟုတ်သော၊ သေမင်း၏ နိုင်ငံမဟုတ်သော အရပ်တည်း” ဟူလို။

ဖေဏူပမံ ကာယမိမံ ဝိဒိတွာ, ဓရီစိဓမ္မံ အဘိသမ္ဗုဓာနော။

ဆေတွာန မာရဿ ဓဥပ္ပကာနိ, အဒဿနံ ဓမ္မုရာဿ ဝစ္ဆေ။

ဣမံ ကာယံ-ကေသာ လောမာ, ပေါင်းစုကာဖြင့်, ရောဂါမြားမြောင့်, ဤကိုယ်ကောင်ကို၊ ဖေဏူပမံ-မမြဲမခိုင်, ရေမြူစိုင့်နှင့်, အပြိုင်တူစွာ, ဥပမာရှိ၏ ဟူ၍၊ ဝိဒိတွာ-ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင်, သိမြင်ပြီး၍လည်းကောင်း၊ မရီစိဓမ္မံ-အဝေးကလျှင်, လှမ်း၍မြင်သော်, အထင်ကြီးသလောက်, အနီးရောက်က, ရှာမရသော တံလှုပ်သဘောရှိ၏ဟူ၍၊ အဘိသမ္ဗုဓာနော-ဉာဏ်ဖြင့်ထင်ထင်, သိမြင်ပြီးသည်၊ (ဟုတွာ-ဖြစ်၍ ဓည်းကောင်း၊) မာရဿ - ၆ ထပ်နတ်မျိုး, သူ့တန်ခိုးဖြင့်, လှမ်းမိုးပိုင်နင်း, မာရ်နတ်မင်း၏၊ ပုပ္ဖကာနိ-ပန်းတွေအတူ, ဆွတ်ခူးယူဖို့, တေဘူမက, ဝဋ်ဒုက္ခတို့ကို၊ ဆေတွာန - အရဟတ္တမဂ်, သန်လျက်ဖြင့်, ပယ်ဖျက်ဖြတ်တောက်ပြီး၍၊ ဓမ္မုရာဿ-သုံးဆယ့်တစ်ဘုံ, အလုံးစုံကို, အကုန်မွှေနှင်း, ရှင်သေမင်း၏၊ အဒဿနံ-မမြင်အပ်ရာ, ခေမာသေဝင်ဥ, မြတ်နိဗ္ဗူသို့၊ ဝစ္ဆေ-ကေန်လုတ်ချောက်, ရောက်ရာသတည်း။

ပရိစိကဗ္ဗန္ဓာနိကတ္ထေရဝတ္ထုဂါထာအစွင့်ပြီး၏။

ဝိသုဒ္ဓိသုတ္တံ ဝါထာအဖွင့်

သတ္တဝါ-သည် ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ဤဂါထာကို၊ အာဟ-ပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) ပုပ္ဖါနိ ဟေဝ ပဏိနန္တံ၊ ပေ၊ မပ္ပု အာဒါယ ဂစ္ဆတီတိ - ဟူ၍၊ (အာဟ-ဟောတော်မူပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ ဗျာသတ္တမာနသံ နရန္တိ-ကား၊ သမ္မတ္ထေ ဝါ-ရောက်အပ်ရအပ်ပြီးသော ကာမဂုဏ်၌သော်လည်းကောင်း၊ အသမ္မတ္ထေ ဝါ-မရောက်အပ် မရအပ်သေးသော ကာမဂုဏ်၌သော် လည်းကောင်း၊ လဂ္ဂမာနသံ - ငြိကပ်သောစိတ်ရှိသော၊ (နရံ၌စပ်)။

ဣဒံ - ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ - ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ (ကိ-အဘယ်အနက်အဓိပ္ပါယ်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-

ဗျာသတ္တမာနသံ။ ။ လဂ္ဂမာနသံဟု ဖွင့်သည်။ ဗျာသတ္တံ၌ ဝိ+အာ ရှေးရှိသော သဉ္စဓာတ်၊ (တစ်နည်း) သဉ္စဓာတ် ငြိကပ်ခြင်းအနက်ဟော၊ တပစ္စည်း၊ ထို့ကြောင့် လဂ္ဂဟု ဓာတုတ္ထဖွင့်သည်။ ဝိသေသေန အာ (ဘုသော) သဉ္စထိ၊ (တစ်နည်း) သဉ္စထိတိ ဗျာသတ္တံ(မာနသံ)၊ မာနသံ၌ မနနောင် သုတ္တအနက်၌ ဣပစ္စည်း၊ ဣအနုဗန်ကြောင့် ဝုတ္တိပြု၍(မာ)ဟု ဖြစ်၏။ သက္ကတ၌ “မနသံ” ဟု ရှိသောကြောင့် နောက်၌ သရရှိလျှင် သံလာ၍ မာနသဟု ဖြစ်သည်။ ဗျာသတ္တံ မာနသံ ယထာတိ ဗျာသတ္တမာနသော (နရော)။

သမ္မတ္ထေ ဝါ။ ။ သံ + ပပုဗ္ဗ အပဓာတ် တပစ္စည်း၊ သမ္မာပုဏိယတေတိ သမ္မတ္ထော - ကောင်းစွာ ရောက်အပ် ရအပ်သော ကာမဂုဏ်၊ န+သမ္မတ္ထော အသမ္မတ္ထော၊ ဝါ သဒ္ဓါသည် အချို့ သူ့အတွက် သမ္မတ္တံ၌၊ တချို့ သူ့အတွက် အသမ္မတ္တံ၌၊ တချို့ သူ့အတွက် နှစ်မျိုးလုံး၌ ငြိကပ်ပုံကို ပြသောကြောင့် ဝိကပ်လည်း မမြဲ သမုစ္စည်းလည်း မမြဲသော အနိယမတ္ထ အနက်ဟောတည်း။

[ဆောင်] သော်လည်းဝိကပ်၊ အနိယမတ္ထမူလည်း၊ သီးသီးရန်ခါ၊ ပြိုင်ရန်ခါ၊ အနိယမတ္ထော ထွန်းသတည်း။

ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟေတိ။ ။ အခြားနေရာ၌ “ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟေတိ” ဟု ရှိလျှင် ဝိဇ္ဇတ္တကို ပြသောစကားဟု လည်းကောင်း၊ ဥဒုကတ္တကို ပြသောစကားဟု

ဆိုအပ်သည်။ ဝါ- ဆိုလိုသည်။ ဟောတိ-ဖြစ်သနည်း။) မာလာကာရော-ပန်း
 သည်သည်။ ပုပ္ဖါရမံ-ပန်းအာရာမံသို့။ ဝါ-ပန်းခြံသို့။ ပဝိသိတွာ-ဝင်၍။ ပုပ္ဖါနိ-
 ပန်းတို့ကို။ ပစိနိဿာမိ-ဆွတ်ခူးအံ့။ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍။ တတော-ထိုပန်းခြံမှ။
 ပုပ္ဖါနိ-ပန်းတို့ကို။ ဂဟေဘွာ-ယူပြီး၍။ [အဂဟေတွာ-မခူရးသေးမူ၍။ ဟုလည်း
 မူကဲ့ရှိ၏။] အညမညံ-အခြားအခြားသော။ ဂစ္ဆံ-ပန်းချိုကို။ ပထွေန္တော-ဘောင့်
 တလျက်။ သကလေ-အလုံးစုံသော။ ပုပ္ဖါရာမေ-ပန်းအာရာမံ၌။ မနံ-စိတ်ကို။
 ပေသေတိ-စေလွှတ်၏။ ဣတော စိတော စ-ဤချိုဤချိုမှလည်း။ ပုပ္ဖါနိ-ပန်းတို့
 ကို။ ပစိနိဿာမိ-ဆွတ်ခူးအံ့။ ဣတိ-ဤသို့ကြံ၍။ တတော-ထိုပန်းချိုမှ။ ပုပ္ဖါနိ-
 ပန်းတို့ကို။ အဂ္ဂဟေတွာ-မယူမူ၍။ အညတ္ထ-အခြားသောပန်းချို၌။ မနံ-စိတ်ကို။
 ပေသေတိ-စေလွှတ်၏။ တမေဝ ဂစ္ဆံ-ထိုမူလပန်းချိုကိုပင်။ ပစိနန္တော-ဆွတ်ခူး
 လျက်။ ပမာဒံ-မေ့လျော့ခြင်းသို့။ အာပဇ္ဇတိ ယထာ-ရောက်သကဲ့သို့။ ဝေမေဝ-
 ဤအတူသာလျှင်။ ဧကစ္စော - အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပုပ္ဖါရာမသဒိသံ-
 ပန်းအာရာမံနှင့်တူသော။ ပဉ္စကမဂုဏမဇ္ဈံ - ငါးပါးသော ကာမဂုဏ်တို့၏
 အလယ်သို့။ ဩတရိတွာ-သက်ဝင်၍။ မနောရမံ-စိတ်၏မေ့လျော့ရာဖြစ်သော။
 ရူပံ-ရူပါရုံကို။ လဘိတွာ-ရ၍။ မနောရမာနံ-စိတ်၏မေ့လျော့ရာဖြစ်ကုန်သော။
 သဒ္ဓကန္ဓရသဖောဠဗ္ဗာနံ-သဒ္ဓါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဠဗ္ဗာရုံတို့တွင်။ အညတရံ-
 တစ်ပါးပါးသောအာရုံကို။ ပထွေတိ-တောင့်တ၏။ ဝါ-တစ်နည်း။ အညော-
 အခြားတစ်ယောက်သည်။ တေဒု-ထိုသူပါရုံအစရှိသော ငါးပါးသော အာရုံ
 တို့တွင်။ အညတရံ-တစ်ပါးပါးသောအာရုံကို။ လဘိတွာ - ရ၍။ အညတရံ-
 တစ်ပါးပါးသောအာရုံကို။ ပထွေတိ - တောင့်တ၏။ ရူပမေဝ - ရူပါရုံကိုပင်။

လည်းကောင်း၊ ပြောလေ့ရှိကြ၏။ ဤ၌ကား ဝိတ္ထာရသော သင်္ဂဟိသည်။
 ထို့ကြောင့် ယထာ မာလာကာရောမှစ၍ ဗျာသတ္တမာနသံ နရံ တိုင်အောင်
 အကျယ်ချဲ့ပြသော ဝိတ္ထာရစကားဟု မှတ်ပါ။

မာလာကဇဇော ပေ၊ ဝေသေတိ။ ။ဤဝါကျသည် ဥပမာနတည်း။ ထို
 ဥပမာန၏ ဥပမေယျမှာ ဧကစ္စောပေ၊ အညတရံ ပထွေတိတည်း။ ဥပမာနဝါကျ
 ၌ အညမညံ ဝါဟု ဝါသဒ္ဓါပါနေသည်မှာ ပိုဟန်တူသည်။ အညမညံ၌လည်း
 “အည အည” ဟု ပုဒ်ကိုခွဲပါလေ။

လတ်တော့-ရ၍၊ အညံ- အခြားသောအာရုံကို၊ အပစ္စေန္တော-မတောင်တတ်၊ တမေဝ-ထိုရွှေပုလဲကိုသာ၊ အာသာဒေတိ-လွန်စွာသာယာ၏၊ သဒ္ဓါဒီသု-သဒ္ဓါရုံ အစရှိသော အာရုံတို့တွင်၊ အညာရံ ဝါ-တစ်ပါးပါးသော အာရုံကိုမူလည်း၊ (လတ်တော့-ရ၍၊ အညံ-အခြားသောအာရုံကို၊ အပစ္စေန္တော-မတောင်တတ်၊ တမေဝ-ထိုသဒ္ဓါရုံအစရှိသော အာရုံတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော အာရုံကိုသာ၊ အာသာဒေတိ-လွန်စွာ သာယာ၏) ဂေါမဟိံ သဒါသိဒါသစ္စေတ္ထု ဂါမ နိမဂဇနပဒါဒီသု-နွား၊ ကျွဲ၊ ကျွန်မိန်းမ၊ ကျွန်ယောက်ျား၊ လယ်၊ ယာ၊ ရွာ၊ နိဂုံး၊ ဇနပုဒ် အစရှိသည်တို့၌၊ ဧသေဝ - ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်ပင်၊ နယော-သိကြောင်းအစီအရင်တည်း၊ ပဗ္ဗဇိတာနံ-ရသေ့ရဟန်းတို့၏၊ ပရိဝေဏ ဝိဟာရပစ္စစိဝရာဒီသု ပိ-ပရိဝဏ်၊ ကျောင်းတိုက်၊ သပိတ်၊ သင်္ကန်း အစရှိသည် တို့၌လည်း၊ (ဧသေဝ - ဤဆိုအပ်ပြီးသော အစီအရင်သည်ပင်၊ နယော - သိကြောင်း အစီအရင်တည်း၊) ဣတိ - ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝုတ္တံ-သည်၊ ဟောတိ-၏၊ [ရွှေအချိုကို ပြန်အပ်သည်၊ နိဂုံးကိုပြလို၍ “ဝေ” စသည်ကို မိန့် သည်၊] ဧဝံ - ဤသို့၊ ပဉ္စကာမဂုဏသင်္ခါတာနိ - ငါးပါးသော ကာမဂုဏဟု ဆိုအပ်ကုန်သော၊ ပုပ္ဖါနိဇေဝ - ပန်းတို့ကိုပင်၊ ပစိနိန္ဒံ-ဆွတ်ခူး၍ နေသော၊ သမ္ပတ္တေ ဝါ-ရောက်အပ် ရအပ်ပြီးသော၊ ကာမဂုဏေ ဝါ- ကာမဂုဏ်၌သော် လည်းကောင်း၊ အသမ္ပတ္တေ - မရောက်အပ် မရအပ်သေးသော၊ ကာမဂုဏေ ဝါ- ကာမဂုဏ်၌သော် လည်းကောင်း၊ ဗျာသတ္တမာနသံ-အထူးသဖြင့် ကပ်ငြိ သောစိတ်ရှိသော၊ နရံ-လူကို။

ဣတော စိတော ဝေ၊ ဝေ၊ ဝေသေတိ။ ။ ဤဝါကျလည်း ဥပမာနတစ်မျိုး ပင်တည်း၊ ထိုဥပမာန၏ ဥပမေယျမှာ အညော တေသု ဝါ၊ ပေ၊ အညတရံ ပစ္စေတိတည်း၊ ထို့ကြောင့် ဤဥပမာန ဥပမေယျ၂ရပ်ကို တစ်နည်းဟုမှတ်။

ဓမ္မေဝ ဝတ္ထံ၊ ဝေ၊ အာဝဇ္ဇတိ။ ။ ဤစကားလည်း ဥပမာန တစ်မျိုးတည်း၊ ဤဥပမာန၏ ဥပမေယျမှာ ရှုပမေဝ၊ ပေ၊ အာသာဒေတိနှင့် သဒ္ဓါဒီသုဝါ အညံ တရံတည်း၊ ဥပမေယျဘက်၌ လွန်စွာသာယာခြင်းသည် ဥပမာနဘက်၌ ချို တစ်ချို့မှ ပန်းတို့ကို ဆွတ်ခူးရင်း မေ့လျော့ခြင်းသို့ ရောက်နေပုံနှင့်ဘူသည် ဘူ ယူပါ။

သုတ္တံ ဂါမန္တိ-ကား၊ ဂါမဿ-ရွာ၏၊ ဂေဟဘိတ္တိအာဒိနံ - အိမ်၊ နံရံအစရှိသည်တို့၏၊ ဝသေန ပန - အစွမ်းအားဖြင့်ကား၊ သုပနံ နာမ - အိပ်ခြင်းမည်သည်၊ နတ္ထိ-မရှိပါပေ၊ ပန-ထိုသို့ပင်မရှိပါသော်လည်း၊ သတ္တာနံ-ရွာ၌နေသော သတ္တဝါတို့၏၊ သုတ္တပမတ္တကံ-အိပ်ပျော်ကုန်သည်၏အဖြစ်၊ မေုလျော့ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကို၊ ဥပါဒါယ-ကပ်ယူ၍၊ ဝါ-အကြောင်းပြု၍၊ သုတ္တော နာမ-အိပ်ပျော်သော ရွာမည်သည်၊ ဟောတိ-ဖြစ်ရတော့၏၊ ဝေ-ဤသို့၊ ဝါ-ဤနည်းအားဖြင့်၊ သုတ္တံ-အိပ်ပျော်နေသော၊ ဂါမံ-ရွာကို၊ ဒုတ္တိဏိယောဇနာနိ- ၂ ယူဇနာ၊ ဥယူဇနာတို့တိုင်တိုင်၊ အာယတဂံမ္ဘိရော-ရှည်လည်းရှည်၊ နက်လည်းနက်သော၊ ဗဟောသော- ကြီးစွာသောရေအယဉ်သည်၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ဂစ္ဆတိ ဣဝ-အဖွားသကဲ့သို့၊ ဝေ-ဤအတူ၊ မစွဲ-သေမင်းသည်၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏။

သော မဟောသော-ထိုကြီးစွာသောရေအယဉ်သည်၊ ဣတ္ထိပုရိသဂေါမဟိံသ ကုက္ကုဒ္ဓါဒိသု - မိန်းမ၊ ယောကျ်ား၊ နှား၊ ကျွဲ၊ ကြက် အစရှိသည်တို့တွင်၊ ကိဗ္ဗိ-တစ်စုံတစ်ခုကို၊ အနဝသေသေတွာ-မကြွင်းကျန်စေမူ၍၊ သဗ္ဗိ-အလုံ စုံသော၊ တံ ဂါမံ-ထိုအိပ်ပျော်နေသောရွာကို၊ သမုဒ္ဓိ-သမ့်မြင့်သို့၊ ပါပေတွာ-ရောက်စေ၍၊ မတ္တကစ္ဆပဘကံ - ငါးလိပ်တို့၏အစာကို၊ ကရေတိယထာ - ပြုသကဲ့သို့။

ဧသေ နုသော ဝေ၊ ဝီဝရာဒိသု။ ။ ဤစကားကား အာရုံငါးပါးကို နှာမည်မတပ်ဘဲ နှား၊ ကျွဲ၊ ကျောင်း၊ ပရိဝုဏ်၊ ကျောင်းတိုက်စသော အရာဝတ္ထုကို နှာမည်တပ်၍ တစ်နည်းပြအပ်သော ဥပမေယျ စကားတည်း။

ဓုတ္တိဗျုတ္တိ။ ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိစသော ဤဝါကျဝယ် ဥပမာနဘက်၌ ဣဇာတိ- မူသစ်စာအုပ်များ၌ အချင်းချင်းမတူဘဲရှိ၏၊ ဤ၌ သံဂါယနာတင် မူသစ်ကို လိုက်၍ နိဿယအနက်ပေးထားပါသည်။

ဝါဿ၊ ဧဝံ၊ ဧဝံ၊ ဧဝံ။ ။ “သုတ္တံ ဂါမံ-အိပ်ပျော်သောရွာ” ဟူရာ၌ ရွာသည် အိမ်၊ အိမ်၏နံရံသည်တို့၏ အိပ်ခြင်းအားဖြင့် မအိပ်နိုင်သည် မဟုတ်ပါလော့။

ဝေမေဝ-ဤ အတူသာလျှင်၊ ဗျာသတ္တမာနသံ-ကာမဂုဏ်၌ အထူးသဖြင့် ငြိကပ်
 သော စိတ်ရှိသော၊ နဂံ- သတ္တဝါကို၊ မဇ္ဈ-သေမင်းသည်၊ အာဒါယ-ယူ၍၊
 အသ-ထိုသတ္တဝါ၏၊ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ-ဇီဝိတိန္ဒြေကို၊ ဆိန္ဒိတော-ဖြတ်၍၊ (မဇ္ဈ အာ
 ဒါယကို ထပ်ဖွင့်သည်၊) စတုသု - လေးပါးကုန်သော၊ အပါယသမုဒ္ဒေသု-
 အပါယ်တည်းဟူသော သမုဒ္ဒရာတို့၌၊ နိမုဇ္ဇာပေတိ - နစ်မြုပ်စေ၏၊ ဣတိ-
 ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဒေသနာဝသာနေ-ဒေသနာတော်၏ အဆုံး၌၊ ဗဟု-များစွာသော ဗုဂ္ဂိုလ်
 တို့သည်၊ သောတာပတ္တိဖလဒါနိ-သောတာပတ္တိဖိုလ်အစရှိသော အကျိုးတို့သို့၊
 ပတ္တာ-ရောက်ကုန်ပြီ၊ မဟာဇနဿ-များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ သာတ္ထိ
 ကာ-အကျိုးနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဝါ - အကျိုးရှိသော၊ ဒေသနာ-ဒေသနာ
 တော်သည်၊ ဇာတာ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-ဝိဇ္ဇာတိပဋိပက္ခ အပြီးတည်း။

အဘယ်ကို အကြောင်းပြု၍ (အဘယ်နည်းအားဖြင့်) “အိပ်သော ရွာ” ဖြစ်နိုင်
 ပါသနည်း-ဟု မေးဖွယ်ရှိသောကြောင့် “ဂါမဿ၊ ပေ၊ သုတ္တော နာမ” ဟု မိန့်
 သည်။ ရွာ၏ အိပ်ခြင်းမည်သည် မပြင်နိုင်ပါချေ၊ သို့သော် ရွာ၌ နေကြသော
 လူ၊ ကျွဲ၊ နွား စသော သတ္တဝါတို့၏ အိပ်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ “အိပ်ပျော်
 နေသော ရွာ” ဟု အမည်ရနိုင်ပါသည်-ဟုလို။

၉၀၈။ ။ ရွာ၏ သုတ္တအမည်ကို ရွာနေသတ္တဝါတို့ အပေါ်၌ တစ်စား၍
 ဆိုသောကြောင့် “သုတ္တံ ဂါမံ” သည် ဌာနပစာရသဒ္ဒါ၊ ရွာနှင့် ရွာနေသတ္တဝါ
 တို့ကို မခွဲခြားဘဲ တစ်သားတည်းဆိုသောကြောင့် အဘေဒေါပစာရသဒ္ဒါ ဖြစ်
 သည်။ ဥပစာအခန်း၌ ပြအပ်သော “သဗ္ဗော ဂါမော အာဂတော” ဖုံစံမျိုး
 ပင်တည်း။ ဤသို့ ဥပစာစကားဖြစ်ကြောင်းကို သိစေလို၍ “သတ္တာနံ၊ ပေ၊ ဥပါ
 ဒါယ သုတ္တော နာမ” ဟု နာမသဒ္ဒါဖြင့် မိန့်ဆိုထားသည်။ [ဝုစ္ဆတိ-ဝုတ္တံ၊ နာမံ-
 ပရိယာယ၊ ရှိလတကမ္မ၊ ဥပစာ၊ - ရှေးနိယာမံ။]

ဝါကျခွဲ။ ။ “ဂါမဿ၊ ပေ၊ နတ္ထိ” သည် ကိဉ္ဇာပိပါသော ဝါကျမျိုးပင်
 တည်း။ နောက်ဝါကျ၌ ပန၏ ဂရဟာဇောတကဖြစ်ပုံကို ထောက်၍ ကိဉ္ဇာပိ

ထည့်လိုက် ထည့်နိုင်ပါ၏။ ထို့ကြောင့် ရှေ့ဝါကျသည် သမ္မာဝနာဝါကျ၊ နောက်ဝါသည် ဂရဟာဝါကျ၊ ပနသည် ဂရဟာဇောတက။ [သုတ္တာ စ+ ပမုတ္တာ စ သုတ္တပမတ္တာ၊ သုတ္တပမတ္တာနံ+ဘာဝေါ သုတ္တပမတ္တာ။]။

ဝေံ ၊ ဝေံ ဝစ္ဆေိ။ ။ ဝေံဖြင့် ရှေ့ဝါကျ၌ သုတ္တဖြစ်ပုံကို ပြန်၍ ညွှန်၏။ ထို့ကြောင့် ရှေ့ဝါကျ၏ အဆက်ဖြစ်သော ဝါကျာရမ္မဝါကျတည်း။ ဝေံကို သုတ္တ၌ စပ်၍ “ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဥပစာ အားဖြင့် သုတ္တဖြစ်သော ရွာ” ဟုလို၊ ဒွေ ဝါ+တိဏိ ဝါ ဒွတ္တိဏိ၊ “ဒွေ+တိဏိ” ဟု ဝါကျရှိလျှင် ၂ ခု၊ ၃ ခု တစ်ပြိုင်နက် မရသောကြောင့် ဝိကပ္ပနတ္တ ဝါသဒ္ဓါပါရ၏။ ဤ၌ ဝါသဒ္ဓါ မပါသောကြောင့် ‘သင်္ချောဘယ ၂ ဗေဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ’ ဟု မှတ်ပါ။ အာယတော စ+သော+ဂမ္ဘီရော စာတိ အာယတဂမ္ဘီရော၊ အာယတ ဂမ္ဘီရ ၂ ပုဒ်လုံးပင် မဟောစော၏ ဝိသေသနဖြစ်၍ မဟောစာချည်း ရသောကြောင့် “ဝိသေ သနောဘယပဒကမ္မဓာရံ” ဟု မှတ်ပါ။

ပုပ္ဖဂန် တေဝ ဓမိနန္တံ၊ ဗျာသတ္တမာနသံ နရံ၊
သုတ္တံ ဝါမံ မဟောစောဝံ၊ မစ္စု အာဒါယ ဝစ္ဆေိ။

ပုပ္ဖဂန်-ပန်းခြံ၌စုံ၊ ပန်းချိုးဆင့်ဆင့်၊ ပွင့်၍ နေသော ပန်းတို့ကို၊ ပစိနန္တံ ဣဝ- တစ်ချုံမကောင်း၊ တစ်ချုံပြောင်းဖို့၊ ငဲ့စောင်းရည်စူး၊ ဆွတ်ခူးနေသူကိုကဲ့သို့၊ ဗျာသတ္တမာနသံ-ရလတုံ ရပြီး၊ သီးသီးအာရုံ၊ ကာမဂုဏ်၌၊ ဖုံဖုံမက်မော၊ ငြိကပ် သော စိတ်ရှိသော၊ နရံ-ပုထုဇဉ်ဟု၊ မြော်မြင်ညံ့စွာ၊ သတ္တဝါကို၊ သုတ္တံ ဂါမိ- မေ့မေ့လျော့လျော့၊ ပေါ့ပေါ့ဆဆ၊ အိပ်မောကျသော၊ တစ်ရွာလုံးကို၊ မဟော စော-ကြီးကျယ်နက်စွာ၊ လိုမ့်၍လာသော၊ ရေအယဉ်သည်၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ဂစ္ဆတိ ဣဝ-သွားသကဲ့သို့၊ (ဝေံ-ဤ အတူ) မစ္စု-သုံးဆယ့်တစ်ဘုံ၊ အလုံးစုံကို၊ အကုန်မေ့နင်း၊ ရှင်သေမင်းသည်၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ဂစ္ဆတိ-သွား၏။

ဝိဒုဋ္ဌူ ဘဝတ္တု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ပတ်ပူဇိကကုမာရိဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်၊ ပေးဣဗံဂါထံ-ကို၊ အာဟ-ဟောတော်မူပြီ၊ (ကံ-အဘယ်သို့
ဟောတော်မူသနည်း၊) ပုပ္ဖုနိ ဟေဝ ပစိနန္တံ၊ ပေးအန္တကော ကုရုတေ ဝသန္တိ-
ဟူ၍၊ (အာဟ-ပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ ပုပ္ဖုနိ ဟေဝ ပစိနန္တန္တိ-ကား၊ ပုပ္ဖုရာမေ-ပန်းအာရာမံ၌၊ (ပန်းခြံ
၌) မာလာကာရော-ပန်းကုံးကို ပြုလုပ်သော ပန်းသည်သည်၊ နာနာပုပ္ဖုနိ-
အမျိုးမျိုးသော ပန်းတို့ကို၊ (ဩစိနာတိ)ဝိယ-ဆွတ်ခူးသကဲ့သို့၊ (တထာ-
ထို့အတူ၊) အတ္တဘာဝပဋိဗဒ္ဓါနိ စေဝ-အတ္တဘောနှင့် စပ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်
လော၊ ဥပကရဏပဋိဗဒ္ဓါနိ စ - အဆောက်အဦးနှင့် စပ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်
သော၊ ကာမဂုဏပုပ္ဖုနိ-ကာမဂုဏ်ပန်းတို့ကို၊ ဩစိနန္တမေဝ-ဆွတ်ခူးစဉ်သာ
လျှင် ဖြစ်သော။

ဗျာသတ္ထမာနသံ နရန္တိ-ကား၊ အသမတ္ထေသု-မရောက်အပ်၊ မရအပ်သေး
သော ကာမဂုဏ်တို့၌၊ ပတ္တနာဝသေန - တောင့်တခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်

အတ္တ၊ ဝေဝါဝဋိဗဒ္ဓါနိ၊ ။ ခန္ဓာကိုယ်၌ ဝတ်ဖို့၊ စားဖို့၊ ဆင်ပြင်ဖို့ ကာမဂုဏ်
များကို အတ္တဘောနှင့်စပ်သော ကာမဂုဏ်ဟု ခေါ်၏၊ အိမ်၊ ကျွဲ၊ နွား၊ ဆင်၊ မြင်း
စသော ကာမဂုဏ်များကို အထောက်အဦးနှင့် စပ်သော ကာမဂုဏ်ဟု ခေါ်
သည်။

ကာမဂုဏပုပ္ဖုနိ။ ။ “ကာမ-တဏှာလောဘဖြင့် လိုလား တောင့်တအပ်
သော+ဂုဏ-အနှောင်အဖွဲ့” ဟူသည် မိန်းမ ယောက်ျားတို့၌ ရှိသော ငှူ၊ ရှိ၊
သဒ္ဓါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဋ္ဌာရုံသာမက အဝတ်အစား တန်ဆာ၊ အိမ်
ယာ၊ ကျွဲ၊ နွားစသော ရွယ်ရုံစသည်များလည်း ကာမဂုဏ်ပင် ဖြစ်ကြသည်ဟု
မှတ်ပါ။ ကာမဂုဏ်ကို “ပုပ္ဖု-ပန်း” လို့ တင်စားခြင်းမှာ အလင်္ကာနည်းအရ
ရွှေပကအလင်္ကာဖြစ်အောင် သုံးနှုန်းခြင်း ဖြစ်သည်။

ဝိဝိဓေန အာကာရေန။ ။ ဗျာသတ္တ၌ ဝိ+အာသတ္တဟု ခွဲ၍ ဝိကို “ဝိဝိဓ
အာကာရ” ဟု ဖွင့်သည်။ ထို “ဝိဝိဓ” ဟူသည် မရအပ်သေးသော ကာမဂုဏ်တို့၌

လည်းကောင်း၊ သမ္ပတ္တေသု-ရောက်အပ်, ရအပ်ပြီးသော ကာမဂုဏ်တို့၌၊ ဂေဓေသေန - လွန်စွာ မက်မောခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိဝိဓေန- အထူးထူး အပြားပြားသော၊ အာကာရေန-အခြင်းအရာအားဖြင့်၊ အာသတ္တစိတ္တံ-ငြိကပ်သော စိတ်ရှိသော၊ (နရံ၌ စပ်)။

အတိတ္တံယေဝ ကာမေသုတိ-ကား၊ ဝုတ္တုကာမကိလေသကာမေသု-ဝတ္တုကာမ, ကိလေသကာမတို့၌၊ ပရိယေသနေနပိ - ရှာမှီးခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပဋိလာဘေနပိ-ရခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပရိဘောဂေန ပိ-သုံးစွဲခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ နိဓာနေနပိ - သိုမှီးခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အတိတ္တံ-မတင်းတိမ်သည်၊ သမာနံ ဝေ - ဖြစ်စဉ်သာလျှင်၊ ဝါ-ဖြစ်တုန်းသာလျှင်၊ (ကုရုတေ၌ စပ်)။

အန္တကော ကုရုတေ ဝသန္တိ-ကား၊ မရဏသင်္ခါတော-မရဏဟုဆိုအပ်သော၊ အန္တကော-တစ်ဘဝလုံး၏ အဆုံးကို ပြုတတ်သော သေမင်းသည်၊ ကန္တန္တံ-မြည်တမ်းစဉ်၊ ပရိဒေဝန္တံ-ငိုကြွေးစဉ်၊ ဂဟေတွာ-ယူ၍၊ ဂစ္ဆန္တော-သွားလျက်၊ အတ္တနော-မိမိ၏၊ ဝသံ-အလိုသို့၊ ပါပေတိ - ရောက်စေ၏၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကားအနက်၊ ဣတိ- ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း။

ဒေသနာဝသာနေ-ဒေသနာတော်၏ အဆုံး၌၊ ဗဟူ-များစွာသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်၊ သောတာပတ္တိဖလဒါနိ-သောတာပတ္တိဖိုလ်အစရှိသော အကျိုးတို့သို့၊ ပတ္တာ-ရောက်ကုန်ပြီ၊ ဒေသနာ-ဒေသနာတော်သည်၊ မဟာဇနဏ-များစွာသော သတ္တဝါအပေါင်း၏၊ သာတ္ထိကာ-အကျိုးနှင့်တကွဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊ ဇာတာ-ဖြစ်ပြီ၊ ဣတိ-ပတိပူဇိကကုမာရိဝတ္ထု အပြီးတည်း။

တောင့်တသောအားဖြင့် ငြိကပ်ခြင်း, ရအပ်ပြီးသော ကာမဂုဏ်၌ အလွန်မက်မော တွယ်တာသောအားဖြင့် ငြိကပ်ခြင်းတည်း။ [ဂေဓ၌ ဂိဓောတ်သည် အဘိကာမ-အလွန် လိုလားခြင်းအနက်ဟောတည်း၊ ဂိဇ္ဇနံ - အလွန် မက်မော (စွဲလမ်း)ခြင်း၊ ဂေဓော-ခြင်း]။

ဝတ္ထု၊ ဝေ၊ ကာမေသု။ ။ ဣပါရုံ၊ ပေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဟူသော ၅ ပါးကို “ဝတ္ထုကာမ” ဟု ခေါ်၏၊ ဝတ္ထု-ကိလေသာ၏ တည်ရာဖြစ်သော+ကာမ - လိုလားအပ်သော အာရုံ၊ ဤအာရုံ ငါးပါးကိုပင် “ကာမဂုဏ်” ဟု ခေါ်သည်၊ မိန်းမ, ယောက်ျား, လယ်, ယာ, အိမ်, ရွှေ, ငွေ, ဆင်, မြင်း စသော အသုံးအဆောင်များ

လည်း လှပသောအဆင်း၊ ကောင်းသောအသံ၊ ကောင်းသောအနံ့၊ အရသာ၊ တွေ့ထိခံစားစရာ ဖြစ်သောကြောင့် ထိုကာမဂုဏ်ငါးပါးပင် ဖြစ်သည်။ ထို ကာမဂုဏ်ကို သာယာနေသော “တဏှာရာဂ” ဟု ခေါ်အပ်သော လောဘသည် ကိလေသာကာမဖြစ်သည်။

ဝရိယေသနေနဝိဝေဝါအတိတ္ထံ။ ။ ထိုကာမ ၂ မျိုးကို ရှာလိုလည်း တင်းမတိမ်၊ ရလိုလည်း တင်းမတိမ်၊ သုံးဆောင်ခံစားလိုလည်း တင်းမတိမ်၊ အပိုအပို စုဆောင်းသိမ်းဆည်းလိုလည်း တင်းမတိမ် အားမရသေးခင် သေမင်းက ဆွဲငင်သွားသည်။ [“အတိတ္ထံ” အရ တင်းမတိမ်ခြင်း၏ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်နေကြောင်းကို သိစေလို၍ “သမာနံ” ဟု ပစ္စုပ္ပန်ဟော မာနပစ္စည်းဖြင့် ထည့်ပြသည်။]

အန္တဇော။ ။ (အန္တံ+ကရေတီတိ အန္တကော-သေမင်း)။

ပုပ္ဖဂါနီ ဇေဝ ဝဓိနန္တံ၊ ဗျာသတ္တမာနသံ နရံ၊
အတိတ္ထံဇေဝ ကာမေသု၊ အန္တဇော ကုရုဇေ ဝသံ။

ပုပ္ဖဂါနီ - ပန်းခြံခုံ၊ ပန်းချိုဆင့်ဆင့်၊ ပွင့်၍နေသော၊ ပန်းတို့ကို၊ ဝဓိနန္တံ ဣဝ - တစ်ချုံမကောင်း၊ တစ်ချုံပြောင်းဖို့၊ ငဲ့စောင်းရည်စူး၊ ဆုတ်ခူးနေသူကို ကဲ့သို့၊ ဗျာသတ္တမာနသံ - ရလတုံရပြီး၊ သီးသီးအာရုံ၊ ကာမဂုဏ်၌ ဖိုဖိုမက်မော့ ငြိကပ်သောစိတ် ရှိသော၊ နရံ - ပုထုဇဉ်ဟု၊ မြော်မြင်ညံ့စွာ၊ သတ္တဝါကို၊ ကာမေသု - ဝတ္ထုကိလေသာ၊ နှစ်ဖြာသောကာမတို့၌၊ အတိတ္ထံ - ရှာလိုရလို.. သုံးဆောင်လိုလျှင်၊ စုလိုမငြိမ်၊ မတင်းတိမ်သည်၊ (သမာနံ) ဇေဝ - ဖြစ်စဉ်သာ လျှင်၊ ဝါ - ဖြစ်တုန်းသာလျှင်၊ အန္တကော - တစ်ဘဝလုံး၊ ဆုံးအောင်ဖြူတစ်သော သေမင်းသည်၊ ဝသံ - သေခြင်းဟုဆို၊ သူ့အလိုကို၊ ကုရုဇေ - ချိန်ခါ သင့်က၊ နှေးဖင့်မနေ၊ ပြုလုပ်လေသတည်း။

ပတိပူဇိကကုမာရိဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ - သည် ၊ ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ-ဤဂါထာကို၊ အာဟ- ဟောတော်မူပြီ၊
(ကိ°-နည်း)၊ ယထာပိ ဘမရော ပုပ္ဖံ ၊ ပေ၊ ဝေံ ဂါမေ မုနိ စရေတိ - ဟူ၍၊
(အာဟ- ဟောတော်မူပြီ)။

တတ္ထ-၌၊ ဘမရေတိ-ကား၊ ယာကာစိ-အံ့မှတ်မရှိတစ်စုံတစ်ခုသော၊ မခုကရ
ဇာတိ-ပျားရည်ကို ပြုတတ်သော ပျားမျိုးတည်း၊ ပုပ္ဖန္တိ-ကား၊ ပုပ္ဖါရာမေ-
ပန်းအာရာမ်၌၊ (ပန်းခြံ၌)၊ စရန္တော - လှည့်လည်လသော်၊ ဝါ- လှည့်လည်
သော၊ (ဘမရော-ပျားပိတုန်းသည်)၊ ပုပ္ဖု-အပွင့်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝဏ္ဏု-
အဆင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဂန္ဓု - အနံ့ကိုလည်းကောင်း၊ အဟေဋ္ဌယန္တော-
မညှဉ်းဆဲ၊ အဝိနာသေန္တော - မပျက်စီးစေဘဲ၊ ဝိစရတိ-လှည့်လည်၏၊ ဣတိ
အတ္ထော-ဤကားအနက်။

ဘမရော။ ။ ဘမရသဒ္ဓါသည် ပျားရည်ကို ပြုတတ်သော “ပျားပိတုန်း”
ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ [မရလိဟော မရကရော၊ မရပေါ ဘမရော အလိ-
အဘိဓာန်(၆၃၆)၊] ဤနေရာ၌ကား ပျားရည်ကို ပြုတတ်သော မဟာမက္ခိကာ
(ပျားကြီး)၊ ဘမရမက္ခိကာ (ပျားပိတုန်း)၊ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာ (ယင်ပျားငယ်)
စသော-ပျားအားလုံးကို ယူစေ၍ “ယာကာစိ မခုကရဇာတိ” ဟု ဖွင့်သည်၊
ဘမရမက္ခိကာမှတစ်ပါးသော ပျားတို့ကို သဒိသုပစာရအားဖြင့် ယူပါ၊ [မဇူတိ
ခုဒ္ဒကမက္ခိကာဟိ ကတမရ ၊ ပေ၊ မဟာမက္ခိကာ ဘမရမက္ခိကာဒိကတေဟိ-
သာရတ္ထိဋ္ဌိကာ၊ ဝေရဋ္ဌကဏ္ဍ၊ မောဂ္ဂလ္လာန သီဟနာဒကထာ အဖွင့်။]

ပုပ္ဖံ ၊ ပေ၊ အဟေဋ္ဌယန္တော။ ။ ပျားပိတုန်းသည် ပန်းခြံတည်း၌ လှည့်လည်၍
ပန်းဝတ်ရည်ကို စုပ်ယူသောအခါ ပန်း၏ အပွင့်ကိုလည်းကောင်း၊ အဆင်းကို
လည်းကောင်း၊ အနံ့ကိုလည်းကောင်း မပျက်စေဘဲ ဝတ်မှု၏အရည်ကို စုပ်ယူ
သကဲ့သို့၊ [အဟေဋ္ဌယန္တံ ဟေဋ္ဌဓာတ်သည် ညှဉ်းဆဲခြင်းအနက်ကို ဟော၏၊
“မညှဉ်းဆဲ” ဟူသည် ထိုပန်းစသည်ကို မပျက်စေခြင်းတည်း၊ ထို့ကြောင့်
“အဝိနာသေန္တော” ဟု အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်သည်။]

ပလေတိတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းအားဖြင့်၊ စရိတွာ-
 လှည့်လည်၍၊ ယာဝဒတ္ထံ-အလိုရှိဘိုင်း၊ ဝါ-အလိုရှိသလောက်၊ ရသံ-ပန်းဝတ်
 ရည်ကို၊ ငိုဝိတွာ-သောက်ပြီး၍၊ အပရမ္ပိ-အခြားသော ပန်းဝတ်ရည်ကိုလည်း၊
 မရုကရဏတ္ထာယ-ပျားရည်ကို ငြုခြင်း အကျိုးငှါ၊ အာဒါယ-ယူ၍၊ ပလေတိ-
 ပုံသွား၏၊ [ဘူဝါဒိပလဇာတ်၊ ဂတိအနက်ဟော၊ အ ပစ္စည်းကို ပြု၊] သော-
 ထိုပျားပိတုန်းသည်၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ ဝါ-ဆိုအပ်ပြီးသောနည်းအားဖြင့်၊ ဝနဂယနံ-
 တောရှုပ်သို့၊ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ-သက်ဝင်ပြီး၍၊ ဧကသ္မိံ-တစ်ခုသော၊ ရုက္ခသု
 သိရေ-သစ်ခေါင်း၌၊ ရဇမိဏ္ဍကံ-မြို့တို့ဖြင့်ရောနှောသော၊ တံ ရသံ-ထို ပန်း
 ဧတ်ရကို၊ ဌပေတွာ-ထား၍၊ အနုပုဗ္ဗေန-အစဉ်အားဖြင့်၊ မရေရသံ-ချိုသော
 အရသာရှိသော၊ မရံ-ပျားရည်ကို၊ ကရေတိ-ပြု၏။

တဿ-ထိုပျားပိတုန်း၏၊ ပုပ္ဖါရာမေ-ပန်းအာရုံ၌၊ ဝိစရိတပစ္စယာ-လှည့်
 လည်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ပုပ္ဖံ ဝါ-ပန်းပွင့်သည်လည်းကောင်း၊
 အဿ-ထိုပန်းပွင့်၏၊ ဝဏ္ဏဂန္ဓံ ဝါ-အဆင်းအနံ့သည်လည်းကောင်း၊ န ဝိဂစ္ဆတိ-
 မကင်း၊ ဝါ-မပြယ်၊ အထခေါ-စင်စစ်ကား၊ သဗ္ဗံ-အလုံးစုံသော အဆင်းအနံ့
 သည်၊ ပါကတိကမေဝ-ပင်ကိုယ်အတိုင်းသည်သာ၊ ဟောတိ-ဖြစ်၏၊ ဧဝံ ဂါမေ
 မုနီ စရေတိ-ကား၊ ဧဝံ-ဤသို့၊ သေခါသေခဘေဒေါ-သေခအသေခအပြား

ဈာတုသိရေ။ ။ “သစ်ပင်၏ အခေါင်း၌ ပျားရည်ကိုပြု၏” ဟု ဆိုသော
 ကြောင့် ထိုပျားသည် ပျားကြီးလည်းမဟုတ်၊ သစ်ခက်၏ အတံတို့၌ ပျားအုံ
 လုပ်သော ပျားလတ်လည်းမဟုတ်၊ သစ်ပင်၏ အခေါင်း၌ ပျားအုံလုပ်သော
 “ပျားငယ်” ဟု သိရ၏။ “သေယျထာပိ ခုဒ္ဒမရံ အနိသကံ ဝေမဏာဒံ” ဟု
 ပါရာဇိကဏ် ဝေရုဇကဏ္ဍ၌လာသော “ခုဒ္ဒမရံ” လည်း ဤသစ်ခေါင်းပျားငယ်
 ၏ ပျားရည်ပင် ဖြစ်စရာရှိသည်။

ဓုနိ။ ။ ဂါထာ၌ ဆန်းဂိုဏ်းကောင်းအောင် “မုနီ” ဟု ဒီသဂ္ဂိသော်လည်း
 ပုဒ်ရင်းမှာ “မုနတိ ဇာနာတိတိ မုနီ-ပစ္စုပ္ပန်လောက၊ တမလွန်လောက ၂ မျိုးကို
 သိတတ်သောကြောင့် မုနိမည်၏” နှင့်အညီ မုနဇာတ် ဣပစ္စည်းသာတည်း။

ရှိသော၊ အနဂါရိယမုနိ-အိမ်မရှိသော မုနိသည်။ ဝါ-သား မယားမရှိသော မုနိသည်။ ကုလပုဂ္ဂိုပါရိယာ-အမျိုးတို့၏အစဉ်အားဖြင့်၊ ဝါ-အိမ်စဉ်အားဖြင့်၊ ဂါမေ-မြို့ရွာ၌၊ ဘိက္ခ-ဆွမ်းကို၊ ဂဏုန္နော-ခံယူလျက်၊ ဝိစရတိ-လှည့်လည်၏၊ ဗ္ဗတိ အထွော-ဤကားအနက်၊ ဟိ-မှန်၏၊ တဿ-ထိုမုနိ၏၊ ဂါမေ-မြို့ရွာ၌၊ စရဏပစ္စယာ-လှလည်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့်၊ ကုလာနံ-အမျိုးတို့၏၊ သဒ္ဓဟာနိ ဝါ-သဒ္ဓါတရား၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ ဘောဂဟာနိ ဝါ - စည်းစိမ်တို့၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ န ဟောန္တိ-မဖြစ်ကုန်၊ သဒ္ဓါပိ-သဒ္ဓါတရားသည် လည်းကောင်း၊ ဘောဂါပိ-စည်းစိမ်တို့ ဆုတ်လည်းကောင်း၊ ပါကတိကာဝ-ပင်ကိုယ်အတိုင်းတို့သည်သာ၊ ဟောန္တိ-ဖြစ်ကုန်၏။

ဗုဒ္ဓိအပြား။ ။ သာဂါရ၊ အနာဂါရ၊ သေက္ခ၊ အသေက္ခ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓအားဖြင့် မုနိအပြား ၆ ပါး ရှိ၏။ အိမ်မရှိသော (သားမယားမရှိသော) လူဝတ်ကြောင်သည် သာဂါရ မုနိမည်၏။ သို့သော် ထိုသာဂါရမုနိဆိုတာ အရိယာဖြစ်ပြီး လူဝတ်ကြောင်သာ ဖြစ်၏။ ပစ္စုပ္ပန် တမလွန် ၂ တန်သော လောကကို သိသော အရိယာ ရဟန်းကောင်းသည် အနာဂါရမုနိမည်၏။ ထိုအနာဂါရမုနိတို့တွင် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ၇ ပါးသည် သေက္ခမုနိမည်၏။ ရဟန္တာသည် အသေက္ခမုနိမည်၏။ နောက်မုနိ ၂ ပါးကား ထင်ရှားပြီ။ ထိုမုနိတို့တွင် ဆွမ်းခံလှည့်လည်ခြင်းနှင့် ဆိုင်သော မုနိကို ပြလို၍ “သေခါသေခဘေဒေါ အနဂါရိယမုနိ” ဟု မိန့်သည်။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနှင့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတို့လည်း အသေခမုနိတွင် ပါဝင်ပြီ။

န ဟိ တဿ။ ။ “သေခအသေခမုနိသည် ထိုပျားပိတုန်းနှင့်တူစွာ ရွာ၌ လှည့်လည်၏” ဟူသော စကား၏ ခိုင်မြဲကြောင်းစကားကို ပြလို၍ “န ဟိ” ဟု ထပ်မိန့်။ ထိုမုနိ၏ လှည့်လည်မှုကြောင့် မြို့ရွာနေသူတို့၌ နဂိုရရှိပြီး သဒ္ဓါတရား မလျော့ခြင်း၊ တစ်နေ့အတွက် စားဦးစားဖျားကို လောင်းလှူရမှုကြောင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ မဆုတ်ယုတ်ခြင်းသည် အမျိုးတည်းဟူသော ပန်းပွင့်၏ မညှိုးနွမ်းခြင်း အဆင်းအနံ့မပြယ်ခြင်းနှင့်တူသည်။ [ဤနေရာဝယ် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာက မမဲ့နိုင်ခြင်း၏အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ မဲ့ခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဧဟာပြတော်မူအပ်သော သဠာယတနသယုတ် ဂါမဏီဝဂ် ဓာဝိယသုတ်ကို ကြည့်ရှုသင့်ပါသည်။]

ပန-ဆက်ဦးအံ့၊ ဧဝံ- ဤသို့၊ ဝါ- ဤနည်းဖြင့်၊ စရိတွာ- လှည့်လည်ပြီး၍၊ နိက္ခမိတွာ- ရွာမှထွက်၍၊ တာဝ- အသေခမုနိမှ ရှေးဦးစွာ၊ (နိဗ္ဗိန္ဒော - ညွှန်ပြအပ်သော၊) သေခမုနိ- သေခဖြစ်သော မုနိသည်၊ ဗဟိဂါမေ- ရွာ၏အပတ်၌၊ ဝါ- ရွာပြင်ဘက်၌၊ ဥဒကဖာသုကဋ္ဌာနေ - ရေ၏ ချမ်းသာရာအရပ်၌၊ ဝါ- ရေရှိရာအရပ်၌၊ သံဃာဋီ - ၂ ထပ်သင်္ကန်းကို၊ ပညပေတွာ- ခင်းပြီး၍၊ နိသိန္ဒော- ထိုင်လျက်၊ အက္ခဗ္ဗဋ္ဌနဝဏပုဋိစ္ဆာဒနပုတ္တမံသူပမာဒိဝသေန - လှည်းဝင်ရိုး မကျိုးအောင် လှည်းစာထိုးခြင်းဥပမာ၊ အနာကို ဖုံးအုပ်ခြင်းဥပမာ၊ သားကလေး၏ အသားကို စားခြင်းဥပမာ အစရှိသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်၊ ပစ္စဝေက္ခန္ဓော- ဆင်ခြင်လျက်၊ ပိဏ္ဍပါတံ- ဆွမ်းကို၊ ပရိဘုဋ္ဌိတွာ- သုံးဆောင်ပြီး၍၊ တထာဂ္ဂပု- ထိုသို့ သဘောရှိသော၊ (ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ဖို့ရန် လျှောက်ပတ်သော၊) ဝနသဏ္ဍိ- တောအုပ်သို့၊ အနုပဝိသိတွာ- ဝင်၍။

အက္ခဗ္ဗဋ္ဌန။ ။ အက္ခဏ- လှည်းဝင်ရိုးကို + အဉ္ဇန (အဘိ + အဗ္ဗဉ္ဇန) - ဆီဖြင့် သုတ်လိမ်းခြင်း၊ လှည်းဝင်ရိုးသည် ဆီသုတ်ဓဇပေးလျှင် ပူပြီး ကျိုးတတ်၏၊ ထို့ကြောင့် အမဲဆီစသော ဆီဖြင့် သုတ်လိမ်းပေးရသည်၊ အဉ္ဇဓာတ်သည် မက္ခန- (သုတ်လိမ်းခြင်း) အနက်ကို ဟောသောကြောင့် ဝင်ရိုး၌ အမဲဆီစသည်ကို သုတ်ပေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်၊ ထိုသို့ သုတ်ပေးခြင်းကိုပင် ဝင်ရိုးမကျိုးအောင် လှည်းစာထိုးခြင်းဟု ပြောကြသည်၊ လှည်းဝင်ရိုး မကျိုးအောင် လှည်းစာထိုးရသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ် ကြာရှည်တည်အောင် ဆွမ်းတည်းဟူသော အစာကို ခန္ဓာကိုယ်၌ ထည့်သွင်းပေးရသည်-ဟူလို။

ဗုဗ္ဗေ။ ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် သီလနိဗ္ဗေသ၌ “အက္ခဗ္ဗဋ္ဌန” ဟု ရှိ၏၊ မဟာဋီကာ၌ “ယထာ စ သာကဋီကော အက္ခဗ္ဗဋ္ဌနံ ကရေတိ တဿ သမ္ပရိဝတ္တနတ္ထံ- ထိုဝင်ရိုး၏ ကောင်းစွာ လည်စေခြင်းအကျိုးငှါ” ဟုဖွင့်၏၊ ထို့ကြောင့် အက္ခဗ္ဗဋ္ဌနံသည် မူရင်းဖြစ်စရာရှိ၏၊ ယခုစာအုပ်များ၌ “အက္ခဗ္ဗဋ္ဌန” ဟုတော်ရ၏၊ ဘဉ္ဇဓာတ်သည် ချိုးခြင်းအနက်ကို ဟောသောကြောင့် အဓိပ္ပာယ်ပြောင်းပြန်ဖြစ်နေသည်။

ဝဏပုဋိစ္ဆာဒန။ ။ “အနာကို + ဖုံးလွှမ်းခြင်း” ဟူသည် သင်္ကန်းနှင့်သာ ဆိုင်၏၊ ဤနေရာ၌ ဆွမ်းကို ပြသောကြောင့် “ဝဏာလေပနမိဝ- အနာကို ဆေး

အဋ္ဌတ္တိကမဗ္ဗဋ္ဌာနံ-အဋ္ဌတ္တိက မဗ္ဗဋ္ဌာနံကို၊ ဝါ-မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော အာဝနာအလုပ်၏ တည်ရာ ရုပ်နာမ်ကို၊ သမ္ပသန္တော - အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ကောင်းစွာ သုံးသပ်လျက်၊ စတ္တာရော-၄ ပါးကုန်သော၊ မဂ္ဂေ-မဂ်တို့ကို လည်းကောင်း၊ စတ္တာရီ-၄ ပါးကုန်သော၊ သာမညဖလာနီ စ-သမဏ၏ဖြစ်ကြောင်း မဂ်၏ အကျိုးဖိုလ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဟတ္ထဂတာနေဝ-လက်၌ ရောက်သည် တို့ကိုသာလျှင်၊ ကရောတိ-ပြု၏။

လိမ်းခြမ်းကဲ့သို့” ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ် ဥပမာအဘိဝင်္ဂါး “ဝဏာလေပန” ဟု ရှိလျှင် ကောင်း၏။ အနာကို ဆေးလိမ်းသကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်အနာကို အစာရေစာဖြင့် လိမ်းပေးရသည်-ဟူလို။

ပုတ္တမံသုဝဇာ။ ။ ခရီးခဲ၌ သားကလေးနှင့် မိဘ ၂ ယောက်တို့ ခရီးသွားစဉ် အစာရေစာပြတ်သဖြင့် ကလေးငယ် သေရှာ၏။ ထိုကလေးငယ်၏ အသားကို မိဘ ၂ ယောက်တို့ မစားရက်သော်လည်း ခရီးခဲကို ကျော်လွန်ခြင်းအကျိုးငှါ စားရ၏။ ထိုသို့ စားရာ၌ အရသာခံမှုကို လုံးဝမပြုသကဲ့သို့ ထို အတူ ဆွမ်းကို စားရာ၌ သားကလေးအသားလို သဘောထား၍ အရသာမခံစားဘဲ ခန္ဓာ ကိုယ်၏ အသက်ဆုံးတိုင်ရောက်ဖို့ အရေးကိုသာ တွေး၍ စားခြင်းကို “ပုတ္တမံသု ပမ” ဟု ဆိုသည်။ အာဒိဖြင့် အခြားဥပမာတို့ကို ယူပါ။

အဋ္ဌတ္တိကမဗ္ဗဋ္ဌာနံ။ ။ ကမ္မဋ္ဌာနံသည် အာရုံကမ္မဋ္ဌာနံ၊ အာရမဏိက(အာရုံ ပြုတတ်သော ဘာဝနာစိတ်)ကမ္မဋ္ဌာနံဟု ၂ မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အာရုံကမ္မဋ္ဌာနံ ကို ဤ၌ ယူပါ။ ကမ္မဏ-ဘဝနာအားထုတ်မှု၏၊ ဋ္ဌာနံ-တည်ရာဖြစ်သော အာရုံ တည်း။ ကမ္မဋ္ဌာနံ-ဘာဝနာအလုပ်၏ တည်ရာအာရုံ၊ ထိုအာရုံသည် ခန္ဓာကိုယ် အတွင်း၌ ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားဖြစ်သောကြောင့် “အဋ္ဌတ္တိက-မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော+ကမ္မဋ္ဌာနံ” ဟု ဆိုသည်။

သမ္ပသန္တော။ ။ မိမိကိုယ်၌ ရှိသော ရုပ်နာမ်ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု အာရုံ ပြုမှုကို “သုံးသပ်” ဟု ခေါ်၏။ ထိုသို့ အာရုံပြု၍ သုံးသပ်သူကို “သမ္ပသန္တ” ဟု ဆိုသည်။ ဉာဏ် ၁၀ ပါးတွင် အစဆုံး သမ္ပသနဉာဏ်ကို ဖြစ်စေခြင်းပင်တည်း။

ပန-အဖို့တစ်ပါးကား၊ အသေခမုနီ-အသေခဖြစ်သော မုနီသည်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မ သုခဝိဟာရံ - မျက်မှောက်ထင်ထင်၊ ရှုမြင်အပ်သော သဘောဟူသော ပစ္စက္ခ အံတ္တဘောသံ ချမ်းသာစွာ နေရကြောင်း ဖလသမာပတ်ကို၊ အနုယူဇူတိ-အား ထုတ်၏၊ အယံ-ဤမဂ်ဖိုလ်ကို ရအောင် အားထုတ်ခြင်း၊ ဖလသမာပတ်ဝင်စား ခြင်းကို၊ အဿ-သို့သေခအသေခမုနီ၏၊ ဘမရေန-ပျားပိတုန်းနှင့်၊ သဒ္ဓိ-တကွ၊ မဓုကရဏသရိက္ခတာ - ပျားရည်ကို ပြုခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ဟူ၍၊ ဝေဒိ တဗ္ဗာ-သိသိုက်၏၊ ပန-အတ္ထုဒ္ဓါရသာမညမှတစ်ပါး အတ္ထုဒ္ဓေသဝိသေသကို ဆိုဦးအံ့၊ ဣ-ဤဂါထာ၌၊ ဝိဏာသဝေါ-ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာ၊ အဓိပ္ပေ တော-အလိုရှိအပ်၏၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း။

ဒေသနာဝသာနေ၊ ပေါပပါပုဏီ သု၊ ဣတိ-မစ္ဆရိယ ကောသိယသေဋ္ဌိဝတ္ထု အပြီးတည်း။

အာမညဓဇာနိ။ ။ ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သူကိုသာ “သမေတိတိ သမဏော” နှင့်အညီ သမဏအစစ်ဟု ဆိုနိုင်၏။ ထိုသမဏအစစ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ ဟူသည် ကိလေသာတို့ကို သတ်တတ်သော မဂ်တရားတည်း၊ ထို့ကြောင့် မဂ်ကို “သမဏဿ+ဘာဝေါ သာမညံ” အရ သာမညဟု ခေါ်၏။ ထိုမဂ်၏ အကျိုးဖြစ်သော ဖိုလ်လေးပါးကို သာမညဿ+ဖလာနိ အရ “သာမညဖလ” ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည်။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရံ။ ။ “ဒိဋ္ဌော-မျက်ဝါးထင်ထင် တွေ့မြင်အပ် တွေ့မြင် နိုင်သော+ဓမ္မော-သဘော” ဟူသည် ယခုဘဝ၌ တွေ့ရသော အတ္တဘော (ခန္ဓာ ကိုယ်) တည်း၊ ဝိဟရတိ ဧတေနာတိ ဝိဟာရော-အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ နေကြောင်း ဖလသမာပတ်၊ သုခေါ-ချမ်းသာသော+ဝိဟာရော-နေကြောင်း ဖလသမာ ပတ်တည်း၊ သုခဝိဟာရော - ချမ်းသာသော ဖလသမာပတ်၊ ဒိဋ္ဌဓမ္မ+သုခ ဝိဟာရော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရော။

ဣေ ဝန။ ။ မုနီနှင့်စပ်၍ “သာဂါရ၊ အနာဂါရ၊ သေခ၊ အသေခ၊ ပစ္စေက၊ သမ္မုဒ္ဓ” ဟု မုနီ ၆ မျိုးကို ပြပြီးလျှင် ထို့နောက် သေခ အသေခ မုနီ ၂ မျိုးကို

ပြုပြန်၏။ ထိုစကားရပ်သည် အများနှင့် ဆက်ဆံသောကြောင့် သာမညဝါကျ၊ ရနိုင်သမျှ အနက်တို့ကို ထုတ်၍ပြရာ ဖြစ်သောကြောင့် အတ္ထုဒ္ဓါရဝါကျမည်၏။ “ဣဓ ပန ခိဏာသဝေဝိ အဓိပ္ပေတော” ကား အများနှင့် မဆိုင်သော စိဏာသဝနှင့်သာ ဆိုင်သော ဝိသေသဝါကျ၊ ဤနေရာ၌ ယူဆိုက်သော အနက်ကို ပြရာဖြစ်သောကြောင့် အတ္ထုဒ္ဓေသဝါကျမည်၏။ အဓိပ္ပေတတ္ထဝါကျ ဟုလည်း ခေါ်ကြ၏။

- [ဆောင်] (၁) သစေဣဓ၊ နောက်ပန၊ ဝိသေသဟု စွဲ။
- (၂) အတ္ထုဒ္ဓါရ၊ ရှိလတ်က၊ အဓိပ္ပေတတ္ထ ကောက်မြဲမှတ်။

ယထာ တိ ဘမရော ပုပ္ဖံ , ဝဏ္ဏဂန္ဓမထေဌယံ၊
 ဝလေတိ ရသဓာဒါယ , ဧဝံ ဂါမေ မုနိ.စရေ။

ဟိ-ဥပမာဆောင်, ထင်ရှားအောင်ပြအံ့၊ (ဣတ္ထိယဇာတ်၌ “ယထာ ဟိ ဘမရော ပုပ္ဖံ” ဟု ရှိသည်။) ဘမရော - ပန်းဝတ်ရည်သုံး, ဖျားပိတုန်းသည်၊ မုနံ-ပန်းခြံ၌စုံ, ပန်းရုံဆင့်ဆင့်, ပွင့်၍နေသော, ပန်းပွင့်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝဏ္ဏဂန္ဓ-လှပသင်းပျံ့, ဆင်းအနံ့ကိုလည်းကောင်း၊ အမောဌယံ-မမိမနင်း, မညှင်းဆဲဘဲ၊ ရသံ-ပန်းပွင့်၌တည်, ပန်းဝတ်ရည်ကို၊ အာဒါယ-နည်းများမဟူ, ရအောင်ယူ၍၊ ပလေတိ ယထာ-လိုရာ စခန်း, ပျံသန်းသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤ အတူ၊ မုနိ-ဆရာအကြောင်း, ဒကာအကြောင်းကို, ကောင်းကောင်းမြော်မြင်, ရဟန်းရှင်သည်၊ ဂါမေ-မိမိနေရာ, မြို့ပြရွာ၌၊ စရေ-မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်း, ရပ်လုံးဖျန်း၍, ဝမ်းရေးတွက်တာ, လှည့်လည်ရာသတည်း။ [အဋ္ဌကထာ၌ ခိဏာသဝမုနိကိုသာ ဖွင့်ပြသော်လည်း ဤ၌ အများနှင့်ဆိုင်အောင် မုနိကို အနက်ပေးလိုက်ပါသည်။]

မစ္ဆရိယကောသိယသေဋ္ဌိဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ပါဝေယျကာဇိဝကဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ပေ၊ ဣမံ ဂါတံ - ဤဂါထာကို၊ အာဟ - ဟောတော်မူပြီ၊
(ကိ-နည်း၊) န ပရေသံ ဝိလောမာနိ၊ ပေ၊ ကတာနိ အကတာနိ စာတိ-ဟူ၍၊
(အာဟ - ဟောတော်မူပြီ) တတ္ထ - ၌၊ န ပရေသံ ဝိလောမာနိတိ - ကာ၊
ပရေသံ-သူတစ်ပါးတို့၏၊ ဝိလောမာနိ-ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်ကုန်သော၊ ဖရုသာနိ-
ကြမ်းတမ်းကုန်သော၊ မဗ္ဗစ္ဆေဒကဝစနာနိ-ထိလျှင်သေကြောင်း အနာဟောင်း၊
အရပ်နှင့်တူသော ဇာတိ အစရှိသည်ကို ဖြတ်တောက်တတ်သော ဆဲရေး
ကြောင်း စကားတို့ကို၊ န မနသိ ကာတဗ္ဗာနိ-နှလုံးမသွင်းထိုက်ကုန်။

ဓမ္မစ္ဆေဒကဝစနာနိ။ ။ မရတိ ယေနာတိ မမ္ပံ၊ ယေန-အကြင် ထိခိုက်အပ်
သော အနာကြောင့်၊ မရတိ - သေတတ်၏၊ ဣတိ မမ္ပံ၊ (ဒုဋ္ဌာရု (ဒုဋ္ဌ+အရု)-
ပျက်သော ဆိုးဝါးသောအနာ)၊ [မရဓာတ်၊ အဋ္ဌသာလိနိယောဇနာ၌ “မ-
ပစ္စည်း” ဟု ဆို၏၊ မောဂ္ဂလာန် ဣဒိ(၁၃၆) သုတ်ဖြင့် သက်သော မ-ပစ္စည်း
ကို ရည်ရွယ်သည်၊ ရံကို ပရရုပ်(မ်)ပြု၊ ဓမ္မ၌ ဓရဓာတ် ရမ္မပစ္စည်းဖြင့် ပြီးသကဲ့သို့
ရမ္မပစ္စည်းဖြင့်လည်း ပြီးစေနိုင်၏၊] အနာပေ၊ ဒုတ်ကျလျှင် အလွန်နာ၏၊ သေ
လောက်အောင် ခံရ၏၊ ထို အတူ ဇာတိ ဂေါတ္ထစသော အက္ခောသဝတ္ထုကို
ထိခိုက်လျှင်(ထိခိုက်၍ဆဲလျှင်)အလွန်နာ၏၊ ထို့ ကြောင့် ဇာတိ ဂေါတ္ထစသော
အက္ခောသဝတ္ထု (ဆဲရေးခြင်း၏ တည်ရာ)ကို “မမ္ပံ ဝိယာတိ မမ္ပံ” ဟု ဥပဓာ
တဓိတ်ဆင့်၍ “မမ္ပံ” ဟု ခေါ်ရသည်။

ဆိဇ္ဇတိ ယေနာတိ ဆေဒကော(အဝုတ္တကတ္ထုသာဓန)၊ မဗ္ဗဿ+ဆေဒကော
မဗ္ဗစ္ဆေဒကော၊ အလွန်နာကြီးဖွယ် ကောင်းလောက်အောင် အမျိုးအနွယ်ဘို့
ထိပါးပုတ်ခတ် ဖြတ်တောက်တတ်သော ဝစီပယောဂ၊ (စာဖြင့် ရေး၍ဆဲခြင်း၌
ကာယပယောဂလည်း ရနိုင်၏၊) မမ္ဗာနိတိ ဒုဋ္ဌာရုနိ (ဒုဋ္ဌ+အရုနိ- ပျက်သော
အနာတို့၊) တဿဒိသတာယ ပန ဣဒ အက္ခောသဝတ္ထုနိ မမ္ဗာနိတိ ဝုပ္ပန္နိ၊
ယထာဟိ ဒုဋ္ဌာရုအုယေန ကေနစိ ဝတ္ထုနာ သဋ္ဌိတေသု စိတ္တံ အဓိမတ္တံ ဒုက္ခ
ပုတ္တံ ဟေတိ၊ တထာ တေသု ဒေသသု ဇာတိအာဒိသ အက္ခောသဝတ္ထု သု ဖရုသ
ဝါစာယ ဗုဒ္ဓိသမတ္ထေသုတိ၊ - သီလကွန်ရိကာသစ်၊ ဗြဟ္မဇာလသုတ်၊ ဖရုသ
ဝါစာအဖွင့်။]

န ပရေသံ ကတာကတန္တိကား၊ အသုကော-ထိမည်သော၊ ဥပါသကော-
 ဥပါသကာသည်။ အဿဒ္ဓေါ-သဒ္ဓါရှိသူမဟုတ်၊ ဝါ- သဒ္ဓါမရှိ၊ အပ္ပသန္နော-
 ရတနာပုပါး၌ ကြည်ညိုသူမဟုတ်၊ ဝါ-ရတနာ ပုပါး၌ မကြည်ညို၊ အဿ-ထို
 ဥပါသိကာ၏၊ ဂေဟေ-အိမ်၌၊ ကဋ္ဌစ္ဆု-ဘိက္ခာဒီနိပိ-ဆွမ်းတစ်ဖွန်းအစရှိသော
 ဣဗ္ဗယ်ထိုကိုသော်မှလည်း၊ နဒိယုန္တိ-မပေးလှအပ်ကုန်၊ ဧတဿ-ဤဥပါသကာ
 ၏၊ ဝါ-ဤဥပါသကာမှာ၊ သလာကဘန္တာဒီနိပိ-စာရေးတံဆွမ်း အစရှိသည်ထို့
 သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိကုန်၊ စိဝရာဒိပစ္စယဒါနံ-သင်္ကန်း အစရှိသော ပစ္စည်းကို
 လှူခြင်းသည်၊ န အတ္ထိ-မရှိ၊ တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ အသုကော-ထိုမည်သော၊
 ဥပါသိကာ-ဥပါသိကာမသည်၊ အဿဒ္ဓါ၊ အပ္ပသန္နော၊ အဿာ-ထိုဥပါသိကာ
 ၏၊ ဂေဟေ-အိမ်၌၊ ကဋ္ဌစ္ဆု-ဘိက္ခာဒီနိပိ-ထိုကိုသော်မှလည်း၊ န ဒိယုန္တိ-မပေး
 လှူအပ်ကုန်၊ ဧတိဿာ-ဤဥပါသိကာ၏၊ ဝါ- ဤဥပါသိကာမှာ၊ သလာက
 ဘန္တာဒီနိပိ-စာရေးတံဆွမ်း အစရှိသည်တို့သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိကုန်၊ စိဝရာဒိပစ္စယ
 ဒါနံ-သည်၊ န အတ္ထိ-မရှိ။

တထာ-ထိုမှတစ်ပါး၊ အသုကော-သော၊ ဘိက္ခု-ရဟန်းသည်၊ အဿဒ္ဓေါ၊
 အပ္ပသန္နော၊ ဥပဇ္ဈာယဝတ္ထံပိ-ဥပဇ္ဈာယဝတ်ကိုလည်း၊ ဝါ-ဥပဇ္ဈာယ်၌ ပြုထိုက်
 သော ဝတ်ကိုလည်း၊ န ကရေတိ-မပြု၊ အာစရိယဝတ္ထံပိ-ကိုလည်း၊ ဝါ-ဆရာ၌
 ပြုထိုက်သောဝတ်ကိုလည်း၊ န ကရေတိ၊ အာဂန္တုကဝတ္ထံပိ-ကိုလည်း၊ ဝါ-
 အာဂန္တုကရဟန်း၌ပြုထိုက်သော ဝတ်ကိုလည်း၊ န ကရေတိ၊ ဂမိကဝတ္ထံပိ-
 ကိုလည်း၊ ဝါ-ခရီးသွားမည်ရဟန်း၏ ပြုထိုက်သောဝတ်ကိုလည်း၊ စေတိယင်္ဂဏ
 ဝတ္ထံပိ - ကိုလည်း၊ ဝါ - စေတီရင်ပြင်တော်၌ ပြုထိုက်သော ဝတ်ကိုလည်း၊
 န ကရေတိ၊ ဥပေါသထာဂါရဝတ္ထံပိ-ကိုလည်း၊ ဝါ-ဥပုသ်ကျောင်းဆောင်၌
 ပြုထိုက်သောဝတ်ကိုလည်း၊ န ကရေတိ၊ ဘောဇနသာလာဝတ္ထံပိ-ကိုလည်း။

အဿဒ္ဓေါ သပ္ပသန္နော။ ။သဒ္ဓါ ယဿ အတ္ထိတိ သဒ္ဓေါ၊ [သဒ္ဓါဒိတော
 ထုသုတ်ဖြင့် ဣပစ္စည်းသက်၊]န+သဒ္ဓေါ အဿဒ္ဓေါ၊ အဿဒ္ဓါ၌လည်း နည်းတူ၊
 ပုသိဒိတိတိ ပသန္နော၊ န+ပသန္နော အပ္ပသန္နော၊ မဏ္ဍိတုဿုက္ကေသု တတိယာစ
 သုတ်နှင့်အညီ သတ္ထမိအနက်ကို ငဲ့သောကြောင့် “ရတနာပုပါး၌” ဟု အာဓာရ
 ထည့်သည်၊ အပ္ပသန္နာ၌လည်း နည်းတူ။

ဝါ- ဆွမ်းစားဇရပ်၌ ပြုထိုက်သောဝတ်ကိုလည်း၊ န ကရေတိ၊ ဇရန္တာဆရ
 ဝတ္တာဒီနိပိ- အစရှိသည်တို့ကိုလည်း၊ ဝါ- ဇရုံးအိမ်၌ ပြုထိုက်သောဝတ် အစရှိ
 သည်တို့ကိုလည်း၊ န ကရေတိ၊ အာ- ထိုရဟန်း၏၊ ဝါ- ထိုရဟန်းမှာ၊ ကိဉ္ဇ-
 တစ်စုံတခုသော၊ ဓုတင်္ဂီ* ပိ- ဓုတင်သည်လည်း၊ န အတ္ထိ- မရှိ၊ ဘာဝနာရာမတာယ-
 ဘာဝနာ၌မို့၊ လျော်သူ၏အဖြစ်အကျိုးငှာ၊ ဥဿာဟမတ္ထိပိ- အားထုတ်ခြင်းမျှ
 သည်လည်း၊ န အတ္ထိ- မရှိ၊ ဣတိဝေ- ဤသို့၊ ပရေသံ- သူတစ်ပါး၏၊ ကတာကတံ-
 ပြုအပ်ပြီးသောအမှု၊ မပြုအပ်သေးသောအမှုမည်သည်ကို၊ န ဩလောကေတဗ္ဗံ
 မကြည့်ရာ၊ ဝါ- မကြည့်ရာ၊ အတ္တနောဝ အဝေက္ခေယျာတိ- ကား၊ မေ- ငါသည်၊
 ကတံဘူတဿ- အဘယ်သို့ဖြစ်၍ဖြစ်စဉ်၊ ရတ္ထိန္ဒိဝါ- ညဉ့်နေ့တို့သည်၊ ဝိတိဝတ္ထန္တိ-
 လွန်သွားပါကုန်လိမ့်မည်နည်း၊ ဣတိ- ဤအကြောင်းကို၊ ပဗ္ဗဇိတေန- သာသနာ
 ဝန်ထမ်း ရဟန်းသာမဏေသည်၊ အဘိဏှ- နေ့စဉ်မပြတ်၊ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗံ- ဆင်ခြင်
 ထိုက်၏၊ ဣတိ- ဤသို့၊ ဣမံ ဩဝါဒံ- (အဘိဏှ ဒသဓမ္မသုတ်၌ လာသော) ဤ
 ဩဝါဒတော်ကို၊ အနုဿရန္တော- အစဉ်မပြတ် အမှတ်ရသော၊ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတော-
 သဒ္ဓါကြောင့် ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့သော၊ ကုလပုတ္တော- အမျိုးကောင်း
 သားသည်၊ (ဩလောကေယျဉ်စပ်)၊ ကိ* - အသို့နည်း၊ အဟံ- ငါသည်၊ (သက္က
 န သက္ကိတ္တိဉ်စပ်)၊ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ- အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍၊ တိလက္ခဏံ-
 ၃ပါးသော လက္ခဏာသို့၊ အာရောပေတွာ- တင်၍၊ ယောဂေ- အားထုတ်ခြင်း
 ၌၊ ကမ္မံ - အလုပ်ကို၊ ကာထံ - ပြုခြင်းငှာ၊ သက္ကိ* နုခေါ- စွမ်းနိုင်ပြီလော၊
 န သက္ကိ* နုခေါ- မစွမ်းနိုင်သေးသလော၊ ဣတိ ဝေ- ဤသို့၊ အတ္တနော- မိမိ၏၊
 ကတာကတာနိ - ပြုအပ် မပြုအပ်သေးသော အလုပ်တို့ကို၊ ဩလောကေယျ-
 ကြည့်ရာ၏၊ ဣတိ - ဝါ- ကာအဖွင့် အပြီးတည်း၊ ဒေသနာဝသာနေ၊ ပေ၊
 သာတ္ထိကာ ဇာတာ၊ ဣတိ- ပါဝေယျကာဇီဝက ဝတ္ထုအပြီးတည်း။

ဓဇုန္တု ဘိက္ခာဒီနိပိ။ ။ နာပိဿမှ အပိကို ကဋုန္တု ဘိက္ခာဒီနိနှင့် တွဲပါ။ ထို
 အပိသည် ဂရဟာဇာတက၊ သမ္ဘာဝနာ သမုစ္စည်းတည်း။ “ ကဋုန္တု ဘိက္ခ
 စသော အနည်းငယ်ကိုသော်မျှ မလှူအပ်တုန်သေး၏။ ထို့ထက် များစွာ မညှူ
 အပ်မှုမှာ အထူးပြောဖွယ်ရာမလိုပါ” ဟူလို။

န သဿာဏဘတ္တံ ဝိနိ။ ။ ကျောင်း၌ သံဃာတော်တို့က စာရေးတံမဲချ၍ မဲကျသောကိုယ်တော်အား လှူအပ်သောဆွမ်းကို “သလ္လာကဘတ္တံ” ဟု ခေါ်၏။ သလ္လာကာယ-မဲဖြင့်၊ ဝါ-မဲချခြင်းဖြင့်၊ ကာတဗ္ဗံ-ပြုထိုက်သော၊ ဘတ္တံ-တည်း၊ သလ္လာကဘတ္တံ-ဘတ်၊ အာဒိဖြင့် ပကိစ္စဘတ်၊ ဥပေါသထိကဘတ် စသည်ကို ယူပါ။

န စိဝရာဒိပစ္စယဒါနံ။ ။ စိဝရာဒိပစ္စယာနံ + ဒါနံ စိဝရာဒိပုယဒါနံ၊ အာဒိဖြင့် ဆွမ်းဆိုင်ရာမှတစ်ပါး အခြားလှူဖွယ်တို့ကို ယူပါ၊ ဒါနဝတ္ထုဆယ်ပါး ရှိ၏၊ အဘိဓာန်ဂါထာ(၄၂၂)၌ ရှုပါ။

ဓထာ အသုကာ ဥပါသိကာ။ ။ ဥပါသကာ၏အပြစ်ကို ပြုပြီး၍ ဥပါသိကာမ၏ အပြစ်ကို ပြုလိုသောကြောင့် “ဓထာ အသုကာ ဥပါသိကာ” ဟု မိန့်သည်။ ဤ ဓထာမျိုးသည် ဥပမေယျဇောတကမဟုတ်၊ ပက္ခန္တရဇောတက တည်း၊ ဓထာ၏ အနက်များစွာကို သင်္ဂြိုဟ်ဘာသာဋီကာ အဟိတ်စိတ် ဓထာ သောတဝိညာဏံ အဖွင့်၌ ရှုပါ။

န ပရေသံ ဝိလောမာနိ၊ န ပရေသံ တတာဏတံ၊
 အတ္ထဇနာဝ အဝေက္ခေယျ၊ တတာနိ အတတာနိ စ။

ပရေသံ-မိမိကိုယ်ကို၊ မလိုမုန်းထား၊ သူတစ်ပါးတို့၏၊ ဝိလောမာနိ-မိမိ အံပေါ်၊ မလျော်အောင်၊ စော်စော်ကားကား၊ နာကျည်းဖွယ် စကားတို့ကို၊ န အဝေက္ခေယျ - မကျေမနပ်၊ စိတ်ဝယ်မှတ်၍၊ မပြတ်ခါခါ၊ မရှုမကြည့်ရာ၊ ပရေသံ-မိမိမှတစ်ပါး၊ အခြားသူတို့၏၊ ကတာကထံ ပြု မပြုအပ်၊ အရပ်ရပ်ဟု၊ ကောင်းမှု မကောင်းမှုကို၊ န အဝေက္ခေယျ-အလုပ်တစ်ခု၊ ဂရုပြု၍၊ မရှုမကြည့် ရာ၊ အတ္ထဇနာဝ-မိမိအတွက်သာလျှင်၊ ကတာနိ စ-ပြုအပ်ပြီးသော၊ အမှုတို့ကို လည်းကောင်း၊ အကတာနိ စ-မပြုအပ်သေးသော အမှုတို့ကို လည်းကောင်း၊ အဝေက္ခေယျ-အလုပ်တစ်ခု၊ ဂရုပြု၍၊ ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ရာ၏။

ပါဝေယျကာဇိဝကဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ဖြီး၏။

ဆက္တူပါဏိဥပါသကဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ ပေ၊ ဒွေ-ကုန်သော၊ ဣမာ ဂါထာ-တို့ကို၊ အဘာသိ-မူပြီ၊
(ကိ-နည်း၊) ယထာပိ ရုစိရံ ပုပ္ဖံ ၊ ပေ၊ သဗလာ ဟောတိ ကုဗ္ဗတောတိ-ဟူ၍၊
(အဘာသိ)။

တတ္ထ-တို့၌၊ ရုစိရန္တိ-ကား၊ သောဘနံ-တင့်တယ်သော၊ ဝတ္ထဝန္တန္တိ-ကား၊
ဝတ္ထသတ္တာနသမ္ပန္နံ-အဆင်းပုံသတ္တာန်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ အဂန္ဓကန္တိ-ကား၊ ဂန္ဓ
ဝိရဟိတံ - အနံ့မှ ကင်းသော၊ ပါလိဘဒ္ဒကဂိရိကဏ္ဍိကဇယသုမနာဒိဘေဒံ-
ပင်လယ်ကသစ်ပန်း၊ တောင်ဇလပ်ပန်း၊ လယ်ခေါင်ရန်းပန်း အစရှိသော
အပြားရှိသော၊ (ပုပ္ဖံ၌ စပ်)၊ ဝေ သုဘာသိတာ ဝါစာတိ-ကား၊ သုဘာသိတာ-
ကောင်းစွာ ပြောဟောအပ်သော၊ ဝါစာနာမ-စကားမည်သည်၊ တေ ပိဋကံ-
ပိဋကတ် ၃ ပုံဟူသော၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ-ဘုရားစကားတော်တည်း၊ တံ-ထိုဘုရားစကား
တော်သည်၊ ဝတ္ထသတ္တာနသမ္ပန္နံ-အဆင်းပုံသတ္တာန်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ အဂန္ဓက
ပုပ္ဖသမိသံ-အနံ့မရှိသော ပန်းနှင့်တူ၏၊ ပန-ဆက်၊ အဂန္ဓကပုပ္ဖံ-အနံ့မရှိသော
ပန်းသည်၊ (န ဖရတိ၌ စပ်)၊ ယော-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နံ-ထိုပန်းကို၊ ဓာရေ
တိ-ဆောင်၏၊ တဿ - ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သရီရေ-ကိုယ်၌၊ ဂန္ဓံ-အနံ့ကို၊ န ဖရတိ
ယထာ-မဖြန့်သကဲ့သို့။

ဓူစိရံ ။ ။ ရစိသဒ္ဓါသည် “အရောင်” ဟူသော အနက်ကိုဟော၏၊ အဘိဓာန်
(၆၉၃) ၊ “ရုစိ+ယဿ အတ္ထိ” ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြု၍ အဿတ္ထိအနက်၌ ရပစ္စည်းသက်၊
“အရောင်ရှိသော” ဟု သဒ္ဓတ္တုဖြစ်၏၊ အရောင်ရှိသောပန်းသည် တင့်တယ်သော
ကြောင့် “သောဘနံ” ဟု အဓိပ္ပါယ်တူဖွင့်သည်၊ သောဘတိတိ သောဘနံ၊ သုဘ
ဓာတ်၊ ယုပစ္စည်း အနုပြု၍ ဒန္တဇနဖြင့် “သောဘနံ” ဟု ရှိပါစေ။

ဝတ္ထဝန္တိ ။ ။ ဝတ္ထသဒ္ဓါသည် “အဆင်း” ဟူသော အနက်ကိုလည်း ဟော၏၊
“ပုံသတ္တာန်” ဟူသော အနက်ကိုလည်း ဟော၏၊ ဤနေရာ၌ ၂ နက်လုံးကို ယူ
စေလို၍ “ဝတ္ထသတ္တာနသမ္ပန္နံ” ဟု ဖွင့်သည်၊ “ရုစိအရ အရောင်ရှိရုံသာမက
အဆင်းလည်း ရှိ၊ ပုံသတ္တာန်လည်း လှသော ပန်းဖြစ်သည်” ဟူလို။

ဝေ-ဤ အတူ၊ တေဒ္ဓိ - ဤ ၃ ပုံ ပိဋကတ်၊ တရားတော်မြတ်သည်လည်း၊ (န အာဝဟတိ၊ အဖလာ ဟောတိတို့၌ စပ်၊) ယော-အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ နံ-ထို ၃ ပုံပိဋကတ်၊ တရားတော်မြတ်ကို၊ သက္ကစ္စံ-ကောင်းစွာပြု၍၊ ဝါ-လေးလေးစားစား၊ သဝနာဒီဟိ - ကြားနာခြင်း အစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ န သမာစရတိ-ကောင်းစွာ မကျင့်၊ တဿ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏၊ (အဖလာ ဟောတိ၌ စပ်၊) ဝါ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ (အသမာစရန္တဿ၊ အကုဗ္ဗတောတို့၌ စပ်၊) သက္ကစ္စံ-ကောင်းစွာပြု၍၊ ဝါ-လေးလေးစားစား၊ (သဝနာဒီဟိ-တို့ဖြင့်၊) အသမာစရန္တဿ-ကောင်းစွာ မကျင့်လသော်၊ တတ္ထ- ထို ၃ ပုံပိဋကတ်၊ တရားတော်မြတ်၌၊ ယံ-အကြင်အမှုကို၊ ကတ္တပ္ပံ-ပြုထိုက်၏၊ တံ-ထိုအမှုကို၊ အကုဗ္ဗတော-မပြုလသော်၊ သုတဂန္ဓဉ္စ-အကြားအမြင်ဟူသော အနံ့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝါစာဂန္ဓဉ္စ-အပြောအဆိုဟူသော အနံ့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိပက္ခံ-ဂန္ဓဉ္စ-ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်၊ အားထုတ်ခြင်းဟူသော အနံ့ကိုလည်းကောင်း၊ န အာဝဟတိ - မရွက်ဆောင်နိုင်၊ အဖလာ-အကျိုးမရှိသည်၊ ဟောတိ-၏၊ တေန-ထို့ ကြောင့်၊ ဝေ သုဘာသိတာ ဝါစာ ၊ ပေ၊ အကုဗ္ဗတောတိ-ဟူ၍၊ (ဘဂဝဘာ-သည်၊) ဝုတ္တံ- ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

အဂန္ဓကံ ။ ။ နတ္ထိ+ဂန္ဓော ယဿာတိ အဂန္ဓကံ၊ (ပုပ္ဖံ) ဤသို့ သဒ္ဓတ္ထဖြစ်၏၊ “ဂန္ဓဝိရဟိတံ” ကား အဓိပ္ပါယ်ထွက်တည်း။

ဝေ သုဘာသိတာ ဝါစာ။ ။ ပိဋကတ် ၃ ပုံကို “သုဘာသိတာ ဝါစာ” ဟု ဆိုရသော်လည်း ထိုပိဋကတ် ၃ ပုံကို ကြားနာပြီး၍လည်းကောင်း၊ သင်ယူပြီး၍လည်းကောင်း၊ ပို့ချပြီး၍သော်မှလည်းကောင်း ထိုပိဋကတ်တော်အတိုင်း မပြုကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်မှာ အကျိုးမရသောကြောင့် ပိဋကတ်၃ပုံသည် အနံ့မရှိသော ပန်းနှင့် တူရတော့သည်။ “အနံ့မရှိသော ပန်းသည် ဆောင်ယူသူ၏ ကိုယ်၌ အနံ့ကို မဖြန့်နိုင်သကဲ့သို့ ထို ပိဋကတ်တော်သည် ထိုသူ့ သန္တာန်၌ အကျိုးတည်းဟူသော အနံ့ကို မဖြန့်နိုင်” ဟု ဆိုလိုသည်။

သက္ကစ္စံ။ ။ သံပုဗ္ဗ၊ ကရဓာတ်၊ တွာ၌ ရစွပြု၊ ရမိ ရန္တောဖြင့်စီရင်၊ (သံ+ကစု) ဗျဉ္စနောဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်ချေ၊ က ဒ္ဓေဘော်လာ၊ [မောဂ္ဂုလ္လာန်၌ကား သနိပါတ်သည် “ရိုသေခြင်းအနက်ဟော” ဟု ယူ၍ “သက္ကစ္စ-အဓိအသေပြု၍” ဟု ပြီးစေ၏။ “သက္ကစ္စံ” ဟုရှိရာ၌ “ဥပဝဿ” ကဲ့သို့ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊ တစ်နည်း- နိပါတ်ပုင်သော်လည်း ကြံ၊ “ရိုသေစွာ” ဟု ပေးပါ။

သဂန္ဓကန္တိ-ကား၊ စပွကနိလုပ္ပလာဒီဘေဒံ-စကားပန်း၊ ကြာညိုပန်းအစရှိ
 သော အပြားရှိသော၊ (ပုဂ္ဂံ ယထာ၌ စပ်) ဇဝန္တိ-ကား၊ တံ ပုဂ္ဂံ-သိုပန်းကို၊
 ဓာရေန္တဿ-ဆောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သရီရေ-၌၊ ဂန္ဓော-အနံ့သည်၊ ဖရတိ
 ယထာ-ပျံ့နှံ့သကဲ့သို့၊ ဇေ-တူ၊ တေပိဋကဗုဒ္ဓဝစနသင်္ခါတာ-၃ ပုံပိဋကတ်၊ ဘုရား
 စကားတော်မြတ်ဟု ဆိုအပ်သော၊ သုဘာသိတာ-ကောင်းစွာ ပြောဟောအပ်
 သော၊ ဝါစာပိ - စကားတော်သည်လည်း၊ (သဖလော ဟောတိ၌ စပ်) ကုဗ္ဗ
 တောတိ-ကား၊ ယော-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်သည်၊ သက္ကစ္စံ-ကောင်းစွာပြု၍၊ ဝါ-
 လေးလေးစားစား၊ သဝနာဒီဟိ-ကြားနာခြင်းအစရှိသည်တို့ဖြင့်၊ တတ္ထ-ထို၃ ပုံ
 ပိဋကတ်၊ ဘုရားစကားတော်မြတ်၌၊ ကတ္ထဗ္ဗံ-ပြုထိုက်သော အမှုကို၊ ကရေတိ-
 ပြု၏၊ သာ-ထို သုံးပုံပိဋကတ်၊ ဘုရားစကားတော်မြတ်သည်၊ အဿ ပုဂ္ဂလဿ-
 ထို ပုဂ္ဂိုလ်၏အတွက်၊ သဖလော-အကျိုးနှင့် တကွဖြစ်သည်၊ ဝါ-အကျိုးရှိသည်၊
 ဟောတိ-၏၊ သုတဂန္ဓဝါစာဂန္ဓပဋိပက္ခဂန္ဓာနံ - ကြားနာခြင်း ဟူသော အနံ့၊
 ပြောဟောခြင်းဟူသောအနံ့၊ ကျင့်ကြံခြင်းဟူသောအနံ့တို့ကို၊ အာဝဟနတော-
 ရွက်ဆောင်နိုင်ခြင်းကြောင့်၊ မဟပ္ပလာ-များသော အကျိုးရင်းရှိသည်၊ မဟာ
 နိသံသာ-များသော အကျိုးဆက်ရှိသည်၊ ဟောတိ - ဖြစ်၏၊ ဣတိ အတ္ထော-
 ဤကား အနက်၊ ဒေသနာပရိယောသာနေ ပေ၊ ဇာတာ၊ ဣတိ-ဆတ္တပါ-စိ
 ဥပါသကဝတ္ထုအပြီးတည်း။

သဝနာဒီဟိ ကုဗ္ဗတော။ ။ ဤနေရာ၌ သဝနာဒီဟိကို ကုဗ္ဗတောနှင့်တွဲ၍
 ဖွင့်သောကြောင့် ရှေ့၌ “သဝနာဒီဟိ န သမာစရတိ” ဝယ် သမာစရဏဟူသည်
 “ကုဗ္ဗတော” အရ “ပြုကျင့်ခြင်းပင် ဖြစ်၏” ဟု သိသာ၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေ့၌
 “သက္ကစ္စံ အသမာစရန္တဿ” ကိုပင် ‘ယံ တတ္ထ ကတ္ထဗ္ဗံ၊ တံ ဗကုဗ္ဗတော’ ဟု
 ထပ်ဆင့်၍ မိန့်သည်ဟု မှတ်ပါ။

သုတ ပေ၊ ဝဋီပဏ္ဍိ ဝန္ဓာနံ။ ။ ပိဋကတ်တရားတော်များကို ကြားနာ၍
 နေသောအခါ သောတဒ္ဓါရိကဝီထိမှစ၍ မနောဒ္ဓါရိကဝီထိစိတ်အစဉ်ဟူသော
 ကုသိုလ်စေတနာတွေ ဖြစ်၏၊ ထိုစေတနာကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်
 တို့သည် တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့၏၊ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်းသည် “သုတ” ဟူသော အနံ့၏
 တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့ခြင်းတည်း၊ ပိဋကတ်တရားစကား(စာ)တို့ကို ပြောဟော

ပို့ချ သင်ယူကြရာ၌ “ ဝါစာ ” ဟူသော သဒ္ဓရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ ထိုစေတနာကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တွေသည်လည်းကောင်း တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့၏။ ကျင့်သောအခါလည်း ထို့အတူ ကုသိုလ်စေတနာနှင့် စိတ္တဇရုပ်တွေ ပျံ့နှံ့၏။ ဤသို့ ဖြစ်ခြင်းကိုပင် “ ဝါစာဂန္ဓ၊ ပဋိပတ္တိဂန္ဓတို့၏ ပျံ့နှံ့ခြင်း ” ဟုဆိုသည်။

ယထာပိ ရူစိရုံ ပုပ္ဖံ၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ အာနန္ဓကံ။

ဝေံ သုဘာသိတာ ဝါစာ၊ အဖလာ ဟောတိ ဆက္ခတော။

ရူစိရုံ-လှပတင့်တယ်ထသော၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ - အဆင်းလည်းပြည့်၊ ပုံသဏ္ဍာန်လည်း ရှိထသော၊ အာနန္ဓကံ-မွေးကြိုင်သင်းပျို့၊ အနံ့မရှိသော၊ ပုပ္ဖံ ယထာ-ခေါင်ရန်းသို့နှယ်၊ အသွယ်သွယ်သော ပန်းကဲ့သို့၊ ဝေံ - တူ၊ သုဘာသိတာ-အကျိုးလည်းယှဉ်၊ နားဝင်လည်းချို၊ ကောင်းစွာပြောဆိုအပ်သော၊ ဝါစာပိ-၃ ပုံပိဋကတ်၊ ကောင်းမြတ်သော စကားတော်သည်လည်း၊ ဆက္ခတော-နှုတ်ပြောသလို၊ မပြုမလုပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အတွက်၊ အဖလာ ဟောတိ - တစ်စုံတစ်ရာမျှ၊ အကျိုးမရ ဖြစ်တော့သတည်း။

ယထာပိ ရူစိရုံ ပုပ္ဖံ၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ သဝန္ဓကံ။

ဝေံ သုဘာသိတာ ဝါစာ၊ သဖလာ ဟောတိ ကုဗ္ဗတော။

ရူစိရုံ-လှပတင့်တယ်ထသော၊ ဝဏ္ဏဝန္တံ-အဆင်းလည်းပြည့်၊ ပုံသဏ္ဍာန်လည်း ရှိထသော၊ သဝန္ဓကံ-မွေးကြိုင်သင်းပျို့၊ အနံ့လည်း ရှိထသော၊ ပုပ္ဖံ ယထာ-ကြာညိုပန်းနှယ်၊ အသွယ်သွယ်သော ပန်းကဲ့သို့၊ ဝေံ-တူ၊ သုဘာသိတာ-အကျိုးလည်းယှဉ်၊ နားဝင်လည်းချို၊ ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သော၊ ဝါစာပိ-၃ ပုံပိဋကတ်၊ ကောင်းမြတ်တော စကားတော်သည်လည်း၊ ကုဗ္ဗတော - နှုတ်ပြောသလို၊ ပြုလုပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အတွက်၊ သဖလာ ဟောတိ - ပစ္စုပ္ပန် သံသရာ၊ ၂ ဖြာအကျိုး၊ ပွားတိုးနိုင်ပေသတည်း။

ဆတ္တမါဏိဥပါသကဝတ္ထု ဂါထာအစွင့် ပြီး၏။

ဝိသာခါဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်။ ပေ။ ဣမံ ဂါထံ-ကို။ အာဟ-ပြီ။ (ကိ-နည်း) ယထာပိ ပုပ္ဖရာသိမှာ၊ ပေ၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟုန္တိ-ဟူ၍။ (အာဟ)။

တတ္ထ-၌။ ပုပ္ဖရာသိမှာတိ-ကား။ နာနပ္ပကာရာနံ-အထူးထူးသော အပြား ရှိကုန်သော၊ ပုပ္ဖါနံ-ပန်းတို့၏၊ ရာသိမှာ-အစုမှ၊ ကယိ-ဘုတိ-ကား။ ကရေယျ-ပြုရာ၏။ မာလာဂုဏေ ဗဟူတိ-ကား။ ကေတောဝကိုကမာလာဒိဘေဒါ-တစ်ဖက်၌ အညွှာရှိသော ပန်းကုံးအစရှိသော အပြားရှိကုန်သော၊ နာနပ္ပကာရာ - အထူးထူးသော အပြားရှိကုန်သော၊ မာလာဝိကတိယော - ပန်းကုံးအထူးတို့ကို၊ ဝါ-အထူးပြုအပ်သောပန်းကုံးတို့ကို၊ (ကယိရာဇ်စပ်)၊ မစေ့နာတိ-ကား။ မရိတဗ္ဗသဘာဝတာယ - သေထိုက်သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ မစောတိ-မစောဟူ၍၊ လဒ္ဓိနာမေန - ရအပ်သော အမည်ရှိသော၊ သက္ကေန - သတ္တဝါသည်။ (ကတ္တဗ္ဗံစပ်)၊ စီဝရဒါနာဒိဘေဒံ - သင်္ကန်းအရှုအစရှိသော အပြားရှိသော၊ ဗဟု - များစွာသော၊ ကုသလံ - ကို၊ ကတ္တဗ္ဗံ-ပြုထိုက်၏။

တတ္ထ-ထိုဂါထာ၌။ ပုပ္ဖရာသိဂူဟဏံ-ပုပ္ဖရာသိသဒ္ဓါသည်။ ဗဟုပုပ္ဖဒဏ္ဍိ-များစွာသောပန်းတို့ကို ပြုရခြင်းအကျိုးရှိ၏။ ဟိ-ချဲ့၊ အပ္ပါနိ-အနည်းငယ်ကုန်သော၊ ပုပ္ဖါနိ-တို့သည်။ သစေ ဟောန္တိ-ကုန်အံ့၊ (ဝေံ သတိ)မာလာကာရော-ပန်းကုံးကို ပြုလုပ်တတ်သူသည်။ ဆေကော-ကျွမ်းကျင်သည်။ (သမာနော)စ-ဖြစ်ပါသော်လည်း၊ ဗဟူ-ကုန်သော၊ မာလာဂုဏေ-တို့ကို၊ ကာတုံ-ငှါ၊ နေဝသက္ကောဘိ-မစွမ်းနိုင်၊ အဆေကော ပန- မကျွမ်းကျင်သူသည်ကား၊ ပုပ္ဖေသု-တို့သည်။ အပ္ပေသုပိ-နည်းကုန်သော်လည်းကောင်း၊ ဗဟူသုပိ-များကုန်သော်လည်းကောင်း၊ (ဗဟူ မာလာဂုဏေ ကာတုံ) န သက္ကောတိယေဝ-မစွမ်းနိုင်သည်သာ၊ ပန-ကား။ ဗဟူသု-ကုန်သော၊ ပုပ္ဖေသု-တို့သည်။ သတိ-ရှိကုန်လသော်၊ ဆေကော - ကျွမ်းကျင်သော၊ မာလာကာရော- သည်။ ဒက္ခော-လိမ္မာသော၊ ကုသလော - ကျွမ်းကျင်သော၊ (မာလာကာရော) ဗဟူ-ကုန်သော၊

မာလာဂုဏေ-တို့ကို၊ ကရောတိ(ယထာ)-ပြုနိုင်သကဲ့သို့၊ ဝေမေဝ-သာလျှင်၊
 ကေစ္စယ- အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်၏၊ သဒ္ဓါ-သဒ္ဓါသည်၊ ဓါ-ကံ ကံ၏အကျိုးကို
 ယုံကြည်ခြင်းသည်၊ မန္ဒာ-နဲ့သည်၊ ဝါ-ညံ့သည်၊ သစေ ဟောတိ-အံ့၊ ဗဟူ-
 ကုန်သော၊ ဘောဂါ စ-စည်းစိမ်တို့သည်လည်း၊ သစေပိ သံဝိဇ္ဇန္တိ-အကယ်၍
 ပင် ရှိစေကုန်ဦးတော့၊ (ဝေ သတိပိ) ဗဟူနိ - ကုန်သော၊ ကုသလာနိ-တို့ကို၊
 ကာတုံ-ငှာ၊ နေဝ သက္ကောတိ-နိုင်၊ ပန-ကား၊ သဒ္ဓါယ-သဒ္ဓါသည်၊ မန္ဒာယ စ-
 နည်းသော် လည်းကောင်း၊ ဘောဂေသု-တို့သည်၊ မန္ဒေသု စ-နည်းကုန်သော်
 လည်းကောင်း၊ (ဗဟူနိ ကုသလာနိ ကာတုံ) န သက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ ပန-
 ကား၊ သဒ္ဓါယ-သဒ္ဓါသည်၊ ဥဋ္ဌာရာယ စ-မွန်မြတ်ပါသော်လည်း၊ ဘောဂေ
 သု - တို့သည်၊ မန္ဒေသု - နည်းကုန်လသော်၊ (ဗဟူနိ ကုသလာနိ ကာတုံ) န
 သက္ကောတိယေဝ-နိုင် သည်သာ၊ ပန-ဆက်၊ ဥဋ္ဌာရာယ-မွန်မြတ်သော၊ သဒ္ဓါယ-
 သဒ္ဓါသည်၊ သတိ စ-ရှိသော်လည်းကောင်း၊ ဥဋ္ဌာရေသု-ကုန်သော၊ ဘောဂေ
 သု - စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့သည်၊ သတိ စ - ရှိကုန်သော်လည်းကောင်း၊ (ဗဟူနိ
 ကုသလာနိ ကာတုံ)သက္ကောတိ-စွမ်းနိုင်၏၊ စ-ဆက်၊ ဝိသာခါ-ဝိသာခါမည်
 သော၊ ဥပါသိကာ-ရတနာသုံးရပ်ကို ဆည်းကပ်တတ်သောကျောင်းအမသည်၊
 တထာရူပါ-ထိုသို့သဘောရှိ၏၊ (သဒ္ဓါတရားကလည်း ဥဋ္ဌာရဖြစ်၍ ဘောဂ-
 စည်းစိမ်ကလည်း ဥဋ္ဌာရဖြစ်သည်ဟူလို)၊ တံ - ထိုဝိသာခါကို၊ သန္ဓာယ- ရည်
 ရွယ်တော်မူ၍၊ ယထာပိ ၊ ပေ၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟူန္တိ-ဟူသော၊ ဇေ - ဤ
 ဝါသာကို၊ (ဘဂဝတာ) ဝုတ္တံ - ဟောတော်မူအပ်ပြီ၊ - ဒေသနာပရိယော
 သာနေ၊ ပေဇာတာ၊ ဣတိ-ဝိသာခါဝတ္ထုအပြီးတည်း။

မာလာဂုဏေ မဟူ ။ ။မာလာသန္ဓါသည် ပုပ္ဖသဒ္ဓါကဲ့သို့ ပန်းတစ်ပွင့်ကို
 သာ ဟောသည်မဟုတ်၊ ပန်းအများကို သိကုံး၍ ထားအပ်သော ပန်းကုံး
 အနက်ကို ဟော၏၊ [မာလာ မာလံ ပုပ္ဖဒါမေ၊-အဘိဓာန် ၃၀၇၊] ဂုဏသဒ္ဓါ
 သည် “ဂုဏောပဋ္ဌလရာသိသု၊ အာနိသံသေ စ ဗန္ဓနေ” စသော အဘိဓာန်-
 (၃၈၇) အနက်တို့တွင် ဗန္ဓနအနက်ကို ဟော၏၊ ဤနေရာ၌ ဖွဲ့ချည်သိကုံးအပ်
 သော ပန်းတို့ကို “မာလာဂုဏ”ဟု ဆိုသည်၊ “ဧကတောဝဂ္ဂိုကာပေ၊နာနပု
 ကာရာ”သည် ဗဟူ၏ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်တည်း၊ မာလာဂဝိကတိယောသည် မာလာ
 ဂုဏေ၏ အဖွင့်တည်း၊ ပန်းကိုသိကုံးရာ၌ တစ်ဖက်သာ အညှာထွက်အောင် ကုံး

အပ်သော ပန်းကို “ကေတောဝဇ္ဇိက” ဟု ခေါ်၏။ ၂ ဖက်လုံး၌ အညှာရှိ အောင်ကုံးအပ်သောပန်းကို “ဥဘတောဝဇ္ဇိက” ဟု ခေါ်၏။ ဤသို့ အစရှိ သော ပန်းများကို “ဗဟူ မာလာဂုဏေ” ဟု ဆိုသည်။

ဇေဇ္ဇနု။ ။ မရိတဗ္ဗသဘာဝတာယသည် မစ္စအမည်ရခြင်း၏ သဒ္ဓပဝတ္တိ နိမိတ်ကိုပြသော ဟိတ်တည်း။ “သေထိုက်သော သဘောရှိ” ဟူသည် သေတတ် သော သဘောပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “မရတိတိ မစ္စော” ဟု ပြု၊ မရခေတ်၊ တျပစ္စည်း၊ ရကို ချေ၊ တျကို စပြု၊ ဒွေဘော်လာ။

ယထာဝိ ဝုပ္ပရာသိမ္မာ၊ ကထိရာ မာလာဂုဏေ ဗဟူ၊

ဧဝံ ဇာထေန မစ္စေန၊ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဗထုံ။

ပုပ္ပရာသိမ္မာ-အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ၊ ပန်းပေါင်းစုံသည့်၊ ပန်းပုံကြီးထဲမှ၊ ဗဟူ- ရေတွက်သင်္ချာ၊ များပြားစွာကုန်သော၊ မာလာဂုဏေ-ကြည့်၍မဆုံး၊ လိုတိုင်း သုံးဖို့၊ ပန်းကုံးတို့ကို၊ ကယ်ရာ ယထာ-ဝမ်းမြောက်ကြည်သာ၊ ပြုလုပ်ရာသကဲ့သို့၊ ဧဝံ-ဤအတူ၊ ဇာထေန-ရှေးကံအလျောက်၊ လူ့ ထံရောက်အောင်၊ ပေါ်ပေါက် ပွားမြင်လာသော၊ မစ္စေန-မချွတ်ကေန်၊ အမှန်သေရမည့် သတ္တဝါသည်၊ ဗဟုံ- ရေတွက်သင်္ချာ၊ လွန်များစွာသော၊ ကုသလံ-နောက်နောက်ဘဝ၊ နိဗ္ဗာန်ကျ အောင်၊ သုခကောင်းကျိုး၊ ကုသိုလ်မျိုးကို၊ ကာတဗ္ဗံ-သတိတရား၊ လက်ကိုင် ထား၍၊ မနားမနေ၊ ပြုသင့်ပေ၏။

ဝိသာခါဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏

အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စာ ဝတ္ထုဂါထာ အဖွင့်

ဘဂဝါ-သည်၊ ပေးဘုမာ ဂါထာ-တို့ကို၊ အဘာသိ-ပြီ၊ (ကိ° -နည်း၊) န ပုပ္ဖ
ဂန္ဓော ပဋိဝါတမေတိ၊ ပေးသီလဂန္ဓော အနုတ္တရေတိ-ဟူ၍၊ (အဘာသိ)။

တထ-တို့၌၊ န ပုပ္ဖဂန္ဓောတိ-ကား၊ တာဝတိံ သဘဝနေ-တာဝတိံ သာဘုံ
၌၊ ပါရိစ္ဆတ္တကရုက္ခော-ပင်လယ်ကသစ်ပင်သည်၊ အာယာမတော စ-အလျား
အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဝိတ္ထာရတော စ-အနံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယော
ဇနသတိကော-ယူဇနာတစ်ရာရှိ၏၊ တဿ-ထိုပင်လယ်ကသစ်ပင်၏၊ ပုပ္ဖါနံ-
တို့၏၊ အဘာ-အရောင်သည်၊ ပညာသယောဇနာနိ-ယူဇနာ၅၀ တို့တိုင်တိုင်၊
ဂစ္ဆတိ-သွားနိုင်၏၊ ဂန္ဓော-အနံသည်၊ ယောဇနသတိ-ယူဇနာတစ်ရာတိုင်
တိုင်၊ ဂစ္ဆတိ-သွားနိုင်၏၊ သောပိ-ထိုအနံသည်လည်း၊ အနုဝါတမေဝ-သေစုန်
သို့သာ၊ ဂစ္ဆတိ-သွားနိုင်၏၊ ပန - ဗျတိရိက်ကား၊ ပဋိဝါတံ-လေညာသို့၊
အစုဂုံလမတ္တမ္ပိ (အစု+အဂုံလမတ္တမ္ပိ) - လက်တစ်သစ်၏ ထက်ဝက်မျှလောက်
လည်း၊ ဂန္တိ-၄၁၊ နသက္ကောတိ-မစွမ်းနိုင်၊ ဝေဇ္ဇပေါပိ-ဤသို့သဘောရှိသည်
လည်း ဖြစ်သော်၊ ပုပ္ဖဂန္ဓော-ပန်းနံသည်၊ ပဋိဝါတံ-လေညာသို့၊ န တေ-
မံသွားနိုင်၊ [ဝါတဿ+အနုလောမံ အနုဝါတံ၊ ဝါတဿ+ပဋိလောမံ ပါဠိ
ဝံတိဟု အဗျယိဘောသမာသိပြုပါ၊] စန္ဒနန္ဒိ - ကား၊ စန္ဒနဂန္ဓော-စန္ဒကူးနံ
သည်လည်းကောင်း၊ (ဝါယတိ၌စပ်) တဂရံမလ္လိကာ ဝါတိ-ကား၊ ဣမေသမ္ပိ-
ဤတောင်လေပိပန်း ကြက်ရုံးပန်းတို့၏လည်း၊ ဂန္ဓော ဝေ -အနံကိုသာ၊ အဓိ
ပေတော-အလိုရှိအပ်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ သာရဂန္ဓာနံ-အနှစ်၏အနံတို့တွင်၊ အဂ္ဂံ-
အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ဝါ - အသာဆုံးဖြစ်သော၊ လောဟိတစန္ဒနဿာပိ-
စန္ဒကူးနီ၏ သော်မှလည်းကောင်း၊ တဂရဿာပိ-တောင်လေပိပန်း၏ သော်မှ

စန္ဒနဂန္ဓော။ ။ “စန္ဒနံအရ စန္ဒကူးအနှစ်သာ ရသော်လည်း ဌာနအနှစ်
အမည်ကို ဌာနီအနံပေါ်၌ တင်စား၍ ဌာနပစာရအားဖြင့် အနံတိုင်အောင်
ယူပါ” ဟု သိစေလို၍ စန္ဒနံကို “စန္ဒနဂန္ဓော” ဟု ဖွင့်သည်။

လည်းကောင်း၊ မလ္လိကာယပီ-ကြက်ရုံးပန်း၏သော်မှလည်းကောင်း၊ (ဂန္ဓော-အနံ့သည်။) အနုဝါတမေဝ-လေစုန်သို့သာ၊ ဝါယတိ-မွေးကြိုင်နိုင်၏၊ ပဋိဝါတိ-လေညာသို့၊ နော ဝါယတိ-မမွေးကြိုင်နိုင်။

သတဉ္စ ဂန္ဓောတိ-ကား၊ သပ္ပုရိသာနံ-ချီးမွမ်းအပ်သော ယောကျ်ားဖြစ်ကုန်သော၊ ဝါ-သူတော်ကောင်းဖြစ်ကုန်သော၊ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကာနံ-ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ သာဝကတို့၏၊ သီလဂန္ဓော ပန-သီလတည်းဟူသော အနံ့သည်ကား၊ ပဋိဝါတိ-သို့၊ ဧတိ-သွားနိုင်၏၊ ကိံ-ကာရဏာ-အဘယ်အကြောင်းကြောင့်၊ (သီလဂန္ဓော ပဋိဝါတိ ဧတိ) သဗ္ဗာ ဒိသာ-အလုံးစုံသော အရပ်တို့သို့၊ သပ္ပုရိသော-သူတော်ကောင်းသည်၊ ပဝါယတိ-မွေးကြိုင်နိုင်၏၊ (တသ္မာ သီလဂန္ဓော ပဋိဝါတိ ဧတိ-နိုင်၏၊ ဤသို့ ကိကာရဏာ အမေးကို ပြန်၍ဖြေပါ။) ပန-ဆက်၊ ဓာန်နည်း) ပန-ချဲ့၊ ယသ္မာ-ကြောင့်၊ သပ္ပုရိသော-သူတော်ကောင်းသည်၊ သီလဂန္ဓေန-သီလတည်းဟူသော အနံ့ဖြင့်၊ သဗ္ဗာဒိ-အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ ဒိသာ-အရပ်တို့သို့၊ အဇ္ဈောတ္တရိတွာဝ-လွှမ်းမိုး၍သာ၊ ဂစ္ဆတိ-သွားနိုင်၏၊ တသ္မာ-ကြောင့်၊ ဝါ-ထိုသို့ သူတော်ကောင်း၏ သီလတည်းဟူသော အနံ့ဖြင့် အလုံးစုံသော အရပ်တို့သို့ လွှမ်းမိုး၍ သွားနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တဿ-ထိုသူတော်ကောင်း၏၊ ဂန္ဓော-သည်၊ ပဋိဝါတိ-သို့၊ န ဧတိ-မရောက်နိုင်၊ ဣတိ-ဤသို့၊ န ဝတ္ထဗ္ဗော-မပြောဆိုထိုက်၊ တေန-ထို့ကြောင့်၊ ပဋိဝါတိ မေတိတိ-ပဋိဝါတမေတိဟူ၍၊ (ဘဂဝတာ၊) ဝုတ္တံ-ဟောတော်မူအပ်ပြီ။

ဣမေသန္တိ ဂန္ဓော ဧဝံ။ ။ ပိဖြင့် စန္ဒနဂန္ဓကို ပေါင်းသည်၊ ဧဝံသည် ဂန္ဓကို အရကောက်ရခြင်းကို ခိုင်မြဲစေသည့် သန္တိဋ္ဌာနာဝဓာရဏတည်း။ “စန္ဒနအရ စန္ဒကူးအနံ့ကိုသာ အလိုရှိအပ်သည်မဟုတ်သေး၊ ဤတောင်လေပ်ပန်း၊ ကြက်ရုံးပန်းတို့၏ အတွက်လည်း အနံ့ပင် အလိုရှိအပ်သည်” ဟူလို။

ဓိံ-ကာရဏာ။ ။ ကိကာရဏာ၏ စပ်ပုဒ်ကို “သီလဂန္ဓော ပဋိဝါတိ ဧတိ” ဟု ထည့်ပါ။ “သဗ္ဗာ ဒိသာ သပ္ပုရိသော ပဝါယတိ” သည် သီလဂန္ဓ၏

ဝဿိကီတိ-ကား၊ ဇာတိသုမနာ-မြတ်လေးပန်းတည်း၊ ဧတေသန္တိ-ကား၊ စန္ဒနာဒိနံ-စန္ဒကူးနဲ့ အစရှိကုန်သော၊ ဣမေသံ ဂန္ဓဇာတာနံ-ဤနဲ့သာ အမျိုးတို့၏၊ ဂန္ဓတော-အနံထက်၊ သီလဝန္တာနံ- သီလရှိကုန်သော၊ သပ္ပုရိသာနံ- သူတော်ကောင်းတို့၏၊ သီလဂန္ဓောဝ - သီလတည်းဟူသော အနံသည်သာ၊ အနုတ္တရော-အသာမရှိ မြတ်၏၊ အသဒိသော - အဘူမရှိ၊ အပ္ပဇီဘာဂေါ- ပြိုင်ဘက်အဖို့မရှိ၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း၊ ... ဒေသနာဝသာနေ၊ပေ၊ ဇာတာ၊ ဣတိ-အာနန္ဒတ္ထေရပဉ္စာဝတ္ထု အပြီးတည်း။

အလုံးစုံသော အရပ်တို့သို့ မွေးကြိုင်နိုင်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြသော ကာရဏဝါကျတည်း။ ထို့ကြောင့် “တသ္မာ သီလဂန္ဓော ပဋိဝါတံ တေ” ဟု ဖလဝါကျ အပိုထည့်၍ စပ်ရသည်။ “ယသ္မာ ပန” စသော စကားရပ်ကား ထိုဝါကျ၏ အကျယ်ပြတည်း။ ထို့ကြောင့် ပနကို “ဝိတ္ထာရဇောတက” ဟု တစ်နည်းကြံလိုက်ပါသည်။

ဗုပ္ဖဝန္ဓော။ ။ “ပုပ္ဖုဉ္စ+တဒဝသေသော သဂန္ဓောစာတိ အတ္ထော” ဟု သီလကွန်ဒီကာသစ်၊ ဗြဟ္မဇာလသုတ်၌ ဖွင့်၏။ စန္ဒနံ တဂရ မလ္လိကာတို့ကား ပုပ္ဖနှင့် ဂန္ဓ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ပြသော စကားတည်း။ (စန္ဒနံသည် ဂန္ဓတစ်စိတ်၊ တဂရ မလ္လိကာတို့သည် ပုပ္ဖတစ်စိတ်-ဟူလို၊) စန္ဒနု စသည်ဖြင့် စန္ဒကူးစသည်၏ အနံတိုင်အောင် သဟစရဏ(အတူဖြစ်ဖက်)နည်းအားဖြင့် ယူပါ။ (တစ်နည်း) တဂရ မလ္လိကာတို့မှ ကြွင်းသမျှ ပန်းအနံကို “ပုပ္ဖဂန္ဓ” ဟု ယူပါ။ ဤအလို “ပုပ္ဖာနံ+ဂန္ဓော” ဟု တပျုရိသ်ပြု။

သတဇ္ဇ ဝန္ဓော။ ။ သူတော်ကောင်းတို့၏ သီလကိုပင် ရူပကအလင်္ကာအားဖြင့် “ဂန္ဓ(နံသာ)” ဟု ဆိုထားသည်။ သီလကွန်ဒီကာသစ်၌ သဒိသုပစာရ ဥပမာ တဒ္ဓိတ်အားဖြင့် သီလကို ဂန္ဓဟု ဆိုထားကြောင်း ဖွင့်၏။ တဒ္ဓိတ်ကား သင့်မည်မထင်ပါ။ (တစ်နည်း) သီလနှင့်စပ်သော ချီးမွမ်းသံကိုပင် “ဂန္ဓ” ဟု ဆိုသည်။ [သီလနိဗန္ဓနော ဝါ ထုတိသောသော ဝုတ္တနယေန ဂန္ဓောတိ အဓိပ္ပေတော]။

သဗ္ဗုရိသေ ဝေဝါသတိ။ ။ ပဝါယတိကို “ပကာရေဟိ+ဂန္ဓတိ-အပြားအားဖြင့် အနံဖြစ်၏၊ ကြိုင်၏၊ လှိုင်၏၊ မွှေး၏” ဟု သီလကွန်ဒီကာသစ် ဖွင့်၏။

ဝါဓာတ်၏ ဂန္ဓနအနက်ကို ပွင့်ခြင်းတည်း၊ သီလရှိသော သူတော်ကောင်းသည် ပန်းရနံ့ရှိသော ပန်းပင်ကြီးနှင့် တူ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသူတော်ကောင်း၏ သီလ ရနံ့သည် ရုပ်တိုင်းနွံအောင် သင်းပျံ့မွှေးကြိုင်ပေသည်။

န ဝုပ္ပဝဇ္ဇော ပဋိဝါထမေထိ၊ န စန္ဒနံ တဂရမလ္လိကာ ဝါ၊

ထထဇ္ဇ ဂန္ဓော ပဋိဝါထမေထိ၊ သဗ္ဗာ ဒိသာ သဗ္ဗုရိသော ပဝါထတိ။

ပုပ္ပဝဇ္ဇော-ပန်းအနံ့သည်၊ ဝါ-ပန်းတို့၏ အနံ့သည်၊ ပဋိဝါတံ-လေညာသို့၊ န တေ-မရောက်၊ စန္ဒနံ - စန္ဒကူးနံ့သည်လည်းကောင်း၊ တဂရမလ္လိကာ ဝါ- တောင်ဇလပ်ပန်းနံ့ကြက်ရုံးပန်းနံ့သည်လည်းကောင်း၊ ပဋိဝါတံ-လေညာသို့၊ န တေ-မရောက်၊ သတံ-သူတော်ကောင်းတို့၏၊ ဂန္ဓော စ-သီလတည်းဟူသော ရနံ့သည်သာ၊ ဝါ-သီလနှင့်စပ်၊ ချီးမွမ်းအပ်သော ကျော်စောနံ့သည်သာ၊ ပဋိ ဝါတံ-လေညာသို့၊ တေ-ရောက်နိုင်၏၊ သဗ္ဗုရိသော-သူတော်ကောင်းသည်၊ သဗ္ဗာ - အလုံးစုံသော၊ ဒိသာ - လေအောက်လေညာ၊ အရပ်မျက်နှာတို့သို့၊ ပဝါယတိ-အပြားအားဖြင့် ရောက်နိုင်၏၊ ဝါ-သင်းပျံ့မွှေးကြိုင်၊ ရနံ့လှိုင်၏။

စန္ဒနံ တဂရံ ဝါပိ၊ ဥပ္ပလံ တထ ဝသိတိ။

ဧတေသံ ဂန္ဓဇာတာနံ၊ သီလဂန္ဓော အနုတ္တရော။

စန္ဒနံ-စန္ဒကူးနံ့သည်လည်းကောင်း၊ တဂရံ ဝါပိ-တောင်ဇလပ်ပန်းနံ့သည် လည်းကောင်း၊ ဥပ္ပလံ-ကြာညို ကြာဖြူ ကြာနီပန်းနံ့သည်လည်းကောင်း၊ အထ- ထိုမြို့၊ ဝသိတိ-မြဲလေးပန်းနံ့သည်လည်းကောင်း၊ (အတ္ထိ-ရှိ၏) ဧတေသံ ဂန္ဓ ဇာတာနံ-ဤနံ့သာတို့ထက်၊ ဝါ-ဤအမျိုးမျိုးဖြစ်သော နံ့သာတို့ထက်၊ သီလ ဂန္ဓော-သီလတည်းဟူသော ရနံ့သည်၊ ဝါ-သီလနှင့်စပ်၊ ချီးမွမ်းအပ်သော ကျော်စောနံ့သည်၊ အနုတ္တရော-မိမိထက် အသာမရှိ၊ ဝါ-အမြတ်ဆုံးတည်း။

အာနန္ဒတ္ထရပဉ္စာဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

မဟာကဿပတ္ထေရ ပိဏ္ဍပါတဒိန္နဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

ဘဂဝါ-သည် ၊ပေ၊ ဣမံ ဂါထံ အာဟ၊ (ကံ ၊)အပ္ပမတ္တော အယံ ဂန္ဓော ၊ပေ၊ ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမောတိ-ဟူ၍၊ (အာဟ)။

တတ္ထ-၌၊ အပ္ပမတ္တောတိ-ကား၊ ပရိတ္တပမာဏော-နည်းသော ပမာဏရှိ၏၊ ယော စ သီလဝတန္တိ-ကား၊ သီလဝန္တာနံ-သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ ယော သီလဂန္ဓော-အကြင် သီလတည်းဟူသော အနိသည်၊ (အတ္ထိ)၊ သော ပန-ထို သီလတည်းဟူသောအနိသည်ကား၊ တဂရံဝိယ-တောင်လုပ်ပန်းနှံစသည်ကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ လောဟိတစန္ဒနံ ဝိယ စ-စန္ဒကူးနီနီစသည်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ပရိတ္တကော-အနည်းငယ်သည်၊ န ဟောတိ-မဟုတ်၊ အတိ ဝိယ - အလွန်အက် သာလျှင်၊ ဥဋ္ဌာရော-မွန်မြတ်သည်၊ ဝိပျာဒိတော-လွန်စွာ ဖြစ်သော ပျံ့နှံ့ခြင်း ရှိသည်၊ (ဟောတိ)။

ထေနေဝ ကာရဏေန-ထိုအကြောင်းကြောင့်ပင်၊ ဝါ-ထိုသို့ သီလရှိသူတို့၏ သီလအနက် တောင်လုပ်ပန်းနှံ့၊ စန္ဒကူးနီတို့ထက် သာလွန်ပျံ့နှံ့သည်၏ အဖြစ် ကြောင့်ပင်၊ (ဝါယတိ၊ ဩတ္ထရန္တော ဂစ္ဆတိ၌ စပ်)၊ ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော တိ-ကား၊ ပဝရော-မြတ်သည်၊ သေဋ္ဌော - အထူးသဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သည်၊ ဟုတုာ-၍၊ ဒေဝေသု စ-နတ် ဗြဟ္မာတို့၌လည်းကောင်း၊ မနုဿေသု စ-လူတို့၌ လည်းကောင်း၊ သဗ္ဗတ္ထမေဝ-အလုံးစုံသော အရပ်၌ပင်၊ ဝါယတိ-မွေးကြိုင်၏၊ ဩတ္ထရန္တော-လွှမ်းမိုးလျက် (တောင်လုပ်ပန်းနှံ့၊ စန္ဒကူးပန်းနှံ့တို့ကို လွှမ်းမိုး လျက်)၊ ဂစ္ဆတိ-သွားနိုင်၏၊ ဣတိ- ဂါထာအဖွင့် အပြီးတည်း၊ - ဒေသနာ ဝသာနေ၊ ပေ၊ ဇာတာ၊ ဣတိ-မဟာကဿပတ္ထေရဝတ္ထု အပြီးတည်း။

အပ္ပမတ္တော ။ ။ “ပရိတ္တံ သုခမံ ခုဒ္ဒံ၊ ထောကမပွံ ကိသံတနံ”ဟူသော အဘိဓာန်-[၇၀၄]အညီ အပ္ပမတ္တပရိယာယ် “ပရိတ္တ”ဟုလည်းကောင်း၊ “ပမာဏိယာရိယေ မတ္တာ၊ အက္ခရာဝယဝပွကေ”ဟူသော အဘိဓာန်-[၇၇၈]နှင့်အညီ ဣတ္ထိလိန် မတ္တာသဒ္ဒါ၏ ပမာဏအနက်ဟောဟုလည်းကောင်း သီလေလိ၍ “ပရိတ္တပမာဏော”ဟုဖွင့်သည်၊ အပ္ပါ+မတ္တာယဿာတိ အပ္ပမတ္တော (ဂန္ဓော)။

ပရိတ္တဝေမာဏော ။ ။ ပရိတ္တကို “ပရိ+အတ္တ”ဟုခွဲ၊ အတ္တ၌ အာပုဗ္ဗ ဒါဓာတ်၊ တပစ္စည်း၊ ခဏ္ဍိတအနက်ဟော၊ ပရိ(သမန္တတော)+အတ္တ(ခဏ္ဍိတ)တိ ပရိတ္တံ၊ ပတ်ဝန်းကျင် ပိုင်းဖြတ်အပ်သော သေးငယ်သော အရာဝတ္ထုကို “ပရိတ္တ”ဟု ခေါ်၏၊ ထိုပတ်ဝန်းကျင် ပိုင်းဖြတ်ထားအပ်သော အရာဝတ္ထုကဲ့သို့ အပိုင်း အဖြတ် ပမာဏရှိသော သေးငယ်သော အရာဝတ္ထုဟူသမျှကိုလည်း “ပရိတ္တံ

ဝိယာတိ ပရိတ္တံ” ဟု ပြု၍ “ပရိတ္တံ” ဟု ခေါ်ရသည်။ ပမာဏောဒ္ဓိကား ပပုဗ္ဗမာဓာတ်၊ ယုပစ္စည်း၊ ပ(ပြု)ဥပသာရကြောင့် မာမာတ်ခြားသော်လည်း နယေကို ကြီးပြု၍ “ပမာဏ” ဟု ရှိရသည်။ ပရိတ္တံ+ပမာဏံ ယဿာတိ ပရိတ္တပမာဏော(ဂန္ဓော)။

ယော စ။ ။ ဂါထာ၌ “ယော စ” ဟု အနိယမသာရှိသောကြောင့် မပြည့်စုံရကား “ယော ပန၊ ပေါသီလဂန္ဓော” ဟူသော အနိယမအတွက် “သော၊ ပေါဝိပ္ပာရိတော” ဟု နိယမဝါကျ ထည့်၍ ဖွင့်သည်။ ယော ပန၌ ပနသည် “ယောစ” ဟု ဂါထာ၌လာသော စ၏ အဖွင့်တည်း။ ထိုပနကိုလည်း “သော ပန” ဟု နိယမနေောင် ရွှေ့၍ အနက်ပေးရသည်။

ဝိပ္ပာရိတော။ ။ ဥဋ္ဌာရောကို “ဝိပ္ပာရိတော” ဟု ထပ်ဖွင့်သည်။ ဝိသေသေန-အထူးအားဖြင့်+ဖာရော၊ ဝိပ္ပာရော-အထူးအားဖြင့် ပျံ့နှံ့ခြင်း၊ သဉ္ဇာတော+ဝိပ္ပာရော ယဿာတိ ဝိပ္ပာရိတော။ [“သဉ္ဇာတံ တာရကာဒိတ္ထိတော” ဟူသော မောဂ္ဂုလ္လာန် ၄ ကဏ္ဍ၊ ၄၅ သုတ်ဖြင့် သဉ္ဇာတအဿအနက်၌ ဣတပစ္စည်းသက်။]

ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော။ ။ ဗီဝါဒီ ဝါဓာတ်သည် ဂတိအနက်ကိုလည်း ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “ဝါယတိ” ဟု ဖွင့်သည်။ ထိုဝါယတိကိုပင် “ဩတ္တရန္တောဂစ္ဆတိ” ဟု ဖွင့်၍ ဥတ္တမောကို “ပဝရော သေဋ္ဌော” ဟု ဖွင့်သည်။

အပ္ပမတ္တော၊ ဝေ၊ ဥတ္တမော။ ။ “ယုယန္တိ ယဒိဒိ” ဟု သီလကွန်ဋီကာသစ်ဖွင့်၏။ တဂရစန္ဒနံနှင့် လိန်တူအောင် ဖွင့်ဟန်တူသည်။ တဂရစန္ဒနံကို ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသ ကြံ၍ “တဂရစန္ဒနံ-၏၊ ယွာယံ(ယော+အယံ)ဂန္ဓော” ဟု စပ်လျှင် “အယံ ဂန္ဓော” ဟူသော ရွှေ့ပါဒနှင့် သာ၍အဆင်ပြေ၏။

အပ္ပမတ္တော အယံ ဂန္ဓော၊ ယွာယံ တဂရစန္ဒနံ၊

ယော စ သီလဝတံ ဂန္ဓော၊ ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော။

တဂရစန္ဒနံ - တောင်စလပ်ပန်း၊ စန္ဒကူးနံသာ၏။ ယွာယံ (ယော + အယံ ဂန္ဓော) အကြပ်အနံ့သည်။ (အတ္ထိ)။ အယံ ဂန္ဓော - ဤ တောင်စလပ်ပန်းနံ့၊ စန္ဒကူးနံ့သည်။ အပ္ပမတ္တော-နည်းသော အတိုင်းအရှည်ရှိ၏။ သီလဝတံ-သီလရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ ယော ဂန္ဓော-အကြပ်သီလအနံ့သည်။ ဝါ-အကြပ်သီလနှင့်စပ် ချီးမွမ်းအပ်သော ကျော်စောနံ့သည်။ (အတ္ထိ)။ (သော)၅ - ထို သီလအနံ့သည်ကား၊ ဒေဝေသု လူနတ်ဗြဟ္မာ၊ အထက်တန်းသတ္တဝါတို့၌ ဥတ္တမော-အထူးသဖြင့်မြတ်သည်။ (ဟုတော-၍)။ ဝါတိ-သင်းပျံ့မွှေးကြိုင်၊ ရနံ့လှိုင်၏။

မဟာကဿပတ္ထေရဝိဇ္ဇာပါတဒိန္နဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။

ဂေါဓိကတ္ထေရပရိနိဗ္ဗာနဝတ္ထု ဝါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည်။ ပေ။ ညှစ် ဂါထိ-ကို။ အာဟ-ပြီ။ (ကိ-နည်း။) တေသံ သမ္ပန္နသီလာနံ၊ ပေ၊ မာရော မဂ္ဂံ န ဝိန္ဒူတိ-ဟူ၍။ (အာဟ)။

တတ္ထ-၌။ တေသန္တိ-ကား။ အပ္ပဘိဋ္ဌိတေန-နောက်ဘစ်ဘဝ၌ မတည်သော။ ဝိညာဏေန - ဝိညာဉ်ဖြင့်။ ဂေါဓိကော-ဂေါဓိကမည်သော။ ကုလပုတ္တော- အမျိုးကောင်းသားသည်။ ပရိနိဗ္ဗာတော ယထာ-ပရိနိဗ္ဗာန်စံသကဲ့သို့။ ဧဝံ-တူ။ ယေ စ-အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်း။ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ - ပရိနိဗ္ဗာန် စံကြကုန်၏။ တေသံ-ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏။ (မဂ္ဂံ၌စပ်။) သမ္ပန္နသီလာနန္တိ-ကား။ ပရိပုတ္တသီလာနံ- ပြည့်သော သီလရှိကုန်သော။ အပ္ပမာဒဝိဟာရိနန္တိ- ကား။ သတိအဝိပွဝါသ သင်္ခါတေန-သတိနှင့်မကင်းသော နေခြင်းဟုဆိုအပ်သော။ အပ္ပမာဒေန-အပ္ပ မာဒဖြင့်။ ဝါ-ပမာဒ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သတိပြဋ္ဌာန်းသော ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြင့်။ ဝိဟရန္တာနံ-နေကုန်သော။ (တေသံ၌စပ်)။

အပ္ပထိဋ္ဌိတေန ဝိညာဏေန။ ။အရှင်ဂေါဓိက၏ ဝိညာဉ်သည် နောက် ဘစ်ဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေအဖြစ်ဖြင့် မတည်တော့။ ထိုသို့ မတည်သော ဝိညာဉ်ဖြင့် အရှင်ဂေါဓိကသည် ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည်။ ဤပုဒ်ကို “ဣတ္ထမ္မူတလက္ခဏ” ဟု ကြံပါ။

သမ္ပန္နသီလာနံ။ ။သမ္ပန္နကို “ပရိပုတ္တ” ဟု ဖွင့်၏။ ထိုသို့ ဖွင့်သဖြင့် “ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်” ဟူသော အနက်ကို တားမြစ်သည်။ “ဣမိဿာ ဘန္တေ မဟာပထဝီယာ ဟေဋ္ဌိမတလံ သမ္ပန္နံ” ဟူသော ပါရာဇိကဏ် ဝေရဉ္စ ကဏ္ဍ၊ မောဂ္ဂုလ္လာနသီဟနာဒ ကထာ၌ကား သမ္ပန္နသဒ္ဓါသည် မဓုရ (ချိုမြိန် ကောင်းမြတ်) အနက်ကို ဟော၏။ ထိုအနက်ကို တားမြစ်လို၍ “ပရိပုတ္တ” ဟု ဖွင့်သည်- ဟူလို။ သမ္ပန္တတိ - ကောင်းစွာဖြစ်၏။ ဝါ-ပြည့်စုံ၏။ ဣတိ သမ္ပန္နံ၊ သမ္ပန္နံ + သီလံ ယေသန္တိ သမ္ပန္နသီလာ။

အပ္ပမာဒဝိဟာရိနံ။ ။သတိနှင့် မှကင်းသော (အရာရာ၌ သတိရှိသော) နေခြင်းကို “အပ္ပမာဒဝိဟာရ” ဟု ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် “သတိအဝိပွဝါသ သင်္ခါတေန အပ္ပမာဒေန” ဟု ဖွင့်သည်။ အပ္ပမာဒေန + ဝိဟာရော အပ္ပမာဒ ဝိဟာရော။ အပ္ပမာဒ ဝိဟာရော ယေသံ အတ္ထိတိ အပ္ပမာဒဝိဟာရိနော။ ဤသို့

သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တာနန္တိ - ကား၊ သမ္မာ - သင့်လျော်သော၊ ဟေတုနာ - အကြောင်းဖြင့်၊ ဉာယေန - နည်းလမ်းမှန်သော၊ ကာရဏေန - အကြောင်းဖြင့်၊ ဇာနိတော - သိ၍၊ တဒဂံဝိမုတ္တိယာ - တဒဂံဝိမုတ္တိလည်းကောင်း၊ ဝါ - ထိုထိုသုသိလျ အစိတ်အပိုင်းဖြင့် ထိုထိုဒုဿီလျ အစိတ်အပိုင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ (ဣတိ၌စပ်) ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိယာ - ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိလည်းကောင်း၊ ဝါ - ပယ်ခွါခြင်းအားဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ သမုဇ္ဈေဒဝိမုတ္တိယာ - သမုဇ္ဈေဒဝိမုတ္တိလည်းကောင်း၊ ဝါ - အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်းအားဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ပဋိပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိယာ - ပဋိပဿဒ္ဓိဝိမုတ္တိလည်းကောင်း၊ ဝါ - တစ်ဖန် ငြိမ်းအေးခြင်းအားဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ နိဿရဏ ငိုမုတ္တိယာ - နိဿရဏဝိမုတ္တိလည်းကောင်း၊ ဝါ - ဝဋ်မှထွက်ခြင်းအားဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်း လည်းကောင်း၊ ဣတိ - သို့၊ ပဉ္စဟိ - ၅ ပါးကုန်သော၊ ဣမာဟိ ဝိမုတ္တိဟိ - ဤဝိမုတ္တိတို့ဖြင့်၊ ဝိမုတ္တာနံ - လွတ်မြောက်ကုန်သော၊ (တေသံ၌စပ်)။

မာရော မဂ္ဂံ န ဝိန္ဒတိတိ - ကား၊ ဧဝဂ္ဂပါနံ - ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော၊ မဟာခီဏာသဝါနံ - မြတ်သောရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ သဗ္ဗထာမေန - အလုံးစုံသော အားဖြင့်၊ ဝါ - အားကုန်လွတ်သဖြင့်၊ မဂ္ဂန္တောပိ - ရှာမှီးပါသော်လည်း၊ ဝါ - ရှာမှီးသည်လည်းဖြစ်သော၊ မာရော - မာရ်နတ်သည်၊ ဂတမဂ္ဂံ - သွားအပ်သော လမ်းကို၊ န ဝိန္ဒတိ - မရနိုင်၊ န လဘတိ - မရနိုင်၊ န ပဿတိ - မတွေ့နိုင်၊ ဣတိ - ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း၊ ... ဒေသနာဝသာနေ၊ ပေ၊ ဇာတာ၊ ဣတိ - ဂေါဓကတ္ထေရပရိနိဗ္ဗာနဝတ္ထု အပြီးတည်း။

အာဏတ္ထိတဒ္ဓိတံ ပြုစေလို၍ “အပ္ပမာဒေန + ဝိဟရန္တာနံ” ဟု ဖွင့်သည်။ မှန်၏ - တဿိလတ္ထကိတ်ပုဒ်တို့သည် ကတ္တာ၊ အနက်ကိုဟောသကဲ့သို့ တဿိလတ္ထအာဏတ္ထိတဒ္ဓိတ်ပုဒ်များလည်း ကတ္တာ သဘောရှိကြသည်သာ။

သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တာနံ။ ။ သမ္မာကို “ဉာယေန” ဟုလည်းကောင်း၊ ထိုသမ္မာအရ “အသင့်” ဟူသည် စီးပွားချမ်းသာကို ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အသင့်တည်း၊ ထို့ကြောင့် “ဟေတုနာ” ဟု လည်းကောင်း၊ ဟေတုနာကို “ကာရဏေန” ဟု လည်းကောင်း ဖွင့်သည်။

ဉာယေန။ ။ သက္ကတ၌ နျာယသည် ပါဠိ၌ “ဉာယ” ဟု ဖြစ်၏။ “ဥစိဘ - အသင့်” ဟူသောအနက်၊ “နယောပါယ (နယ + ဥပါယ) - သင့်သော နည်းလမ်း” ဟူသော အနက်၊ “ယုတ္တိ - အသင့် ယုတ္တိ” ဟူသော အနက် စသည်ကို

ဟော၏။ “နျာယတိ-အသင့်ဖြစ်တတ်၏။ ဣတိ နျာယော” ဟု ပြု။ “နိ+ဣဒံတံ၊ ဘဉ်ပစ္စည်း” ဟု ဆို၏။ နျကို ဥပြုလျှင် “ဉာယ” ဟု ဖြစ်၏။

ဒိဗုတ္တာနံ။ ။ ဝိမုတ္တာနံနှင့်စပ်၍ တဒဂ်ဝိမုတ္တိစသော ဝိမုတ္တိ၅မျိုးကိုပြသား ၏။ ထိုဝိမုတ္တိ ၅မျိုးတွင် မဂ္ဂကို မာရ်နတ် မရ-မသိနိုင်အောင် လွတ်သောပုဂ္ဂိုလ် ဘည် သမုစ္ဆေဒစသော ၃ ပါးသော ဝိမုတ္တိဖြင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သာတည်း။ ချေ ၂ ပါးကိုကား အရဟန္တမဖြစ်မီက လွတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက်သာ ဖြစ်သင့်သည်။ ထိုဝိမုတ္တိတို့၏ အကျယ်ကို အဋ္ဌသာလိနိ တိကနိက္ခေပကထာ၌ လာသော ပဟာန် ၅ ပါးကို နည်းမှီ၍ လည်းကောင်း၊ တဒဂ်စသော ၃ မျိုးကို ပါရာဇိက သိက္ခာပဟာနုအဖွင့် ဘာသာဋီကာကို မှီး၍ လည်းကောင်း သိပါ။

ဓာဓော ဓဝ္ဓံ န ဝိန္ဒတိ။ ။ “မာရော” အရ မာရ်နတ်ကို-ယူစေလို၍ “ဝေ ဂ္ဂပါနံ၊ ဝေ၊ မာရော” ဟု ဖွင့်သည်။ ဝေဂ္ဂပ-ဟူသည် သမုန္တသီလ သမ္မာဒိမုတ္တ ဖြစ်သော ရဟန္တာများတည်း။ မာရ်နတ်သည် ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သွား အပ်သော လမ်းကို အစွမ်းကုန်ရှာသော်လည်း မရနိုင်-မတွေ့နိုင်-ဟူလို။

န ဝိန္ဒတိ။ ။ ရှုဓာဒိ ဝိဒဓာတ်သည် လာဘအနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် “န လဘတိ” ဟု ဇာတ်နက်ဖွင့်ပြီးလျှင် “မရ” ဟူသည် “ထိုမဂ္ဂကို မတွေ့မမြင် နိုင်ခြင်းတည်း” ဟု သိစေလို၍ “န ပဿတိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်ဖွင့်သည်။

တေသံ သမုန္တသီလာနံ၊ သဗ္ဗဓာဒေဝိတာရိနံ၊
သဗ္ဗဒညာ ဝိဗုတ္တာနံ၊ ဓာဓော ဓဝ္ဓံ န ဝိန္ဒတိ။

သမုန္တသီလာနံ - ပြည့်စုံလုံလောက်သော သီလရိုကြကုန်သော၊ အပ္ပမာဒ ဝိဟာရိနံ - မမေ့မလျော့ မပေါ့မဆ နေထိုင်ကြကုန်သော၊ သမ္မာ-သင့်လျော် သော အကြောင်းအားဖြင့်၊ အညာ(အညာယ)-သိ၍၊ ဝိမုတ္တာနံ- ကိလေသာ တို့မှ လွတ်ကြကုန်သော၊ တေသံ-ထိုရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏၊ မဂ္ဂ-သွားအပ်သော လမ်းကို၊ မာရော-မာရ်နတ်သည်၊ န ဝိန္ဒတိ-မရနိုင်၊ ဝါ-မတွေ့နိုင်။

ဂေါဓိကတ္ထေရပရိနိဗ္ဗာ၊ ဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ဖြီး၏။

ဂရဟဒိန္နဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့်

သတ္တာ-သည် ၊ပေ၊ ဣမာ ဂါထာ-တို့ကို၊ အဘာသိ-ပြီ၊ (ကိ-နည်း၊) ယထာ သင်္ကာရဓာနသို့ ၊ပေ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကောတိ-ဟူ၍၊ (အဘာသိ)။

တတ္ထ-တို့၌၊ သင်္ကာရဓာနသို့န္တိ-ကား၊ သင်္ကာရဋ္ဌာနသို့ -အမှိုက်၏ တည်ရာ အရပ်၌၊ ကစဝရရာသိမှိ-အမှိုက်ပုံ၌၊ ဣတိ အတ္ထော-ဤကား အနက်၊ ဥဇ္ဈိတသို့ မဟာပထေတိ-ကား၊ မဟာမဂ္ဂေ-ကြီးစွာသော လမ်း၌၊ ဝါ-လမ်းမဘေး၌၊ ဆဒ္ဓိတသို့ -လူအပေါင်းသည် စွန့်ပစ်အပ်သော၊ (သင်္ကာရဓာနသို့၌ စပ်)၊ သုစိ ဂန္ဓန္တိ-ကား၊ သုရဘိဂန္ဓ-ကောင်းသော အနံ့ရှိသော၊ (ပဒုမံ၌ စပ်)၊ ဧတ္ထ-ဤ ပဒုမ္မာကြာ၌၊ မနော-သည်၊ ရမတိ-မေ့ လျော်၏၊ ဣတိ-ဤသို့ စိတ်၏မေ့လျော် ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ (တ-ထိုပဒုမ္မာကြာသည်)၊ မနောရမ-မနောရမမည်၏။

သင်္ကာရဘူတေသုတိ-ကား၊ သင်္ကာရမိဝ-အမှိုက်ကဲ့သို့၊ ဘူတေသု-ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့၌၊ (ဇာတောဟု ထည့်၍ စပ်ရလိမ့်မည်)၊ ပုထုဇ္ဇနေတိ-ကား၊ ပုထုနု-များစွာကုန်သော၊ ကိလေသာန-ကိလေသာတို့ကို၊ ဇနနတော-ဖြစ်စေခြင်း ကြောင့်၊ ဝါ-ဖြစ်စေတတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်၊ ဝေ-ဤသို့ ပုထုဇ္ဇနဟူ၍၊

သင်္ကာရဓာနသို့ ။ ။ ဓာဓာတ်သည် ထပနအနက်လည်း ဟော၏၊ သင်္ကာရာ + ဝိယန္တိ ထပိယန္တိ-တ္ထောတိ သင်္ကာရဓာနံ၊ ထို့ကြောင့် “သင်္ကာရဋ္ဌာနသို့” ဟု သဒ္ဓတ္ထဖွင့်၍ “ကစဝရရာသိမှိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်တ္ထဖွင့်သည်၊ ကစဝရသဒ္ဓါကား သင်္ကာရ၏ ပရိယာယ်တည်း။

ဥဇ္ဈိတသို့ ။ ။ ဥဇ္ဈိဓာတ်သည် ဥဿဂ္ဂ(ဆဉ္ဇန)အနက်ကိုဟော၏၊ ထို့ကြောင့် “ဆဒ္ဓိတသို့” ဟု သဒ္ဓတ္ထဖွင့်သည်၊ ဥဇ္ဈိယိတ္ထ - စွန့်ပစ်အပ်ပြီ၊ ဣတိ ဥဇ္ဈိတံ၊ တပစ္စည်း အတိတ်ဟော မှတ်ပါ။

သုစိဂန္ဓံ ။ ။ “သုစိ-စင်ကြယ်” ဟူသည် အပုပ်နံ့မပါသော မွှေးကြိုင်သော အနံ့တည်း၊ သိကြောင့် “သုရဘိ” ဟု အဓိပ္ပာယ်တ္ထဖွင့်သည်၊ သုစိ + ဂန္ဓော ယဿာ တိ သုစိဂန္ဓံ၊ (ပဒုမံ) မနောရမ၏ ဝိဂ္ဂဟကို တိုက်ရိုက်ပြထား၏၊ မှတ်သားခဲ့ပါ။

သင်္ကာရဘူတေသု ။ ။ “သင်္ကာရေ စ ကသမ္ဗုပ္ပိ” အဘိဓာန်-[၂၂၄]၌ “သင်္ကာရေ” ဟု ဖိုလိန်ရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် “သင်္ကာရမိဝ” ဟု နဖိုလိန်ရှိသည်ကို စဉ်းစားပါ၊ “သင်္ကာရေ ဣဝ” ဟု ရှိလျှင် ကောင်းမည်ထင်သည်၊ “သင်္ကာရေ ဣဝ + ဘူတာ သင်္ကာရဘူတာ” ဟု ဥပမာနပုဗ္ဗပဒကမ္မဓာရ်ပြုပါ။

လဒ္ဓနာမေ-ရအပ်သော နာမည်ရှိကုန်သော၊ လောကီယမဟာဇနေ-လောက၌ ဖြစ်သော လူ့အများတို့ကို၊ (အတိ၌ စပ်)။

ဣဒံ-ဤအနက်သည်၊ ဝါ-ကို၊ ဝတ္ထံ-ဆိုအပ်သည်၊ ဝါ-ဆိုလိုသည်၊ ဟောတိ- ဖြစ်၏၊ (ကိံ ဝတ္ထံ ဟောတိ) မဟာပထေ-ကြီးစွာသော လမ်း၌၊ ဝါ-လမ်းမ ဘေး၌၊ ဥဗ္ဗိတဿံ - လူ့အပေါင်းသည် စွန့်ပစ်အပ်သော၊ အသုစိဇေဂ္ဂစ္ဆိယပဋိ ကူလေပိ-မစင်ကြယ်စက်ဆုတ်ဖွယ်၊ ရှံရှာဖွယ်လည်းဖြစ်သော၊ သင်္ကာရရာသိမ္ပိ- အမှိုက်စု၌၊ ဝါ-အမှိုက်ပုံ၌၊ သုစိဂန္ဓိ-စင်ကြယ်သော အနံ့ရှိသော၊ ပဒုမံ-ပဒုမ္မာ ကြာသည်၊ ဇာယေထ-ပေါက်ရာ၏၊ တံ-ထို ပရမ္မာကြာသည်၊ ရာဇ ရာဇမဟာ မတ္တာဒိနံ-မင်း၊ မင်းအမတ်ကြီးအစရှိသူတို့၏၊ ဗေ နာရမံ-စိတ်၏ ဓမ္မေ လျော်ရာ သည်၊ ပိယံ-ချစ်အပ်သည်၊ မနာပံ- မြတ်နိုးအပ်သည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ဥပရိ မတ္ထကေ-အထက်ထိပ်၌၊ ပတိဋ္ဌာနာရဟမေဝ-တည်ခြင်းကို ထိုက်သည်သာ၊ ဘဝေယျံ ယထာ-ဖြစ်ရာသကဲ့သို့။

ဝေမေဝ-ဤ အတူသာလျှင်၊ သင်္ကာရဘူတေသု-အမှိုက်သဖွယ် ဖြစ်ကုန် သော၊ ပုထုဇ္ဇနေသု-တို့၌ ဇာတော-ဖြစ်ရသည်၊ (သမာနော)ပိ-သော်လည်း၊

ပုထုဇ္ဇနေ။ ။ “ပုထုနံ၊ ပေါဇနနတော”သည် ပုထုဇ္ဇနမည်ခြင်း၏အကြောင်း (သဒ္ဓပ္ပဝတ္ထိနိမိတ်)ကို ပြသော နာမလာဘဟိတ်တည်း။ “ပုထု - များစွာကုန် သော ကိလေသာတို့ကို + ဇနေန္တိ-ဖြစ်စေတတ်ကုန်၏၊ ဣတိ ပုထုဇ္ဇနာ” ဟုပြုပါ။ အခြားသော ဝိပျုဟ်များကို သီလက္ခန္ဓာဘာသာဋီကာ ဗြဟ္မဇာလသုတ် စူဠသီလ အဖွင့်၌ ရှု။

အသုစိဇေဂ္ဂစ္ဆိယပဋိကူလေပိ။ ။ “ဇိဂ္ဂစ္ဆ” ဟု ဖြစ်ပြီးနောက် ဣပစ္စည်း ဣ အာဂုံဖြင့် “ဇေဂ္ဂစ္ဆိယ-စက်ဆုပ်အပ်၊ စက်ဆုပ်ထိုက်” ဟု ဖြစ်သကဲ့သို့ ပတိ-ဆန့် ကျင်ဘက် + ကူလျ-စက်ဆုပ်ထိုက်” ဟု သဒ္ဓတ္တ၊ “ရှံရှာဖွယ်” ဟု ဝေါဟာရတ္ထ ဖြစ်၏။ [“ကူလ-အာဝရဏေ” ဟူသော ဓာတ်နောင် အရဟတ္တကံဟော ဣ ပစ္စည်းသက်၊ စာအုပ်တို့၌ “ပဋိကူလာ” ဟု တွေ့ရ၏။ “ဣမေ ကေသာ နာမ ပေါအသုဘာ ဇေဂ္ဂစ္ဆာ ပဋိကူလျာ” ဟု ရှိသည်။

သင်္ကာရ၊ ဝေပဇာတော။ ။ “သင်္ကာရဘူတ” ၏ အရကို “ပုထုဇ္ဇနေသု” ဟု ပြုသည်။ ထိုသင်္ကာရဘူတေသု၏ စပ်ရာကိုလည်း “ဇာတော” ဟု ထည့်၍ စပ်ပါ- ဟု ပြဆိုတော်မူသည်။

နိပညဿ-ပည မရှိသော၊ အစက္ခုကဿ-ဉာဏ်စက္ခုမရှိသော၊ မဟာဇနဿ-
 နါ၊ အန္တရေ-အတွင်း၌၊ နိဗ္ဗတ္တော - ဖြစ်ရသည်၊ (သမာနော)ပိ-သော်လည်း၊
 အတ္တနော-၏၊ ပညာဗလေန-ပညာအစွမ်းဖြင့်၊ ကာမေသု-ဝတ္ထု ကိလေသာ
 ၂ ဖြာသော ကာမတို့၌၊ အာဒိနဝံ-အပြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ နေက္ခမ္မေ-ကာမမှ
 ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ရဟန်းအဖြစ်၌၊ အာနိသံသံ စ-အကျိုးကို
 ဓည်းကောင်း၊ ဧသုာ-၍၊ နိက္ခမိဘွာ-အိမ်မှ ထွက်၍၊ ပဗ္ဗဒိတော-ရှင် ရဟန်း
 အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ ဝါ-ရဟန်းပြုသည်၊ (ဟုတွာ-၍)၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာမတ္ထေနပိ-ရှင်
 ရဟန်းအဖြစ်မျှဖြင့်လည်းကောင်း၊ တတော-ထိုရှင်ရဟန်းအဖြစ်ထက်၊ ဥတ္တရိ-
 အလွန်၊ သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိဝိမုတ္တိဉာဏဒဿနာဒီနိ - စတုပရိသုဒ္ဓိ အစရှိ
 သော သီလ၊ ဈာန်တည်းဟူသော သမာဓိ၊ မဂ်ပညာ၊ ဖိုလ်၊ မဂ်ဖိုလ်ကို သိမြင်
 တတ်သော ပစ္စဝေက္ခ ဘာဉာဏ် အစရှိသော ဂုဏ်တို့ကို၊ အာရာဓေတွာ-ပြီးစေ၍
 လည်းကောင်း၊ အတိရောစတိ-လွန်၍ တင့်တယ်၏၊ ဟိ-မှန်၏၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ
 သာဝကော-မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်ကို လိုက်နာသော၊ ဝိဇာသဝေဝါ-
 ကုန်ပြီးသော အာသဝေဝါရှိသော၊ ဘိက္ခု - သည်၊ အန္ဓဘူတေ-အကန်းသဖွယ်
 ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်သော၊ ပုထုဒ္ဓနေ-တို့ကို၊ အတိက္ကမိတွာ-ကျော်လွန်၍၊ ရောစတိ
 ဝိရောစတိ သောဘဘိ-တင့်တယ်၏၊ ဣတိ-ဂါထာအဖွင့်အပြီးတည်း၊ ဒေသနာ
 ဝသာနေ၊ ပေ၊ ခဒိရဂါရဇာတကံ-ကို၊ ဝိတ္တာရေတွာ-၍၊ ကထေသိ-ဟောတော်
 မူပြီ၊ ဣတိ-ဂရဟဒိန္န ဝတ္ထု အပြီးတည်း။

နိပညဿ၊ ဝေ၊ နိဗ္ဗတ္တော။ ။ “သင်္ကာရ၊ ပေ၊ ဇာတော” ကိုပင် “နိပညဿ
 ပေ၊ နိဗ္ဗတ္တော” ဟု ထပ်၍ ဖွင့်သည်။ “ပညာစက္ခုမရှိသောကြောင့် ပုထုဇဉ်လူ
 အပေါင်းသည် လမ်းမ၏ဘေး၌ စွန့်ပစ်အပ်သော အမှိုက်ကဲ့သို့ အပေါစား
 လတ္တဝါများ ဖြစ်ကြသည်” ဟူလို။

အတ္တနော၊ ဝေ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာမတ္ထေန ပိ ။ ။ ပုထုဇဉ်လူအများကား၌ ဖြစ်ရ
 သော်လည်း စဉ်းစားဆင်ခြင်တတ်သော ဘာစံအစွမ်းဖြင့် ကာမတို့၌ အပြစ်
 မြင်ပြီးလျှင် ရှင်ရဟန်းအဖြစ်၌ အကျိုးကို မြင်၍ ရဟန်းပြု၏၊ ဤသို့ ရှင်ရဟန်း
 ပြုလိုက်လျှင်ပင် ရှင်ရဟန်းအဖြစ်မျှဖြင့် ထိုပုထုဇဉ်တို့ထက် သာလွန်၍ တင့်တယ်
 ၏၊ (မဒတ္ထနပိကို အတိရောစတိ၌ ဝပ်)။

သီလ၊ ဝေ၊ ဉာဏဒဿနာဒိနိ။ ။ စတုပါရိသုဒ္ဓိလီလာဒိ သီလန္တိ ဝုစ္စတိ၊
 သမာဓိတိ ပဌမဇ္ဈာနာဒိ၊ ပေါပညာတိ မဂ္ဂပညာ၊ ဝိမုတ္တိတိ ဖလံ၊ ဝိမုတ္တိဉာဏန္တိ
 ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ၊ ပဘုတိသဋ္ဌေန ဆဋ္ဌာဘိညာစတုပ္ပဋ်သမ္ဘိဒါဒယော ဂုဏာ
 သင်္ဂဟိတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ - ပါရာဓိကဏ်၊ သံသပ္ပဏာမအဖွင့် သာရတ္ထဋီကာ၊ ထို
 အဋ္ဌကထာ၌ ပဘုတိသဋ္ဌါပါသကဲ့သို့ ဤအဋ္ဌကထာ၌လည်း “ဒဿနာဒိနိ” ဟု
 အာဓိသဒ္ဓါ ပါသင့်၏။ နောက်ပြင် စာအုပ်များ၌ မပါ။

ယထာ သင်္ကာရဓာနသ္မိံ၊ ဥဇ္ဈိတသ္မိံ မထာပထေ၊
 ဝဒုဓံ တတ္ထ ဇာယေထ၊ သုစိာန္တံ မနောရမံ။

မဟာပထေ - ကြီးစွာသော လမ်း၌၊ ဝါ-လမ်းမဘေး၌၊ ဥဇ္ဈိတသ္မိံ - လူ
 အပေါင်းသည် စွန့်ပစ်အပ်သော၊ တတ္ထ သင်္ကာရဓာနသ္မိံ - ထိုအမှိုက်၏ တည်ရာ
 အရပ်၌၊ ဝါ-ထိုအမှိုက်ပုံ၌၊ သုစိာန္တံ - စင်ကြယ်သော အနံ့ရှိသော၊ မနောရမံ-
 စိတ်၏ မွေ့လျော်ရာဖြစ်သော၊ ပဒုမံ-ပဒုမ္မာကြာသည်၊ ဇာယေထ ယထာ-
 ပေါက်ရာသကဲ့သို့။

ဝေ သင်္ကာရဘူတေသု၊ အန္ဓဘူတေ ဗုဗ္ဗန္ဓနေး၊
 အထိရောဓေတိ ဝညာယ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝတော။

ဝေ-ဤ အတူ၊ သင်္ကာရဘူတေသု-အမှိုက်သဖွယ် ဖြစ်ကုန်သော သတ္တဝါတို့၌၊
 (ဇာတော-မွေးဖွားသော) သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓသာဝကော - ဘုရားစကား၊ လွန်
 လေးစား၍၊ တရားစွဲပိုက်၊ လိုက်နာသော သူတော်စင်သည်။ အန္ဓဘူတေ-
 ပညာစက္ခု၊ မရှိမှုကြောင့်၊ လူ့လောကဝယ်၊ အကန်းသဖွယ်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်
 သော၊ ဗုဒ္ဓဇန-များပြားလှစွာ၊ ကိလေသာကို၊ ဆိုင်ရာမပြတ်၊ ဖြစ်စေတတ်
 သော သတ္တဝါတို့ကို၊ ပညာယ-အသိအလိမ္မာ၊ ဉာဏ်ပညာဖြင့်၊ အတိရောဓတိ-
 ကျော်လွန်မြင်ကြွယ်၊ တင့်တယ်ပေသတည်း။

ဂရဟဒိန္နဝတ္ထု ဂါထာအဖွင့် ပြီး၏။
 ပုပ္ဖဝဂ်ဂါထာများ၏ အဖွင့် ပြီးပြီ။
 အဋ္ဌကထာအခြေပြု ပြီးပြီ။